Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII

IOSEPHI

VIRI INTER IVDÆOS CLARISSIMI

OPERA omnia quæ extant ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Notis & annorum serie ad eram singulorum capitum illustratum.

Cum INDICE locupletissimo.

TOMVS PRIMVS,

Continens Libros XX. De ANTIQVITATIBVS IVDAICIS.

Ex Typographia
IACOBI STOER,

M. DCXI.

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

FLAVIVM IOSEPHVM (benevole Lector) & historiã ab eo scriptam commendare tubens abstineo: Qualis fuerit indicat abũdè eius vita simpliciter & sine fuco ab ipso cõscripta, quam prafationis loco alteri Tomo apponere visum est. De operis dignitate & utilitate satis liquet ei qui vel argumentum vel scribendi genus attendere volet: Historiã tractat, cuius laudes multis iam pridẽ celebratas, si persequi velim, actum agere videar, sed quod nonnullis nõ est momenti historiã tractat sacrã, etiam profanis expetitam, qua patrum mores, vitam, & res tam foris quàm domi gestas cõtinet. Huius ergo scriptoris monumenta merito suo passim omnibus recepta, ut facilius circũferri eorúmq; lectione animus recreari possit, iam tuo commodo in Tomos duos ita distributa exhibemus, ut prima utriusq; pagina indicabit: atq; adeò ea forma exhibemus, qua & Platonis & Plinij opera à nobis non ita pridẽ edita plerisq; omnibus placuisse videmus. Ac praterea capitum summas prefixas, habes ad oram libri annorum seriem à mundo condito. necnon notulas quas toti materia lucem afferant. Quæ omnia à te eodem quo offeruntur animo si accipi intellexerimus, idẽ in alijs deinceps tentare certum est. Vale.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, PARTIM confutato Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argivus
Agatharchidas Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Charemon
Chœrilus poëta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estius
Euhemerus
Eupolemus
Hecataeus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus.
Hesiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Isiderus
T. Livius
Lysimachus
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Mochus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM Liber primus.

SIGISMVNDO GELENIO *interprete.*

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Proœmium, cõtinens causas & summam sequentis descriptionis.*

II. *De mundi creatione, & elementorũ dispositione.*

III. *De posteritate Adami, & decem aetatibus vsque ad Diluuium.*

IIII. *De Diluuio, & quomodo Noë in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.*

V. *De turri Babylonica, déque linguarum mutatione.*

VI. *Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.*

VII. *Quòd gentes singulae à suis auctoribus nomina traxerint.*

VIII. *Quomodo Abraham generis noſtri autor è Chaldaeorum terra profectus habitauerit regionem quondã Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptum eſt profectus: & ibi aliquantiſper commoratus, retro vnde venerat eſt reuerſus.*

X. *Sodomitarum clades ab Aſſyrijs accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus in Aſſyrios aggreſſus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentẽ exciderit, flagitijs eorum offenſus.*

XIII. *De Iſmahele Abrahami filio, eiúſq; poſteris Arabibus.*

XIIII. *De Iſaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abrahami coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Cheturæa Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Iſaaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo.*

XX. *Mors Iſaaci & ſepultura in Hebrone.*

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS ET SVMMAM SEQUENTIS descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures eásque multum inter se differentes. quidam [a] enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quò gratiam illis referrêt, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quatum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognitúque dignas in obscuro latêre non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex [b] iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauauerunt. Præsens verò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu nõ iniucundũ fore. Comple-

a *Varia historiographorum differentia.*

b *Impulsiua causa huius Historiæ conscribendæ.*

ctetur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatẽ, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatã. Cogitaueram[a] equidem & antea, iam tum cum historiã de bello scriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatẽ cæteráſque virtutes instituti, quibus belliș per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniã prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus vsque ad finem suũ perduxi. Procedente dein tẽpore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædã ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis[b] Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussumque virtutis studium perpetuò retinuisset. Huic igitur morem gerẽs, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animúmque resumpsi: simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditũ, quòd[c] Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendisq. libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiúsque institutа, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium transferri: [d] Eleazarus autẽ pontificem

a *Iosephus hanc historiam non Hebraica, sed peregrina lingua, Græca nimirum conscripsit.*

b *Epaphroditum.*

c *Ptolemæum Philadelphum.*

d *Eleazarum.*

ficum nostrorum nemini secundus, Regi hanc vi luatem non inuidit, reclamaturus omnino, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitaret magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legẽ solam ei tradiderunt [a] interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerãt. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinati cãsus, varia belli fortuna, multa imperatorũ præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes, [b] in vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas trãsgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quàm credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur, quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorũ opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter [c] iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentẽ adhibeant, & legislatorẽ nostrũ probent, si naturam, vt dignũ est, considerauit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, putámque suam narrationẽ ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quãtum ad longitudinem temporis, rerúmque vetustatem attinet, impunè poterat quælibet mendacia cõfingere. Natus enim est ante annos bis mille, cũ ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deorũ quidem suorũ natales, nedum mortalium leges aut

Anno 268. Ante Christum nat.

a *Septuaginta interpretes.*

b *Quid potissimum ex huius historiæ lectione petí debeat.*

c *Ad Lectorem Iosephi adhortatio.*

res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruimus. Scire [a] igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè disposituro, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem haberet, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. [b] Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad Deum & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cùm iam ad pietatem haberet obsequétes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciam addiderunt. at noster Legislator post-

[a] *Norma magistratum & Legislatorum.*

[b] *Discrimen Mosis & aliorum Legislatorum.*

eaquam puram virtutem habere Deum docuisset, censuit pro se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit, in eósque qui neque sapiunt, hæc neque credunt, seuerè admodum animaduertit. Ad [a] hoc igitur præscriptum volo Lectorem hęc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispositа, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam disertè expressa, nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim cõsiderare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerũ seriẽ vertemus stylũ, præmissis quæ Moses narrat de mundo cõdito: ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

a *Epilogus præmij.*

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

CAP. II.

An. mundi 1. Ante Christum nat. 3963. Genes. 1. Hedio & Ruffinus cap. 1.

IN [b] principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum non veniret, alta caligine tecta, spiritúsq; eam supernè permearet, lucem Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, cõsiderata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit noctem, illam verò diem appellauit, vespere & mane vocabulo exortis lucis & quietis indito. Atque hæc quidẽ prima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit, Cuius causam possem equidem & nũc reddere; sed quoniam promisi me omnium causas

b *Creatio mundi.*

c *Prima dies.*

An. mundi 1. *Ante Christũ nat.* 3963.

proprio volumine cõscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; ratione differam. Post hæc Hedio & Ruffinus Cap. 2. *Genes.* 2. a *Secunda dies.* b *Tertia dies.* c *Quarta dies.* d *Quinta dies.* e *Sexta dies.* f *Sabbathũ.* g *Omnium rerum nominũ origo.*

[a] secunda die cœlũ vniuersitati rerũ superimposuit, diuiserũq; à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glacieq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione inuandam competẽter temperatũ. [b] Tertia verò terrã statuit, mari vndiquáque circunfusam: eadémq; die cõtinuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. [c] Quarta verò cœlum sole ac luna, aliisque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum annis reuolutionem manifestè indicarent. [d] Quinta verò die animantia, tum natatilia, tũ per sublime volãtia, per altũ pérq; aërẽ dimisit, copulata prius & ad cõgressus genituræ causa comparata, quo genus eorũ cresceret simul ac multiplicaretur. [e] Sexta autem die quadrupedũ genus cõdidit, masculo & fœmineo sexu distinctũ: in hac verò hominẽ etiã finxit. atque ita mundũ sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit, septima autẽ requieuisse Deũ, & ab operibus cessauisse. quamobrẽ etiam nos vacationẽ à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam [f] Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorũ lingua significat. Quin etiam naturã interpretati post septimã diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hũc modũ differẽs. Finxit Deus hominẽ humo tellutis sumpta, immisitq; in eum spiritũ & animam: homo autẽ hic vocatus est Adamus, [g] significat autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidẽ è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autẽ Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Vi-

dane

dens autem Adamũ carentem societate & con-
uictu fœminæ (nondum enim erat) mirantémq;
quòd reliquæ animantes ita se haberent : sopito
illi costa vna exempta, mulierem ex ea forma-
uit: móxque vt est adducta, ex se productam A-
damus agnouit. Issa autem Hebræorum lingua
vocatur mulier. huius autem nomen erat [a]Eua,
id significat matrem omnium viuentium. Nar-
rat præterea Deum hortum [b] ad orientẽ plan-
tasse omni virenti planta: & in his fuisse arbo-
rem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosce-
retur bonum à malo. in hunc hortum cũ intro-
duxisset Deus Adamum cum vxore, iussit eos
plantarum curã habere. Rigatur [c] autẽ hic hor
tus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram
lustrante, qui in quatuor diuersos alueos findi-
tur. Horũ qui [d] Phison nominatur (ea vox mul-
titudinem significat) ad terram Indiam delatus,
in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges ap-
pellatus. Euphrates [e] autẽ & [f] Tigris in rubrum
mare exeunt: quorũ Euphrates vocatur Phora,
id significat vel dispersionẽ vel florẽ. Tigris autẽ
Diglath, quod interpretatur angustus simul &
velox: Geon [g] autem Ægyptum mediã secat: id
nobis ab oriente exortũ signat, quẽ Græci Nilũ
appellare solent. Porrò Deus Adamũ & vxorẽ
de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scié-
tiæ solũ illis interdixit, præmonitis si attigerint,
confestim exitium eis affuturum. Cum [h] autem
per id tempus nullum esset inter animalia dissi-
dium, & serpens familiariter cum Adamo ac vx-
ore degeret, inuidebat eis felicitatem ventu-
ram, si iussis Dei parere perseuerarent : & ratus
in calamitatem casuros, si mandata neglexis-
sent, maliciosè persuadet mulieri vt de arbore
scientiæ gustaret, asseuerans ineste ei vim di-
gnoscendi boni ac mali, de qua si gustassent,

a *Eua mater omnium viuentium.*

b *Paradisus.*

c *Quatuor Paradisi fluuij.*

d 1. *Phison sive Ganges. γάγγης.*

e 2. *Euphrates.*

f 3. *Tigris.*

g 4. *Geon, Nilus.*

h *Astus serpentis.*

Ann. mundi 1. Ante Christum nat. 3963.

beatam nihilóque deteriorem quàm Deus vitam acturos. atque [a] hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, cibóque hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iámque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi despiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cùm Deus in hortum veniisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem. miratus causam, sciscitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente præ conscientia nõ seruati præcepti, Deus [b] ita infit: Equidem prospexerã vobis quomodo vitã felicem omnísque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum labotem aut solicitudinem: quibus fruẽtes vós neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm longissimè proferretur. tu verò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo cõtempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus [c] autem excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxoré referens, & dicẽs, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum [d] Deus mulctauit eum, quòd muliebri cõsilio cessisset: terrámque nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborãtibus autẽ & operi attritis alia dare, alia negare. Euam [e] autem pa-

a *Adami & Euæ lapsus.*

b *Adamum Deus alloquitur.*

c *Adamus iram Dei deprecatur.*

d *Adami pœna.*

e *Euæ pœna.*

turitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdē dolis illectum in calamitates cōiecisset. quin & [a] serpenti vocem adēmit, iratus ob malitiā, qua erga Adamū est vsus: venenúmq; [b] linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuítque, caput eius plagis ímpetēdū esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tū quòd ipsa bestia hoc pacto facilimè opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euā ex horto in aliam regionem transtulit.

a *Semen mū lieris (hoc est Christum) conteret ca- put serpētis. Genes. 3.*

b *Pœna serpentis.*

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque diluuium. CAP. III.

NAti sunt autem eis & filij mares duo, horū prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctū significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi [c] fratres suis quisque studiis intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deū præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiam pessimus esset, lucrúmque solū spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quū visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius [d] sacrificium Deo fuit aceeptius, quòd sponte naturæ genitis constaret, quàm ea quæ homo auarus & industrius per vim quandá à natura extorserat. ideò Cain ægrè ferēs prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit [e] fratrē, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. [f] Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbinam esset. multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni

An. mundi 70. Ante Christum nat. 3894.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes. 4.*

c *De Cain & Abel fratribus.*

d *Sacrificiū Cain & Abel.*

e *Abel à Cain interfectum.*

f *Colloquiū Dei & Ca-*

tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod respõderet Deo, primùm se quoque demirati ait, quî factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obseruatorẽ esse. Tum Deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset: & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sęuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, vsque septimã progeniẽ puniturũ se est cõminatus: & ex illa regione extorrẽ vnà cum vxore fecit. Illo[a] autẽ timente, ne oberrans in feras incideret, atq. ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autẽ multas regiones vnà cũ vxore emensus, tandẽ Naida cõdidit: id loci nomen est: atq. illic sedem optauit, vbi etiã liberos procreauit. Cæterùm[b] tantum abfuit vt hac castigatione in melius vitã mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cũ aliorũ iniuria indulgẽs: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitã est effectus. Adhæc[c] simplice hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & põderibus immutauit, pristinámque sinceritatem & generositatẽ ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbémque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ[d] nomine impositio àb Enoso liberorũ natu maximo. Is Iaredũ genuit,

a *Cain regione extorris.*

b *Cain Dei castigatione haud melior redditur.*

c *Mensuras & ponderа Cain excogitat.*

d *Enosa urbs prima*

ex quo Malalehel,& ex eo deinceps Mathusala est progenitus.huic Lamechus fuit filius,qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Selia, & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus,tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Iubal [a] verò germanus eius Musicæ operam dedit, psalteriúmque & citharam inuenit. Thobel [b] autem vnus altera vxore prognatorum viribus excellens rẽ militarem egregiè tractauit, cuius artibus & opes ampliores,& victum lautiorem sibi comparauit,quin & æt ariam primus est commentus,& filiæ factus est pater vnius,nomine Naamæ.Porrò Lamechus diuini iuris non imperitus,videns pœnas se exoluturum parricidij à Caino perpetrati,vxoribus suis hoc indicauit.Cæterum [c] superstite etiam tum Adamo Caini soboles scelleratissima euasit, dum posterior quisque fit deterior,nec solum imitatur priorum vitia,sed & superat,interim nec à bellis, nec à latrociniis tẽperando:& qui à cædibus abstinebant,alioquin auarè & superbè inter suos viuebant. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel esset mactatus, & Cain propter cædem solum vertisset,procreandis liberis operam dedit,quod magno prolis desiderio teneretur,annos [d] iam natus triginta supra ducentos : quibus cum accessissent septingenti ; tandem vita defunctus est. ex huius liberis, quos complures habuit, fuit etiamSethus.sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus vbi eò ætatis venit,vt iam quod rectũ est discernere valeret,virtutis studiis se totũ dedidit:& cũ ipse [e] vir optimus euasisset,etiã nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniã erãt omnes bona indole præditi,& patriã absq-

a *Iubal Musica inuentor.*

b *Thobel inuentor ararie.*

c *Cain Hypocritarum & scelerũ rerum parens.*

d *Adami ætas 930. annis.*

e *Seth Adami filius vir optimus.*

seditione incolebant in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur,& prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitū præceciniſſe, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis [a] duobus columnis,vtrique sua inuēta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat,spectanda exhiberet, aiunt enim lapidem illam ab ipsis dedicatam,quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

[a] *Columnæ duæ excitatæ.*

De diluuio,& quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

CAP. IIII.

IN hūc modum per septem generationes pertē seuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum,sempérque virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patrijs institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes.& qui prius certatim virtutem exercuerant,postea duplo maiore studio maliciam cōsectabantur:atque ita Deum infensum sibi reddiderunt.nam [b] multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem : quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum molestè & indignè ferēs,suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarēt : verùm cum videret illos sibi non patère,totósque vitiorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & fami-

Hedio & Ruffinus Cap.6.

Gen.5.6.

[b] *Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat.*

Gen.6.

Iam suam interimerent, secedens a cum suis in aliam regionem migrauit, tum Deus viri iustitia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ malitiæ dãnauit: sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliúdque nouum & à vitiis purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus aliud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi & rationem edoctus talem. Arcam b quatuor contignationum exstruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum suorum, eorúmque coniugibus conscendit: impositis prius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruandum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsque numerum. erat autem arca ram tecto quàm lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum c seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus: nã Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filij Iaredi, Malalehelo geniti, qui cũ pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus verò Sethi filius erat, Adami nepos, contigit d autem hæc vastitas anno ætatis Noe sexcentesimo, mense secundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marsonante. sic enim Ægyptij distinxerunt annum. Moses autem e Nisan qui est Xanthicus, mẽsem primum in suis fastis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto eduxisset, eundé etiam omnium quę ad rẽ

An. mundi 1656. Ante Christum nati 2308.

a *Noe in aliã regionẽ migrat.*

b *Area Noe*

c *Genealogia Noe.*

d *Diluuiũ.*

e *Nisan vel Xanthicus nobis est Aprilis.*

An. mundi 1656. Ante Christ. nat. 2308.

diuinam pertinerent, exordium fecit, alioqui quod ad nūdinationes rerum venaliū reliquámque dispensationē anni attinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. hoc [a] spatium temporis relatum est in sacros codices, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales quàm obitus. Adæ siquidē, qui nongentos & triginta vixit annos, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autē ducentesimo & quinto anno genuit Enosum, qui dum quinque & nongētis vixisset annis, Cainani filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis. Malalehelē filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centesimoseptuagesimo. Iste Malalehel cū vixisset quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset annorum: cui nouem & sexaginta & nongentis annis viuēti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: vnde [b] finis eius nō inuenitur esse cōscriptus. Mathusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongētis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secun-

a *Hæc cōputatio cum Hebræis & septuaginta interpretib. exactè non congruit.*

b *Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus.*

dum & octuagesimum supra centesimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in vnam summam contracti supra scriptum tempus conficiunt. Nō sunt autem disquirendi obitus virorum illorum: cum liberis enim suis agebant vitam, eámq; vsque ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tātùm eorum in hac ratione sunt spectādi. Cæterùm Deus signo dato imbres emisit: qui cū [a]nonaginta cōtinuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terrā extitit: quæ causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se in tutum reciperent. centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desiit, tādē cœperunt aquæ sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & vidēs circa ipsam aliquātulum terræ, meliore spe cōcepta paulisper quieuit: mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit [b]coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ decessissent, vt tutò exscēdere posset. at ille cōperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septē dies colūbam ad explorandum terræ statum emisit, quæ cùm lutata & frondem oliuę ferens rediisset. intellecto terram à diluuio iam esse liberatā, post quam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit, & [c]ipse quoque cū liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia. Aprobaterion, id est egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autē diluuij & arcæ meminerūt omnes barbaricę historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus, narrās enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autē & nauigij huius pars in Armenia apud mōtē Cordęorū supereſſe, & quosdā bitumē inde abrasum se-

Gen. 7. 8.

a *In Græco Codice & Mose sunt dies 49.*

b *Ex arca Noe coruum emittit.*

c *Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis.*

An. mundi 1657. Ante Christum nat. 2307.

eum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & a Nicolaus Damascenus libro XCVI. de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minyarũ magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt, & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe b autẽ veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, vltimis incensis precabatur vt in posterũ pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio sceleribus, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit & sua sententia absoluerit, alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si nõ in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posteriores exitio destinati, orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néve vllam posthac tantam iram contra terram conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatémque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Nic. Damascenus de arca Noe.*

b *Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret. Precibus & sacrificio.*

c *Noe Deũ propitium reddit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

b *Homo sui interitus autor, non Deus.*

His c precibus finitis, Deus iusticia viri delectatus, votis eius annuit, negãs d se deletis interitus autoré fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cupe-

rer.

ret, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. potius enim esse nè dare quidem vitam, quam eos, quibus dederis, perdere. sed continuis, inquit, contumeliis quibus pietatem mihi debitam violabant, coegerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quod si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium, nunquam [a] enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. Iubeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contrà fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium tam terrestriũ quàm natatilium, & eorum quæ per sublime feruntur, absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus [b] cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mandatis & promissis Deus abiit. Noe [c] autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos totúmque hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCL. Nec [d] est cur aliquis præsentem vitam annorúmque eius paucitatem cũ priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræquè prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo chari quum essent, ipsiúsque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem veteretur, merito per tam multos annos viuebant. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatẽ inuentarum artium, vt astronomiæ, ac geometrię, Deus illis prolixiorẽ largitus est vitã: quatũ certitudinẽ assequi non poterãt, si minus DC. annis vixissent, ex tot enim [e] magnus

An. mundi 2007. *Ante Christum nat.* 1959.

a *Fœdus Dei cum Noe.*

b *Iris signũ fœderis inter Deum & Noe.*

c *Noe ætas* 950. *anni.*

d *Priscorum vita quamobrem prorogata, nunc non peræquè.*

e *Magnus annus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricásve antiquitates literis prodiderunt. Namq.& *Manetho* Ægyptiarum rerum scriptor,& BerosusChaldaicarum,adhęc Mochus,Hestiæus,Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant.Hesiodus quoque cum Hecatæo,Hellanicus & Acusilaus. Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

An. mundi 1790. *Ante Christum nat.* 2174.

De turri Babylonica,déq; linguarum mutatione.

CAP. V.

TRes [a]verò Noe filij,Semas,Iaphetus,& Chamas,centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt,& alijs recenti etiam tam cladis memoria pauidis,nec audientibus à celsiore loco descendere,idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo,quem primum colere sunt aggressi,nomen est Senaar.Cæterùm [b]Deo iubente vt propagandi multiplicádiq. generis gratia colonias deducerent,homines rudes non paruerunt:quãobrem calamitatibus implicati,offensum illum errore suo sunt experti.Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat.Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totámque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes,dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat,consilium de coloniis, non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam Deíque contemptum excitauit in eis Nabrodes,nepos Chamæ,filij Noe, vir audax & manu promptus,subinde iactans, non

Genes. 10.

a *Tres Noe filij.*

b *Noe posteris vt terrã colerent Deus mandat.*

Deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrannidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à Deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiũ intentantem. Turrim [a] enim se exædificaturum excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facilè Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratùs Deo cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cúmque ingens esset operarũ numerus, surgebat opus supra quam sperauerãt. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebãt autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc [b] eorum vaſaniam videns Deus, delere quidem omnes noluit, quãdo ne priore quidẽ clade ad meliorẽ mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorũ variatis, ita vt ob diuersitatẽ sermonis mutuò se non intelligerẽt. Locus verò turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, déque linguis hominum muratis, meminit & Sibylla his verbis: Cũ vniuersi homines vno eloquio vterẽtur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri. Dij verò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur meminit Hestiçus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Euyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse,

a *Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exædificat. Genes. 11.*

b *Linguarũ confusio.*

c *Sibyllæ de Babylonica turri vaticinium.*

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Ann. mundi 1790 Ante Christum nat. 2174.

CAP. VI.

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam nõ deductis: & quò quenque sors & Deus tulit, eã terram cũ suis occupauit, vt tã maritima quàm medi terranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerẽt. Porrò [a] gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellàtionem, quædam etiam mutauerunt, nonnullę in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dúmq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Nomina regionum & gentium.*

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint. CAP. VII.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes. pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos [b] enim nunc Græci Galatas vocant, Goniarenses olim dictos Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt,

Hedio & Ruffinus Cap. 11. *Genes.* 10.

b *Galata à Gomar oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.*

Græcis

Græcis Medi nominati: à Iauane verò Ionia, totúmq; Græcorũ genus. Quin & Thobelus Thobelis sedẽ dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à Meschо autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc supereſt. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filiis sunt institutæ. Gomaris [a] autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Rhiphates verò Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis [b] item trium filiorum vnus Alisas Alisæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: paríque modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est [c] Tharsus vrbium eius celeberrima cæterarúmq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porrò Chetimus insulam occupauit, tunc Chetimam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significent. atteſtatur mihi vna è Cypriis vrbibus, quæ adhuc nomẽ retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotésque. Cæterum quod Græci fortaſſis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar. Nomina [d] ista decoris causa in Græcam formam mutari ad aurium voluptatem. noſtrates enim huiusmodi forma non vtuntur: sed eandem

An. mundi 1790. Ante patũ Christum 2174.

a *Progenies filiorum Gomar.*

b *Progenies filiorum Iauani.*

c *Tharsus Pauli patria. Actor. 9.*

d *Mutatio nominum vnde orta.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. *Geneſ. 10.*

dem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe, qui Græcis Nochos diceretur, eáque forma nullam variationem admittit. Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupãdo, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo, vocabula tamen omnino partim euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nũc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiã ſua manſit appellatio, Ægyptum enim Meſren, & Meſræos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Lybiæ colonos dedit Phutes, déque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cõplures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutuauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſræi, qui vocabatur [b] Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus [c] Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatã habitauit, gentémque ſuã Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerũt, & in his Chuſus filios ſex. quorũ è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarti: Sabactas quoq. Sabactenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes [d] autem manens apud Babylonios tyranni-

a *Dũ Chami filius ipſorũmque progenies.*

b *Lybia ſiue Africa.*

c *Progenies Chananæorum.*

d *Nabrodes ſiue Nemroth.*

dem

dem arripuit, ſicut iã ante diximus: Meſræi verò filij numero octo quãtum terrarum à Gaza Ægyptũ vſque patet poſſederũt, ſed ſolius Philiſtini nomen ipſius regio ſeruauit, Palæſtinam * enim Græci eius portionem vocant, reliquorũ Lumæi, Enamię, Labimi, qui ſolus colonis in Lybiã ductis regionẽ à ſe denominauit, tũ Nethemi, Phætroſimi, Cheſlœmi, Chephthomi, tã res quàm nomina ſunt in obſcuro. Bello enim Æthiopico, de quo ſuo loco dicetur, vrbes eorum ſunt euerſæ. Chananæo *b* quoque filij fuerũt hi. Sidonius, qui & vrbẽ ſibi cognominẽ condidit in Phœnice, Sidonẽ à Græcis vocatã. Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur: tametſi hanc Macedones Epiphaniã ab vno è Regum ſucceſſoribus denominauerunt. Arudæus Aradũ inſulam obtinuit, Arucæus Arcen in vrbẽ in Libano ſitã. cæterorum ſeptem, Euæi, Chetræi, Iebuſæi, Euæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſæi, præter nomina nihil in ſacris codicib. ſupereſt. nã Hebræi vrbes eorũ excideruũt, quæ clades cauſam habuit hanc. Poſtquam terra finito diluuio in priſtinam naturam eſt reſtituta, Noe *c* cœpit eam colere, quã cum vitibus conſeuiſſet, ſuóque tempore vindemiaſſet, inuento vini vſu, ſacris prius operatus epulabatur: ebriúſque factus ac ſopore grauatus, parùm decorè nudatus iacuit, id conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reuerenti parentem operuerunt. Senſit hoc Noe: & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros quas cum cæteri euaſiſſent, Chananæi liberos vltio diuina eſt cõſecuta, ſed de his rebus dicemus poſtea. Semæ *d* verò tertio Noe filio fuerũt quinque, qui Aſiam vſque ad Indicum Ocea

An. mundi 1790. *Ante Chriſt. nat.* 2174.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. *Geneſ.* 2.

a *Palaſtina à Philiſtino nominata.*

b *Filij Chananæi.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. *Geneſ* 9.

c *Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorẽ diru denouet.*

d *De filiis Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipſorum & Abrahami,*

num incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis initio facto, nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerũt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præcæteris efloruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt, Arphaxadæos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damacíque conditor. ea sita est Palæstinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Ortus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò Mesanæos: nũc Pasini castrum vocatur. Ex a Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabãtur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azarmothes, Iraes Edoamus, Vzalis, Dacles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant. Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus hic b Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuiũ anno secundo supra duocentesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cùm esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ra-

An. mundi 1950. Ante Christ. 2014.

a Hebræorũ origo.

b Genealogia Abrahami.

gans factus est Serugi pater cùm esset annorum triginta duorum : totidem verò annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus anno nato tricesimum : quẽ Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in Vrbe quæ Vra Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius aune vsque ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus, Cæterum cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de vitæ spatiis, vsque ad Mosis ætatem : post quem a cxx. annorum terminus Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moses ipse vixit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem, atque hi legitimi Nachonis filij fuere. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sũt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

a *Humana vita terminus Anno* 120.

Quomodo Abraham generis nostri auor è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mundi 2024. *Ante Chri. nat.* 194.

CAP. VIII.

ABrahamus verò Lothum Aranis fratris sui alium, Saræ coniugis suæ fratrem, adopta-

Hedio & Ruffinus.

uit, quòd germano filio careret: & cum iam es-
Cap. 15. set annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæã
Gene. 11.12. terram mutauit Chananæa: quam & ipse habi-
tauit, & posteris reliquit, Vir sapiens ex æquo &
eloquens, & in coniectando sagax. Cúmque ob
a *Sapientia Abrahami.* virtutem [a] eximiam sapiens esset præ cunctis
habitus, ausus est vulgo receptam de Deo per-
suasionem conuellere, & in melius vertere. Er-
b *Abrahamus primus verbi diuini conciona-tor.* go [b] primus omnium clara voce prædicauit, v-
num esse Deum rerum vniuersitatis conditorẽ:
de cætero siquid ad felicitatẽ conferat: non no-
stris nobis viribus, sed illius volũtate cõtingere.
Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione col-
ligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam
& reliqua sidera videbat accidere, esse nimirum
potentiam quandam quæ horum curam gerat,
& omnia decenter administret, qua cessante ni-
hil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil
suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipoten-
ti ipsius voluntati obsecundẽt. quapropter huic
vni honorem deberi. huic gratias agi oportere.
Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæque
cæteri contra se insurgerent, consilium migrã-
di cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã
Chananæã tenuit: vbi sedibus positis Deo stru-
xit aram, & hostias mactauit. Meminit autem
c *Berosus.* patris nostri Abrahami [c] Berosus quoque, non
tamen eum nominans, his verbis. Post diluuiũ
autem decimã ætate apud Chaldæos erat quidã
iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ
d *Hecatæus.* peritus. Hecatæus [d] verò non meminit tantum
e *Nicolaus Damascenus.* obiter, sed libro in hoc conscripto res eius po-
steritati tradidit. Nicolaus [e] autem Damascenus
in quarto Historiarum sic scribit. Abrahamus
regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum
exercitu venerat è regione supra Babylonem
sita, quæ Chaldæorũ dicitur, nec ita multò pòst

hinc

hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit, in terram tunc [a] Chananæam, nunc verò Iudæam nominatam: eiusque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomẽ etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

[a] *Domicilium Abrahami.*

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat, est reuersus.

An. mundi 2026. Ante Chri. nat. 1978.

CAP. IX.

FAme deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficiscí illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modò melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formã à rege interimeretur, artem commentus est talẽ: Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt [b] autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cõiugis pulchritudinem fama diuulgauerat, quamobrem Pharaothes gẽtis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultique de remedio Sacerdotes, quòve modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre paratus esset. Rex serius primum scitatur, quænam fo-

Hedio & Ruffinius Cap. 16. Gen. 12. ¶.

[b] *Ægyptiorum libido.*

Anno mundi 2026. Ante Christum nat. 1918.

quíſve eius comes.cognita deinde rei veritate, Abrahamo ſatisfecit:ſororem ſe putaſſe nõ vxorem,& affinitatem contrahere, non iniuriã inferre voluiſſe:donatóque magna pecunia poteſtatem fecit congrediendi cum præſtantiſſimo quoque [a] Ægyptiorum ac doctiſſimo: quo factũ eſt vt virtutis nomine in maximã exiſtimationem veniret.nam cum ea gens in diuerſos ritus & opiniones ſcinderetur, & per mutuum contemptum atq. inſectationem infenſis inter ſe animis agerent, colliſos inter ſe eorum de religione ſermones & à ſeipſis cõfutatos,vaniſſimos eſſe nihílq. prorſus veritatis habere declarauit.ob [b] has diſſertationes in pretio habitus,vt qui magnã tã intelligendi,quàm eloquendi docendíq. facultatem præ ſe ferret & numerorum ſcientiam & ſiderũ benignè illis communicauit.nã ante Abrahami ad ſe aduentum,Ægyptij rudes erant huiuſmodi diſciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ,hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuerſus inde in Chananæam [c] agros cum Lotho diuiſit.orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis paſcuorũ.arbitrium & opinionem Lotho permiſit: ipſe contentus relicta ſibi portione agri ſubmõtani,domicilium elegit in oppido Hebrone.id ſeptem annis eſt antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi ceſſerũt,& planicies Iordani fluuio cõtigua,non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione ac ira, vt ne veſtigium quidem ſuperſit,eſt deleta: cuius rei cauſa mox ſuo loco dicetur.

a *Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.*

b *Abrahamus egregius Aſtronomus.*

c *Diuiſio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum clades ab Aſſyrijs accepta.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus. Cap. 17.

EOdem tempore cùm Imperiũ Aſiæ penes Aſſyrios eſſet,Sodomitarum res ita opibus

quàm numerosa iuuentute florebant, vt à quinque Regibus administrarentur. hi [a] erant Basilas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisque regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisíq. quadrifariam copiis sub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commisso tandem prælio victores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerunt. cúmque per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factũ est vt noua in eos Assyriorũ expeditio fieret, ductu & auspiciis Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuersam rapinis vástauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cúmque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine [b] Asphaltitem dixêre, repentè extitit. eo de lacu paulò pòst dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyriis congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An. mundi 2031. Ante Christ. nat. 1933.

Genes. 14.

a *Quinque Reges Sodomitarum.*

b *Asphaltites lacus.*

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus ceperit quàm reliquam prædam victor reduxit.

CAP. XI.

His auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarũ amicorum ac vicinorum clade commotus, nihil cunctatus in inimicos eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostẽ assecutus circa Danum (hoc alteri lordanis fonti nomen) oppressum ex improuiso

Hecatæus & Ruffinus Cap. 18. Genes. 14.

facilè ſuperauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes ſunt cæſi, partim præ tumulentia pugnæ inutiles in fugã ſe cõuerterũt, quos Abrahamus acriter à tergo ſequẽti quoq; luce perurgens ad Soba Damaſcenorũ compulit. Quo facto nemini dubiũ reliquit [a] victoriã non in multitudine militum, ſed in bellatorũ alacritate conſiſtére, & virtutem nulli numero ſuccumbere, vt qui cum domeſtica tricenaria cohorte, & inſuper decem & octo vernaculis, triũmq; amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit. quotquot autẽ ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum ſe receperunt. Abraham [b] verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad ſuos rediit. redeunti Rex Sodomitarũ vſq; in locũ quem [c] Cãpum regiũ vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchiſedeco eſt exceptus. id nomen interpretatur [d] rex iuſtus, erat enim reuera talis, omniũ conſenſu ſacerdotio ſummi Dei ob iuſtitiã dignus habitus. Sed [e] Solyma poſterior ætas vocauit Hieroſolyma. Hîc Melchiſedecus milites Abrahami hoſpitaliter habuit, nihil eis ad victũ deeſſe paſſus: ſimúlq; ipſum adhibitũ menſę meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria cõtigerat, debitos hymnos vt ſuã pietate dignã erat cecinit. Abrahamus cõrrã de manubiis decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens, ſolos captiuos ſuæ regionis reposcebat. Hanc conditionẽ ille nõ accepit, negans ad ſe quicquã inde rediturũ, exceptis alimentis militũ, amicis tantum in prædæ partem admiſſis. hi erant Eſchol, Ennerus & Mambres. Hanc viri virtutem delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus geſtis tibi debetur. Quẽ reſpondente

[a] *In quibus victoria cõſiſtat.*

[b] *Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.*

[c] *Campus regius.*

[d] *Melchiſedech Rex iuſtus.*

[e] *Solyma poſtea Hieroſolyma dicta.*

Geneſ. 15.

patem ista præmia mihi afferre potuerunt, cum hærede caream? (nondū enim pater factus erat) tum [a] Deus & filiū illi esse pollicitus, & posteritatē ex eo tantam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete itē trienni, cæteras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis, deinde priusquā erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarū cruorē, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto [b] habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamē de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis. id agri nomen erat non longè ab vrbe Hebrone. Cæterū ægrè ferens cōiugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nō defuturos promisit. ibi [c] Sara Dei monitu in thalamū eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & [d] cùm vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aspirās, quasi ad prolem suam dominatio perventura esset, quapropter cùm Abrahamus vxori eam ad pœnam dedisset, decreuit fugere nō ferens afflictionem: Deūmque rogabat vt sui misereretur. Itaque [e] per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore cōditione, modò se modestè gerat, nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere, quòd si contemptis

Ante mundi 2034. Ante Christum nat. 1970.

a *Deus Abrahamo filium pollicetur.*

b *Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Ægypto habitura prænuntiat. Genes. 16.*

c *Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar.*

d *Agar Sarā contēnit.*

e *Ismahel Deus suam dat.*

Anno mundi 2034. Ante Christum nat. 1910.

Dei iussis victorius pergeret, præsens exitium ei eam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est cõsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit, cùm autem nonagesimum nonũ attigisset, apparuit ei Deus, nuncians [a] quòd è Sara suscepturus esset filium. eum iussit vocari Isaacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & Reges: eásque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Fuit [b] etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, idque octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarũ gentium parentem. Tum Abrahamus postquam Deo gratias egisset, euestigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse verò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

a *Isaac Abrahamo promissus. Genes. 17.*

b *Circumcisio instituta.*

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidio flagitijs eorum offensus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

PEr [c] idẽ tempus Sodomitæ diuitiis & abũdantia pecuniarum elati, tã in homines cõtumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerãt, & hospites auersabantur, denique mutuis etiam libidinibus sese incestabant. His rebus offensus Deus, decreuit superbiæ pœnas de illis sumere,

c *Sodomitarum flagitia.*

& regionem eorũ adeò vastã reddere, vt post hac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus [a] cõspicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercũ Mambre pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitque vt ad se diuertentes fruerẽtur hospitio. illis verò annuentib. iubet panes è similа fieri, & mactatũ vitulum ac assatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi vis sunt ei comedere, & de vxore quęrebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros, eámque inuenturos iam matrẽ, muliere autẽ arridente, & negãte fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: non sustinuerũt amplius simulare. sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & [b] quòd missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deũ, ne promiscuè iustos cũ iniustis perderet. Deo verò negante quicquã Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, Angeli [c] verò peruenerunt Sodoma. ciues autem cùm vidissent adolescentes forma præstãtes ad Lothũ diuertisse, ad illudendũ per vim ætati eorum sunt versi. Lotho verò suadente continerent se, néve in probrum hospitũ ruerent, sed hospitio suo nõ nihil honoris haberent: aut si tẽperare sibi nõ quirent, filias se pro illis eorũ libidini exhibiturũ: ne sic quidẽ patêre voluerũt. Deus [d] autẽ illorũ audacia cõmotus ad irã, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inueniri possent. cæterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus [e] autem

An. mundi 2948. Ante Christum nat. 1916.

a *Angelos Abrahamus suscipit hospitio.*

b *Angeli Abrahamo filium nascturum nunciant, & delendos Sodomitas.*

c *Ad Lothũ Angeli diuertunt.*

d *Sodomitas Deus excæcat.*

e *Lothus cũ suis seruatur.*

ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiã tum innuptis, sponsi enim earũ monentem de exeundo cõtempserãt vt delirũ qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telũ in vrbem, eámque cum ipsis incolis exurit, & agrũ quoq; pari deuastat incendio, quemadmodũ mihi iã dictum est in cõmentariis quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladẽ hanc contra mandatũ Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque. ipse [a] verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circunquaque vastans pepercit, id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitã inopẽ aliquantisper tolerauit: puellę verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, astu circumuento parente, cum inscio sunt cõgressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori [b] Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomẽ significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ętate, alter verò Ammonitarum vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Satam ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui [c] & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat, eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniusta coniugis hospitis. mox cùm meliusculè

a *In Zoor Bethas euasit.*

b *Explicatio nominũ Moabus & Ammon.*

Hedio & Rufinus cap. 20. Genes. 20.

c *Abimelech amore Sarę captus.*

habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens, nō enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, secutum esse de pudicitia cōiugis iubet: Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere, sdq; ita esse Deum testabatur. & mulieris conscientiam. ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptā esse sciuisset, ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deúmque propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum veniisset. Hęc locuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. cū rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide vtrinque seruandas dixit, fœdere eū eo super puteo quodā icto, qui [a] Bersabe vocatur, ea vox iuramenti puteū significat: & id nomē & hodie locus seruat. Nec ita multa post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominauit. Sic [b] risus Hebræis significatur, siquidem risus Saræ, dum proles ei iam matu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centū ipso anno quo Isaacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent,

Anno mundi 2048. Ante Christum nat. 1916.

a *Bersabe iuramenti puteus. Genes. 21.*

b *Isaac risus.*

De Ismahele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus.

CAP. XIII.

Hedio & Ruffinus Cap.21. Gen.21.

ARabes [a] verò post decimum tertium annũ id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendũ. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, nó secus ac si ex se esset genitus, alebatur enim in spem successionis, verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit [b] igitur Abrahamo vt eum vnà cũ matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondũ adultum & mulierẽ egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Saræ voluntati paruit, puerúmque matri cõmisit, nondum per se peregrinationi aptũ: & dato eis vtre aquæ ac panibus, iussit ire quò eos necessitas duceret, & cùm defecisset cõmeatus, in anxietate erat mater, cúmque nihil aquę supereſſet, depositio sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui [c] occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit: sperándi enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis, tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriũda: ex [d] qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi etát, Nabæpothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Me-

a *Iudei eo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annũ.*

b *Ismahele cum matre Abraham ablegat.*

c *Angelus Dei occurrit Agar.*

d *Duodecim Ismahelis liberi. Genes.25.*

massus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Iecturus, Naphæsus, Calmasus. hi quicquid terrarum est, Euphratem inter & rubrum mare habitant; Nabathæi [a] nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiusque tribus denominauerunt, tum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

a *Nabathæi regis.*

De Isaco legitimo Abrahami filio.

CAP. XIII.

ISacum autē Abrahamus supra modum amabat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei dono susceperat. hunc affectum & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accēdebat, omni virtuti deditus, & tā parentes quā Deum colens: quo successore omniū fortunarum relicto, Abrahamus haud grauatim vita excessurus videbatur: id quod ipsi Dei benignitate contingit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, Deus apparuit ei: enumeratisque omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriā illi de hostibus olim concesserit, vtque præsenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum popposcit vt sacrificium & victimam sibi offerret. iubebat autem vt in montem Morium subductum holocaustum faceret. sic enim pietatem eius illustriorem fore, si vel filij salutē voluntati diuinæ posthaberet. Abrahamus [b] verò nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei mandatum, quàm suam de pueri cæde sententiam. ac ne famulorum quidem vlli rē indicās, ne fortè aliquis sibi obstaculo esset, assumpto Isaco cum duobus seruis, impositisque in asinū rebus ad sacrificiū necessarijs, profici[illegible]

An. mundi 2074. *Ante Chri. nat.* 1890.

Genes. 22. Hedio & Ruffinus, Cap. 22.

b *Abrahami obedientia.*

tur ad montem. ac biduum quidem comitatæ sunt eum ferui, tertia verò die cum iã in prospectu esset mons, relictis aliis in campo cũ solo puero ascendit in montẽ, in quo pòst David templũ constituendum erat. ferebántq; secum quicquid ad sacrificium pertinet absque victima. Isaco verò qui tum vigesimũ quintum annum agebat, aram apparante, percontantéque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam: tũ ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quę non habeant largiri, & quę habeant adimere, si in illis fiduciã collocent, daturum ergo sibi quoque victimam, siquidẽ propitius esset his sacris interuenturus, postquã antẽ structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, mille votis te expetitum, postquam in hanc vitã venisti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quã si te virum videre daretur, & tãdẽ hæredẽ meæ ditionis relinquere. Sed quoniã Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generosè hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tẽpore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitę exitum, sed à proprio patre patri vniuersorũ Deo sacrifico ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimũ educauerim senectutem meã sustentabis, nõ quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquẽs. cum Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se

a *Isac mactandus annum agit vigesimum quintum.*

b *Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.*

c *Isaci ad parentem obsequium.*

dignum qui vnquã natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, nõ alacriter se præberet vtriusque placitis: quandoquidem etiamsi pater solus ita vellet nefas esset non obsequi. iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, nec pueri intercedens; nõ enim cupidine sanguinis humani, pueri cædẽ imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis paruturus esset: nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autẽ nec in posterum suam prouidentiam, tã ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore victurum, vitáq; feliciter exacta filiis germanis & probis magnum principatum relicturum, prædixit etiã fore vt genus eorũ in multas gẽtes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoq; Chananæa bello quæsita, vsq; ad inuidiã omnium exterarum gentium fortunatos fore. hoc oraculo reddito, Deus [a] illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditáque tantæ felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt, vixerúntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

[a] *Arietem ad victimã loco Isaci Deus offert Abrahamo.*

An. mundi 2087. Ante Christum nat. 1877.

Hedio & Rufino Cap. 23. Gen. 23.

Sara obitus Abrahami coniugis.

CAP. XV.

SAra autem non multo pòst moritur, cum [b] vixisset annos viginti septẽ supra centum. sepultura illi in Hebrone, Chananæis publicè

[b] *Alias 127. an.*

ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

CAP. XVI.

An. mundi 2087. Ante Christ. nat. 1877.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Assurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His [a] omnib. filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrũ mare pertinet. Fertur etiã quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit [b] Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & [c] Alexãder Polyhistor sic scribẽs: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphrã, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam, ab Aphra verò & Iaphra vrbẽ Aphram & regionem Aphricã nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Anteum Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophanem progenatum, à quo Sophaces barbari habent nomẽ. Isaco [d] autẽ tam fermè quadragenario Abraha-

Gen. 24. 25.

a *Troglodytarum origo.*

b *Libya denominatur Aphrica.*

c *Alexander Polyhistor.*

Hedio & Ruffinus Cap. 24.

d *Isaac Rebeccam uxorem ducit.*

mus pater coniungere volens vxorem Rebeccã Nachoris fratris sui neptẽ. mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum, modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis[a] alter alteri manibus sub fœmora, Deũ ita testem inuocabant eorũ quę destinauerant. Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nũquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis esset trãsitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterãt, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbẽ Carras. & cùm veniſſet in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque inter se precatur, si Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca ãd quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cæteris negantibus, ipsa potũ roganti præberet. hæc secum volutãs accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquã quidem impartirent, benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, scisciatur ex quibũnam esset parentibus, gratulatus eis talem filiã, & impetratus vt eã ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quòque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca[b] inquit, mihi nomẽ est, pater verò fuit Bathuel, quo defuncto

An. mundi 2089. Ante Christum natum 1875.

a *Mos veteribus inuandi.*

b *Rebecã familiaritatem conseruabit cum Abrahami ſerua.*

Labanus frater meus & domum curat & matrē meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi accidissent, quæque audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare, prolato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsāmque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni precij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos quorum probitatem iam esset expertus, coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurum, ad hæc illa bene eum de parentū humanitate cōiectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsū adductură. quo facto postquam adduxit hospitē, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò ad cœnam eum secū duxit, qua peracta sic eum & matrē puellæ est allocutus. Abrahamus [a] filius est Tharri, vester autem cognatus, Nachores enim tuorū mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eadémque matre prognatus is nunc mittit me ad vos, postulās hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum posset opulentissimam quamuis x. eius regionis feminis deligere, non est ita visum: sed ipsa

[a] Oratio serui Abrahami & Rebeccæ.

lens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius voluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere succesſerunt, & puellam hãc & veſtras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conſpicatus multas virgines puteum perentes, optaui vt in hanc inciderem: quod & factũ eſt. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoque veſtra autoritate ratas habebote, & Abrahamum qui me tã accuratè huc miſit, veſtro annuu honorate, illi verò tum quòd rem tam optabilem approbarent, tum quòd Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxítque illam Iſacus, facultatum paternarum iam dominus.

An. mundi 2124. Ante Chriſtum nat. 1840.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Geneſ. 25.

De obitu Abrahami. CAP. XVII.

DEfunctus[2] eſt autem Abrahamus non ita multo poſt, vir in omni virtute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregiè carus. Vixit annos 175. ſepultus eſt in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Haci & Iſmaelis.

[2] *Abraham moritur ætatis anno 175.*

De Iſaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum & educatione. CAP. XVIII.

DEfuncto autẽ Abrahamo vxor Iſaci gerebat vterum: cuius mole creſcẽte in dies, anxius cõſuluit oraculum. Reſponſum eſt, gemellos ei pariturum Rebeccam, & ab vtroq. deſcẽſuram gentem autori ſuo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. Accidit non poſſit, ſicut prædictum erat, naſcũtur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hiſpidus: minor verò exeuntis anus ſe calcaneum

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Geneſ. 25.

An. mundi 2124. Ante Christum natum 2840.

retinebat, pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior á matre amabatur. Fame autē in ea terra grassante. Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamū intercesserat. cúmque hominē initio magna benevolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deū Isaco propitium, suúmque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatū præ inuidia, secessit non [a] longè à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo vltro cedente, visi sunt vidisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vt prohibentibus aliis [b] Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Escon hoc est pugnā: alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech [c] autē ratus cōtra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincerē consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionē aliquātisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinæ amicitiæ memoria valeret, néve iniuriā acceptā vlciscereturprofectus ad illum, amicitiam eum eo renouat, vbi è suis amicis arbitro adhibito. cúmque Isacus pro naturæ bonitate [illegible] suas paternę amicitię libenter [illegible]

a *Isaac peruenit Gerara. Genes. 26.*

b *Abimelech Isaacum inuidia motu expellit.*

c *Abimelech amicitiam renouat cum Isaco.*

ci compos domum ést reuerſus. Alter autem filiorum Iſaci, in quẽ pater erat propenſior, quadraginta annos natus, duxit [a]Adam Helonis, & Alibamen Ẽſebeonis, dynaſtarum inter Chananæos filias, ídque autoritate propria, ne patre quidem conſulto. neque enim ille permiſſurus erat, ſi filius ſententiam ipſius expectaſſet, quippe qui nõ delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen moleſtus eſſe filio, iubendo cum, vt mulieres miſſas faceret, decreuit rem totam ſilentio tranſmittere. Sed cum eſſet ſenex, & viſu orbatus, accito filio, præfatúſque ætatem, per quam etiamſi cæcitatis calamitas non acceſſiſſet, non liceret ſibi amplius Deum ſolito cultu venerari, iuſſit [b]eũ venatũ ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua ſumpta precabor Deum, vt tibi dignetur eſſe auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nã meæ finis quàm longè abſit incertus ſum: qui prius quàm me opprimat, æquum eſt vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Eſaus venatum: interim [c]Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Iſaci mẽtem, iubet eum hædis iugulatis cœnam inſtruere. ille obſequitur matri, iuſſu ipſius omnia faciens. cœna verò parata, circumuolutis hędino exuuio brachiis, vt contactis pilis Eſaus crederetur: nã cætera omnino ſimilis vt gemellus, hoc ſolo differebat: ſolicitus ne imprudẽs in malo dolo deprehenſus pro fauſtis precaminib. diras imprecationes reportaret, apponebat cœnã patri. at Iſacus ſentiens in voce nõ nihil peculiare, aduocat filium. illo verò protẽdente brachiũ hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob piloſitatem Eſaus mihi videris. nec quidquã doli ſuſpicans, am cœnatus ad Deum precibus inuocandũ ſe

An. mundi 2186. Ante Chri. nat. 1778.

a *Vxores Eſau.*

Gen. 27.

b *Iſaacus mittit venatum Eſau.*

c *Matrẽ horratur Iacob ſub fratris benedictionem ambire.*

uertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & cõditor omnium creaturarũ, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficiis eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, néve me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni cãlamitate illæsum custodida. ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate, fac eum formidabilẽ inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putãs se Esaio benè precari. vix absoluerat preces, cùm Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus, Esaus [a] verò postulabat vt sibi quoq. sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum adsumpsisset, lugebat quòd voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus. studiis quidem venandi, & robore corporis armorũ nque præstantia celebrem fore prædicit, eámque gloriã tum ipsi, tum eius posteris mãsuram sempiternam: seruitutem tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit, persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathem Ismahelis filiã. Malè enim Chananæis volebãt Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quàm cæteras dilexit.

[a] *Esau sibi quoque benedictionem postulat.* Hedio & Ruffinus Cap. 27.

An. mundi 2186. Ante Christum natum. 1778.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XIX.

Genes. 28. IAcobus autem in Mesopotamiam missus à

matre, ductarus auunculi sui Labàni filiam, cõsentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cúmque simultaté haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere, sed sub dio quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto, cui dormienti visio talis est oblata. Videre [a] videbatur scalam à terra ad cœlum pertingenté, & per eam speciem descendentes, supra humanam naturam augustas: & in summa scala Deũ manifestè apparenté, & nominatim se his verbis compellantẽ: Iacobe [b] cum sis patre bono, & auo ob suam virtutem celebri prognatus, nõ debes præsenti necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nã & Abrahamũ ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolẽ post se relinquent. his ego terræ huius imperiũ dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quàm latè sol aspicit tu ne cedi vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi cõmittens & nunc, & magis etiam in posterũ, hoc oraculum Deus Iacobo reddidit: quo [c] lætus vngit lapidem in quo dormienti tanta spe affulsit, & votum Deo facit sacrificaturũ se illic, si incolumi & facultatibus auctò reditus cõtingeret: quòd post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis honorem etiã loco addidit, Bethel nominato: quod græcis domicilium Dei significat. Pergens [d] deinde cœptum iter in Mesopotamiã, tandẽ peruenit Carras, & cum pastores offendisset in suburbio,

a *Scala Iacobi.*

b *Verbum Dei ad Iacobum.*

c *Iacobus sacrificaturum votum Deo facit, locúmque nominat Bethel, id est, domicilium Dei.* Genes. 29.

d *Iacobus in Mesopotamiam peruenit Carras ad cognatio nem matris.*

An. mundi 2186. Ante Christum nat. 1778.

& adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes, popoſcit potum, hinc orto ſermone percontatus est an nosſent quendam Labanum ſuum populatē, ſi fortè adhuc ſit ſuperſtes: aiſſt omnibus ſibi notum. neq. enim talem esſe vt ignotus esſe posſit. quin & filiam eius vnà pascere, demiratíq. se quòd nondum adsit, ex ea facile quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus ſuis pastoribus, ei Iacobū ostendunt, dicentes [a] hoſpitem de ipſius patre ſciſcitari: quę puellariter gauisa Iacobi aduentu, rogabat quisnā & vnde ad eos veniret, & cuius rei causa addens optare se vt posſent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Iacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quā [b] insigni puellæ forma captus, obstupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cū tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quàm sit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aramis filię Isacus, meus pater. est & propinquior ac recentior neceſſitudo, qua sumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita. itaque consobrini sumus ego & tu, & nunc venio salutaturus vos cognationisque officia, ita vt par est, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, sciénsque patrēs desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lacrymabunda ruit in collum eius, complexóque iuuene: optatiſſimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum totæ familia, qui nunquam matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionem faciens; eum-

[a] *Iacobi cū Rachel colloquium.*

[b] *Rachel insigni forma prædita.*

Hoc nuncium cum quàntauis felicitate nō permutaret, tum iubet vt è vestigio se ad patrem sequatur, néve diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanū: & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnam volùptatem attulit. Post aliquot autē dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quamobrem veniisset relictis parentibus ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægrè carerent, pollicebatur etiam benignitatē & operam in quacunque re opus haberet, [a] Iacobus verò totā ei causam recensuit. Isaco filios esse geminos, se & Esaum, eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum votorum paternorum, hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post Deum præsidium maximum in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tum propter communes auos, tum etiam vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet, velle se eum gregum suorum magistris præficere & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodum tam propinquè cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se verò libenter accipere conditionē quantumuis laboriosam, sed [b] æquū esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius operā in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem

An. mundi 2193. Ante Christum nat. 1771.

a *Iacobi cū Labano colloquium.*

b *Iacobum mercedis loco petiis Rachelis coniugium.*

Ab. mundi 2193. Ante Christum natum 1771.

inilcere. ibi Labanus ipſo vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans ſibi optatiorẽ generum potuiſſe cõtingere. ſed opus eſſe vt aliquandiu ſecum maneat. In Chananęam enim non miſſurum filiam, quin & ſororis in tã longinquam regionem nuptam datę propemodum pœnitere. His aſſentiente Iacobo, de ſeptẽ annis eſt conuentum, tot enim voluit ſeruire mercede apud ſocerũ, vt dato virtutis ſpecimine, magis cognoſceretur quinam vir eſſet. cęterum elapſo præſtituto tempore Labanus epulũ nuptiale apparat. noctu[a] verò nõ ſentiente Iacobo inducit in thalamum alterã filiam Liam maiorem natu, faciéque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congreſſus eſt cum ea, luce deinde cognito errore expoſtulauit cum Labano ille veniam petebat neceſſitati, qua compulſus hoc fecerit. nõ malitiosè, inquit, Liam ſuppoſui, ſed conſuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc obeſt Rachelis coniugio, ſed dabo eam tibi vidẽti ac ſcienti poſt alterum ſeptennium. Paſſus eſt hoc ſibi perſuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero ſeptennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, ſubditæ tamen. ſed Liam malè habębat amor mariti, quo ſororem proſequebatur, expectabátque poſt partum ſe fore in precio: ſdq. aſſidus precibus à Deo contendebat. cúmq; [b]puer maſculus natus eſſet, & maritus ob hoc propenſior in eam factus, Rubelum nominauit, qui ſibi miſeratione diuina cõtigiſſet. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòſt naſcuntur ei tres alij: Simeon, quod ſignificat exorabilẽ ei fuiſſe Deum: Leui, quod eſt firmator ſocietatis: Iu-

a *Iacobo Rachelis loco Liam in thalamum inducitur.*

b *Nomina filiorum Iacobi & explicatio. Genes. 30.*

das,quod est gratiarum actio. Rachel [a] autem verita ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset,iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare,ex ea nascitur puer nomine Dan,quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim,ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem [b] mox & Lia facit,sororis arte contra eã ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum,ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum,quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus,filiorũ Lię maximus mandragorę mala matri affetret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum , parémque à sorore precario petiit. Illa verò denegante,iubentéque contentam esse,quòd honoris prærogatiuam apud communem maritũ haberet:Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem,quam gratiam altera libenter accipiẽte,Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiã. Rursum igitur ei filij nascuntur:Isachares,quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon,quod significat pignus beneuolentiæ: prætérque filia Dina.Tandem etiam Rachel peperit Ioſephum filium: ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore , quod fuit annorum viginti,pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto,æquum esse aiebat , vt cum vxoribus ad suos reuerteretur.Socero [c] verò nõ permittente, clam hoc facere cogitabat:pertentabátque animum vxorum,quomodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset,Rachel sigillis etiam Deorum patriæ relictis,vnà cum sorore fugiebat: simul-

An. mundi 2206. Ante Christ. nat. 1758.

a *Rachel Iacobo Balam adducit.*

b *Lia Zelpham adducit Iacobo.*

Genes. 31.

c *Iacobus cum vxoribus filijs & gregibus insciò socero profectus.*

Ann. mundi 2206. Ante Chri. natum 1758.

que vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quantæ erāt, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquā Labā rescire posset, sigilla [a] verò Deorum secum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed vt si fortè pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus [b] autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarū discessu, indignatus persequebatur eū cum valida manu, & septima demū die deprehendit eos in quodam colle quiescētes: quúmque esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctē verò Deus in somnis illi visus vetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulās oraculum: quúmque ille fidei eius se commisisset, cœpit [c] hominem accusare, exprobrans quòd pauperem omniúmque egenū suscepisset, & de suis facultatib. abundè ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putās hoc pacto beneuolentiam erga nos tuā fore firmiorē. tu verò neq; matrē tuam & cōmunē sanguinē, neq; vxores apud nos ductas, neque liberos quorū ego auus sum, reuersus, non aliter quàm hostē me tractasti. rapuisti mea bona, filiab. vt parentem fugerent autor fuisti: sacra patria domum tecum portasti, & apud maiores meos, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cōuictor mihi fecisti. Iacobus cōtrà pro se afferebat, nō sibi soli, sed omnibus esse innatū patriæ desiderīū.

a *Rachel parentis Deos aufert*

b *Laban Iacobum persequitur, Deus verò à proposito eum deterret.*

c *Labani contra Iacobum accusatio.*

Equúmque vt post tanti temporis moras tandē ad eam reuertatur. Quòd [a] verò prædæ, inquit, abactę crimē obiicis, ipse iniustitiæ sub alio iudice damnareris. Cùm enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cōseruatis & auctis debeas, annon iniquum est ægrè ferre quòd partē earum modicam vsurpauimus? certè quod ad filias attinet, scito nō hoc lędendi animo à me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me quàm suos liberos. Hęc pro se: retorquebat [b] deinde accusationem in ipsum, quòd auunculus ac socer duris mandatis eum per annos xx. vexauerit, & illa quidē quę nuptiarum spe tulerit, quāuis per se grauia, sibi tamen leuiora fuisse, quæ verò postea secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi beneuolus perferret. etenim Labanus valdè iniquè Iacobū tractauerat. vidēs [c] enim eū in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros fœtus, modo quicquid albū nascerētur, modo quicquid nigrum. cùm verò magno numero nascerentur, quæ Iacobo destinata essent, nō seruabat fidem in præsens: sed in proximè sequētē annū promittebat, quòd esset ad rem attentior, promittens quidem eo quod nō speraret tantum prouentū, ac mox vbi prouenerat fallens. sacras tamē effigies petmissū est inquirere. Rachel autem cognito patrem permissa potestate vti velle, deponit sigilla in sarcinā cameli qua ipsa vectabatur: sedebátque desuper dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credēs filiam sic affectam nō fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensę veniam pollicetur, viciſſim alter amorem filiarum, idque iureiurando sanciunt. Hoc [d] fœdus ictum est super monte quodam, vbi columnā erexerūt ac speciem vnde Galaadeo

a *Iacobi ad Labani accusationem responsio.*

b *Iacobi cōtra Labanū accusatio.*

c *Labani contra Iacobum dolus.*

d *Laban cū Iacobo fœdus sanciū.*

colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæã iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonã spem in posterum faciẽtes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens [a] autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cũcta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantũ temporis spatium satis valere ad reconciliationem, idcóq. redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carũ haberet illi dedat, quã doquidẽ nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nuntiatis Esaus vehemẽter exhilaratus, occurrit fratri cum cccc. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiàm properare cũ tot armatis, extimuit valde. Deo tamẽ seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtque suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios properè subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmẽ haberent refugiũ: & [b] hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multísque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem, veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quàm pro numero viderẽtur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blandè hominem alloquerentur. His ita per totã diem dispositis, nocte mouit agmen. Cùmque Iobacchum torrentem transissent, [c] Iacobus ali-

An mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

a Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.

Genes. 33.

b Iacob fratrem muneribus reconciliat.

c Iacob luctatur cum Angelo & vocatur Israël.

quantum ab agmine relictus incidit in luctam cùm spectro, ipse prior lacessitus: erátque superior: exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelũ Dei vicerit: ídque illi esse magnæ felicitatis præsagium: genúsque eius nunquam defore, nec vllis vnquã humanis viribus posse opprimi, iussitque illum posthac vocari Israelẽ: quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cùm enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrũ euanuit. Iacobus verò lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel, id significat Dei facié, sed quia latũ neruũ inter luctandũ læsit, & ipse pòst eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito [a] verò fratrem iam nõ longè abesse, iubet vxores procedẽte per se quanque cum pedissequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eã frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non malè de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus [b] autẽ peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomẽ adhuc retinentes inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorũ, & cùm esset celebritas apud Sicimitas, Dina [c] vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierũ eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ stuprum obtulit. & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morem ei gerens, venit ad Iacobũ, rogans vt filio

a *Iacob Esau fratrem accedit.*

b *Iacobus peruenit ad Scenas. Genes. 34.*

c *Dina Iacobi filia historia.*

An. mundi 2206. *Ante Christum nat.* 1758.

suo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenę filiam nuptũ tradere, deliberãdi ſpaciũ popoſcit. Rex ſperans Iacobum aſſenſurũ, abiit. Ille verò indicata filiis iniuria ſororis, & Emmoris petitione, iuſsit eos conſultare quid facto opus eſſet. maior pars hærebat incerti quid eſſet agendum. Simeõ [a] verò & Leui vterini puellę fratres tale conſilium inter ſe capiunt. Obſeruato feſto die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operã dabant, inuaſis noctu cuſtodibus ſopitos contrucidant: atq; ita facilè vrbe potiti, mares vniuerſos interimũt vnà cũ Rege ac filio, ſolis parcẽtes fœminis. quo facinore citra cõſenſum patris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum autẽ obſtupefactum audacia tanta filiorum, indignéque ferentem, Deus per viſum bono animo eſſe iuſſum, luſtrare tentoria, ſacrificiúmq; quodam poſt ſomnium illud in profectione Meſopotamena vouerat, perſoluere imperat. Itaque [b] dum luſtrat, incidit in Labani Deos (neſciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defeſſis in terram ſub quadam quercu, profectus inde ſacrificauit apud Bethela, vbi ſomnium illud diuinum viderat iter faciens in Meſopotamiam. Progreſſus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem [c] ibi ex partu mortuam ſepelit, ſolam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris cauſa matri fuerit. Atque hic eſt filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo è Rachele: quatuor verò è pediſſequis, è ſingulis duo: quorum nomina iam dixi.

a *Simeon & Leui Sicimitas cõtrucidant. Geneſ. 35.*

b *Iacob defeſſũ Labani Dĩj Bethel proficiſcitur.*

c *Rachel in partu moritur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 28.

Inde venit Hebronem in Chananæa ſitam, vbi

vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

CAP. XX.

An. mundi 2230. Ante Christ. nat. 1734.

REbecca enim iã antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nõ multò post filij reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus[a] est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

a *Isaac ætatis anno 185. moritur. Genes. 35.*

SVMMA CAPITVM LIBRI II. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo Chanaana contigit.*

II. *Quomodo Ioseph Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.*

III. *Quomodo Ioseph in Ægyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.*

IIII. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.*

V. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.*

VI. *Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerũt.*

VII. *Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.*

Anno mundi 2230. Ante Christum natum 1714.

Quemodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esaõ Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

CAPVT I.

DEFVNCTO autem Isaco, filij [a] partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumęæ dominatus est à seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt expetitum sibi cibum traderet, at [b] ille adiuuante fratris fame, ius promigeniti pro cibo dare eum cõpulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius interposito iure iurando. Ob eius cibi colorem à colluforibus adolescẽtibus [c] Adomus est per ludibriũ cognominatus, Adomæ enim Hebræis significat rubens. id nomen pòst in regionẽ ipsius ditionis est derivatum, quo à Græci in mollius deflexerunt, Idumæã dicendo. Genuit autẽ filios numero quinque. Ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duob. Aliphazem Aza, Raguelem Mosamerba ei peperit. Hos [d] filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinq; legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nã Amalecus erat nothus, è Thamna cõcubina genitus. Hi habitauerunt Idumęæ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quõdam enim latè patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis coloposum inductoribus de nominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

a *Isaaci filij habitationẽ partiuntur. Genes. 25.*

b *Esau primogenitus ius ob lenticulã cedit.*

c *Esau Edom dictus, Genes. 36.*

d *Esau filij & posteri.*

CA

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futura ſua felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

An. mundi. 2106. Ante Chriſtum nat. 1658.

CAP. II.

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quiſquam: nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia præditi. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, vt etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiúſque liberos patribus noſtris viam ad exitū ex Ægypto præſtitueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis præſtantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudētiſſimus) præ cæteris liberis amat. is [a] parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. acceſſerunt eò ſomnia, quæ ſibi viſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam cōiunctiſſimos ad æmulationem facilè concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus [b] cum fratribus à patre ad colligendas fruges meſsis tempore viſionem vidit quæ non poterat exiſtimari vna ex iſtis vulgarib. quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandum narrauit, dicens viſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipſi prænunciare, & fratres quoq. in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti præ-

Genes. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 2.

a Ioſephum odio & inuidiæ Iacobi filij proſequuntur.

b Ioſephi ſomnium.

Anno mundi 2106. Ante Christum nat. 1758.

cabantur irritum fieri præsagium, ipsúmque maiore etiam odio prosequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram visionẽ Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit [a] enim Solem cum Luna & vndecim Stellis descendere in terrã, & adorare ipsum. Hoc [b] somniũ in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei nõ mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentum cõiiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quãdo tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solẽ ac Lunã patrẽ & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valdè contristauit id præsagium haud aliter quàm si alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreuerúntq. [c] adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis contulerunt se cum pecoribus [d] in Sicima agrum pascuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuntiante, de filiis solicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cogniturum reá fratrum, & quid agant renunciaturum.

a *De Sole, Luna & Stellis Iosephi somniũ.*

b *Iosephi somnij interpretatio.*

c *Iosephi fratres eum tollere decernunt.*

d *Sicima pascuis percommoda.*

Quumq;

Quomodo Ioseph in Aegyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

CAP. III.

An. mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

ILli [a] autẽ viso fratre aduentãte gaudsi sunt, non ob aduentũ germani à patre missi, sed tanquã inimico in manus suas à Deo tradito: volebántq. cõfestim eũ interimere, neq. prẽsentẽ occasionẽ elabi sinere. Rubelus [b] autẽ inter hos natu maximus vidẽs eos cõspirasse, conabatur impetũ eorũ remorari, docens quantũ facinus molirentur, & quantam inuidiam paritu rum, Nefariam rem haberi tam Dei quàm hominum iudicio cædẽ hominis vel nõ cognati, sed longè sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam' iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctum ac diram orbitatẽ coniecturos. hoc respicerent, reputantésq. quantã eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerẽt à tã nefario scelere. Deũ quinetiã verẽrentur spectatorẽ ac testẽ consilij cõtra fratrẽ initi. hũc si à cœpto desistãt, acceptu rum eorum pœnitentiã atq. resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis parricidij pœnas, cùm nihil ipsius prouidentiam latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunq. enim sint homines, existimandũ ibi Deũ quoq. adesse. Sed & propriam cõscientiã post tantũ scelus illis aduersariam fore, quã nunquã abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidẽ fas esse germanũ occidere. Satius esse dare veniam amicis sicubi nõ fecisse officium videantur. Iosephum verò ne peccasse quidẽ in ipsos, cuius ætas miserationẽ potius mereatur, & illos ipsos tutores ac prote-

a *Ioseph venit ad fratres, qui eum è medio tollere conantur.*

b *Ruben fratrũ necẽ remoratur.*

ctores causam etiam cædis facinus eorum grauaturam, si videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademisse, qua felicitate propter cognationem ipsis quoque frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorũ esse quicquid Deus Iosepho largitus, proinde cogitandum eò grauiorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiã diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos absterrere à parricidio. Postquam autem nihil se proficere vidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat vt saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primum pro viribus, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius [a] esse temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui finere, vt saltem manus puras seruarẽt. In hanc sententiam itum est, abductúmq. adolescentẽ Rubelus fune religatum demisit sensim in puteũ: erat enim satis siccus. Quo facto abiit pascua quæsiturus. Iudas [b] autem vnus è Iacobi filiis, cõspicatus negotiatores Arabas Ismaëlitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cõsilium dedit fratribus vt extractum Iosephũ venderent Arabibus. illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & se impollutos permansuros, quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos septemdecim natum. Rubelus [c] autem noctu ad puteum veniens insciis fratribus seruare Iosephum voluit, quo frustra inclamato

a *Ruben Iosephum in puteũ proiiciendum ibique necandum suadet.* Hedio & Ruffinus Cap. 3.

b *Ioseph Iudæ cõsilio negociatoribus venditur.* Gen. 37. 39.

c *Ruben noctu venit ad puteum.*

suspica-

suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres incusabat: cognitóq. quid accidisset, lugere desiit. his perpetratis fratres consultare cœperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tãdem tunicam qua indutus Ioseph ad eos venerat, quámq. demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatã ostendere, vt à feris deuoratũ putaret. quo facto [a] venerunt ad senem, non ignarum de infortunio filij, aiebant autẽ Iosephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi acciderit: tunicam tamen hanc inuenisse laceram & cruentatam. quamobrem suspicari beluarum incursu periisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum sperauerat, captiuum aliquò abductum puerum opinionem hãc abiecit, euidens argumentum ne eis tunicam ratus: agnoscebat enim esse qua indutum miserat: iámque haud aliter quàm extincto se afflictans, lugebat [b] tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filij consolando quicquam profitiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negociatoribus [c] emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaonis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quàm pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præposuit. Ille verò fruebatur cõcessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit: docuítque prudentiam aduersanti fortunæ nõ succumbere, si quis ea legitimè, & non secundis tantum in rebus vtatur. Hostilis enim vxor tum dexte-

Ann. mundi 2117. Ante Christum nat. 1747.

a *Iosephi fratres eum à feris deuoratum patri persuadent.*

b *Iacob Iosephum tanquam iam extinctum luget.*

c *Iosephus in Ægypto Potiphari venditur. Genes. 39.*

Ante mũdi 2217. *Ante Christum nat.* 1747.

tate eius tum forma in amorem illecta, ratiq. si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturũ si cotingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione quàm ex immutabili morũ generositate, concupiscentia [a] detecta mentionẽ de cõcubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria cõiuncta esset. quin & ipsam hortabatur vt morbo suo repugnaret, negãs vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri nõ liceat: sic enim fore vt mala cupiditas facilè sedetur se quiduis potius perpessurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruũ non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulsa magis etiam accendebat, quod non putaret Iosephum pernegaturum; & nõ cessante morbo, secundas [b] illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatẽ fœminas quoq. frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum captans solitudinem, & ad Iosephum solicitandum opportunitatẽ, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantẽ cedere, idq. vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tã abiecta verba descendi: sapies tamẽ si vel nunc cedes, & prius erratũ corriges, siue enim iterũ rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quàm ante, nã & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiã tuę consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, nõ tentari te malitiosè certo argumento colligere potes, quia in eadẽ voluntate persto. quare aut præsenti [c] voluntatem.

a *Potiphari uxor de cõcubitu Iosephum solicitat.*

b *Iosepho Potipharũ uxor secundas machinas admouet.*

luptatē elige, & amāti obſequere, maiora et commoda expectās: aut odium meum & dictam, ſi meæ gratiæ caſtitatis opinionē fers. Nihil ea res iuuabit, mihi crede, ſi ritum te deferam, & de ſtupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorē fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis, ad hæc verba lachrymáſq. verborū teſtes, nec miſeratione induci, nec terrore cogi potuit, quò minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito: conſtantérq.[a] reſtitit intentanti iniuſtam afflictionē, malens acerbiſſima quæque ſufferre, quàm oblatis perfrui: nō ignarus iuſto ſe dignū ſupplicio, ſi quidquā tale in mulieris gratiā admitteret. Ipſam quoq. officij ſui monuit, iuríſq. coniugalis ac cōſuetudinis, iubens huius maiorem habere rationē, quàm momētaneæ libidinis: huic enim præſtò eſſe pœnitētiam, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non poſſit: adeſſe & timorē continuū, qui pro magno habeat non prodi ſuum dedecus. at coniugalem conſuetudinem & voluptatem habere ſecuram, & conſcientiæ fiduciam tam apud Deum quā apud homines quin & conducibilius eſſe, ſi impolluta manens habeat ſe herili iure ſubditum, potius quàm flagitij communis conſcium. ſatius enim eſſe conſcientia rectè factorum, quàm peccati latebris fidere. his & aliis ſimilibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eámq. à praua affectione ad rationis arbitriū reuocare. at illa vehementius inſtabat, & cū verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominē ad obſequium cogere nitebatur. Ibi[b] verò Ioſephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, proſilit è cubiculo. Illa partim repulſæ dolore, partim metu ne

a *Ioſephus adulterium herum deuitat.*

b *Ioſephum veſtibus mulieris relictis ex fugit.*

... mundi

... ſtum nat. 1747.

An. mundi. 2217. *Ante Christum nat.* 1747.

suam petulantiam maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto vindictã de eo sumere, dignũ muliebri astuti a rata, si accusationem præoccuparet. itaq. sedebat mœrẽs & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem tentatę pudicitię simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causámque scitanto, Ne

a *Adultera accusatio contra Iosephum.*

a viuas, inquit, marite, ni sceleſtum seruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quanta benuolẽtia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: ídque die festo obseruata absentia tua, vt facilè appareat, modestiã quam prius præ se ferebat, ob herili metu, non ab indole recta profectã. Quod vt auderet, à te præter spem ac meritum indulgẽte corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grandiorit úsque conseruit se præpositum, æquum putauit vxorem quoque tuam attrectare. & vt verbis fidẽ astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictam. Petephres autẽ victus oratione & lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris b Iosephũ damnatum in maleficorum carcerem coniecit: ob vxorísque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ ipsius honestatis.

b *Iosephus in carcerem coniicitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes.* 40.

Iosephus c autem innocentiam suam Deo committens, neq. se defendere curauit, neque rẽ ita vt gesta erat indicare: sed vinculorũ necessitatẽ tacitus ferẽs, vna spe consolabatur, nimirũ potentiorẽ esse Deũ his qui se vinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus.

c *Iosephi patientia in vinculis.*

Custo-

Custos [a] enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerans, tũ formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eámque miseriã aliquanto leuiorem reddidit victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permisit. Cæterùm his qui in eodẽ carcere aut ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarum socij, & inter se causam damnationis percõtantibus, pincerna quidem regi charus, periram ab illo ad cõpedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentẽ existimauit, visum somnium exposuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse triũ palmitum vitis vuas è singulis enatas pendẽre grandes iam & vindemiæ tempestiuas: eásque se exprimere, subdente rege phialam. Collatũ deinde mustum se obtulisse regi, illúmque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datũ à Deo haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille verò bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduũ solutionem à vinculis, rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuò sit redeundum. Interpretabatur [b] enim vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sancitur, & inimicitiæ dissoluantur, ad hæc molestiæ mœrorésque vsu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regẽ. Scito igitur bonum tibi somnium obtigisse, & significare miseriæ huius remissionẽ intra tot dies, ex quot palmitis fructũ vindemiasti in somnis. Tu ve-

An. mundi. 2228. *Ante Christum nat.* 1736.

a *Custos carceris amicè agit cum Iosepho.*

b *Pincernæ somnij explicatio.*

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1735.

rò memento mei postquam euentus hanc fa-
ſtam prædictionem non falſam approbauerit:
& iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria,
in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc
felicitatẽ diſcedente. neq. enim fontes in hæc
vincula ſumus cõpulſi, ſed ob virtutem ac mo-
deſtiam quaſi malefici punimur, quòd potiorẽ
habuerimus honorem domus in qua verſaba-
mur, & eius qui nos huc contruſit, quàm pro-
priam voluptatem. Atq. ita pincerna, vt par e-
rat, lætus hoc interpretamento euentum expe-
ctabat. Alius verò quidã ſeruus piſtoribus re-
giis præpoſitus, in eiſdem vinculis degens cum
pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatio-
ne ſpe concepta, quia & ipſe ſomniũ viderat,
rogat eum quidnã ſibi quoq. præteritæ noctis
viſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria
a caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi vi-
debar, ex his duo panibus erant plena, tertium
carnibus & variis eduliis, qualia regibus appa-
rari ſolent. Deuolantes autẽ alites abſumpſiſ-
ſe omnia, ab ipſo licet arcẽte nihil deterritas.
His dictis ſimile priori præſagium expectabat.
Tum b Ioſephus coniectura ſomnij facta, præ-
fatúſq. quòd mallet ei lætiora prænunciare
quàm quæ ſomnium portenderet, dicit duos
omninò dies vitæ ipſi ſupereſſe. Hoc enim ſi-
gnificare caniſtra, tertia verò cruci ſuffixũ ab
alitibus deuorandũ, quas à ſe arcere nõ poſſet.
Nec aliter euenit vtriſque quàm vt Ioſephus
prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnis
diem rex natalicium epulum celebrans, præ-
poſitum piſtorum in crucẽ egit: pincernã vin-
culis exemptum miniſterio priſtino reſtituit.
Ioſephum autẽ poſt bienn ij tempus in miſeria
carceris exactũ, nihil interim ab ingrato pin-
cerna adiutũ, Deus eripuit tali via ad libertat

a *Piſtorũ ſomnium.*

b *Piſtorũ ſomnij enodatio.*

Geneſ. 41.

præstructa. Pharaothes [a] rex cum eadem nocte in somnis duas visiones vidisset, paritérq. interpretationem earum: hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætũ vt coniicere poterat significantia: conuocatísq. prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationẽ requirebat. Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viso pincernã subit recordatio Iosephi, eiúsq. in hoc genus coniecturis prudentię & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiúsq. euentu iuxta illius interpretationem: quódq. eadem die pistorũ prępositus cruci suffixus tãto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephre coquorũ prępecto, cuius esset seruus. ipsum autẽ dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cũ primis claris natum. Hunc, [b] inquit, euocari iubetur, néve cõ tempseris hominẽ propter præsentem miseriã: clarè enim significata somniorũ ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum rex, manúq. apprehensum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quãdoquidẽ te prudentẽ iudicio famuli mei cognoui, enarra somniorum meorũ præsagia, quemadmodũ & illi enarrasti, rem gratissimã mihi facturus. caue autẽ vel metu quicquã suppримas, vel ad gratiam ac voluptatẽ loquaris, sed vera omnia, etiamsi fortasse nõ admodũ læta. Visus [c] sum mihi secundũ flumen inambulare, videréque boues benè pastas & benè magnas numero septẽ à fluẽtis ad paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus obuiam eis factas, vehemẽter extenuatas macię ac visu fœdas. quæ cũ deuorassẽt septẽ illas saginatas & magnas, nihil tamẽ profecerũt, miserè à fame vexatæ. Post hanc visionem expergefactus è somno turbatúsq. dum mecum agito

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1736.

a *Pharaonis Ægyptiorũ regu somnium.*

b *Iosephus liberatur vinculis.*

c *Pharaonis somnium de septem bobus.*

An. mundi. 2231. Ante Christum nat. 1773.

quidnã sibi velint species per somnum obuersatæ, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterúmque somnium vidi priore prodigiosius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas septem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, messique iã maturas: iuxta quas totidé alias spicas lãguidas & prę roris inopia deficiẽtibus similes: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras absumpsissent, attonitũ miraculo me reddiderũt.

a Somnij Pharaonis enodatio.

Ad hæc Iosephus. Somnium [a] hoc Rex, duplici licet specie visum, vnũ tamen & eundé euentum significat. Namque & boues animal aratro & labori natũ, visæ ab exilioribus deuorari, & spicæ è deterioribus absumptæ, famẽ Ægypto & sterilitatem ad totidem prænuntiant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem: horúmque fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam huic inopiæ non facilè videtur prospicere & occurrere: id quod inde cõiicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, satiari non potuerunt. Sed ista Deus, nõ vt terreat & contristet, prænuntiat hominibus: sed vt prænoniti sibi prouideant, quò leuius imminenti malo premantur. tu ergo si vberioris temporis prouẽtus reposueris ac dispensaueris, insequẽtem penuriam Ægyptus non sentiet. Cũmque

b Iosephi cõsilio tolerabilior euadit ventura sterilitas.

rex admiratus [b] Iosephi prudentiam & sapientiam, percontaretur quónam modo esset in futurum prospiciendum vbertatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura sterilitas: monuit & cõsuluit Ægyptiis vtendũ parsimonia, & quod præsenti vsui supereſſet ad futuram necessitatem reseruandum. suasit etiam vt indicta professione frumẽti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum sat esset, & nõ amplius, populo distribueret, ibi rex tam euasilio quam

interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum [a] huic diſpenſationi præfecit, iubétq. prouidere quæcunque putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi: præfatus neminẽ ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequendũ, quàm ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege auctus, accepto etiã annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtãdæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptũ circũiectabatur, frumentúmq. cõportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantũ in alimenta & ſemẽtem ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud Regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiã Pſontomphanecus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſsimũ. Duxit [b] enim Rege connubiũ hoc procurante virginẽ Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorũ ſterilitatẽ. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia meliorẽ fortunã nactus venit in ptioris ob liuionem: iunior verò Ephiæmes, quod redditum ſignificat, eo quòd maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamentum ſeptennio per diuitẽ affluenti in exacto, octauus [c] annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborãs ad fores Regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi cura controuerſiam extitit, nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimãs vniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunatiorũ opeſubleuari dignum. Et quoniã eadem calami-

Anno mundi 2131. Ante Chriſtum nat. 1773.

a *Ioſephus à Pharaone ingentibus honoribus auctus.* Hedio & Ruffino cap. 5.

b *Ioſephus vxorẽ ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.*

c *In Ægypto annona carum.*

An. mundi. 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

& Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus * quoq. omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniami retento, qúẽ è Rachele susceperat, vterinũ Iosephi fratrẽ. Qui postquam in Ægyptũ peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sentẽtia gerebatur. nam tum demũ regẽ coluisse putabant, si ne Iosephi quidẽ gratia negligeretur. Ille [b] agnitis fratrib. nihil tũ minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniamẽta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidẽ poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nã & frumenti emendi potestatẽ eis negauit, & pro speculatoribus cõprehendi voluit, dicens cõuenisse è diuersis regionibus, & cognationẽ simulare qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educaueriť, quæ felicitas vel regibus rarò contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quóve in statu per suã absentiam res eius interim fuerint, quidve de Beniamine sit factũ. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cúmq. crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos [c] neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc cõpulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoq. salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quòd autem fratres sumus & ex eodem sanguine, vel

a *Iacobus in Ægyptum filios frumẽtariũ mittit. Gen. 42.*

b *Iosephus fratres tentat vt parẽtem statum & Beniamin expiscari queat.*

c *Ruben ad Iosephum pro se & fratribus de pulso.*

facie

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

facies nostræ argumento sunt, non admodum inter se variantes. Pater nobis est Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostræ satis prosperæ fuerũt. Cæterũ vno, cui Iosepho fuit nomen, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio nõ minus nos afficit, quàm olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatũ venimus, patris cura Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionẽ eximeret: qui cognito patrẽ ac fratrẽ esse incolumes, iubet [a] eos includi in carcerẽ, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduũ deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis vos in detrimẽtũ regis ac regni non venisse, fratrésq. esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrem profecti, rursum ad me reuertamini, adducentes vobiscum fratrẽ quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His [b] verbis perculsi, ratique iam extremam calamitatẽm instare, lamentabantur fortunam suam, crebrò iactantes, adesse diras vltrices fratris per summã immanitatem oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inutilem eorum pœnitentiã fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocẽtiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebãtur, credẽtes linguę Hebreæ gnarũ interesse neminẽ: mœrebántq. omnes tacti verbis Rubeli, & scelus perpetratũ damnabant, ac si non ipsi essent autores faci-

a *Iosephus in carcerem fratres includit.*

b *Iosephi fratres pœnas in eum commissa deplorant.*

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

notis, cui tum iustissimã pœnã à Deo iudicabãt infligendã. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare facrẽ vlterius nõ valens, quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio.[a] Nec multò post reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quũ prius vni è suis mãdasset, vt pecunia quã pro frumẽto attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatẽ abeundi eis faceret, peregit mandata famulus: Iacobi verò filij reuersi in Chananæã, renunciauerũt patri quidquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quúmq. dicerẽt fratres se esse, & vndecimũ domi relictũ apud patrem, nolu sse illos credere. relictũ etiam Simeonẽ apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabántque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo [b] verò filiorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniaminẽ priuari ac ne Rubelo quidem rogante, filiósq. suos dedente, vt si quid Bẽiamini accidisset in itinere, in illos auus fæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiã terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterùm deficiente iam tritico, vrgente fame cõpulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cúmque indies maior necessitas incumberet, & filij rogare nõ desinerent, adhuc tamẽ hæsitabat. Tandem [c] Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre sollicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere

a *Iosephus fratres Simeone retento dimittit.*

b *Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandũ solicitus. Genes. 43.*

c *Iacobi filij præsertim Iuda vt Bẽiamin peregrinationi committat, vrget.*

accidere siue foris, siue domi. se verò incertam perniciē tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaote præsidium adimitur. habēdam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occidatur crederet Deo salutē filij: si certè aut eū saluum reduct[illegible], aut illic vnà periturum, actum demum Iacobus cedens tradit eis puerū, & duplex frumenti precium, addit & dona ferenda Ioseph[illegible] ex prouentu Chananææ, balsamū vnguentum, stacten, terebinthum & nuces: atque ita multis vtrinq. fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene miserè timente salutē filiorum, illis contrà solicitis ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictās se domi substituit, illi in Ægyptū tendētes præsentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quò postquam est peruentum apud Iosephum diuertunt, non parū soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti precium secum abstulerint, quod mox apud Ioseph[illegible] dispensatorem diligenter excussuerunt, dicentes pecuniā domi repertā in frumento: dum saccos exinaniunt, quā nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. mòxque Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Ioseph[illegible] ab officio reuerso, dona ei offerūt, & scitāti de patre, bene valere aiūt. tū ille cognito Beniaminem superesse quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus: & audito quod is esset, hoc tantū effatus, Deū vniuersis rebus prouidere, secessit, nolens ab eis aduerti lacrymas, quas viterius ēg-

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1276.

a *Iacob filios cum reliquis mittit in Ægyptum.*

b *Iacobi filij veniunt in Ægyptum & Simeon liberatur.*

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

tinere nō poterat. Acceptos [a] deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discūbere; cúmque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminē honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorē frumentum admetiri quod asportatum erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteū, quo ipse præcipuè delectabatur, immittere. id [b] faciebat volens experiri fratrū animū, essétne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patré reuerterētur, quæ vbi facta sunt vt imperatum erat. prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscūtur assumpto Simeone, læti tā huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphū in sarcinam indiderat. Illis verò turbatis inopinato incursu, & rogātibus cur irruerēt in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint. Ægyptij [c] cōtrà sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephúque comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriā reponere: naturósq. furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint, & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiēdos. his & similibus verbis famulus præ cæteris, insultabat, at illi vt qui nihil de dolo cōpositō sciebāt, cōuiciabātur ei, demirati se hominis intemperias temerè obiicientis furti crimē eis viris. qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum

a *Iosephus fratribus incognitus eos salutat & Beniamin.* Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Genes. 44.*

b *Iosephus fratres num in aduersis Beniamin essent subsidio tentat.*

c *Iosephi fratres in via Ægyptij prehendunt.*

abesse vt data opera damnū inferre vellent: certiorē tamen rati inquisitionē, quàm negationē, iubent eos scrutari sarcinas: nec a recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia, acceperūt illi cō ditionē inquisitionis, supplicīū tamē solius fore penes quem furtū inuentū fuerit. Inquisitionē deinde aggressi, omnijúmq. ordine sarcinas scrutati, postremò ad Beniaminē veniunt, non quod nescirēt in eius sacco latere cyphum, sed vt accuratè officium facere viderentur: itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti, sperabant tamē ne ipsum quidem in maleficio deprehendendū, adeò vt iā liberius indignarentur perscrutatoribus, per quorū importunitatē stetisset ne bonam partem itineris iam cōfectā haberent: vt verò Beniaminis sarcinā scrutari scyphū protulerunt, ad lamenta & ploratus cōtinuò versi, tum fratrem deflebant mox furti supplicīū daturum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerētur. augebat etiam dolorem eorum, quòd cùm maximè euasisse omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atq. huius tam fratris quàm parentis infortunij se autores fatebātur qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendū precibus importunis tātum non cōpulissent. Et b equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerem contruso, exteros lugubri habitu adstare, Itáne inquit, sceleratissimi omnium vel meā humanitatē vel Dei prouidentiam contempsistis, vt tam nefarium fa-

Ante Christum nat. 1726.

a *Iacobi filij accusantur furti.*

b *Beniamin vt reus capitur.*

Ann. mundi 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

cinus cõtra hospitem ac benefactorem vestrũ auderetis? at illi vicarios pro se Beniamine ad supplicium offerebant: rursúmque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus: quod si viuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriã Deus tam seuerè in ipsos vindicaret. patris quoque se pestem esse & infortuniũ maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent, nec desinebat Rubelus denuò illis scelus eorum exprobrare. Ioſephus verò negabat se alios morari, quorum innocentiam comperiam haberet, cõtentus vnius pueri supplicio, nam neq. hunc dimitti in gratiam insontium æquum esse, neq. illos alieni peccati pœnas persoluere, abirent quò vellent, se curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adolescentem mittere persuaserat, vir alioquin etiam strenuus, decreuit se *pro fratris* salute periculo obiicere.

a *Inde ad Ioſephum pro Beniamine oratio.*

Fatemur, [a] inquit, Præses, grauiter à nobis peccatum, supplicíumq. commeritos, quod parati sumus omnes luere licet, non omnium sit culpa, sed vnius natu minimi. sed quamuis salutem eius penè *pro* deplorata habeamus, vnica tamẽ effugij spes in clementia tua bonitatéque superest, quamobrem oramus vt non tam nostri commissi rationem habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac causa non indignationem iustam sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas: iráque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere solent. dispice quæso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dedunt ad pœnam, & salutem nonnisi precario tibi debere cupiunt, quam non

nõ nunc primum tuæ benignitati sunt acceptã laturi, ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumẽto liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodẽ periculo laborantẽ domum alimenta perferendi potestatem feciſti. Eiuſdẽ enim bonitatis eſt, ſeruã e fame de vita periclitantes, & mortẽ meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe viſa eſt. eadem planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & vitã quã præ fame deficere non es paſſus denuò donabis, quò commendabilior ſit tua clementia. dum & vitã donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiã Deum ipſum exiſtimo tibi hanc virtutis exerendæ materiã ſuppeditare: vt appareat te proprias quoq. offenſas benefaciendi voluntati poſthabere, & non in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantumuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriam priuatim attineat. Si enim parua peccata remittentes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine itã cohibuiſſe, annon diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberẽ quẽm moleſtè ferat pater orbari filiis, nõ adeò pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & ſi non haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſupplicium perferremus. Nunc verò quando non tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc nõ multum fructum aut voluptatẽ vitæ percepimus, quàm parentis miſeri, ætate curiſq. confecti, has tibi preces illius quoq. nomine offerimus, & vitã nobis donari oramus, ſupplicio per ho-

Ann. mundi 2238. *Ante Chriſtum nat.* 1726.

An. mundi 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

diernum malefactum obnoxiam. ille certè vir bõnus est,nósque vt similes essemus genuit,dignus qui nunquam talem calamitatẽ experiatur,qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri interitus nuntium acceperit,simúlque eius causam,nò sustinebit amplius viuere,nostrę mortis infamia illius mortem approperabit,hoc ipso infeliciorem,quia ne nostri dedecoris rumorẽ sentiret,è viuis excessisse videbitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus,patri tamen vindictæ gratiã facito:& plus illius miseratio apud te valeat,quã nostra iniquitas.Defet hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur superstes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contingit,ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum, quem & ipsum honorabis hac pietate propter cõmune nomen,si te calamitatis senis patris misereat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis Deus dedit cum iure possis,non auferendo iterũ dare,& hoc pacto Dei benignitatem imitari,& hac parte similem ei fieri.Cũ enim tantundẽ ad vtrumlibet valeas, præstat benè facere quã malè,& potestate cõtentum sui iuris non meminisse. sed [a] tantum ad seruandos homines potentiam tibi datã existimare,& quo pluribus salutatẽ dederis,hoc teipsum illustriorem fore.potes autẽ fratri erroris venia data nos omnes seruare.neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet,sed hic ferendum est quicquid frater tulerit.neque enim aliam gratiam à te Prçses petimus,si hanc non impetramus,quàm vt nos eo-

a *Potentia ad salutem data.*

dem afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit, quàm si præmœrore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuuenem esse & per ætatē nondum satis sapere, & talibus nō grauatim veniam dari solere, sed hic finem dicendi faciam, vt siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causę patrocinaro: siue absoluamur, insolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non solum nos seruaueris, sed plura etiam quàm nos ipsi in causa nostra, quæ pro nobis faciāt videris. Siue igitur placet tibi hunc, me vicario ad suppliciū accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mavis, ego tuis ministeriis magis sum idoneus, & ad vtrūuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quidquis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantū in se erat mollire ac placare iram conatur: paríque modo & cæteri prosternūtur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate victus & iā ægrè personam irati sustinens, ablegat alios q̄ tum aderant vt sine arbitris à fratribus agnosceretur. cūmq. soli essent, apperit seipsum & inquit: Pietatem vestram & amorem quo fratrē prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quàm expectatam, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraternæ benevolentiæ caperem experimentum cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum vestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius voluntati totum ascribo, qui vobis & præsentia commoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

Genes. 45. a Iosepho à fratribus agnoscitur.

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatē optatam magis quàm speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrē comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus cōmuni nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestræ, vt tum videri poterat malitiæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij, bonum euentū libenter ferre, neque pudore præteriti erratī quicquam cōtristari. quid enim est cur vos malè habeat iniquè quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renunciaturi, ne fortè illo consumpto immodica de vobis solicitudine præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquā ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totámque cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus cōplectitur fratres, illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quòd in tam bonum fratrē peccauissent: mox conuiuium est secutum. Rex [a] autem cognito fratrum Ioseph aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset, lętatus est, donauítque eis currus onusto frumento & aurū ac argentum, munera ad patrem deferenda. quibus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donaris, sed præcipuis Beniammi, reuersi sunt ad suos. Iacobus [b] autē postquam ex filiis statum Ioseph cognouit, quòd non solùm mortem effugit, quamquam diu hoc

a *Rex cognito fratrū Ioseph aduentu lętatur.* Hedio & Ruffino C p. 7. al. 4.

b *Iacobus ex filijs cognoscit statum Ioseph, maximo perfunditur gaudio.*

xerat.

xerat, sed etiam in splendida fortuna viuit cũ Rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facilè ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, rametsi aliquantisper vt videbatur intermissum, nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

CAP. IIII.

VT verò ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cũ timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua nõ rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: néve inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Iosephũ aspicere cõtingat, ex hac vita eximatur: talia voluntati inanimo & somno grauato Deus per visionẽ astitit, eúmq; bis nominatim inclamauit. Quo rogante quínam esset, ánnon agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuũ tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem: qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt, conuxium nactus fortunarum redires & liberis multis & facultatibus auctus, incolumẽ etiam progeniẽ tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Iosephũ, ad tam sublime dignitatis fastigiũ euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtque tibi prænunciem inter manus Iosephi te è vita exiturum, & posteritatem

Ann. mundi 2239. Ante Christum nat. 1725.

Genes. 26. a Iacobo Deus apud iuramenti puteum apparet.

An. mundi 2239. Ante Christum nat. 1725.

tuã per multa ſecula porentẽ fore ſimul & illuſtrem, occupaturámq. terram cuius ditionem ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio [a] fretus eo libentius in Ægyptum cum filiis ac nepotibus properabat qui erant in vniuerſum LXX. Eorũ nomina cùm ſint duriora nõ erã adſcripturus, niſi propter quoſdã qui nos Ægyptios contendũt eſſe non Meſopotamenos. Ergo [b] Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Ioſephus iã antea venerat, recenſendi ſunt nunc reliqui, cũ ſua quiſq. progenie. Rubeli fuerũt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſarõ, Charmiſus, Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerũt, Gelſemis Caathus, Mararis Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Eſrõ & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Tulas, Phruras, Iobus, Samarõ. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidẽ genus è Lia, quæ ſecum ducebat filiã Dinã, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmem. Alteri verò Beniamini fuerunt decẽ, Bolosſus, Baccharis, Aſabel, Gela, Næmanes, Iſes, Aros, Nõphthis, Optzis, Sarodus. iſti quatuordecim ſuperioribus additi, ſunt numero quadraginta ſeptem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor ſequebantur filij, Eleimus, Gunes, Sares Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vſis hic ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autẽ & Aſſerus nati fuerũt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem ſequebantur filij ſeptem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel, Aſſerum verò vna filia, & mares numero ſex, quorum nomina, Iomnes, Eſſus,

Iubes.

a *Iacobus cum filijs ac nepotibus proficiſcitur in Ægyptum.*

b *Iacobi progenies.*

Iubes, Batis, Abarus, Melmiel, his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato enim Iacobo. Ioseph us autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat, profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui [a] præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Ioseph us eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, nõ tamẽ æquè ac pater, deinde iussio eo paulatim progredi, ipse [b] assumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Ioseph um quibusnam studiis potissimum delectarentur, ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: ídq. eo consilio respondit, ne fortè distraherentur, sed vt vnà degentes curã patrĩs haberent: tum ne qua æmulatio cũ Ægyptiis interueniret si circa eadem cum illis studia versarentur. Nam ei genti non erat licitũ greges aut pascua curare. Iacobo [c] autem salutatum ad Regẽ perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eũ Pharao quã ũ temporis vixisset, & cùm audisset triginta supra centum annos natum. admiratus eit hominem tam longæuum. cúmque ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam regij pastores habebant pascua. Fames [d] autem crescebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agros tigante. non enim ascendebat, neque vllis de cœlo pluuiis ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuisum, quia nihil parati habebat, neq. Ioseph us frumentum dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus verò agri

Ann. mundi 2239. *Ante Christum natum* 1725.

a *Iacobum quin expiraret præ nimia lætitia parũ abfuit.*

b *Ioseph um cũ quinque fratribus Pharaonem Regem accedit.* *Genes. 47.*

c *Iacobus cũ Pharaone Rege loquitur & in habitãdã accipit Heliopolim.*

d *Annona caritas in Ægypto.*

Ann mundi 2245. Ante Christum nat. 1739.

fuere, partem aliquam in precium alimentorũ Regi decidebant, cúmque ad hunc modum omnes eorũ possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabant, quò certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt, postremò [a] hæc necessitas adeò nõ corpora solũ, sed & animos gentis in seruitutẽ redegit, vt nihil turpe putarent quò victus vtcunq. parari posset. postquã autẽ cessauit fames, & riguæ flumine terra ad pristinã fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorũ quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent, iussit [b] quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur: qui læti insperata restitutione agrorũ culturam strenuè aggrediebantur: atque hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permãsit. Iacobus autem cùm decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manus filiorum vitam finiuit, precatus eius prosperitatem & abũdantiam, & vaticinatus quòd singulorũ posteri in partẽ possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore, præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona cõtulerit, quàm vel benefactoribus deberentur. mãdauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen, & Manassen in suum numerũ admitterent diuisuri sorte Chananæã, quemadmodum postea dicetur. postremò rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus [c] est autẽ cùm vixisset annos

a *Ingens mole ex penuria & caritate proueniens.*

b *Iosephus quintã frũctuum partẽ Regi pendere iubet.*

Hecatæo & Ruffinus. Cap. 8.

c *Iacobus a tatis anno 147. mori-*

bus suis nulli pietate secúdus, cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Ioseph[us] [a] verò permittente Rege deportatũ patris corpus in Hebronẽ magnificè sepeliuit. Cæterùm fratribus recusantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in se vindicaret, cũ non amplius esset in eius gratiam daturũ veniam sperarẽt, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secũ magnas possessiones largitus est, nec vnquam eos summa beneuolẽtia prosequi destitit. Moritur [b] autem & ipse centesimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negotiis prudens, & potestate benè vsus, quibus artibus factum est vt neque externum genus, neq; calamitas de qua diximus, quicquã offecerit quò minùs ad summam dignitatẽ enitesceret. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi [c] autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarẽt. hoc enim ipse adiuratis prius mãdauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

An. mundi 2311. Ante Christum nat. 1653.

a *Iacobus in Hebrone sepelitur.*

b *Iosephus ætatis anno 110. moritur.*

c *Iosephi ossa in Chananæam translata. Historia libri Exodi.*

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

CAP. V.

Hedio & Rufinus Cap. 9. *Exod. 1.*

AEgyptij [d] gens delicata & ad laborẽ segnis, voluptatibus solùm & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Israelitarum florere, & opibus, labore atque industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorũ

d *Ægyptiorum erga Hebræos inuidia.*

An. mundi 2553. *Ante Christum nat.* 1611.

incrementa existimauerunt: & cùm iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliterasset, regnúmq. Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumanè [a] tractabant Israelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidũ etiã insanis substructionibus vexabant gentẽ nostrã, cogendo varias artes edisce re, & laboribus ferendis adsuescere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agẽtibus vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortũ est deinde aliud quiddã, cur genus nostrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam [b] ex eo genere hominum quos gens illa vocat sacrorum scribas quorumque prædictionibus multum tribuit, prænũciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contrà euecturũ, si modo ad ætatem adultã peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrẽ. Quo terrore percitus rex [c] edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumẽ proiectum necari, obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarũ ac parturitiones. Sic enim cautũ putabat ne obstetrices ob cognationem edictum Regium cõtemnerent. proposuit etiã pœnam si quis clàm seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo solum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorũ interitus esse cogebantur, sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabili-

a *Hebræorũ seruitus intolerabilis.*

b *Prasagiũ de Mose.*

c *Pharao. Hebræorum masculos necari edicit.*

Exod. 2.

labiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quãdoquidem & proles necabãtur, & ipsis parentibus non multò post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio cõstituti sibi videbantur. Sed nemo potest Dei voluntati resistere etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis Regiis obseruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuisse vanum euentus rei comprobauit, Amarames [a] Hebræus vir inter suos nobilis, sollicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tũ priuatim quòd domi prægnantem vxorem haberet, inopia consilij laborabat: & ad implorandũ diuinum præsidiũ conuersus, orabat vt tandẽ miseraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: darétq. finem præsentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiã flexus, astitit ei per somnum. iussitq. in futurum benè sperare. Memorẽ se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis defutura præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorũ progeniem ad tã numerosam multitudinẽ auxisse: suo fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in Chananæã profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones reliquisse, Ismaelĩ Arabiã, Chæturæ, filiis Troglodytidẽ, Isaco Chananæã. Res etiàm bello meis auspiciis feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitudinis nota nõ meminisse potestis. Iacobi verò nomẽ etiã apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem in qua ipse vixit. tum ob eã quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtigit: qui à septuagin-

An. mundi 2373. Ante Christum nat. 1591.

[a] *Amrames futurum Mosis parẽs Deum orat pro Hebræis.*

An. mundi 2371. *Ante Christum natum* 1591.

ta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoq. scito mihi cordi esse & publicum vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam, puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij saeui vestros ad necem damnauerũt, tibi nascetur, hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriámque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur nõ apud suos tantum, sed & apud exteros me istud beneficium in te nõsque posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meõ sacerdotio ipse & posteri eius in omne euum. His per visionẽ cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtriusq. solicitudinẽ auxit. iam enim non puero tantum timebant sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed [a] mox oraculo fidẽ fecit mulieris partus, quæ rã facilè est enixa vt obseruatores fefellerit, nihil sentiẽtes eorũ quæ in vulgaribus puerperiis sentiri solent, hunc infantulum per tres menses clã nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa irã Regis incurreret, ac mox & ipse vnà cũ puero sublatus è medio, promissionem Dei faceret irritam. maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ committere: rarus etiamsi puer lateret, quod tamen difficile erat, molestũ tamen in continuo periculo viuere. non eius tãtum sed & suo. De Deo verò certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam. lectulo è papyro contexto, quantus infantulum commodè capere poterat, bitumi-

[a] *Mosis natus.*

nõque

neque illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque [a] ita in flumen proiecti salutē diuinæ prouidentiæ cōmiserunt. in hunc modum cùm à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum illud vas deportaretur à flumine. hic verò manifestissimè Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: ebsque qui propter vtilitatē suam aut securitatem aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpè tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo cōmittunt, præter opinionem è mediis periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat [b] filia Regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspicata vas fluitans missis natatoribus iubet lectulū ad se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, allato, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaq. iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed aduersante, idque cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, Regina dū nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accersseres, tum fortè popularis mammam admitteret. cúmque rectè monere videretur puella, iussa est & ipsa hoc negocium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox vsa permissa potestate, rediit adducens cōmunem matrem, ignotam omnibus qui

An. mundi. 2573. *Ante Christum nat.* 1591.

a *Moses in flumen proicitur.*

b *Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.*

Anno mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogãte Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentẽ, ab hoc casu nomẽ est sortitus. aquã enim Ægyptij vocant Moyses verò seruatos. quare [a] composita voce ex vtrisq. nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiã prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt Deus iã antè prædixerat, erat [b] enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autẽ non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerẽdas præ sẽ ferebat. post tertium verò annum ętatis admirandam gratiã ei Deus addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Mosis pulchritudine nõ obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circunfertur, obuios quosq. in se cõuerteret. ita vt relictis seriis negotiis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tãta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent, quo [c] factũ est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cùm alioquin germanis liberis careret. allatúmq. patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus ei nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinũ meũ tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filiũ, tibi verò in principatu ac imperio successorẽ. & cũ dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptũ ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus cõ-

[a] *Moses vnde nominatus.*

[b] *Moses ab Abrahamo septimus.*

[c] *Moses Thermuthis Pharaonis filia adoptatus filius.*

mus comiter diadema suũ eius capiti imposuit. Moses verò capiti pueriliter detractũ prolabi in humum passus, pedibus etiã calcauit. id ꝙ mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere. móxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturã prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer [a] iste per cuius necẽ nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iã confirmauit, insultando tuo regno & diadema calcãdo. Hoc interempto tã Ægyptiis metũ quàm Hebræis spem & fiduciã adime. Thermuthis verò confestim eum eripit, rege quoque non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Mosis saluti prouidens. itaq. educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem Hebræi quidem felicitatẽ suo generi sperabant, Ægyptiis verò suspecta erat hæc educatio. sed cùm nemo extaret vel è cognatis regiis vel ex aliis optimatibus, q etiamsi Moses sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum cõmoda, abstinuerunt ab eius cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, bteni suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes [b] qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum: illi moti indignatione ducũt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlciscuri: mox prælio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retrò ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauũ reri si fortuna non vterentur, concepta spe subigendæ Ægypti, latè eam populabantur: degustatáque prædæ dulcedine, non temperãter sibi ad maiora audenda accendebantur.

Ann. mundi 2376. *Ante Christum nat.* 1588.

a *Moses diuinus prouidentia mortis eripitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. al. 7.

b *Ægyptiorum Rex in Æthiopes.*

Ann. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

cumque vicinas regiones peruagantibus nemo eum armis obuiam iret, pergebant vlterius Memphim vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cumque responsum esset Hebræum in auxilium aduocandum, Rex [a] à filia postulat Mosen qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Regi iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturũ, pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probro dans, quòd nõ puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses verò Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit quod factum gentis vtriusq. vatibus lætitiam attulit. Ægyptij post partã eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille [b] verò volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, nõ per fluminis ripam, sed per interiorem terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpentũ (nam hi tractus plurimos gignũt, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latẽtes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securũ iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibos secum deferebat, est autem hoc animal infestissimum serpentum generi, qua propter fugitant eam in-

[a] Mosen Ægyptij exercitum ducem postulant.

[b] Moses in Æthiopes mouet.

sectationem,& inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur. sunt autē mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces, de quibus nūc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis. postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit. quarū bona opera vsus, itinere impunè peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: commissōq. prælio fusos ac fugatos,& spe occupandæ Ægypti frustratos retrò in suam regionem cōpulit. nec hoc contentus, oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo [a] factū est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatē exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iámque aut excidium aut captiuitas Æthiopibus immineret. ad vltimum [b] compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autē penè inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaq. cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula,& muro valido incluſa, non fluminibus tātum arcebat hóstem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorū inundationes prohibendas exstructi, ad hoc quoque tum proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic cum Moses desidere exercitum ociosum ægrè ferret, hoste non audente manus conserere, inserim tale quiddam accidit. erat [c] Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Mosen mœnibus exercitum admouentem & egregiè dimicantem cōspicata, virtutémque viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in-

Anno mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

a *Mosis & Hebræorum contra Æthiopes victoria.*

b *Saba regia obsidione cincta.*

c *Tharbis Æthiopum Regis filia Mosis coniugium petit.*

An. mundi 2400. Ante Christum nat. 1564.

tegtum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, vehemēti eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditā ducturum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratiis, nuptiisque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum est reductus. illi [a] verò accepta salute odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maioribus studiis insidias contra eum machinabantur: suspicatiq. ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominē habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritātibus indesinenter scribis ac sacrificis: vt iam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciēs in ipso temporis articulo se clàm subduxisset. & cum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, qua euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat, cúmque [b] ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filijs, sedens ad quendā puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractā recreabat. erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex Incolarum viuēdi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & meliorem fortunam occasionem inuenit. Nam enim ad fontem

An. mundi 2415. Ante Christum nat. 1551.

a *Mosi insidiantur Ægyptij. Exod. 2.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 8.

b *Moses ad Madienam vrbem profugit.*

laboret aquarum inopia, pastores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhausta aqua ab aliis, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum septẽ virgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vsum factas diffundunt. cúmq. pastores superueniſſent, & repellendo puellas aquam sibi vsurparent. Moses [a] iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus pollere quàm ius puellarum, abactis vsurpatoribus auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabántq. ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit vt Mosen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat relaturum enim se gratiam, non modò parem, sed etiam aliquanto maiorem. deinde [b] adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moses nactus apud Ietheglæũ, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. aliquanto verò pòst, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina.

An. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

a *Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opẽ contra pastores.*

b *Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit.*

Ann. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato tumore numẽ illic habitare pastoribus hactenus inaccessus ob religionẽ loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigiũ. ignis [a] enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamẽ inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus, magis etiam obstupuit postquam vocẽ ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientẽ audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nõ sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, nõ indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutẽ habitus, cæterùm vlterius nihil curiosè inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq. confidẽter in Ægyptũ proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatũ populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarũ actionis, ob felicẽ successum offeras. & oraculũ quidẽ tale ex igne prodiit. Moses [b] verò tam visus quàm auditis territus infit, Potẽtiæ quidẽ tuæ domine quẽ & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tã insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus prædi-

Medio & Ruffinus Cap. 12. al. 9.

Exod. 3.

[a] Mosi Deus in rubo ardente apparuit.

[b] Mosen & Israelitas miraculis Deus confirmauit, vt ipsius promissionibus fidem haberẽt.

Exod. 4.

rus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quã nunc habitãt, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illũ securũ esse de toto hoc negocio, se illi nunquã non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terrã proiecta fidem promissorũ acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac [a] mox denuò in virgam est mutatus. posit hoc [b] manũ in sinũ mittere iussus cũ paruisset, albã & colore calci similẽ exemit, quæ mox in pristinum colorẽ rediit. iussus [c] deinde aquam è propinquo hausta humi effundere. vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem adfore, vtq. apud omnes his prodigiis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiúsque iussu omnia facere. iret sine cunctatione, & festinus in [d] Ægyptum properaret, neq. die neque nocte iter intermittendo, néve diu tempus terendo longiorẽ Hebræis seruitutem & afflictionẽ redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandẽ potentiã in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem cõspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt rem diuina m illi aliquãdo facturus nominatim eũ ad sacrificium inuocare posset. tũ Deus aperit ei suum nomẽ, nunquam antea hominum vlli

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a *Mosis virga in Draconem mutata.*

b *Mosis manus alba.*

c *Moses aquã effudit humi, quæ vertitur in sanguinẽ.*

d *Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur*

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nefas nec fas esse arbitror. Mosi verò non tunc tantum, sed quotiescunque opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, déque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit, fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 10.

Cúmque cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctũ, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in [a] Ægyptũ ob publicã cognatorum ac tribulium suorum vtilitatem proficisci. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, libertísq. communibus [b] Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominũ prius peregrinum significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cúmque iam non longè à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox [c] vlterius progressus obuios inuenit præstãtissimos quosque Hebræorum, qui aduentum eius præsenserant: & mox nequid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestãtia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorũ & incolumitati non defuturam. Atq. [d] ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirũ libertatis amore. ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suã

a *Moses ex Madian in Aegyptum proficiscitur.*

b *Mosis duo filij Gerso & Eleazarus.*

c *Moses ab Hebræis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet. Exod 5. 7.*

d *Moses Aegypti regem vt Israelitas dimittat hor-*

hauſtos dum non aliter quàm pro ſuis popularibus bellum adminiſtraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficijs ſibi redditam, oraculũ deinde in Sina monte acceptũ regi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæſitationem poſuerit, ſingillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatẽ Dei decretis obſtaculo eſſe velit. cæterùm [a] cùm à rege contemptim audiri ſe animaduerteret, exhibet illi ſpecimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus ſceleratum eum appellat, qui Ægyptiorũ olim fugitiuus, nunc magicis præſtigiis inſtructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere ſe quoque ſacerdotes qui eadem oſtẽta repreſentare noſſent, non minus peritos huiuſmodi artium: nec eſſe cur ſe Moſes iactare debeat, quaſi ſolus diuina præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinẽ quaſi ſupra mortalem conditionem poſitus ſe venditet: confeſtímque cùm & ipſi ſuas virgas proiecíſſent, in dracones ſunt verſæ. Tum Moſes nihil his motus, ne ipſe quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanta præſtantiora eſſe aio, quàm iſtorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas poſt ſe relinquunt. iámque manifeſtè declarabo non eſſe hoc præſtigias veritatis ſpecie parum cautis imponentes, ſed ipſiſſimã Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quę mox dicto parens [b] Ægyptiorum virgas quæ draconum ſpecie reptabant, vnam poſt aliam aggreſſa omnes ad vnã deuorauit, ac mox in priſtinam ſpeciem reuerſum Moſes

An. mundi 2454. Ante Chriſtum natum 1510.

a *Pharaoni prodigia exhibet Moſes.*

b *Moſis virga deuorat Ægyptiorũ virgas.*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

magis quàm admirationem hoc facto commo-
tus, cùm nihil actum responsiſſet, neq. quic-
quam Ægyptiacis artibus profecturum, mădat
[a] operarum exactori qui Hebræis erat prepoſi-
tus, vt de labore nihil eis remittat, ſed grauio-
ribus etiam quàm ante operum difficultatibus
premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingẽ-
dos præbere ſolitos, pòſthac id facere deſiit:
ſed interdiu detentos in opere noctu ad com-
portandas paleas dimittebat, priſtini laboris o-
nus conduplicaturus, Moſes autẽ neq. minis re-
gis à propoſito deterrebatur, neq. aſsiduis ſuo-
rũ querelis vt à cœpto deſiſteret vel minimum
flectebatur: ſed obſirmato cõtra vtrunq. ani-
mo, in hoc totus erat, vt ſuos in optatiſſimã li-
bertatem reſtitueret. itaq. denuò Regẽ accedit,
[b] ſuadens vt dimittat Hebræos in Sina monte,
illic Deo ſacrificaturos, hoc enim ipſum iuſſiſ-
ſe, nec poſſe quenquã eius voluntati reſiſtere.
quapropter dandam operam ne fauorem eius
cõtemnere videatur. vtq. populo poteſtatẽ ex-
eundi faciat, ne fortè contra moliẽdo poſthac
culpã in ſe transferat, ſi quid ipſi tale acciderit,
qualia Dei voluntati reſiſtentibus euenire ſo-
lent. Nã neceſſariò calamitates eos cõprehen-
dere, qui diuinam irã in ſe prouocauerint: &tũ
terrã tum aërem illis infeſtũ exiſtere, tum pre-
cationẽ filiorũ patrũ feliciter procedere, ele-
mẽtis etiam ad vindicandũ in eos cõcitatis. at-
que hæc mala non poſſe euitare Ægyptios, et-
iamſi Hebræos regionẽ eorũ exire contingant,
niſi hanc profectionẽ bona pace ipſorum im-
petrauerint. Rege verò nihili faciente verba
Moſis, neq. vel tantillum ad eius preces aduer-
tente, grauiſſima mala in Ægyptios incubuerũt
quæ ſingulatim recenſebo tam propter eorum
nouitatem, tum vt eò magis appareat nõ vanas

a *Pharao Hebræos granioribus operum difficultatibus premit. Exod. 6.*

b *Moſes Regem iterum Hebræos vt dimittat hortatur.*

fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet: Primum [a] amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cũ præterea nullũ fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitiũ, sed si quis siti coactus gustaret, cõfestim acri dolore corripiebatur: erátq. talis Ægyptiis solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinã naturam retinens. quo miraculo Rex inops cõsilij, timẽs incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cúmq. malum cessasset, rursum ad pristinã mentem rediit, sententiam suã reuocans. Deus autẽ motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum [b] vis immensa terram eorũ populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harũ vitiata hauriri posset, immorientibus earum pleriſq. & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursúsque in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non repertę, & in cubilibus quoque passim aberrantes: ita vt omnia fœterent pũtore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cùm exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cũ Hebræis abire quò velit: & quã primum hoc dixit euanuerũt ranę, terráque simul & flumẽ in pristinã naturã sunt restituta. vix dum hoc malũ cessauerat, cũ Pharaothes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populũ cœpit, & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitũ quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum

Ann. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Prima Ægyptiorũ plaga: Aquæ in sanguinem mutatæ.* *Exod. 7.*

Exod. 8. 9.
b *Altera plaga, Ranæ.*

An. mundi 1454. *Ante Christum nat.* 1510.

vindicat, pedunculorum [a] enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus mali malè perdebantur, neque lauacris, neq; medicamentorum *inunctionibus* extinguere eos valentes. Qua noua peste turbatus Rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, ægrè dimidiata ex parte resipuit: Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat, quo facto magis etiã Deum exasperat, putans se prouidẽtiam eius circumuenire posse, quasi Moses & non potius Deus pœnas de Ægyptiis Hebræorum oppressionibus sumeret. Varias [b] ergo & multi formes bestiolarũ species immittit, quales nemo ante eam diem vnquam viderat, tãta copia, vt tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti [c] tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero notum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidẽ cum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo variæ priotibus etiã grauiores pœnæ, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed [d] exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum nõ mediocris numerus absumebatur. Et cũ ne sic quidem Rex resipisceret, grando [e] nunquam ante in Ægyptio cœlo visa, tũc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, vetè iã adulto supernè ruens omnes eorũ fructus contriuit: & si quid intactũ grando reliquit, nubes [f] locustarum superuenientes ita absumpserũt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptiis omnibus

a *Tertia plaga, Pediculi.*

b *Quarta plaga, Bestiolæ.*

c *Quinta plaga, Pestis.*

Exod. 9.

d *Sexta plaga, Vlcera.*

e *Septima plaga, Grãdo.*

f *Octaua plaga, Locusta.*

Exod. 10.

nibus omninò sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi nõ ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tãta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per cõtentionẽ repugnare, & in publica commoda sciens volénsque peccare pergeret. itaq. tandẽ Hebræis pueros etiã vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptiis tanquam prædã relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse cõquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densæ [a] tenebræ omnísq. luminis expertes Ægyptiis sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes cùm nondum flecteretur Pharaothes vt liberũ exitum permitteret, his verbis eum Moses aggreditur, Quousq. repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediũ aduersus mala, quibus affligimini. Rex [b] verò iratè ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respõdit Moses, se nõ amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis vltrò Hebræos rogaturum vt quàm primũ inde proficiscantur. atq. his dictis abiit. Deus autem cùm decreuisset adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1540.

a *Nona plaga, Tenebræ.*

b *Moses Pharaoni pellit. Exo. 10. 11. 12.*

An. mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

Moſen edicere populo, vt paratum habeant ſacrificium, præparatú tertiadecima Xantici mẽſis in quartamdecimã, qui apud Ægyptios Pharmuthi vocatur, item Hebræis Niſan & Macedonibus [a] Xanticus: vtque ipſe Hebræos educat omnia ſua ſecum portãtes. ille verò inſtructos prius ad profectionẽ, & per ſodalitia diſtributos in vno loco continebat, illuceſcente verò quartadecimã omnes ad exitum animati ſacrificabãt, & ſanguine domos luſtrabant. aſperſas hyſſopo: & peracta cœna reliquias carnium exuſſerunt, tanquã exituri. vnde nunc quoque ſolenne manet nobis idem ſacrificium, quam feſtiuitatem vocamus Paſcha, id [b] tranſitum, ſignificat, eo quòd Deus illa die præteritis illæſis Hebræis, Ægyptios morbo percuſſit. nã [c] peſtis illa nocte abſumpſit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiam concurreretur à proximis vociferantibus nõ amplius detinendos Hebræos. tum [d] Rex accito Moſe mãdat vt abeãt, ratus poſt eorũ exitum regionem ceſſantibus calamitatibus ſubleuandam. donis etiam Hebræos honorabant, alij quo celerius diſcederẽt, alij propter vicinitatis conſuetudinem. atq. hoc pacto exitum eſt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebãt per Latopolim tunc deſertam: Babylon enim poſt eo loco eſt condita, Cambyſe Ægyptum vaſtante, cúmque abeuntes iter ſtrenuè continuarẽt, tertia die peruenerunt Beelſephontem ad rubrum mare ſitam. cúmque nihil per viam inuenirent propter ſolitudinem, macerata farina & modico calore in panis ſpeciem ſolidata ſe ſuſtentabant: quo victu per triginta dies ſunt vſi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eum ipſum parcè diſpenſabant ad neceſſitatem magis

a *Xanticus Macedonibus teſte Suida eſt Aprilis.*

b *Iudæorum Paſcha tranſitum ſignificat.*

c *Decima plaga, Ægypti primogenitorum hominum & animalium interitus.*

d *Iſraelita ex Ægypto diſcedunt.*

quàm ad fariñam. quapropter in memoriam eius inopiæ [a] festa per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterùm [b] multitudo migrantium vnà cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui verò militarem ætatem habebant sexcentorum millium numerum explebant.

Ante mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

[a] *Azymorũ festum.*

[b] *Filiorum Israel numerus.*

Quemodo Mose duce Ægyptum reliquerunt.

CAP. VI.

RElinquerunt [c] autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringẽtesimo trigesimo postquam Abraham pater noster in Cananæam venit: & post Iacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo decimoquinto. Moses verò annum tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant [d] etiam secum ossa Ioseph, ita vt filiis suis mãdauerat. Ægyptios autẽ pœnituit quòd Hebræos dimisissent: cũq. rex præ cæteris hanc rem ægrè ferret, totum præstigiis Mosis imputãs, decretũ est, vt in eos irruerent: & [e] corruptis armis reliquóq. apparatu, persequebãtur, reducturi si possent assequi. nõ enim timendum ne Deus offendatur, cùm iam semel exitus illis sit concessus. sperabant etiam facilè se in potestatem redacturos inermes & de via lassos, itaque obuium quemque rogantes quã tenderent, raptum insequebantur, tametsi per viam difficilem non solùm exercitibus, sed expeditis quoque victoribus. Moses autẽ hac Hebræos idcò duxit, vt si Ægyptij mutata sentẽtia persequi eos vellent. pœnas malitiæ violatíque pacti persoluerent, néve Palæstini, quos ob veterem simultatẽ infensos habebant, de hac profectione certiores fieri possent: est enim illorum regio Ægypto contermina. quapropter [f] a

[c] *Tempus exitus ex Ægypto. Exod. 12.*

[d] *Ioseph ossa.* Hedio & Ruffinus cap. 14. al. 12.

[e] *Israelitas Ægyptij persequuntur.*

[f] *Quãre Moses Israelitas nõ duxerit per Palæstinos*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

missa via quæ in Palæstinam ducit, per desertã vie dispendiosa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obitérque iuxta Dei mandata in mõtem Sinæ populum sacrificaturum adducere, sed vbi ad rubrum mare peruentum est, ecce Ægyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit. aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia scutatorum peditum, hi vias omnes obsederant, quibus effugium Hebræis patere poterat inter rupes & mare conclusis, [b] quo loco mons præ aspretis inuius ad littus vsque procurrit. atque ita ne fugæ quidem spe relicta Hebræos mare inter & montem obsidione premebant. oppositis armatis quà exitus in cãpos aperiebatur. in hac locorum iniquitate cõclusi, cum nec obsidionem præinopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent, nec arma adessent etiamsi maximè pugnare cuperent. nihil superesse videbant nisi vt turpi deditione salũti consulerent, quõ factum est vt Mosen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat, minimúmque aberat quin Prophetã lapidato, contemptúsque per incredulitatem pollicitationibus, deditione in pristinam seruitutem redirent; nam & lamentis mulierum ac puerorum eas sperabantur, nihil nisi pernicies expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circũcirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moses autem efferata licet contra se turba nulli succumbens difficultati nõ cessabat vim prospicere. Deo fretus, quẽ post libertatis præfugia probabile nõ erat permissurũ vt aut deleretur, aut in potestatem inimicorũ rela beretur, cúmque medius in concione constitisset, sic ad eos verba fecit. Si [c] nouus aliquis res ve-

a *Israelita ab Aegyptiorum multitudine ad mare rubrũ cinguntur. Exod. 14.*

b *Israelitici populi ab Aegyptijs conclusi angustijs.*

c *Moses populum vt Deo rectum se dedat hortatur.*

ſtras benè ac prudenter hactenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterũ ſimilem eius curã & diligentiã expectare: nunc poſtquã Deus ipſe gubernandos vos ſuſcepit, quantæ inſaniæ fuerit eius opẽ nõ ſperare, qui per me vltrò vobis præſtitit quicquid ad veſtram ſalutẽ ac libertatẽ conferre videbatur. imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis vos ad ſperãdũ accẽdere debuerat. ipſe enim vos in arctũ hunc locum cõcludi voluit, vt ex tanta neceſſitate ptẽter veſtram æquè ac hoſtiũ opinionẽ ſeruaret, atque hũc in modum declararet: nõ ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiã quo vos perpetuò proſequitur. nõ enim in paruis reb. [a] Deus propitius auxilium afferre ſolet, ſed tũ potiſſimũ quando ſpei ſupereſt minimum. ergo huius ope freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Ægyptiorum apparatu, neque propter fugam mari & montibus impeditam animum deſpondere. poteſt enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

[a] *Quando potiſſimum Deus auxilium afferre ſoleat.*

Quomodo mare ſciſſum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. VII.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptiis ſpectantibus ducebat. Habentes enim eos ſub oculis, quòd eſſent perſequendo defatigati, pugnã in ſequentẽ diem differre conſultius putabant. vt verò ad extremum littus ventum eſt, tum [a] Moſes ſumpta virga Deum in auxiliũ ſupplex inuocat dicens: Tu domine ſcis quòd nec viribus nec artibus humanis vllũ hinc nobis pateret effugium, ſupereſt vt ipſe ſalutem huic populo expedias qui Ægypto relicta huc eſt dela-

[a] *Moſis ad Deum precatio.*

An. mundi 2454. *Ante Chriſtum nat.* 1510.

An mundi. 2454. Ante Chri. nat. 1580.

tus, tuam voluntatem tuámque fidem ſecutus ad te ſolum omni alia ſpe, omni conſilio deſtituti confugimus: ad tuam tantum prouident & reſpicimus, quæ ſola nos iratis Ægyptiis eripere poteſt, ſuccurre igitur propere, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ ſalutis ad fiduciam & ſpem excita. *in difficultatibus conſtituti ſumus, ſed noſtris non tuis: tuum* eſt Domine hoc mare, tuus & mõs qui nos claudit: & hic poteſt te iubente aperiri, & illud in terram verti. poſſumus & per aciẽ ſublimes effugere, ſi ita nos ſeruari tibi placeat. hęc precatus,

a Mare rubrum findi-tur.

mare virga percutit: quo ictu repentè *a* ſciſſum, & retrorſum ſe recipiens. nudum ſolum Hebręis ad fugam capeſſendã relinquit. Moſes autem videns adeſſe Deum, & mare de ſuo ſolo ceſſiſſe primus progreditur. hortatur Hebræos vt alacriter ſequantur per viam diuinitus datã, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem ſalutis rationem tam ſubitò exortam illis verò impigrè ſubſequentibus, nimirũ diuina ope fretis. Ægyptij primùm inſanire eos putabant in manifeſtam pernicié ruentes, poſtquam *b* verò viderunt eos longè proceſſiſſe & impunè abſque omni impedimento iter facere impetu facto perſequi eos cœperũt, quaſi & ipſi rutũ per mare iter habituri: & præmiſſis equitibus à littore deſcendebant, iámque in aduerſum littus euaſerant Hebræi, hoſtib. à tergo relictis, quos armis grauesipſa eriam miraculi *noui* tas nonnihil eſt remorata: ſed cum incolumes illos terram tenere viderent, ſibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fallit eos hæc opinio, neſcientes non quorumuis talem viam eſſe, ſed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad ſalutem patere, non hoſtibus qui eos perdendi animo inſectarentur. ergo cũ iam

b Iſraelitæ incolumes per mare rubrũ euaſiſſe quod Ægyptios mouit.

vniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterũ mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiã eodem impellentibus: accesserũt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoque deferebantur: & nihil omnino deerat eorũ quæ ab irato Deo hominibus ad pernicié immiti solẽt: nã & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa cõprehendit. atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nũcius quidẽ cladis domũ reuerteretur. Hebræi verò vix sui compotes erant præ gaudio ex tã inopinata salute cõcepto, accedẽte huc etiã hostiũ interitu, quò maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illius auxiliũ submittente, quapropter tũ suæ salute, tum inimicorũ supplicio lætiores magis quã vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt. & [a] Moses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorẽ gratiarũ actiones continens hexametro versu cõposuit. Hæc ego vt in sacris codicibus inueni, ita singulatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquã incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiã etiam tũ rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturę sponte: quandoquidẽ heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus [b] Pamphilium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testãtur qui res gestas illius Regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera [c] verò die cum æstus & vẽtus arma Ægyptiorum in litus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerãt, Moses id quoque diuina prouidẽtia factum interpretatus, ne post

An. mundi 2454. *Ante Chri.* 1510.

Exod. 15.

a *Carmẽ & gratiarũ actio Mosis & Israelitarum pro præsenti liberatione.*

b *Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit dum moueret in Persas.*

c *Ægyptiorum arma venius in Hebræorum castra expellit.*

hac inermes essent, collecta viritim distribuit: atque ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam antè dictum est.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.*

II. *De Amalecitarum & sociorũ clade & præda quæ Israelitis inde obtigit.*

III. *Ragueli cõsiliũ quod genero suo Mosi dedit.*

IIII. *Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*

V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto quod similitudinem templi portatilis referebat.*

VI. *De area in qua tabulas legis Moses collocauit.*

VII. *De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.*

VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*

IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*

X. *Leges de sacrificiis & purificationibus.*

XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. *Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna.*

XIII. *De Speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium inuulserunt.*

Quomodo

Secundo Moses populum ex Aegypto in Sinam montem eduxit.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

CAP. I.

RECENTEM hanc lætitiam ex inspe-
rato acceptæ salutis offusçauit non-
nihil itineris molestia, quo per de-
serta in Sina montem ducebantur:
quòd emetienda esset regio difficilis propter
ciborum & [a] aquarum extremam inopiam, &
ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil
omni nò humoris habens, vnde fructus proferre solent, talem autem viam necessariò suos
ingressi cùm aliam non possent, deferebant
secum aquam priusquam desertum intrarent
haustam duce ira præmonente, qua absumpta puteos magno labore propter duritiē terræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidem
vel satis bonam, vel quantum sufficeret inueniebant. in hunc modum iter facientes
peruenerunt prima vespera in locum quendam, cui propter aquas vitiosas nomen fecerunt [b] Mar, amarorem vocabulo significante: ibique lassis de via & commeatu quoque iam absumpto, inopiam sentire incipientibus, diuertere placuit, inuitabat ad
manendum puteus fortè repertus, qui tametsi antis copiis non posset sufficere, nonnihil tamen solatij propter nouum regionis
præbebat. audiebant enim nihil aquæ in progressu se inuenturos, hæc ipsa quoque amara fuit & nulli potabilis, non homini solum,
sed ne iumento quidem. Moses autem videns eis animum cecidisse, nec habēs quod diceret, non enim erat res cum hoste quē virtute repellere posset, sed & viri & imbellis mul-

[a] *Israelita in deserto aquæ penuria laborant.*

[b] *Mar amarorem significat.*

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

lierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægrè expediebat consilium populi miseriam ad proprium infortuniũ referens. ad hunc vnum enim cõcurrebant, mulierculæ infantibus ope implorãtes, viri verò mulieribus, ne se despiceret, vtq. salutis remediũ aliquod quæreret ad [a]preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni forte ibi iacens, & medium per longitudinem scissam in aquã mittens, docet Hebræos Deum exhibitis precibus pollicitũ daturum se aquam potabilem, si ea quæ iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimũ quemq. certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua puriùs reddita, potum iã non aspernandũ multitudini exhibuit. Hinc [b]castris motis peruenerunt in Ilym, agrũ, vt primo aspectu è longinquo videbatur, nõ malum. ferebat enim palmas. vt verò propiùs est vẽtum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quam septuaginta, eæque nõ admodũ proceræ propter loci ariditatem. nã ne à fontibus quidẽ rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerendã arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructũ ferebant propter eandẽ aquarum inopiam. quamo rem exortũ est murmur multitudinis cõtra ductorem omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum

a *Moses Deum orat vt aquam vitiosam potabilem reddat.*

b *Israelita in Ilym perueniunt, vbi contra Moysen murmurant.*

Exod. 16.

ceruſerant iam abſumptum deſiderabant, & eum nihil alimentorum in terra deſerta inuenirent, minimum à deſperatione aberant: atque ita præſente egeſtate præteritorum tam Dei quàm Moſis beneficiorum memoriam excutere, in iram concitati videbantur: iamiam correptis ſaxis Imperatorem ſuum inuaſuri, aut certe interitus ſibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in ſe concitatâ animaduertens, fretus Deo & conſcientia rei bonæ ſibi adminiſtratæ, prodit in medios volitantes & ſaxa intentantes: cúmq. ſingulari quadã gratiã in vultu præferret, populariq; facundia cũ primis polleret, exorſus eſt iram eorum mitigare, obſecrans ne in præſentem neceſſitatem intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premente [a] animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionem cumulati fuiſſent. nunc quoque expectarent eum bonum exitum præſentium, quem veriſimile ſit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtque appareat præteritáne an præſentia plus apud eos poſſint, hanc rerum angustiam immiſiſſe. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendãtur, qui & voluntatẽ ipſius quem ſecuti Ægyptum reliquiſſent, cõtemnant, & ſe miniſtrũ eius iniquis odiis perſequantur, præſertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei nutu gerẽda ſuſceperat, deceptos ſe queri poſſint. Enumerat [b] deinde ſigillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij dum eos contra Dei voluntatem detinere conarentur: quomodo idẽ flumẽ illis quidem cruentum & ad potũ inutile ipſis verò dulce fuerit ac potabile, quomodo

Ann. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.

a *Moſes populum vt animum ad Dei dona ac gratiam verſat hortatur.*

b *Moſis Dei beneficia populo Iſraelitico exhibita enumerat.*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1550.

item tessuo mari locum esse & viam ad effugiũ cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutẽ sint consecuti: inimicos verò interneccione deletos inspectauerint; & quomodò in cuna vsq; diem inermes, Deo præbente armorum quæ que copiã sibi comparauerint. Cum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionẽ incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tũ quidẽ de ipsius prouidentia desperandũ. quamobrem ex quo animo ferenda omnia, cogitandúmque non esse sertũ auxiliũ quantumuis differatur, quæ rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, nõ contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinẽ probari ac libertatis amorem, vt videat virtutem eius cupidine & ciborum & aquarũ inopiã sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suũ vsum pascentibus seruire malint. Se quidẽ non tam sibi priuatim timere, quicquid iniustè nihil mali accidere posse, quã ipsorum incolumitati, si per istã lapidationem facta & cõsilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad faciendus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat nõ de nihilo, cõcitatos ad [a] preces & supplicationes confugiet & cõscensa quadã specula, opem Dei rebus per inopiã afflictis deposcebat: in cuius solius tabernaculis salus populi reposita esset. vtq; propitius veniam daret populo duris rebus exasperato & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinẽ: illi verò animaduertentes promissionibus diuinis lætũ, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserũt, tũ ille sanctũ medio cõ-

[a] Moses opẽ Dei implorat.

cionis, ait se præsẽti necessitati à Deo remediũ afferre: nec ita multò post [a] magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxilium à Deo promissum simul atque exhibitum: qui ad hũc modum pastis, alia mox alimenta demisit, nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur, qui cũ manibus eius hærens, concreuisset, suspicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo dimitti, degustat: lætúsque re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgare roré de cælo descẽdere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac [b] mox prægustatũ offert, vt experti crederent. illi verò ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu verò ad aromatis similitudinẽ quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis: eúmque pro se quisque certatim colligebant. sed [c] mox edicto admonẽtur, vt ex æquo assaronis mensurã quotidie colligerent: nõ enim defore hoc cibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligunt. quod si quis contẽpto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri, quicquid enim vltra assaronem sequenti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptum: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus; cuius hæc natura est, vt qui hunc hæc

An. mundi 2454. Ante Christum 1550.

a *In Hebraorum castra coturnices Deus immittit.*

b *Manna Israelitæ Deus cibat.*

c *Edictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret.*

An. mundi 2454. *Ante Christum natum* 1510.

bet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna vocant, nã [a] hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos [b] XL. deinceps sunt sustentati: ãtum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam [c] in Raphidim peruenerũt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem incidissent. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille verò declinato aliquantisper tumultuũ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur: tantum nõ siti deficientibus, quandoquidẽ solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit [d] Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiã vnde minimè sperarent: iubétque vt virga feriẽs petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabant. velle se vt per ociũ & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentẽ. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiã necessitate liberaturum, & inspirato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidẽda, Moses ferit eam virga, quæ cuestigio dehiscens aquã euomuit copiosissimã simul ac limpidissimam, illi verò inopinato spe-

a *Manna quid significet. Exod. 17.*

b *Israelita 40. annos Manna sustentati.*

c *Israelita in Raphidi perueniunt, vbi laborãt siti.*

d. *Moses virga petrã ferit & larga profilit vnda.*

Anno mundi 2454 Ante Christum nat. 1510.

raculo attoniti, vel aspectu ipso recreabantur: móxque magna cum voluptate bibebant, quòd esset dulcis & qualem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Mosen plurimi faciebant, quem Deo tam charum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in templo dedicatæ, quòd Deus Mosi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit

CAP. II.

HEbræorum autem fama longè latéque diuulgata, rumoribúsque de his per omnes gentes circumquaque sparsis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis vltrò citróque legationibus adhortabantur se inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, si modò possent aduentantem multitudinem. præcipuè verò huius expeditionis instigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrque Amalecitæ, inter eas gentes pugnacissimi, Horum a Reges & se inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem sibi struere dictitantes: quos non oportere contemni, sed priusquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorum cessatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò posse opprimi. consultiúsque esse in deserto eorum cònatus vlcisci quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim esse prudentium, initiis aduersariorum potentiæ quàm primùm obstare, nec expectare dum

Hedio & Ruffinus. Cap. 2. Exod. 17.

a *Amalecita mouent in Israelitas.*

quotidianis ſuccęſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi cõſilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moſes quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte confligendum erat: hortatur [a] vt Dei ſententia freti, cuius auſpiciis libertatem ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecuniis, cõmeatu & aliis huiuſmodi præſidiis ſint inferiores, ſed cùm Deũ pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant; tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent lõgè ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eúmq. fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſè ab eis depellit, dum mari & monte incluſis inſperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriam aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſque tribunis & optimatibus, vniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & vltrò Moſen rogabant vt ſe confeſtim in hoſtem duceret, néve intempeſtiua cunctatione alacritatẽ militũ hebetaret. tum [b] ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnã idoneis Ieſum præficit Naueçi filium è tribu Ephræmitide.

An. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510

[a] *Moſes populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.*

[b] *Amalecitæ fundunt fugántque Iſraelitæ.*

ridè, virum manu ac consilio iuxtà promptum, & pietate insignem, & è Mose præceptore hac parte non degenerantem. Aliquot etiam cohortes ita disposuit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis reliquit. Per noctẽ deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eúmque de instruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimum quemque priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accẽdit atque ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse mõtem ascendit. iámque ad manus ventũ erat, pugnabatúrq. strenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione præliabantur. Moses verò extensione manuum lassatus, cùm obseruasset quotiescunque manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinque astantes manus sibi indesinenter sustinere, neque permitterent per lassitudinem deferrentur. quo facto egregiè vicerunt Hebræi, fuitque internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent, qua victoria nõ alia vel magnificentior vel magis oppertuna maioribus nostris contigit: nam & peeurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaque degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opi-

An. mundi 2454 Ante Chri. nat. 1510.

a Iosua Israelitarum Dux designatur.

mam reportauerunt. námque castris etiã hostilibus expugnatis publicè, & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in presens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solùm enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus eis cumquaque gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum autem auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria magnus etiã pecuniæ signatæ numerus: adhæc textilia & amictuum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solẽt. quin & audaciores, multò successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est fortitum. Sequenti [b] verò die Moses cæsorũ cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesúmque ducem pro concione collaudauit, militum per acclamationem laudem viri comprobante. adeóque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cùm hostilium cadaverum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixítque [c] internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vterò armis aggressi essent, ídque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto quo hostem ia-

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a *Israelita prædam opimam ab Amalecitis reportant.*

b *Spoliorum & præmiorũ distributio.*

c *Amalecitas internecione delendos prædixit.*

centem

tentem fortiter reiectum magna clade affecerunt, post dies aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad [a] montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus.

Ab exitu Israelitarum 2454. Ante Christum nat. 1519.

[a] *Israelitæ ad montem Sina perueniunt.*

Raguelis consilium quod genero suo Moſi dedit.

CAP. III.

CVm [b] autẽ rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoq. peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorũ liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentú sacrificium instaurat, & populo epulũ præbet prope rubũ. qui flagrationem illæsus euaserat, dum verò multitudo per suas quisq. cognationes epulatur. Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq; suũ faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudẽ, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspicijs tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitrio ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) nunc quidem siluit, neminẽ volens impedire quò minus iustitia viri frueretur. vbi verò tandem à negociorum tumultu absolutũ vidit: seductũ seorsum quid facto opus esset docuit:

[b] *Raguel ad Mosen, in desertum Sinai peruenit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Exod.* 18.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Ab mundi. 2454. Ante Christum nat. 1510.

consulíntque a vt minores causas aliis cognoscendas cederet: ipse verò tantum Reipublicæ negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: coram verò tot millium salutis sustinere posse neminem nisi Mosi similem. itaque cùm non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerũt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure diiimant: tu verò diuino tãtũ cultui deditus esto, quò facilius populũ è præsenti necessitate eximas. Quin & illud pro virili cõsulueris, vt lustratis ac recẽsitis copiis eas in dena millia distribuas singulisque huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: eásque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itémque in manipulos triginta & viginti & denem cõmilitonũ: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autẽ vitos virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorũ decernant, & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine appellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

a Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit.

Hucb Raguelis consilio Moses libenter admisit, feciq; quicquid ille monuerat, nõ sibi hoc commentũ vsurpans, neq; authorẽ eius celans, sed pro concione populo indicãs cuius hoc inuentũ fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militariũ ac iudiciorum, malens dignos sua laude nõ fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius conicere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendũ erit. Interea dũ

Hecatæo & Rufinus Cap. 5.

b Moses socers consilium admisit.

his

his locis populus haeret, Moses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo, & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubéq; vt ipsi interim in propinquo castra metentur, viciniores Deo futuri. *Ann. Mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.*

Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem praceptorum tabulas ad populum reportat.

CAP. IIII.

HIS[a] dictis ascendit Sina montem omnium regionis eius celsissimum, & ob nimiam altitudinem cautésq; præruptas non ascensus tãtum hominum, sed aspectus quoque ipsos defatigantem, vt non immerito propter nomen incolens religiosus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatum prophetæ motis castris radices mõtis occupant, suspensi animis quidnam boni ita vt promiserat, esset à Deo reportaturus: atque interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitatẽ seruantes tum in cęteris, tũ abstinendo à congressu mulierũ per triduũ, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus Deũ solicitantes, vt propitius Mosem excipiens, donum sibi per eũ aliquod mitteret quod ad vitam benè ac feliciter degendum cõducibile foret, interim & victu sumptuosiore vtebãtur & ornatu splendidiore vnà cum vxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modũ duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primum præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit. tentoria quam latè patebant cõtegens, reliquũ cœlum circumquaque clara serenitate obtinẽte: procellæ[b] deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulminãque elisa significabant Mosen ex sententia cum

a Hecio & Rufinus Cap. 6. *Moses Sinæum montem ascendit.*

b *Horrenda fulmina in monte Sina*

Anno mundi 2453. Ante Christum nat. 1510.

Deo propitio conueniſſe. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiãt, mihi certè fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria cõſcripta habentur. Cæterũ Hebræi viſa inſolita tempeſtate, elúſq. horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabãtur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de mõte, quod crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi & illo per irã Dei ſublato, ſe quoq. ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultúq. ipſo animum gaudio geſtientem præferens, quo cõſpecto repentè metus omnis abiit, ínque locũ eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aer ad eius aduentũ priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat auditurã quæ mãdata à Deo referat, quã vbi cõuenifſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exaudiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri [a] Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodũ nunquã antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq. tempore legatũ veſtrum beniginſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum pérq. eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, quódque humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non eſt dedignatus. Non enim Moſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluẽtis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam variis

[a] *Moſis ad Iſraelitas oratio.*

variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omniū egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris y sumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex etrone possessor Chananææ terræ est factus, per quē Isacus confectis senio parentibus est natus, per quē Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quē Ioseph us in Ægyptiorum præsidem euasit, is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres, ea vobis sacrosancta erūt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatā vitā agetis, fruentes terra fertili, mari trāquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq. hostibus vestris semper formidolosi. ego enim eū Deo coràm collocutus, immortalē eius vocem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His [a] dictis adducit populū cū liberis & coniugibus vt Deū loquentem eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguā in animos eorum illaberentur, itaq. omnes audiebant vocem è sublimi descēdentem, vt nemo nō intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tātū eorū indicabimus. Docet enim nos.

Primum [b] præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerè iurandum.

Quartum, Septimi diei festas nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Populus Israeliticus Deum de monte Sina loquentem audit.*

b *Decem præcepta. Exod. 24. Deuter. 5.*

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Nõ deponendũ falsum testimoniũ.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exod. 21. Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prędixerat audiuit, dimissa est cõcio. Sequẽtibus autẽ diebus sæpius ad ducis tentoriũ ventitantes postulabãt vt etiã leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóve modo agendum esset per idẽ tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiore n legũ partem in aliud tempus differo, priuatim de his cõmentaturus. Eodẽ ferè tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit, cúmque diutius moraretur, ver[a] xt. enim dies abfuit, cœperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot æruminis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio, variabãt enim rumores, dũ alij deuoratũ à bestiis iactant, maximè qui minus èũ amabant: alij raptũ à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranque sententiã ancipites, quòd alterum ab humanis casibus nõ alienũ, alterũ viri illius virtuti conuenientibus videbant, ipsiu, sortẽ satis æquo animo ferebant, suam autẽ vicem dolebãt, quòd tali præside ac patrono essent orbati qualem aliũ inueniri credebant impossibile: & neq; solicitudo sperare eos sinebat, neque spe adempta nõ dolere poterant. ac ne castra mouere quidẽ audebant, reditũ expectare iussi. tãdem[b] xl. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit: diuinam prouidentiam illis adesse

Exod. 24.

a Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur.

b Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.

se significarent, & rationē bene ac beatè viuendi se per eos dies didicisse. postularéq; Deū vt tabernaculū ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secū circūferre possent, vt non sit opus amplius in Sina ascēdere, sed interuisitans crebro & tantū nō cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi permonstratā, nihilq; superesse, nisi vt ad eius fabricam quam primū se accingerent. His dictis [a] profert duas tabulas continentes decē præcepta inscripta. in singulis quina. erat autē Dei manus ea scriptura. Illi verò [b] præsentia sermonéq; Mosis læti pro se quisque certatim ad structuram tabernaculi cōferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem lignea elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouiū pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas, adhæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linū byssinū, lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper vim magnam odoramentorū. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquā istę species ambitiosę sunt collatæ, vicissim contribuentibus, non nullis etiam plura quàm pro domesticis facultatibus, architectos operi Propheta præficit ex mādato Dei, sed tales vt non alij deligēdi fuerint, etiāsi populi suffragiis res cōmissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel [c] ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror, & Eliabus Isamachi, tribus Danidis. Plebs [d] autem tanta alacritate operam & impensam offerebant, vt edicto cohiberi fuerint, & præconis

Ann. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Duæ tabulæ Mosis. Exod. 31.*

b *Israelitæ læti certatim ad structuram tabernaculi conferunt.*

Exod. 36.

c *Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.*

d *Edicto plebs coercenda, ne quisquam amplius ad tabernaculi structuram offerat.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

voce admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensurani & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio dicticerat, tum quàtum instrumẽtum capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente, nec minor fuit largitio mulierũ circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

CAPVT V.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, Moses [a] indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atriũ [b] primo dimensus latitudine L. cubitorũ, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinq. cubita per longiora latera vicinos, & in postico latere X. In vnoquoq. inerant annuli, & capitella argentea, bases verò auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ, annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totũmq. eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur, atque hoc modo se habebant septem latera. quartum verò latus L. item cubitorũ totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos [illegible] ex argento hi-

a *Moses in deserto tabernaculum erigit.*

b *Atrium tabernaculi primum.*

tolli quoque constabant praeter bases, quæ erãt æneæ; ab vtroq. autem latere stabant tres valli bene firmati, erant autem & illi linteo è byssо contexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum viginti cubita longum, & quinq. altum, ex purpura byssóque & hyacintho contextum, variè picturatum, exceptis animantium formis. Intra ianuas autem erat aspersorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum [a] autem statuit in eius medio versum ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: erátq. longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentriones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebatúrque tantum quantum in latitudinem patebat. Erántq. tabulæ ligneæ vicenæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularũ cardines suscipiebãt. Parietis verò occidẽtalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autẽ tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant; quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerũt ad instar maiorum tabularum. Singulæ verò tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores fines eminentes, vt

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

[a] *Tabernaculum.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

lum quibusdam radicibus confixos per ordinẽ, ad inuicem per circuitum respicientes: & per eos deaurati vectes immissi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant, intrabátq; caput vectis vniuscuiusq; in alio capite, in modũ pixidis, & post tergum parietum in longitudine positorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriusq; parietis latera cõtinebãtur, incastrationibus factis & immissis adinuicẽ atq; ita cautum est tabernaculo contra ventorum vim aliósve impetus, vt securum & immobile consisteret. Intus [a]autem diuisa in tres partes longitudine, posit decẽ cubita intima, statutæ sunt colũnæ quatuor eodẽ opere & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositæ, paribus interuallis per trãsuersum distitæ: vltra has fuit adytum, reliquũ verò tabernaculi sacerdotibus patebat: atq; hæc tabernaculi trifariam diuisio, vniuersitatis naturã referebat. nam tertia pars quæ intrà quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa cælum Dei quodammodo repræsentabat: vigiati verò cubitorũ spatium, tanquã mare & terra hominib. inaccessibilis, solis sacerdotibus cõcedebatur, à fronte verò quà aditus patebat, columnas statuerũt quinq; æreis basibus innixas, post hæc vela sunt per tabernaculũ expansa, è bysso contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus distincta. horum primum cubita decem quaquauersum patebat: quod per columnas est distentum, quę adytum à reliquo spatio disparabant, & à conspectu hominum excludebant, totúmq; hoc fanum vocabatur [c]sanctum, adytum verò vltrà IIII. columnas situm dicebatur sanctum sanctorum. fuítque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert, aliísque ornamentis picturatum,

a *Sanctuarium.*

b *Tabernaculi diuisionis significatio.*

Exod. 26.

c *Templum sanctum Sanctum sanctorum.*

excepto

exceptis tantum animantium figuris, alterum autem velũ magnitudine, colore, textura priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarum pendens bi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrãtibus præbebat. huic penè cõtiguum erat aliud velum magnitudine par sed & è lino contextum, anulis à funiculo per transuersum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquãdo festis præcipuè diebus reductum populi prospectũ admittebat, reliquis diebus, & maximè parum serenis obiectu suo picturatum illud velum à tempestatibus protegebat. vnde mos manfit etiam post templũ exædificatum, vt velum huic simile in aditu prætenderetur. erant præterea decẽ aulæa quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenunioctonũ n cum vncinis aureis qui contiguorum anulis ita inserebantur, vt coaptata in vnũ viderẽtur: quæ extensa fanũ supernè obtegebãt, & parietes à lateribus, & à tergo: minus vno pedè ad terram pertingentia, erant & alia peripetasmata vndecim equè lata, sed longiora videlicet triginta cubitorum singula è pilis eadem subtilitate qua illa è lana contexta: quę tegimine suo vsq; terram fusa instar thalami exhibebant, vnq à fronte prominente, quod in hunc vsum supra denarium numerum erat adnexum. hæc rursus ab aliis è pellibus consutis contra æstus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm si cælum quis contueretur, cæterùm cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.

CAP. VI.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

TAbernaculo autem hunc in modum cõstituto, etiam arcã [a] Deo sacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hęc vernacula nostra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinq. palmorum: altitudo verò & latitudo trinûm palmorũ: erãtq. intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmẽ aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte promittens, ex vtroq. autem longiore latere inerãt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinque traiecti, vt quoties opus esset quocunq. transportari posset, neque enim à iumentis vehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur, operculo autem eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi [b] Cherubeis appellant, ea sunt animãtia volucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in [c] hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsámque arcam intra adytum recondidit.

Exod. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a De arca sacra Deo.

b Cherubin.

c Legis tabulæ in arca.

De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.

CAP. VII.

IN fano autem [d] mensam collocauit Delphicis non absimilẽ, longitudine duûm cubitorũ, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eã sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Doriẽses addere solent. sed supernè quadrangulares erant, habebátque circumquaque labrum quatuor digitis tam infernè quàm supernè promi-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

d Mensa.

bens

nens. & per singulos pedes inerant anuli ferè circa summum pedem: adhibebantúrque vtrinque duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunq. vt vectes traiiciebantur, sed fibulato morsu mensæ labrum supernè, infernè pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocunq. opus esset præbebãt. hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem non lõgè ab adyto, & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi cõfecti è farina duorum assaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. super panes autẽ ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. post septem verò dies alij panes inferebãtur, festo quod nos vocamus sabbatũ. cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianũ parietem situ erat [a] candelabrum ex auro fusili sed nõ solido, pondo minarum centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominãt: eratq. distinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna basi in altum assurgentibus, in septem ramos diffusis iuxta numerũ solis & reliquorum planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quibus imponebantur septem lucernæ secundùm totidem planetarum numerũ: respiciúntque ad orientem & meridiẽ, candelabro obliquè posito, inter hoc & mẽsam vt dixi, sita erat [b] arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circumquaque cõtecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine verò dupla, super qua stabat foculus corona aurea circũquaq; cinctus: cui anuli inerant cum suis vectibus, quo per viam à sacerdotibus deporta-

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Hecatæo & Ruffinus Cap. 10.

a *Candelabrum aureum.*

b *Ara suffumigatoria.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

ri posset, Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine triū cubitorum, inaurata cratem pro foculo superpositam habēs. excipiebat enim terra quicquid ignis ūlsuperne decidebat, quòd basis nulla subesset. adaram verò præsto erant infundibula & phialæ thuribuláq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Exod. 38.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat. nunc [a] restat dicendum de vestitu tā reliquorū sacerdotum quos illi chaneas vocant, quàm pontificis. quem anatabachē nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legē & castu. accedens ante omnia [b] manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byssō retorto, in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt, super hoc induit linteam interulā byssinā è duplicata tela cōfectam, chetomene [c] nostris vocatur, significátq; ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habēs manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani. ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen verò è sola byssō constat: quæ semel atq; iterū circa pectus reuoluta ad talos vsque defluit, tantisper dum sacerdotes à sacris feriātur: idque

Exod. 39.

a *Vestitus sacerdotum.*

b *Manachasē.*

c *Chetomene.*

Idque ad ornatum conferre videtur. cùm verò sac is est ministrandum, ne vestimenta sit impedimento super humerum lævum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit Abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutato eniam dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatum habétque circa collum amplam aperturam, cuius ora vtrinque à pectore & à tergo coëmittuntur. Mitram autem Massabanem b vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum. neque totum caput comprehendentem, sed paulò plus quàm medium. hic vocatur c masnaemphthes, est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sepè in orbem replicata & consuta, quam supernè lintea tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis, Pontifex d verò vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quę enumerabimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates e mestir nominant, astringítq; eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro intertexta, cæterùm ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorũ distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. haec tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum cõtexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad mediũ pectus; cui dedecoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quà manus exeuntur est scissa. Super hanc texturam

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Abaneth.*

b *Massabanem.*

c *Masnaemphthes.*

d *Pontifex ornatus.*

e *Mestir.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

etiamnum induit vocatam [a] ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea sit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita cõtexitur: vt circa mediũ pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq. ita extantibus vt planè tunica appareat. lacunæ verò inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdémq. coloribus, quibus ephodes, variegatum. id [b] vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spaciũ illud circa pectus à texẽte relictum expleat, id cõmittitur cum tunica annulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino suturam explente, in vtroq. autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculptæ sunt Iacobi filiorũ nõmina literis vernaculis linguæ nostratis, vt vtroque lapide sena, ita vt seniores dexterum humerum obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme preciũ incõparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, cõsertæ coronulis aureis ita vt excidere nõ possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, Iaspis, Sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorũ Iacobi nomina. quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerãt. Cũ autẽ p se illi quos diximus annuli sint infirmi, nec possint põdus gẽmarũ sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis q respicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerũt: q suscipiãt catenas aureas. opere plexili, veniẽtes per fibulas quasdã ad extremitates humerorũ: quarum

a *Ephod.*
b *Essen sive Logion.*

rum catenarum summitas ascendens reducitur post tergũ, & circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cõnectitur: id quod præcipuè sustinet ephodẽ ne quo pacto defluere possit. esse mi autẽ assita erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quę totũ cõplexa rursũq. supra futurã nodata. deorsum propendere sinebatur. omnes autẽ fimbriæ quibusdã oris fistulosis vtrinque includebantur. Porrò [a] pileo, quali cæteri sacerdotes, vtebatur: super quẽ extabat alius cõsutilis ex hyacincho varius. hũc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabãtur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum herbatios hyosciamus. quòd si quis aut vsum aliquãdo nõ satis animaduertit, aut nomine tenus auditã de facie nõ nouit, huic etiã describere eã nõ grauabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinem excedẽs, napo similẽ radicem habens: vix enim hac parte est alia similior: folia verò apio. hęc è ramis emittit, calyculũ ipsis inhærentẽ: vestitúrq. tunica quadam, quã exuit fructu ad maturitatẽ tendẽte. calyculus autẽ est quãtus articulus minimi digiti, circumferentiã habens crateri similẽ. quod ipsum clarius faciam propter ignorãtes, intra sui parte circa fundum dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursũ dilatatus in labrũ exeat mali punici vmbilico incisuris simile, cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria vornatum, eminẽtes habens incisuras quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones definentes. cõtinet autem sub operculo fructũ per totũ calyculum, herbæ [b] sideritidis semini similem. florẽ verò fert qui papaueris videri possit, eiusmodi corona ab occipi-

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

a *Pontificis aurea corona triplex.*

b *Sideritis.*

An. mundi 2455. Ante Christum natum 2509.

tio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi nõ ambiebant: sed ceu lorum quoddam latum aureum, quòd sacris characteribus Dei *nomen* inciſum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quasi per impietatem numen contemnamus quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam [a] si quis tabernaculi fabricam contempletur, & sacerdotis ornatum, & vasa quibus inter sacrificandum vtimur, comperiet legislatorem nostrum diuinum quendam virum fuisse, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræsentatam quodammodo vniuersitatis rerum naturam inuenire licet, si quis non ociosè sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculi longitudine 30. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus. Sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terram & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscuè calcantur. tertiam verò partem soli Deo designauit, eo quòd cœlum hominibus sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum. & cum candelabrum è septuaginta partibus cõposuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit: & per septem lucernas impositas totidem planetarũ cursum, vela quoque è quatuor coloribus contecta elementorum naturam designant. nam byssus terram refertè videtur; ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore sit fucata, aërem verò hyacinthus repræsentare videtur: sicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum sit linea, terram humilitas significat: hyacinthus verò po-

[a] *Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotis ornatus.*

lum.

lum, per mala punica fulgetra referens sicut tonitrua per tiutinabulorum strepitum. epomis etiam vniuersi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. essen quoque in eius medio est insertus, non aliter quam terra medium mũdi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinẽ habet, qui vniuersa circumplectitur. duo præterea sardonyches in vestitu pontificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habent. gemmarum etiam duodenarium siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera cõiectura abernaueris. pileus itẽ cæli significatio videtur esse, cùm sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret Dei nomen: & corona illustratur aurea propter splendorem quo maximè Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati sumus per occasionem, ne latẽrem in his legislatoris sapientiam ỹltrõ dissimulare videremur.

Ann. Mundi 2455. Ante Christum natum 2509.

De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.

CAP. IX.

HIs ita peractis, priusquam dedicarentur apparuit Deus Mosi, iussitque vt Sacerdotiũ Aaroni fratri suo conferret, ea virtute prædito vt meritò præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recensuit virtutes illius, & quàm studiosus esset publicorum commodorum, pro quibus sœpies in salutis etiã discrimẽ venire non dubitasset. Cũmq; omnes dicta eius cõprobarent, & fauorẽ Aaronis vultib. ipsis præ se ferrent, Viri inquit, Israelitæ, opera iam sunt absoluta, qualia vel Deus poposcit, vel

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Exod.* 28. 29 30. 40.

a *Aaroni Mosis fratri Sacerdotiũ confertur à Deo.*

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

noſtræ facultates præſtare valerunt: & quoniã ſcitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia proſpiciẽdum eſt quis ſit idoneus ſacerdotio, qui ſacra curet & pro vobis vota faciat. quòd ſi res arbitrij mei fuiſſe, mihi ipſi honorẽ hunc adiudicaſſem, tum quòd ita natura comparatũ ſit vt quiſque ſibi optimè velit, tũ quod mihi cõſcius ſim laborũ pro repub. ſuſceptorũ, quibus tale præmium iure meo repoſcere poſſem. Nunc Deus ipſe cuius eſt ſacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eique ſui calculi prærogatiuam contulit. vt qui iuſtitia in toto populo præmineat: eum iã ante veſtem ſacratã & curam ſacrorũ, altariſque ſui deſtinauit, is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libẽtius exauditurum, quòd & iam antè in vos eſt propenſus, & propitiatorẽ habituri eſtis, quem ipſe in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & ſuo quoq. ſuffragio Dei cõprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutẽ fratris honore hoc longè dignißimus, cui fuerunt eo tempore [a] filij quatuor Nãbadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

a *Aaronis filij.*

Exod. 37.

Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi ſuperfuit, totum fuſi ſunt in vela tectoria tabernaculi & cãdelabri, & aræ in qua ſuffitus fieret aliorũmque vaſorum impendere, vt hæc dum in itinere tranſportantur, neque pulnere neque pluuia aut alia quacunque iniuria lædi poſſent. Poſt hæc conuocato populo impetrauit vt rurſum conferibuerent viritim dimidiũ ſiclum. ſiclus [b] autem nummi genus eſt, apud Hebræos, quales ſũt tetradrachmi Attici. at illi ſine mora paruerunt quorum numerus fuit ſexies cẽtena millia, & inſuper quinque millia quingenti quinquaginta; conferebántque [c] id argentũ ſoli ingenui ætatis annorum viginti &

b *Siclum.*

c *Israelitarum ætatis annorũ viginti & ſupra vſque ad annum quinquageſimum numerus.*

supra vsq. ad annũ quinquagesimũ: quod mox in vsus tabernaculi est insumptũ. deinde & tabernaculũ & Sacerdotes lustrauit in hunc modũ. myrrhæ electæ siclos quingentos, ireos tantũdem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac cõtusa iussit macerari in olei oliuarũ, hinc mẽsurę nomẽ est quę capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorũ decoctis factum est vnguentum [a] suauissimũ: quo & sacerdotes, & totum tabernaculũ vnguens purificauit. Offerebantur [b] deinde multa & varia super altare autẽ adolẽda preciosa valde, quorũ naturã, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autẽ bis in die suffitũ facere, ante ortũ & circa occasum solis: & oleum purificatũ ad lucernas seruare, quarũ tres in sacro candelabro per totã diem Deo lucebãt, reliquiæ sub vesperã accendebãtur. Porrò omnibus iam absolutis, palmã artis fabrilis tulerunt [c] Beseleel & Eliabus, nam & aliorum inuẽta excoluerũt, & ipsi multa de nouo inuenerũt: ex his tamẽ duob. præcellebat Beseleel. insumptúmque est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto [d] primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio [e] verò secuquentis anni mense Xanthico Macedonũ, Hebræorũ Nisan, nouilunio tabernaculũ dedicatũ est, & quicquid vasorũ in eo fuerat. Statimq. Deus indicauit gratũ sibi esse & nõ supèruacaneum laborem Hebræorum, præsentẽ se sano suo hunc in modũ declarans. cum cælum esset alias serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tantæ quantæ solent esse hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucundúsque ros distillabat ab ea, præsentiæ Dei

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Vnguẽtũ sanctum.*

b *Sacrificia.*

c *Beseleel. Exod.* 45.

d *Tabernaculũ in deserto dedicatum primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Ægypto, mundi condiți* 2455. *ante natum Christum* 1509.

e *Tabernaculi & sacerdotum dedicatio. Leuit.* 8.

An mundi. 2455. *Ante Chri.* nat. 1509.

fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hædúmque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dũ de sacrificiis tractabo; & quæ victimæ solidæ tradũtur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorũ eius aspersit, purificãs eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorũ curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguẽto sicut iam dixi confecto. & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquenque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram impositis a subito spõte sua ex illis ignis fulguris in morẽ emicuit: & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex b quatuor filiis quod dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptũ Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occũberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totúsque populus inopinatam hanc eorum morte luxit: solos fratres ad patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tri-

a *Sacrificia sponte sua accenduntur. Leuit. 10.*

b *Nadab & Abiũ Aaronis filij combusti.*

stitiam haberet: iam enim sacrũ amictũ Aaron gestabat. Cæterũ Moses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem nõ amplius ascendebat, sed in tabernaculũ ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerãs. neq. quicquã præter reip. curã præ aliis sibi vendicãs. Leges præterea scribebat & viuendi rationẽ, quã seruãtes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacatè viuere: atq. hæc omnia Dei monitu faciebat. Decam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit. quod in mẽtione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit: nam ea vestis omnem sub prophetiæ prætextu impostorũ occasionem ademit his qui illa vrebantur: liberúmque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non, omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex [a] lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli nõ notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerũ occupabat: tantúmque fulgorem emittebat vt procul etiã intuentibus, conspiceretur, idq; præter naturam suam & consuetudinẽ: quod certè admirationẽ meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionẽ aucupantur. Sed missa hæc sunt. nũc dicturus sum. per duodecim gẽmas, quas in pectore põtifex insitas esse ni gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquam exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facilè innotesceret, adesse Deũ, opémq; & auxiliũ suũ inuocantibus esse alacrũ, quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent cum

Ann. Mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] *Gemmarũ in Pontificali ornatu miraculum.*

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

hoc miraculũ pro cõpertissimo habeant, ita vt negari non possit, essenam vocant logion hoc est oraculum. Desiit tã essen quã sardonyx fulgorẽ emittere annis ducentis antè quàm hæc cõmentaremur, irato Deo propter legum suarum præuaricationem: de quo alias oportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq. ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos, & sacrificia sẽ conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donáque Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebãt. Principes [a] enim tribuum bini de suo conferentes plaustrũ cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent, & præter hoc vnusquisq. eorũ obtulit phialam & trulleum & acetram. hæc decẽ Daricos valebat, erãtq. odoramentis referta. trulleum verò & phiala, vtraque simul ducẽtos siclos pendebãt, sed phiala seorsim, vltrà in septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. præterea vitulũ & arietẽ cũ agno anniculo in holocaustũ, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisq. Principum alius victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq. arietes cũ agnis anniculis & hædis. atq. ita per duodecim cõtinuos dies sacrificauerũt, quilibet die vnus. Moses [b] autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis & deferendis legibus: quas meliores quã vt ad hominẽ autorẽ referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens:

a *Principũ tribuum sacrificia & dona.*

Num. 7.

b *Moses in tabernaculo Deum consulit.*

adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

Ann. mundi 3465. Ante Christum nat. 1509.

Leges de sacrificijs & purificationibus.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 12.

NVnc paucas tantùm commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo[a] sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrumq. duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideò vocatur[b] holocaustoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma facturus, mactat bouem magnum & hœdum: & hos quidē anniculos; bouē verò licet mactare etiam grādiorē. Sed opus est vt sint omnia mascula quæ solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale consperfa in aram imponunt; strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligenter primùm repurgata ad reliquū acervum adiiciunt: sergora verò Sacerdotibus cedunt. & holocaustomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum[c] verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ infe-

a *Duo sacrificiorum genera.*

b *Holocaustoma Leuit. 1.*

c *Sacrificia pro gratiarū actione.*

rūt. pectore verò ac dextro crure Sacerdotibus concessis, reliquis carnibus per biduum epulum

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

instruunt, & quæ superfuerunt igni comburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocaustoma, altera Sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nam qui [a] per ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdósq. sanguine nō vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renésq. & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in altā infert. Sacerdotes verò tollunt sibi & pelles & carnes eadē die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posterā diem reliquum facere. Qui [b] autem sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq. cùm pro peccato sacrificāt, eadem, quæ plebeij, offerūt, hac tantū differentia, quod victimas adducunt taurum & hædum masculum. Iubet [c] etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificiis farina afferatur puriſſima, cum agno assaronis mensura, cū ariete duorum, cum tauro trium, hanc consecrant in altari oleo subactam. nam & oleum sacrificātes afferunt. cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partē, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorū, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem nō sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in altā coniicit. reliquum eius Sacerdotes in cibū sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur, aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natū animal vnà cum geni-

Leuit. 4. 5.

a *Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis.*

b *Sacrificiū si quis sciens peccauit.* *Leuit. 49.*

c *Cōsuetudo in sacrificijs obseruata.* *Leuit. 2.*

trice,& aliàs quoque nõ niſi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia ſacrificia pro recuperãda valetudine,aut alia de cauſa, in quibus liba cũ victimis inſumũtur, ex quibus nihil in poſterũ diem relinqui fas eſt,Sacerdotibus quoque partem ſuam inde ſumentibus. Publicis verò impenſis lex iubet quotidiè agnum anniculũ mactari mane ac veſpere. ſeptima autem quaq; die duos iugulant,eodẽ modo ſacrificantes: & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues cũ agnis anniculis ſeptem,& arietẽ,hædum verò pro peccato,ſi quid fortè per obliuionem omiſsũ fuerit. Septimo aitẽ menſe,quem Macedones hyperberetæum vocant,præter iam dicta taurum & arietem & ſeptẽ agnos mactãt,& hædum pro peccatis, decima deinde luna eiuſdem menſis ieiunant vſque veſperam: ſacrificántq; eadem die taurum & arietes duos & agnos ſeptem & pro peccato hædũ. adducunt autẽ duos præter hunc hœdos: quorum alter vinus extra fines in deſertum emittitur,in quẽ, ſi quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterũ verò in ſuburbanum in locum puriſſimũ eductum cum ipſa pelle exurunt nihil omnino purgãtes. & cum eo ſimul exuritur taurus, nõ à populo adductus,ſed ſumptu põtificis: quo mactato, & ſanguine eius ſimul & hædi in fanum illato,aſpergit digito tectum ſepties, totiéſque pauimentũ, rurſúſq; toties interiora fani circũ altare: reliquum deinde circum altare manus quod eſt ſub dio in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexque adiicit arietem de ſuo,ſolidũ Deo conflagraturum. Eiuſdem menſis decima quinta, tempore iam in hibernum vergente, b tabernacula compingere iubentur per ſingulas familias contra venturæ frigora quæ annus

Ab mundi 2455. Ante Chriſtum nat. 1509.

Num. 28. 29

a *Sacrificia menſis Octobr.*

b *Tabernaculorum feſtum.* Exod. 23. Leuit. 23. Deut. 16.

Ab exordio mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

senescens afferre solet, quin & in patria tandē constituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere: victimásque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala persica dependeant, prima die sacrificium debet esse holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur, Octauo die feriantur ab omni opere, mactánturque sicut diximus vitulum & arietem & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atque hæ sunt Hebræis cæremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autē Xantico, qui nostris Nisan vocatur: & annum exorditur, luna quartadecima, sole arietē obtinente, quandoquidē hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium, quod tūc exeuntes fecisse diximus, Pascha a nominarunt, quotannis instaurare lege iubemur: celebramúsque id per sodalicia, nihil è victimis in sequētem diem relinquentes, quæ est quintadecima & azymorū festiuitatis prima. nam hoc festum priori conciněter succedit, durátque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur; & per singulos dies tauri iugulātur duo, aries vnus, agni septem. hæc holocautoma fiunt, additúrq. hædus pro peccatis in quotidianum epulū sacerdotibus. Secunda b azymorū die, quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque rati Deum huius vbertatis autorem, per gratitudi-

Exod. 12. 13. 23. Leuit. 23. Num. 9. Deut. 16.

a *Pascha decima quarta Aprilis die.*

b *Festum azymorum. Leuit 2.*

nem

nem honorati, hordei primitias offerūt in hūc modum. Spicarum [a] manipulum igni torrent, hordeū deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum facti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post Paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est quadraginta nouem diebus, quinquagesima [b] quam à numero asartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus assaronibus cum fermento confectum, mactán q. agnos duos: hæc oblata mox in cœnā Sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil superūt absumuntur. cæterum holocautoma faciunt è tribus vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdísque pro peccato duobus. Nullum [c] autem festum ducitur absque holocautomate & laborū vacatione, sed in omnib. omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur [d] panis non fermentatus ex farinæ assaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsque in proximè sequens Sabbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne aboletur, quo ad holocautomata vti solent, & præ eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratā, & modica coctura duratam: éstque demensum eius farinæ assaron vnus. huius dimidium mane, tantundē vespere,

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Primitiæ frugum.*

b *Sacrificium Pentecostes.*

c *In singulis festis & solemnitatibus quid obseruetur.*

d *Panes propositionis.*

An. mundi 2455. *Ante Christ. nat.* 1509.

in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. cæterùm a Moses tribum Leuiticã à cætero populo exemptam vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris vasis sartum tectum curandũ commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sacrũ ministerium capesserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post b hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorũ esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò vetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neque animalis nõ occisi carnem ad cibum concessit. ad hęc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiã indixit. Eiecit c etiam è cœtu & consuetudine hominum d leprosos, & seminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimã diem puras haberi voluit. eũ quòque qui cadauer curasset, per totidẽ dies à cœtu arcuit. si quis autem vltrà hanc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonorroico sacrificari mos est. qui verò per somnium genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam valetudinẽ à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam attestatur, de quibus aliàs dicemus. Quo e magis ridẽda est

Leuit. 8. Num. 3.

a *Leuitribus cultui sacrata.*

b *Res immundæ. Leuit. 12. 13. 14. 15.*

c *Qui homines immundi.*

d *De Leprosis.*

e *Cõtra illos qui Mosen & Israelitas propter lepram profugisse ex Ægypto contendunt.*

da est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem modo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquam Mosesin suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferēte, probabile erat ipsum reclamaturum, præsertim quum inter multas gētes leprosi versentur, & in pretio sint: & adeò nec relegentur, neq; contemptim habeātur, vt & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quò minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potiùs quàm detrimentum afferrent? Quare manifestum sit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt libitum fuerit accipiat.

Ant. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Cæterùm [a] puerperas fanū ingrogredi vetuit, aut sacris interesse vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, dupluum eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quòd [b] siquis adulterij suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronē, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum, & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cū imprecatione, vt si pudicitiā læsisset, luxato crure dextro & ventre disrupto miserè moriatur; sin autem præ amore animo

Hedio & Rufino cap. 14.

a *Puerpere leges. Numer. 5.*

b *Adulterij leges & Egyptiæ.*

An mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

& præzelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cõmotus, decimo mense infantem masculum pariat, peracto iuramento de membrana deletũ nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano pulvere hunni collecto, atque in poculum aspersо, ebibendum porrigit. mulier verò si iniustè est delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si coniugalem fidem & Deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute invadẽte. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificiis ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium [a] in universum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoque interesse vt liberi legitimi proueniãt. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut materterta, cum sorore nurúve, omnésque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente cõgredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem caprarent: & qui contra fecisset, capitalem pœnã inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit: hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quauis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulariam, neque à priore marito quacũque de causa repudiatam. Pontifici [b] verò ne viduam quidem permisit, quod tamẽ cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eámque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitũ, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse, omníque

[a] *De adulterio & incestu. Exod. 22. Deut. 17. Leuit. 18. 20 21. 29.*

[b] *Leuit. 21. Qualis vxor Sacerdoti ducenda.*

omníque fuco carere. Quicunque è Sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cęteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros esse oportet: sed vitā etiam irreprehensibilem pręstare. quapropter qui sacrū amictum gestāt tantisperdum eo vtūtur, præter aliā castitatem, puritatem & sobrietatē à vino quoque interim arcētur. Victimæ etiā integri corporis mactātur, omníq. vicio carentes. Hęc sunt quæ Moses iam tūc vitæ suæ tēpore obseruāda tradidit: quædam etiā in futurū, ipse licet in deserto degens, Chananæā terrā tandē adeptis prospexit. Septimo [a] quoque anno remissionē agris dedit, intactóq. aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iā ante populo septima quaq; die remissionē à laboribus dederat, quæ verò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit, & neq; indigenā neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idémq; obseruari post septimam annorum septimanā, qui numerus quinquaginta cōficit, vocatúrque [b] Hebræis quinquagesimus quisque annus Iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur, qui contribules cùm essent, legem aliquā violauerint, & supplicij vice in seruitutem vindicati fuerint. Agri quoq; ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Iustante Iobelo, quę vox libertatem significat, conueniunt venditor & agri emptor, computatisque fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiātur, recipit agrum venditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor possessionē alteri cedit. sin vtraque paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Leuit. 25.

a *Lex septimi cuiusque anni.*

b *Annus Iobelus.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo: móxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli & consuetudines.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 15. ab 12.

LEgibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curã animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans, indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiúsq; cura principibus demandata, numerũ [a] eorũ qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erãt & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorũ qui arma ferre valerẽt ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autẽ allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filiũ, & Ephræmẽ pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionẽ à Iosepho impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igitur tabernaculo in medium [b] castrorum illud recepe-

Num. 1. a *Moses populum numerat.*

Num. 2. 3. 4. b *Dispositio castrorum.*

runt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forũ quoque rerum venalium est propositum, & merces suo queque loco dispositæ: aderántque opifices omnium artiũ in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant ac deinceps Leuitæ. Eorum (nã & hi seorsim sunt recẽsiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trige-

simum

simum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et [a] quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se alió mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem [b] & buccinę speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandũ sufficeret, desinebátque in extremitatẽ campanulę similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitebantur: vtrisque verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo [c] signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua finxerant: deinde tabernaculum dissolutũ medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Nubes super tabernaculum. Num.* 9. *Num.* 10.

b *Buccinæ duæ ex argento factæ.*

c *Ordo castrorum & tabernaculi.*

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 13. *Num.* 13.

NOn multo pòst à Sina monte castra mouẽtur: & post aliquot mãsiones de quib. dice-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

mus. Ventum est ad locum qui dicitur Heremoth vbi denuò [a] populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpã in Mosen cõferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solũ eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque alio casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virũ optimè meritũ passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus cõtumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tãtum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idque breui estis visuri. Vix [b] hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorũ insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque [c] Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

[a] *Seditio aduersus Mosen.*

[b] *Israelita in deserto coturnicum carnes impetrant.*

[c] *Concupiscentiæ sepulchra.*

De Speculatoribus qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1589.

MOses [a] autem posteaquam abductos inde adduxisset in locũ humanę habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorũ situm, qui dicitur Fauces, in concionem populũ aduocat. Cúmq. in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatẽ, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsve Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gẽs collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victorię prę-miũ erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terrę vbertatẽ, & habitatorũ potentiam explorent. Nos verò in primis cõcordiæ studere oportet, & Deum adiutorẽ ac auxiliatorem nostrũ debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores elegit duodecim nobilissimos ex vnaquaq; tribu vnũ: qui exorsi à partibus ad Ægyptũ vergentibus, totã Chananæorũ regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanũ montem peruenirent, exploratáq; terræ simul & incolarũ natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorũ specimen erat allatum, vbertátsque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà de-

Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 14.

Num. 13. 14.

[a] *Exploratores terræ Chananæ mittit Moses.*

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

terrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionē, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progenié se repetisse aiebant, atque ita [a] exploratores cū omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderāt, suo timore reliquam etiam multitudinē data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deū verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare, rursumq; [b] Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quos euētum metuētes, duo [c] è speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephræ nitide, & Calebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona spe sint, néve Deū insimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdā, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territuerent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirēdi amores ac duces se præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem ob staturam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie pugnaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres. Deo iuuante freti, quà vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem

a *Exploratores Israelitis terrorem mentiuntur.*

b *Murmur populi contra Mosen.*

c *Iosua & Caleb populum compescunt.*

populum. Moſes [a] interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocatò minatur, nõ tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putaret, quàm ſuis promiſſionibus, quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus præſtitiſſet, attamen terram Chananæam eiúſque vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta [b] annis erraturos, quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamẽ eorum terram illam daturum, eósque commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturũ. His denunciationibus vulgus attonitum, totum [c] ſe mœſtitia dedidit: Moſémque obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatiſq; condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. nõ enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile. Moſen [d] Vlicum innumera penè hominum millia concitata ſedaſſe, quandoquidem Deus

An mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

a *Moſes & Aaron Deo ſupplicant.* Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

b *Iſraelita in deſerto quadraginta annis erraturi.*

c *Pœnitentia populi.*

d *Moſes vir maxime a veritate*

illi præsens placabiliorem faciebat multitudi-
An. mundi. 3455. Ante Christum nat. 1509.
nem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiã impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victimâ consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, & alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus, quàm suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper [a] etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis veniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est, medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tãm egestate premente,

[a] *Iosephus enim principatu Claudij.*

legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo in tempore sunt gesta, quandoquidem eriã scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Hebræorum infesto Mose, cum Chananæis pugna & clades.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.*

III. *Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs fit confirmatum.*

IIII. *Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obmurmurarint.*

V. *Quomodo Moses domuerit Sehonem & Ogum Amorræorum reges, deleueritque eorum copias.*

VI. *De Balaamo vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.*

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hebræorum, inscio Mose cum Chananæis pugna & clades.

CAP. I.

HEBRAEOS[2] autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iã amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriã de hoste se posse obtinere: accusabántque eum, quasi hoc tantùm agentem, vt in magna inopia cõstituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes: non tam Mosis respectu, quàm quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninóque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm prò excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem suscipiant, eiusque libidine seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentiam esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quàm loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chana-

Num. 14.

a Israelita absque Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.

næis quamprimùm conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia populariter in hostes vadunt; qui neq; feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona [a] parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantísque ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quúmque populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis [b] castris itum est in desertum: hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter [c] tanta seditione est laboratū, quantā nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus, quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses obliti[ta] acceptæ iniuriæ, quòd ininimicum abstulit

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Hebræos Chananæi cædunt.*

b *Moses retrò populum ducit in desertum.*

c *Seditio aduersus Mosen.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interiit abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo: móxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli & consuetudines.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 15. ab 12.

LEgibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curã animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans, indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiúsq; cura principibus demandata, numerũ [a] eorũ qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erãt & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorũ qui arma ferre valerét ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCI. Pro Leui autẽ allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filiũ, & Ephræmẽ pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionẽ à Iosepho impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igitur tabernaculo in medium [b] castrorum illud recepe-

Num. 1. a *Moses populum numerat.*

Num. 2. 3. 4. b *Dispositio castrorum.*

runt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forũ quoque rerum venalium est propositum, & merces suo queque loco dispositæ: aderántque opifices omnium artiũ in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant ab delinceps Leuitæ. Eorum (nã & hi seorsim sunt recẽsiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trige-

simum

simum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et [a] quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem [b] & buccinę speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandũ sufficeret, desinebátque in extremitatẽ campanulę similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitebantur: vtrisque verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo [c] signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria fixerant: deinde tabernaculum dissolutũ medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Nubes super tabernaculum.* *Num.* 9. *Num.* 10.

b *Buccina duæ ex argento factæ.*

c *Ordo castrorum & tabernaculi.*

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. al. 13. *Num.* 11.

NOn multo pòst à Sina monte castra mouẽtur: & post aliquot mãsiones de quib. dice-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

mus. Ventum est ad locum qui dicitur Heremoth vbi denuò [a] populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregri nationis culpã in Mosen cõferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solũ eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque alio casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virũ optimè meritũ passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus cõtumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tãtum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idque breui estis visuri. Vix [b] hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorũ insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque [c] Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

[a] *Seditio contra Mosen.*

[b] *Israelita in deserto coturnicum carnes impetrant.*

[c] *Concupiscentiæ sepulchra.*

De speculatoribus qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1589.

MOses[a] autem posteaquam abductos inde adduxisset in locũ humanę habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorũ situm, qui dicitur Fauces, in concionem populũ aduocat. Cúmq. in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatẽ, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsve Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gẽs collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione ista nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victorię præmiũ erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ vbertatẽ, & habitatorũ potentiam explorent. Nos verò in primis cõcordiæ studere oportet, & Deum adiutorẽ ac auxiliatorem nostrũ debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores elegit duodecim nobilissimos ex vnaquaq; tribu vnũ: qui exorsi à partibus ad Ægyptũ vergentibus, totã Chananæorũ regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanũ montem peruenirent, exploratáq; terræ simul & incolarũ natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorũ specimen erat allatum, vbertásque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà de-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 17. al. 14. Num. 13, 14. a Explorate res terra Chanaan misit Moses.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

terrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionē, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progeniē se repetisse aiebant, atque ita [a] exploratores cū omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderāt, suo timore reliquam etiam multitudinē data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deū verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare, rursumq; [b] Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euētum metuētes, duo [c] è speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephræ nitide, & Calebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, otantes vt bona spe sint, néve Deū insimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdā, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirēdi autores ac duces se præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem ob staturam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres. Deó quē freti, quà vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem

a *Exploratores Israelitis terrorem mentiuntur.*

b *Murmur populi cōtra Mosen.*

c *Iosua & Caleb populum compescunt.*

populum. Moſes [a] interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocatò minatur, nõ tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & interneciohem populi cum lachrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarẽt, quàm ſuis promiſſionibus, quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prætuliſſet, attamen terram Chananæam eiúſque vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta [b] annis erraturos, quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamẽ eorum terram illam daturum, eóſque commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturũ. His denunciationibus vulgus attonitum, totum [c] ſe mœſtitia dedidit: Moſémque obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatiſq; condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. nõ enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile. Moſen [d] vilicum innumera penè hominum millia concitata ſedaſſe, quæ quidem Deus

An mundi 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

a *Moſes & Aaron Deo ſupplicant.* Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

b *Iſraelita in deſerto quadraginta annis erraturi.*

c *Pœnitentia populi.*

d *Moſes vir maxime ad ſeritatis.*

An. mundi. 2455. Ante Christum nat. 1509.

illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiã impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, & alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus, quàm suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper [a] etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis væniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est, medimni Siculi triginta & vnus. Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tãta egestas premente,

[a] Annona sub principatu Claudij.

fame

legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo in tempore sunt gesta, quandoquidem etiã scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Hebræorum infesto Mose, cum Chananæis pugna & clades.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excusata.*

III. *Quemodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs fit confirmatum.*

IIII. *Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obmurmurint.*

V. *Quemodo Moses domuerit Sehonem & Ogum Amorræorum reges, deletæque earum copiæ.*

VI. *De Balaamo vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria & Amoritis regio quemodo à Mose duabus cum dimidia tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quemodo ex hominibus fuerit sublatus.*

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hebræorum, inscio Mose eum Chananæis pugna & clades.

CAP. I.

HEBRAEOS[a] autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iã amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriã de hoste se posse obtinere: accusabántque eum, quasi hoc tantùm agentem, vt in magna inopia cõstituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes: non tam Mosis respectu, quàm quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes; etiam si Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninóque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm prò excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem suscipiant, eiusque libidine seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentiam esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quàm loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chana-

Num. 14.

[a] *Israelita absque Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.*

næis quamprimùm conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia popullariter in hostes vadunt; qui neq; feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona [a] parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantísque ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oracvlo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quúnque populus posthac in ducis potestate se fore pollicerétur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis [b] castris itum est in desertum hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter [c] tanta seditione est laboratũ, quantã nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus, quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Hebræos Chananæi cadunt.*

b *Moses retrò populũ Hebræum ducit in desertum.*

c *Seditio aduersus Mosen.*

obliti[ũ] acceptæ iniuriæ, quòd in medium abfuit

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1507.

quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tametsi contumelioſos non solum erga legislatorem, verùm etiam in mandata diuina per Mosem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima seditione, cuius absque sua prouidentia non nisi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc seditionem, & quemádmodum ea sedata Moses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primùm exposita.

Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

CAP. II.

Num. 16. a Chores populum excitare aduersus Mosen.

CHores[a] vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Mosen in celso dignitatis cõstitutũ moleste ac inuidenter id ferebat. Cũ enim esset ex eadẽ tribu & cognatione, inlquum cẽsebat se illi posthaberi, & diuitiis pollentiorẽ & genere nihilo inferiorem: multáq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos cõcionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Mosem ambitioſis artibus sub prætextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria suæ tantum gloriæ studere: & nuper præter ius & fas sacerdotium absque populi suffragio Aaroni dediſſe, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, vt priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu se dignum sibi fit conscius, eum volente ac perſuaſo populo sine vi ad tale fastigium aspirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire desperet, à vi quidẽ abſtinere

ſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionē amittant, ſed technis malicioſis ad id conſequendum niti. Talium conatus in mediū protractos puniri è Repub. eſſe, priuſquam è clāculariis inſidiatoribus aperti hoſtes euadant, quam enim rationem Moſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimū & filiis ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honoris ex diuina voluntate deberetur, ſe meritò fuiſſe præferendum, genere Moſi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd ſi antiquiſſimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxtà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu ſe intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm ſparſus paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur, breuique eò res deuenit, vt [a] ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ ſequerentur qui omnes operam dabant vt ſacerdotium fratri Moſis ademptum, in illum transferretur, populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur, concurrebátque incondita multitudo in concionem, vbi ſtans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendū [b] tyrannum, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis electo, aliquem dignum fuiſſe ad hunc honorem proiecturum, non eum qui multis eſſet meritò poſthabendus: vel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet. populi ſuffragio potius quàm

An. mundi 2455. Ante Chriſtum nat. 1509.

Aliàs Balaa.

a *Core factionem ducenti quinquaginta viri ſequuntur.*

b *Moſen lapidibus obruendum clamant.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

fratris beneficio fuisse daturum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei benè administratæ, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam nō erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi * inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducēros & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquā quidē concionem contemno, etiam si vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vtérque nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorē dedit, neq; fraterno affectu motus quòd aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquā oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi nō minus quàm illi benè velim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me violati iuris reū facere, & huius facinoris præmiū alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunē me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiā calculis iam antè comprobatus. neque

a Mosis, ad Coremsedisiosum oratio.

enim

enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quòd ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquũ est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionẽ obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum suta quisque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem, quàm Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, cum mea quoque autoritate confirmabo, méq; ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul & malè suspicari de Mose destitit, & insuper cõsilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atque ita cõcio dimittitur.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

CAP. III.

POstea verò die reditur in cõcionẽ vt sacro facto interessent diuino iudicio per quod competitorum certamẽ erat dirimendũ: cráq; Rufin. ca. 2. Nume. 16.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, quibusdam Mosem in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionum finem exoptantibus, timebant enim ne actum esset de Republica, si vlterius seditio procederet, multitudo quoque natura nouarum rerum cupida, & ad obloquendum magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad conductum venirent sacris interfuturi: postquã autem negauerunt se obtemperaturos, neque diutius passuros Mosi potentiam artibus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis assumptisque aliquot præstantioribus, non est dedignatus ad contumacem Dathami factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. ille verò iam propior sublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset. Domine [b], inquit, cœli & terræ ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationẽ, tu enim scis omnia, ipsas etiã cogitationes hominũ: quapropter nõ dedignaberis rei veritatem atque istorum ingratitudinem in mediũ proferre. Nosti sanè exactè & illa quæ natiuitatem meam præcesserũt, visa nimirum non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorent, malè suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam,

a *Dathan & Abiron contumaces.*

b *Mosis ad Deum precatio.*

quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisque soceri beneficio consecutus eram, tamen relictis eius voluptatibus & commodis meipsum totum dedidi ærumnis pro isto populo perferendis: & primum pro libertate eorum, nunc verò pro salute promptissimè magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionem veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad mõtem Sina mihi apparuisti, & voce tua spectaculóque illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere concessisti, & Pharaotis potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris viæ per mare mediũ iter aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potũ nobis inopia laborantibus è petra produxisti, cibúmque in terra non inuenientibus à mari attulisti, è cœlo denique nũquam antè auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus, quòd neque munera à quoquã Hebræorum fauorem meum contra iustitiam captante admisi, neque pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc Republica sinceriss. administrata in suspicionẽ culpæ a qua sum alienissimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua volũtate ad effectum peruenit. & quòd res Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Dathanum & Abironem animaduersione de-

Ann. mundi 2495. Ante Christum natum 1509.

An mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

clara, qui te stupidum faciunt meis impostoris circumueniri iactantes. facies autem manifestã aduersus insanos gloriæ tuæ detrectatores vindictam: si non cõmuni more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscẽs cum familiis & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus quàm piũ est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriũ ex tua sententia esse cõprobabitur. Quòd si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinẽ in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij scelleratis hominibus debiti: quandoquidem alienũ est à tua iustitia, illorũ pœnas immeritã Israelitarũ turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repentè contremit, & vndante superficie, non secus quàm pelagus vẽto fluctuãs, vniuersum populum terruit: immani [a] mox sonitu eliso, qua seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet: sublatisque in hunc modũ profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, vt ne vestigium quidẽ eius supereesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumẽtum diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitque hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorũ eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiã cõprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathanum cum suis extinctum Moses pontifica-

[a] *Datam & Abiram absorbet terra.*

rus omnes conuocat, Deo demo commissurus electionem, vt ei sit ratum Sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerárent: cúmque his procedunt & Aaron & Core: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant aeris odoramenta quæ secum ateulerát: eum subitò tantus ignis effulsit, quantũ nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris ipõte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accẽdi potesat fulgentissimus simul ac flagrãtissimus: cuius vi ac impetu [a] ducenti illi & quinquaginta vnà cũ Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incẽdium. His ita absumptis, Moses volẽs perpetuũ eius supplicij memoriã ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium aeneas eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numẽ humanis dolis circumueniri posse putant.

Anno mundi 2415 *Ante Christum natum* 1509.

a *Coren cũ ducẽtis quinquaginta viris ignis absumit.*

Quo Hebræis in deserto per annos 38. *obuenerint.*

CAP. IV.

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitus aut fratris gratia, sed diuino iudicio Sacerdotiũ ad Aaronẽ peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamẽ ob hoc diu cessatũ est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nã ex

Num. 17.

talibus causis ortum habuit, vt facilè appareret longo tempore duraturam. Cùm enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabãtur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus fæuiret, sed à Mose solicitatus: ægréque ferebant, quòd non solum impunè tot optimatum morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum aliis id malè cessisse videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Mosis potestati modum aliquẽ statuerent. facilè enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas veritus ne qui rursum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere posset, cõcionem aduocari iubet, & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore Sacerdotiũ, in cuius virga Deus signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum [b] Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam eas Mosis acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti verò die omnes protulit, quę facilè agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerãt, & à cæteto populo notatæ: videbántq; alias eadem speeie manere, qua erãt pridie cùm eas Moses acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina esse exorta, &, quod magis mirum, amygdala matura, quod virga ex hoc genus ligno constaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitum, omissis odiis quibus tam Mosem quàm Aaronem prosequebatur, totum in admirationem diuini iu-

dic-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

a *Alia seditio contra Mosen.*

b *Aaronis virga germinat.*

dicij versum, amplius Deo repugnare desiit, ratúmque Aaroni sacerdotium esse voluit: atque ita tertio Dei calculo cõfirmatus, nemine posthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorũ populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moses autẽ postquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne forte in parandis ad vitam neceſſariis occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit vt poſt armis ac Dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorũ contiguo duum milliũ cubitorũ, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi poſt hac eius tribus ſolennes reditus fuere. Nunc a dicendum quæ ſint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iuſſit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas pẽderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quę mactare fas eſt, primogenitum ſi maſculum fuerit, ſacrificandũ Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia veſcantur in vrbe ſacra. pro eis verò quibus patria lex veſci vetat, dominus fœtus ſiclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque ſiclos. deberi eis etiam primitias tonſuræ ouiũ: & qui pánes coquant liba aliquòt eis præbere. Qui verò ex voto ſe conſecrant, Nazaræi b dicti, capillum alentes, & vinum non guſtantes, cum capillum conſecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominant, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vitro obligauerunt dimitti, ſa-

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4. *Num.* 18. 35. *Leuit.* 14. 18. & 26.

a *Sacerdotũ reditus.*

Num. 6.

b *De Nazaræis.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

cerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta siclos, virum quinquaginta, qui verò tantum pecuniæ nō habuerint, hos Sacerdotū arbitrio relinquēdos. quin & si quis domi macte ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamē Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrum. Tantum est quod Sacerdotibus Moses attribuit, prætérque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes esse voluit, exceptis quę pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano soli Sacerdotio fungentes mares eodem die absumūt. His ita post seditionem dispositis a castra mouit, & cū omnibus copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad regem præmissis, petebat ab eo tātum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidem dare sine cuiuspiam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ prétiū, si rex ita iuberet. ille verò legatis, re infecta, dimissis, negatóque transitu, armatus cum exercitu est obuiā profectus, prohibiturus Mosen si vi viam aperire conaretur. at Propheta consulto prius oraculo, & Deo nō permittēte, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem b tēpore sorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mēsis Xanthici luna prima: sepultáq; est publico sumptu magnificè super quodam mōte, qui appellatur Soin: & post menstruum luctum c lustrauit Moses populum hūc in modū luuēcam, laboris & aratri expertē, colore toto corpore rufam, paulū ante castra

Numer. 20. a Mosis ad Idumæos legatio.

b Mariamne soror Mosis defuncta. Numer. 19.

c Mos lustrandi populum.

Anno mūdi 2493. Ante Christum nat. 1473.

ſtra productam Pōtifex in loco puriſſimo mactauit,& ſanguiné ſepties digito aſperſit verſus Dei tabernaculū. Deinde ſolida iuuenca ita vt procubuit cū pelle ac inteſtinis ardente, lignū cedrinū in medium ignem iniiciunt, ſimúlq; hyſſopum & lanam cocco tinctam.huius cinerē vniuerſum vir purus ac caſtus collectum reponit in locum puriſſimum: & quotquot poſthac funeſti purificatione opus habebant,paulū huius cineris in fontanam immittentes,& hyſſopi ramulum intingentes,aſpergebant ſe die tertia & ſeptima. quo facto pro puris poſthac habebantur.& hunc luſtrādi morē etiā in terra belli ſorte quæſita ſeruari præcepit.Cęterum funeſto exercitu ita vt dixi luſtrato, per deſertum cum exercitu pergens Arabiam petiit. Quúmq; vēniſſet in agrum vrbis Arabum primariæ,quæ olim Arce,nunc Petra nominatur,hoc loco mōtem excelſum,quo ager clauditur, Aaron conſcendit,præmonitus [a] à Moſe quòd eſſet moriturus:& in cōſpectu totius exercitus,ſtās in loco accliui,exutā pontificiam ſtolā Eleazaro filio tradidit,ad quē iure ætatis ſucceſſio pertinebat,atq; ita ſpectante populo moritur, eodē ipſo anno quo ſororē āmiſit, anno ætatis centeſimo vigeſimo tertio, dies mortis eius incidit in primā lunā menſis qui Athenienſibus hecatombęon dicitur,Macedonibus Ious, Hebræis Abba.Luxit eū populus dieb. triginta, & luctu finito,Moſis ductu peruenit ad fluuiū q nominatur Arnon.is [b] ex Arabię mōtibus exortus,deſertū mediū pererrās,in Aſphaltitē lacū influit, Moabitas ab Amoræis diſterminans.éſtq; hæc regio frugifera,& fructus quantū ſatis eſt incolis ſuppeditat.ad eius Regē Sehonem miſit legatos Moſes,qui tranſitū per regnum peterent,

Num.19.

a Aaron moritur.

Ruffinus Cap.4. Hed.cap.5. Num.21.

b Moſis ad Sehonem Amoræorū Regem legatio.

An. mundi 2491. Ante Chr. num. ann. 1473.

fidem daturus quòd sine detrimento vel agrorum vel colonorum militè traduceret, sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur. Sehon verò negato transitu & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quemodo Moses deuicerit Sehonem & Ogum Amoræorum Reges, deleuerítque eorum copias.

CAP. V.

Num. 21: a Hebræi pugnam parant aduersus Amoræos.

MOses autem postquam intellexit Amoræos hostilem in se animum gerere, haud fere dum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facilè adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deum an bello viam aperire permitteret. Deo verò annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnādi cupiditatē exsatiarent, auspice Deo, & quò sponte iam propenderent autoritate sua compellente, at illi permissa potestate læti, arma corripiunt, & è vestigio instructa acie ad hostem properant. Amoræus cōtrà vt vidit aduētātes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum milites animos, quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaque vix primo cōflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisque eorū ordinibus,

b Amoræos Hebræi fundunt fugántque.

In extremam formidinem illos coniecerunt. Iámque totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebãt. nec alteri persequẽdo fatigãtur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, sed cùm essent funditores optimi, & eius pugnę generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quã vt armis grauarẽtur, aut pedibus fugatos assequebãtur, aut gladibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & liti conflictabantur. erat enim æstas. Cúmque desiderio potus ad fluuiũ agmine magno ferrentur, ab insequẽtibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt cõfixi: & [a] inter cęteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæsos spoliabãt. prædas agebant, magna rerũ copia fruebãtur, quòd fructus nondum ex agris collecti essent, & milites totã regionẽ percurrebant impunè diripiendo, ea primósq; abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absũpto. Talis clades Amorræis accidit, qui nec cõsilio prudẽter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebræi [b] verò terrã eam occupauerunt, inter tres amnes insulę modo sitã. Nã [c] Arnonis ripa meridionale eius latus terminãt, Iobacchus verò septẽtrionale, qui in Iordanẽ influens nomen amittit: occidentalis autem latus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Ogres Galaadinę & Gaulanitidis regionũ Rex, in auxiliũ Sehonis amici & socij veniens: cuius res quũ iam perditas videret, nihilominus victoriã sperans, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua [d] spe frustratus & ipse in prælio periit, & exercitus ad vnum est deletus. Moses verò Iobaccho fluuio superato, regnũ Ogis ingressus vrbem vnam post aliam subuertebat,

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

a *Sehon Amorræorum Rex interfectus.*

b *Hebræi terram Amorræorum occupant.*

c *Amorræorum terræ situs.*

d *Ogis Rex cum exercitu trucidatur.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1473.

habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentũ exstabat inexpugnata regia vrbe Ammanitidis regionis dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorũ latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum nõ solum præsens Hebræorũ felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione cœperunt, & ex præda tã priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hęc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione [a] Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iámque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moses vtendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbésque gentis eius expugnandas, cuius belli origo talem causam habuit.

Ruffin. c. 5. Hedio c. 6.

a *Hierichbo.*

De Balamo vate.

CAP. VI.

BAlacus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatẽ cum Madianitis, cũ res Israelitarum in tãtum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis cõsultè de rebus nouis cogitauit & bello quidẽ aggredi elatos tot victoriarum successu nõ est ausus, obstare tamẽ volens ne vlterius procederẽt, legatos, [b] de cõmunibus com-

Num. 22. 23. 24.

b *Balaci Moabitarũ Regis ad Madianitas legatio.*

commodis ad Madianitas mittit. Illi [a] ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilẽ in eis locis vatem & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiã de suis honoratissimũ quẽq;, rogãtes vt veniret ad se, & diris imprecationib. Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mẽsæ adhibitis, cõsulit [a] Deũ, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia, qui cũ vetaret illis obsequi, reuersus ad eos ait sibi non deesse voluntatem illis gratificãdi, sed obstare Deũ, cuius beneficio debeat gloriã ex veris hactenus prædictionib. cõparatam. nã exercitũ illum, quẽ ipsi execratum velint, esse Deo longè charissimũ. dedítq; consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacẽ cum illis quibuscunq; conditionibus facerent, his dictis legationẽ dimisit, at Madianitæ Balaco maximis precib. vrgẽte, eadẽ de re denuò [b] legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deũ cõsulit, Deus verò offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deũ hęc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundũ e nutẽ cũ ventũ esset in viã quandã angustã inter duas macerias sitã, occurrit ei Angelus: quo animadverso asina qua vehebatur declinãs appressit eum ad alterũ septum, nihilq; mouebatur verberibus sessoris pressurã molestè ferẽtis: cumque nec Angelus de via cederet, nec vates verberandi finẽ faceret, tandẽ proclamãs Deo sic volẽte humana voce Balamũ increpat, quòd nunquã antehac læsus sæuiret in se, non intelligẽs Deũ prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dũ ille turbatur, apparuit [c] ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei volũtatem facienti. Tum vates territus volebat retrò

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1473.

a *Balac & Madianitarum ad Balamum legatio.*

b *Secunda ad Balamũ legatio.*

c *Balami Angelus resistit.*

d *Balami asina loquitur.*

e *Balamus obiurgatur ab Angelo.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

abirè: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat. modò nequid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptúsque à Rege honorificentissimè, voluit ad quendam mõtem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balaeus verò ipse cum regio comitatu deducit vatẽ in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus cõsideratis *b* iubet Regem septem aras extruere, & totidem taurõs ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factum, mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur, Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidentiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit, quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutísque ac probitatis studio finis anteferẽdi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos complectitur, & vt omnium sub sole felicíssimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuũ possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, & deo multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis [illegible] vestri sanguinis homines admixtos sit h[illegible]. Beatus vo[illegible] exercitus & admiratione di[illegible]nus, ex vno parente in tantũ aucti, nunc [illegible]is parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsi cæli stellis numero æquiparandi. Cunque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum copiam

a Balaam ad Balacũ pernenit.

b Balaami de Israelitico populo vaticinium.

deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint, non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore cõtigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia a vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indigniè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse enim ad execrandũ hostes, quos nũc mactos virtute ac pietate caneret. Ad b quæ vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperiẽda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula nobis nec scientibus nec cogitãtibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eáque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quàm mea voluntas, qui contra Dei volũtatem ad gratiam hominũ loqui proposueram, quàm primùm enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorũ generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propitium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, prædestinatis hęc verba mihi subdidit. Nũc age, quando animus est tibi atq; Madianitis rẽ gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè Deũ flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cúmque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidẽ sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in faciẽ pronus prædicebat,

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Balaam iram regis ridendis Balaamis.*

b *Balaam responsa.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

quicquid euenturũ esset regib. & ciuitatib. clarissimis, quarũ quędã nondũ conditæ videntur, quæ verò extãt earũ res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respondẽrũt vsque ad nostram memoriam. vt facilis sit cõiectura, reliquũ etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturũ. Balacus autẽ ęgrè ferens expectationem frustratã, sine honore vatẽ ablegat. ille domum repetẽs cum iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarũ, Balace inquit, vósque Madianitæ, quandoquidẽ necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilẽtia faméve, aut alio casu delebitur. Deus enim curã habet eius gentis à malis seruandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, quibus ad tẽpus afflicti, mox magis quàm antè florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem vltoriam de illis consequi quæritis, hoc consilio voti compotes efficiam: Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mẽtes eorum expugnare possint, quántum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circũ castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subitò se proripiant. cúmque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis, vt relictis patriis legib. & cultu Dei à quo illas acceperũt, Madianitarum & Moabitarum Deos veneten-

Numer. 15.

a Balami de rebus futuris vaticinium.

b Balami aduersus Hebræos consilium.

tur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis autẽ ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiũtur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem

c Madianitarum filia ad Hebræorum castra perueniunt.

em ex earum pulchritudine capere inuideant, néve consuetudinem eorum auersentur. Illę libenter & verba iuuenũ & cõplexus admittũt: iámque blandiciis illectos, & cupidine feruẽtes relinquere parãt. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquãt, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundẽdo, quò magis eas ad miserationẽ flecterent. tum illæ postquã omninò captos & cõsuetudine sua deuinctos animaduerterũt, sic respondent: Optimi iuuenes, nõ desunt nobis domi nec ámplæ facultates, nec parentũ ac domesticorũ affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nũdinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros ésse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandòquidẽ amare vos, & abitionẽ nostrã molestè ferre asseueratis, nẽ has quidẽ preces auersabimur. quare si beneuolẽtiæ cõiugalis fidẽ dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest; libenter vobiscũ vt legitimæ nuptæ conuictura sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cũ iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniã vos dare æquum postulamus. Illis verò quolibẽt modo fidẽ daturos se pollicẽtibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidẽ, [a] inquiũt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiã propriis vestro more vtamini, nec potum cum aliis communẽ sustineatis, necesse est si vultis nobiscũ vitã degere, Deos nostros colatis: neque enim alio argumẽto persuadebitis amorẽ istum vos non fingere, nisi eosdẽ no-

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

[a] *Madianitarum filia Hebræos ad idololatriã perducunt.*

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1472.

biscum Deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut iutio vertendum, si terræ in quã venistis peculiares Deos colere malitis: præsertim cùm nostri per omnes regiones honorentur, vestrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more: obis est viuendum, aut alius orbis quærẽdus, vbi solis iuxta vestra instituta vitã agatis. At [a] illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur sequentes à religione patrum defciscũt: & pures Deos credere inducti, sacra illius eius gẽtis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebãt: vt iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior gliscceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrumpebantur. Zambrias [b] etiam Simeonidis tribus princeps ducta [c] Chosbi Madianitide, Vti filia gentis eius dynastæ, iussus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Mosis placitis, alieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non dissimulanter se oblectabat. In hoc rerum statu Moses [d] veritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidẽ nominatim accusauit, nolens in desperationem adducere eos, qui rantisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignam, nec ipsis nec maiotibus eorũ decorã, quòd voluptatem pluris quàm Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus est resipiscant, & non legum cõtemptu, sed cõpescẽdis prauis cupiditatib. fortes se viros declarent. absurdum præterea dicebat, quod cùm in de-

a *Hebræi mulierum cupidine dum ab patrũ religione desciscunt.*

b *Zabrias.*

c *Chosbi.*

d *Moses Israelitarum idololatriã & voluptatem accusat.*

in deserto modestè vixissent, nunc in bona regione ita bacchārentur, & quæ per inopiā quæsuerant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorem mentem reducere. Tū Zambrias [a] insurgens. Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni feciſſes, sępe iam pœnas dediſſes, & tuo malo non esse Hebræis imponendum didicisses, me certè nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud hactenas, quā sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutem, tibi principatum malicioſis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipse multò dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua quàm cæterorum mortaliū placita valere postulas. ego quæ nūc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neq; enim latere cupio. Sacra enim Diis facio præter cōsuetū, quia id æquū censeo, ex multis mihi veritatem oriri, & non sicut sub tyrannide viuere, de nius tantum fiducia pendentē. nemo mihi rē gratā fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere voluerit. Hęc Zambria pro se & quibusdā sui similibus afferente, populus quietus expectabat quonā audacia hęc esset euasura, maximè quòd videret legislatorē amplius nolle cōtendere, ne hominē insolentē irritatiorē redderet. verebatur enim ne plures sales in loquēdo. impudentiæ imitatores faceret,

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

[a] *Zambriæ aduersus Moſen oratio.*

An. mundi. 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

turbas in populo excitarent. Atq. ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosen magnum patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cúmque tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem [a] ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationé accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc [b] ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentẽ internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum ante non oportuit, dixerimus. Balamũ illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus cõsilium dedit. quo effectum est vt quibusdã infectis praua opinione, penè totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cúmque nihil vetaret

a *Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit.*

b *Moses in Madianitas mouet.*

al. 24000.

quia

quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id facti eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisque vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitũ duodecim millium singulis tribubus mille militibus imperatis: eisque copiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulò ante memorauimus.

Anno mũdi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Num. 31.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.

CAP. VII.

MAdianitæ verò intellecto hostium aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & qua in regionẽ suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præstò erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed [a] mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerum iniri nõ posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuêre Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Recemẽ [b] dicta, quam Græci Petram vocare malũt. Fusis [c] hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, solis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Mose mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu, prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & insuper sexaginta septem millia, asinorũ sexaginta millia, vasorum aureorum & argenteorũ magnum numerũ, quibus in domestica supellectile vtebãtur,

Hedio Cap. 7. Ruffinus Cap. 5.

a *Quinque Reges Madianitarum cæsi.*

b *Aliàs Arecemẽ vel Arca.*

c *Ingens præda de Madianitis parta.*

An. mundi 2493. Ante Chris. Natu. 1472.

Etenim pro opibus *lautiore victu* delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædā, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus,& Leuitis altetius quinquagesimam:reliquum verò populo distribuit,quo facti est vt deinde suauiter viuerent,opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti.Moses [a] autem iam admodum senex Iesum designauit,qui sibi in prophetę & ducis(si opus foret)muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus,Mosę præceptore doctus.Per [b] idem tempus duæ tribus,Gade & Rubeli,& dimidia Manassitis, numero pecudum,& aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen,vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos *simulatores* dictitans, Velle eos in ocio luxúq; terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cæteto exercitu ferentes,terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas *ille pro hostibus haberi* iusserat. Qui videntes eum iratū,ne meritò irasci videretur,tespondent,se neq; per ignauiam periculà, neq; per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta,expeditiores ad certamina fierēt:paratósq; se aiebant,si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso duce acciperent,reliquum exercitum armatos quocunque inserentur sequi,& communibus militare auspiciis

Num.27. Deut.3. a *Iosuam Moses sibi successorem designat.*

Num.32. b *Tribus Rubē,Gad, & dimidia Manassis, Amoritidē terram expetunt.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

spiciis. Tum Moses comprobata eorum voluntate. aduocatóque Eleazaro pontifice & Iesu, cæteríque magistratibus, cõcedit illis Amoritidem hac conditione, vt simul cum cognato populo aduersus communem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia cõfecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exstructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moses quoq; in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus asyla sanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non sponte commissa eò confugissent. statuítque talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex viueret sub quo cædes accidit. post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidã impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehensum. ídq; ius solis cognatis esse voluit, aliis non item. Cæterum [a] oppida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabiæ, Bosora, in Galadena regione Arimanum, in Bataneade Gauladeaman. & post captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iussu Mosis destinata sunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem [b] tempore cùm defunctus esset quidam è primatibus Manassitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum sexus relictis, tribules eius viri insignes Mosen consulunt, an filiarum eius in diuisione & sortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit si in domum tribulis nuptum darentur, sortem dotalem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atque hac occasione instituit, vt cuiq; tribui suæ sortes perpetuò manerent. Quémq; iam de qua

Num. 35. Deut. 4. 19. Ios. 20.

a Oppida refugij.

Num. 27. 36

b Salpadis filiæ parentibus hereditatem sapiunt.

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

dragesimo migrationis anno trigintà tantùm dies superessent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila visitur, agrum habens palmetis consitum, vbi populum omnem præstò vidit, in hunc modum verba fecit.

Historia Deuteronomij. Ruffinus Cap 5. Hed. ca. 8. Deut. 4.

Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.

CAP. VIII.

a Mosis ad populũ ante obitum oratio.

VIri a commilitones, & longi laboris socij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta postulat, vt ex hac vita discedam & rebus vltra Iordanem gerendis interesse me Deo non est visum, æquum duxi, vt quantũ ad vestram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio desim: sed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonstrata ad eam via, sempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam vestra quàm posterorum beatitudo consistat iudicauerimus, & hoc pietatis erga vos nostræ perpetuum monumentum reliquerimus, libenter ex vita discedamus. Fidem enim, sat scio, mereor, vel quòd antehac vestris commodis indesinenter seruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum constituta in omni virtute ac veritate seipsa melior redditur. Filij b Israelis, vna omnibus felicitatis est causa Deus propitius: quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est, cui si vos tales præstiteritis quales ipse postulat, qualéue ego ex ipsius sententia instituo, nunquam non maiki virtute, æmulandiq. omnibus eritis: sed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deest breui consequimini. Tantum voluntati diuinæ obsequimini, & mandatis eius parete: & ne-

b Mosis ad Israelitas vt Deo ipsiúsque mãdatis sint obedientes adhortatio.

& neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquã nouate. Quod [a] si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cæteta bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem coluerit eritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec [b] deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuũ, quib. cauete vos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Absit autem vt

An. mundi. 3493. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Diuini auxilij promissio.*

b *Obedientia erga magistratum.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

ita in hos exasperemini, quemadmodũ aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à vobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini, alioqui ſi per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eſtis habituri. quem ſi veſtro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppreſſi ab hoſtibus per ſummam ignominiã amittetis, & per totum quàm latè patet orbẽ diſperſi ſeruitute veſtra terras ac maria replebitis. quò ſi ventum fuerit, iam fruſtra pœnitebit patrias leges non ſeruaſſe. quare quominus periculi ſit, ne illas violetis, poſt victoriam neminem hoſtiũ ſupereſſe patimini: id rebus veſtris conducibilius exiſtimare, ne cum illis viuentes ad ſimilia ſtudia prolapſi patriam inſtitutionem corrumpatis. Præterea [a] lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona veſtra tutius conſeruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura veſtra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conſcripſi, & formam adminiſtrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus ſi nuſquam diſcedatis mortalium omnium feliciſſimi eritis. Hæc loquutus [b] tradit eis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta beate viuendi continentem. Illi verò ſolues

Deut. 7. 11.

a Iſraelitis hoſtes, eorúmque idola tollere iubentur.

b Moſes Iſraelitis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta continentem tradit.

[illegible] 2499. Ante Chriſtum. 1505.

[illegible] a Lege: à Mose lata. & ultima Cap. 7.

[illegible] b Summa ſub Deuteronomio, ut ſuprà.

[illegible] c Vſumlue quomodo ea terra Chananæa vocata.

[illegible] d Verba ſacra & templum in Chananæa.

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

in loco illustri & fertili, quā Deus per oracula elegerit: & templū in ea sit vnum, & altare vnū ex lapidibus nō politis, sed collectitiis cōstructū, qui inducti tectorio, decorā & mundā speciē præ se ferāt: ascensúsq; sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per acclive aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit vllū neq; templū, Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnū.

a *Conuicium Deo faciēs. Leuit. 4. Deut. 16.*

Qui [a] cōuicium Deo fecerit, lapidatus p diē pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

b *Ter in anno Hebræi conuenire debent.*

In [b] sacrā vrbe & templū ter in anno conuētus fiat Hebræorū ex vniuersa eorū ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurū precibus eū demereātur, & per cōuersationes ac cōuiuia mutuā beneuolētiā alant. Expedit enim vt inter se noscātur, quibus idē est genus, quíq. eisdē studiis delectantur. Id verò ex huiusmodi cōgressibus facilè cōtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hęrent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

c *Decimæ. Deut. 18.*

Sint [c] præterea decimæ fructuū seorsū ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quib. in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquū enim est ex prouentu terræ à Deo datę in ipsius honorē hilariter agere. Ex [d] mercede meretricis nō est sacrificandū. neq; enim quicquā Deū delectat cū iniuria coniunctū: neq; maior est turpitudo quàm quę corporibus infertur. Similiter si quis mercedē pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidē Deo sacrificare est licitū.

d *Merces meretricis.*

e *Dij alieni. Deut. 12.*

Diis [e] alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spoliāda, neq. sacra donaria tollenda. Nemo [f] veste è lino & lana cōtexta vtatur. est enim solorū sacerdotū. Septimo quoq. anno, quando per Scenopegias

f *Linum & lana.*

nopegiæ festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem [a] pro cõcione legat: & neq. mulieres neq. pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonũ est vt inscriptam in animis nunquã delendã memoria retineant. sic enim minus peccabunt, nõ ignari quid sit in lege decretum. Leges etiã vim maiorẽ obtinebunt in delinquentiũ conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri [b] etiam ante omnia leges edisc̃at, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie ineunte die, & cum itur cubitũ, cõmemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorẽ cõciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua & in brachiis ostentanda & quæ [c] potentiã eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite, & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populũ suũ benignitas. Oppidatim [d] præsint septẽ viri probatæ virtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratib. attribuãtur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicãdi sors obtigit in suis ciuitatibus summo [e] in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurũ est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à cõtemptu numinis absint. Iudicibus [f] quicquid visum fuerit, illorũ sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifestè conuinci possint non recte decreuisse. Opor-

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

Deut. 11.

a *Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus.*

b *Pueri Leges edisc̃nt. Deut. 6.*

c *Signa Legũ.*

d *Septem Præsides.*

e *Honor magistratus.*

f *Officium Iudicum.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

tet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliã recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quàm illi quorũ potentiæ metu præter ius fertur calculus, nam [a] Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam prævaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nescíant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut vt minimũ duobus, quorum testimoniũ vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autẽ testimoniũ deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominẽ testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimoniũ deposituros. Quòd [b] si cui falso testi creditũ fuerit, ísq; postea falsi coarguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio [c] in aliquo agro commisso si autor nusquam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmiis. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorũ agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec seméti nec plantationi idonea, neruis cernicis abscisis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puroſq; manus ab ea cæde habere

a *Iustitia est Dei potentia.*

Deut. 19.
b *Falsi testis pœna, Deut. 21.*
c *De homicidio cõmisso.*

bere proclament, eámque nec feciſſe ſe, nec dũ fieret interfuiſſe, inuocéntque Deum vt propitius factus nunquam poſthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Optimum [a] quidem eſt optimatum regimẽ, & ſic in adminiſtrata Republica viuere, nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat vt hac contenti in legum & veſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt Deum habere præſidem. Attamẽ [b] ſi regis vos cupido ceperit, nemo ſit niſi veſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cũ cæteris virtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat. nihílque præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equíſve plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum poſſet euadere, & ſi talibus ſtudiis plus æquo fuerit deditus, obſtandum eſt ne potentior fiat quàm ciuibus veſtris expedit. Terminos [c] terræ mouere non eſt fas, nec propriæ, nec alienæ, dum modo pacatæ: ſed religioſè cauendum vt ſanctã Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionum, ſi auaritia certis terminis nõ circumſcribatur. Facilè enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur.

Qui [d] terrã plantauerit, ſi plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vſum conuertere. intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autẽ præmaturè à natura extorquetur, eius vſus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuiis cũ amicis conſumat, & cum pupillis ac viduis

Ann. mundi 2491. Ante Chriſtum nat. 1471.

a *Ariſtocratia optimum regimen. Deut. 17.*

b *De Regis electione.*

Deut. 19.

c *Terminus terræ non mouendus.*

Leuit. 25.

d *Plantarũ ante quartũ annum fructus probibiti.*

An. mundi 2493. Ante Chri. natum 1472.

Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædã, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus,& Leuitis alterius quinquagesimam:reliquum verò populo distribuit.quo factũ est vt deinde suauiter viuerent,opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti.Moses [a] autem iam admodum senex Iesum designauit,qui sibi in prophetę & ducis(si opus foret)muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus,Mose præceptore doctus.Per [b] idem tempus duæ tribus,Gade & Rubeli,& dimidia Manassitis, numero pecudum,& aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen,vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans, Velle eos in ocio luxúq; terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cæteto exercitu ferentes,terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratũ,ne meritò irasci videretur,respondent,se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta,expeditiores ad certamina fierẽt:paratósque se aiebant,si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent,reliquum exercitum armatos quocunque imperaret sequi,& communibus militare auspiciis.

Num.27. Deut.3.

a *Iosuam Moses sibi successorem designat.*

Num.32.

b *Tribus Rubẽ,Gad, & dimidia Manassis, Amoritidẽ terram expetunt.*

spiciis. Tum Moses comprobata eorum voluntate. aduocatóque Eleazaro pontifice & Iesu, cæterísque magistratibus, cõcedit illis Amoricidem hac conditione, vt simul cum cognato populo aduersus communem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia cõfecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exstructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moses quoq; in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus asyla sanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non sponte commissa eò confugissent. statuítque talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex viueret sub quo cædes accidit. post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidã impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehensum. idq; ius solis cognatis esse voluit, aliis non item. Cæterum [a] oppida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabiæ, Bosora, in Galadena regione Arimanum, in Bataneade Gauladeaman. & post captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iussu Mosis destinata sunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem [b] tempore cùm defunctus esset quidam è primatibus Manassitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum sexus relictis, tribules eius viri insignes Mosen consulunt, an filiarum eius in diuisione & sortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit si in domum tribulis nuptum darentur, sortem dotalem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atque hac occasione instituit, vt cuiq; tribui suæ sortes perpetuò manerent. Quémque iam de quæ

Ante mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Num. 35. Deut. 4. 19. Ios. 20.

a Oppida refugij.

Num. 27. 36

b Salpadis filia partis in loco hereditatem capiunt.

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

dragesimo migrationis anno triginta tantum dies supererent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila visitur, agrum habens palmetis consitum, vbi populum omnem præstò vidit, in hunc modum verba fecit.

Historia Deuteronomij. Ruffinus Cap 5. Hed. ca. 8.

Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.

CAP. VIII.

Deut. 4.

a Mosis ad populũ ante obitum oratio.

VIri [a] commilitones, & longi laboris socij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta postulat, vt ex hac vita discedam & rebus vltra Iordanem gerendis interesse me Deo non est visum, æquum duxi, vt quantũ ad vestram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio desim: sed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonstrata ad eam via, sempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam vestra quàm posterorum beatitudo consistat iudicauerimus, & hoc pietatis erga vos nostræ perpetuum monumentum reliquerimus, libenter ex vita discedamus. Fidem enim, sat scio, mereor, vel quòd antehac vestris commodis indesinenter seruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum constituta in omni virtute ac veritate seipsa melior redditur. Filij [b] Israelis, vna omnibus felicitatis est causa Deus propitius: quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est, cui si vos tales præstiteritis quales ipse postulat, qualésve ego ex ipsius sententia instituo, nunquam non maiori virtute, æmulandiq. omnibus eritis: sed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deest breui consequimini. Tantum voluntati diuinæ obsequimini, & mandatis eius parete & ne-

b Mosis ad Israelitas vt Deo ipsiúsque mandata sint obedientes adhortatio.

& neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquã nouate. Quod [a] si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec [b] deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuũ, quib. cauete vos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Abſit autem vt

An. mundi. 3493. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Diuini auxilij promissio.*

b *Obedientia erga magistratum.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

ita in hos exasperemini, quemadmodũ aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à vobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & *ne in prępositos contumelioſi ſitis* elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini, alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam estis habituri. quem si vestro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiã amittetis, & per totum quàm latè patet orbẽ dispersi seruitute vestra terras ac maria replebitis. quò si ventum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quominus periculi sit, ne illas violetis, post victoriam neminem hostiũ superesse patimini: id rebus vestris conducibilius existimare, ne cum illis viuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionem corrumpatis. Præterea [a] lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona vestra tutius conseruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura vestra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus si nusquam discedatis mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus [b] tradit eis Codicem, leges scriptas & institutа beatæ viuendi continentem. Illi verò

Deut. 7. 11.

a Israelitis hostes, eorúmque idola tollere iubentur.

b Moses Israelitis Codicem, leges scriptas & institutorum continentem tradit.

solue-

solvebantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoréſq; quanta pericula pertuliſſet, quámq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiſſet, & de futuro ſoliciti quod non eſſent talem principem habituri, ac ne Deũ quidem æquè propitium Moſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorũ quæ in deſerto per furorem contra illum commiſerant, grauiſſimè dolebant: ita vt totus populus lachrymas nullam cõſolationem admitteret. Moſes verò ſolabatur eos, & iubens à lachrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur, atq; ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquã ad reliqua tranſitum faciam, operę pretium duxi, leges [a] talis latoris maieſtate ac virtute dignas hîc inſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Extãt autẽ [b] omnia quæ ille vir ſcripſit, vt nihil ornatus cauſa liceat affingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim vt quamque à Deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſſimus: qua de re lector admonẽdus erat, ne ſi quis fortè ex cõtribulibus in hæc noſtra inciderit, calumniam temerè ſtruat, qua ſi parum ſincerè ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autẽ eas potiſſimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ritúſq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatã conſuetudinem aut cõtractus vel cum exteris vel cum noſtratibus, ſpectant, in eum commentarium diſtulimus quem de moribus & ſacrorum cauſis Deo fauente ſcribere eſt animus.

Poſtquam [c] acquiſita Chananæa terra, vrbibúſq; conditis, victoriæ fructus ſecuri carpere cœperitis, hæc mandata obſeruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatẽ conſtabilietis. Vrbem [d] ſanctã ſibi vna in regione Chananæa,

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

a *Leges à Moſe latæ.* Ruffinus Cap. 7.

b *Excuſatio Hiſtoriographi, cur Legum ſeriẽ immutarit.*

c *Iſraelitæ quomodo in terra Chananæa victuri.*

d *Vrbs ſacra & templum in Chananæa.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

in loco illustri & fertili, quã Deus per oraculũ elegerit: & templũ in ea sit vnum, & altare vnũ ex lapidibus nõ politis, sed collectitiis cõstructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundã speciẽ præ se ferãt: ascensũsq; sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit vllũ neq; templũ, Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnũ.

a *Conuicium Deo facies.* *Leuit. 4. Deut. 16.*

Qui [a] cõuiciũ Deo fecerit, lapidatus p diẽ pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

b *Ter in anno Hebræi conuenire debent.*

In [b] sacrã vrbe & templũ ter in anno conuẽtus fiat Hebræorũ ex vniuersa eorũ ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurũ precibus eũ demereãtur, & per cõuersationes ac cõuiuia mutuã beneuolẽtiã alant. Expedit enim vt inter se noscãtur, quibus idẽ est genus, quíq. eisdẽ studiis delectantur. Id verò ex huiusmodi cõgressibus facilè cõtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hęrent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

c *Decimæ. Deut. 18.*

Sint [c] præterea decimæ fructuũ seorsũ ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quib. in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquũ enim est ex prouentu terræ à Deo datę in

d *Merces meretricis.*

ipsius honorẽ hilariter agere. Ex [d] mercede meretricis nõ est sacrificandũ. neq; enim quicquã Deũ delectat cũ iniuria coniunctũ: neq; maior est turpitudo quam quę corporibus infertur. Similiter si quis mercedẽ pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidẽ Deo sacrificare est licitũ. Diis [e] alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq. sacra donaria tollenda. Nemo [f] veste è lino & lana cõtexta vtatur. est enim solorũ sacerdotũ. Septimo quoq. anno, quando per Scenopegiæ

e *Dij alieni. Deut. 22.*

f *Lanam & linum.*

nopegiæ festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem [a] pro cõcione legat: & neq. mulieres neq. pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonũ est vt inscriptam in animis nunquã delendã memoria retineant. sic enim minus peccabunt, nõ ignari quid sit in lege decretum. Leges etiã vim maiorẽ obtinebunt in delinquentiũ conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri [b] etiam ante omnia leges ediscãt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie ineunte die, & cum itur cubitũ, cõmemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorẽ cõciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua & in brachiis ostentanda & quæ [c] potentiã eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite, & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populũ suũ benignitas. Oppidatim [d] præsint septẽ viri probatæ vitæ, & iustitiæ cultores. Singulis magistratib. attribuãtur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicãdi sors obtigit in suis ciuitatibus summo [e] in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurũ est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à cõtemptu numinis absint. Iudicibus [f] quidquid visum fuerit, illorũ sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifestò conuinci possint non recta decreuisse. Oppo-

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

Deut. 11.

a *Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus.*

b *Pueri Leges ediscãt. Deut. 6.*

c *Signa Legis.*

d *Septem Præsides.*

e *Honor magistratus.*

f *Officium Iudicum.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

tet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliã recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quàm illi quorũ potentiæ metu præter ius fertur calculus, nam [a] Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nesciant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut vt minimũ duobus, quorum testimoniũ vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autẽ testimoniũ deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominẽ testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimoniũ deposituros. Quòd [b] si cui falso testi creditũ fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio [c] in aliquo agro commisso si autor nusquam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmiis. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorũ agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadaver: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec seméti nec plantationi idonea, neruis cervicis abscisis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, purasse manus ab ea cæde ha-

bere

a *Iustitia est Dei potentia.*

Deut. 19.
b *Falsi testis pœna. Deut. 21.*
c *De homicidio cõmisso.*

bere proclament, eámque nec feciſſe ſe, nec dũ fieret interfuiſſe, inuocéntque Deum vt propitius factus nunquam poſthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Anno mundi 2493. Ante Chriſtum nat. 1471.

Optimum [a] quidem eſt optimatum regimẽ, & ſic in adminiſtrata Republica viuere, nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat vt hac contenti in legum & veſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt Deum habere præſidem. Attamẽ [b] ſi regis vos cupido ceperit, nemo ſit niſi veſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cũ cæteris virtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat. nihilque præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equiſve plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum poſſet euadere, & ſi talibus ſtudiis plus æquo fuerit deditus, obſtandum eſt ne potentior fiat quàm rebus veſtris expedit. Terminos [c] terræ mouere non eſt fas, nec propriæ, nec alienæ, dum modo pacatæ: ſed religioſè cauendum vt ranquã Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionum, ſi auaritia certis terminis nõ circumſcribatur. Facilè enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur.

a *Ariſtocratia optimum regimen.* *Deut. 17.*

b *De Regis electione.*

c *Deut. 19.* *Terminos terræ non mouendos.*

Qui [d] terrã plantauerit, ſi plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vſum conuertere. intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autẽ præmaturè à natura extorquetur, eius vſus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuiis cũ amicis conſumat, & cum pupillis ac viduis.

Leuit. 25.

d *Plantatũ ante quartũ annum fructus probibiti.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum [a] viribus consitum ne semines. sufficit enim quòd hanc plãtam nutriat, nec opus est vt & aratrò vexetur. Bobus [b] arãda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agẽda. Semina quoq. debent esse pura & impermixta, nec duãm simul aut trium generũ sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq. diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. verendũ enim ne hoc exemplo & ad homines cõtemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum est autẽ magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici depraui possint. quapropter ne leuia quidẽ leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegiũ faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquam, vt inter tanquam à fortuna oblecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De [c] vindemia quoq. racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidẽ de suo non possint. nõ enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quãtum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad exornandos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq. suis tantum commodius prouideat, sed inopẽ quoque rationem habeat. Nec [d] bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est vetare laboris socios quò minus & fructuum sint participes. Nec [e] à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam propriis se faciant: & siue indigenæ siue sint exteri libenter illis ad esum exhibẽda sunt. auferre

a *Vites plãtanda.*
b *Terra arãda.*

Deut. 24.
c *Egenis aliquid in agro relinquendum.*

Deut. 25.
d *Boues triturantes.*
e *Viatores à pomis maturis nõ arcendi.*

ferre verò secum non liceat. Neq; vindemiantes verent obuios degustare ex his quæ ad tortular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum cõcupiscẽtibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationẽ non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, vt sumant hortẽtur. Israelitas quidem vt socios, & quibus propter cognationem licear hoc facere: aduenas verò hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Nõ enim debet existimari detrimentũ, quod liberali animo sumendũ hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiã bonarũ rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honoremus: volens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatẽ suam gentibus innotescere, dũ id quod ipsis superest benignè cũ illis cõmunicant. Qui verò cõtra fecerit, plagas [a] vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalẽ pœnã hãc sustineat, eò quòd cùm esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt cum ipsi multa in Ægypto & deserto sitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per cõpassionem egenis decidatis. Vltra [b] duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alterã Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoque anno est conferenda, quę in egenas viduas & pupillos distribuatur. Et [c] fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratias actis, & sacrificiis iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtrasq; decimas tum quæ Leuitis

Anno mundi 2491. Ante Christum natum 1471.

a *Plaga quia dragintæ.*

b *Decimæ genorum.*

c *Primitiæ frugum. Deut. 26.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatúsque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius, & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiã dignetur.

a De vxoribus ducẽdis.

Vbi [a] ætas maturuerit, vxores ducant virgines, ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, néve priorem eius virum contristet. Ancillas [b] ne ducant ingenui, ne adamatas quidẽ. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendũ dignitatem id magnopere conducit. Neq; [c] meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factã, nuptiale sacrũ Deus nõ admittit, atq; hæc ita obseruari, valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studiũ virtutis erecta, si nõ è turpi aut liberali matrimonio sint prognati.

b Ancillas ingenui non ducant.

c Meretricis nuptiæ.

Si [d] quis aliquã pro virgine desponsatã postea talẽ nõ inuenerit, in ius vocatã accuset, afferátque argumenta quæ habet: puellæ verò causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidẽ puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, ísq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionẽ non recipiat. cæterùm temeritatis & petulãtiæ quã insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicitè pudicitiã usq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidib.

d Pœna mulieris pro virgine desponsata talis postea non inuenta. Deut. 24.

obrua-

obruatur. quod si ex sacerdotib. prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut alia quamuis causam, alteri plus benevolentiæ honorisque detulerit, alteri verò minus, si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet a suis primogenituræ, vt duplicē facultatem paternarum partem iusta meas leges auferat, nō permittatur, iniquū enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitā suo priuilegio fraudari. Quis vi gnā alterī desponsatæ stuprū obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul eum ea capitalis esto. fontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali cōiugio rē turpissimā antè poneret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quòd si solitariā alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui virginē nondum desponsatam constupraverit, ipse ducat. quòd si pater puellæ nolit hāc ei nuptū tradere, quinquaginta sicles iniuriæ pretium numeret. Qui à cōiuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, diuortium postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium nō permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

Si d cuius maritus nondū susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eā ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredē nutrito. nam hoc de Republica erit, dū nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo vi-

Ab. mundi 2497. Ante Chri. nat. 1497.

Deut. 22. a Primogenitum in suum vertimus.

Deut. 22. b Supra 90.

c Virgo cum stupratore.

Leuit. 25. d Defuncti fratris vxor ducenda.

Anmundi 2498. Ante Christum nat. 1741.

ciuræ, quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatū accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cū iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illū pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit, atque ita ille quidē è curia discedet, in omnem vitam notatis ignominia: mulier verò qui vult nubito. Si a quis vel virginem vel maritatam captiuam abduxerit, eique legitimè coniugi voluerit, non ante ius esto cubile eius tangere, quàm raso capite, sumptóque lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demum ad nuptiale conuiuium veniat. Bonum enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & nō suæ tantum voluptati indulgēs illius desideria negligat. Elapsis b autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptias dare operam liceat. Quòd si satiata cōcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eā tractare ius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunque c è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper cōtumaces ac proterui in eos fuerint, hos primū verbis parētes moneant. nā hos natura fecit idoneos iudices. dicántque nō voluptatis causa in matrimoniū se cōueniſſe, neque vt collatis in cōmune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos acquirerēt, qui se in senectute nutriāt, & necessaria sibi suppediterēt. Ac-

a Cum captæ coniugium. Deut. 21.

b Luctus triginta dies.

Deut. 21.

c De liberorum obsequio.

ceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio ſumma cura educauiſſe nulli rei parcentes quæ ad eorũ ſalutem & inſtitutionẽ pertinere viſa ſit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoſcendũ eſt, ſatis ſit quòd officij hactenus oblitus es, proinde reſipiſce & cogita quòd etiam Deus læſis parẽtibus offenditur: qui & ipſe humani parẽs eſt generis & ad ſe pertinere iniuriam exiſtimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis eſt appellatio. quin & lex talib. pœnã inclemẽter infligit, cuius abſit vt tu facias periculũ. His verbis ſi arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inſcitiam commiſſis debetur venia. hoc enim & ad legiſlatoris clementiæ laudem, & ad parẽtum felicitatem pertinet, ſi nec filium nec filiam legib. dare pœnas videãt. quòd ſi hi ſermones & præcepta nihil profecerint, ſed cõtumacibus in parentes auſis pergat leges ſibi infeſtas reddere, ab ipſis extra vrbem ſequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant ſupplicium. Quin [a] & hoſtes ſepeliantur, nec mortuus quiſquam expers terræ iaceat, vltra quàm iuſtum eſt pœnas exſoluens. Mutuũ [b] dare ad vſurã Hebræorum nemini liceat, neque cibum, neque potũ. nõ enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed præſtat opem ferre illorum neceſſitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionẽ, quæ huiuſmodi beneficentiã ſolet conſequi. Qui [c] verò acceperint mutuo ſiue pecuniam, ſiue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouenerint, alacres reſtituant eis qui mutuauerant.

Ab. mundi 3493. Ante Chriſt. nat. 1471.

a *Hoſtes ſepeliendi. Deut. 23.*

b *Mutuum dare ad vſuram Hebræorum nemini licet.*

c *Mutuum reddendum. Deut. 24.*

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

quasi sua reponēres, & vsuri denuo si opus fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferēda pignora, nisi iussu iudicum: a pignus foris est expectandum. is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit, & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam Sol occidat, maximè si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui verò aurum aut argentum fabraxerit, dipluni restituito. Qui b in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impunè esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto bouc: pro hoc enim quintuplum numerandum est. Qui verò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est venditus, sexennio seruiat, septimo c anno manumittatur. Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vna cum filiis & vxore. Si d quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddátque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. iumentum per

a Pignus.

b Furtum.

c Hebræus seruus anno septimo manumittendus.

d Inuēta bona.

tempestatem in luto hærens, præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, nõ per ludibriũ risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo malè loquitor. Percussus in rixa absque ferro cõfestim vindicetur: idẽ patiente eo qui percussit, quod fecit. quòd [a] si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autẽ reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat. prętérque mercedem medici. Qui mulierem veterum gerentem calce percusserit, si quidẽ mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est. Venenum [b] neque lethale, neque alias noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenum parauerat. Qui [c] excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniã accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi, seuerior. Bouẽ [d] cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibum veniat, quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos ar-

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

Deut. 22.

a *Homicida lex.*

b *Venenum*

c *Pœna talionis.*

d *De boue cornupeta.*

Anno mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

cati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quàm qui percussit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur. Qui [a] puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sinãt ac decidere. Depositum tanquã rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neq; mulier, etiã si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit, in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquã potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, quòd nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. quòd si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum cõdemnetur. Idem [b] ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor, quòd is vice agri & facultatũ hoc à Deo sortitus sit. proinde nõ procraftinanda solutio, sed eadem die reddenda, cùm constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi [c] ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores misericordia, quòd à

Deut. 21.

a Puteum.

Deut. 24.

Ibidem. Ibidem.

b Merces.

c Liberi ob parentum iniquitatem nõ puniendi.

tatibus nati sint, quàm odio propter illorum vi- Ab mundi
cia. Neque patribus peccata filiorū sunt impu- 2493.
tanda, qui contempta parētum disciplina mul- Ante Christum nat.
ta sibi permittunt facere. Spadones [a] abomina- 1471.
re & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi
priuauerunt, quam nobis Deus ad incremen- a Spadones.
tum & multiplicationem addidit. Procul arcē-
dum est hoc genus, quod non modò posteritā-
tem quantum in se est, sed multo ante propriā
innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim
constat quòd effœminato primùm animo etiā
corpora habent muliebria similiter abhorrere
oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus pro-
pitius inconcussam eam & imperturbatam cō-
seruabit. absit autē vt vllū tempus veniat quod
hæc innouet & in contrariam formam transfe-
rat. Quoniam autem necesse est homines vel
sponte vel inuitos in turbelas ac pericula inci-
dere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt
scientes quid opus facto sit, cū vsus erit in prō-
tu habeatis salutaria cōsilia, nec sitis hac parte
imparati in ipso tēporis articulo. Faxitq; Deus
vt terrā quā vobis pro labore vestro ac virtute
dedit, in pace ac trāquillitate colētes possideā-
tis, nec hostibus incursantibus, nec domestica
seditione turbante, quæ abrogatis patrum legi-
bus & institutis, in contrariam disciplinam vos
inducat: vtque in perpetua legum à Deo com-
probatarum obseruatione permaneatis. Bella
[b] verò vel nobis vel vestris posteris gerēda ex- b Belli leges Deus.20.
tra fines Deus auertat. Cæterùm [c] cum bellum c Caduceator res ablegandi.
instabit, caduceatores primū ad destinatos ho-
stes sunt mittendi. decet enim antè arma ver-
bis ad eos vti, docendo quòd quamuis & copiæ

An. mundi 2493. *Ante Chri.* nat. 1471.

vobis adsint numerosæ & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius. Nauulitis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingratas lucra quærere. Et si quidē quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponāt, exercitum contra eos educite, imperium Deo committētes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator, multorum enim imperium non modò moram affert rebus strenuè gerendis, sed nō rarò plus nocet quàm prodest. Delectus [a] autem habendus est virorū tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nōdum integrum annū illa sunt vsi: tum qui plantata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata vxore nondum eā domum duxerunt: ne harum rerum desiderio illi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

a *Bellum qui mittendi.*

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbē ij desit materies ad machinarum fabricam, ne [b] deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & alio migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chanaanæorum gente. Hi [c] enim cum totis familiis

b *Arbores frugifera nō excindenda. Deut. 22.*

c *Chanaanæum gentem exitio mandā.*

sunt

sunt delendi. Cauete autẽ, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commẽtariis dicemus.

Ao. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

Sequẽtibus [a] deinceps diebus, nã continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legib. aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continẽs prædictionẽ futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentus nusquam non congruentibus. Hæc volumina & arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decẽ illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum populo [b] etiam mãdauit, vt occupata terra & fixis sedibus, nõ obliuisceretur iniuriã ab Amalecitis acceptæ. sed expeditione in eos suscepta poenas reposceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chanaæa, & plebe eius, vt par est delecta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersum, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisisque copiis in senas tribus super duobus montibus consistere, & vnà cum illis Leuitas ac Sacerdotes, & primũ illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis cõstitutiones nõ violantibus, alteros verò acclamationibus hæc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare: deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta excipientes. & tam faustas, quàm [illegible]

Deut. 30. 31. 32. 33. 34.

a Mosis carmen & benedictio.

b Amalecitas plectendos. Deu. 27. 28

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1491.

retulit, vt in perpetuum cuiuis ea discere liceat: quæ tandē huic aræ inscriptæ sunt, ex vtroq. latere, quâ populus iussus est stare, & holocaustomata offerre, & post eā diē nunquā alias victimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quę Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie [a] populo cū vxoribus & liberis in concionē collecto, ne mācipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit: vtq; Dei voluntarem diligēter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq. periculorum metū, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earū labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantib. auxilium ferrent. quā si vicissent, à fundamentis vt desertricem euellerēt, & ne solum quidē ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, salem testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierēt, & quomodò expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iā diximus. Sed & Iesus superstite etiā tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel foris bello administrādo, vel domi ferendis legibus & ad viuendi rationē recens instituram eos præparās, diuino monitu se præsagire aiebant, quòd si patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum oppleridam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoria venumdandos, seruituros q; gentibus

Deut. 29.

[a] *Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astrinxit.*

gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atq; inutilẽ erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem,& vrbes suis ciuibus & templũ populo redditurũ. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant,sed sæpius. Deinde [a] & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret,affuturúmque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus.Quoniam,inquit,ad patres nostros abeo.& Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibẽdis: & quia laborem meum ac solicitudinem dum vestrum statum in meliorem fortunã reducere conor, propitius semper adiuuit: imò verò ipse & exorsus est ré vt absoluit, me ministro vsus & vicario in obeũdis quæ ad vestrã felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est,vt priusquàm decedam, eius potentiæ,qui & in posterum vobis non deerit,dignas laudes rependam,méque hoc debito exsoluam, vestræq; memoriæ commendem, quòd hunc solum colere & venerari cõuenit:& leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis,aut in posterum à propitio conferendis longè sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator si cõstitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit vt experiamini. quæ legibus ipsius contemptis excitari posset, Hæc [b] postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente,vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem cõ-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

[a] *Iosuam Moses hortatur.* *Deut. 31.* *Deut. 33. 34.*

[b] *Hebræorũ ob Mosis obitum planctus.*

An. mundi 3491. Ante Christum natum 1471.

ceptum declararent.quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac magnificentia,vt ne illam quidem ætatē latere posset.Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores,vtros maior haberet mœstitia.alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futurā suā conditionem lamentabantur.alteri hoc ipsum lugebant,quòd priusquàm eius virtutem satis degustassent,iam carendum eo,séque destituēdos videbant. Quantus autē fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges nō veniat,viso tamen affectu populi,à lachrymis temperare nō valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi dispariturus erat, omnes cū fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat,ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent,cum fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes,vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet,continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus: & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato cōstitit,qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananæ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit.Cúmque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret,inter loquēdum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuū,veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum

prædi-

prædicarent. Vitæ [a] eius tempus vniuersum cētum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuúsque est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonib. Dystrus dicitur, à nostris verò [b] Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exsequi: ad hæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantùm eorum ex his quæ in aliis hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator [c] idē cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetæ mors. nec in præsentiārum modò sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutē ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habuimus.

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

a *Moses 120. ætatis anno obiit.*

b *Adar Hebræo mensis duodecimus nobis Martius dicitur.*

c *Moses imperator bonus & vates.*

SVMMA CAPITVM, LIBRI V. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

1. *Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac captis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.*

2. *Quomodo post mortem Imperatoris Israelita neglectis patrijs religionib. in extremas calamitates incideriut, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantùm fuerint superstites.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1470.

III. *Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.*

IIII. *Libertas per Genium tradita.*

V. *Quomodo populus rursus à Moabitis sit subiugatus & per Iodem è seruitute exemptus.*

VI. *Quomodo sub Chananæorum imperium redactus, & per Baracum in libertatem sint repositi.*

VII. *Quomodo Amalecita denuò Israelitis vicinam eorum per septem annos vastauerint.*

VIII. *Quomodo Gedeon populum liberauerit.*

IX. *Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.*

X. *De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.*

XI. *Quomodo filij Sacerdotis Eli à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.*

XII. *Quomodo Eli audita filiorum cæde, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.*

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

CAP. I.

POst Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiúmq. memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitq. [a] exploratores in Hierichuntẽ, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox [b] conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nã & huic tribui dimidiatæ Amoræã habitare per-

[a] *Iesus exploratores mittit in Hierichũtẽ*

[b] *Tribui Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesus in mentem reuocat. Num. 32.*

mis-

missū erat, quæ fuit Chananæę pars septima: re- Ann. mundi
uocauit eis in mentē quid Moſi fuiſſent pollici- 2493.
ti, rogauitq; vt in eius gratiā qui ne vltimo qui- Ante Chri-
dem vitæ rēpore proſpicere eis defatigatus eſt, ſtum nat.
& propter communē vtilitatem, alacriter præ- 1470.
ſtare, quæ promiſerāt. illis verò imperata haud
grauatim facientibus, armatis quinquaginta mil-
libus, ab Abila ad Iordanem ſexaginta ſtadia ca-
ſtra promouit: quæ a poſtquam metatus eſt, cō- a Hiericho-
modum ſpeculatores aderāt, omnib. apud Cha- tem ſpecula-
nanæos exploratis, ignoti enim à principio, totā tores explo-
illorum vrbem per otium conſiderauerunt, & rant.
mœnia qua parte magis aut minus erant muni-
ta, & portarum quānam aſſultum minus ferre
poſſint, & capi eſſent faciliores. nec quiſquam
obuiorum ſpectantibus ſingula fuit moleſtus,
dum curioſitatē hoſpitum cōſuetam interpre-
cantur, nec hoſtile adhuc quicquam ſuſpicantur.
vt verò ſub veſperam ſeceſſerunt in quoddam
diuerſoriū non lōgè à mœnibus, in quod pri-
mum fuerāt deducti, iámque cœna peracta de
reditu conſultabant, indicatum eſt Regi cœnā-
ti, veniſſe ſpeculatum quoſdam è caſtris He-
brœorum, & nunc diuertentes apud Rachaben
hoc tantum curare quomodo latenter ſe ſub-
ducant. Ille verò cōfeſtim mittit qui eos com-
prehendant, quęſtioni admouendos vt cauſam
aduentus ſui aperiant. quos vbi aduentare Ra-
chabe cognouit, fortè enī lini manipulos ficca-
bat in mœnibus, ſpeculatores b his cōtexit. miſ- b Rahab
ſis autem à Rege dixit, hoſpites quoſdam igno- exploratores
tos paulo ante ſolis occaſum apud ſe cœnatos conuocat.
diſceſſiſſe, qui ſi ſuſpecti eſſēt Regi, quaſi detri-
mentū aliquod reipublicæ allaturi. paruo nego
cio poſſe ab inſequentibus de via retrahi. Tum
illi decepti à muliere, quā ſerio loqui putabāt,
ne perſcrutati quidem diuerſorium abierunt.

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

& excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebat, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autē tumultu Rachabe deductos de manibus, & admonitos quanto suo periculo salutem eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat daturæ, rogatósq. vt occupata terra Chananeæ memores beneficij gratiā sibi rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abirēt iureiurādo prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorū decretū internecioni traditis, mulieri sālus manebit incolumis. Hunc enim ei & sibi Deū iam antè significasse, illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurū abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm præsenserit vrbem expugnandam cōtractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ filij salutis gratiam recipiat, quod si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsis culpam fore nō suam: neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurando teneri velle. His conditionibus discessum est, cum se fune de mœnibus demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorúmque auctoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem [b] solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontē nō haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant) Deus se illis transitū procuraturum promisit, fluctis eius imminutis. Itaq. Iesus postquam duos dies exspectasset, co-

[b] Iosuæ 3. a Iesu Iordanem traiicit cum copijs.

pias

plus omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmẽ præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditũ cernentes quale Deus promiserat, steterúntque in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinã aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadiũ castra metatus est. Porrò [a] Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentũ esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrũ in ea Deo fecit & [b] Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iã affluentibus, quarũ penuria hactenus laboratũ fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebãt, & alias prædas abigebãt, eodẽ enim tempore & Mãna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cúmque hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præmetu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; [c] prima die festiuitatis, Sacerdotes Arcam gestantes stipati armatorũ custodia, accesserunt ad vrbẽ septem cornubus clangen-

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

Iosue 4.

a *Iesus monumentum exstruit ad Iordanem.*

b *Israelitæ Pascha celebrant, terra frugibus fruuntur & deficit Mana.*

Iosue 6.

c *Iesus cum copijs vrbẽ circum ambulat.*

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

do, & ad virtutem suos adhortando circumambulabant mœnia senatu comitãte, nec aliud quicquam faciendo, quàm vt inflarent cornua, retrò in castra reuertebantur. Cúmque per sex continuos dies idem feciſſent, ſeptima Ieſus contractis in vnum copiis, reliquo populo cõuocato, lætum illis affert nuncium, vrbem ea die ſine labore capiendam, Deo hanc in poteſtatem ipſorum tradente, & ruentibus ſua ſpõte mœnibus facilem aditum aperiente, iuſſítq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; laſſitudine, neque miſeratione, neque prædæ cupidine à cædib. auocari, aut effugium vllum hoſtibus permittere: ſed quicquid ſpiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum ceſſurum reſeruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter geſtam ſpolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. ſolum [a] aut Rachaben cum ſua cognatione ſeruari, propter iuſiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus inſtructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rurſum circũambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuum claſſico militẽ ad aggrediendum opus incitantibus. cúmq; ſepties luſtrata pauliſper cõſtitiſſent, collapſa ſunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi [b] verò nullo negotio per ruinã irrumpentes in Hierichuntẽ, omnes promiſcuè cædunt, inopinato mœnium caſu conſternatos, & ſubitaneo ſtupore ad pugnam inutiles: paſſimque cadaueribus viæ ſternebantur, nullum nec præſidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur ac pueris, repletáq; [c] trucidatis vrbs, & poſtremò incenſa

a *Ieſu nemini præter Rachab parcere iubet.*

b *Hierichũtis mœnia ſponte ſua collapſa.*

c *Hiericho capta, homines trucidati, vrbs proſtrata & incenſa.*

incensa rogum defunctis præbuit: in agros quo- An. mundi
que pari sæuiente incendio. Rachaben verò cũ 2494.
domesticis qui in diuersorium confugerant, Ante Chri-
exploratores periculo exemerunt: ac mox ad stum nat.
Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos spe- 1470.
culatores actę, dicente se meritis illam præmiis
remuneraturum. móxque agris donatam, in
honore postea semper habuit. Reliquias autem
vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, di-
ris execratus quisquis semel vastatam instaura-
re aggrederetur: nimirum vt prima fundamen-
ta iaciens orbaretur filio primogenito, & absо-
luto opere natu minimum è liberis amitteret.
Nec irritam esse voluit Deus imprecationem,
sicut suo loco dicetur. E direptione autem in-
genis vis argenti ac auri, atque etiam æris in v-
num aceruum est redacta, nemine edictum rõ
obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde
quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in
thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichun- Ios. 7. 8.
tis quidem excidium in hunc modũ se habuit.
Achar [a] autem quidam Zebediæ filius ex tribu a Achar
Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex quadam ex
auro contextum, & massam auri trecentorum præda eõrũ
siclorum pondo, & iniquum ratu si nullum pe- Dei manda-
riculi pretium ad se rediret, sed oblatum à for- tum abscon-
tuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus ha- dit.
benti offerret, intra tentorium in cauum pro-
fundum defodit, putans sicut commilitones ita
& Deum se posse fallere. Erant tum castra in
loco qui vocatur [b] Galgala, voce libertatem si- b Galgal,
gnificante. transgressi enim fluuium, tandem se liberat.
& ab Ægyptiis & ab grummis in deserto exant- Iosua 5.
latis liberatos existimabant. Paucis [c] autem c Israelita
pòst diebus quàm Hierichus est excisa, mittit ab Ainatis
Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam su- fusi fugan-
pra Hierichunté sitam: qui cum Ainatis prælio que.

congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nũcius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro eçsorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullâque interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos [a] inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hãc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationémq; in futurum attonitus exime. Talibus exorabat Deũ Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum [b] deinde accipit, surgeret & lustraret exercitũ pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis, inquisitione

Ann. mundi 3494. Ante Christum nat. 1470.

[a] *Iosua ad Deum precatio.*

[b] *Responsum diuinum ad Iosua preces.*

ctione autem facta & pœna & sacrilego exacta, Israelitarũ fore victoriam. hoc oraculũ Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cúmq; [a] sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes mittebatur. & cùm in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinum iudicium, furtum fassus, res furtiuas in mediũ protulit: móxque affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostem ad certamen prolicit. Illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostẽ existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subitò conuersis copiis in faciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebãt ex composito signum datum est, coorti [b] celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, pleriſq; ciuium è muris suorum vt tum putabant, victoriam spectantibus: vrbémq; ingressi sine discrimine eædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste captam & cum vxoribus ac liberis ineensam animaduerterunt, per agros dispalati, cùm sibi inuicem præsidio non possent esse, alij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atq; mancipiorum capta est, & supellex, [illegible] pecudum item greges nõ

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

a *Achor sorte deprehenditur & punitus.*

b *Ain expugnata atque combusta.*

An. mundi 2494. Ante Chri. natum 1470.

modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque [a] hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quę habuit ad Galgala. Cæterùm [b] Gabaonitæ qui non longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iámque in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatem adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quòd vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium cõficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc [c] habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorũ terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus [d] autem credens eorum verbis quòd Chananęi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro

a *Præda populo distributa.*

I. I. Ios. 9.

b *Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.*

c *Gabaonitarum ad Hebræos oratio.*

d *Iesus cum Gabaonitis fœdus facit.*

pro amicis ac ſociis, & nihil contra eos iniuſtum molituros, approbante id fœdus vniuerſo populo. hoc aſtu voti compotes domum ad ſuos ſunt reuerſi. Ieſus autem exercitu ducto in ſubmontanum Chananæ tractum, cum audiſſet Gabaonitas non longè à Hieroſolymis habitare, & eſſe Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incuſabat. illis verò excuſantibus non alium ſe modum ſalutis quærendæ habuiſſe, & ideò ad dolum verſos neceſſitate cogente, Eleazarum pontificem & ſenatum conuocat. cúmque [a] decretum eſſet non violandam fidem iureiurando ſancitam, ſed publicis miniſteriis deputandos, in hac conditione poſtea ſunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo ſe ſubtraxerunt. Cæterùm [b] cùm Rex Hieroſolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Ieſum defeciſſe, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuiſſet, Gabaonitæ videntes ſe peti, & hoſtes caſtris circa quendam fontem non longè ab vrbe poſitis, ad oppugnationem expediri, Ieſum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam ſpem ſalutis reponerent. Tunc [c] Ieſus cum toto exercitu in ſuccurſum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: eúmque terga vertiſſent, per decliue fugientes eſt perſecutus, Bethora is locus dicitur. Interfuiſſe huic prœlio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminũ ictibus, grandine inſuper maiore ſolito ruente. acceſſit & illud nunquã antea viſum, quòd dies factus eſt lõgior, ne inter-

Ann. mundi 2494. Ante Chriſtum nat. 1470.

a *Gabaonitæ miniſterijs publicis deputati. Ioſ. 10.*

b *Rex Hieroſolymitarũ in Gabaonitas mouet.*

c *Hieroſolymitanos fundit fugátque Ieſus.*

Ann. mundi 2494. Ante Christum annos 1470.

uentu noctis victori hostis eriperetur. quo factum est vt Iesus Reges istos caperet in spelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de [a] omnibúsque supplicium sumeret. Creuisse [b] autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædáque abacta, exercitum reducit in Galgala. cúmq; latè per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter gestis spargeretur, déq; stupenda multitudine cæsorum, excitati [c] sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit, adscitis Palæstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erántque [d] omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non satis tutos putarent, pollicitúsque victoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitque conflictus validus & strages maior, quàm vt facilè credi possit, est edita, in fuga quoque plurimi cecíderunt. vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges [e] etiam ad vnum omnes sunt cæsi: adeóq; ærumnarum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, & cuncta exurerent.

a *Quatuor Reges trucidati.*

b *Sol immotus constitit. Ios. 11.*

c *Chananæorum Reges mouent in Hebræos.*

d *Chananæorum ingens exercitus.*

e *Chananæorum Reges omnes ad vnum cæsi.*

Totam

Totam [a] deinde regionem peruagatus est, neminéque audente congredi, expugnabant oppida, & quotquot ad manus suas peruenirent interficiebat. Iámq; quinto huius belli anno exacto Chananæorũ nemo supererat, nisi qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrũ tabernaculum in vrbe Siluntę fixit: quòd is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus in quo tantisper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præbetet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare, ita vt Moses præceperat, statuit: & diuiso [b] exercitu, Garizęo mõte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidiũ, in quo altare erat cũ Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibúsq; peractis & in altari insculptis, in Siluntem sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum propter situm naturæ tutũ, tum propter munitiones ad frustrandos hostiũ conatus arte additas, nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, quòd ad suum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cúmque frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum ausos manus conserere deuictos, exercitúsque potentissimos prælio superatos, & internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis supererent. cæterùm [c] quoniã ex vrbibus aliæ captæ essent, alię munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem [illegible] in cõmunem expeditionem profu-

An. mundi. 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Chananæorum regionẽ totam Iosua domatur.*

b *Iosua in duas partes copias diuidit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Ios.* 13. 14. 15

c *Iosua diuidendam regionem & duas tribus cum dimidia remittit.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

a *Iosua ad metiendam & diuidendam terram quosdam mittit.*

ti fuerãt,& propter cognationẽ socios periculorũ se adiunxerant,gratiis prius actis ad proprias sedes remittendos.deinde ex singulis tribubus singulos testatæ probitatis viros eligendos,qui regionẽ totã permẽsi bona fide & absque dolo magnitudinẽ eius renunciarẽt.In [a] eã sententiã itum est ab vniuerso populo: móxq; eos viros misit ad metiendã terrã adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiã errare ac falli nó poterant. híſq; mãdata dedit,vt estimationẽ agrorũ iuxta bonitatẽ terræ facerẽt. nã Chananææ natura talis est,vt videre liceat cãpos magnos & frugum ac fructuũ feracissimos,qui collati ad aliã terram admodũ vberes videri possent : quòd si iidẽ ad Hierichuntinũ aut Hierosolymitanũ agrum cõferantur,iã nõ magni precij videbuntur : cũ tamẽ hi agri parui sint & bona ex parte mõtani, sed quantũ ad fertilitatẽ attinet,nullis aliis secundi. hanc ob rẽ voluit iuxta æstimationẽ potius quã iuxta mensuram sortitionẽ fieri, quòd nonnunquã vnũ iugerũ pro mille aliis valeat. Decemuiri autẽ huic negotio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta,septimo mense reuersi sunt ad eũ in Siluntẽ, vbi tũ tabernaculi sedes erat. Tũ [b] Iesus assumpto Eleazaro cũ senatu ac tribuũ principib. diuisit regionẽ nouẽ tribubus & Manassitarũ dimidiæ parti,cuique tribui pro eius magnitudine agrũ admetiens. cúmque ad sortes ventum esset,tribui Iudæ obuenit tota superior Iudæa pertingens vsque Hierosolyma,latitudo verò eius Sodomiticũ lacũ attingebat.in hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumææ partẽ Ægypto & Arabiæ cõterminam.Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt,quæ à Iordane amne vsque mare porrendi-

b *Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassis diuidit.*

dítur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela, angustissima autẽ hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt, Ephremi autẽ tribus terram à Iordane vsque Gadara in longũ protensam sortita est, in latũ patentem à Berhelis vsq; magnũ campũ. Manassetidis itidẽ dimidia pars agrum à Iordane vsq; Dora vrbẽ, latitudine vsque Bethsana, quæ nũc Scythopolis vocatur. Post hos Issacharis in longum patentem à flumine vsque Carmelũ montẽ, latitudinis verò mons Itabyrus fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacũ terrã Carmelo & mari contiguã sunt sortiti. Quæ autẽ regio post Carmelũ sita est cõuallis ab re nomẽ habens tota Aseritis cessit quà ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Acchipus. Quæ verò ad orientẽ spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mõte oriuntur, quà fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porrò Danitæ adepti sunt quicquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Doris terminati. horum est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem à quo Iudæ tribus initiũ fecit. Ad hunc modum sex gentium à filiis Chananæi denominatarum, regionẽ Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandã dedit. Amoræam enim & ipsam ab vno ex filiis eius dictã Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt suprà diximus. Sidoniorum autem, Aruczorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerunt. Cęterùm [a] Iesus ætate iã defecta cum non valeret consilia sua per se exequi, & qui vicem eius gerebant, negligẽtius Reipub.

An. mundi 2499. Ante Christum natũ 1465.

Ios. 16. 17. 19.

Supra lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ios. 13.

Iosua vnicuique tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret, præcipit.

Ann. mundi 2499. Ante Chri. natum 1465.

administrarent, præcepit vnicuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret. In hoc enim cõsistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq. eos non ex Mosis tãtum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amorœa trans flumẽ acceperant. ex[a] his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquã à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerũt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephræmi Sicima, in Nephthalitite Cedesis, quę est in superiore Galilęa. post [b] hęc quod de pręda reliquũ erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarũ accessio & publicè & priuatim facta est. tantũ erat auri & vestimentorũ ac reliquæ suppellectilis: tãtũ etiã iumentorũ ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthęc aduocato in concionẽ exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vna militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam [c] Deus & pater qui est dominus Hebræorũ generis, terrã hanc & acquirere dedit. & in perpetuum mansuram nobis promisit: vósq. opem vestram indigentibus ex mãdato Dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est, cum iam nihil arduum supersit, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quãdoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operã vestrã nobis paratam fore. Itaq; gratias vobis agimus quòd socij periculorũ esse voluistis, rogamúsque, vt in hac mutua bẽneuolẽtia perseueretis, memores amicorũ, & quòd vos quoque vestras possessiones nostris auxiliis paratis, sicut nos ad hãc sollicitatẽ, Deo fauente, & vobis adnitentibus

a *Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ios. 20.*

b *Prada diuisa.*

c *Iosua ad eos, qui ex regione vltra Iordanẽ sita militabant, oratio.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

ſibus,peruenimus, nec id ſine veſtræ operæ præmio:quandoquidē ex hac militia ditati eſtis,multúmq; prædæ,auri & argenti, referetis, & ſuper omnia noſtrā benenolentiā ad referēdam vicem nunquam nō promptā ac paratam, Nam & Moſis mandatis ſatisfeciſtis,nō cōtempta autoritate mortui,& nihil vobis ad noſtrā gratiam promerendam reliquum feciſtis.Lętos igitur vos ad veſtras poſſeſſiones dimittimus, hoc vnum rogatos,vt nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtrā dirimere,néve propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes etiam Abrahæ ſtirps ſumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tā noſtros quàm veſtros maiores in hanc lucem protulit : cuius leges ac religio per Moſen inſtituta,diligenter obſeruanda ſunt.hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propitius:ſicut cōtrà,ſi in alienos ritus degeneraueritis, & ipſe nos auerſabitur.Hæc locutus & ſigillatim primatibus populóq; in cōmune dicto vale,ipſe quidem eodē loco reſtitit,reliqua autē multitudo vniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur.Itaq; [a] tralecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manaſſitarū eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignū cōiunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt.Quo [b] audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo,putabāt eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere:& temerè hac ſuſpicione violatæ religionis moti arma corripuerāt vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi, exiſtimabant enim non tā cognationis ac dignitatis eorū qui in hoc erāt crimine,quàm diuinæ vo-

Hedio & Ruffino Cap.4. *Ioſ.*12.

a *Iſraelitæ traiecto flumine, altare ſuper ripam Iordanis erigunt.*

b *Decem tribuum ad reliquos Iſraelitas legatio.*

An. mundi 3499. *Ante Christum natum* 1465.

luntatis rationem habendam, atq; ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediendam & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & cõuentu aduocato Phineeses in cõcione constitit: Maius *a* inquit vestrũ delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. attamẽ non culpę magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatẽ educi positis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id feciſtis, sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestrã possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorũ ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Area, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur vllum laborẽ pro legũ defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendũ flumine traiecto, Pro Chananæis habitos, non secus atque illos exter-

a Phinees ad Rubenitas oratio.

exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitẽ noſtrum eſtis, extra poteſtatem etiã Dei vos euaſiſſe. vbi eſtis, omnia ſunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. quod ſi putatis locũ vobis ad rectè ſapiendũ eſſe obſtaculo, præſtat nouam agrorũ diuiſionẽ facere, & hanc regionẽ pecoribus cõpaſcuã relinquere. Satius eſt igitur vt reſipiſcatis, & à nouitatibus mutato propoſito deſiſtatis, rogamúſq; vos per ſalutẽ liberorũ ac coniugũ, & quicquid habetis chariſſimum, ne nobis belli ſuſcipiendi neceſſitatẽ imponatis, cõtra quos minimè volumus. In hac enim concione & cõſultatione ſitũ eſt, vtrum pace noſtra & veſtris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis perſuaſi, an vos & veſtra omnia belli periculis exponere.

Ann. mundi 2499. Ante Chriſtum nat. 1465.

Poſtquã hæc Phineeſes dicere deſiit, qui cõcione præerãt, pro communis cauſę defenſione hæc attulerunt. Viri [a] fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus, nèq; in religione cuius nequaquã pœnitet, quicquã innouare. Vnũ Deũ nouimus Hebræis omnibus cõmunẽ, & altare eius æreũ quod eſt ante tabernaculũ, nec aliud vnquã noſtras excipiet victimas, nam hoc quod nũc ereximus, quódq. veſtræ ſuſpicioni anſam præbuit, nõ ad Deũ ſacrificiis placãdũ exſtructum eſt, ſed vt perpetuũ argumentũ exſtet noſtræ neceſſitudinis, nóſq. patriæ religionis admoneat, nõ vt vos ſuſpicaminí, violãdæ religionis ſit initiũ. & hãc fuiſſe nobis exſtruendi cauſam, Deus ipſe teſtis eſto idoneus. quapropter meliorẽ poſthac de nobis opinionẽ habetote, abſitq. vt nos affines exiſtimetis ei crimini, cui quiſquis ex Abrahę poſteris ſe obnoxiũ fecerit, & à patriis moribus ac ritibus degenerauerit, abſq. capitali pœna expiari nõ valeat. his auditis Phineeſes, collaudatáq. eorũ cõſtãria, reuerſus

[a] *Rubenitarum reſponſio.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

ad Iesum rem totam apud populum exposuit, qui lętus quòd nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: mòxque soluto cõuentu, reuersis ad sua singulis, ipse [a] apud Sicima elegit domicilium. Anno autem post vigesimo iã decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tũ ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse: primũ Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tãtas opes tantámq; gloriam peruenerant. hortatur [b] deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æquè habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non aliis retineri posse quàm pietatis artibus. Suũ enim fuisse, vt priusquam decederet, illos officij cõmonefaceret. postremò rogauit vt hanc admonitionem boni consulerent, essẽtq; eius perpetuò memores: post hanc concionẽ [c] naturæ debitũ exoluit, anno vitæ cẽtesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro minister ipsius exegit: & post eius obitũ viginti quinq; Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudẽtia tum eloquentia, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus [d] moritur & Eleazarus Põtifex, Phineesi hæreditarium relinquens Sacerdotium sepulturæ eius monumentum impositũ extat in vrbe Gabatha. Post horũ obitum cõsultus Phineeses à populo de voluntate Dei cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, respondit, iubere Deũ vt Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cõditionibus ré aggressa est vt sublatis é suæ ditione hostiũ reliquijs, tũ tributarijs, in alte-

a *Iosua domicilium ad Sicima. Ios. 23. 24.*

b *Iosua postrema ad senatores & Magistratum Hebraeum adhortatio.*

c *Iosua moritur.*

d *Eleazarus moritur. Iudic. 1.*

rius

rius tribus exstirpandis huius generis reliquiis vicem rependeret. *An. mundi 2525. Ante Christum nat. 1439.*

Quomodo post mortem Imperatoris Israelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantum fuerint superstites.

CAP. II.

AT Chananæi quorum res tum erant satis integræ cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant ductu loci Regis Adonibezi. id nomen Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem victoriæ reponebant in hoc, quòd Iesus dux Israelitarum esset defunctus aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & [a] cæsis, decem milibus dum reliquos fugientes insequũtur Adonibezecũ ceperunt qui manibus ac pedibus trũcatus agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos Reges antea hunc in modum à se mulctatos confessus, sic affectum detulerunt non longè à Hierosolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt, deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma [b] sunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at superior natura loci & munitionibus est defensa, quare oppugnatione in Hebronem translata, vrbéque vi capta, in oppidanos omnes sæuitum est. apud hos in eam diem superstites erant quidam è gigantum genere, statura & specie cæteris mortalibus dispares, visu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur: qualia vix credant qui non

Hecatæo & Ruffinus Cap. 5. al. 2.

a *Chananæorum decem millia trucidantur & Adonibezek capitur.*

b *Hierosolyma pars capta eiúsque habitatores interfecti.*

An. mundi 2525. Ante Christum nat. 1439.

Ios.21.

a Iethra Mosis soceri posteris ager attributus.

b Israelita Chananaos non vno actu deuicerunt.

c Ephraimi ex proditione occupant Bethel.

Hedio & Ruffinus cap. 6.al.3.

d Israelita bellum ad hoc tempus.

uiderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus:reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt,iuxta mandatum Mosis,fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio [a] Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri,cuius posteris ager est attributus,quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnarũ socij fuerant, expugnatis [b] mõtanis oppidis in campestria & maritima descendẽtes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt.Euasit autem eos Gaza & Accaron,quòd in planicie sitæ & abundantes curribus,inuadentes se malè mulctatos facilè reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt.Beniamitæ verò,in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à sedibus,alteri à periculis feriati,ad culturã agrorum vtrique se contulerunt.Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt,& tributis contenti pacem Chananæis dederũt,Ephræmi [c] verò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria fidæ data & accepta,& iureiurãdo firmata,intromissos etiam ipsum cum familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti cõpotes: cæsisq; reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominiũ habuerũt. Omisso [d] deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operã dabant:atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm hone-

stati

ſtari ſtudebant, diſciplinæ ac legum diuinarum immemores; qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è ſua ſententia hoſti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquãdo per occaſionem pro intempeſtiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametſi territis oraculo, bellum tamẽ non libebat ſuſcipere, tum quod multa è Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborẽ non eſſent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec ſenatus vt ante legitur, nec magiſtratus ſolennes creantur, dũmque relicta cura ſtatus publici, omnes priuatis tantum lucris ſunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit. ex qua mox bellum ciuile exortum eſt, quod hãc cauſam habuit. Vir è plebe [a] Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parùm reſpondere in amore ægrè ferebat. hinc orto diſſidio, mulier cõtinuas expoſtulationes non ferens, relicto marito menſe quarto ad parentes reuertitur: is coactus deſiderio, & ipſe venit ad ſoceros, quorum opera miſſis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eò loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus, quinto cùm decreuiſſet domum repetere, poſt meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiã dimiſerunt. nec niſi meliore diei parte trãſacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur aſina. cúmque emenſi [b] triginta ſtadia non longè abeſſet à Hieroſolymis, famulus dabat cõſilium vt aliquò diuerterent: ne, ſi nox iter facientes opprimeret, in aliquod incõmodum inciderent. præſertim propinquis hoſtibus, cũ ſeroţina hora etiam ami-

An. mundi 2525. *Ante Chri.* ann. 1439.

Iudic. 19.

a *Hiſtoria de vxore Leuitæ.*

b *Triginta ſtadia quatuor milliaria Italica.*

An. mundi 2526. Ante Christum nat.

eorum loca suspecta facere soleat, marito non placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebátque progressus [a] viginti stadia ad sui generis homines diuertere, in hoc cõsentientibus omnibus, peruenit in Gabã tribus Beniamitidis sero admodum, cúmque in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidem è rure domum repetens, Ephræmita genere sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quisnã sit, & cur crepusculo deuium cœnam è foro peteret, ille se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarũ ditione se habere domicilium, tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes visus est, ad se deducit hominẽ. Gabaeni [b] verò quidam iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, venerũt ad ianuam, rogantéque sene vt abirét, & vim abstinerét ac iniuriam, postulabant, vt exhibita hospita quieti suæ consuleret, cúmque ille contra diceret cognatam esse Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, iuuenésque iura contemnerent ac deriderent, cædem minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt seruo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat, illis verò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omninò accipere volẽtibus, supplex orabat ne quid cõtra leges committerent. at illi furentes vi raptam mulierem domum abducunt, cúmque ea per totam noctem ad satietatẽ illusissent, diluculo dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad hospitium

[a] Duo milliaria Italica cum dimidio.

[b] Facinus detestandũ Gabaeorũ.

ſpitiũ reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, nõ audens in mariti conſpectum venire: quòd nunc indigniſſimè rem laturum putaret, humi collapſa expirauit. Leuita ratus ſopore oppreſſam, & nihil grauius ſuſpicans, excitare conabatur, conſolaturus eo quòd nõ ſponte ſe ad ſtuprum præbuiſſet, ſed vi in alienas ædes abrepta, vt verò defunctã ſenſit, ſatis prudẽter pro calamitatis magnitudine ſe gerens, eadauer iumento impoſitum domum reportat: & mõbratim diuiſum in partes duodecim, ad ſingulas tribus miſit, mandans perferẽtibus vt indicarẽt per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & de eorum volentia. Tum verò illi, nunquã tali antè viſo vel audito ſpectaculo, ad indignationem graniter commoti, & iuſto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & cõgregari ante tabernaculum, Gabaenos hoſtiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum ſenatus cohibuit, ſuadens non ita temerè cognatis bellum inferendũ, priuſquàm verbis agerẽt de criminibus, quãdo ne in exteros quidem ob iniuriã acceptam armari leges permittũt, niſi legatis prius de ſatisfactione miſſis. rectum igitur eſſe ad Gabaenos mittere qui ſontes ad ſupplicium depoſcant, qui ſe dedãtur, horum pœna contentos eſſe debere, ſin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque [b] mittũtur Gabaenos accuſaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerãt, & poſtulaturi, vt pro violatis legib. morte iuſtas pœnas dependerent. Gabaeni [c] verò non dediderunt iuuenes arbitrati ſibi pudendũ, ſi alienis imperatis metu belli parerẽt, cũ multitudine ac virtute nulli ſe cedere videri vellent: erátque magnus apparatus totius tribus, cũ cæteri non defuturos ſe promitterent, ſi quid eos vi & armis

An. mundi 1526. *Ante Chriſtum nat.* 2498.

a *Leuita per xorem in duodecim partes diſcerptam ad ſingulas tribus miſit.* *Iudic. 20.*

b *Iſraelitæ mittunt ad Gabaenos qui ſontes ad ſupplicium depoſcant.*

c *Iſraelitæ Gabaeni ſontes non tradunt.*

An. mundi 2526. Ante Chri sum natum 1438.

aggredi vellet. Quæ [a] postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciũt neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugẽ, & acriore bello persecuturos se eã tribũ, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerũt cõtra eos exercitum quadringentorum millium armatorum, Beniamitæ verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcẽtos ex eo numero fuere quingẽti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque cõmisso apud Gabã prælio, egregiè vicere Beniamitæ: cæsis [b] ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissẽt, nisi nox prælio diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitę verò in castra insperata clade attoniti. Sequenti [c] die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt, ex parte Israelitarum, quo factũ est vt castra metu desererent. profectique Bethela: quæ vrbs nõ longè aberat postridie ieiunio peracto supplicauerunt: Deo per Phineem sum pontificẽ vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem est pollicitus. Ergo [d] diuisis bifariã copiis, dimidiã partẽ noctu circa vrbem in insidiis collocant, reliquã in aciem producta cum Beniamitis manus conferunt, mõxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedẽtibus quò longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij, postquam autem sãtis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox co-

a *Israelitæ iureiurando sanciunt, ne minẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurũ in cõiugem, & quadringẽtorũ millium exercitum contra eos educunt.*

b *Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt.*

c *Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.*

d *Israelitæ copiarũ partem in insidijs collocãt, & vt impares paulatim pedem referunt.*

orti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallē quādam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euasērūt incolumes: qui conglobati & facto cuneo ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui [a] omnes ceciderunt numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ [b] verò Gabam incenderunt, & mulieres atq; impuberes contucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeóq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam [c] etiā Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium cōtra Bēiamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tā viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recētibus etiā cladibus exasperatus, qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dū vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos [d] quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tā ipsorum quàm suam cladem conqueśti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, néve quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticā irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædā insuper quantam possent abigere. At il-

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

a *Beniamitarū viginti quinq; millia trucidātur, tantum sexcenti incolumes euadunt.*

b *Gibea & alia Beniamitarum vrbes incendūtur.*

c *Iabes in Galead quæ auxiliū cōtra Beniamitas negauerat destruitur.*

Iudic. 21.

d *Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocant.*

An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438

li agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ verò dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabãt. vnde illis vxores ad sufficiendã prolẽ parari possent. cùm [a] enim ante initium belli iureiurando cautum esset, ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum consulerent, quod ab ira profectum esset, non à iudicio. Nõ ingratam rem Deo fore si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quãdo necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cùm verò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consilium, quomodo [b] saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ harum quotquot [c] potuerint rapere, Beniamitis impunè sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus, quòd si patres earum ægrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint, & quòd non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiã cõcessum est, decretúmque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autẽ festo ducẽti illi bini triniue ante vrbẽ insidiabantur, aduentantibus virginibus inter vineta, & per alias latebras. illæ verò nihil suspicantes, lusitando securè iter faciebant. iuuenes autẽ coorti dispersas corripiebãt atque

a *Beniamite quadringentas virgines Iabiticas ducunt.*

b *Quando & quomodo iuramentũ seruandum.*

c *Beniamitæ, vt virgines rapiant, cõceditur.*

Aq; hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ in-sudantes dederũt operã vt ad priſtinam felicitatem aliquando redire poſſent. Quo factum eſt vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Iſraelitarum conſilio ſeruaretur: mó (que magnis incrementis tam numero quàm opibus eſt aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

An. mundi 2526. *Ante Chriſtum nat.* 1418.

Nec[a] felicior per idẽ tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna viſa. Iſraelitis iam deſuetis armorum exercitio, & in colendis agris tãtum occupatis, Chananæi in contẽptum gentis collegerunt copias, nõ quod ſibi temerent, ſed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, ſecuriùs in poſterum ſuas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnóque numero peditũ armato, adiunctis etiam curribus, Aſcalonem & Accaronẽ in ſorte Iudæ ſitas in partes ſuas traxerunt, & alias pleraſque campeſtres ciuitates: ita vt Daniæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campeſtribus habentes. qui *b* cùm nec bello eſſent pares, nec pro numero ſatis agrorum haberent, miſerunt ex ſuis quinque viros in mediterranea, diſpecturos num quem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progreſſi, nõ longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam ſuis renuntiãt. qui mox cum exercitu illo profecti *c* condiderunt vrbẽ Dana, cognomine vni è Iacobi filiis, & à ſua tribu denominatam. Iſraelitarum autẽ res in deterius prolabebantur, quòd neq; ad laborem ſe exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicæ ſtatu, magna licentia pro ſuo quiſq; libito viuebat, vt domeſticea Chananæorum vicos, imò quoq; gentem impunè inuaderẽ.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. 4.

a *Daniana tribus à Chananæi preſſa.*

b *Danitæ locum inhabitandum quærunt.*

c *Dana extructa.*

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

CAP. III.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperiit. Bello [a] enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Iudic. 3. a Israelita à Chusarthe oppressi.

Libertas per Cenizum reddita.

CAP. IIII.

ERat in [b] tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias pferre, sed vt ad audendũ pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantúmq; primus successus valuit vt in dies crescente suorum numero, iã aperto marte hosti pares viderentur. itaq; congressi cum hoste vno prælio se in libertatẽ asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

Ibidem. b Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem à seruitute exemptus.

CAP. V.

POst cuius mortẽ, vacante principatu, res Israeli-

Israelitarũ rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberẽt: quæ res in causa fuit, vt Eglon [a] Moabitarũ Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prœliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoq; apud Hierichũtem. is [b] in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regiis gratus accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter fagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstũ, partim satellitib. occupatis circa prandium: iuuenis igitur oblatis Eglonis muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat, sedebátq. in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu plagam non satis lethalẽ inferret: iubet igitur eum surgere dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum, cũque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes [c] inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebãt, dormire eum putantes. Io-

An. mundi 2534. Ante Christum nat. 1430.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. *Iudic. 3.*

a *Eglon Rex Moabitarũ Israelitas subiugat.*

b *Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem sese insinuat*

c *Iodes Eglonem in-*

eidat.

An mundi 2614. *Ante Christum nat.* 1350.

des[a] verò Hiericũtiis re eàm indicata, autorẽ se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi verò libẽter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant. & cornicines per totã eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autẽ domesticos diu latuit quod acciderat, sed cùm iã adueſperascceret, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cúmq. mortuum inuenissent, hærebant inopes consilij: & priusquã satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex *b* his pars in vestigio confodiuntur, pars alia, arciter millia decẽ, fugã, Moabitidã regionẽ petunt. eos Israelitæ, præoccupato Iordanis trãsitu, in fuga intercipiebãt, maximè circa ipsa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq. ita Hebræi Moabitarum imperium excussérunt: Iodæ autẽ huius felicitatis autoris honor consensu multitudinis est habitus, vt confestim princeps declaratus sit. cum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude dignissimus: postquã Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finit.

a *Iodes Eglonem trucidat.*

b *Moabitæ ab Israelitis fusi fugatiq.*

Quomodo Israelitæ sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint reposíti.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. *Iudic.* 4.

ISraelitæ verò, quos præteritæ calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobediẽtiam relapsi priusquã satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio [c] Iabini Chananæorũ Regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorum, quæ vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditũ alebat millia trecenta, equitum decem, præterque

c *Iabin Rex Chananæorũ Israelitas subiugat.*

que currus bellicos habebat ter mille. His copiis[a] præfectus Syſares primus inter amicos régios, congreſſus cũ Iſraelitis in tantam deſperationẽ res illorum adduxit, vt libenter incolumitatẽ tributaria ſeruitute paciſcerentur, quã per viginti annos ferre ſunt coacti, præ nimia ſeruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo ſic volente, quò ni.niam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandẽ reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, nimirum quòd à legum contemptu proficiſcerẽtur, Deboram[b] quandam Prophetidem adeũt (nomen hoc apem Hebræis ſignificat) rogantes vt precibus Deum ad miſerationem flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus ſalutem illis annuit, imperatore[c] deſignato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium virorũ exercitu, in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad victoriã, quam Deus oraculo promiſerit. Baraco vetò negãte ſe accipere imperium, niſi & illa vnà ſecum adminiſtratura id eſſet: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quẽ Deus te habere voluit? ego verò non recuſo. & conſcriptis[d] decem millibus, caſtra poſuerunt ad montẽ Itabyrium. occurrit mox eodẽ Syſares, Rege ſuo ſic iubente, & nõ longè ab hoſte cum exercitu cõſedit. Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtiũ territos, & in tutiora ſe recipere volentes, retinuit Debora, iuſſitque eadem die prælio decernere. Victoriam enim penes ipſos fore, & Deũ ſubſidium & opem alaturum. Itaque[e] cõmiſſa pugna vehemẽs imber mixtus grandine ſuperuenit, quem ventus in aduerſos Chananæorum vultus ingerens, &

Ann. mundi 2614. Ante Chriſtum natum 1350.

a *Syſares ſiue Siſara præfectus exercitus.*

b *Debora Prophetiſſa.*

c *Baracus cõtra hoſtes Imperator deſignatur.*

d *Debora & Baracus in hoſtes mouent.*

e *Siſara cũ ſuo exercitu*

imbre

An. mundi 2611. Ante Chri. nat. 1350.

prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo immiuens non solum minus offendebat, sed alacriores etiã faciebat, manifestatio Dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaq. rupta aduersa acie, turbatísq. ordinibus ingentem hostium stragem ediderunt atq. ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suometipsorũ equitatu ac curribus proterebantur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen, quæ latebras petentẽ excepit, & potũ poscenti lac acidum exhibuit, quod ille cùm auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quẽ [a] Iale aggressa, ferreum clauũ sopito per tẽpora adegit malleo, móxque Baracianis supernenientibus solo affixum ostendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, Iabinum obuiam factum interfecit: & cæso Rege, ac solo vrbe æquata, quadraginta [b] annis imperium Israelitarum tenuit.

a Iale Sisseram ferreo clauo interficit.

b Baracus quadraginta annis Israelitarum imperium tenuit.

Quomodo Amalecita deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

CAPVT VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. *Iudic. 16.*

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulò post [c] Madianitæ, sociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem cõtra Israelitas fecerunt & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatisque frugibus prædam abegerunt. cúmque idem per continuos septẽ annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coegerunt, qui spelũcis & subterraneis ædificiis excauatis, quicquid

c Madianitæ Amalecitis sociis Israelitas magno prælio vincunt.

hos-

hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus. *An. mundi 2654. Ante Christum natum 1310.*

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

CAP. VIII.

PEr[a] idem tempus Gedeõ Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manassetidis, manipulos frugum clàm in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area facere, cúmque spectrum ei adolescẽtis specie se obtulisset, & felicẽ ac Deo carũ appellauisset: respondẽs. Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentũ est maximum, quod torculari nunc vtor pro area, illo contra iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negotiis imparem, Deus autem quicquid deesset se suppleturũ pollicebatur & victoriam Israelitis daturum. modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rẽ Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni[b] autẽ Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriã sibi potiùs, quàm[c] Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti, vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maximè, exercitum ducat ad

a Gedeoni, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.

Iud. 7.

b Gedeonem exiguas copias, Deus eligere iubet.

c Victoria Deo tribuenda,

An. mundi 2614. Ante Christum nat. 1310.

fluuium,& quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederent.quotquot autem intrepidè ac tumultuariè potum sumerent:sic existimaret,eos metu hostium hoc facere. Postea quã ita,vt iussus est,fecit, trecẽti inuẽti sũt cum perturbatione aquã sumere, cauis manibus ori admouendo.imperauitque Deus,vt his assumptis hostẽ inuaderet.Gedeone[a] verò solicito,quia mandatum acceperat à Deo,noctu illos adoriri,volens ei metũ omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite, clã accederet ad Madianitarum tentoria,ab illis enim accepturum occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est,vno tantùm comitante famulo.cúmque ad quoddam tabernaculũ adrepsisset,offendit insomnes in eo milites, & quendam cõmilitoni narrantem somnium,ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceã, præ vilitate hominibus fastidiendam,per castra prouolui, & primò regis tentorium,mox cęterorum omnium prosternere,qui respondit interitum exercitus significari,addẽs vnde hoc ita colligeret. iter omnes,inquit,fruges hordeũ est sine controuersia viliſſimũ: & inter omnes Asiaticas gẽtes nõ facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israelitæ, vt merito conferri possint hordeo.hi nũc autore Gedeone cõtraxerunt copias,& res nouas moliũtur.ergo quia dicis te vidisse illã massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autẽ audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostiũ audiuerat.fecerũt illi quod imperatũ est,accẽsũ hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum.tum[b] Gedeon circa quartã fermè vi-

a *Gedeon ad Madianitarum tẽtoria accedit, & ab illiꝰ somnio confirmatur.*

b *Gedeõ cũ trecentis viris pugnam adornat.*

gilian

gillam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos, erant autem centenariæ, gerebántq; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebāt, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distribuiri tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce ante prænoniti, cùm iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatóque militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter se, missomnes consternatio exoritur, vt [a] incomparabiliter plures mutuis vulneribus quàm hosti li ferro caderēt. quòd diuersę linguæ homines eadem castra haberent, semel enim pauore cōfusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tātæ cædis & Gedeonis victorię rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostē insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venēre, occidunt, interq; [b] cæteros Reges etiam duos Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces, cū reliquiis exercitus fermè decem & octo millia hominum quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad omnes vnum trucidat, & [c] reliquos duos duces, capit, Zebim & Hezarbunim. his [d] prælijs cæsa sunt Madianitarū & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda

Anni mundi 2654. Ante Christum nat. 1310.

a *Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadūt.*

b *Israelitæ hostes insequuntur, & Reges duos Oribum & Zibum occidunt. Iud. 8.*

c *Gedeon duos duces Zebim & Hezarbunem capit.*

d *Madianitarū & cōfœderatorū centum viginti millia trucidantur.*

An. mundi. 2654. *Ante Christum nat.* 1310.

etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumẽtorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephræmj tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, initiis ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quã suam ipsorum qui militassent: atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cùm vellet imperium

a Gedeon per annos 40. regnat.

deponere, compulsus est id retinere per annos XL. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circunquaque finitimis bella gesserint.

CAP. IX.

Hedio & Ruffino cap. 11. *Iud.* 8. 9.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothũ verò vnũ ex cõcubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriũda, adiutúsq; à maternis cognatis pecunia, cũ videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes b fratres interemit, excepto vno Iothame.

b *Abimelechus septuaginta nouem fratres interficit.*

hic

hic enim fuga incolumitatẽ quæsiuit, Abimelechus autẽ occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere. omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æquè ac infestus. Itaq; [a] dum quodam tempore publicà in Sicimis festiuitas celebratur, ad quã plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Garizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentiũ ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cúmq; illi magis etiam silerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quẽ propter fructus suos percipiebat, nõ requireret aliũm: arbores non destiterunt principem quærere: visúmq; est viti hunc honorem deferre, ea [b] verò totidem verbis, quot ficus, recusauit & simili modo etiam olea itum est deinde cũ eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit. Si serio me Regem poscitis, sub vmbra mea requiescite, sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, nõ tisus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechũ, necatis fratribus, principatũ vsurpare, cuius ingeniũ nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per trienniũ in latebris mõtium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòst, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum [c] ex vrbe & tota tribu expulerũt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret, cúmq; instaret vindemia

An. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

a *Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obijcit.*

b *Arborum de Rege deligendo consilium.*

c *Abimelechum Sicimitæ expellunt.*

An. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eosdem dies contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur: cœperúntq; secum fructus cõuehere, & per sodalitia cœnantes audebãt aperte in Abimelechum cõuicia iactare. & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebãt. Zebellus verò quidã è Sicimitarũ primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiã vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè vt inimico gratiã, qualem meretur referat. quo facto curaturũ se, vt eũ populo reconciliet. cúmq; [a] Abimelechus locum insidiis aptũ cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repetè armatis exclamat. Zebelle hostẽ video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imò non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiã obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis? Gales [b] verò turbatus excipit primũ impetũ. cúmq; suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eũ quasi volens malè pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur, cæterũ Abimelechus cognito quòd Sicimitę ad vindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa vrbẽ disponit. cúmque prodissent tertiam suorum partẽ occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbem pateret. cæteri verò disper-

a Abimelechus in Sicimitas mouet.

b Gales ab Abimelecho fugatus à Sicimitis vrbe pellitur.

dispersos circumueniunt. Itaq; [a] vbique plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, saléq; in ruinis eis semināto, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispalati periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locũ natura munitũ muro insuper cingere volebant. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quã primùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto [b] fasce arido. iussísq; cæteris idem facere, breui petram strue lignorũ circumdedit, subiectóq; igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vnà cum vxoribus & liberis absumerentur. numerũs virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum sanè, nisi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de se meritum. Abimelechus [c] autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus quam vniuersos perderet. mox enim exercitũ ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum. hãc [d] expugnaturus cum propius ianuam accessisset mulier, fragmine molæ demisso, caput subeuntis ferit, ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagiũ illis accidit. cæterùm [e] exercitus, duce mortuo, milites in suas quisque domos reuersus est. Israelitarum

An. mundi 2694. *Ante Christum natum* 1270.

a *Sicima capta ac solo æquata.*

b *Sicimitæ profugi in petra comburuntur.*

c *Abimelechus Thebas capit.*

d *Abimelechũ mulier ferit, & armiger eum occidit.*

e *Thola 23. an. regnauit.* Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19. *Iud. 10.*

Ann. mundi 2697. Ante Christum nat. 1267.

deinde [a] gubernacula Iairus Gadarenus de tribu Manasetide suscepit, vir tum rebus cæteris tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Rex autem Hebræorum rursus in peiore statu erant, legibus autoritatem suam non amplius obtinentibus: qua occasione [b] arrepta Ammanitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabãt. Hebræi verõ calamitatibus castigati, supplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret. aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant: Erat autem [c] quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc missis nuntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei traditu-ros. ille non admisit preces, causatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cùm enim non esset eadem matre natus, sed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem, tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad se venirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid

facto

a *Post eum Iair annos 22.*

b *Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.*

c *Iaphthes Dux Israelitarũ creatus.*

facto opus erat prouidisset, exercitus in vrbe Masphaca collocato, mittit legaros ad Regem Ammanitarum, expostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulabátq; vt de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Mosen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volẽte tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit ipse [a] votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum esse quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregiè: fugientésq; [b] persecutus est vsque vrbem Maniathen. & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, prædá militi cõcessa: finémq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat. fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuiã facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatã. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiã. vnum rogauit, vbi sibi liceret iuuentutem snã cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere, quo impetrato, ad præfinitum terminum pater [c] mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimum neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura

An. mundi 2742. *Ante Christum nat.* 1222.

a *Iaphthes votum facit.*

b *Iaphthes Ammanitas fundit fugátque.*

c *Iaphthẽ filiam mactat.*

An. mundi 2760. Ante Christum nat. 1204.

esset. Petitus[a] post hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionẽ fecissent, & nũc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit; nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, neo auxiliũ attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat. vltrò deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui nõn ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent, vt verò nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: pluriméque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter [b] quadraginta duo millia hominum peremit. Ipse [c] expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic [d] in principatu successit Apsanes, natus è tribus Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre sexaginta mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera sua coniunctos, cúmq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodũ senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon [e] post hunc assumpsit principatũ, tribu Zabulonita: quo per decenniũ functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde [f] successit Abdon Elelis filius tribu Ephręmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & glorioſè gerendarũ occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus septuaginta comitatus circũferebatur, quos omnes

Iud. 12.

a Ephraimitribus mouet in Laphthum.

b Ex tribu Ephraim circiter quadraginta duo millia cæsi.

c Iephthes moritur.

d Apsanes per septennium Iudex.

e Helon per decennium iudex.

f Abdon iudex.

superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

Ann. mundi 2773. Ante Christum nat. 1191.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

CAP. X.

POst [a] huius mortem Palæstini superauerũt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidem vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cùm nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatẽ, in suburbanũ suum, quod erat in campo magno, cũ vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præ amore, erátq; vehementer zelotypus, cúmq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore [b] vt fiuore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palęstinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abiit. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturã & pulchritudinẽ, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiã, nõnihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. quæ volens hunc mariti stultũ mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelũ mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, sursum in

a *Israelita à Palæstinis superati. Iud. 13.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 10.

b *Samsonis nativitatem Angelus nunciat.*

Ann. mundi 2783. *Ante Christum nat.* 1081.

suburbano versantibus apparuit [b] Angelus soli mulieri. illa rogat vt pauliſper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur, quo viſo, ne tum quidē ſuſpicari deſiit: rogauítq; vt ſibi quoque eadē indicaret, illo reſpondente, ſatis eſſe quod mulier ſciat. iubet, quiſnam eſſet, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare poſſint. negauit ille ſibi opus muneribus, nec enim horū cauſa de filio lætum ſe attuliſſe nuncium. cúmq; iterum rogaretur vt ſaltem hoſpitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt pauliſper maneret dū aliquid affertur, cum mactaſſet hædum Manoches, coquendúmq; vxori dediſſet, paratis omnibus iuſſit deponi in petra & panes & carnes abſq; vaſculis. quo facto virga, quam geſtabat, carnes attigit: confeſtímq; flamma emicante cum panibus abſumptæ ſunt, & Angelus fumo tanquā vehiculo in cœlum aſcendere ab eis viſus eſt. Manoche autem ſollicito ne quid periculi immineret ex aſpectu numinis, vxor bono eum iubet eſſe animo, affirmans magno ſuo bono Deū ſe vidiſſe, cúmq; concepiſſet, diligenter mandata retinuit. Nato [b] deinde infanti. Sāſon eſt nomē inditū, quod robuſtum ſignificat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus: promiſſo capillitio victúſq; ſobrietate diuinū neſcio quid præ ſe ferebat. Cúmq; adoleuiſſet, comitatus parentes in Thamnā vrbē Palæſtinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenę, rogauit ſuos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excuſantibus quòd diuerſi eſſet generis, quódq; religio vetaret eiuſmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecitq; vt [c] virgo ſibi deſponderetur, crebro deinde ſponſam interuiſans, in trinere in leonem

a *Manochi Angelus iterum apparet.*

b *Samſon natus. Iud. 14.*

c *Samſon Palæſtinā virginem ducit.*

leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet inermis, sed [a] nudis manibus adortus beluæ fauces elicit, eiúsq; cadauer in dumetum viæ vicinũ abiecit, aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celeb ãdas Thamnitas cõuocat, qui quod vires eius haberẽt suspectas, honoris specie triginta assectatores ex æqualium numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne quid auderet. Conuiuis deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quæstionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuic; sindonẽ se daturũ & tunicã. qui tũ quòd sagaces videri cuperent, tũ quòd lucrũ nõ fastidirent, iubent eũ proponere. Ille [b] ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex imminiti suauitas. in his explicandis cũ hæsissent triduo, nec proficerẽt, puellã aggrediuntur minis simul & precibus, vt expiscata secretũ è marito indiciũ sibi faceret, ille repulsis aliquã diu blandiciis, cum rogandi finẽ non faceret, & lachrymans gratã se illi negaret; tandẽ nihil suspicãs rẽ totã de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit, illa [c] iuuenibus prodit omnia. ergo cũ præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum cõueniente., Neque leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius, neq; melle gustanti suauius. Ibi Samson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionẽ nostrã aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promiserat, spoliatis [d] quibusdã Ascalonitis, quos fortè per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remissio nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere, at puella contempta vt viciſſim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

a *Samson Leonem nudis manibus discerpit.*

b *Samson Thamnitis anigma proponit.*

c *Samsonis vxor Thamnitis aperit anigma.*

d *Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eiúsq; coniunx alteri nubit.*

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia cõmotus Samson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & commodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo [a] comprehensis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis crematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Samsonem ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnam satellitibus, vxorem quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, viuos exusserũt publicè. Samson autem in Palæstinos latè grassatus cædibus, ad habitandam Ætam se contulit. ea est petra benè firma in tribu Iudæ sita. At Palæstini totã tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Samsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquã diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine in Samsonis deditionem facerent. Illi bvolentes hanc suspicionẽ à se amotã armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expostulantes, quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facilè possent toti genti magnam aliquam cladẽ rependere, dicentésq; in hoc se venisse, vt comprehensum illis dederent postulabant consensu ipsius facere hoc sibi liceat qui, iureiurando accepto nihil prẽterea molituros, sed hosti tantũ deditionem faciendam, descendẽs de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & illi vinctum prius duobus funibus Palæstinis tradendum ducebant. cúmq; ventum esset ad locum, qui obscurus antè, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procurrentibus obuiam

Iud. 15. a Samson Palæstinorũ fruges comburit.

b Samson traditus Palæstinis.

niam Palæſtinis,& lætitiam re ex ſententia geſta,clamore teſtantibus:Samſone [a] abruptis repentè vinculis, arreptáque maxilla aſini quæ fortè iacebat præ pedibus,in medios hoſtes irruit:qua ferieus quotquot aſſequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu terga dare compulit. qua victoria plus ſatis elatus,& opis diuinæ immemor, cum totum ſibi tribueret, quòd maxilla tantũ armatus fudiſſet ac fugaſſet hoſtiles copias, ingenti ſiti oborta,cõfeſſus nihili eſſe quantaſlibet vires humanas,Deo victoriã acceptã retulit:ſuppléxq; rogauit, vt arrogantiæ data venia,ſuccurreret & periculo ſe eximeret,nec irritæ fuêre preces, ſed [b] copioſus fons ſubitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samſon impoſuit, quod in hodiernũ vſq; durat.Poſt hoc prælium iam Palæſtinos contemnens venit Gazam,& in publico diuerſorio egit.Quo audito Gazeorũ magiſtratus, ne clàm abire poſſet, ſtationes pro portis collocant. Samſon [c] verò qui inſidias maturè ſenſerat,circa mediã noctẽ ſurgens, portas cũ ipſis clauſtris ac vectibus cæteróq; paratu reuulſas,& humeris impoſitas,in montem qui eſt ſupra Hebronem perlatas depoſuit, paulo verò pòſt à patriis inſtitutis deſciſcere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniũ malorũ fuit principium. Cùm [d] enim meretricem quandam Palæſtinam adamaſſet, nomine Dalalen, conſuetudine eius delectabatur.Quãobrem qui apud Palæſtinos rerum potiebantur,accedunt eam,& magnis pollicitationibus inducunt,vt eliciat è Samſone cauſam tanti roboris,propter quod inuictus haberetur ab hoſtibus.Aſſenſit illa,& cũ prima occaſio data eſt, inter compotationem,& muliebres blanditias extollens eius res geſtas,omni aſtu vtebatur vt

Anno mundi 2791. Ante Chriſti natiuitatem 1173.

a *Samſon aſini maxilla mille viros interficit.*

b *Samſon fontem immittit petra pradicibus. Iudic. 16.*

c *Samſon Gaza portas reuulſas aufert.*

d *Dalala meretrix à Samſone cauſam tanti roboris explorari conatur & ter deluditur.*

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

cognoscèret cur tantopere virtute excelleret. Samson verò adhuc mentis compos eisdem artibus contra mulierẽ vtens: si septenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita se habere putans, communicatóq; super hoc cum magistratibus consilio, incluſáque in penitiore domus parte manu militum, bene potum ac sopitum accuratè, vt ab ipso didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adesse quosdam qui illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad resistendũ se expedit. Mulier tũc frustrata paulo pòst aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggressa est virum, quòd amanti non satis fidens, celaret eam id, quod maximè scire cuperet, ac si nescíat tacere. quicquid alios scire amasio suo non expedit: rursúmq; simili figmento eluſa est, cum septem funibus alligatũ perditurum se vires diceret. experta enim hoc quoq; nihil effecit: cúmque vrgere non desisteret, tertiò mulierem ludificatus est, dicẽs capillos suos oportere implecti licio, atq; ita parari vincula. Ac ne hoc quidẽ verum experta, postremo adhibitis omnibus artibus nõ prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam necessitate instante, victus importunitate [a] Samson ingratiam mulierculæ suum ipse secretum prodidit. Deus, inquit, mei curã habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonsurã ipse mihi interminatus est. nam in eo capillitio totas sibi vires cõsistere. Hoc cognito, nesciẽti comam derasit, & hoc pacto imbecillem factũ inimicis prodidit, repugnare amplius nõ valentem. illi orbatum oculis & vinctũ abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cúmq; solenne Palæstinis adesset epulum, confidentibus optimatibus in quodam fano

[a] *Samson sui roboris causam Dalilæ aperit, Palæstini oculis orbatũ vinctúmq; abducunt.*

fano cuius tectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt misero inter compotandum illuderent, qui hoc extremum malū existimans quòd illusores vlciscei nō quiret, iubet puerum à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se declinet, iam, vt tū simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ, totius ædificij ruinam traherent, qua [a] tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic [b] finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incōparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsq; ad extremum halitū vsus est. Nam quòd à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, prona ad eiusmodi vicia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati verò eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Au. mundi 2811. *Ante Chri. natiuit.* 1153.

a *Samson cum tribus millibus Philistinorum moritur.*

b *Samson vigesimo anno regnat.* Ruth. 1.

Quomodo filij Sacerdotis Eli à Palæstinis in prælio cæsi fuerint. CAP. XI.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis [c] Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eā regionem inuasit quam nonnulli Abimelechus Bethlemoritū ciuis, quod oppidū est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami, & filiis cōmunib. Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. cúmq; ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gētis fœminas, Chellioni Orphā, Ruthē Malloni. exacto autē decēnio, Abimelechus cū filiis breui tēpore alius post aliū obiit, quo casu Naamis in maximū mœrorem coniecta desolata à charissimis quorū consuetudinē amori patriæ prætulerat, mutato pro re consilio reuersa [d] ad suā

Hedio & Ruffinus cap. 14.

c *Eli Sacerdotis tempore annona caritas.*

d *Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit,*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

decreuit. iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. Nurus autem eius non sustinebant ab ea diuelli, & velit nolit comitari eam volebant, at illa precata eis felicius coniugiũ, quàm in quo cum filiis suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quod in se nihil esset opis, rogabat, vt manerent, néve, relicta patria, in euentum incertum sequi miserã socrũ cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem [a] verò nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquàm vnà peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cúmq; Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, vocaretis me Marã. Significat autẽ Hebræorũ sermone Naamis felicitatẽ, Mara dolorẽ. Et cùm esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegiũ, vt cibos sibi pararent, casũque in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò post superueniisset, conspicatus puellam, de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat qui exosculatus in eã benenolétiã erga socrum, & affectum erga defunctum maritum, noluit spicilegio contentã esse, sed permisit vt sibiipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandauitq; villico ne eam prohiberet, & vt vnà cum messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe verò acceptam ab eo polentã seruauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini cõtulerant. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditóq; ex ea, quòd cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis, post aliquot dies a iã

[a] *Ruth in Bethlehem proficiscitur. Ruth. 2.*

b *Boz. Naami & Ruth amicus.*

hordei

hordei tritura peracta, venit Bozus in suũ rus, & cubabat in area. hoc a cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: nisitque eò Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parêre socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem expergrectus, sentiénsque eam vnà cubare, quæsiuit quænam esset. edidit illa nomẽ, & famulã se in eius potestate dixit. Tacuit ille tũ, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerẽt, excitatã iussit hordei quantũ ferre posset capere, & priusquã aliquis eã ibi dormiuisse videat, ad socrũ redire, cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriãtur. Cæterũ meũ, inquit, consiliũ est hoc. rogabis eũ qui tibi propinquior est quã ego, ante vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris cum: sin minus, mea legitima cõiux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozores earum curæ futuras: circa meridiem verò reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox b Ruthẽ & cognatum illum acciuit. Qui postquã venit: Abimelechi inquit Bozus, & filiorum sortẽ possides. fassus est alter possidere se. idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earũ facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionẽ agrorũ retinere. lex te ducere iubet, at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iã & vxorẽ esse & liberos. Id Bozus apud senatum cõtestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere, quo facto, Bozus duxit Ruthem, &, anno elapso natus c est illis infans masculus. hunc

An. mundi 2811. Ante Christum natum 2153.

Ruth. 3.

a *Ruth socrus suasu ad pedes Bozi cubat.*

Ruth 4.

b *Bozus, Ruth cognatũ, vt ducat hortatur.*

c *Bozus ex Ruth Obedẽ Dauidis auum genuit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1143.

Naamis nutricans Obedem de consilio mulierũ nominauit, sibi in senectute cõstitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientẽ significat. ex Obede prognatus est Iessæus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnã ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volẽs Dei potẽtiam ostendere, cui facile est etiã vulgares homines ad ampliſſimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidẽ ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palęstinis inferunt ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses, hi cõtra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec contẽti honorariis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergò confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc insolẽtiam iuuenũ & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans & populus iniquissimè ferebat, postquam autem illorum exitiũ Deus & patri & Samueli prophetæ etiam tum puero prædixit, tũ verò non aliter quàm defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda sunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramathã vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus altetam quanquam sterilem diligens is cum sacrificarum venisset in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna [b] videns alterius liberos cum ma-

1. Reg. 2. a Eli Pontificis filij Ophnes & Phineesnefarij.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 12.

b Anna Helcana vxor liberos à Deo petit.

re

tre considentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cúmque consolationem mariti nõ admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura. votúmq. factura, ablata sterilitate matrẽ factã primũ filiũ se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum, in huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat tanquam parum sobriam iussit abire, quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eã esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præ mœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox ubi pariẽdi tempus aduenit, enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo: cúmque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simúlque decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratũ, Prophetámque futurum. itaque & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebátque circa fanũ, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autẽ alij prẽterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetã agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idẽ tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt antè, filui, sed Deus te vocat, quapropter præsto esse te respõde. Itaq: rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus

An. mundi 2818. *Ante Christum nat.* 1146.

a *Samuelem Anna Helcana cóniũx genuit.*

1. Reg. 1.

An. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

quando, inquit, præsto es, audi a imminere Israelitis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quàm meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euenta approbante. Per idem tempus Palæstini susceptra expeditione cõtra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Anphecã: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum b circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent c Aream in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostẽ superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vinceretur, maiorem esse quàm Aream, quæ propter ipsum erat veneranda. venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato si amissa Arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectum sibi veniant, quorum Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus. contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio: attamen vtrorúmque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra

a *Samuelis Deum Elis & filiorum pœnam ostendit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

b *Israelitarum Palæstini quatuor millia trucidant.*

c *Hebræi in aciem proferunt Arcã fœderis.*

stra se in Arca fiduciam collocauisse, námque a primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoque in hostium potestatem deuenit.

An. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

a *Phinees cũ triginta millibus cadunt, & Arca in hostili potestatẽ deuenit. Ibidem.*

Quomodo Eli audita filiorum cade, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.

CAP. XII.

HAnc b eladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægrè seruatus è prælio renuntiauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alterã portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cúmque audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt c verò etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque alterius è filiis vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit d ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen. cui ob accepram ignominiam Ioachabes fuit nomen, quã ea vox apud Hebræos significat. Primus e autem hic Elis ex Ithamati familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineeti id tradidit, quod mox filius & suc-

b *Eli in Silo filiorum cades & Arcæ amissio significatur.*

c *Eli audita Arcæ amissione expirat.*

d *Phinees vxor Ioachabem parit & moritur.*

e *Eli Pontificis Genealogia & progenies.*

ceſſor eius Abiezeres filio ſuo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: poſt quem Eli Sacerdotio potitus eſt, de quo nunc loquimur: quod manſit eius generi vſque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rurſum rediit.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Palaſtini peſte & fame coacti Arcam Hebræis remiſerint.*

II. *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*

III. *Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum adminiſtrationem filiis ſuis commiſerit.*

IIII. *Quòd populus offenſus Samuelis filiorum moribus, Regem ſibi dari poſtulauerit.*

V. *Saulis iubente Deo Rex declaratur.*

VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*

VII. *Palaſtini Hebræis bello aggreſſi vincuntur.*

VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*

IX. *Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert.*

X. *Expeditio noua Palaſtinorum contra Hebræos.*

XI. *Singulare certamen Dauidis & Goliathi, ſecutæque Palaſtinorum clades.*

XII. *Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.*

XIII. *Quòd rex Dauidi necem ſit molitus.*

XIIII. *Quomodo Dauid aliquoties inſidias Regis effugerit, ſe tamen eum in poteſtate*

tem suam redactum interficere non sustinuerit.

Ann. mundi 2850. Ante Christum nat. 2114.

XV. Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiserint.

CAP. I.

SACRA de Hebræis [a] victoria, sacráque Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini cum cæteris spoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die manè venientes, vt adorarent Deum suum, inuenerunt eũ è basi excidisse, & pronum prostratum ante Arcam: quod ægrè ferentes in pristinum locum eum reponũt. cúmque sæpius illuc accedentes, semper prostratum & adorabundum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populum inuasit. postremò [b] grauissima pestis Azotiorum vrbem atque agrum adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morbóque corrosa euomebant. Ager [c] verò totus scatebat muribus qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spoliis luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt Arcam in ipsorũ vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorũ legationi annuentes, cupidè Arcam ad se receperunt, móxque eisdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca

a 1. Reg. 5. Hedio & Ruffinus Cap. 1. *Arca sacra à Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis defertur.*

b *Azoti propter Arcam ereptã horribiliter cruciantur.*

c *Mures Azotiorum agrum vastant.*

Ann. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq; hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant, atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent, & cùm conuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant [a] quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlciscereturquum tot mala simul cum ea regionẽ ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiç contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ illi Arcę: cuius si tanta vis esset, aut si omninò Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentésque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent hęc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatę prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositũ negotiũ censerę videbantur. His [b] neq; remitti arcam placuit, neque retineri, sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remediis euadere fuerit impossibile: & [illegible] aũt eos addi illis similes qui agris vasti-

1. Reg. 6.

a De Arcæ sacra consultatio.

b Deliberatio de Arca sacra cõclusa.

vastitatem intulerunt. His omnibus in loculū inclusis & super Arcam impositis plaustrum ei nouum fabricati: vaccas deinde nuper genixas plaustro subiungi, inclusis domi earum titulis, ne sint impedimento matribus, & vt fœtuum desiderio magis properent. ipsas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atq; ibi relinqui vt quamcunq; velint viam ineant. Et si quidē ad Hebræorum regionem se verterint, ad eámque perrexerint, credere Arcam fuisse calamitatum causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse virium. hoc consilium omnibus calculis est approbatum, quod mox opere sunt executi: & paratis quę diximus, productóq; in triuium plaustro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

Ante mundi. 2851. *Ante Christum nat.* 1113.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

CAP. II.

VAccis autem veram viā ingressis, & recta non aliter, quàm si deducerentur, tendentibus, principes Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quò peruenirēt, & vbi plaustrum sisterent, Vicus [a] est quidam in tribu Iudæ, nomine Bethsama. huc, postquam venerūt vaccæ tametsi pulchram planitiem ante se haberent, vlterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad [b] quod spectaculū à vicanis mox cum gratulatione est cōcursum. Cum enim esset æstas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcā prę gaudio mittentes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quę in campo exstabat, deposuerūt: & acceptis victimis peractóq; sacrificio splendidè ex

Ibidem.

a *Arca sacra Bethsama pernenit.*

b *Gratulatio Bethsamitarum super arca sacra.*

An. mundi 2851. *Ante Christum nat.* 1113

pulati, plaustrum simul ac vaccas holocaustoma Deo fecerũt. quo[a] viso principes Palæstinorũ retrò ad suos sunt reuersi. Cęterũ indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quib. septuaginta occidit, quòd cùm non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eò magis quòd suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quáobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi[b] re cognita trãsferũt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadãbum quendam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in ædib. eius collocant, idoneũ sacrario locũ existimãtes vbi vir iustus haberet domicilium. cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensib. apud Palæstinos detenta. Cúmq;[c] populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnámq; religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quę illam sequũtur, orationem & tempori accõmodans & negocio, verba in hanc fermè sententiã ad eos fecit: Viri[d] Israelitæ, quandoquidé nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precib. flexus propicius esse incipit, oportet nõ votis tantum libertatẽ expetere, sed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiam: expulsisq; omnibus vitiis ex animo,

a *Ruffinum ponit Deum percussisse de populo septuaginta viros, & quinquaginta milliaplebis, vt est 1. Reg. 6. 1. Reg. 7.*

b *Arca in Cariathiarim transfertur.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Israelitarum pœnitentia.*

d *Samuelis ad Israelitas oratio.*

purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione cõstanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona veniẽt, & in primis noua libertas & victoria de hostib.: quę neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. nõ enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem nõ fallit, mihi credite. Hanc [a] adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, prõptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel [b] autẽ edixit, vt cõueniret in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerũt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed cõfestim cum magno exercitu affuêre, sperãtes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter [c] trepidi ad Samuelem concurrunt. consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad cõfligendum cum tã potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libẽter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi perniciem accersere videantur. conueniſſe se ad supplicationes & sacrificia, vtque sacramẽto ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis supersit, ni Deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelã accipiat. Ille [d] iubet eos securo animo esse, neque enim auxiliũ Dei defore. & mactato agno lactãte, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat, néve patiatur iam iterũ ab eodẽ hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatũ est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam dedit. Sed [f] priusquam tota flamma absume-

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

a *Samuelis ad saluarẽ pœnitentiã adhortatio.*

b *Ieiunium, preces, & supplicatio Israelitarũ in Masphatim.*

c *Qua hosti potissimum in militia opponenda.*

d *Samuel populũ consolatur.*

Sacrificiũ & precatio Samuelis.

f *Victima cœlesti flamma absumpta, auxilij diuini indicium.*

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

tet, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factã se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm [a] enim terra, iubẽte Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & iguis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totã ponebãt. cum [b] subitò Samuel in perturbatos irruit. cæsisque plurimis, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi nõ destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fugæque hostiũ termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortẽ, in signum donatę à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria, intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris trãsiit. Nec his cõtentu Samuel, crebris expeditionib. & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomaret, agrum [c] etiam quem prælio victis Iudæis abstulerãt, quàm latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

a *Horrendum in hostiũ acie terræ motum.*

b *Samuelis de hostibus victoria.*

c *Iudæorum agrũ armis Samuel recuperat.*

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.

CAP. III.

REbus autem populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas vrbes institutis, Samuel

muel a singulis annis bis eas obibat,& iura reddebat:multóque tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patris legibus Respublica administraretur. Deinde senio grauãte, vt consuetis muniis sufficere nõ posset,filiis suis b principatum & curam Reipub.tradidit:quorum seniori Iohel,iuniori Abia,nomen erat:mandauitq. vt alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo,& sua cuique iudici parte attributa. In his manifestum c exemplum exhibitum est,non semper patribus similes nasci filios,sed interdum ex malis bonos,sicut tunc contrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimã viam ingressi,munetibus corrupti iustitiam opprimebant, solutique in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris contemnebant,cui nihil magis erat cordi,quàm vt in populo iustitia vigeret quàm maximè.

An.mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

a *Samuel leges, & iudices connũctum per vrb sinstituit.* Hedio & Ruffinus cap.3.

b *Samuel filiis suis, Iohel & Abia principatũ & Reip.curam tradit.*

c *Exemplũ non semper patribus similes nasci filios.*

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

CAP. IIII.

POpulus autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optimè constitutã,labefactari per filiorum eius importentiam, vehemẽter offensus ad patrem concursum fecit, qui tũ habitabat in vrbe Ramatha: & d commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quódque ipse iã senio debilis,more solito præesse administrationi rerum nõ posset,ohnixè precabatur, vt Regem aliquem declararet,qui toti genti cum Imperio præsit,& à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc d populi volũtas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potesta-

d *Israelitæ Samuelis filiorũ iniquitates cõmemorãt, cũq. vt Regẽ aliquẽ declaret, obnixè precantur.*

e *Samuelẽ populi voluntas mœrõ tristat.*

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

tem,vt nimiam. Valdè enim optimatũ gubernatione delectabatur,non aliam ad felicitatem populi conducibiliorẽ existimans.adeóque res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet,sed per totã noctem se in lecto versaret,multa interim animo volutans. Sic affecto Deus se videndum præbuit,consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferat:dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam,quàm ad se,quem nolint sibi solum esse Regem:idque moliri cœpisse iã inde, ex quo primũ ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò post futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat,quãdo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suã erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nũc iubeo te eis creare Regem,quem ego designauero:idque prius quã facias, præmonebis quãtum malorum sibi vltrò adsciscant:protestaberísque eos,te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regẽ promisit,addẽs velle se prius indicare,quæ erunt sub Regibus ferenda,& in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quòd à vobis abstrahẽt vestros liberos, & alios aurigas sibi facient,alios equites & satellites,& cursores,& tribunos,ac centuriones: & alios item opifices,armorum suorum ac curruum aliorúmque instrumentorũ fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores, & nihil est quod non cogẽtur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur.Filias quoque vestras faciẽt sibi vnguẽtarias,& culinarias,&panificas:& ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò verberum formidine obeunt.possessiones etiã ve-

a *Samuelẽ consolatur Deus.*

b *Samuelẽ Deus Regẽ creare iubet.*

c *Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat.*

stras

ſtras vobis ablatas eunuchis ſuis & ſatellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è ſuis largientur, &, vt compendio dicam, ſeruietis vnà cum omnibus veſtris Regi, non ſecus atq; domeſtici eorum famuli. eúmque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti ſupplices Dei miſerationé implorabitis, vt vos à Regibus liberet, verùm ille non admittet eas preces, ſed repulſos ſinet dare pœnas inconſultæ temeritatis. His [a] præmonitionib. multitudo erat ſurda, nec à propoſito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: ſed vrgebat obſtinatè, vt miſſa futuri cura Regem crearet: quandoquidem niſi Regis ductu vindicare ſe de inimicis gentibus non valerẽt, nec eſſe abſurdum, ſi, cum finitimi omnes regnentur, & ipſi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns ſe prædictionib. ſuis parum ptoficere, ſed pertinaciter eos in ſentẽtia manere: Nunc, inquit, abite domum quiſque ſuam, & cùm tempus erit accerſam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regẽ Deus dare velit.

An. mundi 2880. *Ante Chriſtum nat.* 1084.

a *Populus in propoſito creandi Regẽ pertinaciter perſeuerat.*

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

CAP. V.

ERat quidã ex tribu Beniamitide, vir benè natus & laudatis morib. nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tũ ſtatura, tũ ſpecie, quib. reſpondebat & animus. Hic [b] Cis cũ eximias aſinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrãtes amiſiſſet, filiũ cũ vno famulo ad eas quærẽdas miſit. qui cũ perluſtrata ſua tribu eas nõ inueniſſet, ad alias venit: & cũ nuſquã cõparerent, decreuit redire, ne patri ſolicitudinis cauſa fieret.

b *Saulus aſinas amiſſas quærit.*

An. mundi 2880. *Ante Christ.* 1084.

& dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eúmque omnino consulẽdum esse: sic enim scituros quid actũ esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicente famulo, si peressè quadrantem sicli, cúmque dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuẽtisque circa portã virginibus aquatum euntibus, interrogãt [a] vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnam: præberi enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam [b] pridie cum per totam diem precatus esset Deum vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se illum facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cúmque Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hũc esse futurum principem. Saulus [c] verò accedens eũ salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. cúmq; ille respõdisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicẽs non asinas tantum quas quæreret saluas, sed [d] *omnium* omnia bona in potestatẽ eius fore: supra spẽ, inquit, meam sunt ista domine. neque enim ea est mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu verò ludis me, & maiora quã pro mea eõditione loqueris. Propheta [e] autẽ deductum eũ ad conuiuiũ accũbere fecit, & famulũ supra aliosvocato, erant hi septuaginta numero. iussitque ministris

a Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat.

b Samuelẽ Deus quem creaturus esset Regem, certiorem reddit.

c Samuelẽ Saulum accedit.

d Saulo Samuel Regiã dignitatem annunciat.

Samuel Saulum ad conuiuiũ deducit.

huic vt Saulo portionem regiam apponerent. cúmque iam hora dormiendi adesset, alij quidem surgentes domum quisque suam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cùm primum dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Postquam autem egressi sunt vrbem, monuit, vt famulo præcedere iusso, ipse paulisper subsisteret. esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere, tũ [a] Saulus famulũ ablegat, & prophetæ deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfũdit, simúlq; Regem salutat, Deum ei honorem hũc ratum facere dicens pro tutela Hebræorũ, quorum iniurias, bello Palæstinis illato, vlcisci debeat. hæc ita fore hoc argumento cognoscere poteris. In [b] hoc itinere offendes tres homines religionis ergò tendentes ad Bethela; quorum primum videbis ferre tres panes, secundum hœdum, hos tertius sequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter salutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentũ, vbi occurret tibi qui nuncier inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidũ Gabatha, in cœtũ prophetarũ incides. & correptus diuino spiritu, vnà cũ illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hęc felicitas Cisi filio, his signis visis, certò scito Deũ esse tecum, & sancta patrem tuum & cognatos. Venies autẽ Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem: & quicquid prædictũ esse occurrit ei in hoc itinere. Postquam autem domum rediit, percontante cognato suo Abenaro, quẽ ipse cæteris diligebat, quòmodo successisset peregrinatio, nihil illi celauit, ne hoc quidem quòd apud prophetam fuisset, & ex eo vaticinatus esset inuentas esse asinas. de regno tantũ

An. mundi 2880. Ante Christ. nat. 1084.

a 1. Reg. 10. *Saulum Samuel in Regem vngit.*

b *Samuel Saulí in itinere euentura, vt ipsius verbis fidẽ habeat, prædicit.*

c *Samuel et Regnum dignatum.*

An. mundi. 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

tacuit, ne ea res vel credita inuidiã, vel nõ credita vanitatis opinione ei cõtraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, turius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturę infirmitatem, quòd [a] nemo constans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego [b] vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos, pro quibus beneficiis hanc mihi gratiã reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero dignior & existimatis, qui vobis præsit: qui subditi tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quẽuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominẽ sic affectus sit quemadmodum ego erga à meipso conditus. Ita quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat [c] sortitio. Quo facto Beniamitęę tribus sors exit. deinde familiarũ nominibus in vrnã coniectis, Matti familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitiõ fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præsorserat, abdiderat se, videri volens nouitus ad regnum accedere. Tanta [d] fuit prædita modestia simul & temperantia, vt cum plerique vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint cõpotes, & nonnihil se ob oculos ingerãt: hic tot populorũ Rex declaratus, ac dominus,

[a] *Inconstantia amoris in hominib.*

[b] *Samuelis propheta. de Rege Saul ad populum oratio.*

[c] *Per tribus & familias sortitio.*

[d] *Saulis modestia & temperantia in Regno suscipiendo.*

non

non modò non oſtentaret ſe, verùm [a] etiam è ſubditorum conſpectu ſubduceret, vt non abſque negocio poſſet inueniri. cúmq; nuſquam comparente Saulo omnes eſſent ſoliciti, hæſitantes quídnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, deſideratúmq; iuuenem exhibere dignetur, quod vbi impetratum eſt, mittit qui eum adducant. & poſtquàm venit, in medio populi iuuenem ſtatuit vniuerſis conſpicuum, vt [b] qui humeris tenus ſupra omnes excelleret, & ipſa ſtatura maieſtatem regiam præ ſe ferret. Tum propheta: Hunc [c] vobis Deus dat Regem, contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm ſit hoc honore dignus. Cúmque populus acclamaſſet, Viuat Rex: propheta cõſcriptis in libro omnibus quæ illis ſub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præſente, & librum in tabernaculum Dei repoſuit, vt eſſet apud poſteros prædictionis ſuę monumentum. His ita perfectis, dimiſſáque populo, ipſe reuerſus eſt Ramatha in patriam. Saulum [d] verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præſtantes. Sed plures mali & factum hoc eorũ vitio vertebant, & ipſi cõtempto Rege nullis vel muneribus vel obſequiis, gratiam eius demereri conabantur. Menſe autem poſt acceptum regnum elapſo, exortú [e] contra Naaſen Ammanitarũ Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infeſtus, poſtremò cum magno & forti exercitu regionem ingreſſus, vrbes eorum ſubiugare cœpit: nec contentus libertatem in præſens abſtuliſſe, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vtrò deditis, quàm vi

Ann. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a *Saulem è ſubditorum conſpectu ſeſe ſubducere.*

b *Saul procera ſtatura.*

c *Saul Rex à populo declaratur.*

d *Saulem quidam contemnunt.*

e *Saulis contra Ammanitas bellum.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Reg. 11.

Anno mundi 3880. Ante Christum nat. 1084.

subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent, hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen est Iabes, oratores eò misit, qui [c] cõditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent. eligerent ipsi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum simul & vitæ discrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt: nec pacatum: sed inducias septem dierum petierunt, vt [b] missis ad consanguineos nunciis postularét auxilium. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se deditione facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunque suppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Israelitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos: sed quocunque illi venirét tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet, cæterùm cũ ad regiam quoque veniſſent, & ibi etiam populus sicut in aliis oppidis afficeretur. nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin' saluæ res essent, & quæ noua causa tristitię: ex nunciis omnia cognouit. mox [e] percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros verò ciues

a *Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert.*

b *Galadenorum ad Israelitas legatio.*

c *Saul Iabesitis auxilium promittit.*

periculo

periculo exemptos inſpiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

Sauli victoria contra Ammanitas.

CAP. VI.

VOlens[a] autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos succidit, idem passuros minatus qui postridie cum armis ad Iordanē non afforent, secuturi quocunque ipse ac prophetæ ducerent. Eo metu factum est, vt cùm omnes ad præfinitum tempus præstò essent, recensitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur septingenta millia confluxisse absque tribu Iudę: quæ sola armauit LXX. millia. Trāsgressus dein Iordanem & [b] decem schœnorum spatiū nocte vna emensus, ante solis ortum, quò destinarat, peruenit: & diuiso trifariam exercitu vndiquaque hostem nihil tale expectantem aggrēditur: & [c] acriter pugnando, ingenti strage edita, inter cæteros Naasen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebręos inclytū reddidit, fama longè latéque fortitudinē viri celebrāte. Si qui enim erant qui prius eū contemnerent, tunc mutata in diuersum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabesenos seruasse, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vastauit. & dicato ex præda exercitu, gloriosè domum reuersus est. Populus[e] verò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quòd talem Regem esset nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, insultabat, rogitans vbi nunc essent isti contemptores, & ad supplicium eos deposcens

a *Sauli ad bellum mandatum & seria adhortatio.* 1. Reg. 11.

b *Decem schœni 37. miliaria Italica constituunt.*

c *Saul Ammanitas & Naasen Regem occidit.*

d *Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit.*

e *Saul laudatur à populo.*

Ann. mundi 3880. Ante Christum nat. 1084.

& alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios irritatur. Saulus [a] interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit, non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Perinquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigant. Posthæc [b] Samuele monente opus esse alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidũ Galgala: ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulum sacro oleo, atque iterum Regem consalutari fecit. Ita [c] factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui eum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim an. populus sine summo magistratu vixit, deinde rursum ad pristinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rem totũ hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiuro [d] vos per maximum Deum: qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absque pudore ac metu omnive affectu alio, liberè dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel proprij lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius vitulum aut ouem, aut aliud quid tale acceperi: cum tamen huiusmodi munuscula, quæ in quotidianum victum

a *Saulis contra aduersarios laudes.*

b *Saulum Samuel iterum vngit in Galgala.*

c *Distinctio gubernationis in populo Israelitico*

d *Samuel innocentiam suam populo testatam facit.*

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

sednat, ab vltrò dantibus sumere, vitio verti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates vsus sum. in his & similibus, si quē offēdi, nunc Rege presente dicite. Acclamatū est vno ore nihil tale eū feciſſe, ſed ſanctè & iuſtè principatū geſſiſſe. Tū ille: Gaudeo nullas eſſe veſtras de me querelas, at [a] ego habeo nōnihil quod conquetar, ſi vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valdè offendiſtis, quòd aliū Regē popoſcitis. oportebat enim vos meminiſſe, quòd annus veſter Iacobus LXX. ſolis hominibus veſtri generis comitatus, fame coactus in Ægyptū deuenit. Cúmq; ibi in multa millia propagata eſſet eius progenies, eáq; graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus veſtris patribus, abſq; vllo Rege Deus tantam multitudinē eripuit, miſſis in hoc Moſe & Aarone fratribus: qui vos in hāc terrā induxerūt, quā nūc poſſideris, & tamē poſt talia beneficia nō ſemel prodidiſtis veră pietatē ac religionē. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit, dū eius ope viciſtis primum Aſſyriorum potentiā, deindè Ammanitarū ac Moabitarum, & poſtremò Palæſtinos. atq; hęc omnia cōfeciſtis nō Regū auſpiciis, ſed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur demētia vos impulit, vt detrectātes imperiū Dei, ſub Rege eſſe malletis? Geſſi tamē vobis morē, eo declarato, quē ipſe elegit. Vt autē manifeſtè ſciatis, Deū vobis iratū, nec ei placere in regnū verſam veſtrā Rēpublicā, dabo euidens ſignū diuinitus. Qualem enim nunquā quiſquam aſtatis medio, vidit in hac regione tempeſtatem, talē nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem aſtruat. Vix [b] ea fatus erat, cum tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt atrouiti, extremāque timentes

a Samuel populo peccata & ingratitudinē exprobrat.

b Deus tempeſtas diuinitus Iſraelitis immiſſa.

Ab. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

faterentur se peccasse, & per inscitiam in hunc errorem prolapsos, rogarentq; Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deũ, & exoraturum: simúlq; [a] consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuò studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent præterea prodigiorum Dei legúmque per Mosem latarum, si caram haberẽt, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem. quòd si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quàm Regi non defore. atq; ita denuò confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

a *Adhortatio ad considerationem auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincunt.

CAP. VII.

1 Reg. 13.

b *Saul trecentos sibi & Ionathæ filio satellites conscribit.*

c *Saul Palæstinorum castrum expugnat.*

d *Palæstini in Israelitas figura mouent.*

REx autem delectu habito, conscriptúsq; tribus millibus, duo millia sibi voluit esse satellitum, cum quibus ad habitandum Bethela se cõtulit: reliquos [b] Ionathæ filij satellites esse iussit, quẽ misit in Gabã: ille [c] verò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longè inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præsidijs ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quamobrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt [d] verò audiuerunt expugnatum castrum, indignãti & non ferendam contumeliam dictitantes, armant

contra

cõtra Iudæos trecenta millia peditum, currũ triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His a cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totã ditionẽ, edicit, vt, qui saluam vult libertatem populi, contra Palæstinos arma caplat: dissimulans interim eorum potẽtiam, & negãs tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostiũ numerũ, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas, ac loca subterranea se abdunt. plures verò vltra Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autẽ accersit Prophetam, vt de cõmuni cõsilio res geratur. Ille renunciat debere cum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturum, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidem quantũ Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum b enim cunctãs Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cúmq; nunciatũ esset, Prophetã aduentare, honoris causa obuiam ei prodiit. Ille c malè factum dixit, quod, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temerè occupasset, Saulo verò excusante, expectasse se ad statutũ dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogẽte, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, feciſſes, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni & posteris successionem parare potuisti. Ita Samuel offensus Regis facto

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Israelitæ hostium copiis terrentur.*

b *Saul cõtra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert.*

c *Samuel Regem Saul accusat.*

Anno mūdi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonē. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrū haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi [a] diuiso trifariā exercitu, per totidem vias regionem Hebræorū ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quēdam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pōtificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt, ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in lōgum excurrebat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebatur, quia propter naturā loci nō solū ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerū ad hostē aggrediendū. Si nos, inquit, viderint, iusserintq; ascendere. omen victoriæ accipiendū est: quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cūmq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem

[a] Hedio & Ruffinus a *Palæstini Hebræorum regionem populantur.*

1. Reg. 14. b *Ionathas cum armigero clam hostium castra ingreditur.*

quidem receſſit è loco in quo conſpecti fuerãt. ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerunt ad hoſtem. aggreſſíque [a] ſopitos vigĩti ex his interfecerunt, & totum exercitum ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugã ſe darent. pleríq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicẽ inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipſi ruebãt, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab aliis protrudebantur. Cũmq; [b] renunciatũ eſſet Regi per ſpeculatores tumultũ eſſe in caſtris Palæſtinorũ, interrogauit Saulus, nũ aliquis è ſuis abeſſet: & audito filiũ cum armigero abeſſe, iubet Põtificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderãt, & ipſi protumpẽtes militibus Sauli ſe agglomerant. iámq; ad decem millia creuerant, hoſtémq; tota ea regione palantem infectabantur. Ibi Rex ſiue nimio gaudio parũ ſui compos, quòd difficilè ſit eximiam felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddã reprehenſione admiſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatẽ repetere, diris deuouit eum quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulò [c] poſt cùm delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Saull, qui non exaudiuerat pa-

Anno mundi 2886. Ante Chriſtum nat. 1084.

[a] *Ionathas in Palæſtinorum exercitu quoſdã trucidat, reliqui ſe inuicem inuadunt & dãt ſe in fugam.* Hẽdio & Ruffinus cap. 7.

[b] *Saul ubi multum eſſe in caſtris Palæſtinorum certior factus eos adoritur.*

[c] *Sauli edictum quod Ionathas ita ſciens violat.*

An. mundi 1280. *Ante Christum nat.* 1084.

imprecationes,eáſq; conſenſu populi ratas habitas,fauũ fortè nactus,expreſſum inde mel edebat: & monitus ,quòd pater additis execrationibus, interdixiſſet, ne quiſquã cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hoſtẽ perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent,& lõgè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaq; cæſis Palæſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorũ caſtra diripiunt:& inter cæterã prędã,magna pecudum copia reperta mactant,carnibúſq; nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi ad ſcribis renunciatũ eſt, vulgus militum in Deum peccare,& carnes etiã cum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicítque,vt ſuper illud pecudes iugulent, néve carnes cum ſanguine comedant: quia factum hoc Deo diſplicet.cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare,& impoſitis victimis holocautoma Deo incendit: ídque altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt, cúmque eadem nocte,priuſquam vires & animos reſumerent, hoſtiũ reliquias vellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatem,accito Pontifice,iubet eũ diuinam ſuper hoc voluntatẽ quærere,an ſibi reliquum hoſtilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſpõſum velle reddere: non temerè eſt,inquit Rex, hoc Dei ſilentiũ,qui ante hac vltrò ſolebat , quid facto eſſet opus, conſulere: ſed oportet aliquod latẽs in nobis peccatum eſſe, quo offenſus tacet.[Sed iuro per eum ipſum, quòd etiam ſi filius meus Ionathas peccatum id commiſiſſet,vt Deũ placem,capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus,

a Carnibus cruentis Hebrai veſcuntur.

quàm

quàm si de quouis, nihil ad cognationem meâ pertinente supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos confestim in vnum locum statuit: & ipse cũ filio seorsum stans, sorte [a] deprehensurus quis in culpa sit, simúlque sors Ionathan indicaret, interrogat quid feciſſet, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum hostem persequor, dicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus [b] verò iurat se eum occisurum, pluris, quàm genus aut naturã aut affectus, iusiurandum facies. Ille ne præsenti quidẽ periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit, Nihil inquit, depiecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit, maximũ enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiã ab Hebræis esse perdomitã. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationẽ flexa est, iurántque non laturos se, vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque [c] ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunẽ à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinõsque & Idumæos ac Amalecitas, & [d] Regem Obæ multas res gessit prosperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerũt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro, Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Saũli pater, germani fuêre Abeliæ filij. Abũdabat autem & equitatu & curribus, & [e] cum quocũque hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit,

An. mundi 2880. *Ante Christi natiu.* 1084.

a *Saul per sortes causã irati Dei perquirit.*

b *Saulus pro primum filiũ mori paratũ interficere conatur.*

c *Israelitæ Ionathan latro patri eripiunt.*

d *Obæ siue Soba.*

e *Saul semper victor.*

Ab mundi 2883. Ante Christum nat. 1088.

& potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac specie præstantissimum quemque suum deligebat satellitium.

Victoria Saulis contra Amalecitas.

CAP. VIII.

Medio & Ruffinus cap. 8. 1. Reg. 15.

a Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.

SAmuel[a] autē ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cōmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatū, atq; ideò par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autē & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerūt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quā nunc tenent regionem, proficiscerentur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: sæuiréq; in omnem sexum ac ætatē, & has illis pro iniuriis patribus olim illātis pœnas rependere, ac ne iumentis quidem aliísque pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiā in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrimè mādata exsequeretur, cōfestim omnes vndiq; copias contrahit, & b recēsito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadraginta millia cōperit: quæ tribus ex suo tantū delectu præbuit triginta millia. Saulus c autē Amalecitarū terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentē disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso eriā per vias circūuentos opprimeret. Postremò magno prælio in fu-

b Saul recēsito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

c Saul Amalecitarū vrbes expugnat.

gam versos nō prius persequi destitit quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita, vt diuinitus prędictū fuerat, successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nōnulla fame, siti, aliisque modis cum expugnasset, vsq; ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit [a] etiam Regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eū decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpāns. Deus enim ita Amaleciras oderat, vt ne infantibus quidē parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc [b] eius peccatū imitatus est mox populus: ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis pecunias etiā, cæteráſque opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaq; deuictis omnibus, à Peluſio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrum mare totā eam regionē Saulus vastauit, sola Sicimitarū gente intacta, qui in Madianæ terræ mediterraneo habitant. Hos ante belli principiū admonuit [g] nūcios, vt secederēt, néve res suas cum Amalecitarū rebus miscerēt, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationē quæ illis cū Raguele Mosis socero intercedebat. Atq; ita Saulus, ac si nihil esset prætermis-

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Agagum Amalecitarum Regem Saul cepit, & contra Dei mandatum seruat.*

b *Hebræi iumenta & pecoribus hostium in prædam contra Dei mandatum abactis parcunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

sum ex iis quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguẽ obseruata, lætus victoria domũ reuertitur. Deus [a] autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædã verterat, cũ ipse neutrũ permisisset. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigisset, eius mãdata cõtemni, etiã si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonẽs igitur ea de re Prophetã, ait se pœnitere Saulũ elegisse, q nõ curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis [b] Samuel vehemẽter cõturbatus, per totã noctẽ fusis precibus Deũ Saulo cõciliare conabatur. At ille quantũlibet à Propheta rogatus veniã Regi non annuit quòd nõ placeret peccata donari in gratiã deprecatoris, quæ [c] nõ aliunde magis nascãtur, quã ex nimia eorũ, in quos peccatur indulgẽtia: qui dũ lenitatis gloriã aucupãtur imprudẽtes, maiorẽ delinquẽdi ansã offerũt. Postquã igitur Deus preces Prophetæ nõ admisit, & satis apparuit flecti eũ nõ posse, prima luce Samuel ad Regẽ, Galgalis tũ agẽtẽ, proficiscitur, hũc quã primũ Rex vidit, accurrẽs salutauit, dicẽs se gratias agere Deo pro victoria: omniáq; iuxta voluntatẽ eius esse peracta. Tũ [d] Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorũ & pecudũ in castris audio? Respondit Rex, populũ hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentẽ Amalecitarũ internecione iuxta mandatũ deletã, nemine superstite. Solũ se captiuũ adducere eorũ Regẽ, de quo ex Prophetæ cõsilio se decreturũ. Ad hæc Propheta respõdit. Nõ sacrificiis delectari Deũ, sed vitis bonis ac iustis. hos autẽ esse, q voluntati & mãdatis eius obsequuntur, nihilq; à se recti fieri putãt, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Cõtemptũ enim eius consistere non in non sacrificando, sed in non obe-

a *Deus propter inobedientiam Saulo offenditur.*

b *Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.*

c *Indulgentia nimia & lenitas malis in proposito confirmatur.*

d *Samuel Saulum obiurgat.*

e *Dei contemptus in quibus consistat.*

obediendo: & [a] qui non obediunt, vnicúmque hoc & verum sacrificium non offerunt. ab his Deum, nec multas saginatas victimas, nec donaria ex auro argentóve fabricata vel postulare vel admittere: sed aueisari hæc vt maliciæ magis quàm pietatis argumenta. Contrà qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallẽt quàm inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidẽ ab his requirere. quòd si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunque alio vel ditissimo. Tu [b] igitur, inquit, scito te in irã Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturum sacrificiũ ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idem esse putas, perire, & immolari Deo. Quapropter expectabis amissionẽ regni & huius potestatis, qua elatus contra autorẽ tuæ felicitatis, mandata eius neglexisti. Saulus [c] autem fassus est se peccasse & malẽ fecisse, quòd verbis Prophetæ non paruisset: metu tamen coactum se id fecisse. quòd nõ auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterũ, ne in simile peccatum incidam. Rogabátque vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendum victima, abire incepit.

Ab. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Verum ac Deo placens sacrificium.*

b *Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denunciat.*

c *Saul se peccasse fatetur. ac veniam precatur, quæ tamen ei denegatur.*

Samuel ad Davidem regiam potestatem transfert.

CAP. IX.

TVm [d] Saulus retinere eum volens iecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimẽto. cúmque Propheta dixisset, sic scindendũ esse eius regnum, & peruẽturum ad virum iustum &

d *Saulem vestimentum retinere vol. vestimento, eius scissio.*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

bonum(Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò *infensum*, sed factũ infectũ fieri nõ posse. Rogabátque saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deũ simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiã Samuel, & vnà cũ illo adoratũ iuit. Post[a] hæc adductus est ad eũ Agagus Rex Amalecitarũ, qui cùm ô mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas, iussitque eum ibidẽ in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramathã. Rex verò tum demum sentiẽs in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam profiscitur: quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectũ venit. Samueli[b] verò vicẽ eius molestè ferẽti, Deus hanc curã mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cúmque Phopheta diceret vereri se, ne, si Saülus hoc senserit, vel per insidias vel etiã aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum cõcursu salutatus est, quærentibúsque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filiis conuocat: visóque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assecutus Dei prouidentiam. Percontãti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, nõ[c] eadem spectare Deũ quæ homines. Tu

a *Amalecitarum Rex Samuelis iussu interficitur.* 1. Reg. 1.

b *Samuelẽ Deus Bethlehem Dauidem in Regem vt vngat mittit.*

c *Deus non corporis formam sed animi virtutes spectat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

in-

inquit, visa iuuenis pulchritudine iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & cum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietatéque ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: móxque & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hęc: Eliabus, Aminadabus, Sãma, Nathanael, Raei, Asamus. His quoque visis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & meritum quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum Propheta ad patrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo visum est. & cum dicto accumbit & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Deprómit deinde sacrum oleum, quo delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipitque vt iusticiam colat, & operam det, ne vnquam à mandatis Dei discedat. Hóc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscunque gentibus congressus fuerit, semper victorem rediturum, insignémque inde gloriam tam sibi paraturũ quam posteris relicturum. Post hæc mãdata Samuel

Ante mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Iessæi filij præstãti corpore regno haud præficiendi.*

b *Dauidem in Regẽ Samuel vngit.*

c *Nunc de seruo Saulis ad Dauidẽ sermo instituitur qui propediem ei succedit.*

An. mundi 2885. *Ante Christum natum* 1087.

domum proficiscitur, simúlque numen deserto Saulo, ad Dauidem cõmigrat, quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strãgulari videretur. nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur, monuerúntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cúmq; Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astãtibus ait se apud Bethlema vidisse filiũ Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliã honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorũ rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus; nunciántque patri, Regem audita adolescentis tam forma quã virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simúlque munera per filium Regi misit. Cúmque a venisset confestim à Rege admodũ læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad Citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regẽ degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

a *Dauidem Saulus in Satellitium assumit.*

Nedio & Ruffinus Cap. 11. 1. Reg. 17.

Expeditio nona Palæstinorum aduersus Hebræos.

CAP. X.

Aliquanto autem post Palæstini conserto numeroso exercitu bellum Israelitis intulerunt, castra inter Sochum & Azecõ oppida metantur, nec Saulus cũctatus diutius in hostẽ exercitus effecit, vt prioribus castris relictis

in mu-

in munitiorem quēdam collem ē Regione Iſraelitarum Paleſtini ſe conferrent, valle quadā inter vtroſque intercedēte. In hāc è caſtris hoſtium a deſcendit Gitteus Goliathus, vir prodigioſa ſtatura, quatuor enim cubitos vno palmo ſuperabat, vaſtos artus cōuenienti armatura protectus. Thorax quinque millia ſiclorū pendebat, huic moli reſpōdebat & galea & ocreæ, prægrandem etiam haſtam non dextra geſtabat, ſed humero ſuſtinebat, ſexcentorū ſiclorū ferro cuſpidatam: ponè ſequebatur armatorum phalanx. Hic cū inter vtranque aciē conſtitiſſet, immani voce ſublata. Quid opus b eſt, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos ſubire? Date mihi aduerſariū & duorū periculo decernatur, penes vtros futura ſit victoria: vt quorū miles ſuccubuerit, alterius partis iugū ex pacto ſuſcipiant, præſtat enim vnū aliquē quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad ſuos reuertitur. Sequenti die rurſum procedēs eiſdem verbis eſt vſus, atque ita per quadraginta dies prouocare hoſtē prædictis conditionibus non deſtitit, ſtupēte Saulo cum vniuerſo exercitu qui prodibant quidē in aciem, ſed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionē profecturus c Saulus Dauidem remiſerat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum ſigna regia ſequebātur, iſque ad gregum curā intermiſſam ſe receperat. Sed dum bellum ducitur magis quàm geritur, miſſus à patre venit in caſtra viſurus quo in ſtatu res eſſent, & fratribus neceſſaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & ij inſolētior exprobrat, ne vnum quidem eſſe inter Hebræos qui in ſingulare certamen deſcēdere audeat. Fortè tum Dauid cū fratribus colloquebatur de patre & rebus domeſticis, audi-

Ann. mundi 2883. Ante Chriſt. nat. 1081.

a *Goliath vir prodigioſæ ſtaturæ inter Paleſtinos.*

b *Goliath ſingulare certamen Hebræis denunciat.*

c *Saulus Dauidem remittit patri.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

tisque barbari conuiciis graniter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem. addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primùm reuertatur, reueritus est Dauid fratrem, nihilominus [a] apud alios multes professus est sibi nõ deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, Rex cur abijcias animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolẽtiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam, tantóque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescẽte magis quàm viro hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam temerario puero committere. Non est, inquit, quod dubites: nã hæc Deo fretus polliceor: cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum [b] enim paternos gregres pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsámque feram in me impetum vertentem cauda correptam, solóque affictam occidi: neque [c] mitius tractari vrsum greges inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleste numen impunè hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tum promptè audacia iuuenis, vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simúlque ense ac galea. Tum [d] Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum ei-

a *Dauid se Goliath cõgredi cupiẽti.*

b *Dauid a gnũ raptum ex ore Leonis recipit, ipsámque feram occidit.*

c *Dauid vrsũ trucidat.*

d *Dauid ar mis, quibus ad pugnã à Saulo instruebatur, depositis, funda armatus in hostem properat.*

es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere: & cũ dicto arma deponit, baculúmq; tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc [a]apparatum postquam vidit barbarus, adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui arm s ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò [b] cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda cõuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibúsq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est, auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandũ relinquam: & discent omnes quòd Deus curã Hebræorum habet, eiúsque prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mundi 3883. Ante Christum natum 1081.

a *Dauid hostem accedens contemnitur.*

b *Dauidis cum Goliatho ante cõgressum colloquium.*

Singulare certamen Dauidis & Goliath, fœmináque Palæstinorum clades.

CAP. XI.

HVic Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducẽs: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnũ lapidẽ, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit [c] victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi

c *Dauidis victoria de Goliatho.*

An. mundi 2885. Ante Christum nat. 1081.

gladio barbarũ obtruncat: tantúmq; in eo momenti fuit vt [a]è veſtigio Palæſtini terga verterent. Videntes enim præſtantiſſimũ ex ſuis iacere, nullam amplius ſpem ſupereſſe rati, turpi ac ignominioſa fuga periculo ſe eximere conabantur. Tum Saulus & vniuerſus Hebræorũ exercitus, ſublato militari clamore, in trepidos irruunt, & quotquot aſſequi poterant cædentes vſq; ad Gittæ fines ac portas Aſcalonis perſequuntur. Ceciderúntq; [b] Palæſtinorum triginta millia, & duplo plures ſunt vulnerati. Saulus verò à perſequendo reuerſus caſtra hoſtiũ diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in ſuum tentorium reportauit, & gladium eius Deo conſecrauit. Motus [c] deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odiſſe, hac potiſſimùm occaſione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris cauſa obuiam venerunt ei mulierũ ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit Saulum *millenos hoſtes profligaſſe: virginum* item, Dauidem decies millenos ſuſtuliſſe. Itaq; audiens decuplo potiores victoriæ partes adoleſcenti tribui, & ratus poſt tam glorioſum teſtimonium nihil ei ſupereſſe ſperandum niſi regnum, ſuſpectum eum habere cœpit: & parũ tutum putans armatum circa ſe verſari, ex [d] ſatellite *tribunum fecit*, non tam illius honori quàm ſuæ ſecuritati cõſulturus, volens, vt ſæpe hoſtibus obiectum aliquis caſus è medio tolleret. Dauid autem nuſquam diuina ope deſtitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non ſolum apud populum gratioſus fieret, ſed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrẽ quidem latere id poſſet. Nactum [f] enim ſe ampliorem inſidiarum tentandarum occaſionem putans,

a *Paleſtini terga verſum.*

b *Paleſtinorum triginta millia cæſa.*

1. *Reg.* 18.

c *Saulus clã odit Dauidem.*

d *Saulus Dauidem ex ſatellite tribunum facit, vt ſæpè hoſtibus obiectum alio quo caſu è medio tolleret.*

e *Sauli filia Dauidis amore capitur.*

f *Saulus Dauidem Paleſtinis interficiendum obtrudere dolo tentat.*

putans, renunciantibus puellæ amorẽ, libenter se illam ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam: Promitto, [a] inquit, filię coniugiũ, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturũ, sed fortiter Palæstinos inuasurũ: id quod mihi bonũ erit & cõmodum, sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem perrentarent, quomodo erga puellæ coniugiũ sit affectus. Qui cũ indicassent ei, quod ob gratiam qua eum apud Regem tũ apud populũ polleret, Saulus generũ sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certè non item, qui cõscius mihi sum quàm plebeis ortus sim natalibus, Quo renunciato, Saulus ad domesticos, dicite, inquit, nihil me mocari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc enim vendere fuerit filiam magis quàm elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliisq; virtutibus præcellentem: quales in ipso iam cõperi. poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argentũ, quod è paternis ædibus afferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gẽtis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali genere optabilius: & filiæ fuerit honorificum nõ vulgaria dona ista accipere, sed in matrimonio viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans sincerè à Rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exsequenda properat: & hic quoq; vt [b] in cæteris propitiũ numẽ expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscissa signum victoriæ ad Regem retulit, promissi eum admonens.

An. mundi 2833. Ante Christum nat. 1081.

a *Saul Dauidi filiã cõiugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat.*

b *Dauid vt plurimum propitium numen experitur.*

An. mundi. 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Saulus Dauidi fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

CAP. XII.

SAulus [a] autem nō valens tergiuersari, quòd turpe diceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & [b] cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiúsque necis, Ionathan filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui [c] demiratus patris inconstantiam, quòd nō solum amare talem iuuenem desiuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria benenolentia, tum virtute hominis motus, secreatam patris voluntatem ei nunciat. simúlq; cōsulit vt saluti suæ matutè fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem saluturbo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruis huic consilio Dauid, séque quàm primùm è conspectu Regis subtraxit.

Quod Rex Dauidi necem sit molitus.

CAP. XIII.

IOnathas [d] autē die sequenti patrem accēdē

a *Saulis Dauidi filiam Melchā siue Michol collocat.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

b *Saulem Dauidem tollere cogitat.*

c *Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simúlq; consulit, vt saluti suæ fugæ prospiciat.*

d *Ionathas parenti praelatas Dauidis res gestas commemorat, orans ne temere in eiusmodi virum saeuiat.*

cùm hilarè ac lubentè eũ offendisset, cœpit de Dauide verba facere. Pater, inquit, quanam in re vel magna vel parua læsus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quique à quadraginta dierum ignominia populum Hebræũ vindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idẽ postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimoniũ accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius nors, nõ solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus expectetur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, néue sæuias in virum primum optimè de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo miserè vexatum, pristinæ sanitati restitutũ seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregiè vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuiſci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Dauide abstinere se velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas[a] autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm salutem ipsius cupere: reductũmque in aulam patri reconciliat, vt solita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

An. mundi 3813. Ante Chri. nat. 1081.

a *Ionathas Dauidi mollitum patrẽ indicat.*

Quemodo Dauid aliquoties insidias Regis ægrè elapsus, his tamen cum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.

CAP. XIII.

b *Dauid Palæstinos magna cæde edita strage vincit.*

PEt[b] idẽ tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cũ exercitu contra illos

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

mittitur: breuíq. victor, magna eorũ ſtrage edita, ad Regẽ reuertitur. At nõ ita exceptus eſt ab eo, vt ſperabat, vtq; poſt rẽ feliciter adminiſtratã excipi oportebat: ſed ſucceſſu mœſtus eius felicitatẽ periculoſã ſibi fore exiſtimabat. Cũque rurſum intẽperiis, vt antè agitaretur, accitu in cubiculũ, in quo decũbebat, ſpiculũ manu tenens, iuſſit pſalmos ac hymnos incãtare: & illo iuſſa exſequẽte, ſpiculũ in eũ iaculatus eſt, quòd cũ Dauid flexu corporis declinaſſet, domũ refugit, ibíq. per totã eã diẽ manſit. Nocte verò miſit Rex qui vſq. manè ædes eius ſeruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali ſententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quãto is in periculo eſſet, ipſáq. vnà cũ eo renuncians, quo ſine viuere nec vellet nec poſſet. Caue, inquit, ne te ſol hic deprehendat, aut nunquam poſthac te videbit. ſed fuge dũ per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam ſalutem lõgiores faciat. alioqui ſcito, quòd ſi te pater inuenerit, ſine mora eſt interfecturus. His dictis funem per feneſtram demiſſum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, ſtragulis iecur capræ recens exemptum ſubiecit: diluculóque venientib. quos pater ad Dauidem miſerat, oſtendit lectũ opertũ, & quòd palpitatione iecoris ſtragula moueri videret, maritum ægrum anhelare perſuaſit, addens totã noctẽ inquietum eum exegiſſe. Quòd vbi renunciatum eſt Regi, ea nocte in aduerſã valetudinẽ incidiſſe, iubet ſic vt erat eũ afferri. omninò enì illi moriendum eſſe, qui cum reuerſi ac retecto cubili artem muliebrem eãdem deprehendiſſent, rem totam ad regẽ deferunt. & cùm pater expoſtularet quòd ſuum inimicum ſibi eripuiſſet, excuſacionem

a *Saulus in Dauidẽ ſpiculũ eiaculatur.*

b *Michol Regi ſeruit, Dauidem ægrotare, perſuadet.*

rem [a] verisimilem commenta est. Ait illū morē sibi, ni pareret ac adiutaret, cōminatū: itaq; venia se dignam quæ hoc non spōtè fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi cariorē esse vitam filiæ, quàm inimici interitum. atque ita veniam consequitur. Dauid [b] autē fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eíq. rem omnē, quo erga se animo Rex esset: indicat. & quàm minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus fuerit, idque cùm neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segnes aut improuidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confeciisset, atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq. aliquandiu cum eo habitauit. Vt [c] verò nunciatum est Regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, ostendunt eum in cœtu prophetarū: móxque eodē spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperūt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cùm idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit, cúmq. tertij quoque prophetico spiritu corriperentur, tandem iræ impotens ipse eò properat. iámque non longè ab eo loco remotus, priusquàm in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cúmque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóque vestitu nudus per diem ac noctem, in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. [d] Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidiis conquerēs, quod se nihil tale meritū totis viribus opprimere cuperet. Ille

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Michol se se quod Dauidem eripuerit, excusat.*

b *Dauid Samuelī Regis erga se animum indicat.*

c *Saul armatos qui Dauidem ad se pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, eundem ipse quoque eò properans, agere prophetam incipit.*

1. *Reg. 20.*

d *Dauid se malae de patris insidijs cōqueritur, Ionathas autē parentem excusat.*

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

verò rogabat, ne vel ipse hoc temerè suspicaretur, vel aliis fortè suggerentibus talia facilè crederet, sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri, alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cùm absque ipsius consilio nihil agere soleat, contra Dauid iurefurando asseuerabat se vera dicere: obtestabatúrque, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quã contẽptis eius verbis tanquã vanis tũ demũ fidem habere, posteaquàm extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia cõsilia ideo cum ipso non communicare, quòd nõ ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, percontatus est, quanã in re posset illi gratificari. Tũ [a] Dauid: Scio inquit, quòd benè mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solẽne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur extra vrbẽ in agro clã te præstolabor, tu verò cũ requisiuerit me, dic profectum in patriam Bethlem, vt interim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit; scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc efit tibi iniqui in me animi argumẽtum, indicabisq; mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuáq. nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cũ seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum iniuriũ censes nihil expectaris eius iussis iã nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturũ se postulata promisit, & si quid patrem malè de ipso cogitare deprehẽderit, indicaturũ, & [b] quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuũ iu-

[a] *Dauid euasionẽ, vt parentis erga se animum expiscari & significare velit.*

[b] *Ionathas amicitiam suam Dauidi inuiolatã esse confirmat.*

reiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quã latè vides, implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quódque non prius patris voluntatẽ scrutari desistã, quã compertũ habuero, ecquid latentis odij aduersum te cõceperit: & quicquid deprehẽdero, siue amicũ, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuò propitiũ precor, vtq; semper tuas res prosperet, quẽadmodũ & nũc facit, & post hac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduersèr, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post [a] hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat: cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerũ referre iussero: iacere enim antè ipsũ: scito nihil triste à patre timendũ, quòd si contrariũ me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectũ existima, vtcunque tamẽ ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quã velimus accidat. Tu cũ lætiora tẽpora venerint, fac memor sis horũ, & liberos meos commẽdatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex de more castè ac purè ad cœnam venit. cũmq. filius Ionathas dexter illi accumberet, alterumque latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns [b] Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eũ ideo abesse, quòd à congres-

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Ionathas Dauidi filius Regis animum de clarantia cũ Hiemis.*

b *Saul Dauidis absentiã sciscitatur, responso Ionathæ, Regis animum cognoscere cupis.*

An. mundi 2881. Ante Chri. nat. 1081.

su vxoris non esset purus. sed cùm ne postridie quidem adesset, scisscitatus est ex filio, qua de causa neque tũc, neque hesterna die adfuisset solẽnibus epulis Iessæi filius. Respõdit ille profectum in patriã ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, ibo. nosti enim quanta beneuolẽtia hominẽ prosequar. Hic [a] iam non amplius odium suum Saulus apud filiũ dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociúmque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non posse induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide, simúlque iubet vt hominem accersat, daturum debitũ supplicium. cúmque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet non iam intra verba iram continens proripuit se, & [b] nactus alicũde spiculum impetum in filium fecit: perpetrassétque impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cùm minimũ abfuerit, quin suis ipsum manibus propter [c] illum perimeret. Ac [c] tum quidẽ regius filius è cõuiuio profugus, oblitus epularum, tũ suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctẽ exegit: & [d] prima luce ante vrbem in agrum prętextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit, peractísque in iaculatione his quę promiserat, ablegatóque in vrbẽ comite puero, solitudinẽ nactus, ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum est datus, procumbens

a Saul malignum in Dauidẽ animũ prodit.

b Dauidem Ionathas ex ensone, à patre spiculo petitur.

c Ionathas è conuiuio prò fugit.

d Ionathas & Dauid in agrò conueniunt.

bens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vin tandem multis lamentis exsatiati, obtestatíque se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò meminissent, digreditur. Inde [a] Dauid fugiens infestissimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut hastam aut gladium. Fortè autem aderat Sauli quidam seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquam armorum. esse tamen ibi Goliathi gladium, quē occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc [b] accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat [c] Anchus vbi agnitus à Regis ministris, & iudicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum millia necidederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittenſium

Ann. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

1. *Reg.* 21.

a *Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit.*

b *Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorū ad Anchum se confert.*

c *Dauid Regem Anchū timens, furorē ac rabiem simulat.*

1. *Reg.* 22.

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 1081.

Regem astrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quàm primùm eiiceretur. Hoc pacto è Gitta cùm euasisset, in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine [a] ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiscitur, rogátque hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud [b] Sarim oppidum se continens. Quod [c] postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituram suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret. conuocatísque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri [d] contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessæi filio exspectetis. scio enim vos omnes in

a *Dauid ad Moabitarū Regem proficiscens parentes ei cōmendat.*

b *Dauid ad Sarim oppidum peruenit.*

c *Saul Dauidē timet.*

d *Saulis ad amicos Ducces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat.*

illum

illum propensiorem, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. nō enim me latent clādestina inter illū & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quietí, quō res euasura sit, exspectatis. Post [a] hæc Regis verba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noba oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiutúmque commeatu & gladio Goliathi armatum, quò volebat deduci esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua [b] nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi Regi. Excepi [c], inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, &, quod maius est, generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei respondi, sed aliàs quoque sæpenumerò. Cúmque se diceret à te missum ad arduum negocium properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuā magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me malè suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum

Ann. mundi 2883. Ante Christū nat. 1081.

a *Doecus Saulo, se Dauidē in Noba apud Achimelechū vidisse, significat.*

b *Saulem Achimelecho quòd Dauidem armis atque commeatu instruxerit, exprobrat.*

c *Achimelechi proditionis à Saulo insimulati apologia.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuũ collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidé habere noluit, quò plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaque[a] circũdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cúmque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doecum Syrum eã cædem perpetrare mãdauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificé cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque: mõxque[b] missi sunt à Rege Nobã sacerdotum oppidũ, qui contrucidatis ad vnũ habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flãmis eam deleuerunt, ex qua clade vnicus tantùm Achimelechi filius nomine Abiatharus seruatus est: idque totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum cõtigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insupérque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturę obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirúmque quoddam iustitię studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt. Deúmque omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri perfuasum habent. sed[c] simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouúsque per-

a *Iniusta Achimelechi cum tota familia cades.*

b *Noba sacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur.* Sup. lib. 5. cap. 11. 1. *Reg.* 2. & 3.

c *Exemplũ eius quod dicitur, honores mutãt mores.*

fona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarúmque æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cúmque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt. id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tantúmque temerariis delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratũ Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: cæsósque excidio vrbis obruit; & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrísque ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus [a] autem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. ille iam ante se hoc

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 1081.

[a] Abiathar manib. Saulis elapsis, Dauidi patris & Sacerdotum vnicus erat Ad. 22.

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

præsagiuisse dicebat, cum illic Doecum videret: faciléque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam: ægerriméque ferebat quòd ipse tanti mali occasionem præbuisset. simúlque iussit, vt apud se maneret, quòd nusquàm tutiores latebras inuenire posset. Per[a] idẽ tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eúmque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatúsque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædásque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dũ fruges ex areis conuecherent. Resciuit hoc maturè Saulus. nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoque aures permanaret, non sine ipsius Dauidis laude. Quo [b] nuncio lætus Rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia concluisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At [c] ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis contulit, ibíque collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionẽ eam omisit. Dauid [d] verò ex deserto in Cænã locum agri Zipheni se cum suis transtulit: quo etiã Ionathas Regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabatúrque eũ vt bene sperare, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim

1. *Regum 23.*

a *Dauid Cillanos contra Palæstinorũ incursiones defendit.*

b *Saulus Dauidem in Cilla harentem obsidere conatur.*

c *Dauid oraculo monitus fugit.*

d *Dauid in Cænam cum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, eum cõsolatur, & fœdus cum eo renouat.*

regna-

regnaturum eum, & vniuerſo Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non ſolere occiſis contingere. Renouatíſque fœderibus,& ſancita ſub Deo teſte in omnem vitam amicitia, additíſque diris execrationibus in eũ qui prior à pactis recederet, illum eò loci reliquit, metu nonnihil ac ſolicitudine leuatum: ipſe verò domum ſuam repetiit. Zipheni [a] verò gratiam Regis captantes,certiorem eum faciũt, Dauidem in agro ſuo morari: pollicebanturque ſuam operam,vt in manus Regis traderetur.occupatis enim quibuſdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus verò homini bus collaudatis, gratiíſque actis quòd inimicum ſibi indicaſſent, cumulatè ſe illis beneficium repoſiturum pollicitus, miſit qui diligenter quærerent Dauidem, omnéſque deſerti latebras perſcrutarentur: dicens ſe breui cum exercitu ſecuturum. Atque ita Zipheni duces ſe Regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt,ſtudium ſuum erga ipſum non indicio tantum declaraturi,ſed omnibus viribus conando, vt in poteſtatem redactum Regi traderent. Sed non habuit ſucceſſum iniqua eorum cupiditas,quibus cum nullum periculum ex ſilentio immineret, per adulationem & auaritiam virũ pium & præter ius ad mortem quæſitum, Regi ſe tradituros erant polliciti. Dauid [b] enim, cognita eorum malicia, ſimúlque Regis aduentu, relictis locorum anguſtiis in quibus tum verſabatur, euaſit ad magnam petram quæ ſita eſt in deſerto Simonis. Nec [c] Saulus deſtitit illum inſequi,cognito enim inter eundum, quòd ſuperatis faucibus euaſiſſet, ad alterum petrę latus peruenit: futurúmque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, niſi Rex trepidis nunciis reuocatus eſſet, qui Palæſtinos in di-

Ann. mundi 2883. Ante Chriſt. nato 1081.

a *Zipheni Saulum, Dauidem in agro ſuo morari, certiorem faciunt.*

b *Dauid cognito Regis aduentu fuga ſibi conſulit.*

c *Saulus Dauidem inſequitur, eúmque circumuentum comprehẽdiſſet, niſi nuncijs reuocatus fuiſſet.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat 1081.

tionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisque suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: móxque assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit. cúmque non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum sua cohorte deliteſcebat: in eámque solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cùm eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam [a] tantùm Regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è speluncæ Saulo, Dauid quoque in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocé se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quàm [b] iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque iudicare potes.

a Dauid laciniam Regij pallij præcidit.

b Dauid Regi Saulo, quod sibi in senis insidias struat exprobrat.

num temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne in mentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt: vt nocte atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es tuæ familiæ vestræ inimicum, tuæque imprimis necis esse capidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus siuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simúlque pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabítque vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum [a] Saulus a demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiáque iuuenis attonitus, ingemuit: similémque gemitum referente Dauide, Rex se iustius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à priscorum æquitate nõ degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque ita Regem in regnum remisit. In [b] idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui

Ab mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

[a] *Saulus suã malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, eúmq; rogat vt ad reliquum eius familiam saluam esse patiatur.*

[b] *Samuelis mors & sepultura.*

1. Reg. 25.

Ān. mundi 2883. Ante Chri. nātū 1081.

suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustréque virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturā magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitū primū solus annis duo decim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hęc vt dixi tempora inciderūt. In locis autē, in quibus tū Dauid versabatur, erat Ziphenus quidā in oppido Emma, vir locuples & multorum gregū dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnē iniuriā abstinuit, grauiter interminatus suis ne vel cupiditate, vel egestate, vel latēdi spe impulsi quidquā violarēt, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatē, cui nunquā placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putās se in hominem probū & sua beneuolentia dignū hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomē) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondētem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simúlque rogarent vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem cō-

a Nabali gregibus à Dauide parcitur.

tulerit

tulerit, in hominē gratum ac memorem collaturū. Ad[a] hæc postulata homo suo more nimis durè dedit responsum. Percōtatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessæi filiū. Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se gerūt. Quibus [b] renunciatis Dauid in iram accēsus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiā impedimentorū relictis, (iam enim sexcentorum manum coegerat) contra Nabalū proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiā eius & opes omnes esset euersurus. Neque enim se tam ægrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret, quàm quòd vltrò conuiciis se impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suā, illius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solū nihil impetrauerit, sed conuiciis etiā non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eáinq. insolentiā domini posse illi magnā aliquā calamitatē adferre. Hoc [c] audiro Abigæa (id nomē mulieri fuit) onustis multis asinis, & variis xeniis in sarcinas cōgestis inscio marito & per temulentiā sopito, ad Dauidē properat: eíq; in vallis cuiusdā descensu cōtra Nabalum armatorū agmē ducenti fit obuiam. Quē postquam appropinqua re vidit, de iumēto desiliit, & prona in facie adorabunda deprecata est ne verbis Nabali moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus [d] enim Hebræorum lingua vocatur insipiēs. Excusabátque se neminē eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obsistit, quò minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permāseris, ipse pro te pœnas ab his qui te læserunt

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 101.

a *Dauidis legatis postēsibus aliquid cōmeatus, durè respondetur à Nabale.*

b *Dauid cōtra Nabalē cū quadringentis armatis proficiscitur.*

c *Abigea Nabali vxor munusculum Dauidem placat.*

d *Nabalus stultus.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille [a] verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui craſtinam diem nõ videres. iuraui enim me hac nocte domum vestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meósque contumelioſi. nunc verò Deus tibi in mentem immisit, vt maturè occurrens furorem meũ delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hęc locutus, mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iámque vino grauem, ideóque tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobrio rem totam expoſuisset, in [b] tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima posſt die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atque [c] hoc quoque exemplo didicit, neminẽ sceleſtum vindictã Dei posſe euadere, nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis, quod illis dignũ est rependi. Móxque [d] missis ad vxorẽ eius nunciis, acciuit eam in legitimũ thorũ coniugẽ sibi inducturus, quæ profata prius se indignã vt vel pedes eius contingeret, cumomni tamẽ suo parata veniret, vxoris loco posſhac habita est, hunc

a *Dauid à propoſito Nabalum euertendi deſtitit.*

b *Nabal in tantum ſe coniicit mœrorem vt toto corpore ſideratus mortem obiret.*

c *Exemplum prouidentiæ diuinæ nobis ſceleſtũ Dei vindictã euadere.*

d *Dauid Abigeam Nabali viduam duxit.*

hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiá bonósque mores, tum propter eximiá formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam [a] & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum cõprehendi. at ille cum tribus millibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomẽ Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex cõtra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent quónam vsque processisset: cúmque audisset eum esse apud Sycellam, noctu [c] ignaris suis omnibus, duobus tãtum comitatus, Abisæo sororis suæ Seruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormientéque Saulo & circum eum satellitio, simúlque imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neque Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitũ nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quãtumuis malũ: eius enim esse in eum vindicare, qui regnũ dedisset, vt quealiquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi nõ esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus, transgressúsque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & imperatore eorum Abenero è somno eos

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 1081.

a *Saul Melcham primæ Dauidi nuptam alij elocat.* 2. Reg. 26.

b *Ziphenæ rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renunciãt*

c *Dauid cũ duob. in hostium castra penetrans Sauli spiculum & lecythum aqualem aufert,*

excitat, & cum Imperator nominatim appellatus ſcitaretur quiſnam eſſet qui ſe vocaret, ſic reſpondit, Dauid ego ſum Ieſſæi filius, à vobis profugus. Sed [a]quî factum eſt, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tã negligenter domini corpus cuſtodias, vt dormire malis quàm curam ſalutis eius gerere. Capitalẽ enim culpam admiſiſtis, qui paulo antè quoſdã è noſtris clã in caſtra Regia ſubrepentes non ſenſiſtis. Vide igitur quóiam deuenerit ſpiculũ Regium, & aquę lecythus: & diſce quãtum flagitiũ ſit cõmiſſum. Saulus autẽ agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à ſomno & cuſtodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cũ id iure ſuo facere potuiſſet, gratias ſe illi habere pro ſalute conceſſa profeſſus eſt [b]hortabatúrque vt bono eſſet animo, nihilque mali in poſterum timẽs, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non ſibiipſi ſalutem ſuam cariorem eſſe quàm Dauidi. Se enim ſeruatorẽ ſuum, hominem ſpectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exiliũ actum, & ſæpe in capitis diſcrimen adductum, amicorúmque cõſuetudine orbatum perſequi non deſiſtere. illũ verò pro hoſtili inſectatione ſalutem ſibi reponere. Tum [c]Dauid iuſſit vt mitteret qui ſpiculum & lecythum reportarent, hoc atteſtatus, quod Deus futurus eſſet vtriuſque naturę & morũ ac geſtorum iudex cui notum eſſet quòd ea quoque die pepercifſet inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emiſſus, retro in Regiam ſe recepit. Cæterùm Dauid veritus ne ſi diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, conſultius putauit in Palæſtinam tranſire, & illic degere: quod cum cæteris quoque viſum eſſet, vnà [d]cum ſexcentorum

An. mundi 2889. Ante Chriſt. nat. 1705.

a *Dauid Sauli Imperatori Abenere quòd Regium ſpiculum & aquæ lecythũ auferri paſſus ſit exprobrat.*

b *Saulus Dauidẽ collaudat, vtq; bono eſſet animo & ad proprias ædes reuerteretur hortatur.*

c *Dauid Saulo innocentiam ſuã declarat.* 1. Reg. 27.

d *Dauid cũ ſexcentorum manu & duabus vxoribus in Paleſtinã ad Anchum Gittæ Regẽ ſe confert.*

centorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit, Saulus [a] autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimúmque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed [b] petiit à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitatē hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur, annuit [c] eius precibus Rex, & vicū quēdam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeò dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex [d] eo loco clanculariis ex cursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Sarites & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat: veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad Regem solebat, quo percōtante vnde eas prædas ageret, meridionalē Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facilè persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nomi is sociis die ad conuenīendum in Rengam,

An mundi 2889. Ante Christum nat. 1705.

a *Saul cōtra Dauidē profectus desistit.*

b *Dauid à Rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cū suis attribuat.*

c *Rex Secellā ei donat.*

d *Dauid Saritas & Amalecitas excursionib. infestat, de manubiis munera Regi mittit, éque meridionalem Iudæorum Regionem se incursare persuadet.*

Ann. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

vbi collectum exercitum Anchus in hostem du cturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cũ sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicẽte, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinceret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filiis fortiter pugnans occubuit.

CAP. XV.

a Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eiicit.

SAulus [a] autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæterósque similes vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cúmq; audissent Palæstinos Sonnam vsque vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copiis illuc occurrit: & iuxta montem quendã Gelboe dictum castra è regione hostiũ posuit, vbi nõ mediocris trepidatio illum incessit, reputãtem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua [b] de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij sciscitans. Deo autem silente, magis etiam territus, prorsus animũ despondit, præsagiẽs cladem imminere, posteaquam Deus prẽter solitum auxiliatricẽ manum subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum prænosceret. nam ventriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura scitantibus prædicunt. cúmque inducio [c] cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, assumptisque duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem

b Saulus Palæstinos eum copiis aduentare audiens ad oraculum Dei confugit.

c Saulus Endorum ad mulierẽ fatidicam proficiscitur.

fatidi-

fœdicam profiscitur: rogátque eam vt diuinet, educátque ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. Illa autem repugnante, & negante se edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quò deprehensa veritas artes atrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc rescisturum, neque se responsum cum aliis communicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt verò iureiurando persuasa est non timere, iussit [a] eam Samuelis animam excitare. quæ cùm nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quò in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nónne inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie præditum, percontante deinde qua effigie, quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem [b] Samuelis interrogante quam ob causam se elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum cõquestus est imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutum à Deo, neque per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare dignante. quapropter ad eũ se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel [c] verò adesse iam regi extremum vitæ diem prænidens, superuacaneũ respondit ex ipso futura sciscari. cum à Deo destitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse vt Dauid assumpta regia dignitate hel-

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

a *Saulem Pythonissæ Samuelis animam excitare iubet.*

b *Saulem Samuelis de necessitate sua conquerentem consolatur.*

c *Samuelis anima Saulo visa belli contra Palæstinos euentum prædicit.*

An. mundi 2890. Ante Christ. natũ 1074.

lum ex ſententia conficiat, te verò & principatum & vitam ſimul amittere, eò quòd in bello, quod contra Amalecitas geſſiſti, obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum viuum mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoſte proſtigandum, & te vnà cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum. His [a] auditis Saulus obmutuit præ mœſtitia, & in humum collapſus eſt, ſiue ob ſubitaneam triſtitiam viribus deficientibus, ſiue ob inediã, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexiſſet. tandem [b] cum ægrè ad ſeipſum rediſſet. mulier vigebat eum vt cibum ſumeret, hanc gratiam ab ipſo repoſcens officij. quod per interdictas artes nõ ſine periculo poſcenti præſtiterat priuſquã ſciret hunc ipſum eſſe qui interdixit. pro quo beneficio hoc tãtũ repoſcebat vt menſa appoſita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret. reſiſtentẽ verò & cibũ omnem præ deſperatione auerſari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt aſſentiretur, cũmque [c] vnicum haberet vitulum domi à ſe educatum mulier quotidianis operis victum ſibi parans, & nihil præterea poſſidens, hoc mactato carnes coactas ipſi & famulis apoſuit. Saulus verò eadem nocte in caſtra eſt reuerſus. Mirari ſuccurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametſi à Rege artem exercere verita, qua victum parare aſſueuerat, hominem nunquam antè viſum, immemor totam alendi ſe rationem per hunc ſibi ademptam, non auerſata eſt vt hoſpitem & ignotum, ſed commiſerata & conſolata ad faſtiditum cibum ſumendum adhortata eſt: & quod ſolum mulieri pauperi ſuperfuit, promptè ac libenti animo appoſuit. nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem

a *Saulus ob ſubitaneam triſtitiã, viribus deficientibus in humum collabitur.*

b *Pythoniſſa Saulum vt menſa appoſita vires refoueret adigit.*

c *Exemplũ comitatis ac liberalitatis in Pythoniſſa.*

uorem Regis captans, quem iamiam morituꝝ iam præſciebat: cum tamen homines natura ita comparati ſimus, vt tum demum officioſos eſſe libeat, quando aut pro meritis gratia eſt rependenda, aut ipſi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repoſiturum ſperamus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, oſtendens nihil eſſe potius, quàm in neceſſitate conſtitutos ſubleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixiſſe ſufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem ſcriptis meis iuuat inſerere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipuè viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutẽ: quandoquidem hæc ſola in ſempiterna memoria ſui cultores collocare valens, magnum calcar ad honẽſta ſtudia tam Regibus gentium, quàm ciuitatum magiſtratibus debet ſubdere, vt contẽptis periculis atque etiã certa morte, nihil durum pro patria ſubire ac ſuſtinere ſubterfugiant. Quod vt faciã opportunè Sauli Hebræorũ Regis illuſtre exemplum flagitat. Hic [a] enim licet futuri gnarus, & de obitu ſuo præmonitus à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hoſti prodere, atque hoc modo Regiã maieſtatẽ dehoneſtare: ſed cũ liberis totáque familia periculo ſe obiiciens, imperio pugnando cadere, & filios in eiuſdem laudis ſocietatẽ aſſumere potius quàm ſuperſtites relinquere, incertũ quales nam futuros. Sic enim exiſtimauit, loco poſteritatis perpetuam & immortalem memoriam ſibi futuram. Quamobrem hic mihi vel è iuſtus & for-

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

[a] *Ioſephus Regem Saulem tanquã infignem & ſortiſſimum virum, obijcientem, ſeu potius obijciendum, ſe periculo ſeruitutis, ſeruatum fuiſſe ait.*

tis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit, aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint. non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis aliisque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorumque contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit? fauore eius vti? contrà nihil lætum sperantem, & præscium quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperterrito animo fato minâti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus verè gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vsus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verum ne videar immodicus, eò vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentibus, delectúque per singulas gentes ac regna & satrapas habito, nouissimus venit cum suo milite. Rex [a]Anchus quem secutus est Dauid cum sexcentorum cohorte. quem vbi viderent Palæstinorum duces, percontabantur Regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospiti referat: vtque de Saulo vindictã

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

1. Reg. 29.

a Anchus secum Danidem contra Hebræos educit, qui à Palæstinorũ Ducibus reprobatur.

sumat

sumat in auxilium veniſſe. at illis non probabatur, quòd veterem hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebántque vt eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè enim habiturum occaſionem reconciliandi ſe domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurum [a], Dauidémque cum ſua cohorte ad agros à Rege illi aſſignatos illi remittendũ. Hũc enim eſſe illum Dauidem virginibus cantatum quòd plurima Palæſtinorum millia deleuiſſet. Viſum eſt Regi quoque Gittæ rectè illos monère: móxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens ſocium huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confeſtim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac ſocij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam ſe recipit. Sed interim dum Palæſtinorum caſtra ſequeretur, Amalecitarum [b] gens expugnata & incenſa Sicella, prædáque tam inde quàm ex vicinis Palæſtinorum agris abacta, in ſuã regionem reuertebatur. Dauid autem vicum ſuum vaſtatum inueniens, omnibúſque direptis, vtranque etiam vxorem abductam, & pari modo commilitonũ vxores ac liberos cum cæteta præda abactos, doloris impatiens ſcidit veſtiménta ſua: & adeò huic calamitati ſuccubuit, vt non prius flere ac lamentari ſuam & ſuorum vicem deſineret, quàm lachrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorũ militibus ſaxis impeteretur, quòd in ipſum cauſam tanti mali reiicerent.

An. mundi 2890. Ante Chriſtum 1074.

a *Anchus Dauidẽ remittit.*

b *Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædam abegerunt.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

Postquam [a] autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecutos Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnásque de hoste sumere. Pontifice verò iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit, cúmque ad torrentẽ quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem: iámque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat, hunc cibo & potu prius refocillatum rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorum, qui vastata Sicella finitimísque locis domum se recipiebant. Itaque [b] hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutúsque eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex [c] improuiso irruens magnam eorum stragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectãtes, & epulis tantum ac cõpotationibus intenti, facilè ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur, durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægrè quadringẽti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterùm præda omnis est recepta, vxoresq; tam ipsius Dauidis quàm commilitonũ. Reme-

a *Dauid Deum consulit num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit concessurus.*

b *Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur.*

c *Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragẽ edit, omnémque prædã recuperat.*

An. mundi 2390. Ante Christum nat. 1074.

entes [a] autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expositos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partē admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebantque contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptisque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo frucrentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint: & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiā *sunt* versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atque in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi [b] Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inuiti caderēt, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dúmque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt, ipse ve-

[a] *Dauid reprehendes impedimentorum obstrepentibus pugnæ socijs, in præda de partem admittit. 1. Reg. 30.*

[b] *Saulus cū filijs, in Palæstinorum pugna, relicto exercitu fuse fugatóque cadit.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

rò post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerũ vt se ferro transfigeret, priusquam viuus in hostium potestatem fieret. quod cùm armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eũ incubuit, & cum deficientibus viribus traiicere se non posset, circumspiciens iuuenem proximum rogat, quisnam esset: auditóque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit: pari modo & vniuersum eius satellitium vnà cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem habitant, quique campestres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cum filiis & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt: quæ Palæstini deserta nacti facilè occupata ipsi posthac incoluerunt. Die verò quæ prælium proximè consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorũmque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro [c] corpora eorum circa mœnia vrbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabisia vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam cati eos exercitus con-

a Saulus seipsum interficere molitur eumque iuuenem Amalecitam iuuat.

b Hebræi vallẽ vltra Iordanem habitãtes, relictis suis oppidis in vrbes munitissimas confugiunt.

c Palæstini Sauli filiorũque corpora crucibus affigunt.

sequiarum honore fraudati, aliquammulti fortissimi & audacissimi egrediũtur, (alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factóque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes[a], dempeis Sauli & filiorum corporibus labissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Labissam autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum eorum luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mãdata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est executus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauítque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem est sortitus.

An. mundi 2890. Ante Christum nat. 1074.

a *Cures in labissa Sauli & filiorũ cadauera redempta sepeliunt.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

1. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur in reliqua Sauli filium paternum regnum obtinet.*
2. 2. *Iebosthe amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*
3. 3. *Dauid in capiu Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, vrbémque Iudæis victoribus inhabitandam tradit.*
4. 4. 12. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriã illustrem consequitur.*

Anno mundi 2891. Ante Christum natum 1072.

V. *Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.*
VI. *Damasceni à Dauide vincuntur.*
VII. *Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.*
VIII. *Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid a filio regno pulsus fuerit.*
IX. *Absolonij contra patrem profectis, cum exercitu interitus.*
X. *Dauidis iam in regnum restituti status felix.*
XI. *Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit.*
VII. *Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.*

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1. 2 *Amalecita Dauidi regem Saulem cæsum nunciat, & eius cædis argumenta armillas aureas & insigne regium affert.*

HOc [a] prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius reditū die, elapsus è prælio Saulis interfector, scissa veste, capútque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratóque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunarum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper Rege cum filiis post eā pugnam desiderato, atque se nunciare suis oculis visa, cùm fortè in fugientem cum suis Regem incidisset, quē à se rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cùm enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo de-

b *Dauid Sauli & Ionatha necē deplorat.*

traxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli fi<u>s, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quamuis sæpius capitalibus eius insidiis appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitum, verum etiam [a] interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit, præterea lamẽtationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum vsque diem leguntur. His [b] extremis officiis honorato Rege, luctúque finito consuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet, cúmque responsum esset, Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigrauit, ambabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: móxque tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito [c] deinde quòd Saulum cum filiis labileni in Galaditide regione sepeliissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulque nunciarent, quod Iudæ tribus Regem se consalutasset. Interea [d] Saul copiarum præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus & ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Ionatham, aliósque duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Ieboslhum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi Regem eum constiAnno mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Dauid Amalecitã Sauli interfectorem affici supplicio iubet.*

b *Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrãs, à Iudæ tribu Rex declaratur.*

c *Dauid Iabisenos quod Saulũ eorum filiis sepelissent, collaudat.*

d *Abnerus Neri filius Sauli filium Iebosthum populi Regẽ constituit.*

Anno mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

tuit, excepta tribu Iudæ regiámq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castrum. inde [a] profectus est cũ delectissimo milite vt prælio cũ Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem Regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secũ fratres, Abisæũ & Asaelem, vniuersũmque Dauidis exercitum ducens, & cùm circa quendam fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cúmque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni. [b] ad certamen sunt destinati, qui progressi inter vtranque aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: comprehensisq. aduersariorum capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerũt, & post acre certamen, partes Abneri succubuerunt, versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idémque etiá fratres eius faciebant, præcipuè iuniot Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus, [c] tum Abnerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abnerus: & impetum eius frustrati volens, primũ vnius militis armatura cum eo depacisci voluit, vt persequi desineret. deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmq. [d] ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in vestigio concideret, qui verò cum eo Abnerum insectabátur,

a *Abnerus contra Iudæ tribum copias educit: cui Ioab cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.*

b *Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnũ se conficiunt, & Abneri partes succumbunt.*

c *Asael Ioabi frater Abnerum insequitur.*

d *Abnerus in fugam conuersus, Asael interficit.*

sur, postquam ad locum, in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus [a] autem & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, incitatique ira extincti fratris mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locũ qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem prospiciens, qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: mõxque [b] Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus verò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Ieboshthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est. cecidetant [c] autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim præter Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cùm patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc [d] fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquamdiu durauit. sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea [e] Dauid sex filios è totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus Regis Gessitorũ nomine Abesalon. Quartus Ado-

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

a *Ioabus & Abisæus vsque ad solis occasum Abenerum persequuntur.*

b *Ioabus dato receptui signo suos cohibet.*

c *In vtroque exercitu quot ceciderint.*

2. *Reg.* 3.

d *Ciuilis bellum inter Hebræos initium.*

e *Sex filij Dauid in Hebrone nati.*

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

nias ex vxore Angite susceptus. quintum verò & sextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò [a] post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanèrent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cũ concubina eius Ræspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem transflaturum & declaraturum quòd Ieboſthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quàm ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. móxque [b] misit in Hebronem ad Dauidem qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionẽ à filio Sauli cõcitato efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cũ vehemẽter hoc nũcio lætus conditionẽ accepisset, & quò magis ratũ esset fœdus, postulasset [c] vt Melcholen vxorẽ ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltiæ coniugio, adiuuãte etiam Ieboſtho, nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde [d] cõuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quò minus relicto Ieboſtho, ad Dauidem desciscerent: nũc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regẽ diuino

a *Abenerus multitudinẽ in officio cõtinet, vt longo tempore in fide Ieboſthi permanerent.*

b *Abenerus ad Dauidẽ in Hebronẽ mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.*

c *Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat.*

d *Abenerus apud seniores populi, præfectósque militiæ, vt ad Dauidẽ desciscerent, loquitur.*

diuino iudicio designatum esse, eundémque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His[a] auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum apertè studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quod ex hac tribu esset Ieboshthi satellitum. ad quos quum eadem verba fecisset, at ne illos quidem reniti animaduertisset. cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quàm aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à [b] quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cùm Ioabus copiarum impetrator peregrè rediens illuc aduenit: cognitóque quòd Abnerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, author illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calūniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis

An. mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Seniores & præfecti ab Abnero persuasi, Dauidi apertè studuerunt.*

b *Beniamitæ in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit.*

c *Abnerus à Dauide comiter excipitur, amicè dimittitur.*

Anno mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certæ spe insidiis circumuenientis Dauidis abire. Postquam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eū Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddā maximè ad rem pertinēs illi significare omisisset. Abenerus autē postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Befira viginti stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiā factus ante mœnia Ioabus, humanissimè exceptum summam beneuolentiam præ se ferens (vt sæpè fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductū in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionē fratris Asaelis, quem in prœlio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se in sequentē interemerat: re autem vera quòd miserè timeret, ne honore quē obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sanè videre licet [a] quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volūt. Nam & dum cupitis potiri properāt, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, amittāt, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quàm ab assuetis iam bonis

a *Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.*

bonis excidere. Ideóq; plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porrò Dauid, audita Abneri nece, vehemẽter indoluit, sublatáq; ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa, ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum. edixítque [a] vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias infrequentari voluit, quas & ipse vnà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans vel beneuolétiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum: quódque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultũ, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suóque exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit: adeóq; grauiter Abneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiuniũ vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè nõ mediocrem ipsi gratiam apud multitudinẽ cõciliauit. Nam quotquot erant Abneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorẽ & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquãdo neglectę & ignominiosæ sepulturę tradidisset: tum considerantes pro se quisq; egregiam Regis benignitatem, eadem sibi quoq; ab illo pol-

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

[a] *Dauid cũ toto populo Abnerum defleri ac lugeri, & solennibus funeralibus ei parentari.*

licebantur. atq; hoc modo optimè [a] Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum, quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantúmq; totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inuitam nõ sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse pœnam tamẽ diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

a *Dauid fama sua consulit, nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum.*

Iebosthe amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

CAP. II.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet; mirúmque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna sè munera à Dauide accepturos, & aut amplas [b] præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntésque nec satellitum quenquã adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnũ solutam, subintrogressi ad eum dor-

Hedio & Ruffinus C. p. 2. 2. *Regum* 4.

dormientem interemerunt: præciſoque capite, & per totam noctem ac diem itinere cõtinuato, tanquam à læſis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruiſſent, Hebronẽ peruenerunt: oſtenſõq; [a] Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei ſuam operam ac benuolẽtiam, quòd regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi, [b] inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operæ præmiũ Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. aut fortè aliũ me iã factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquã beneficium oblatum cõplecterer: ídq; occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam benuolentia ſummíſque honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de tali Ieboſthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedi: capútque Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abeneri monumentum intulit. His [c] ita finitis vniuerſi Hebræorum proceres Hebronẽ ad Dauidem cõuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſéque & ſua omnia illi dediderunt, cõmemoratis prius veteribus officiis quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelẽ Prophetam Rex vnà cum ſuis filiis declaratus

Anno mundi 2899. Ante Chriſtum nat. 1065.

a *Ieboſthi caput ad Dauidem defertur.*

b *Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnáque illis irrogata.*

2. *Regum 5.*

c *Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem conueniunt, eúmque Regem declarant.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

esset: eſq; soli destinatum esset, vt, perdomitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At [a] ille collaudato eorum studio, hortatúsq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populũ in regiã adducendum. Conuenerunt [b] itaq; ex tribu Iudæ armatorũ sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cũ viginti duobus cognatis principib. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat, credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus pręstãtes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Issachar ducenti futurorũ præscij, & armatorũ viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidẽ cõfluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armata: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia. ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus & reliqua tribus Manassitidis armatorũ scuto & hasta galeáq; ac gladio viginti duo millia. Reliquæ quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem sunt collectæ cũ magno com-

a *Dauid Proceres & Prafectos comiter atq; benignè excipit.*

b *Armati ad Dauidẽ veniunt.*

commeatu frumenti & vini cæterorúmque ad victum commodorum, omnésq; communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cúmq; triduo illic festa celebrassent, epulísque operati essent, Dauid cum omnibus his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis, clausis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erãt cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionum firmitate. Quo [a] ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cùm strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione, cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi [b] inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis [c] honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei qui per subiectam vallem in arcem euasisset totius exercitus imperium se commissurum & cum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce, clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

Hedio & Ruffino Cap. 3.

a *Oppugnatio Ierusalẽ à Dauide susciputur.*

b *Dauid Hierosolyma partem inferiorem occupat.*

c *Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.*

Dauid vi captis Hierosolymis Chananæos inde populariter ejecit, vrbémq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Electis [d] deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis Rex eã ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tẽpus domicilium inibi habuit, cęterùm tẽpus, quo apud

d *Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis ejicit, & ciuitatem Dauidis appellat.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuêre, & menses sex. postquam autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quàm celebertima redderetur. Per [a] idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus : misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendúmque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris [b] Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hāc vrbem intelligendam, templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum [c] autē hoc tempus ex quo Iesus Hebræorū aduersus Chananæos Imperator, deuictæ regionis agros suos diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hieroſolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuêre quingenti & quindecim. Nec [d] prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios [e] etiam vndecim suscepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel,

a *Societas Dauidis & Irami.*

b *Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerum meminit.*

c *Anni à Iosua tempore vsque ad hanc expugnationē fuêre 515.*

d *Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidi.* 2. *Reg.* 24.

e *Dauidis liberi Hierosolymis susceptι.*

Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis cõiugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis. Thamara autem Abesaloni germana fuit.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

CAP. IIII.

PAlæstini [a] autẽ cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum nõ procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum verò Rex nihil incõsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitũ contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo [b] autem suspicetur modicũ aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitũ qui tũ Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quòd non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quãdoquidẽ post præsentem quoq; cladem, triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum

Hedio & Russinus Cap. 4.

a *Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur.*

b *Palæstinũ ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant.*

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

continendum, nec prius ad pugnam educendũ quàm sylua, nullo perflante vento, suapte spõte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, vt Deus maturè præsentiæ suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis aeies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit, nec segnius Hebræus institit, fodiendóque terga [a] fugientium, & multos prosternendo, vsq; Gezara quod oppidum in vtrorúmq; confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnánda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat. visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac Leuitas, atque ita profectos vnà ad oppidum Cariathiarim, Arcam [b] Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnémq; diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum acceperum fuisse. Cõuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrúmque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes.

a *Palæstinorum fuga. 2. Reg. 6.*

b *Mandatũ Dauidis de transportanda Arca.*

postquam

postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chiponis area, manifesta [2] numinis ira Oza quidã examinatus est. bobus enim exorbitãtibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum nõ esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsq; hodiernũ Ozæ percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurum quod Oza, si ad se in vrbẽ Arcam reciperet, quãdoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertensq; [b] paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam depositit, quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiúsq; domũ multis felicitatibus cumulauit. Rex autẽ cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè, vsq; ad inuidiam eorum qui incremẽta eius viderẽt, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretúrq; à septem choris à se in hoc instituris & ordinatis. Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factũ hoc improbaret. quæ [c] vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatũ est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; Deus propitius largiri solet, reprehendit ta-

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

a *Oza Dei Arcam manũ admouens in vestigio expirat.*

b *Dauid in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cumulatur.*

c *Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.*

d *Irridetur Dauid à Michol.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

men quòd præter decorum tantus Rex saltasset, ita vt in cõspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cãtaturúmq; se ei sæpius ac saltaturum, nihil curãtem quàm indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis cõiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractã tradidit, quinq; liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterũ Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere peccare se putauit, quòd cũ ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq [a] decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moses prædixerat. communicatóq; super ea re cõsilio cum Nathane Propheta. cum is autor esset proposita exsequendi, polliceretúrque Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti [b] verò nocte Deus Nathani per visionẽ apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitam Rex ad vltimã senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon, cuius nõ aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnúmq. per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatẽ processu-

2. Reg. 7.

a *Dauid Deo templũ exædificare decernit.*

b *Dauidi Deus per Nathanẽ à Salomone templum exœruendum nunciat.*

fam

ram. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permansurũ & familiã suam fore illustrem ac celebré, ad Arcam se contulit: procidénsq; [a] in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantáq; gloriam euexisset: próq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuáque prouidentia qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnóque decantato, è tabernaculo digressus est.

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Deopre promissa per Nathanem felicitate gratias agit.*

Dauid subacti finitimi gentibus tributa illis imponit.

CAPVT V.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnitie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatũ regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussíq; omnibus vt quàm instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus [b] Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibúsque magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hísque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum [c] copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quàm in deditionem accepit. His quoque annuo tributo impósito [d] contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum Regem: cũ quo ad Euphratem congressus, viginti millia, equites quinquies mille occidit, currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Hedio & Russinus Cap. 5.

b *Dauid in Palæstinos mouet eíſque bonam agrorum partem adimit.* 2. *Reg.* 8.

c *Maxima Moabitarũ strages.*

d *Dauid Sophenorũ Regem vincit.*

Damasceni à Dauide vincuntur.

CAP. VI.

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

INterim [a] Adadus Damasci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cùm esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, cúmque & ipse non procul Euphrate eum Dauide conflixisset, præliis victus magnã exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ cõsuluerunt. Huius [b] Adadi etiã Nicolaus in quarto historiarũ suarũ libro, in hęc verba meminit. Lõgo deinde post tempore indigenarum quidã nomine Adadus, cæteris potentior. Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnũ obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris præliis cũ eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi robore præstantissimũ declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnũ simul & nomen accepe. int. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimã vsq; generationem regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomẽ accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi ex his [c] potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro [d] Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totã sub imperiũ redegit, dispositísq; opportunis in locis pręsidiis, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophæũ aureas

a Adadus Damasci & Syrorũ Rex à Dauide prælio vincitur.

b Nicolaus Historiographus Regũ Adadi eiusque cum Dauide belli meminit.

c De alio Syriæ Rege qui Samariam vastauit.

3. Reg. 20.

d Dauid Syria subiugata tributum imponit.

satelli-

satellitum Adadi pharetras reliquámq; eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit has [a] postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Bettæam & Machonem, eásq; vi expugnatas diripuit, in [b] his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quòd auro preciosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templũ adornaret. Amathenorum [c] autem Rex audita Adrazari clade, quódq; exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltrò venire: misítque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusque dignitate tractatum dimisit. munera verò illa, cum alio auro ex manubiis captarũ vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui nõ solum, quoties ipse Rex bellum administraret, rem prosperabat, verum [d] etiam, misso in Idumæam Abesæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidijs recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantùm & æquum respicie-

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

2. *Reg.* 8.

a *Hierosolyma à Susaco Ægyptiorũ Rege spoliata.*

3. *Reg.* 14.

b *Prædæ ex bello captæ.*

2. *Reg.* 8.

c *Amathenorum Rex Dauidi societatem petit.*

d *Dauid Idumæos, vt viritim tributa persolueret, egit.*

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

bat. exercitui[a] verò vniuerso Ioabum præfecerat. à commentariis habuit Iosaphatum Achilli filium. Designauit etiã ex Phineesi familia Sadocum Pontificẽ cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Banaiã Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filij inter patris satellites versabãtur. His ita ordinatis succurrit illi recordatio amici quondã Ionathæ, fœderísq; mutui quod intereos interceſſerat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquã accepisset. Igitur[b] scitatus est, num quis supereſſet ex amici genere, cui gratiã referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta cõsuetudine, cúmq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli qui poterat superstites noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiã reponere quiret, quo respondente: supereſſe filium eius Memphibosthum, pedibus claudũ: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapsum ex humeris læserit: diligenter perueſtigauit, vbinã & apud quos educaretur. quo cõperto misit in Labathã oppidum ad Machirũ (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus[c] verò postquàm ad Regẽ peruenit, procidens in faciẽ, adorauit illum. móxq; iussus est bono animo esse, & omnia quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi polliceri: & auitam dotem cum prædiis ad illã pertinentibus accepit, iussúsq; est ad eandem cum Rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio nõ interesse, cũmque adolescens lætus promissionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauisset,

a *Distributio officiorũ. 2. Reg. 9.*

b *Dauid nũ quis ex Ionatha genere supereſſet scitatur.*

c *Memphibosthus donatur pater uii & auitis bonis mensa Dauidis adhibetur.*

Rex

Rex accito [a] Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorũ susceptа, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibã cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibostho largitus est, his ita ordinatis Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ verò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuêre affecti. Cæterũ [b] cum per idem tempus Ammanitarũ Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiúsq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiosè eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandémque, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores verò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicati par erat, malitiosè hanc legationem missam interpretati sunt: concitaueruntq; Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese coniiciat. At Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatẽ persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, precisóque dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rẽ Dauid [c] indignissimè tulit, nihil dissimulans nõ neglecturum se iniuriam cum contumelia eõiunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ cõtra ius gẽtiũ legationis

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eúmque omnes reditus Hierosolyma referre iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 6. 2. *Reg.* 10.

b *Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolãdi causa missi contumeliosè tractantur.*

c *Dauid Ammanitarum iniuriã ferè indignissimè, eámq. vindicare cogitat.*

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

à Rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, cõscij sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & [a] missis legatis ad Syrũ Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerũt. adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia, conduxerunt etiã Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

a *Ammanita exercitus societate mercede impetrata, in Dauidem copias parant.*

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

CAP. VII.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarũ apparatus & initia cum Regibus societas, Deo fretum, & sciẽtem quòd bonã causam haberet, iustísq; armis iniuriã sibi illatam vlciscereturr. Itaq; [b] Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostẽ misit: qui mox ptimariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus [c] verò vrbẽ egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis cõstabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarũ gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro aliísq; Regibus se opposuit, reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt cõtra Ammanitas aciẽ dirigeret: admonito prius, vt si videret Syros sibi præualere, adducto properè suo milite succurreret. idẽ se facturũ si ipsũ Ammanitas ęgrè sustinere cõtingeret. cũ his mandatis dimisso fratre, hortatúsq; vt generosè & alacriter rẽ gereret, darétq; operã ne quã ignominiã acciperet, ipse Syros aggre-

b *Dauid Ioabum cũ lectissimo milite contra Ammanitas misit.*

c *Ioabi & Abisai acies.*

ditur. qui cum aliquantisper magna vi restitis sent, multis suorum cadentibus terga vertere sunt coacti. quo viso Ammonitæ territi, Abisæum cum suo milite aduentantem non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerũt. atque a ita Ioabus, malè multatis hostibus, victorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, vt experti se impares in posterũ quiescerent. sed b missis nunciis ad Chalamam Syrorum transeuphratensium regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octuaginta peditum, equitum verò decem millibus. Tum Hebræorum Rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolens amplius per legatos cũ eis bellum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & commisso prælio victor euasit, cæsis peditũ quadraginta, equitũ verò septem millibus. Sabecus quoque hostium Imperator in eo prælio vulnus accepit à Rege, ex quo postea curam non admittẽte mori eum contigit. Mesopotamitæ c deinde cognito tam tristi pugnę euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionem fecerunt. atque ita, appetente iã hyeme, Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticũ misit. Is d longè latéque vastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gẽtis Metropolim obsidione cinxit, quo tempore Dauid tametsi vir iustus ac pius & patriarũ legum obseruator diligens, in graue tamẽ peccatum incidit. Cum e enim vrgente iã die, in solario Regiæ more solito deambularet, prospexit in vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, insigni forma prę-

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

a *Victoria Ioabi.*

b *Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.*

c *Mesopotamitæ vltrò ad Dauidē deditionem faciunt.*

d *Rabatha obsidione cingitur.*

Hedio & Ruffinus. Cap. 7. 2. Reg. 1.

e *Dauidis adulterium.*

An. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

cellentem,cui nomen Bethſabe:victúſque eius pulchritudine, & à cõcupita ſibi temperare nõ valens,accitam ad ſe complexus eſt. Paulo [a] pòſt mulier grauidam ſe ſentiens,*nunciat* Regi,vt diſpiciat, quomodo factũ hoc latere poſſet,alioqui publicis legibus adulterij damnatã ſupplicium daturam. Rex [b] itaque accerſitum ad ſe ex caſtris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine.de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat,percontatur, quo referẽte omnia cedere ex ſententia, partes ei de ſua cœna obtulit,iuſsítque vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret.at ille non ita fecit,ſed inibi in regia & inter ſatellites Regis noctem eã exegit, quo cognito, Rex ſcitatus eſt ex eo, quamobrem tanto poſt tempore domum reuerſus,ad vxorem non iuiſſet, ídque præter cõmunem omnium hominũ morem, quicunque peregrè ad ſuos redeunt, reſpondit ille nõ eſſe æquum,vt interim, dũ imperator ſuus & commilitones in hoſtili ſolo in caſtris humi cubitãt, ipſe in vxoris amplexib. ſe oblectet. hæc locutũ manere inibi ea quoque die iuſſit, ſequenti ad vicarium ſuum ducem dimiſſurus. vocatus deinde ad cœnã, & Rege de induſtria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vſque progreſſus, nihilo minus tũ quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit,nullo vxoris deſiderio tactus,hanc [c] ob rem indignatus Rex ſcripſit Ioabo, vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modúmque puniendi indicauit,ne manifeſtum fieret ſuo iuſſu hoc factum. iuſſit enim,vt quàm plurimum periculi eſſet,hoſti opponeretur, móxque à ſociis,quò facilius opprimi poſſet,deſtitueretur.his ita ſcriptis, & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Vriæ commiſit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis,&

a *Bethſabe Regi ſe grauidam eſſe nunciat.*

b *Dauid Vriã accerſit, eúmque vt profectum ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit.*

c *Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduertat, ſcribit.*

tetis,& [a] cognita Regis voluntate, quem locũ maximè ab hoſtibus infeſtari ſciebat,in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectiſſimis aliquot militibus, pollicitus eſt ſe cũ toto exercitu affore, ſi qua parte muri ſuffoſſa aditum intra vrbem patefeciſſent, hortatus eũ vt exiſtimationi quam tum apud Regem, tum apud commilitones ſibi parauerat,reſpondens, libẽter potius quàm grauatim iuſſa capeſſeret.cũmque Vrias magna alacritate demandatum munus ſuſcepiſſet, manipulo illi adiungendo clã imperauit,vt cum primùm occurrentibus hoſtibus vrgeri hominem viderent, deſerto illo in tutum ſe recipérent. Itaque [b] cũ Hebræi feciſſent aſſultum ad mœnia,veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hoſtis murum occuparet, fortiſſimus quiſque recluſa repentè porta magno impetu erumpunt, quod vbi viderũt qui circa Vriam verſabantur, memores Ioabi mandatorũ, vno agmine ſeſe retrorſum receperunt.Solus [d] Vrias quòd puderet contra quã promiſerat aſſignatum locum non tueri,in ſe ruẽtes ſuſtinuit, ferróque exceptos interemit nõ paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros cõſilij pudor idẽ in officio continuerat,non inultus occubuit. His ita geſtis Ioabus Regi per nuncium ſignificat,quod non ferens obſidionis moras,oppugnatione adortus mœnia, amiſſis aliquam multis,infecta re,in caſtra redire ſit cõpulſus.mandarat autem nuncio. ſi Regem hoc factum ægrè ferre ſentiret, vt de Vriæ quoque morte renunciaret:id quod etiã euenit.Rex enim his cognitis malè factum aiebat. quòd [d] aperta vi mœnia tẽtaſſent. oportu ſſe .n. machinis ac cuniculis aditũ moliri,maximè cũ Abimelechus Gedeonis filius domeſticũ exemplum illis eſſe debuerit, qui Thebis turrim vi capere

An. mundi 2910. Ante Chri. nat.1054.

a *Ioabus inſſu Regis Vriã in hoſtes mittit.*

b *Vrias cum quibuſdã aſſultum ad mœnia faciens,à ſuis, vt mandatũ illi erat, clã Ammanitæ erumperẽt, deſeritur.*

c *Vrias cũ aliquot aliis occumbit, quod mox Regi per nũcium ſignificatur.*

d *Dauidis ob eladem acceptam indignatio.*

An. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

conatus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere, postquam [a] autem indignabundo de Vriæ quoque morte relatum est, irasci desiit: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sunt vicissitudines, debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnũ neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit: cæterũ Bethsabe, audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lachrymis destitit sine mora [b] eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regẽ grauiter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiũtur, nõ magnum iuris respectum habere solere commanatione numinis ad tempus dissimulata maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modũ sententiam eius exploraturus, Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant, alterque prædiues multorũmque armentorũ & gregũ dominus: alter vnius tantum ouiculæ possessor. eam vnà cũ pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nõ alio affectu quàm si esset filia: cùm verò hospes diuiti superuenisset, ille parcẽs suis pecoribus nullum in amici gratiam mactare voluit; sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam

a *Dauid Vria nece audita irasci desiit.*

b *Dauid Bethsabe cõiugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.* 2. *Reg.* 12.

c *Dauidem propria sententia dãnatum, grauiter accusat, pœnásque ei denunciat Nathan.*

tam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustúmque esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demum ille exposuit in quantam indignationẽ numinis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circunquaque vicinarum etiam gentium earúmque multarũ & magnarum dominiũ consequutus esset: non semel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoque mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas & ipsum insidiis ab eodem appetendum, vt pro clã admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturum. territo *a* autem per hanc denunciationem Rege, vehemẽtérque perturbato, & cum lachrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim vir pius, & qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat; placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitã ei seruaturum se esse, post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atque ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò *b* infans ex vxore Vriæ natus Dauidi immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mæstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci nõ potuit vt vllum cibum degustaret: sed stratus: & sacro

Ann. mundi 2910. *Ante Christum natum* 1054.

a Dauid fassum peccatũ, à Deo veniam consequitur.

b Dauid per septem dies, infantis ex Bethsabe scepti, vitæ dolenter fauens, ieiunat.

Ann. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrē diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquáque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui *a* cùm turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctū puerum, accitóque vno è famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptáque veste candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthæc *b* iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetratáque prius licentia, causam scisitabantur. Tum ille, Non intelligitis, inquit, quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? nunc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec *c* ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur, ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebātur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totū deficeret. Hæc *d* Ioabus per literas regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hūc quoque titulum victoriis suis apponeret, qui collaudato ducis officio fidéque, ad

a *Dauid puerū extinctū sensisens, surgit, ac lotus cibū capit.*

b *Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorū nihil puero, adhuc aegrotante fecerat, indicat.*

c *Salomon Dauidi ex Bethsabe natus.*

d *Ioabus per literas Dauidē ad Rabatha expugnandā vocat.*

sumpto secum exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eámq. [a] mox vi captam, militi diripiendam permisit. ipse verò ex præda nactus est Ammanitarũ Regis auream coronam talentum pendentem, & precioso sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni precii præda in ea vrbe potitus est. viros verò eius ex cruciatos prius ad vnum interemit: neque mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriã domum reuerso graue quiddã accidit ex tali causa. Filiã habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem, qua Abesalomus genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeò passione hac conflictabatur, vt nõ aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehẽdit Ionathas quidã eius cognatus & amicus vir prudens & magi consilij, videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum rogans. vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se, amatoriã quandã esse hanc passionem. quo fatente sororem germanã sibi adamatã, consiliũ [b] dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simul atque pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministeriis releuatus eo citius cõualescere possit. Paruit Amnon, & cũ nihil cũctatus decubuisset, simulare morbũ cœpit. Dein cum pater officiosè inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti, ea postquam iussu patris accita venit, postulauit

An. mundi 3912. Ante Christum natum 1502.

a *Dauid Rabathã vi capram militi diripiendam permittit.* Hedio & Ruffinus cap. 8. 2. Reg. 13.

b *Ionathas Amnoni dat consilium quomodo optatis potiri valeat.*

Ann. mundi 2952. *Ante Christum nat.* 1032.

vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe cõmeſturũ. quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatiſq; colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea guſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obſeruarentur: ſubmouerẽt, dicens ſe abſque ſtrepitu quieſcere cupere. quo [a] facto iuſſit ſororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre: quod cum puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit, vt ſui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater abſtine, nefas eſt te rem tã turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa cõcupiſcentia quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familiæ noſtræ adferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei non vales à patre tibi hoc impetrandũ eſt, non enim per vim extorquendũ. at [b] ille amore feruens nõ paruit, ſed libidinis ardore percitus reluctantem per vim opprimit: atq; poſt oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditã conuiciis aggreſſus iubet vt eueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cùm hanc iniuriã priore grauiorem duceret, quòd conſtupratã vel vſq; noctẽ illic manere nõ patiatur, ſed cõfeſtim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mãdauit famulo vt eã eiiceret. illa verò ſciſſa talari tunica, qualibus tũ regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa per mediã vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quæritando. in quã ſic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet, quòd ita ſeſe afflictaret. cúmq; [c] illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã ſuam pertinere putaret, cùm à fratre ſit vitiata, quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit, & deinde aliquammulto tẽpore

a *Amnon ſorori vt ſui copiam faceret, ſuadet.*

b *Amnon ſororem reluctantem per vim opprimit, mox exoſam & faſtiditam extrudit.*

c *Abeſalomus ſororẽ Thamaram ſolatur.*

pore in cœlibatu apud Abesalomum frattẽ perseuerauit. His cognitis Dauid pater vehemẽter indoluit: sed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porrò [a] Abesalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iámq; alter annus abierat, ex quo pudicitiæ sororis eius illusum est: & cùm esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephræmiticæ, ad tondendos suos greges, inuitauit [b] patrem ac fratres ad solenne conuiuiũ, quo excusante quòd nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filiis proficisci. quo impetrato suis iniunxit, vt quamprimùm animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

An. mundi 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

a *Abesalomum vindictæ opportunitatem expectat.*

b *Abesalomum patrem ac fratres ad solenne conuiuium inuitat, & Amnonem vino sepultum trucidari curat.*

Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus est.

CAP. VIII.

VT verò perpetratum est quod mãdauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisquis timens, correptis equis cursu ad patrẽ ferebantur. Interim [c] quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cæsos nunciat. qui nõ aliter quã par erat amissis simul tot filiis, idq; fratris scelere, graui dolore ictus ne causam quidẽ rogauit, nec; expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinẽ incredibili, totũ se luctui tradens conscissa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quàm ipsum interfectorẽ. Ionathas [d] vero Saminæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans se de morte cæterorũ credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quod in-

c *Dauidi omnes filios ab Abesalomo cæsos nunciatur.*

d *Ionathas Dauidẽ cõsolatur, mortem cæterorum negans, de solo Amnone diligẽtius perquirendum esse.*

An. mundi. 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

mor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit, interea ſonitus aduentantium equorũ,& quotundã eos præcurrentium, omnes in ſe conuertit. hi fuêre filij Regis,qui relicto cõuiuio,profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato videns quos paulo ante extinctos acceperat.denuóq; gemitus ac lachrymæ inſtaurantur:his fratrem,Rege filium fœdè trucidatum deplorantibus.At [a] Abeſalomus in Geſura ad maternũ auum fugit , eius regionis dynaſtã,ibíq; toto triennio permanſit.Cũ [b] autem Dauidi animus eſſet Abeſalomũ ad ſe reuocare,nõ ad ſupplicium , ſed vt eum apud ſe haberet(iam enim ita reſederat)vltrò huc propenſum Ioabus imperator ſuis artibus impulit, mulierculam enim quandã grandi natu ſubornat,quæ lugubri cultu ad Regẽ accedẽs, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixã exortã adeò incruduiſſe , vt cùm ſoli eſſent ac nemo adeſſet qui diritneret,alter ab altero ictus exſpirauerit:rogabátq; hanc gratiam,vt quoniam cognati eius qui interfectus eſt alterũ ad cædẽ expeterent,ſaluti eius cõſuleret,ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neque enim aliud remedium ſupereſſe,ſi nullũ apud Regem inueniret.nã nihil eſſe quod illos cõpeſcere queat præter maieſtatis regiæ reuerentiã : Cúmque Rex poſtulatis eius annuiſſet:hæc verba ſubiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod ſenectutẽ meã & tantũ non orbitatẽ miſeraris:ſed quò certior ſim de tua clemẽtia, tuũ ipſius filiũ prius in gratiã recipe,& indignationẽ contra eũ depone. alioqui quomodo poſsẽ de conceſſa hac mihi gratia, non dubitare,cùm ipſe adhuc ob ſimilem iniuriam filio infenſus eſſe pergas.At cuius eſt prudentiæ,vno contra voluntatem amiſſo,vltrò necem alterius adde-

a *Dauidis filij ad patrem,Abeſalomus verò ad auum confugit. 2.Reg.14.*

b *Abſalon callide per mulierem à Ioabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma.*

re? Tetigit mox Regis animũ ſuſpicio, perſonã à Ioabo eſſe ſubornatã: & cognito ex anicula rem ita ſe habere, accerſit Ioabum, dicens eum aſſecutũ quod cupiebat, liceréq; vt Abeſalomũ reducat. Non enim amplius ſe in eum ſtomachari, ſed totã indignationẽ præteriiſſe. At ille adorato rege, & verbis eius libẽter acceptis, eueſtigio Geſura properauit, & a aſſumptũ ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, iuſſit qui ei denunciaret, ne ad ipſum accederet. nondum enim ita ſe affectum, vt reuerſum videre ſtatim ſuſtineat. Ille ita vt iuſſus eſt deuitato patris cõſpectu, intra domeſticos parietes cũ ſuo famulitio ſe continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: ſed tam forma quàm ſtatura quo ſuis in maximis deliciis degẽtes ſuperabat. Tanta autem fuit eius cæſaries, vt intra octauum quemque menſem ad ducẽtos ſiclos, hoc eſt, ad quinque põdo accreſceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hieroſolymis habitauit: natíque ſunt ei filij tres & vna filia formoſiſſima, quæ Solomonis filio Roboamo poſtea nupſit. & b filium ei nomine Abiam peperit. Deinde c miſit ad Ioabum rogans vt ſe penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt ſibi liceat patrem inuiſere & alloqui, quod quum Ioabus fãcere cunctaretur, agrum eius vicinum per quoſdam è ſuis incendio vaſtari iuſſit. Is quũ re cognita ad Abeſalomũ veniſſet, expoſtulanti, quo ſuo merito dãnum ab eo accepiſſet, reſpõdit ſe hoc ſtratagemate illum ad ſe elicere voluiſſe, quandoquidem mandata de conciliando ſibi patre negligeret. quã ob rem, inquit, nũc te præſentẽ obſe-

An. mundi 2912. Ante Chri. nat. 1052.

a *Abeſalomum reductum, patris Dauidis cõſpectum deuitare iubetur.*

b *Abeſalomi Hieroſolymis nati liberi.*

2. *Reg.* 13.

c *Ioabum incendio agri renouatum reconciliat Abeſalomum patri.*

An. mundi 2916. *Ante Christum nat.* 1048.

ero, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriã quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem cõfestim eum acciri iuberet. Qui cùm supplex illi ad genua veniam peccati petẽs procidisset, sua manu erecto oblitionem omnium ante actorum est pollicitus. Porrò a Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebãt, comiter appellabat, dictitánsq. malos ad esse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferẽda sentẽtia lapsum, populares autã ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quę in exilio cõceperat, persoluenda abire sibi liceat, permissũque eius p ofectus, mox vndiq. plurimos ad se acciuit, ita vt cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitę, nõ quidẽ conscij cõspirationis, sed quasi ad sacrificiũ euocati: nec mora stratagemate succedente, Rex b ab vniuersis consalutatur. Cæterũ Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset primum vsurpãdi regni quod patri diuinitus datũ sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisque amicorum

Hedio & Russinus cap. 9.

a *Absalomus patrũ sui affectat regnum astutiè satis & callidè.*

b *Absalomus Rex ab vniuersis salutatur.*

intimis

intimis,& collocutus cũ eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens,reliquit regiæ custodiã decem pellicibus,& [a] Hierosolymis excessit, cũ aliã multitudine magna alacritate prosequente, tũ præcipuè sexcentorum cohorte,quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat.Abiatharũ [b] verò Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abite cupientes, Arcámque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simúlque mãdauit vt de omnibus quæ inciderent per clanculatios nuncios se certiorem facerẽt. fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo [c] quoq; Gittæus nullis Regis monitis adduci potuit,vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis,omnibus circa eum lachrymantibus,renunciatum est etiam Achitophelem: mutatis studiis in patres Abesalomi cõcessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit.quãobrem [d] precatus est Deum,vt Abesalomi animũ ab Achitophele alienaret,verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur, viri prudẽtissimi & oculatissimi in dispiciẽdo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis peruenisset,respiciebat ciuitatem, & cũ multis lachrymis non aliter quàm regno eiectus Deum precabatur.ibi offendit virum in amicitia constãtem,nomine Chusim:hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletũ, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre:ac postremò obnixè precatus est, vt

An mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Dauid Hierosolymis excedit.*

b *Dauid fugiens,sacerdotes in urbe manere vult vt per eos, quid in ea agatur cognoscat.*

c *Ethæo fit Dauidi exilij comes.*

d *Achitophel ad Abesalomum deficit,cuius consilia ne succedant Dauid precatur.*

An. mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

simulato Abesalomi partiũ studio, diligẽter secreta eius perscrutaretur, & [a] Achitophelis cõsiliis semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturũ, quàm si vnà maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruũ, quẽ ipse ad curam prædiorum amici filio donatorũ miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbi Memphibosthũ reliquisset, Hierosolymis relictum respõdit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur: quamobrẽ [b] indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicẽs hunc digniorẽ quã illum vt talib. possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba ganisus est. Dauidi [c] verò iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eũ simul & conuiciis impetẽs: cúmque amici eũ protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinariũ & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiásq. agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorũ ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volẽte, Dauid [d] eos cohibuit, negãs addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus Sed hęc

a *Chusim Dauid vt Achitophelis cõsilia se opponeret, obnixè precatur.*

2. *Reg.* 16.

b *Siba heri falso accusato ei opibus potitur.*

c *Semeis in Dauidem iniuria.*

d *Dauid Semeim occidi vetat.*

miseri-

misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contẽpto Semei parte alia montis cursim cum cõuiciis assectante. Delatus deinde ad Iordanẽ, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim [a] Abesalomo cum Achitophele cõsiliario Hierosolyma ingresso, cõcursu populi salutãtis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi perpetuũ hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se trãsiret: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; meritò sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti, quòd si me in tuorũ numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet: filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato [b] deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cũ paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrẽ militaturum. Nã hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filiũ coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis vt in regia tentorium sibi erigerent ꝛnspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cõcubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno è filiis oppugnaretur, prædixerat.

An. mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

a *Chusim simulate offert Abesalomo studiũ ac fidem suam.*

b *Achitophel Abesalomo vt cũ paternis pellicibus congrederetur suadet.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

CAP. IX.

HOc[2] Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decẽ millia lectorum militum. Cum his se profectũ interfecturum patrem. atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadẽ opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in potestatẽ redactus facilè occidi posset, contrariam sententiã attulit. Scis, inquit, Rex virtutẽ patris & eorum qui illum sequũtur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artib. contra nos vretur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentib. paulatim illi pedẽ referent, expectãtes occasionem dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animũ addet, nostris verò metum ac cõsternationem afferet. Expende[b] igitur meum quoque consilium sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac, ac potius edicto per totam Hebræorum regionẽ copias contra patrem colligo: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assume, néve alterius fidei committas. Facilè enim illum deuinces, si aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa millia

2. Reg. 17. 2 *Achitophelis consilio suadentis Dauidẽ bello prosequẽdum Chusim se opponit.*

b *Chusi cõsilium quod etiam, Achitophelis reiecto, recipiẽtur.*

lia virorum, qui dati sibi occasionem cupiunt declarandi quâ sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomq; autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placerer. qui [a] properè ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quódq; ipsius comprobatum sit: petiit deinde vt hæc Dauidi per nũcios significarent, adhortarentúrq; eum vt sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius, mutata sententia, persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem latérent filij renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserũt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandatúntque, vt, quantum possent, properarẽt Dauidi hæc indicaturi. qui eueſtigio cum patrum mãdatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdã equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt [b] hoc maturè Pontificũ filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Boccurã se dederunt, ibíque mulierem quandam rogauerunt vt se abscõderet, ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogatáq; à superuenientib. persecutoribus num eos vidisset, cõspecto sibi nõ negauit. accepto enim à se potu statim abiisse dicebat: & si modo alacriter persequãtur, forte, vt eos comprehendant. Illi diu frustra

An. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Sadocum & Abiatharum filios ad Dauidẽ mittunt.*

b *Pontificũ filij ad Dauidem mittit, in puteũ se se abscondunt.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

perſequuti, rettrò ſunt reuerſi. Mulier verò, vbi hoc animaduertit, & non eſſe amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extractos cœptum iter continuare iuſſit. Illi [a] quanta potuerunt feſtinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abeſalomi conatus illi renunciauerunt: qui ſuos confeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet, nihil cunctari paſſus. Porrò Achitophel vbi ſuum alterius conſilio poſthabitum vidit, conſcenſo iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat, addens quoniam non perſuaſiſſet, certò ſe breui periturum. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnum recepturum eſſe. Præſtat igitur, inquit, magno animo, vt virũ ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum ſe præbere. His [b] dictis in penitiſſimas ædes digreſſus, ſe ipſe ſuſpendit, atq; ita Achitophelem, ſuopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterùm Dauid, ſuperato, vt diximus, Iordane, peruenit [c] caſtrum, puleherrimam ac munitiſſimã eius tractus. Ibi cum ſumma beneuolẽtia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus eſt, partim præſenti hominis neceſſitate motis, partim reuerentia priſtinæ felicitatis. Fuerunt autẽ hi Barzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Mabhirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victũ pertinebat, largiter Regi cum ſuis præbebant, vt nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ac vinũ, quin & carnium copia ſemper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad laſſitudinis refectionem opus eſſet. Interim [d] Abeſalomus

a *Dauid de Abeſalomi conatibus certior factus, cũ ſuis Iordanem tranſit.*

b *Achitophel, ſuo conſilio explofo, laqueo ſibi vitam finit.*

c *Dauid Mahanaim peruenit, vbi cũ ſumma veneratione ab optimatibus excipitur.*

d *Abeſalomus Iordanẽ tranſit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. 2. Reg. 18.

coacto

coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longè à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præpositi exercitui cognato eius Amasa, prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc verò & Saruia Ioabi mater, sorores erant Danidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant, comparatóque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediatur, sed [a] creatis tribunis, diuisóque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum [b] autem volentem adesse in exercitu, amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim, eo præsente, vinceretur, nihil spei reliquum fore, quòd si vna parte exercitus victi, cum cætera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa Regem esse. Placuit hoc consilium: itaq; persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorū strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & [c] vt post victoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Cæterùm [d] cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suã explicuisset in planitie syluam à tergo habẽte, Abesalomus quoq; suos contrà eduxit: & congressi acritérq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant: his dū modo Danid regnū recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus illis contrà ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciæ pœnas

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

a *Diuisio exercitus Danidici.*

b *Danidem adesse volẽtem in exercitu amici prohibuerunt.*

c *Mandatũ Danidis de parcendo filio.*

d *Prælium inter Abesalomum & Ioabum.*

An. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

det, nihil non vel facere vel pati paratis. Fidem cùm numero longè præstarent, ignominiosum ducebant tanto pauciorib⁹ Ioabi militib. succumbere. Contrà Regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem, vt erat dignū veteranis & rei militaris peritissimis, hostem a terga vertere coegerūt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequēdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent, quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomū ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne viuus capetetur, cōscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cúmq; per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentū enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eóq; quinquaginta siclos promittente, si illum cōfoderet, respondit: Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, móxque b defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum cōgestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò c Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnā marmoreā cum inscriptione, duobus stadiis à Hierosolymis dissitā, quam voluit vocari Ma-

a *Fuga & strages exercitus Abesalomi.*

b *Ioabus Abesalomū necrimis.*

c *Abesalomi columna memorata.*

num Abesalomi: dicens, quòd, etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iã antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur. *Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.*

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas[a] verò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quódque diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt ante hac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem facéret: iussítque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achima verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus. non etiam Abesalomi mortem passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit, Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, nec dum valens eum agnoscere, ait ad Regem, videre se quémpiam accurrentem. Cúmque Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadocis Pontificis filium ait curriculo aduentare. Tũ Dauid, pro-

[a] *Chusis victoria nuncium ad Dauidem missus ab Achima ante vertitur.*

Ann. mundi 3020. Ante Christum nat. 3044.

fectò hunc bonum & optatum nuntium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat, & scitante de pugna, lætam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum si, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iámque [a] & Chusis aderat Regem adorãs & victoriam annuncians qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis euenit idem quod Abesalomo. Hæc verba in causa fuerunt, vt nullam ex ea victoria voluptatem nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima urbis parte deflebat filiũ, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecũ mortem oppetere contingeret. Cùm enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum [b] autem & Ioabum, audito quod Rex filiũ ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidũ ingredi: sed demisso capite lachrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterùm quũ Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô Rex? an nescis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nõ desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum cõstabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum feciſſet, sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vsũ mi-

a *Dauid cognita filij cæde à Chusi acriter ãs deflet.*

2. Reg. 19.

b *Ioabus cũ exercitu lugens vrbem ingreditur.*

ferabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostrã vicem miserarétur. Te verò non pudet hęc facere propter hominem inimicissimũ, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine [a] igitur ab iniusto luctu, & da te in cõspectũ tuorũ militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hãc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alterî tradam, efficiámque vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eúmq; ad curam Reipublicę adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius cõspectus, pro foribus portę consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hęc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaq; [b] debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublicę susciat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: ísque mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, tu illis per esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cũ is tribulis sit ac cõsanguineus, pari modo Amasam Imperatorẽ eos alloqui iussit, qui fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Speraudam [c] autem illi non

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

a *Taxatur Dauid ob filij luctum excussa mœstitia, prodit in publicum.*

Hedio & Ruffinus cap. 11.

b *Israeliticũ regnum Dauidi iterum offertur.*

c *Dauid Amasa veniam & Vniuersarum copiarum præfecturã concedit.*

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

solum veniam, quæ iam cõtigisset, verumetiam vniuersarum copiarum præfecturã, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostẽtata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed [a] singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit, eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Sauli comitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vnà cũ tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidénsq; ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputatérq; id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti. Abisæus Ioabi frater, satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regẽ diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Desinite [b] Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimate volo, hanc esse mihi aditialem regni diem, quamobrem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neque in quenquam ea de causa animaduersum esse,

[a] Iuda tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & ponte flumini ripas iungit.

[b] Semeis veniam consequitur.

tu qua-

tu quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit cũ præcedere. Post hæc [a] Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Reges profugerat, neq; comã totondit, neq; vestem purgauit, calamitatem eius nõ secus quã propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud Regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratũ Regẽ interrogatus ab eo, qua de causa nõ simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibã esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua nõ aliter quàm alicuius mancipij contempsisse, alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectioné his vti potuissem, núquã abs te relinqui passus fuissem. Nec cõtentus meã erga te domine pietatẽ impedisse insuper malitiosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudẽtia tales calumnias nõ admittat, quum sis iustus, & Deũ ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei tẽporib. versatus sis, licerétq; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summã potestatẽ assecutus, præterea in amicorum ordinẽ allectum, & mensæ tuæ quotidianum cõuiuam adhibitum, nihilo deteriore cõditione quã vnum quemuis è maximè necessariis apud te esse voluisti. his auditis neq; Memphibosthum punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus [b] cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuum regnum restituturum esse,

Anno mũdi 2020. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Memphibosthum à calumnijs Sibæ se purgat.*

b *Dauid Memphibostho veniam & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionẽ promittit.*

An. mundi 2920. *Ante Chri. natum* 1044.

Berzelæum [a] deinde Galaditam virum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticã conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum: rogánsque vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarũ cæterorũmq; instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogãte, Te, inquit, dimitto, hunc verò Achimanum filium mecum abire finito. Omnium enim bonorum meorũ particeps erit. Tum Berzelleus relicto filio, & adorato Rege, omniáq; fausta illi precatus, domũ est reuersus. Dauid [b] autem Galgala peruenit, iã dimidiũ totius populi circa se habens & Iudę tribũ integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabántq; Iudę tribum, quòd insciis cæteris ad Regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudę rogabãt, vt ęquo animo ferrẽt, quòd pręuẽti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deinctũ sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neq; enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt meritò ęgrè ferre debeant. serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cęterarum tribuũ Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vo-

[a] *Berzelæus Hierosolyma patre eò proficisci nolente, cum Dauide cõsendit.*

[b] *Tribus Iuda, quòd insciis Israelitis Regem reduxerit, accusatio & excusatio.*

bis propriè cognatũ vindicatis, ac si non omniũ nostrũm sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cùm totus populus vndecim partes habeat, vos vnicã, tantóque potiores simus, præter æquũ feciſtis quòd nobis nescientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus est vir quidã malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non [a] est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filiũ, simúlq; cornicine iusso canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiã Hierosolymorum est deductus. Vbi [b] concubini, cũ quibus filius Abesalomus cõgressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante administrari iussit, ipse verò post hæc non amplius eis est vsus. Amasam [c] deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussítq; vt collectis quantis posset è tribu Iudæ copiis post triduum ad se veniret, vt eũ tradito exercitu eũ imperio cõtra Bochoriæ filiũ mitteret. Quo ad colligendũ militem profecto, quum in ea re occupatior maturè nõ rediret, tertia die Rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam, dilationem Sabæo cõcedi: ne fortè instructior factus plus damnidet, plúsque exhibeat negocij, quum modo Abesalomus exhibuisset. Nõ est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manũ sunt, copiis, & sexcentorum cohorte, cum Abisæo fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

2. *Reg.* 20.

a *Sabeum hominem seditiosum auertit Israelitas à Dauide.*

b *Dauidis concubinæ à filio stupratæ aliò traducuntur.*

c *Ioabum cõtra Sabæũ paucis copijs Amasa in colligendo exercitu cũctante mittitur.*

Anno mundi 2970. Ante Christum nat. 1044.

paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant militibus, cõtra Sabæum raptim exercitũ ducit. Cúmque Gabaonẽ, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitũ adducẽs. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctúsq. gladio accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: cóq. inox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu a vẽtrem ei perfodit, hominemq. confecit, facinus sanè impiũ, quod bonũ & cognatum iuuenem immerentẽ propter æmulationẽ summæ præfecturę & regię gratię sustulit. Hac enim de causa iam ante Abneri quoque cædem perpetrauerat. Sed aliud facinus propter honestum prętextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autẽ imperatore pergebat ad Sabæũ debellandũ, vno relicto apud cadauer, hunc iussit proclamare ad exercitũ, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui verò patres Regis fouerent, Ioabũ & fratrẽ Abisæum eius duces sequi debere, iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id cõfluẽte, & vt fieri solet cum admiratione circũstante, custos translatum illud in villam quandam longè à via remotam deposuit, & veste cõtexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabęum esset persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadã vrbe, nomine b Abelmachea, qua obsessa & circumuallata, iubet militẽ muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur, quòd portas ei clausissent. c mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam

a *Ioabus Amasam iugulat.*

b *Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circumuallat.*

c *Mulier Ioabo vrbẽ quã iustius conseruaret euersure exprobrat.*

triã in extremo periculo, conscensis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui postquam processit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deletis Hebræorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu verò nulla in re læsus, primariã Israelitarũ vrbem expugnatum venisti. Tum [a] ille abominatus eius verba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum è plebe occisum cupere, tãtum abesse vt vrbem tam egregiã excisam velit: & si ad suppliciũ dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis. omissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier, Ioabum rogat, vt paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deiiciendũ: móxque ad eiues reuersa, Vulti, inquit, mali malè perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eúmq; pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui resistere? Quibus verbis persuasi, præciso [b] capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: cõfestímque signo receptui dato dux obsidionẽ soluit: & [c] Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis Imperator præficitur. Banaias quoq; satellitibus & sexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis cõstituitur. Sabathes & Achilaus Cõmentariensium fiunt Principes, Susa scribis præpositus. Põtificatus quoq; Sadoco & Abiatharo mãsit.

Post [d] hæc fame regionem premente, Rex supplex à Deo petiit, vt populũ miseratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per Prophetas, postulare Deũ, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

a *Conditio obsidionis soluendæ à Ioabo proposita.*

b *Supplicium de Sabæo sumptum.*

c *Officia à Dauide distributa.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. 2. *Reg.* 21.

d *Fames ob iuramẽtum violatum, Israelitis immissa.*

An. mundi 2974. Ante Christum nat. 1040.

& senatus iurauit, violauerat. Quamobrẽ si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populũ è præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex Prophetarũ relatione cõpertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit. Memphibosthio tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitũ est, in eos animaduerterũt: confestímq; pluente, Deo terra posito squalore ad pristinã fertilitatẽ rediit, populúsq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquãto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis cõgressus, dũ victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulũ conspicit Acmon filius Araphi, vnus è Gigantũ sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctúsque gladio: & [b] cõuersus è fuga haud dubiè cõfeciſſet Regẽ, ni Abisæus Ioabi frater repentè superueniens eũ protexisset iam prostratum, & hostẽ trucidasset. quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & [c] duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinẽ & audaciam humanã aliquid ei cõtingeret, populus ea felicitate, quã ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cúmq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem cõueniſſent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos cõfestim ire iussit. in hac expeditione egregiã laudem ob præclara facinora edita meruit, [d] Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Dauidis militibus, cõplures enim qui se de gigantũ genere iactabant, & viribus eximiis insolescebant.

a *Septem viri è Sauli progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur.*

b *Dauid in vita discrimẽ vocatus ab Abisæo liberatur.*

c *Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur.*

d *Heroes Dauidis.*

bant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibúsq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à Rege, optimè se gessit. [a] Nephanus cognatus ipsius, singulari enim certamine cũ fortissimo Palęstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multíq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra mętati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorum finibus: fuítq; in eo exercitu vir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex Regis exercitu [b] Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratóq; aduersario maximũ momentũ ad victoriã attulit: & ipse fortissimi viri laudem retulit. nã & hic barbarus oriundũ se à gigantibus iactabat. Hoc prælio cum gente fuit vltimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterùm [c] Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honorẽ Dei cõposuit, partim [d] trimetro versu, partim pentametro: instrumentísq; musicis cõparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare, tã Sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. Species autem instrumentorũ hæ fuere: cinnyra decẽ chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cũmque his aderant & cymbala ærea, benè magna atque lata: quòd sanè de prædictorũ instrumẽtorũ natura, ne prorsus ignorentur dixisse, sufficit. Porrò [e] Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maximè insignes præclaris facinoribus 38. quorũ quinq; tãtum virtutẽ cõmemorabo, facili ex his de reliquis cõiectura, tales enim erãt hi qui possẽt vel regiones subigere, vel magnas gẽtes debellare,

Ann. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

a *Sabachus Nephanus.*

b *Ionathas.*

2. *Reg.* 22. c *Dauid Poeta.* d *Instrumẽta Musica Dauidis.*

2. *Reg.* 23. e *Triginta octo Dauidis Heroes.*

An. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

Primus [a] Isſæmus filius Achemæi, qui nõ semel in aciem hoſtium irruens non prius à cæde abſtitit, quàm nongentos occideret. Poſt huno [b] Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum rege in Araſamo. Hic in quodã prælio Iſraelitis multitudine hoſtiũ territis, & in fugam verſis, ſolus locum ſuũ non deſeruit: & cõgreſſus cũ hoſtib. multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrã adglutinaretur: quo viſo reuerſi in prælium Iſraelitæ cedentẽ iã hoſtẽ vrgendo admirandã ac celebratã victoriã retulerũt, Eleazaro ſternente, vulgo verò militum proſtratos ſpoliãte. Tertius [c] erat Ili filius Sebas. hic quoq; bello cũ Palæſtino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerſo conſtitiſſent, Hebræique rurſum territi loco cederẽt, ſolus in aciei vicẽ hoſti ſe oppoſuit: & nõ paucis letho datis reliquos impreſſionẽ eius nõ ſuſtinentes, in fugã effuſos inſectatus eſt. Hæc fuerũt facinora quæ hi tres in prælijs edidetunt. Eo verò tẽpore, quo Rege Hieroſolymis agente Palæſtinorũ exercitus vſque ad vrbẽ acceſſit, & dũ ille conſulturus Deũ de bello, arcẽ aſcendit, in ea valle caſtra metatus eſt, quæ XX. ſtadiorũ ſpatio vſq; Bethlema pertinet: dicente ad amicos: ô quã bonã aquam habemus in patria mea, maximè in ciſterna portæ vicina: ô ſi quis eã mihi afferret, id certè mi ſallẽ quàm multum argenti accipere: tres [d] iſti hi auditis, eueſtigio excurrerunt, & cùm per media hoſtium caſtra Bethlema peruenisſent. hauſta aqua per eandẽ viã ad Regẽ ſunt reuerſi, attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatẽ eorũ contemnere. eã aquã Rex bibere noluit, dicens periculo ſanguinis emptã, & ob hoc ſibi nõ conuenire: ſed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Poſt hos erat Ioabi frater, Abiſæus, qui vna die

[a] *Essamus.*
[b] *Eleazar.*
[c] *Sebas.*
[d] *Heroes tres per hoſtium caſtra excurrunt, in Bethlehẽ aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.*
[e] *Abiſam.*

DC. ho-

Ann. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

Hostes interemit. Quintus [a] Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumque confecit. Rursum [b] ex prouocatione, cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cõfodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti detractis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius factum, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quũ enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os, quod augustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur, atque ita desperato exitu, & salute, rugire occœpit. Banaias [c] autem, fortè fortuna iter faciẽs, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volẽs cognoscere quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclũ, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante, nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarũ regione, & cognito quãta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus, ad Regẽ numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat [e] autem reliquorum Israelitarum nume-

a *Banaias.*

b *Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.*

c *Banaias Leonem exanimat.*

Hedio & Ruffinus cap. 13.

2. *Reg.* 24.

d *Dauid Ioabum ad peragendum censum ire iubet.*

e *Numerata populi summa.*

An mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

rus nongenta millia, dumtaxat eorũ qui ad militiã essent idonei. In Iudæ verò tribu quadringẽta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quòd Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum misit, tres a optiones offerentem, vt ex his quã mallet eligeret, aut famẽ per septennium duraturã, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerẽdum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo verò hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionẽ, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse videri posset, quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses a b hoste vinci elegisset, sic quoq; sibi consuluisse qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis cõmune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostium. Hæc ita, vt audiuit Propheta, Deo renunciante, pestilentia b in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerẽtur, nec facilè esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incõpertis causis homines rapiebat, alius enim post alium efferebatur, & clanculũ obrepens, malũ celeriter exitium afferebat, quidam enim repentè cũ vehementi dolore, & amaro cruciatu animã exhalabãt. alij paulo lentiore vexati malo ne curationem quidem ferre poterãt, sed inter officia medicorum expirabant, alij subitò tenebris ob oculos obortis, cæci præfocati exanimabantur.

a *Dauid tribus malis propositis pestem eligit.*

b *Ingens Hebræorũ strages ob pestem à Deo immissam.*

bantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur; quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iámque genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum [a] Rex sacrũ inditus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus, de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorẽ pœna dignũ, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missõque ad eum Gado propheta, mandauit [b] vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatũ hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna [c] verò circa trituram frugũ occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis. quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum accideret: quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrẽ herus ad seruum accederet, ait se velle aream eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at [d] ille & aream & aratra & boues in holocautoma grat'is largiri se dixit. precarique vt Deus libẽs ac propitius hoc sacrificiũ admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit [e] vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis auferre sacrificium. Oronna verò dicẽte, fas-

Ann. mundi 2930. Ante Christum natum 1034.

a *Dauid pro innocente orat populo.*

b *Mandatũ de altari exstruendo.*

c *Oronna Iebusæum Sup. lib. 7. cap. 3. Orphona dicitur.*

d *Oronnã aream Dauidi donat.*

e *Pretium pro area dat Dauid.*

An. mundi 2930. *Ante Chri.* nat. 1074.

rum se quicquid Rex vellet: aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructóque ibi altari, & sacrificia & holocautoma super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit, quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat[a] autem is locus in quẽ olim Abrahamus filiũ, vt holocautomata faceret, adduxerat, & cum iamiam iugulandus esset puer, aries repentè adstãs altari apparuerat, qui pueri vice fuit mactatus, vt iã antè scripsimus. Dauid autẽ cũ animaduertisset se exauditum, & gratũ fuisse sacrificium, decreuit totum illum locũ altare vniuersi populi appellare, & Deo templũ ibi exædificaret: quam eius vocem Deus in futurũ ratã esse voluit. mox enim propheta ad eũ misso, illic[b] templũ exstruendũ prædixit à filio quẽ regni successorem esset relicturus. Posit hanc Prophetiã iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorũ centum & octuaginta millia, ex his cõstituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad cõuehendos lapides deputauit, ex quib. tria millia & quingentos operariis præfecit. magnã[c] quoque vim ferri ac æris ad horum ŏperum vsum congessit: materiémque cedrinam multã & prægrandẽ, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebat q. suis amicis, hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret. & non cum demum eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu suis facile opus absoluat.

a *Locus altaris extructi.* *Gen. 2. Sup. lib. 1. cap. 11.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

b *Architecti templi exstruendi. 2. Par. 22.*

c *Dauid magnã vim ferri, æris & lignorũ cõportat.*

Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum aspicari voluit.

CAP. XI.

d *Extructio templi Salomoni mandatur.*

ACcito[d] deinde Salomoni filio, mandauit, vt quãprimũ regnũ [illegible], templũ

Deo conſtrueret, dicens ſe id voluiſſe quidem, ſed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruẽtus haberetur, prædictúmque ſibi id ædificiũ à fatis deſtinatũ filiorũ natu minimo qui Solomon eſſet appellandus, quem non aliter quàm filium patri ipſi Deo curæ futurum: atque etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omniũ eſt potiſſimum, pacem habituram vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiã ab inteſtinis ſeditionibus. Ergo [a], inquit, quandoquidẽ à Deo deſignatus es Rex, antequam natus, da operam vt alioquin etiam dignus ſis eius prouidentia, pietatem colẽs & iuſtitiã atque fortitudinẽ: & præcepta eius legéſque per Moſem traditas obſeruans, & ab aliis eas violari non permittens: & inſuper templũ quod te regnante ſtrui ſibi voluit, cura vt ſicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitũ parata tibi relinquam. Scito [b] ſanè auri quidẽ collecta decẽ millia, argenti verò talentorum centum millia ætis item ac ferri tántum congreſſi, quantum vix numero comprehendi poſſit: & ad hęc lapidum & lignorum materiem copioſiſſimã. Habes [c] præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum, & ſi quid his defuerit, tu ſupplebis. Quapropter hoc opere abſoluto carus eris Deo, eúmque perpetuum protectorem habebis. Poſthæc adhortatus eſt principes populi, vt in ea ſtructura filium adiutarẽt, & ſecuri de omnibus aduerſitatibus, cultui tantum diuino vacarẽt. percepturos enim pro hoc pacẽ & bonum ac legitimum Reipublicæ ſtatum, quæ præmia piis ac iuſtis Deus ſolet reddere. Poſtquã [d] autẽ abſolutum fuerit tẽplum, iuſſit Arcam in eo reponi, cæterámq. ſacrã ſup-

An. mundi 2930. *Ante Chriſtum nat.* 1034.

a *Dauid Solomonem vt D. ũ colat, hortatur.*

b *Theſaurus ad tẽpli ſtructuram congeſtus.*

c *Adiutores Solomonis in templo ædificando.*

d *Mandat de Arca, cæteráque ſacra ſupellectile in templũ reponẽda.*

An. mundi 2950. *Ante Christum nat.* 1034.

pellectilẽ cuius receptaculo iam pridẽ templũ debuerat exstrui, nisi patres mandatũ Dei neglexissent, qui præceperat vt quamprimum hostilẽ terram occupassent, templũ illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tã ad filium quàm ad principes. Prægrauante autem iam seni, & corpore per ætatem frigescente, alsiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quũmque ex cõmuni medicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cũ Rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eũ puella: *inuẽta* [a] *est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum, iã enim præ senio ad venereas res elãguerat, sed de hac virgine paulò post incidet mẽtio. Cæterùm* [b] *quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesaloino quòd ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi principatũ deferrent: parauitque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidẽ est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autẽ habebat Adonias Ioabum imperatorem & Põtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebãt, Põtifex Sadocus & propheta Nathã, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Portò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiathamum & principes tribus Iudæ. Sios verò*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 3. Reg. 1.

a *Dauid alsiosus factus, Abisace eũ recalefecit.*

b *Adonias affectat regnum.*

qui Pontificis & Nathanis Prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc [2] Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniã regnare, insciente Dauide: suasitque vt tam propriæ saluti, quàm filij regno consuleret: ingressáque ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & Regẽ adiit. Quo adorato impetratáque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat, indicauit, exposuitque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit: & Abiatharum Pontificem Ioabúmque principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone & eius necessariis amicis, addebat etiam totũ populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciãt Nathanem venisse vt Regem viseret, statimque admissus percõtabatur, num hodie Regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulãtes, cũ plausu & alacritate, faustis acclamationibus perpetuũ imperium nouo Regi ominari. Sed neq; me, inquit, vocauit, neque Sadocũ Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis Rex iubet acciri Bethsabẽ, exceſſerat enim cu-

An. mundi 2951. Ante Christum nat. 1033.

2 Bethsabe studium Adoniæ sic suadente Nathane Dauidi indicat.

An. mundi. 2931. Ante Christum nat. 1073.

biculo propheta veniente, qua introgressa: Iuro,[a] inquit, tibi maximum Deum regnaturum tuum filium vt iam antè iurauí, eámq. in solio meo sessurum, idq. hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitã esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositóq. filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem Gion: vnctúmque [b] sacro oleo Regem declararent. hoc autem munus Sadoci Pontifici, & Nathanæ prophetę iniunxit: mandauítq. vt inuecto per mediã vrbem præeunte tubicinę prosequentium multitudo acclamaret, in æternum Solomon Rex in solio regio sedeat, vt notum fiat vniuerso populo, Regem eum à patre declaratum. Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè & piè præsit tã Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulã imponit: & deductum extra vrbẽ ad fontem, oleó q. vnctum: rursum in eám eum faustis acclamationibus introducũt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: inóque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatémq. animum aduertit, choris & tibiis sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul aër resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiuæ audiuêre, vehementer sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cúmq. nemo frueretur appositis, sed ómnes cogitabundi actumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & eum Adonias

a *Salomoni iuramento regnum promittitur.*

b *Salomon in Regem vnctus, in solio paterno collocatur.*

Adonias libenter visum iuuenem bonum nuncium ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & Regis voluntatem exposuit. quo audito prompiunt se omnes è cõuiuio, & fugam quisque domum diffugiunt. Adonias [b] autem veritus ne Rex factum eius iniquo animo ferret, suplex ad altare confugit, & hoc apprehenso se tutabatur. quod vbi ad Solomonẽ est perlatum, quodque rogaret sibi dari de oblitione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer simul ac prudenter præteriti quidẽ errati veniam ei concessit, sed prænonito vt caueret in posterum: alioqui, si amplius aliquid nouare deprehẽderetur, ipsũ sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cùm venisset, nouũmq. Regem adorasset: iussit eum domum suam abire nihil solicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maximè expediat.

Anno mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Adonias ex commune se prompiẽs, ad altaris cornua confugit.*

Dauid [b] autem volens eum totius populi Regẽ declarare, cõuocat principes Hierosolyma, vna cùm Sacerdotibus ac Leuitis quibus recẽsitis inuenit eorũ qui trigesimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille: supra viginti millia: iudices verò populi & scribas eorum sex millia: ianitorum verò domus Dei quatuor millia: tantundémque eorum qui hymnos Deo canerent, & instrumentis musicis à Dauide vt dictum est in hoc præparatis vterẽtur. Hos [c] diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, viginti quatuor eorũ cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. Instituitq. vt vna cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbatho vsq. sabbathum: atque ita sorte facta est omnium cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci es

b *Dauid Leuitas numerat, eorũmque officia distribuit.* 1. *Paral* 23.

c *Diuisio Sacerdotum in 24. cognationes.* 2. *Paral.* 24.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

Abiathari Pontificum & omnium Principum. & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima & post hāc secunda, deincépsque vsque vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq. in hodiernum diē. Leuiticam [a] quoque tribū in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodū sacerdotibus octoni ministerii dies obuenerūt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Constituit [b] enim eos custodes thesaurorū Dei, & donariorū quæ Reges solent dedicare. instituítq. vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisq. vices interdiu noctúque. ei ca cultū diuini numinis versarentur. sicut olim à Mose præscriptum fuerat. Post [c] hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq. tribunos, centuriones & præfectos assignauit. cōtinebat quæq. pars millia viginti quatuor, voluítq; vt singulæ singulis mensib. stationē agerent, circa regiam Solomonis, vnà cū tribunis suis ac centurionib. & cuique suum ducē præfecit, virum iustum & spectatæ bonitatis, quin & thesauris & vicis & agris, eorúmq. cultoribus & armētis eum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse non habeo. Postquam [d] autē omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cōcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negociis & facultatib. regis præerāt è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est alloquutus. Fratres & populares, notum vobis esse volo, quòd cùm decreuissem templum extruere, multum auri eū in vsum & argenti cēntum millia talentorum cōparaui. sed Deus ipse per prophetā Nathanē me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate vestra gessi, dextrā hosti-

a *Leuitica tribus in partes 24. diuidit.*

b *Thesauri diuini custodes, Mosis posteri.* 1 *Paral.* 26.

c *Copia in partes duodecim congesta.* 1. *Paral.* 27.

d *David principibus tribuum cōuocatis Solomonem cōmendat.* 1. *Paral.* 28.

di cruore contaminauerim: & filium meum regniq; successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quod etiam maiores nostri Iacobi filij quum duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatū obtinuit, & mihi cùm sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, neq; eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoque postulo, vt Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec cōtra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed sciētes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cùm enim æquum sit, si Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quāto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quàm eiusdē honoris participes. Ego sanè nihil magis in votis habeo quàm vt promissiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quam primum totum eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurū est, & omnia rectè eueniēt, si tu fili mi pietatis & iusticiæ, patriarúmque legū custodē geras: alioquin si hæ nō seruentur, nihil nisi triste est expectandū. Hoc [a] sermone finito inspectantibus omnibus Solomoni templi descriptionē ac formam dedit, in qua fundamēta & cellæ tam inferiores quàm superiores, earúmque numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq. vasa tam aurea quàm argētea fieri deberent præfiniuit, hortatúsque est eum vt summam diligētiam ad hoc opus adhiberet: simúlque principes & tribum Leuiticā, vt eum adiutarent, tum propter ætatem nondū sat maturam, tum qui diuinitus & ad regnū esset electus, & ad templum ædificandum, quā quidem fabricam ne quaquam fore difficilem.

An. mundi 2932. Ante Christum nat. 1033.

a Forma templi extruendi Solomoni datur.

An. mundi 2931. Ante Christum natum 1031.

præparata per se iam antè materia, multis aurī talentis, plurimis itē argēti, & trabibus fabrorūmque ac cæmentariorū multitudine, & smaragdis aliisque omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorū auri purissimi, ad exornādum adytū & currum Dei, cherubinos, quos oportet supra Arcā stare, eámque protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & a tribus Leuiticæ de suo quoque conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim se cōtributuros talentorum auri quinque millia, & stateres decies mille, argenti verò C. millia, ferri quoque talentorum multa millia, & si qui lapillus aliquis erat pretiosus, asserebat & tradebat in thesauros reponendum, quorum curæ præpositus erat vnus è Mosis posteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totū populum, & maximè Dauid visa principum & sacerdotum reliquorūmq; omniū promptitudine, elata voce Dominū laudauit patrē ac conditorē huius vniuersitatis appellitans, fabricatorémq; rerū tam humanarū quàm diuinarū, & præsidē ac gubernatorē generis Hebræorū eorúmque felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hæc precatus omni populo, bona omnia, priuatimque filio mē tem bonā & iustā, omniq; virtute præditā, iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi verò prostrati humi Deum adorauerūt: versi deinde ad Dauidē, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequēti verò die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis, in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis millibus victimarum mactatis: & tota ea die

a *Principes Israelitarū ingentē vim auri, argēti, aeris & gemmarum ad templi structuram conferunt.*

b *Sacrificia & festa instituta in regni Salomonis confirmatione celebrata.*

1. Par. 29.

Rex

Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomónque denuò est inunctus & legitimus Rex declaratus: simúlque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

PAulo autem post Dauid accedente ad seniũ morbo, videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illũ est affatus. Ego [a] filij fato vocãte ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quique posterunt cõmunem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè cõsului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit, & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earũ deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnũ in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationẽ obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium & Amasam filiũ Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd meipso esset potentior. Commendo [c] tibi etiã

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Reg. 2.

a *Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.*

b *Dauid Solomoni Ioabum puniẽdũ mandat.*

c *Berzellai filios Solomoni Dauid commẽdat.*

An. mundi 2931. Ante Chri. nat. 1033.

Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberaliter cõgessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea a Geræ filiũ Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiciis quando castrũ petebam, móxq. ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nũc occasionem rationabilẽ nactus punito. His mãdatis filio de Republica & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperitãs annos septem menses sex, Hierosolymis verò vniuersę regionis Rex annos triginta tres. vir b optimus & omnibus virtutib. præditus, quas Regẽ tot gentiũ incolumitati prospicientẽ habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminib. pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exẽplo suo militẽ ad præclara facinora excitans, & nõ tanquam dominus pro imperio ad officium cogẽs idem in consiliis prudẽtissimus, & egregiè callẽs quid in præsens, quid ue in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquá ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quãtas nullus alius Rex Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit c autem eum filius Solomõ Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in Regum funeribus. illatis etiam in monumentũ eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facilè sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nã d post annos MCCC. Hyrcanus Põtifex oppu-

a *Semeis quomodo puniendus.*

b *Annotatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis.*

c *Sepultura Dauidis splendida.*

d *Hyrcanus ingentes pecunias summãs ex Dauidis sepulchro affert.*

gnatus

gnatus ab Antiocho cognomine Pio Demetrij filio, voles pecuniam ei dare vt abducto exercitu obsidionē solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum milibus, eorúmq. parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac a ruesū post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta magnam pecuniā sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent neuter eorum peruenit: singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1013.

a *Herodes Dauidis sepulchrum spoliat.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.*

II. *De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templū ædificauerit.*

III. *Solomone defuncto populus à Roboame eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.*

IIII. *Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius urbis in Ægyptū transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades: & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.*

VI. *Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanū sub Asano & exercitus eorum interitus.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VII. Baſanis ſtirpe ſublata apud Iſraelitas Zamaræ rex, & poſt hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

VIII. Adadus Damaſci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu præſligatur.

IX. De Ioſaphato rege Hieroſolymorum.

X. Achabus à Syris bella laceſſitus in prælio vulnere occiditur.

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

CAP. I.

3. Reg. 2. a Solomon poſt obitum Dauidis, Rex Iſraelis.

DE Dauide igitur & eius virtute, quãtorúmque bonorum ſuæ genti autor fuerit, & quãtis bellis feliciter geſtis, ſenio confectus deceſſerit, in proximo volumine docuimus. Cæterũ a poſtea quam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex ſententia patris & decreto diuini numinis in ſolio conſedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus ſolet, fauſtis acclamationibus precatus eſt ei perpetuam rerum felicitatem, & poſt regnum bene adminiſtratũ diuturnam ſenecturem. Adonias b verò qui etiam viuente patre occupare conatus eſt regnũ, acceſſit ad Regis matrem, eámque blandè ſalutauit. Qua quærente, nunquid veniſſet quod opera ſua opus haberet, omniáque benignè pollicente, orſus eſt dicere, ipſam quoque noſſe, quòd tàm ætatis prætogatiua, quàm populi cõſenſu regnum ſibi deberetur. ſed quoniã Deo viſum ſit id transferre in filium eius Solomonem, ſe quoque libẽter ferre illius dominationem, nec contentum eſſe præſenti conditione, rogauit deinde, vt apud ſtatrẽ pro ſe intercederet, eique perſuaderet, vt bona eius pace li-

b Adonias cum Abiſace coniugiũ petit.

cerat ſi-

ceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quòd pater præ senio congredi cum ea nõ valuisset. Bethsabe verò promisit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio bene eum spetare voluit. tum quòd Rex vltrò fratri gratificari cuperet, tum quòd eo preces matris essent accessuræ: atque ita plenum spe hominem dimisit: móxque ipsa ad filiũ properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexúque eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam cõsedit. Vnã, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille iuberet quicquid vellet, pium enim esse matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere, tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, miratique se quòd non eadem opera postularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdotẽ. Móxq; accito Banaia præfecto satellitum, mandauit [a] vt ei Adoniã fratrem interficeret. Vócato deinde Abiathato Sacerdote, Te, [b] inquit, supplicio eximũt tum alij labores acti cũ meo patre, tum illud præcipuè quòd vnà cum eo Arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neq; hic maneas, neque in cõspectum meum veniãs: sed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quãdoquidem talia commi-

An. mundi 2932. Ante Christum natum 1038.

a *Adonias interficitur.*

b *Abiathar Sacerdotali honore privatur.*

Anno mūdi 2951. Ante Christum nat. 1033.

fisti propter quę indignus es, vt honoribus fruaris. Ob hanc itaq; causam ablatus est Sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prędixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cęterum eo tẽpore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificẽ, ex Phineesis gente priuatam vitam egętunt hi: filius [a] Ioſephi Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Maræothus, & Maræothi Aropheus, Aropheı Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adonię, valde extimuit. eius enim amicitiã magis quàm Regis coluerat, & ideo nõ immeritò malè suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quęsiturum existimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui [b] posteaquàm de Ioabo renunciatum est, misit Banaiam, qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliâs morituru̇m. Hoc eius responso per Banaiam accepto, Rex iussit, vt inibi caput eius ita vt vellet, abscinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus Imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus verò sepeliri, vt peccata eius apud posteros manerent, ipse verò ac pater innocẽtes essent quod ad Ioabi mortem attinet, Banaias verò exsequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hęc [c] abrogato Abiatharo Pontificatu, Rex solum Sadocum id Sacerdotium obtinere voluit. Semei [d] deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando

a *Genealogia Pontifi cũ Sadoci.*

b *Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur.*

c *Sadocus loco Abiathari Sacerdotium obtinet.*

d *Semeĩ pœna & mors.*

do

do hominem ad id mandatum seruandũ adegit. Semeis verò professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuraturus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, quum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum vnà cum illis reuersum, ægrè tulit non præscriptum modò suum contemptim habitum, sed Sacramẽtum etiam Dei violatum. Accitóque mox, Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatem securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudũ sunt promeriti: atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon [a] autem sublatis iam inimicis, regnóque constabilito, Pharaonis Ægyptiotum Regis filiam duxit vxorem: instauratísque Hierosolymorum mœnibus maioribus multò & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus inuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæque iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Hedio & Rufinus Cap. 2.

3. Regum 3. a Salomon Ægyptiorũ Regis filiam duxit vxorẽ, regnúmque constabilit.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templum ædificauerit.

CAP. II.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VIsum est autē ei Hebronem petere, & super altare ęreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarū holocaustomati cęlesti numini ablatis: qui honor Dei fuit acceptissimus. illa [a] ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendum se prębuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulchetrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hęc sola vulgò hominum videntur expetenda, hęc sola diuina munificentia digna. Sed [b] da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populum hunc verè ac iustè iudicare valeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quę nō petierat, additurum, diuitias & gloriā, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiā, qualem antehac nemo habuerit vel regū vel priuatorum. adhęc conseruaturū regnum in eius familia per multas ętates, modò iustus esse pergat Deóq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuas eius virtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculū plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduū, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hęc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando talē quippiam inciderit, ad exemplar solertię regię difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ [c] mulieres quęstus meretricij venerunt ad eū,

a *Deus Solomoni in somnis oblato, quòd maximè superet, eum postulare iubet.*

b *Solomon sapientiam à Deo petēs tantum, & diuitias consequitur.*

c *Duæ mulieres fœse inuisem de infante permutato accusant.*

quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eadémq; hora infantes masculos pareremus. Post triduum, ista iuxta cubantẽ suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illũ dormienti mihi in sinũ imposuit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, sed istius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indiciis deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium Domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui cõparguat, pertinaciter, quod meum est, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius verò mortuum: neminéque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussit [a] afferri infantes, tam viuum quàm mortuũ, vocauit quendam è satellitibus, imperátque vt stricto gladio, puerum vtrumque secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè damnabat vt puerilem; sed interim cùm vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse, si viuum videat, etiam si alienum existimetur. altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem caperet: animaduertens [b] Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater esset; alterius verò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset,

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1013.

a *Solomon vtrumque puerum secari mãdat.*

b *Ex sermone & gestu mulierum matrem infantis vidit Solomon.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1073.

& amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die nō secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In [a] tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaïa filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ vsq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbésque in eis sexaginta magnas ac benè munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galileæ toti Sidonē vsq; præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimā verò quæ est circa Arten Banacates obtinebat: Saphares Itabyrium montē & Carmelum totámq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit, & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populō ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace [b] enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas quisq; facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij præfecti, qui Syrotum cæterorúmq; barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi [c] barbari conferebant in quotidianos regiæ mensę sumptus similę coros triginta, farinę sexaginta, saginatos boues decem, & ex

[a] *Præfecti & Duces Solomonis.* 3. *Regum* 4.

[b] *Alma pax Israelitarum Solomonis tempore viget.*

[c] *Sumptus quotidiani Solomonis.*

& pascuales viginti, & saginatos agnos centũ. præter capturas venationum quæ cõstabat cervis ac bubalis, præterque aues & pisces. Tantam [a] etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa Regẽ versabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant, & qui Regiis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo vbicunq; Rex habitaret. Tanta [b] autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atq; etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habentur, longè post se relinqueret. præcellebat etiã eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo vsq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibúsque & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, at inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vtilitatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes [c] enim cõposuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scripto reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquam

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Currus & equites Salomonis.*

b *Sapientia & prudentia Salomonis.*

c *Salomon coniurationum modos quibus Dæmones fugãtur, conscripsit.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc vsque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendã Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorúmque militum, multos arreptitios percurantem. Modus verò curationis erat hic, Admoto naribus dæmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitãs. Volens deiu Eleazarus his qui aderant ostendere suę artis efficaciam, non longè inde imponebat poculum aut polubrũ aqua plenũ, imperabátq; dæmonio hominem exeunti vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubiũ erat quãta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrẽ libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia Regis huius natura, quámque carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus.

a Iudæos Dæmones ẽgcit.

Potrò b Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnum successisset, vehemẽter est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentẽ felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum. Solomon Iromo Regi, Scito patrem meum cum voluisset ędificare tẽplum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subingãdis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti ocio decreui vti ad exstruendum cœlesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit

b Iromi legati ad Solomonem.

quam-

quamobrem [a] rogo vt aliquos vnà cùm meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam, quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm nostrates. mercedis autẽ quanta huiusmodi operariis persoluenda sit, te arbitrum facio. Eam Epistolam Iromus libenter legit, Solomonique in hunc modum rescripsit, Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi paternum principatum tradidit, viro sapiẽti & omni virtutum genere prædito. Quare cũ nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obsequar. Excisis [b] enim multis & magnis trabib. cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eosdémque iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunq; volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòst per tuos Hierosolyma deportẽtur. Tu verò hãc nobis gratiã repones, exportandi ad nos vt frumẽti potestatẽ facias, quo vtpote insulares maximè indigemus. Harum [c] literarũ exemplaria hodie quoque durant, tam in nostris quàm Tyriorũ annalib. & si cui libuerit hæc certius cognoscere, impetrata à publicorum cõmentariorũ conseruatoribus visendi copia, cõperiet eorum scripta cõsonare cum his, quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, vt qui hęc legunt, sciant, nos nihil vèri affingere, neque verisimilia quædam & ad delectationẽ accõmoda narrationi nostræ interserere, neque deinde postulare, vt lector, nihil amplius disquirẽdo fidẽ nobis habeat: quandoquidẽ in hac commentatione à decoro discedere absque nefario scelere non licet. quapropter non recusamus quin scripta nostra reiiciãtur, nisi talia sint, vt eorũ veritas validissimis argumentis approbari possit. Cæterũ Solomon Rex acceptis Regis Tyrorum literis, & facilitatẽ eius & benevolentiã collatæ

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

3. Reg. 5.

a Solomõ ab Iromo fabros & operarios petit.

b Iromus Solomoni ligna promittit eorúmque vice frumẽtum petit.

c Veteris Iudaicæ historiæ.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033

dauit,& insuper quibus ipsum cupere intellexit,præmiis [a]eũ est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem oleibados. badus antẽ capit sextarios 72. partẽ quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initiis amicitia Regum horum exorta, maioribúsq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuũ firma duraverit. Solomon [b] autẽ à populo suo millia 30. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quò minus labor sentiretur. Decẽ enim millia iussit in Libano syluã per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere. dũ reliqua viginti millia suum opus absoluunt, ita vt quarto demũ mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnib. Adoramus est præpositus, Prætercheos erãt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, cõnectores saxorũ cæteræq; materiæ 70000. & cæmentarij 80000. magistríq; horũ ter mille & 200. iis mandatũ fuerat, vt saxa prægrandia excinderent in vsum fundamentorum templi, eáque in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem cõueherent: sicq; non modò indigenis, sed & missis ab Iromo pontificibus erat iniunctũ. Exorsúsq; est Solomon fabricã hãc, anno regni sui quarto, secundo mense, (hunc Macedones artemisiũ vocãt, Iar verò Hebræi) annis 610. duob. postquam Israelitæ ex Ægypto excesserãt: mille & 20. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationẽ. post diluuium verò annis 1440. quòd si ab Adamo creato, vsque templi ædificationem temporũ ratio subducatur, comperientur anni 3102. [d] Initium verò fabricandi templi in annum vndecimum regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quę condita est 140. annis antequam templum extrueretur.

a *Solomon Iromo ingẽtem frumẽti, olei & vini numerũ mittit.*

b *Ordo fuit horum lignariorum in Libano,*

c *Ordo cæmentariorũ & aliorum operariorũ.* Hecdio & Ruffinus Cap. 3. 3. Reg. 6.

d *Quando ædificatio templi fuit inchoata.*

Ann. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

struereturIecit[a] igitur Rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis,quę contra omnem temporum iniuriã resistere possent,ita vt cum contigua terra coalita solum ac firmamentũ imponendis substructionibus præberent,& propter incõcussam soliditatẽ facilè molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quę supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt: exstruxerúntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius [b] ædificij altitudo fuit cubitorum sexaginta,& totidem longitudo, latitudo verò viginti.Super hoc autẽ erat aliud ędificiũ pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autẽ erat ad orientem. Et [c] Porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis,iuxta mẽsurã latitudinis templi , lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In [d] circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatę externè parietes templi fulciebant. erántque inter se peruię, & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum,& viginti cubitis attollebantur.Super has alia series cellarum erat exstructa , super quam rursum alię , omnes inter se numero & amplitudine pares , ita vt cõiunctæ inferius ędificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumędificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellę quidem suum quęque tectum habebant , non proximo contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat consertum , ad vtrunque latus pertingentibus , ita vt ipsi parietes hoc pacto consibulati firmiores redderentur. His [e] trabibus

a *Profunditas fundamentorum templi.*

b *Altitudo, longitudo & latitudo templi.*

c *Porticus templum.*

d *Cellæ in circuitu templi constructæ.*

e *Trabes parietes mutuo inserentes.*

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

subnexa erãt laquearia politissima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erãt incrustati, ita vt omnia reniderent auro, & intrantiũ oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguẽ inter se quadrantibns, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquã mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quã arte congesta viderentur. Porrò ascensum in superiorem templi partem sic commentus est Rex, vt [a] cochleam in hunc vsum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso [b] deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum Sacerdotum cõsecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separãte fores appositit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssóq; splendidissima ac mollissima distinctis. Posit [c] hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patẽte dedicauit duos cherubinos ex auro solido, vtrumq; quinq; cubitorũ altitudine, vterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protensas: quapropter nõ longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australẽ parietẽ attingerent, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese cõtingẽtes in medio sitam Arcã protegerent. Hæ cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel cõiicere potest vel eloqui. Pauimentum [d] etiam templi

a *Cochlea.*

b *Templum in partes duas diuisum.*

c *Cherubini duo.*

d *Pauimentum templi aurea, omnisque aliis templi ante illud.*

pli constrauit laminis aureis. Ianuę demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atque, vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est prętera aulęum & huic ianuę, simile illi quod interior ianua habuit. Cętcrum porticus nihil tale habebat. Post [a] hęc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignẽ in quauis materia, sed pręcipuè in auro & argẽto ac ęre. Huius opera vsus est in omnib. quę artificiosè in templo fieri voluit. Is [b] fecit duas columnas æreas crassitudine quatuor digitorũ, alta decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erãt capitella fusilia liliata procerita-te quinque cubitorum: quibus circundata erãt retiacula ęrea quę operiebãt lilia, depẽdebánt que inde duę series malorum punicorũ ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam boz. Fecit [c] etiã vas aheneũ fusile semiorbis specie, quod propter capacitatẽ appellatũ est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decẽ, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrũ circũstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autẽ hoc mare cõgiorum tria millia. Fecit prętera labrorum decem bases ęreas quadrangulas, harũ quęque longitudine fuit cubitorum quinque,

Anno mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

a *Solomon Tyro Chiramum artificem accersit.*

3. *Reg. 7.*

b *Columnæ duæ ingentes.*

c *Vas aheneum mare appellatum.*

d *Decem bases æreæ labrorum.*

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebãtua. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basiũ vtrinq; inferebantur, erant autẽ hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoq; eisdem cælaturis erant ornatę. Totũ verò opus quatuor rotis suspendebatur, quę fusiles erant, habebántq; modiolos & radios, sesquicubitali inter vtrãq; extremitatẽ interuallo, erá:q; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basin coaptatæ cãthis suis insisterent. Angulos autẽ supernè cõtinebant fusiles humeruli manuum extensarũ. His imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære [a] fecit decẽ labra rotũda cõchæ specie, quorũ quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decẽ illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horum quinq; ad siniſtrũ latus templi septentrionale collocauit, totidẽ ad dextrũ australe, ita vt orientẽ spectarent: quo lóco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, [b] mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde Sacerdotes templum ingrediẽtes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autẽ vt eorũ aqua purgarentur intestina ac pedes animantiũ ad holocautoma destinatorũ. Fabricauit [c] etiã altare æreum viginti cubitorũ longitudine, totidem latitudine, altitudine

a *Decem labra rotũda.*

b *Mare & decem labrorum vsus.*

c *Altare & vasa ad illud pertinentia.*

titudine verò cubitũ in quo holocaustomata incenderẽtur. Fecit item vasa eius ex ære omnia lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorẽ referentia. Mensas quoq; multas dedicauit Rex, & in his vnã magnã aureã. in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebãt phialas & pateras aureas vigesies mille, argentearũ quadraginta millia. Cãdelabrorum [b] item fecit decẽ millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnũ in tẽplo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legẽ: & mensam vnã imposítos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri, id enim ad australe latus collocauerat: mediũ autem inter vtrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia cõtinebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto, illò enim Arca erat inferenda. Cantharorũ [c] autẽ vinariorũ octuaginta millia Rex cõparauit & phialarũ aurearum millia decem, argentearum verò alterũ tantum. Lancium [d] itẽ aurearum, ad offerendam in eis similã maceratã ad altare, octuaginta millia, duplũ verò argẽtearum. Crateratũ [e] quoq; in quib. similã oleo subigebant, sexaginta millia aurearũ, & alterũ tantũ argentearũ. Mensurarũ [f] verò quales Mosi hinc vocantur & assaron, aurearũ erãt viginti millia, & duplicatus numerus argentearũ. Acerræ [g] quoq; aureæ quibus odoramenta in tẽplũ inferri solent, erãt numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia paratæ erant & [h] Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cũ suis gẽmis in vniuersũ mille. Corona [i] verò in qua Moses Dei nomẽ

Anno mundi 2935. Ante Christum nat. 1031.

a *Mensa sacri panis.*

b *Candelabra.*

c *Cantharis & phialis.*

d *Lances.*

e *Crateres.*

f *Mensuræ.*

g *Acerræ.*

h *Vestes Sacerdotales.*

i *Corona.*

An. mundi. 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

inscripsit, vnica fuit, & vsq; in hodiernum permansit. Stolas [a] autem Sacerdotales è byssо fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarũ quales Moses præscripsit CCM. Itẽ alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ [b] naula & cynniræ vocãtur, in vsum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate vsus hęc in thesauris Dei cõdidit. Circũdedit [c] deinde tẽplo septum quoddam trium cubitorũ altitudine, quod nostra lingua gison vocamus, exclusurum profanam multitudinem, & solos Sacerdotes admissurum. extra hoc septum erat [d] fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarũ singulæ singulos vẽtos spectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac casto & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autẽ non potest, ac vix etiã oculis credi, quàm mirãdũ fuerit illud exterius fanũ: vallibus [e] enim expletis, tã profundis, vt ad prospectum oculi caligarẽt, & aggesta ad quadringentos cubitos terra; ęam vertici mõtis in quo templum exstructũ est, æquauit: atq; hoc modo factum est vt area fani cum solo templi ęquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnę è natiuo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores vero habebant, omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donariis septennio perfectis, non ad opulentię modò, sed & celeritatis ostentationem: quę enim ętatem integram hominis poscere videbantur tã breui, si ad magnitudinem conferatur, tempore erant

a *Stola Leuitarum.*

b *Naula & cinnyra.*

c *Septum circa templum.*

d *Fanum.*

e *Valles ingẽtes in quibus templũ suis extructum euplẽ sunt.*

Hedio & Rufino Cap. 4. 3. Reg. 8.

erant absoluta: Solomon Rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam, denunciatáque a omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus, inciditque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes b igitur Arcam: & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesserantque illò cũ victimis tam Rex quàm vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circunquaque totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli verò baiulãtes Sacerdotes c inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub vmbella aut tholo protexerunt, continebat c hæc nihil aliud quã duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum d autem & mensam & Altare æreum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: vbi quoti-

An. mundi 2941. Ante Chri. nat. 1023.

a *Solemnis templi mẽse Octobri consecratio.*

b *Arca Dei in templum transportatur.*

c *Sacerdotes Arcam Dei in qua decem præcepta tabulæ lapideæ inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt.*

d *Candelabrum, mensa & altare aureum.*

An. mundi 2491. *Ante Christum nat.* 1013.

diamas hostias offerebant. Cæterùm [a] Altare æreum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquorum verò vasorum instrumentũ omne in vaum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebãt ritè peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repentè globus [b] nebulæ, non asper, nec qualis in hyberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templũ influxit: & primò Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templũ descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia voluẽtibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbisque & se & Deo dignis cælestẽ numen est allocutus. Tu [c] quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec [d] ignoramus te tibiipsi hanc vniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari cõstat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc [e] verò templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificiis ac precibus in cælum missis tibi propitio litaremus, certò persuasi quod & hic ades, & nusquã interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quò minus vbicunq; te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his, qui te desiderant, nocte diéque præsens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidẽtia. Hunc Dauidi suo patri futura quæque iam euenerint, quæque eventura sint prædixisse hũc ipsi nondũ nato nomẽ imposuisse, quo vocandus esset, quódque paterni regni successor templum

a *Altare æreum.*
b *Nebula in templo.*
c *Precatio Salomonis ad Deum.*
d *Deus immensus.*
e *Causa extructi tẽpli.*

templum ei exædificaturus esset, prænunciasse, ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiárum actione, & [a] de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinẽ dextera: Operibus quidem [b], inquit, impossibile est hominibus gratiã Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numẽ indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniãt, sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus est, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihi ipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti, precórque vt in posterum largiaris quę Deus hominibus caris largiri potest, & familiã nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurũ & per innumeras successiones propagandũ. Hæc igitur nobis concede, simũlque meis omnibus virtutem qua potissimum delectaris. Ad [c] hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templũ ncolendũ deducas, vt nobis appareat in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruũ est domicilium vniuersum hoc cœli cõuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu ta-

An. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Deus vocat in præsagium.*

b *Oratio Salomonis, quòd primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eam conseruet, precatur.*

c *Salomon Deum vt templũ hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.*

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1013.

men hoc proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatũ prolapsus, ob hoc te affligẽte aut sterilitate terræ, aut pestilẽtia, similive malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec [a] solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecũque profecti in hoc loco boni quippiã impetrate à te voluerint exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd tu & hãc ædẽ apud nos tibi exstrui voluisti. & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libẽter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tũ bonarum rerum omniũ largitorẽ. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiásq; ad altare adhibuit: quúmque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis [b] enim ex aëre emicans, omnibúsque inspectãtibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit. ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturã fecit, in eo tẽplo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autẽ ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum [c] admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum

Asserique que vt exaudiantur in hoc loco precatur.

b Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit.

3. Reg. 2.

c Solomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur.

mum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tãta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimãdum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimẽtũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcionẽ dimisit, sacris primũ factis tã pro se quã pro populo: mactauitq; [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autẽ his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatique vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autẽ iter gaudentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, eũ iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donèc ipsius posteri cũ sub subiecto populo iustitiam colerent: in primisque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum fe-

An. mundi 3941. Ante Christum nat. 1023.

3. Reg. 8.

a *Salomonis in templi dedicatione sacrificia.*

b *Scenopegia festum.*

c *Populum rex dimittit.*

3. Reg. 9.

d *Salomoni Deus iterũ apparet, eique bona quæque si à paterna præceptis nusquã discederet, pollicetur.*

An. mundi 2941. Ante Christum natum 1023.

licitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quòd [a] si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo exorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gẽtis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum prævaricationẽ hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denũciata sacræ literæ continẽt. Absoluta [b] autẽ templi fabrica: quæ septennio, vt dictũ est, duauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impẽdit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quã credi possit celebre, cooperante Deo intra iam dictum tempus perfectũ est, regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo structuræ sui domicilium, eò tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarũ Regis ac gentis est exædificata. Operæpretium au-

a *Commination grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.*

Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Salomonis regia tredecim annis absoluitur.*

tem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totã amplitudinem lector colligere ac cõsiderare possit. Basilica[a] erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitãdas, & lites decernendas condidit, capacẽ multitudinis, quæ eò ius peteret, longã cubitos cẽtum, latam quinquaginta, altam triginta, hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea [b] tribunal magnificum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic [c] ædificio coniuncta erat domus in vsum Reginę facta, & aliæ aulæ quò se negociis peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis cõstratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõstructæ, partim ita vt solent regiæ vel rẽpla, incrustatæ pretioso marmore quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et [d] tribus quidem ordinib. aulæis Babylonicis prætexebãtur, quartus verò sculptorum admirabile artificiũ ostẽtabat, in quo effictæ erant variæ arborũ ac plãtarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis vt agitari quodammodo viderẽtur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad lacunar, opere albario tectũ, & discoloribus picturis erat variegatum. Præter [e] hæc erãt & alia cubicula ad voluptatẽ facta & porticus ad ornatũ regiæ longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt & aurea suppellectili ad omne regij cõuiuij ministeriũ erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem aut varietatem aularũ, tam maiorũ quàm mediocrium, tũ quæ sub terra latebant, quæve in aë-

Ann. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Basilica.*

b *Tribunal.*

c *Regiæ domus aliæque aulæ.*

d *Ornamenta Solomonis regia.*

e *Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili regia.*

3. Reg. 10.

Ann. mundi 2941. Ante Christum nat. 1031.

rem elegantissimè attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento constabat, dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factū fuerat. Quin [a] & ex ebore factum erat prægrāde solium cælatum, specie tribunalis, quod sex gradib. ascendebatur. in quorū singulis in extremitatibus leonum effigies erāt impositæ, totidem aliis supernè imminētibus, qua verò parte Rex insidebat, manuū effigies eū excipiebāt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergum suum respiciens: totúmq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomō viginti annis perfecit, conferente magnā auri vim, maiorē argenti Iromo Tyriorum rege, & præter hęc cedri atque pinus materiē. Sed [b] ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mittēs & vinum atque oleū, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod insulā incoleret. Præterea Galileæ oppida, numero viginti nō esse procul à Tyro dissita ei donauit, quæ cū ille perlustrata satis cōsideraſſet & non valde probaſſet, renunciari iussit Solomoni, sibi nō esse opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalō est appellata, voce Phœnicū lingua id quod displicet significante. Quæstiones [c] eiū ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonē transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationē sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione pervincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus, in hūc modum scribēs:

Deiun-

a *Solomonis solium ex ebore factū.*

3. Reg. 5. b *Gratitudo Solomonis erga Iromū pro acceptis beneficiis.*

3 Reg. 9. 3. Reg. 5. c *Solomō Tyrio Regi ænigmata quædā explicat.*

d *Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit.*

Defuncto Abibalo succeſſit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggeſſit ad inſulam agrum qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idé materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtarte noua inſtauravit, primúſq; Herculi ſtatuam erexit menſe peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos ſuſcepta, quòd debita tributa non perſoluerẽt, ſubactis illis victor eſt domum reuerſus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adoleſcens, qui problemata à Solomone Hieroſolymorũ Rege iniũcta diſſoluebat. Meminit [a] & Dius ſic ſcribẽs. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnũ excepit. Is oriẽtalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit, templũ quoque Iouis Olympij: quod antè ſeparatum erat, medio ſpacio repleto aggeribus cum vrbe cõiũxit, & aureis donariis ornauit: conſcenſo deinde Libano materiem ad ſtructuram templorũ cæcidit. Additque [b] Solomonem Hieroſolymorũ Regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, ſolutionem eorũ poſtulantem: quòd cũ ille nõ valuiſſet, magna pecunia mulctatum eſſe. Deinde per Abdemonum quendam vicum Tyrium propoſita explicuiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis quum Solomon hæreret, maiorẽ etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Ait Dius quidem ita ſcribit. Cæterùm [c] Rex quum videret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatem egere, nec ea dignitati vrbis ſatis reſpondere, & muros inſtauravit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit [d] etiam vrbes vel præcipuas annumerandas, Aſoreum, & Magedonem, & tertiam

Ann. mundi 2941. *Ante Chriſtum nat.* 1023.

a *Dius Iromi meminit.*

d *Dius de Solomone.*

c *Solomon, Hieroſolymis muros inſtaurat, & turres erigit.* Hedio & Ruffino Cap. 6.

d *Solomõ vrbes aliquas condit.*

e *Aſoreum, Magedo, Gazara.*

An. mundi 2491. *Ante Christum nat.* 1013.

dianas hostias offerebant. Cæterùm [a] Altare æreum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquorum verò vasorum instrumentũ omne in vnum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebãt ritè peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repentè globus [b] nebulæ, non asper, nec qualis in hyberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templũ influxit: & primò Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templũ descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia voluẽtibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbisque & se & Deo dignis cæleste numen est allocutus. Tu [c] quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec [d] ignoramus te tibiipsi hanc vniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari cõstat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc [e] verò templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificijs ac precibus in cælum missis tibi propitio litaremus, certò persuasi quod & hic ades, & nusquã interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quò minus vbicunq; te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his, qui te desiderant, nocte diéque præsens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidẽtia. Hunc Dauidi suo patri futura quæque iam euenerint, quæque euentura sint prædixisset hũc ipsi nondũ nato nomẽ imposuisse, quo vocandus esset, quódque paterni regni successor templum

a *Altare æreum.*
b *Nebula in templo.*
c *Precatio Salomonis ad Deum.*
d *Deus immensus.*
e *Causa extructi templi.*

templum ei exædificaturus esset, prænunciasse, ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiárum actione, & [a] de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinẽ dextera: Operibus quidem [b], inquit, impossibile est hominibus gratiã Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numẽ indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniãt, sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus est, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd partem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihiipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti, precórque vt in pósterum largiaris quę Deus hominibus caris largiri potest, & familiã nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurũ & per innumeras successiones propagandũ. Hæc igitur nobis concede, simúlque meis omnibus virtutem qua potissimum delectaris. Ad [c] hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templũ ncolendũ deducas, vt nobis appareat in terris quoque re degere. Alioquin tibi paruũ est domicilium vniuersum hoc cœli cõuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu ta-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Deum vota sua impetrasse.*

b *Oratio Salomonis, quòd primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.*

c *Salomon Deum vt templũ hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.*

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1013.

men hoc proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatũ prolapsus, ob hoc te affligẽte aut sterilitate terræ, aut pestilẽtia, similive malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec a solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecũque profecti in hoc loco boni quippiã impetrate à te voluerint exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd tu & hãc ædẽ apud nos tibi exstrui voluisti. & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libẽter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tũ bonarum rerum omniũ largitorẽ. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiásq; ad altare adhibuit: quúmque id solídis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis b enim ex aëre emicans, omnibúsque inspectãtibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit. ad quod prodigium populus haud dubiam comẽtũrã fecit, in eo tẽplo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autẽ ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum c admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum

assentiq; que vt exaudiantur in hoc loco precatur.

b Salomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit.

3. Reg. 2.

c Salomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur.

mum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tãta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimãdum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimẽtũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcionẽ dimisit, sacris primũ factis tã pro se quã pro populo: mactauitq; [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autẽ his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatique vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autẽ iter gãdentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cũ iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donèc ipsius posteri cũ sub subiecto populo iustitiam colerent: in primisque ipsum si à paternis præceptis quisquam discederet, ad summum fe-

An. mundi 3941. Ante Christum nat. 1028.

3. Reg. 8.

a *Solomonis in templi dedicatione sacrificia.*

b *Scenopegia festum.*

c *Populum vrbem dimittit.*

3. Reg. 9.

d *Solomoni Deus iterũ apparet, eique bona quaque si à paternis præceptis nusquã discederet, pollicetur.*

An. mundi 2941. Ante Christum natum 1023.

licitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quòd [a] si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo exorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gētis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum prævaricationē hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denūciata sacræ literæ continēt. Absoluta [b] autē templi fabrica: quæ septennio, vt dictū est, duxerat, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impēdit. Sed illud quidem amplum fuit, & plus quā credi possit celebre, cooperante Deo intra iam dictum tempus perfectū est, regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo structores domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarū Regis ac gentis est exædificata. Operæ pretium autem

a *Commination grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.*

Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Salomonis regia tredecim annis absoluitur.*

tem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totã amplitudinem lector colligere ac cõsiderare possit. Basilica[a] erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitãdas, & lites decernendas condidit, capacẽ multitudinis, quæ eò ius peteret, longã cubitos cẽtum, latam quinquaginta, altam triginta, hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea [b] tribunal magnificum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic [c] ædificio coniuncta erat domus in vsum Reginę facta, & aliæ aulæ quò se negotiis peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis cõstratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõstructæ, partim ita vt solent regiæ vel tẽpla, incrustatæ pretioso marmore quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et [d] tribus quidem ordinib. aulæis Babylonicis prætexebãtur: quartus verò sculptorum admirabile artificiũ ostẽtabat, in quo effictæ erant variæ arborũ ac plãtarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis vt agitari quodammodo viderẽtur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad lacunar, opere albario tectũ, & discoloribus pictu ris erat variegatum. Præter [e] hæc erãt & alia cubicula ad voluptatẽ facta & porticus ad ornatũ regiæ longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt & aurea suppellectili ad omne regij cõuiuij ministeriũ erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac varietatem aularũ, tam maiorũ quàm mediocrium, tũ quæ sub terra latebant, quæ vt nõ

An. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Basilica.*

b *Tribunal.*

c *Regina domus aliaque aulæ.*

d *Ornamenta Solomonis regia.*

e *Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili regia.*

3. Reg. 10.

Ann. mundi 2942. *Ante Chri. ſtum nat.* 1031.

rem elegantiſſimè attollebantur. In ſumma totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento conſtabat, diſpoſitis per parietes & laquearia variis lapillis auro incluſis, quemadmodum & in ornatu templi factũ fuerat. Quin [a] & ex ebore factum erat prægrãde ſolium cælatum, ſpecie tribunalis, quod ſex gradib. aſcendebatur. in quorũ ſingulis in extremitatibus leonum effigies erãt impoſitæ, totidem aliis ſupernè imminẽtibus, qua verò parte Rex inſidebat, manuũ effigies eũ excipiebãt: & qua declinabatur, dimidiatis erat iuuencus tergum ſuum reſpiciens: totúmq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomõ viginti annis perfecit, conferente magnã auri vim, maiorẽ argenti Iromo Tyriorum rege, & præterea hęc cedri atque pinus materiẽ. Sed [b] ipſe maximis donis Iromum eſt remuneratus, ſingulis annis frumentum ei mittẽs & vinum atque oleũ, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod inſulã incoleret. Præterea Galileæ oppida, numero viginti nõ eſſe procul à Tyro diſſita ei donauit, quæ cũ ille perluſtrata ſatis cõſideraſſet & non valde probaſſet, renunciari iuſſit Solomoni, ſibi nõ eſſe opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalõ eſt appellata, voce Phœnicũ lingua id quod diſplicet ſignificante. Quæſtiones [c] etiã ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonẽ tranſmiſit, rogans vt eas explicaret, & dubitationẽ ſibi omnem eximeret. At ille callens huiuſmodi rerum ac natura prudentiſſimus, nihil inexplicatum relinquebat: ſed omnia ratione perſpiciens, & perſcrutatus eorum intellectum, apertiſſimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum ſermonem eſt interpretatus, in hũc modum ſcribẽs

a *Solomonis ſolium ex ebore factũ.*

3. Reg. 5.

b *Gratitudo Solomonis erga Iromũ pro acceptis beneficiis.*

3 Reg. 9.

3. Reg 5.

c *Solomõ Tyrio Regi ænigmata quædã explicat.*

d *Menander Hiſtoriographus Solomonis & Iromi temporibus.*

Deſun-

Defuncto Abibalo successit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggessit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idé materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Astartæ noua instauranit, primúsq; Herculi statuam erexit mense peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos suscepta, quòd debita tributa non persolverẽt, subactis illis victor est domum reuersus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorũ Rege iniũcta dissoluebat. Meminit [a] & Dius sic scribẽs. Abibalo defũcto filius eius Iromus regnũ excepit. Is orientalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria prorulit, templũ quoque Iouis Olympij: quod antè separatum erat, medio spacio repleto aggeribus cum vrbe cõiũxit, & aureis donariis ornauit: conscenso deinde Libano materiem ad structuram templorũ cæcidit. Addit que [b] Solomonem Hierosolymorũ Regem ad hunc Iromum ænigmata misisse, solutionem eorũ postulantem: quòd cũ ille nõ valuisset, magna pecunia mulctatum esse. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium proposita explicuisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis quum Solomon hæreret, maiorẽ etiam pecuniam eum illi remisisse. Sit Dius quidem ita scribit. Cæterùm [c] Rex quum videret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatem egere, nec ea dignitati vrbis satis respondere, & muros instauranit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit [d] etiam vrbes vel præcipuas annumerandas, Asorum, & Magedonem, & tertiam

Ann. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Dius Iromi meminit.*

d *Dius de Solomone.*

c *Solomon, Hierosolymis muros instaurat, & turres erigit.* Hedio & Ruffinus, Cap. 6.

d *Salomõ vrbes aliquas condit.*

e *Asorum, Magedo, Gazara.*

An. mundi 2941 *Ante Christum nat.* 1023.

Gazara Palæstinæ vrbẽ, quã Pharao Rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad vnũ habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuò Rex eã exædificauit, quòd esset natura munita, & ad bella rerúmq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera [a] Betachora, altera [b] Baleth vocabatur, necnõ & alias ad secessus voluptarios aptas ob aeris temperiẽ fructuúmq; vbertatem, & perennib. aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiúsq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorũ dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate verò vnius, ad magnam autem Babylonem inde sex dierũ via protendebatur. Quare autem à reliquis cultę Syriæ partib. hęc vrbs tam procul habitetur, causa est hæc, quòd mediterranea per desertum petentibus, ibi demũ fontes ac putei reperiũtur. Hac igitur vrbe exstructa, & mœnibus validissimis cincta, Thamadoram [c] eam appellauit, quo nomine etiã nunc à Syris vocitatur. Græci Palmirã nominant. Atque hæc fuerũt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, quî factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minęo ille qui Memphin condidit, quíque multis annis anum nostrum Abrahamum præcessit, vsque ad Solomonis tempora, per mille trecẽtos & amplius annos [d] Pharaones dicti sint, à quodã Rege nomine desumpto: operæ preciũ existimo eorum ignorantiæ medeti, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Rẽgem Ægyptiis sonat. Opinor autẽ ipsos à pueritia nominibus aliis discretos, quàm primũ Reges creati fuerint, potestatis eius nomen patrio lingua vernaculo assumere. Nam & Ale-

a *Betachora.*
b *Baleth.*
c *Thadamora, siue Palmira.*
d *Ægyptiorum Reges ter Pharaones dicti.*

lexandrini Reges aliis prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habẽtes, Cæsares [b] appellãtur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditariũ in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnasseus cum cccxxx. Reges post Minæũ Memphis conditorẽ deinceps successisse dixerit. nomina [c] eorũ nõ recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperiũ arripuisset, nomẽ eius ponit Nicaulem, nimirum ea de causa quòd cùm soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsis nomen dicere. Ego verò in nostræ gentis commentariis reperi, quòd post Solomonis socerum Pharaonẽ nemo Ægyptiorũ Regũ amplius hoc nomine sit vocatus: & [d] quæ post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopię regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nũc verò ideo hæc memorani, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorũ in multis cõsentire. Solomon [e] autẽ Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & impugnũ eius detrectabant, sub ditionẽ suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cùm tam multas gẽtes Deus sub eorũ imperium subdidisset, ex his potiùs quàm de nouis eiusmodi conditionis homines cõferentur: sed omnes arma & currus arq. equos & rẽ militarẽ tractare malebant. Chananæi [f] verò quos

An. mundi 2953. *Ante Christum nat.* 1011.

a *Ptolemæi*
b *Cæsares.*
c *Herodotus Ægyptiorum Regũ nomina non recenset.*

d *Nicaule Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.* 3. *Reg.* 10.

e *Solomon Chananæorũ reliquias tributa pendere coegit.* 3. *Reg.* 10.

f *Hebræorũ libertas, & Chananæorũ seruitus.*

An. mundi 2953. *Ante Chri.* nat. 1021.

ad seruitutẽ abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essẽt regij, & sua cuiq. opera atque negocia prescriberent. Quin [a] & classem Rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrũ, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur: nõ procul ab Elena vrbe, quæ regio tum in Hebræorũ ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Iromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigãtes cum Regiis procuratoribus *in regionẽ Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam*, aurũ illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talẽtis retrò ad Regem sunt reuersi. Interim [b] ad Ægypti Æthiopiæq. Reginã, mulierẽ sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiã, Solomonis virtutum ac sapiẽtiæ fama delata, cupiditas eã incessit coram visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; susceptа longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cũ eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secũ camelos onustos auro & variis aromatibus lapillisq; pretiosis. Rex verò honorificẽtissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & [c] propositiones illius pro sua prudẽtia facilè explicãs, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maiorẽ experta quàm audierat; magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem quòd hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam [r] ejus cognomen

a *Solomonis classis.* 3. *Reg.* 10.

b *Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.*

c *Solomon Reginæ animi acta cum prudentia explicat. de Æthiopiæ Regina Solomonis sapientiam stupet.*

men Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorũ sumptus tam dapsiles apparatúmque ministerij. nã & cultu erant decentissimo, & per quàm scitè omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret quãtáq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc [a] quotidie contẽplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenuè fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cunctã. ius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet, ac prudentia, vel tam amplum regnũ tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamẽ res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cùm de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macti tãta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec [b] contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatũ vim magnæ æstimationis, lapillorúmque preciosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio, illius Reginę munificentiæ ferri acceptã oporteat. Nec [c] minora fuêre quæ ipsa à Rege cepit, optione etiã illi permissa. nihil enim roganti negatum est:

Ann. mundi 2953. *Ante Chris. num.* 1011.

a *Æthiopia. Regina Solomonis prudentiam & sapientiam laudat.*

b *Solomonis Regina splẽdida munera donat.*

c *Solomon Regina liberalitatẽ remunerat.* Hedio & Ruffinus cap. 5.

An. mundi 2953. Ante Christum nat. 1013.

sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatē. Atque ita Ægyptiorum Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per [a] idē tempus allatis ex Aurea, sicut vocāt, terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiúsque parte vsus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocātur, quæue ad illiciendos emptores hac appellatione māgonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu ficulnam materiam referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atque hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsum conuiuij singulari arte fabrefacta, reliquámque omnem suppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportat s aurum & argentum Regi referebant, multúmq; eboris, & mācipia Æthiopica & simias. Ea [b] nauiga-

a *Ligna pretiosa Solomoni allata.*

b *Solomonis nauesin iisdem regionibus quinquennium absumebant.*

tio

tio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celetrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapiētia diuagabatur: quam excitі pleriq; Reges, quo certiores de iā dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant & exquisita munificētia studiosos eius se declarabant. Mittebātur a vasa tā aurea quàm argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi b præterea currúsq. & multi subuehēdis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine Regi placituri videbātur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quē iam antè habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederēt. Habuit enim prius currus mille equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, vt collati ad cæteros omnes post se relinquerēt. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissóq. capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhæc tamētis auri capillū quotidie spargebāt, vt ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorū reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste cādida manè solebat vrbem egredi. aberat ab Hierosolymis duorū schœnorum spacio prædium nomine c Hettan: hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locū vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidētia rebus in omnibus vtebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit. sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant, silice d cōstrauit, tū vt vltro citróque commeātibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributíq. oppida-

An. mundi 2953. *Ante Chri. nat.* 1011.

a *Solomoni plerique Reges exquisita munera mittunt.*

b *Numerus Solomoni allatus, eiúsq. equitatus.*

c *Hettan.*

d *Via circa Hierosolyma silice strata.*

An. mundi 2964. Ante Christum natum 1000.

tim curribus,& in singulâ certo numero ad alendum præfinito,circa se quidẽ paucos reseruauit:loca verò vbi alebantur. [a] currũ oppida appellauit.Argenti [b] etiã tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores ante hac nũquam in Iudæa visas,in cãpis eius adeò multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit [c] etiam negotiatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argẽti drachmarum pretio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & transeuphratenses mittere solebat. Quúmque esset omnium Regũ gloriosissimus & piissimus,& opibus ac prudẽtia omnes superasset,qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patriis moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam [d] insaniens in mulieres,& in rebus venereis immodicus, nõ cõtentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias,Tyrias,Ammanitidas,Idumæas: atque ita contẽptis semel Mosis institutis,quæ nõnisi gẽtis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hãc ipsam rẽ legislator præcauere voluerat,ne per hanc occasionem peregrinis implicarẽtur ritibus,néve relicto patrij numinis cultu,ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Solomon contempsit,voluptate irrationali victus:ductísque vxorib. è principibus virisque illustribus prognatis septingentis numero, & cõcubinis trecentis, & in his Ægyptiorũ Regis filia,adeò consuetudine earũ est captus, vt ritus earum imitaretur, quò magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior,& mẽte iã paulatim

a *Oppida currũm.*

b *Argenti Solomonis tempore,copia.*

c *Equi Ægyptiaci.*

3. *Regum* 11. d *Solomon exteras matrimonio sibi iungens, ab iis seducitur.*

Ann. mundi 2964. Ante Christum nat. 1000.

fatim senescente, magis etiã patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assuevit: quamuis iã ante quòque à præscripto legum discesserat, quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut soliò suo lebetum posuit. Nã neque illi fas erat facere. Cúmq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutẽ, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetiit. Venit itaq; ad illũ propheta missus à Deo, dicens [a] neq; clam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non aliũ successorem futurum: sed post hunc defunctum filiũ pœnas daturum: ita tamẽ vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua Deus tẽplum sibi elegisset. His auditis Solomon vehẽmenter perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suscipiebatur, in cõtrariũ vergẽte. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationẽ est elapsum, dũ hostis eis, Deo sic volente, exortus est, cui nomen [b] Aderus, Regi infensus ob causã hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cúmq; Ioabus copiarum Dauidis imperator Idumçã subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatẽ arma ferre possent, internecione intra semestre deletis. hic etiam tũ adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domũ & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius est cõsecutus: & postquam ado-

a *Pœnas Solomoni imminendas, ob Deos alienos receptos.*

b *Aderus Solomoni infensus.*

c *Aderus in Ægyptum profugit.*

An. mundi. 2964. *Ante Christum nat.* 1000.

leuit tam carus ei factus est, vt Rex cõiugis suæ sororem, nomine Taphinen, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò [a] acceptq; in Ægypto de Davidis & Ioabi morte nuncio, adiit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quáve sua iniuria prouocatus relinquere amicum benè meritum cuperet, etsi non semel id petitũ, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cùm iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Adetus [b] impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæã reuertitur. & cum nõ posset gentem suam ad defectionẽ à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidiis *impositis* in officio contineretur, nec liceret *impunè* res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi [c] cum incidisset in quendam Razarum, qui defciuerat à Sophenæ Rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israelitarum ditionem crebrò irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi [d] extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabataei filius, veteri quodam oraculo *ad* res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt Rex, comprobata hominis industria, præmio *dignum* ducẽs, eum Ioseph tribui præficeret. Ad quam

a Aderum Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permitteret, erat.

b Aderus in Idumæã reuertitur, inde in Syriam se confert.

c Razarum cum Adero hostis Solomonis.

d Hieroboamus Solomonem infestat.

dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam [a] ei fit Propheta nomine Achaia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissóque in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiã colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, eum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quãtum scis Dauidẽ pium fuisse. His Prophetæ verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam prouenit, non immemor præsagij Prophetici solicitare populũ cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsique principarum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At [b] ille ad Susacum Ægypti Regem profugus & præsens periculũ euasit, & manendo illic vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Achia Propheta Hieroboamum decem tribuum Regem futurũ ostendit.*

b *Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vsque ad Solomonis obitum manet.*

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem facit.

CAP. III.

[c] SOlomon antẽ iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ verò nonaginta quatuor: sepelitúrq. Hierosolymis.

c *Mors Salomonis.*

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 991.

omnium Regum felicissimus & opulentissimus atq; prudentissimus, excepto peccato, ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. Cæterũ defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de seruitio remitteret, & patre suo vellet esse mitior. Grauem enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari mallet quàm metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionẽ venit, quòd sine mora votis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benè merendum. nonnihil tamen spei suberat, quòd non statim essent repulsam passi. Interim [b] ille conuocatis paternis amicis consultabat, quale responsum populo dari oporteat. qui quum benè ipsi cuperent, & populi naturam probè valerent, suaserunt, vt comiter populũ alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio, ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facilè illũ amaturos, quòd natura ita comparatũ sit, vt subiecti delectentur Regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se demittentibus. Ibi Deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sententia certè ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur, sed accitis

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4.

3. Reg. 12.

a *Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.*

b *Senatorum consilium salutare.*

accitis æqualibus ſuis iuuenibus,& expoſito ſeniorum conſilio,quid ipſis videretur, proferre juſſit.Illi,quia nec per ætatē poterāt, nec Deus ſinebat, vlteriora cernere,autores ei fiūt ſic ad populū reſpondendi: minimum digitum ipſius craſſiorem eſſe quàm patris lumbi fuerint:& ſi ab illo duriter habitos ſe putarent, durius etiā in poſterum tractandos eſſe: & ſi ab illo ſcuticis cæſi fuiſſent,expectandū vt ab illo ſcorpionibus flagellarentur. His delectatus Rex,& ratus decere maieſtatem principatus tale reſponſum,poſtquam tertia die populus ad audiendū conuenit,omnibus expectatione ſuſpenſis, & exiſtimantibus benignum aliquid ſibi proponendum, omiſſo amicorum cōſilio, ex [a] iuuenum ſententia reſpondit, non ſine Dei voluntate,vt Achiæ vaticinium ſuus cuentus ſequeretur. Ioti enim velut ferro tam duris verbis nō ſecus ac ſi minis ad rem iā eſſet peruentum, per indignationem vno ore exclamant,nihil [b] ſibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet,ipſe templum quod pater extruxiſſet, manifeſtè defectionem præ ſe ferentes. Adeóque pertinax ira fuit,vt Adoramum quæſtorem regium, miſſum ad excuſandum iuuenilis linguæ petulātiam, placandóſq; concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint.Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, ſe in famulo ſuis impetitum, veritúſq; ne cōceptum ſemel odiū in ipſius caput effunderetur, trepidè conſcenſo curru quantum potuit, Hieroſolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus ſuffragiis Regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperium detulit.id [c] Roboamus ægrè ferens, conuentu duarum tribuum ſibi ſubditarum

Ann. mundi 2971. Ante Chriſtum nat. 993.

a *Iuniorum conſilium, quod Roboā, ſenioribus ſpreto, ſequitur.*

b *Iſraelitæ pertinaci ſua repulſam paſſi à Roboamo deficiunt.*

c *Roboam apoſtatas vi retracturus à propoſito abſtinere iubetur.*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

indicto, & delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetã intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellũ mouere, præsertim cum Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc[a] prius Hieroboami Israelitarum Regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum Regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans secum, quòd si permitteret populo Hierosolymitanam profectionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facilè mutata voluntate, séque relicto ad priorem regem accedere posset, idque non dominationi suæ tãtum, verum etiam vitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas[b] vitulas ex auro fecit, & constructis totidem delúbris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobiq; cõsecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipse præerat, pro concione in hunc modum eas est allocutus. Viri populares,[c] notum vobis existimo, quòd nullus locus Deo est vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: sed vbique nota exaudit, vbiq; cultores suos respicit. Quare nõ placet mihi, hoc tempore vos Hierosolyma vrbem infensam longo itinere proficisci religionis ergò. Homo illud templum statuit, quemadmodũ & ego duas aureas vitulas cõsecraui, alteram in Bethelis, alterã in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas cõfluentes, illic Deum sitè adoretis.

a *Regia Ieroboami.*

b *Vitula Ieroboami consecrata.*

c *Ieroboam idolatriæ fautor.*

dis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq. ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa [a] fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: móxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cúmque iam holocaustomata in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Exorietur [b] quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur [c] altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: móxque [d] sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Neglectus cultus diuinus omnium malorum causa.* 3. Reg. 13.

b *Vaticinium contra altare in Bethel.*

c *Miraculo vaticinium cõfirmatur.*

d *Emortua dextra sanitas restituitur.*

ann. mundi 2971. ante Christum natum 993.

esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affectæ dexteræ vigorem pristinũ redderet, quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetã vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur quà venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eò magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat [a] in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus, cúmque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigiis per eũ patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne Rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filiis vt euestigio asinum stratum ad iter sibi expedirent. quibus impigrè iussa exsecutis, conscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primò salutauit: deinde expostulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certè apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni poenam inobedientiæ, quæque modum

Hedio & Rufinus cap. 9.

a *Prophetæ ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur.*

denuncians. Fore [a] enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternũ monumentũ inferatur. Hæc autem Deo volente, contigisse opinor, quò minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymã, leo factus obuiã, detractum de iumento necauit, nihil læso asino imo & illũ & prophetæ cadauer seruabat aegrãs, donec viatores quidã rem visam pseudoprophetę renunciauerũt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, ibiq; magnificè sepeliit, monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrẽt. Vera enim esse quæcunq; ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis, ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetę reddita, & iniuncta filiis mandata, cũ esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, ilitius fatui turbatus es sermonibus? Illo [b] verò de altari & sua ipsius manu referente, ac verè hominẽ Dei vatémq; optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionẽ maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dũ altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quòd tot ac tantarũ victimarum molem non ferret, diruptum concidisse. Postremò vatis mortem indicat, à leone esse nequaquã: adeò nihil diuinũ, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentẽ eius à Deo & iustis ac piis operib. in totum auersam in extremam impietatem præcipitauit. In tantum enim posthac contra omne

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Inobedientiæ prophetæ pœna & sepultura.*

b *Iadonis Prophetæ Hieroboamo Pseudoprophetæ assuescat.*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 913.

ius ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo in dies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is [a] duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc Bethleem, Etame, Thecos, Bethsar, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde eque magnas in Beniamitica sorte munuit, singulisq; sua præsidia & præfectos imposuit. frumento, vino, oleo, cæterisq. commeatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lanceatum tantum numerum fabricari curauit, quãtus multis millibus sufficeret. Ad [b] hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarũ ditione cõfluxerunt, Sacerdotes & Leuitæ, & quotquot è reliqua plebe erãt boni ac iusti, patrias suas relinquebãt, vt Hierosolymis Deũ colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factum est, vt Hieroboami regnũ integro triennio talibus accessionib. cresceret. Qui [c] cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatã aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia progenitam, ex quæ Abiæ pater factus est: & quamuis etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, piæ omnibus tamen amauit Macham, erãt enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta, & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiã verò Machæ filiũ successorẽ sibi designauit, eiúsque fidei thesauros suos & munitissimas quasq. vrbes credidit. Sed vt plerunque solent mortales fortuna blandiente corrũpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns [d] enim sui regni tan-

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Roboami vrbes munitæ.*

2. *Paral.* 11.

b *Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum.*

c *Roboami vxores & liberi.*

d *Regis ad exemplum eorum componitur vita.*

ea incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus cõtemptor veræ religionis, ita vt etiã populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidẽ ea est rerum humanarũ natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studiis Regem suum offenderet.

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit.

CAP. IIII.

HAnc cõtumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic [a] enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum cõtra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus 10200. equitum 6000. peditũ 400000. eius miles maximè ex Afris cõstabat ac Æthiopibus. Irrumpẽs igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suã recepit, quibus præsidio firmatis, postremo [b] Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus, ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samæas [c] quoq; Propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturũ se illos, qui cultum ipsius priores deseruerãt, quãobrem consternati: & videntes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus [d] autem videns eos se af-

Aliàs ca. 5.

a *Susacus magnis copijs Iudæam inuadit.*

b *Hierosolyma obsessa.*

c *Samæas Propheta Iudæorum impietatem arguit.*

2. Paral. 2.

d *Samæas populum cõsolatur.*

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

fectos, & peccata sua confitentes, per Prophetã denunciauit, nolle se eos perdere: subditurũ tamen Ægyptiis, vt experiantur, vtrum commodius sit, Deo seruire an homini. Susacus autem Roboamo propter metum dedente Vrbem, cõditiones non seruauit. sed [a] deprædatus templum, thesauros tum Deo sacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Salomon Rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophenæ Rege acceptas: atq; ita cum optima præda domum est reuersus. Meminit [b] autẽ huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantũ errans, & quòd, peruasis multis aliis gentibus, etiam Palæstinam Syriã subiugarit, hominibus non expectata vi, deditionẽ facientibus. Apparet autem satis, quòd nostrã gentem dicere velit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius, quàm martem experirentur, deditionem fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex noster qui vrbem, antequam oppugnaretur, dedidit. Idem ait Æthiopas quoque ab Ægyptiis circumcisionem virilium didicisse. Phœnicas enim & Syros Palæstinos fateri se hãc ab Ægyptiis accepisse. Constat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæstina Syriæ præterquàm nos. Sed de his quisque suo arbitratu sentiat. Post [c] Susaci discessum Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorũ numerum refecit, eáq; scutariis & excubitoribus suis assignauit: & sine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni sui tempora exhibi passus est, mera contumelia, eò quòd per petuum

a *Hierosolyma & templum deprædatur.* 3. Reg. 14.

b *Herodotus de hac expeditione quid scripserit.*

c *Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum fecit.*

d *Roboamus moritur eiq; Abias in regno succedit.*

petuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 57. ex quibus decem & septem in principatu exegit, vir arrogans ac insipiens, vt qui propter spretum paternorum amicorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in Regiis conditoriis. In regnum paternum Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

Ann. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

3 Reg. 14.

Et quoniam huius Regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is [a] nullum neq; modũ neq; finẽ impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam cõtumeliam, dignámq; tanta impietate pœnã, nõ multò post Deus in caput ipsius atq; familiæ vertit. Cúmque [b] filius eius Obimes illo tempore ægrotáret, iussit vxorem suam, mutato cultu, sumptóq; priuato habitu, ad Achiam Prophetam proficisci. esse enim hunc virum in prædicendis futuris mirificũ, à quo ipse olim regnũ sibi debere cognouisset. mandauítq; vt quasi peregrina de filio percõtaretur, esset-ne præsentem morbũ euasurus. Illa habitu mutato, ita vt à marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achias degebat, peruenit. Iámq; aduentante ad illius ædes muliere, cęcutiẽti præ senio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eũ veniret, & quid ad interrogata respondendũ sit. Ac cum iam pro foribus esset priuatam hospitẽ simulans, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam celas? Deum certè latere nõ potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mãdauítq; quid tecũ loqui debeã. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia. Quoniã ete magnum è paruo & nihil reddidi, & absci-

2 *Ieroboami impietas.*

b *Ieroboami filio ægrotãte, mater ad Achiam Prophetam mittitur.*

c *Pœna Ieroboamo & populo prædicta.*

Ann. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

so à Danidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtrà immemor horũ beneficiorũ fusiles Deos, quàm me, colere maluisti: ideo delebo te, & tuũ genus, & cadauera vestra à canibus atq; alitib. deuorabuntur, constituam enim Regem super populũ meum, qui neminẽ è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet è terra bona hac, & in transeuphratenses regiones dispergetur, quia Regis impietatẽ est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est, sepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exstitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futurã filij mortẽ iam tum deplorans plangẽsq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersáq; domum, illum quidẽ, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit. Regi verò cuncta ordine renunciauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

CAPVT V.

Alids ca. 6. a Ieroboami contra Abiã Iuda Regẽ expedito.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filiũ Roboami, duarum tribuũ Regem qui tũ patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius nõ satis administrandis rebus maturã sperans se facilem victoriam reportaturũ. Ille verò, audito aduẽtu Hieroboami, haudquaquã est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostis spe-

perauerat, impigrè [a] collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samaró, & prope illũ castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat antè in castris quadringenta millia militũ: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuêre. Vt verò pugnãdi studio acies instructæ ex aduerso constitêre, Abias, occupato editiore quodã loco, manu mota silẽtium ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quòd [b] Dauidi atq; eius posteris regnũ in multas ætates duraturũ diuinitus sit cõcessũ, ne ipsi quidẽ ignoratis: quò magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere maluerit is, & nũc ab illo cõtra nos stetis iusto Dei suffragio principatũ obtinẽtes, impugnaturi posthac reliqua regni parte depulsuri. maiorẽ enim eius partẽ Hieroboamus iã nũc iniusta vi occupat. Sed nõ diu fruetur sua tyrãnide, dabit Deo pœnas perpetratorũ scelerũ, qui finẽ imponet eius nefariis facinoribus, quãdoquidẽ ipse non vult imponere atq; eriã vos ad omnẽ iniquitatẽ incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantũ quia malis consiliis seductus, parũ comiter vos allocutus est, irati deseruistis nõ tã illũ quàm Deũ optimum maximum, legésq; eius omnium, quæ vnquã fuêre, sanctissimas. Atqui æquum erat veniã dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & cõcionandi nõ admodũ perito, sed etiã si re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hãc gentẽ beneficia. Par enim est parentũ meritis posterorum errata cõdonari. Vos verò nullam eorum rationem habuistis. ac ne nunc quidem habetis sed tam numeroso exercitu contra nos venitis. qua quæso re fretiẽnum aureis illis vitulis, &

An. mundi 2988. Ante Christum natum 976.

a *Abias contra Ieroboamum exercitum colligit.*

b *Abia ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eis exprobrat.*

An. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

aris at lucis celsioribus, quę non religionis, sed impietatis vestrę argumēta sunt? An fortè multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantūlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profectò penes nos est qui cōstāter in seruandis legib. & veti numinis cultū perseueramus: quē nō manus artificis ē materia fragili, sculpserūt, neq; scelestus Rex cōmentus est ad imponendū vulgo ignobili, sed qui cōditor est omniū, & principiū huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo, vt respiciatis, & secuti meliora cōsilia desinatis cōtra institituta patria bellum gerere, per quæ ad tantā felicitatem peruenistis. Dū in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticū populū, interim à Hieroboamo pars copiarū occultè missa à tergo Abianorum cōspicitur: qui circumuentos se videntes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnémq; fiduciā in Deo ponere: illū certè nullis hominū insidiis circumueniri. Ad hanc Regis vocē redditus est militi animus, & innocata ope numinis, ad Sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec defuit cæleste auxiliū, quod hostium vigorē retudit, Abianis longè præpollentibus. Tantā enim stragem ediderunt, quāta in nullis vel Græcorum vel barbarorū inuenitur cōmentariis. Cæsis enim quingētis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam tetulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itémq; Isanam & huic coniunctā ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus

a Abias victoria potitur.

functus a enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultúsq; est Hierosolymis in maiorum suorum condi-toriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sex decim. is liberorum numerus è mulieribus xiiii. ei fuscepta est. In b regnum successit filius Asanus, matre Machan genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus Rex decem tribuum, cùm regnasset annis viginti duobus, secundo iã anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac impietatis æmulus, eóque in principatus biennio exegit. Quo tẽpore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorũ vrbẽ, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidã è domesticis eius amicis Basanes Mochæi filius insidiis interceptũ occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: uentúmque iuxta Prophetæ vaticinium, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe tumulabãtur à canibus laniati absumerentur, qui verò in agris ab alitibus. Atq. in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

Anno mundi 2991. Ante Christum nat. 973.

a *Mors Abiæ.* 3. Reg. 15.

b *Asa in Reg. Iudæ.*

Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

CAP. VI.

ASanus c autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cælestium numinis obseruãtissimus, quíq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus cõsonãtis correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immũdiciis, habúitque in exercitu lectissimorum vi-

c *Asa pius.* 3 Reg. 15. Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 8.

An. mundi 3000. Ante Christum natum 964.

torum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius [a] regni anno decimo Zaræus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Maresam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus, & [b] instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomẽ Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopam multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oránsque vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Veniisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortiũ victores posset reddere. Hæc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste conflixit, cæsisq; plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Gerarenũ persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idẽ & in castris hostium factum est vnde multum auri egestũ est, prædáque abacta camelorum, iumẽtorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertũtur Hierosolyma, iámque non longè aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam, is posteaquã agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quòd si ita, vt experant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectãdã: sin verò à religione desciuerint, omnia cõtraria illos manere: sequuturúmque tale tempus in quo neque propheta

[a] *Æthiopes arma contra Asanum capiunt.*

[b] *Asani victoria.* 2. Par. 14.

verus

vetax in populo reperiatur, neque sacerdos iustitiæ cultor: tùneque & vrbes eorum subuertẽdas esse, & gentem per omnes terras dispergẽdam, erronúmque more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinũ fauorem sibiipsis non inuiderẽt. His auditis Rex vnà cum populo gauisi sunt, dederúntque [b] operam & publicè & priuatim, vt religio sartà tecta maneret, dimissis à Rege per torã regionẽ, à quibus hoc negotiũ diligenter curaretur. Nũc relictis in hoc statu Asani duarum tribuũ Regis rebus, reuertor ad Basanẽ Israelitarũ Regem qui Nadabo Hieroboami filio cæso, regnũ eius occupauerat. Hic [c] in Tharse vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit sceleratior, magisque impius quàm vel Roboamus vel illius filius afflictor populi, & aduersus Deũ cõtumax. Quapropter [d] misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus exciturum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eò quod Rex à se constitutus ingratus fuisset. nulla in administrãdo regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior, sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis se se cõtaminasset. Cui quum similis esse voluerit, meritò etiam similem exitum habiturum. At Basanes postea quam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in posterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: sed velut proposito præmio, si strenuè pergerer, ac si pes propheseã ampla spes proposita, nõ calamitas denũciata esset, semper factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremò [e] eũ

An. mundi 3000. Ante Christ. nat. 964.

a Azaria propheta ad populum adhortatio. 2. Paral. 15.

b Religio in Iudæos populo restituta.

c Basanẽ impium.

3. Reg. 16.

d Prophetia contra Basanem regem.

e Basanes Ramathonẽ oppugnat.

An. mundi 3095. Ante Chri. nat. 958.

exercitu aggressus est vrbẽ nõ ignobilẽ Ramathonẽ, distantẽ quadraginta stadiis à Hierosolymis: quã captã muniebat, vt eã sedẽ belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At [a] ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: mõsque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare, qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerũt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarũ Rex, omissa munitione Ramathonis ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è cõuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cõdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec [b] postea Basanes bellũ instaurare voluit, fatali morte præuentus, sepultusq; est in Asane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterũ regni annũ periit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Olam suum procuratorem immissa equitũ turma facilè oppressit per absentiã tã præfectorũ quàm militum, qui tũ omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuere.

a *Asanus Damascenos in Basanẽ arcessit.*

b *Mors Basanis.*

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, qui post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

CAPVT VII.

Deinde ex magistro equitũ factus Rex totam Basanis stirpẽ iuxta Gimonis vatici-

Exitium stirpis Basanis.

bus meminit. Eodem enim modo eius familia
iudicius interiit propter impietatē, quo Hie-
roboami progenie internecione absumptā di-
ximus. Interea qui Gabathonem obsidebat e
xercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares
occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino
imperatori suo regnum detulit: qui soluta Ga-
bathonis obsidione ad Tharsen regiā properat,
eáque expugnata vi potitur. Zamares [a] videns
vrbem sine præsidio, in intimam regiam se re-
cepit, subiectóque igne simul cum ea se quoq;
cōcremauit, regni sui die septimo. Quo [b] facto,
confestim populus in diuersa studia scissus est,
aliis Thamanum, aliis Amarinū regnare volen-
tibus. Cuius factio quū tandem vicisset, occiso
Thamano solus totius populi regnum obtinet.
Trigesimo [c] anno regni Asani regnauit Amari-
nus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex,
Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse
Samaræū vocauit à Samaro, de quo montem e-
merat in quo vrbs sita est. Hic nihil è priorib.
Regibus differebat, nisi quòd illis fuit scelera-
tior. Omnes enim hoc tantū agebant, vt popu-
lum quotidianis impietatibus à Deo abaliena-
rent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius a-
liam tolleret, & cum toto suo genere exstirpa-
retur. Hic [d] Samariæ diem suum obiit, succe-
dente Achabo filio. Hinc certè videre licet, quā
curæ sint Deo res hominū, & quomodo bonos
diligat, malos contrà funditus eradicet. Israeli-
tarū enim Reges propter impietatē breuitem-
pore alius ab alio cū totis familiis sublati sunt.
Asanus [d] verò Hierosolymorum duarūmque
tribuum Rex ob pietatē ac iustitiam felicissimē
Dei fauore viuēs, ad extremam peruenit senec-
tam, & pòst vnū & quadraginta regni annos,
bona morte decessit, cui mox Iosaphates suo

3021. Ante Christum 941.

a *Zamares seipsum cōcremat.*

b *Diuersa populi studia.*

c *Amarinus Rex Israelis.*

d *Amarinus moritur, cui succedit Achabus filius.*

d *Asanus Rex moritur, cui Iosaphates succedit.*

An. mundi 3031. Ante Christum nat. 973.

cessit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum Regem retulit, quemadmodum paulo post dicetur.

Cæterùm Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omniũ enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipuè. nam & vaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ [a] Iezabela, mórq; ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc mulierecula audax & temeraria, adeóq. impotẽtis insaniæ, vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plãtare, cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse Rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demẽtia & malitia omnes ante se Reges superans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicens [b] ei prænunciare, q̃ nec pluuiam illis annis daturus sit, nec roré, donec ipse vates non compareret. Addit́q; que iureiurando quò magis rẽ confirmaret, secessit ad tractum australẽ, vbi ad torrentẽ quẽdam degebat, vnde potũ haberet. Nam [c] cibus ei quotidie per coruos afferebatur, qui postquã ob inopiam imbriũ exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierẽ vidnam inuenturũ præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iámque nõ longè à porta aberat quum videt mulierẽ operariam ligna colligentẽ: & significantẽ Deo hãc fore eius

a Iezabela. 3 Reg. 17.

b Annunciat Eliam Israelitis præsidia.

c Elias coruis cibatur.

alumnam.

altricem, salutatā prius rogauit, vt aquā potabilem afferret, abeuntémq; iam reuocans, & panem portare iussit. Iurauit [a] illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniséq; se eò, vt collectis lignis, sibi & filio panē coqueret, quem vbi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora sperans: & primùm mihi paululū paratum affer. polliceor enim tibi nūquam in vase illo farinam defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, &, quæcunq; propheta petierat, fecit: deincépsq; & sibi filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quamdiu durauit siccitas. Meminit [b] autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum Regis sic scribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo mense vsq; ad insequentis anni Hyperberetæū continuus, qui cum supplicationes indixisset, secuta est magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cùm filius eius morbo prævalente expirasset, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideò multatā se filij morte dicitans. Ille [c] consolabundus iubet eā sibi tradere filium. breui receptura viuū: acceptúmq; mox in proprium cubiculū detulit, quo depositō super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitij gratiam altrici relatam extincto ipsius puero, rogabátq; vt remisso spiritu

Anno mundi 3037. Anno Christi nato. 917.

a *Sareptana vidua, Eliā suscipiens, oleum & farina non defecit.*

b *Menander de fame tempore Eliæ.*

c *Elias viduæ filio vitam restituit. 3. Reg. 18.*

Ann. mundi 3040. *Ante Christum ann.* 924.

vitam ei restitueret. Itaq; Deo genitricem misericordiam precante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretem. Paulo[a] deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset, verum etiam equis cæteríſq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia: cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbique fontes & torrentes perquirere, si cubi inuenirentur herba ad secandum iumentis pabulum. Cúmq; [b]multum quæsitus propheta Elias nusquã cõpareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliã Rex, aliã dispensator viã ingreditur. Erat autẽ vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas sæuiebat cædibus; centũ ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentãdos. Huic à Rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest vt dum ego Regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris aliò rapiat: & Rex, te nõ reperto, frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quàm sis studiosus tui similium[c], qui centum Dei homines fatori Iezabelis drupui, & nunc eis in latebris alimẽta suggero. Propheta cõtrà iubet

a *Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur.*

b *Achabus Eliam quærit.*

c *Obedias centum Prophetas absconditos sustentat.*

iubet vt nihil metuens Regem adeat, sacramento interposito se quoq; eadem die in eius conspectum venturu. Quo indicio postquã Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cũ indignatione. Tune es, inquit Hebræorũ ille turbator? tune sterilitatis huius autor? At a ille nihilo blandior, ipsum & eius familiã cum suis externis sacris causam malorũ omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totum populũ in Carmelũ montem ad se conuocet, simúlq; suos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti è Rege ad cõstitutũ locum confluxerunt, Elias in medio cõsistit, & quousq;, inquit, inter vtrunq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solũ creditis, hanc & mandata eius sequimini. quòd si non huic, sed externi diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo b verò nihil ad hæc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel propij vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates cõtrà illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorũ struẽ imposito, sed nullo igne subdito: idẽ oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquã placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores sacrã rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cũque suis precibus & inuocationibus nihil proficerẽt, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiãt. Illis verò à mane vsq; meridiem frustra inclamantibus, & more patrio extrema se incidentibus

Ante mundi 3040. Ante Christi nat. 924.

a *Achabum Elias impietatis accusat.*

b *Elias populi superstitionem arguit.*

An. mundi 3037. Ante Christum natum 927.

corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sacrificandi venissent, amotis sacrificis illis fanaticis iussit vulgum propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxtà numerũ tribuũ Israeliticarum altare ex eis instaurauit, foditq; circum illud fossam bene profundã, & coaptata super altare strue lignorum victimáq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas supra altare iussit effundi, ita vt fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precaríq; vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & [a]ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapsus inspectante populo, tum victimã tũ aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & solum verum confitendo: cęteros nihil aliud esse quàm numina vanis stultorum hominum opinionibus conficta: móxq; [b]comprehẽsos eorum prophetas interficiũt, Elia sic iubente: qui & Regem abire ad prandiũ iussit, nec esse amplius solicitum: breui [c]enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cùm humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulũ ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimò reuersus ait se vidisse in aere nescio quid nigricans, humano vestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex properè in vrbẽ redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquã ad Iesraelã vrbẽ cœpit tendere, sine mora offuscato aere & inuoluto nubib. procella mix-

a Elia doctrina & officio miraculo confirmatur victima igni cœlum absumpta.

b Belli sacerdotes interficit.

c Elias pluuiam venturam prædixit.

tus

tus imber superuenit: & propheta correptus numine regium currum vsque Iesraelam Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela verò Achabi vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quódq. prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illũ occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At [a] Elias territus fugit in vrbem Bethsabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finib. Idumeæ contermina: relictóq; ibi famulo ipse in desertum abiit. Cúmq; [b] precatus esset mortẽ, quòd nõ esset cæteris melior, vt illis ablumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadã obdormiit: & excitatus à quodam surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cùm comedisset collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsque montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendã specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa [c] deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percõtante quamobrem relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externorũ Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factũ ad suppliciũ se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire auditurus quid opus facto sit, sequenti luce è spelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutóque mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem, mandatúmque mox vt domũ reuersus declaret populi Regem Ieum Nemessæi filium apud Damascũ verò Syrorum Azaelem: & pro [e] se prophetam Eliseũ cõstituat, ex Abela vrbe oriundũ. Impios

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

3. Reg. 19.

a *Iesabelem Elias fugit.*

b *Cura Dei pro suis.*

c *Eliæ Deus in deserto alloquitur.*

d *Iehu Rex Israelis.*

e *Elisæi vocatio.*

[illegible] pœnã daturos, alios Ieu Regi, alios Azaelo

An mundi 5040. Ante Christum nat. 914.

Hegesippus Elisæum regionem Hebræorum reuersitur: & quum offendisset Sarphati filium Eliseum arantem cum quibusdam aliis impellentibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suum iniecit: qui eius vestigio prophetare occepit, relictisque bobus sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen vt prius sibi liceret parentibus valedicere. quo impetrato, illum secutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm Nabuthus quidam ciuis vrbis Axati, quum prædium haberet regijs fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio, aut si mallet vnum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauisse id facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris fructu percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionem amisisset, quia nō licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æquè ac prandium fastidiat, quā rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier cōtra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Mox literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: iubebātur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obijcere, atque hoc modo de me-

Hegesippus & Ruffinus Cap. 14. al. 11.

3. *Reg.* 21.

a *Historia Nabuthi ob prædium Achabo negatum lapidati.*

de medio tollere. Id quod ita vt Regina mandauerat factum est: & Nabothus falsi testimonio condemnatus Deo ac Regi sacrilego conuiuium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelem nuntiatum est, Regem accedere, suadéque vt sine sumptu vineto rum Naboth hæreditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad videndum id prædium euestigio se confert. Deus autem [a] iratus Eliam mittit, vt Regi in ea re occurrat, rogétque quidnam occiso vero domino, eius prædij hæreditatem iniustè sibi vsurpet. Quem vbi ad se venientem vidit, cur ea quæ ab hoste capta, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædixit, eo loco vbi Naboth canes sanguinem abluerant, futurum vt Regis & Reginæ sanguine, & totius eorum gentis delendum propter tam crudele facinus; quo ciuem contra ius per calumniam oppreſſerat. Tum [b] demum Achabus eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus saccum, nudisque pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denunciat, se quidem ipsi quandoquidem pœnitentiam egerit, minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pœnas daturum.

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a Eliæ Achabo & Iezabelæ vindictam diuinam prædicit.

b Achabi pœnitentia.

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis conuentum Achabum duobus exercitibus profligat.

CAP. VIII.

Hæc circa Achabum gerantur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damascenorum copiis contractis è toto regno suo copiis, aduersus Israelitarum regnum duobus exercitibus Regibus collectis duobus, qui antea bellum

3. Reg. 20.

c Benadadus Adadi filius Achabum

An. mundi 3040. *Ante Chri.* nat. 924.

parem eius copiis à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit, missōque a caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, propositurōs quidnā peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu Regem obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatésq. vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliā Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius cōfessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq. liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberēt. Achabus lætus secūda legatione Syri, aduocata cōcione dicit se libēter pro pace & ciuiū incolumitate vxores ac liberos suos omnésq. facultates proprias fuisse traditurū. Hoc .n. prima legatione Syrū petiisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutētur, & nihil in eis quod sit pulcherrimū relinquant, nimirum belli ansam quærentem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus auripiat. facturū se tamē, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit b tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum ala-

a *Legatio Syri ad Achabum.*

b *Responsum Syris de rebus datum.*

criter

eriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referēdum dedit. quod primis postulatis nunc quoq. consentiat, securitatis ciuium gratia posteriora non admittat, atq. ita eos dimisit. Hoc [a] responso commotus ad iram Adadus, tertiò legatos mittit cum minis: ferocē eum esse fiducia mœnium, se verò patem illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò respondēte, inter armatos non verbis sed factis decernēdum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta sociis Regibus responsa referūt. Ille eue-stigio mandat circumuallari vrbem & aggerē erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione abesset. Sed hunc timorem ei propheta quidem superueniens exemit, dicens [b] Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cōtinget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repēsè portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam ei obuiam cū his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, victos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principium congressi cum excubiis, multis occisis reliquos vsq; ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilēque eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Fiducia Adadi in milite.*

b *Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.*

Anno mundi 3040. Ante Christum natum 924.

est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt relictam in castris armaturam, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus [a] verò lõgo spacio Syros persecutus est, cædendo quot-quot alicui dabatur. Direptis deinde opulẽtis castris, auro & argento refertis, capris etiam equis Adadi & curribus, domũ in vrbẽ reuersus est. Cæterũm propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitũ in promptu habeat, reuersurum enim Syrũ iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquis exercitus, aduocatis amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se superiores ab eis victos. Sed si in campestribus cõmittatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionẽ duxerat, copias eorũ retineret, & satrapas illis præficeret, supplementũmque in sua ditione, tã equitũ quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, dedítq. operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitũ in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidũ Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam illi progressus, castra, cum castris cõtulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde Propheta, & victoriã polliceente, vt hostis contra quam opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in cãpis, quàm in montibus: per sex dies à neutris castris quicquam motũ est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq. suos ex aduerso instruxit. Nec mo-

ra col-

a *Victoria Achabi de Syris reportata.*

b *Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.*

ra collatis signis acriter vtrinque pugnatũ est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent, quibus impigrè victoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientiũ equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorũ ruina oppressi sunt circiter viginti septem millium, prælio verò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot finitimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiam Israelitici Regis prædicãtibus, & spem veniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititicium eius in perpetuum futurum. Tum [a] ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratrísque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptúmque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus, actis gratiis, quàm longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurúmque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere [b] deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum

An. mundi 3041. Ante Christ. nat. 923

a *Achabus in gratiam recepto Adadone, fœdus cum eo facit.*

b *Achabus ob dimissum ab ipso Adadum increpatur.*

An. mundi 3041. *Ante Chri-stum natum* 923.

contra Israelitas expeditionis exitum Propheta quidam, nomine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, iussitque eum vt vulnus sibi in caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui quum parere nollet, daturum inobedictiæ pœnam prædixit, & leonis incursu periturũ. Quod quum ita euenisset, alterum Propheta adit, idem impetãs. A quo incunctanter ictus, & vertice saucius, obligato capite venit ad Regẽ, dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandũ accepisse: quo fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus sit, si captiuus effugeret. Respondente verò Achabo meritò id passurum, soluto capite agnoscendum se Micheas præbuit. Hac autem arte vsus est, quò maiorẽ vim verbis suis adderet. Ait enim Deum in Regem animaduersurum, quòd Adadum hominem impium & contra diuinitatem contumeliosis dictis furentem elabi permisisset. Futurum enim vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex [a] libertate Prophetæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, & vehementer ea prædictione contristatus domum se recepit.

[a] *Præmium piorum & scelerum.*

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

CAP. IX.

[b] *Pietas Iosaphati.* *1. Paral. 17.*

HActenus de Achabi rebus, nunc [b] ad Iosaphatum Hierosolymorum Regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes ditionis suæ dispositis, ne illas quidẽ sine præsidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuum Rege ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxiliatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac pius

pius,& per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est,vt & ipsi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eũ muneribus declarauerunt, vt hinc quoq; tã diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incremẽtum caperent. Anno autem regni sui tertio cõuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis,iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earúmq; obseruantiam atq; religionis cultũ docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamẽ huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ [a] quoq; gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiã & ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcẽtos triginta agnos, patémque hædorum numerum. Munivit [b] etiã magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorũ peditum ducenta millia,alius præterea dux nomine Ochobatus ducebat centũ octuaginta scutatorum millia, absq; militibus, qui per oppidorũ præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cúmq; libuisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento,vino & carnibus. rogatúsque est ab Achabo,vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret,ad recipiendam vrbem Ramathã in Regione Galaditica,quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxilium pollicito, [c]

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a Pax tempore Iosaphati.

b Iosaphati exercitus.

c Iosaphat cum Achabo in Syros expeditio.

Ann. mundi 3047. Ante Christum nat. 917.

quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copiis, progressi extra mœnia duo Reges, & sedentes in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò cęsebat, si qui Prophetę essent, accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.

CAP. X.

a Pseudopropheta placentia prædicunt.

ACHABUS[a] verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit, Regi bellũ contra Adadum mouenti victoriã & vrbis dominiũ, propter quã bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellũ suadentibus: vincendum enim Syrũ, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorũ verbis, & quòd falsi vates essent: percontatúsq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiã futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foréq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari[b] Michæam Iembleæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat: cęteros omnes Prophetas victoriã Regi prædicere. Respondit vates sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit.

b Michæas vocatur Propheta.

Vbi

Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, nō aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumib. redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Michęa verò constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prędicere, illum verò spe victorię solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendū sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnius è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandū quid Michæas garriat. nihil enim verì eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, quì sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezrahelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidētius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cúmq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias cōtra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò

An. mundi 3040. Ante Christum ann. 924.

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deū significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans ne luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquā præter panem & aquam ei præberi. Atq; ita duo Reges *versus* Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha castra posuit.

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. *Reg.* 22. al. 12.

Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu vestaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vatinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri [a] verò primo congressū videntes Iosaphatum stantem ante aciē, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsq; ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum [b] Achabum ad necē quærendo, nec tamē inueniendo, tandē vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertū sagitta, Regem per thoracem in pulmonē sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed auriga iussit currū extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cúmq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsq; ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iámq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt & quamprimum per caducea.

a *Achabum & Iosaphatum in Syros mouens.*

b *Achabus in prælio vulneratus moritur.*

Auriceatorem de Achabi morte cognitum est; solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Elię prædictionis euentus comprobauit. Canes [a] enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est apud Ramatham, iuxta Michęæ vaticinium. Ergo quoniam vtriusq; Prophetæ prædictionē euentus consecutus est, veneranda [b] sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod [c] insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præscíatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Achabi cruorem canes auerunt iuxta Eliæ prædictionem lãbunt.*

b *Prophetarum oracula veneranda.*

c *Fati necessitas insuperabilis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ioramus Achabi filius Moabitas bello persequitur, eosq; superat.*

II. *Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & patruos amicos interficit.*

IIII. *Exercitum Iorami deletur ab hostibus, & fili perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.*

IIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.*

V. *Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanum Rex Ochozias.*

VI. *Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.*

VII. *Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cessa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

VIII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

IX. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumaeos & Amalecitas duce victor euadit.*

X. *Amasia victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*

XI. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.*

XII. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achaz eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XIII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis.*

XIIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cutheos, in eorum regionem migrare iubet.*

Ioramus

Ieramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

Anno mūdi 3048. Ante Christum nat. 916.

CAP. I.

IOSAPHATO [a] autem Regi post suppetias cōtra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Prophetaleus occurrēs, reprehendit eū, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suā bonitatē, licet malè, quod nō debuerat, fecerit. Post eam admonitionē Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populū [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultū pietatis docendo: cōstitutisq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsq; quod æquum est redderēt, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores cōtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negocijs maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantē esse deceat, in qua & tēplum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorū numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam, Per [d] idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cū Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui vicinā castra me-

4. Reg. 3. 2. Paral. 19. 20.

a *Iosaphatū Ieu Prophe ta, quod Achabo auxilium tulerat reprehēdit.*

b *Iosaphatum cultum uerum re nouat.*

c *Iosaphatus magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.*

An. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distãtam, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Ioſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in Regnum ſuum iam irrupiſſe, territus concionem aduocat: & [a] ad templum verſus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei ſuggerat, quantum ſatis ſit ad ſumendã de hoſte pœnam audaciæ. In hoc enim templũ id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoſte immineat periculum, ibi populus coràm numen præſens inuocet, diuináque ope ad intus inuaſores ſuos malè mulctatos arceat, volentes quæ ſemel diuina munificentia contigere, per vim ad ſe retrahere. Sic precatus eſt lacrymans, accedente eodẽ totius populi cum vxoribus liberis ſupplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deũ [b] preces exaudiuiſſe, & ipſum pugnaturũ ſe polliceri pro ſuæ religionis hominibus. Mox edicit vt in craſtinum ſe parent, ituri obuiã hoſtibus, & occurſuri eis Engaddam inter & Hieroſolyma, ad quendam cliuũ, cui nomẽ Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoſte confligant, ſed pugnantem tantum pro ſe Deum quieti ipſi ſpectatores cõſiderent. Poſt hoc oraculum Rex & totus populus proſtrati in faciem gratias agendo adorabant Deũ, & Leuitæ organis ſuis hymnos accinebant. Dilaculo verò progreſſus Rex in ſolitudinem ſubiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum eſſe prædictioni Propheticæ, & non ſtruendam quidẽ aciẽ, ſed in primo agmine conſtituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendáſq; Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoſte patria. Placuit omnibus Regis cõſilium, ídque mox etiam exſequuti ſunt. Deus

a *Precatio Ioſaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda.*

b *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Ioſaphatus victoriam peperit.*

a verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum socijs, ita vt alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debaccharentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudorē & sanguinē victoria contigisset, permisit b suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantáq; fuit multitudo, vt ęgrè per integrū triduum omnia spolia legerēt. Quarta verò die congregatus totus populus in quandā conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à c quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuū Cōuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cū exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eā Regi sanctitatis ac pietatis opinionē conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarū nauiū, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam, Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quòd nō benè regerentur præ magnitudine. Quo factū est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hactenus de Iosaphato. Achabi d verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus

An. mundi 3048. *Ante Christum nat.* 916.

a *Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidant.*

b *Ammanitarum spolia.*

c *Laus & nomen Iosaphati apud quoscunq;.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.* 4. Reg. 1.

Anno mundi 3048. *Ante Christum nat.* 916.

erat,pendere amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descédens per gradus prolaberetur,morbóq; ex hoc casu contracto,Accaronem ad Myiodis(id Deo nomen erat)oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorú verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit,vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur,an Israelitæ proprium Deú non haberent,quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberétq; eos reuerti,& Regi dicere,eum nõ reualiturũ. Quod quũ Elias feciſſet,nunciis his auditis cõfestim adRegẽ reuersi sunt.Quo demirante celeritatem reditus,& causam quærente,aiunt sibi occurrisse,virum quendam,vt vetuisse vlterius progredi:iussisséq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet.Rege verò iubente,vt sibi figuram hominis illius designárent,dicebant [b] hominẽ esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexisset Eliam per hæc descriptũ à nuntiis,misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit,& ad Regẽ venire.In hoc enim se missum,vt ni sponte sua faciat,vi coactum eò pertrahat. Ille [c] præfatus se prodigiũ editurum,quo verus Propheta nosceretur,& igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vnà cum militibus conflagraturum,malũ hoc eis imprecatus est: móxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit,quorum clade ad Regem perlata,iratus aliũ centurionẽ cum totidẽ militibus adEliam misit:qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset,ni volẽs sequeretur, & hunc ad preces eius Ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quòd esset cordatus

a *Ochozias grauiter prolapsus decumbit,oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.*

b *Forma & habitus Eliæ Prophetæ.*

c *Ochozię milites,Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.*

tus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum vbi tũ erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Nõ ignoras, inquit, quod vt Regis mãdato pream, inuitus ad te venio, ſicut & illi qui ante me venerunt. Miſertus igitur mei & horũ militum volens ac libens deſcende, nóſque ad Regem ſequere. Tũ Elias delectatus viri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad Regẽ, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo nõ habuiſti, quẽ de morbo tuo veri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eũ, qui Accaronitis colitur, de valetudine conſulendũ mittere maluiſti, ſcito te moriturũ. Nec [a] multũ exinde tempus elapſum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret. Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cùm aliis vitiis, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc [b] regnante Elias ex hominibus exemptus eſt, nec in hodiernum vſq; mortalium quiſquã ſcire potuit quiſnam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit [c] Eliſæũ, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit antè vniuerſale diluuiũ, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è cõſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini vnquã fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratrẽ regno, Moabitarum Regi Miſę bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo [d] poſtquã domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidẽ amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellũ cõtra Moabitas, qui tunc recens à ſuo regno defe-

An. mundi 3049. *Ante Chriſtum nat.* 915.

a *Ochoziæ abſque liberis decedens Ioramo fratri ſuccedenti locum facit.*

b *Elias ſicut Enochus ex hominibus exemptus.* Hedio & Ruffinus Cap. 2. 4. Reg. 3.

c *Eliſæum.*

d *Ioramus à Moabitarũ Rege auxilium petit.*

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

cerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturũ. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splẽdidè ab eius loci Rege exceptus, cũ de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cũ hospite, & cum Rege Idumæorum, & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrãtibus, in [a] tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum nõ desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, cõsolabatur eum: iussítq; perquiri nunquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset cõsulere: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Eliæ discipulum [b] Eliseum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quúmq; ad illius tabernaculũ veniissent, quòd fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt abstineret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas cõsuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt responsum daret: & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei nõ fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam [c] absq; vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumentis abundè potu suppetente, nullum

[a] *Aquarum in Hebræorum exercitu penuria.*

[b] *Eliseum Reges consulunt.*

[c] *Eliseus pluuiam vẽturam & victoriam prædixit.*

nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hęc loquuto Propheta, sequẽti die prius quàm sol oriretur torrẽs magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumeã trium dierum itinere inde distantẽ demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autẽ Moabitarũ vt audiuit tres Reges cõtra se aduentare, à deferro inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suã impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquã in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineã, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falso [a] opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorũ sanguinẽ per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret, quo impetrato, ruẽtes vel ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prędis abactis exhauserunt, & ruta eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontésque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quãdã vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt. quòd vbi præter spem nõ succes-

An. mundi 3049. *Ante Christum nat.* 915.

a *Mira hostium excæcatio per fluentis vmbram fallax.*

b *Hebræorũ contra Moabitas victoria.*

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

sit in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filiũ, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectãte, holocaustoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantã necessitatẽ miserati, & humanarum vicissitudinum meniores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus b verò post hanc expeditionem pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultúsq; est in vrbe magnificè, quemadmodũ Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

a *Moabitarum Rex filiũ proprium sacrificat.*

b *Iosaphati mors.*

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

CAP. II.

c *Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum.* 4. Reg. 4.

EFiliis, quos complures reliquit superstites, Ioramus c natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarũ Rege cõmune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tũ recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc trãscriptas inserere nostræ narrationi operæpreciũ duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adiit, dicẽs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritũ eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum æris alieni cõtraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactũ eius miseretus opem aliquam præsentem afferret. Qui sciscitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait præter

præter olei paululum in fidelia. tum [a] propheta iubet illam ire, & acceptis cõmodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribúsque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Parut mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totã illi retulit. Ille consuluit, vt diuẽdito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem [b] Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eũ volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatũ non iret. Adadus autẽ frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectas: & vocatis domesticis per cõuiciũ proditores appellauit, minatus etiã mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondẽte, non rectè cum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendũ missi fuerãt: sed scire debere: quòd Elisæus Propheta nihil nõ indicet, prodátq; vel occultissima cõsilia, iussit eos per nũcios explorare: in quanam vrbe Elisæus habitet, renunciatúmque est ei apud Dothaim hominem degere. Ac [c] mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum cõprehenderent: qui noctu vrbẽ circumuentã circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes vellẽt eum capere, trepidè accurens hoc illi indicat. At [d] ille famulũ ponere metũ, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidẽs diuino auxilio: rogauítq; Deũ, vt ad cõfirmandũ famulũ præsentẽ se & auxiliatorẽ ostenderet. Tũ Deus ex-

Ante Christum nat. 914.

a Elisæus viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat iubet.

b Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet.

4 Reg. 6.

c Elisæus Dothaim hostibus circumuenitur.

d Angelus circa Elisæum Prophetam.

An. mundi 3050. Ante Chri. nat. 914.

oratus ſpecie magni equitatus & curruũ circa Eliſæũ famulo vidẽdã exhibuit, ita vt animatus his ſuppetiis nec ipſe quiſquã timeret amplius. Poſt hæc vates iterũ Deũ orauit, vt obſcuraret oculos hoſtiũ, caligine immiſſa præ qua agnoſcere ipſũ nequeãt, & impetrato hoc quoq; dedit ſe in mediũ illorũ, interrogans quẽ quærerẽt, quibus reſpondentibus, Eliſæũ prophetã ſe quærere, pollicitus eſt hũc ſe traditurũ eis, ſi ad vrbẽ, in qua ille eſſet, ipſum ſequerẽtur. atq; ita vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerãt, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramũ Regẽ iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deũ miſſis impetrat, vt purgatis hoſtiũ oculis, caliginẽ illã tolleret. at illi recepta oculorum acie concluſos ſe animaduerterunt in mẽdiis hoſtibus. cúmque attoniti & inopes conſilij hærerent in tã prodigioſo negotio, Rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potẽtia ignaros omniũ eò loci eſſe productos. conſuluit igitur vt hoſpitali mẽſa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplendidè tractatos Syros ad Regẽ eorum Adadum remiſit. Illi reuerſi omnia, quæ eis cõtigere ſuo Regi renunciãt: qui in tanto prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimúlque vatis diuinitatẽ, nihil poſthac cõtra Iſraelitarum Regẽ clam molitus eſt: ſed decreuit aperto mãrte rem gerere, potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatíſque ingentibus copiis, vniuerſas contra eũ eduxit. qui putãs ſe imparẽ ſi collatis

a Syros obcæcatos Eliſæus in Samariam ducit, eósq; ſuadente. Ioramus liberaliter ac ſplẽdidè curatos remittit.

collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus; Adadus [a] verò cogitãs, si nõ machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationẽ aggreditur. Tanta autẽ Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigẽtiam intra Samariam veniret octuaginta denariis argẽteis caput asini, & quinq; denariis Hebræi columbini stercoris sextarium vice cõdimenti emerẽt: nihilque magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrẽ per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clã admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cúmque mulier quædã exclamasset: Miserere domine: putãs eam aliquid cibi petere. comotus ira malè precatus est ei, negãs sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire possit aliquid. illa verò dicẽte, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibũ molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat. iubet quid rei sit exponere. Mulier [b] ait, se cum amica quadã vicina pactã, vt quandoquidẽ nullum aliud adsit contra famem remedium iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo se alerent. Se prius suũ occidisse, quo hesterna die cõsumpto in communem alimoniam, altetam illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demũ defuisse ad calamitatum summam, ira cõtra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tãtis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestímque mittit qui caput illi imputet. Et [c] ille quidem ad cædem

An. mundi 3050. *Ante Christum nat.* 914.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

a *Samaria à Syris obsessa.*

b *Fames in Samaria tãta, vt mulier mulieri filium eomederet.*

c *Ioramus Elisæo mortẽ minatur.* 2. Reg. 7.

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

eius properabat, Elisæum verò Regis ira nõ fatuit: sed domi sedens cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi admat. nunc aduentum eius obseruare, vt dũ erit pro foribus opportatis vos, & obiectis foribus illũ remoremini. mox enim Rex ipse aderit mandati iam pœnitens. Illi ita vt iussi sunt, hominem venientẽ excludũt: móxque Ioramus ad se reuersus & veritus ne cædes accelleretur, quantũ potuit, ad Elisæum properat, interuẽtu suo cohibiturus, missum à se hominẽ, & vatẽ periclitantẽ seruaturus, quòd vt vẽtum est, incusare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus se cum eiusmodi despiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum propheta promittit in crastinum eadẽ hora qua tum Rex ad se venerat futurã magnã rem ad victũ necessariarum abũdantiã, ita vt publicè in foro vno sicl o veniret satũ similæ, & vno æquè sicl o duo sata hordei. His dictis Rex cũ suo comitatu supra modũ exhilaratus est, propter expertã toties prædictionũ fidẽ: tũ quoque nihil addubitãs, & præsentem difficultatem spe futuri subleuãs. amicus autem quidam regis, tertiæ copiarum eius parti præpositus, cui tũ Rex fortè familiariter incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdũ sit sperare similæ ac hordei pluuiã, ita nec quod tu dicis, mihi fit verisimile. Tũ propheta, Videbis ipse, ne dubita, sed videbis modò, nõ frueris etiã. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cùm propter sæuientem famem nihil ex vrbe ciborũ acciperent, & siue in vrbẽ reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereũdum

4. Reg. 7.

lum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cõmittere: vt siue eis parceretur, viuerent. siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententia postquam comprobata est, noctu eunt in castra hostiũ. Ea [a] nocte Deus Syros exterruit: immisso in aures eorũ sonitu quasi curruum & armatorum aduentantiũ, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regẽ Ægypti & Regẽ insularũ. iam enim exaudiri eorum strepitũ. Hæc nuncianti-bus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris, & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediũt, relictísque intra castra & equis & iumentis & diuitiis maximis totã spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi [b] verò illi Samaritæ ven ẽtes in castra Syrorũ in ipso valli aditu ingens silentiũ & magnã rerum copiam deprehẽdunt. progressique vlterius ad vnũ quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædã extra vallũ elatum in quodam loco abdunt: mox alterum tentor um aggressi faciunt similiter vt prius: idque quater fecerunt, nemine interim cõspecto. Vnde facilè coniectãtes de abitu hostium, damnabant suam negligentiã, quòd hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio, quo propter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostiũ eis significant. illi porrò excubitoribus regiis idem renunciãt. Rex cognito negocio, amicorũ & ducum cõsilium aduocat, ait rem sibi suspectam ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnari

An. mundi 3050. Ante Christum natum 914.

a *Fuga hostium ob terrorẽ à Deo immissum.*

b *Leprosi Samaritani hostium castra deserta esse significant.*

An. mundi 3055. *Ante Christum nat.* 909.

posset: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repentè coorti cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniãt, & cauti sint, neque temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obiiciunt. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque, [a] sibi videri mittendi duos equites qui omnia Iordanem vsque explorent: qui si fortè intercipiãtur, cautiores fore cæteros ne & ipsi temerè progressi circũueniantur, nec duorũ equitum fore grauẽ iacturam, quos fortassis alioquĩ fames absumeret, id Regi placuit, & euestigio misit, qui omnia dispicerẽt. illi renunciãt nihil se per viam reperisse hostiũ, sed passim iacere arma iactata, & frumentum, reliquáque sarcinas, quo expeditiores fugerẽt. his [b] auditis Rex multitudine ad castrorum direptionẽ emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorũ genera, præterea tantũ inuenerunt frumenti atque hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet, tãta enim fuit abundãtia, vt duo sata hordei sicło emerẽtur, & eodẽ precio satum similæ, iuxta Elisæi vaticinium. satũ autem continet modium Italicum & dimidiũ, solus autem hac copia non est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. constitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet prorumpẽtis multitudinis impetum, ne se inuicem conculcãdo obtererẽt, ipse hoc passus est, atque ita interiit, quemadmodum [c] Elisæus prædixerat, cũ prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damascum reuersus incolumis, vbi cognouit diuinitus immisso terrore se vanã cum exercitu in fugam coniectum, & vanum

a Explorato-res.

b Castra hostium à Samaritanis diripiuntur.

c Veritas euentorum Dei.

& vanum fuisse quod de aduentu hostium ctediderant, status [a] omnino aduersum se habere numen per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. cúmq; [b] per idem tempus Elisæus Damascum inuiseret hoc cognito fidissimum è familiaribus suis Azaëlem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum. Azaël assumptis XL. camelis quicquid optimum ager Damascenus fecit, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adado Rege missum, vt offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil mali renũciare iusso, tantum [c] moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus verò flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaële deinde rogante causam tristitię, fleo, inquit, quòd me Israelitarum misereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa allides, & dissecabis prægnãtes mulieres. Azaële verò dicẽte, & vnde mihi vires vt hæc faciã, ait sibi diuinitus significarum, quod ipse regnaturus sit in Syria. Atq; ita Azaël reuersus ad suũ dominium, melius eum habiturum nunciat: & sequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à se regiã occupat, vir alioquin strenuus & gratiosus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudinem: quo factum est, vt vsque in præsens tempus, tã Adadus quàm Azaël eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tũ propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè

Ann. mundi 3055. *Ante Christum* 949.

a *Incredulitatis pœna.* 4. *Reg.* 8.

b *Elisæum ab Adado ægro tanto consuli tur.*

c *Vaticinia de Adadi morte, & regno Azaëli tradendo.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

templis extructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant. & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille anni ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Israelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respitauit, lętus tandem aliquãdo licere sibi in pace viuere. Alterª verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatũ iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc magistram idoneã Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritare eũ, & populi religionẽ deprauare non destitit. Accidit [b] interim vt Idumæi ab eius imperio desicerent, cæso Rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius soliũ imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit: &, exultis vicis finitimis, nõ est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tãtus autẽ fuit hominis furor vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos cõscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur [c] ab Elia propheta epistola, vindictam Dei minitans quòd contempto patrum suorum exemplo,

An. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

4. Regum 8.

a *Ioramus impius.*

b *Idumæorum apostasia*

c *Ioramo scelera ab Elia per literas accusantur.*

plo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere quemadmodum & Achab is sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfeciſſet. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoq; lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc[a] multò post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolunt, cum aliis barbaris Ioramì regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine, post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat.[b] malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ iudicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facilè inde cõiectans quàm inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec cum Regia

a *Arabum contra Ioramum expeditio.* 2. Paral. 21.

b *Mors Ioramì.*

funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo, populus Hierosolymitanus Ochoziani in paternum solium imposuit.

Ann. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

CAP. IIII.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbē se posse recipere, magno prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azaria vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illā vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vno è discipulis suis sacro oleo, misit eū Ramathā, vt [b] eo delibutum Ieum Regē appellaret, diceréq; se authoritate diuina Regem eum eligere, mādatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugiētis more iter facere. nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedénsq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & cùm surgens secutus ipsum esset in cōclaue, iuuenis depromptū oleum in caput eius effudit, Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela cōtra omne fas occisi sunt: quē admodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatē interiēre funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a Ioramiex peditio in Ramathā. 4. Reg. 9.

b Ieus in Regem vngitur, Deo sic mandante.

locutus è conclaui se proripuit, nolés à quoquã conspici. Ieus autem statim in concessum ducũ rediit. Percontantibus autem illis, qua de causa venisset is iuuenis, & insanum videri ducentibus: rectè, inquit, cõiecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis verò magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnũ populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hęc vbi prolocutus est, vnusquisque ducũ detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solij, & pso superimposito, tubis & cornibus iusserũt signa canere, Ieum nouum Regẽ consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cũ exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Veneráq; eò per officium cognationis etiã Hierosolymorũ Rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt à suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ann. mundi 3060. Ante Christum natum 904.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

CAP. V.

MIlites[a] verò læti imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramũ, illis insciis, peruenire, & quid agatur renũciare valeat. Ieus interim stipatus equitũ lectissimis, ad Iesraelã sublimis curru properè vehitur. quo iã appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. ille cuestigiò

[a] Iorami cades.

An. mundi 2060. *Ante Christum nat.* 904.

mittit quendã equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis, hoc speculator cùm vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cũ illis, mox & alterum à Rege missum Ieus idem iubet facere. vt verò & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremò ipse conscẽso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illò venisse diximus, exiuit illi obuiam. nam lentè & cõposito agmine Ieus incedebat. Hunc [a] Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitans nihil sani eum habere in animo flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus verò sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Ioramí in Nabuthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tum ex ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque salutis metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At [b] ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum sauciat, qui relicto curru, equum properè conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonẽ oppidum, vbi paulò post ex eo vulnere mortuus, relatúsque Hierosolyma, illic sepultus

[a] *Veritas euacuorum diuinorum.*

[b] *Ochozia Regis Hierosolymitani mors & sepultura.*

pulsus est, cum regnasset anno vno, patre suo longè sceleratior. *An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.*

Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.

CAP. VI.

IEu[a] verò veniente Iezraelam, Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descēdere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem, quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus concultata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq. Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorē generis, quòd nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canib. his auditis Ieus admiratus est Eliç mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia[b] septuaginta liberi Achabi apud Samariā educabātur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maximè videri posset idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quonodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppressérat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se verò imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filios;

a *Exemplū vltionis diuinæ in Iezabela vxore insigne.*

4. Reg. 10.

b *Achabi 70 liberi Samaria trucidati.*

An. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

rum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcẽtum altoribus imperãt, vt occiſis illis, præfecta capita ad Ieũ tranſmittant. *illi enim miſerti iuſſa peregerunt*, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Ieſraelem miſerũt. Quæ cùm eò perlata eſſent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iuſſit conſtrui: quo facto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum coniuratis Dominum meum interfeci, *iſtos omnes quis interfecit?* Volebátq; eis perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, *non volente ſolum*, ſed prænunciante etiam Deo factum, qui *hoc fore iam ante per Eliam vatem* oſtẽderat. Deinde [a] occiſis quotquot etiã apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, verſus Samariã iter ingreſſus eſt. Et [b] cum incidiſſet in cognatos Ochoziæ Regis Hieroſolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Ioramum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam, neſciebant enim vtrunq. ab eo necatũ. *ille hos* quoq. comprehẽſos iubet interfici, *duos & quadraginta numero. Paulò pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus*, nomine [c] Ionadabus, verus amicus ipſius: *qui poſt mutuam* ſalutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex ſentẽtia Deo fecerit omnia, dum impiam Achabi familiã exſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt conſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul intraret Samariã. Viſurum .n. quòd nemini malo parceret, ſed falſos vates ac Sacerdotes, qui populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa ſacra ſuſcipiẽdi, ad vnum omnes ſupplicia dederet. *iucundiſſimũ ſpectaculũ fore viro bono, inſpicere malos dãtes meri-*

a *Sæpè Achabi exitio.*

b *Cades eognatorum 42. Ochoziæ.*

c *Ionadabus.*

tas pœnas antè actorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus,& eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi díligẽti inquisitione facta, inibi ceperit, omnes ad mortẽ adegit. cúmque cuperet neminem à falsis Prophetis & Sacerdotibus profanis euadere, dolo vniuersos circumuenit. Cõuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare velle, ídque vt ex sentẽtia Sacerdotum ipsius & Prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandũ [a] enim solennibus victimis diem festũ Bali, quo nomine Achabi Deus vocabatur, ab ea festiuitate si quis Sacerdotum abfuerit, capitalẽ fore. dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui Sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussis omnibus vestes donari. eas cùm accepisset, venit in ædẽ vbi erãt, Ionadabo etiã comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admiratus sit: nolle se dicẽs vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis verò negantibus quenquã talem adesse, & iam sacra parantibus aggressi, foris octuaginta viros è fidissimis armat: quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimãt, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscãtur, interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturũ. Illi verò omnes ad vnum necauerunt, & regia ipsa incensa vrbẽ externis sacris profanatam purificauerunt. Iste [b] Bal Tyriorum Deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorũ ac Sydoniorũ Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & Prophetis cũ reliquo cultu assignatis huius [c] sacris abrogatis Ieus, aureas tamẽ vaccas Israelitas adorare permisit. Nec tamẽ ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio,

An. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

a *Baalitarũ sacratio.*

b *Bal Tyriorũ Deus.*

c *Ieu posteris Regnum promittitur.*

An. mundi 3060. Ante-Chri. nat 904.

qui per Prophetam ſuum ſignificauit, per quatuor generationes poſteros eius apud Iſraelitas regnaturos.

Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, quæ poſt ſextum annum cæſa Pontifex Ochoziæ filium Regem conſtituit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus cap. 7. 4. *Reg.* 11.

DVm Ieus homines nefarios in hunc modum perſequitur [a]Gotholia Regis Achabi filia comperta filij morte & generis ſui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem ſuperſtité relinquere, ne quis huius ſanguinis poſthac Hieroſolymis regnũ obtineat: id quod quantum in ipſa fuit, perfecit. Seruatus tamen eſt vnus Ochoziæ filius ad hũc fermè modum. Erat Ochoziæ germana ſoror, Ioſabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingreſſa, cùm inter cæſorum cadauera latẽtem nutricis opera anniculum puerũ Ioaſum deprehendiſſet, ablatum furtim domi in ſuo cubiculo abdidit, & ſolo marito conſcio ſex annis in templo clam aluit, quamdiu Gotholia Hieroſolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo [b]demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferãt: datáque & accepta ſilentij fide ſpei pleni negotium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioada ad hoc facinus adſciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in ſuis tribubus potentiores Hieroſolyma nomine Pontificis euocatos ſecum adducũt. ille habere ſe vtile Reipublicæ conſilium ait, aperturúmque eis, ſi id apud ſe continere velint. opus enim eſſe non ſilentio tantum, ſed etiã auxilio.

a Gotholia omne ſemen Regium tollit, vno ſolũ modo Ioaſo, Ozochiæ filio ſeruato.

b Ioaſus, Ioado Pontifice auxiliante, in Regem erigitur.

Cúmque

Cumque Sacramentum ab eis accepisset, tunc se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic est, inquit, Rex vester; ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam vestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quæ supereſt, patentem portam, qua itur in regiam, seruare. reliqua verò multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladiis Regē stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit consertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductóque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret à regia. Venientē deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice ci-

Ann. mundi 3067. Ante Christ. num. 897.

Anno mūdi 3067. Ante Christum nat. 897.

cundati fuerant. Cæterùm [a] Gotholia postquã puerum vidit in suggestu stantem, redimitúmque corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra acciris centurionibus iubet mulierem arripi, ducíque in torrentem Cedronis, atque illic pœnas luere. neque enim fas esse templum veneficæ supplicio pollui. mandauit etiam, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum est, eductã extra portam mulorum Regis illic interficiunt. Vt verò conspiratio contra Gotholiam succesſit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacramẽto ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsis tuendæ, regnóque augendo daturos operam. eodem [b] iureiurando mox regem astrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obseruantiam legum quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hæc ad ædẽ Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo construxerat, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi [c] verò curam & custodiam Sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit iussítq; vt bis singulis diebus solemne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intro subrepere. Hæc vbi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus, totóque populo, ex templo Ioasum in Regiam deduxit: cúmq; collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem

a *Gotholia pœna.*

b *Rex & populus iuramento ad Dei cultum adstringitur.*

c *Restauratio cultus diuini.*

per

per aliquot dies egit, omnibus scelestæ mulieris eædem libenter ferentibus. Erat [a] Ioasus cum in Regnum adscisceretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxitque vxores duas postquam ætate maturuit, cõciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

An. mundi 3067. Ante Christum nat. 897.

a *Ioasi, viuente Ioado, pietas. 4. Reg. 12.*

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

CAP. VIII.

ASaël [b] autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manassitis colebantur, nec non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miscens & incendiis, ac ne ab hominum quidé cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neq; enim Ieus arcere eum à populationibus potuit, cõtemptor & ipse numinis religionúmque & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autem Hierosolymorum Regem [c] instaurandi templi cupido subiit: vocatóque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia &

Hedio & Ruffinus Cap. 8. *4. Reg. 12. 13.*

b *Bellum inter Asaelem & Ieũ.*

c *Instauratio templi.*

An. mundi 3089. *Ante Christum nat.* 875.

eorum liberis tuendi & sarriendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quòd voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quémque pecuniæ quantumlibet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege exinaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numeratáque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt, instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insuperque quotidianis sacrificijs altare adolebatur, atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in Regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facilè desciuit: móxque & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus iu-

a Ioasi, Ioadæ mortuo, impiegas, eiúsque per Prophetam :atio. ral. 28.

ris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & cæterorum mutationē misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi verò tam insano affectu eam complectabantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neque Prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin [a] & Zachariam Pontificis Ioadi filiū Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita Regi pœna dilata est. Azaël enim Syrorum Rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum direpta atque euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum [b] Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorúmque Regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarū discrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas [c] tamen graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultúsque est Hierosolymis, nec tamen propter impietatē dignus habitus, qui Regiis monumentis inferretur, cùm vixisset annos quadraginta & septem.

An. mundi 3105. Ante Christum natum 859.

a *Zacharias lapidatur.*

b *Templi spoliatio.*

c *Ioas sibi insidiis.*

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contrà Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

Ann. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

CAP. IX.

4. Reg. 14. a *Amasias Rex Hierosolymitanus.*

IN[a] Regnum successit ei filius Amasias. Anno autē Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regibus impiis, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius[b] copias Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supererent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundùm Elisæi vaticinium, quod tempore Azaëli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaëlis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statū breui rediit. Post obitum Ioazæ[c] Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitque regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem animaduer-

b *Vires regni Israelitici fracta, & à Deo restaurata.*

c *Ioas Israelitarum & Samariæ Rex.*

animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His [a] quærimoniis motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eúmque Regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex abiit, & [b] Propheta paulo pòst defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra controuersiam Deo longè cariſſimus. multa enim & mirãda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clariſſima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptiſſimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentũ eius abderent, qđ mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerunt & viui & defuncti vatis opera. Azaële autem Rege extincto, ad Adadum filium Syriæ regnum hæreditatio iure peruenit. Huic [c] Ioas Israelitarum Rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam verò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Ann. mundi 3103. Ante Christum nat. 861.

a *Ioa Elisæum à se Syros ter vincendos prædixit.*

b *Elisæi mors, & cadauer in ipsius monumentũ conjecti resuscitatio.*

c *Triplex Ioa victoria.*

Amasia victoria de Israelitis & Ioa Regè eorum reportata.

CAP. X.

Anno mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

SEcundo autem anno Ioæ Regis Israelitarũ, regnum [a] accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ ciue appellata Iudan, mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à neeis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat. eósque omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorũ liberis, iuxta leges à Mose præscriptas : qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti, cẽturiones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum Regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato: decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atque Gabilitarum gentes exercitum ducere. iámque propediem moturus erat in eos, cùm interueniens Propheta [b] dimittere Israelitas consuluit. esse enim hos hominum genus impium, & cladem certam imminere oracuło se monitum, si talibus Rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægrè ferente, quia iam publicè stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis

conten-

Hedio & Ruffinus cap. 9.

a *Amasias Hierosolymorũ Rex.* 4. Reg. 14. Deut. 24.

b *Dimittit Israelitarũ.* 2. Paral. 25.

contra prædictas gentes profectus est. Quibus [a] uno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorum abducta in magnã petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorũ millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata esset eorum opera, impetũ in eius regnum faciunt, & progressi vsq; Bethsemera, regionẽ populati sunt, abacto magno iumentorum numero, cæsísque tribus colonorum millibus. Amasias verò post victoriã factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere contemptui, & pro eo venerati asportata de Amalecitis numina. Quamobrẽ [b] à Propheta cõuentus est mirari se dicente, si hos Deos crederet, qui cultoribus suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illũ hac de re esse quietum, minatus supplicium si negociis alienis miscere se pergeret. tũ ille, se quidem quieturum dixit, Deum tamen vltorẽ huiusmodi nouitatibus non defore. Nec [c] multò post Amasias felicitatem suam, cuius tamẽ autorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioæ Regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut ante hac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni, paruit: quòd si nolit vltrò facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit. Rex Ioas Regi Amasiæ. Olim in eodem monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso &

Ann. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

a Amasiæ de Idumæis victoria.

b Amasias à Propheta propter Idolatriam reprehenditur.

c Amasiæ Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarũ Regem expeditio.

An. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

liam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduũ. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinq; acie, tàntus repentè pauor ac cõsternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus cõsererentur iã terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuib. vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia repertum est, totum asportauit, ac tum demũ dimisso Rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc [b] quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimũ, regni verò vicesimum nonum, Ozia filio regni successore.

a Amasias ab Israelitarum Rege captus: Hierosolyma diruta & templum spoliatum.

b Amasia occidit.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

An. mundi 3110. *Ante Christum nat.* 854.

CAP. XI.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totúsq; idolis deditus, nihil sibi non permittēs, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Ionas prædixit, quòd deuictis Syris, ditionem [a] suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsq; Amathem vrbem, ad meridiem verò vsq; Asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorū proditurum, nō dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus [b] enim à Deo proficisci in regnū Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud periturum esset, nō ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciciliæ: exorta autem vehementi tempestate, ita vt periculū esset, nē nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebāt: Ionas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cúmque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit, quo facto, sors Prophetę obtigit. percōtantibus quisnā esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræū esse,

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 4. *Reg.* 14.

a *Ampliatio regni Israelitici.*

b *Ionas à Deo in Nini regnum profiscens nauigio conscendit, & in mare precipitatur.*

An. mundi 3136. Ante Christum natum 828.

& Prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitam suæ fidei cõcredidisset, in tam manifestum exitiũ mittere. tandẽ vrgente periculo & nauim tantum nõ mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulsi, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem sedata est. Ionam [a] autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est. & cum in loco vnde exaudiri poterat cõstitisset, prædicauit quòd paulo post amissuri essent imperiũ Asiæ: & cum hoc dicto abiit. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in cõmentariis. Hieroboamus [b] autem exactis feliciter in suo principatu XL. annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias [c] item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendíq; rebus solers & industrius. is, suscepta [d] expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & cõdita vrbe ad mare rubrum præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributóque genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterũ ad curã vrbis se cõtulit, quicquid enim mœnium vel vetustate labefactũ erat, vel superiorum

a Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus Ninivitis prædicat. Iona 2. & 3. 4. Reg. 14. 15.

b Hieroboami mors.

c Ozias Rex Iudæ.

d Oziæ expeditio, & vrbis per eundem restauratio. 2. Paral. 26.

riorum regum incuria, totum instauravit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasia patre huius capto, diruerat, quando vrbē victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelām disposuit: aquæductus quoque non paucos exstruxit. habuit [a] etiam iumentorum aliarúmque pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cúmq; admodum esset agriculturæ studiosus, terram variis arborum cæterarúmque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitum phalangis ordinē struere in aciē, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiā & fundas, præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dúmq; in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternā cœpit nō magni facere, nec religionis nec pietatis admodū obseruans, ita vt ad paternā impietatē videretur proclinior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderatè ferre nesciret. Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templū ad aureum altare Deo suffitū facturus astitit. Accurrit eò mox Azarias Pontifex octuaginta sacerdotū globo stipatus, & Regem cōpescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datū suffire, qui sint ex Aaronis genere, iubebátq; vt exiret, & Deum talibus factis pro-

An. mundi 3150. *Ante Christum nat.* 814.

a *Vtia diuitia & exercitus.*

An. mundi 3170. Ante Christum nat. 794.

uocare ad iram desineret. Tum [a] Rex cõmotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est. & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissõq; supernè templo radius solis os Regis improbum fecit, quod euestigio lepra cõtactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodẽ terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, dimidiũ mõtis ad occidentẽ vergentis reuulsum & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis mõtis cõstitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes verò postquã in facie Regis leprã animaduerterunt, diuinitus inflictã ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerũt. at ille pudore calamitatis iã modestior, paruit, superbiæ cum impietate cõiunctæ tã miserabili pœna mulctatus, & cũ aliquãdiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iothamo Rempubl. administrante, mœrore tandẽ confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultúsq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarũ [b] autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabesi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die mãlè partũ regnũ malè perdidit. Manaemus [c] enim dux exercitus, qui per id tempus apud Thartam vrbẽ erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis properè venit ad Samariam, & prælio victum Selesmum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est, oppidani verò obstinatis portis noluerũt Regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaq; agrum vastauit, & postremò vrbem quoq; vi cepit: & quod esset

a Ozias vocationẽ suã trãsgressus, punitur lepra, ob quã vrbe cedere cogitur.

b Cadet Zacharia Regis. 4. Reg. 15.

c Manaemum Israelis Rex.

Thapsensibus [a]infensus omnes ferro confecit, ne tenere quidem ętati parcens, & nihil sibi ad extremā crudelitatē reliquū faciens, quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines [illegible]i permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorū Rege Phullo, non ausus est cum eo in certamē descendere, sed [b]pactus M. talentis argenti, maturè se ab ea vexatione redemit. hanc summā Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multò post mortuus, Samarię sepultus est, [c]Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis duobus tantū annis regnauit. quibus exactis in cōuiuio cum amicis trucidatus est insidiis Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autē hic Phaceias principatū annis xx. dubium impius magis an iniustus. Huius [d]tempore Teglaphalassar Assyriorū Rex Israelitas aggressus, subacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanē colitur, vicináq; Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suū regnū traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iochanus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorum regia natus matre vrbani generis nomine Ierasa. huic [e]Regi nulla virtus defuit, erga Deū pio, iusto erga homines, & Reipublicæ studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sarriendū curauit. in tēplo vestibulū refecit & porticus: mœniū partem labantē restituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmuniuit. Ammanitas etiā prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantúmque regnum auxit, vt tam domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam

Anno mundi 3185. Ante Christum nat. 779.

a *Thapsensium trucidatio.*

b *Pax nummis redimitur.*

c *Phaceias*

d *Translatio Israelitarum.*

e *Pietas Iothami.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

An. mundi 3287. Ante Christum nat. 777.

extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce [a] Niniue piscina aquarum fluctuãs, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicéntque, state, state, eripite aurũ, eripite argẽtum, & nemo volet. malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos grauis dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorũ, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorũ? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabũt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quę nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum C X V. Et de his quidem hactenus.

a *Vaticinium de excidio Niniue. Nahum. 2.*

Rasse Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achaz eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenã immittere.

CAP. XII.

Médio & Ruffino Cap. 13.

Iothamus autẽ è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in Regiis conditoriis depositò, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui [b] erga Deũ impiissimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationẽ Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus [c] etiã proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc [d] ita insanientem duo simul Reges, Rasses Damascenorum & Phacees Israelitarum bello aggrediuntur (erãt enim

b *Achaz impietas.*

c *Filij oblatio.*

d *Impietatis pœna.*

enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multũ diúque frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex ad mare rubrũ Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorũ coloniã eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est, Hierosolymitanus autẽ Rex postquam cognouit Syros abi sse domum, putans se Israelitarũ Rege non inferiorem viribus, eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prœlium, propter tot impia facinora victus est, centũ enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prælio Zacharias supremus dux Israelitarum cũ Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectũ adeptus interemit, & Escanam tribus Iudæ copiarum ducem viuũ in potestatem suam redegit. magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt. & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas [b] autẽ quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrẽs illis ante mœnia, magna voce hãc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus Regi Achazæ iratsceretur, incusabátque eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent: quod ni faciãt, Deum ab illis pœnas exacturũ, post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine cũ aliis tribus negabãt se passuros, vt ciues sui captiuos

An. mundi 3104. Ante Chri. nat. 760.

Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

a *Strages exercitus Iudaici.*

4. Reg. 16.

b *Israelita Obela suadẽ te ex tribu Iuda ac Beniamitica captiuos domũ remittere.*

An. mundi 3107. *Ante Christum nat.* 757.

in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex quo diuina vltio perderet satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cúmque non longè abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis.

CAP. XIII.

ACbazes autem Rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum Regẽ Teglaphalassarem legatione, auxiliũ ab eo petiit cõtra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnã pecuniam illi pollicẽs, in præsens etiã magnifica munera mittẽdo. Quam legationẽ postquam audiuit, ipse in auxiliũ Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnatáq. Damasco, Rasem quoque Regem occidit, Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum [a] deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex [b] Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regijs thesauris. atque etiam in ipso templo, & donarijs quotquot erant pulcherrima. hæc secum deferens venit Damascũ. & sicut antè pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actísque pro beneficio gratijs, reuersus

4. Reg. 16.

a Israelitarũ translatio.

b Achazes auri & argenti templi, Damascum Assyriorum Regi defert.

conuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam stultus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum [2] tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremoniis tã quam victoriã inde sibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. post cladẽ verò acceptã Assyriorũ venerari cœpit numina, quibus potius adoratu rus quàm verum & à maioribus acceptũ Deum, cuius indignatione vt tum vinceretur, factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, vt spoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post [b] has insanas impietates tandẽ mortuus, cùm vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezechiæ filio. Quo tẽpore etiã Phacees Israelitarum regnũ cũ vita amisit, exsus [c] per insidias cuiusdã ex cariotis sibi aulicis, cui nomẽ Oseas, qui cũ regnũ scelere quæsitũ per annos ix. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferẽs. In hũc duxit exercitũ Assyriorũ rex Salmanasarus, & quia Deũ non habebat propitiũ, destitutũ eius auxilio facilè subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Ozeæ Ezechias Hierosolymis, regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus, nam [d] statim ab inito principatu nullã magis necessariã vel vtilem tã sibi quàm subditis curã existimauit, quã religionis ac diuini cultus, quamobrẽ aduocata populi & sacerdotũ Leuitarũmque concione, sic fertur ad eos verba fecisse, Ne ipsi quidẽ ignoratis quod propter peccata patris mei, & nõ redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos, quos ille Deus

Ann. mundi 3245. Ante Chr. Num. an. 749.

a *Achazes Syrorũ deos tẽplo Hierosolymorum, clauso, colit.*

b *Achaz mors.*

c *Oseæ impietas & pœna.*

Hedio & Ruffinus Cap. 14. 4. Reg. 17.

d *Ezechiæ Regis Iudæ pietas.*

Ann. mundi 3215. Ante Chri Num. ver. 149.

putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quàm pernicioſa res ſit impietas, hortor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cũ Sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum. & luſtratum prius expiatúmque ſacrificiis legitimis in priſtinum honorem & reuerentiam reſtituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accenſi ſacerdotes templum aperiunt, & ejectis inde inquinamentis, adornatíſque ſacris vaſis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex verò dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populũ Hieroſolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo jam tempore intermiſſam: propter impiam ſuperiorum Regum incuriam. Quin & Iſraelitas per nuncios hortatus eſt, vt, relictis conſuetis ſuperſtitionibus, ad priſcam illam pietatẽ & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permiſſurum, vt Hieroſolyma venientes Azymorum feſtum vnà cum ſuis ciuibus celebrẽt. Hanc autẽ ſe ſuadere non vt ſuum negotium ageret, ſed ipſorũ vtilitatis gratia quos beatos fore ſi huic cõſilio parerent. Iſraelitæ verò audito quid legati à ſuo Rege afferrent, adeò mentẽ nõ adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eoſdem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates inſtarent ni naturæ ad pietatem redirent, reſpuerint: quos poſtremò comprehẽſos nec auerunt, nec his facinoribus contenti ad peiora etiã ſunt prolapſi, ita vt nõ prius deſiſterent, quam ob extremam impietatẽ Deus b vltor in poteſtatem hoſtium eos tradidit, ſicut ſuo loco dicetur. Multi tamen è Manaſſitica tribu & Zabulonis atque Iſaſcharis prophetarum monitis parentes ad pietatẽ ſunt cõuerſi: atque hi omnes

a. *Ezech. legati ad Iſraelitas Azymorũ feſti celebrandi cauſa miſſi ceteri.*

2. Pa. 29. 30.

b *Verbum Dei nunquam ſine omni fructu.*

hi omnes Hierosolyma ad Ezechiam confluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, aperto templo vnà cum principibus & populo, immolauit [a] pro se tauros septē, & totidem arietes, parémque hircorum numerum, & cùm primùm manus in capita victimarum imposuissent, tam Rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt: illi verò iugulabant, & solidas concremabant. Leuitarum turma circumstante cum instrumentis Musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodū olim Dauid eos psallere docuerat, reliqui verò sacerdotes accinebāt buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabāt. post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos C C. populo verò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cúmque omnia ritè sacerdotes perfecissent, Rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante verò Azymorum festo, paschale sacrum facientes, illas deinceps victimas mactabāt, per continuos dies septem. populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerant, taurorum duo millia, pecorum septem millia Rex de suo largitus est. hāc liberalitatē imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadraginta. nec vllum festum tam magnificè est celebratum à Salomonis temporibus in eum vsque diem. peracto [b] festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra auxta legē Rex de suo fieri mandauit, & sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinū cultū assidui. Quo fa-

An. mundi 3218. Ante Christum nat. 746.

a *Victimæ Ezechiæ.*

b *Reformatio cultus Dei.*

An. mundi 3224. Ante Chri. nat. 740.

ret Leuitis & Sacerdotibus: Rex verò horum ãpotheças & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis, atque in hunc modũ pristinus cultus restitutus est. His [a] ita constitutis Rex Palęstinis bellũ intulit, & parta victoria omnes eorũ vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea [b] Rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias verò minas eius nõ magni fecit. fretus Deo suãque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc Rege.

a *Palæstinos Ezecias vincit.*

b *Ezecias ab Assyriorum Rege deficit.*

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cutheos, in earum regionem migrare iubet.

CAP. XIIII.

ASsyriorum autem Rex Salamanassar cõperto quòd Israelitarũ Rex misisset clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, inuitans eum ad societatem cõtra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annũ vrbem vi cepit, anno eiusdem Regis nono, Ezeciæ verò Hierosolymorũ Regis anno septimo: extinctóq. funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidẽ, cum quo etiam Oseas Rex vinctus captus est. Deinde [c] migrare iussa quadã Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ cæteráque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarũ ex suis sedibus post annos DCCCLVII. ex quo maiores eorum Ægyptũ egressi armis ea loca suę ditionis fecerunt: post Principatum Iesu ducis eorum

Hedio & Ruffinus cap. 15. 4. Reg. 17.

c *Israelitæ possessionibus suis eiecti, aliò traducuntur, regno Cuthæis dato.*

gentis

gentis, post defectionem verò à Roboamo Davidis nepote ad Hieroboamũ, de qua suprà diximus annis CCXL. mẽsibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neque legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas audire prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius Rege constituto, qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem perstracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoque meritas pœnas non effugit. Porrò Assyriorum Rex cum armis totam Syriã & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit [a] enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguã translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittæos cũ classe eò profectus sub imperiũ suũ retraxit, contra quos misso exercitu Assyriorũ Rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copiis domum reuersus est. paulò post Sydon, Arce, Palætyrus cũ multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorũ Regem defecerunt: & cũ soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est cõtra eos cũ LX. nauib. quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingẽtos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei nauallis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autẽ Rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit, qui aquam

Ann. mundi 3124. Ante Christum nat. 740.

[a] Tyriorum annales & Menander de bello Salmanasaris contra Tyrios.

An. mundi 3224. Ante Christum nat. 740.

Tyrios prohiberent: quòd cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterùm noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quòd à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti cum quinque gentium essent totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta [a] enim est saeua pestilentia, à qua cùm popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse: missis igitur ad Regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret, quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum ceperunt colere: móxque cessauit pestilentia: permanéneque [b] nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ, qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant, vtpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illi coniunctos, quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt: nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cùm ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo aliàs dicetur opportunius.

a *Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.*

b *Chuthæi eadem Dei ampleti, Iudæorum amicos, rebus tantum secundis se profitentur.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI X.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitus una nocte per pestem absumptus & Rex eorum domum reuersus à filiis insidiis perpetrata cædes.*

III. *Ezechias post libertatem ab infestatione Assyriorum statum felix atque quietum, eiúsque relicto Manasse filio successore, ex hac vita decessit.*

IIII. *Manasse à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege vinctis captiuus, eiusdémque post aliquãtum temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosias in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.*

VII. *Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis amicitiam & societatem pertractio.*

VIII. *Ioachimi Ægyptiorum rebus studentis cædes, eiúsque filij in regno successio.*

IX. *Ioachimi, Babylonio sententiam mutante, obsessi, & sponte sese dedentis in captiuitatem abductio.*

X. *Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.*

XI. *Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.*

XII. *Sacrilegia Nabuchodonosori Babyloniæ Imp-*

An. mundi 3231. Ante Christum nat. 713.

perij ad Persas per Cyrum, translatio Iudæorum in Babylonia.

Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezeciæ Regis oppugnatio.

CAP. I.

EZECIAE duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Assyriorum Rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnésq; [a] vrbes vi cepit quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iámque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa soluturum promittens. Senacheribus verò auditis legatis, decreuit, omisso bello, postulata Regis admittere, & pollicitus est si argenti talenta trecẽta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando [b] interposito quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezecias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus, hoste remoto, posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta nõ præstitit: nam profectus ipse cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacem ducem cum duobus aliis ad continuandum Hierosolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, castra metari sunt, per nuncium postulauerunt, vt Ezecias ad se prodiret in colloquium. ille, quòd sibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos misit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentariis, hi cum prodiissent, ante duces constiterunt. quos [c] intuitus Rapsaces iussit Regi suo referre hæc: quod magnus Rex Senacheribus scire vult, quo fretus dominum suum refugias, & obedire nolens

4. Reg. 18.

a *Iudea clades.*

b *Senacheribi iuramentum & eius violatio.*

c *Rapsaces conuocato Ezecia in colloquium, deditionem suadet.*

dens exercitum in vrbem non recipiat. an fortè Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regiũ deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere. & similem esse homini qui frazili arundini innititur, quæ non solũ non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autẽ eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nũc quoque Ezeciã cũ suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraicè dicẽte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriacè. ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata Regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit, scio quòd vos, & vester Rex populũ vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras ostendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maximè cum spõtanea deditio tuta sit: contrà cùm sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cũ audissent ex duce tam legati quàm populus ad Regem etiam perlata sunt. Ille [a] perculsus habitũ regalẽ exuit, & saccũ indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciẽ procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutẽ afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrificiis, vt saltem pietate spes hostium misereatur

An. mundi 3731. *Ante Christum nat.* 733.

4. Reg. 19.

[a] *Ezechias in aduersis ad Deum refugium, & per Esaiam ab eo spem meliorem fortunæ accipit.*

An. mundi 3231. Ante Chri. nat. 733.

sui populi. Parnit Propheta, & monitus oraculo iussit Regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri pernicie. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Forte autē acciderat, vt eodem tēpore venirent ab eo literæ ad Ezeciam in quibus stultū eum dicebat, quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabatúrque interneciē omnibus, nisi sponte, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciā quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in tēplo reposuit. Iteratis deinde supplicationib. quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ei tempestate oppugnationē metuēdam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quib. securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum cultum habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis reb. redit ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparāda oppugnatione Pelusij, iámq. aggerē pœnè mœnib. æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cū audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios latitum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis abiit. Herodotus[a] autē hunc contra Vulcani sacerdotem bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnās, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem

[a] *Herodotus de Senacheribo.*

Hedio & Ruffinus Capit.

suā

sui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte tanta vis tāta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderentur: quo factum est, vt exarmatus Rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerū scriptor Senacheribi Regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totámque Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat.

Abortiuum 3231. Ante Christum natum 733.

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd Rex eorum domum reuersus filiorum insidias perijt.

CAP. II.

SEnacheribus a autē ab Ægyptiaco bello reuertēs offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. militibus militum, quia clade territus, & de reliquis copijs solicitus, maximis iumentis in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur: Vbi b paulò posteà per insidias seniorum à filijs suis, Adrameleche & Selennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Artici, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob patricidium a populatibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

a *Senacheribi in Deum blasphemia.*

b *Patricidij.*

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cùm aliquandiu vixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit.

An. mundi 3231. *Ante Christum nat.* 733.

EZecias autē præter omnē opinionē liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit quandoquidē manifestū erat huius solius ope hostē partim peste deletū, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis abstenturum. Dúmque totus circa Dei cultum occupatur, paulo * post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus, nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd sine liberis decedēte generis successio in eo desinere videbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, nēve nondū factus pater eximeretur humero viuentium. Misertus autem Deus, idque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Propheta Esaia, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta ita, vt iussus erat ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaia postulat, vt certò posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam signum exhiberi sibi postulet, voluit vt, quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dedisset Prophetæ precibus, viso, ita vt voluit, tam insigni prodigio, confestim

* Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. Reg. 10.

a *Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio.*

recepta

recepta ſanitate ad tẽplum aſcendit, & adorato Deo, vota perſoluit. Circa [a] eadem fermè tẽpora imperium Aſſyriorum per Medos diſſolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorũ [b] autem Rex Baladas, miſſis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad ſocietatem & amicitiã. ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis theſauros etiam oſtẽdit, & apparatum armorum, & quicquid precioſum auro conſtabat ac gemmis: atque ita cum donis remiſit ad Baladã. Aditus deinde ab Eſaia, rogatúſque quinã eſſent qui venerant: ait, è Babylone miſſos à Rege veniſſe: oſtendiſſéque ſe illis omnia, vt, viſis diuitiis, colligẽtes ex his ipſius potentiam, Regi ſuo renunciare poſſent certius. tum Propheta reſpondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo [c] poſt transferentur in Babyloniam, & poſteri tui virilitate amiſſa eunuchi ſeruient Regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezecias contriſtatur hac prædictione, ait ſe quidem malè gentem ſuam in eã calamitatem non incidere, ſe quando aliter viſum ſit Deo, precari vt ſaltem ipſe poſſit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum Regis Beroſus meminit. Cæterùm Propheta hic cum eſſet diuinus & vſque ad miraculum veridicus, certus ſe nihil à vero alienum dixiſſe, omnia ſua vaticinia ſcripto tradita reliquit poſteris, vt ex euentu certitudo eorum poſſet intelligi. nec hic ſolus id fecit, ſed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum reſpondet oraculis. ſed hos alias ſingillatim percenſebimus. Ezecias [d] porrò cum quantum iam diximus ſuperuixiſſet in pace, obiit poſt annũ vitæ quartum & quinquageſimum, regni verò nonum & vigeſimum.

An. mundi 3232. Ante Chriſtum natum 732.

a *Aſſyriorũ imperium diſſolutum.*

b *Babyloniorum Regis ad Ezeciam legatio.*

c *Captiuitas Babylonica ab Eſaia prædicta.*

Hedio & Ruffinus cap. 4.

d *Ezeciæ mors.*

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege capitur post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur.

Ann. mundi 5247. Ante Christum nat. 717.

CAPVT IIII.

4. Reg. 21. a *Manasse impietas & crudelitas.* Hedio & Ruffinus Cap. 9. Alias. ca. 4.

HVius successor a Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studiis contrariũ vitæ institutũ tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiam scelestus templum Dei profanare, atq; adeo totam vrbem & reliquam ditionem quàm latè potuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidẽ cruentas manus abstinens, nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atque populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorũ experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ, is misso in Iudæam exercitu: regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductũ, perpetuò pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementẽ experiretur,

b *Manasses in Babyloniam captus abductus, postquam resipuit, regno restituitur.*

à Deo

à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domũ remissum in pristinum principatum restituit. Caterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam [a] & vrbem lustrauit, & templum consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solẽnes obtulit super eo victimas, Restitutis in veterem statutum religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanásque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeóque in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cúmque [b] vixisset annos 67. in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit [c] Amos filius, natus matre Emalserua, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus inuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinotibus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum inseruit, & [d] regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

An. mundi 3288. Ante Christum nat. 676.

a *Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.*

b *Manasse mors.*

c *Amos Rex Iudæ impius.*

d *Iosias Rex Iudæ.*

De Iosia Rege historia.

CAPVT V.

An. mundi 3307. Ante Christum nat. 657.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Iedæ nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exẽplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primũ enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorum institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quàm si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autem faciebat tum per innatam sapientiam tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaq; obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atq; ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & consueta holocautomata cęteráq; sacrificia super altare obtulit. Constituit etiã certos magistratus & morũ censores qui priuata quoque negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam dirionem nunciis, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idque suo quisque arbitratu, vt nemo grauaretur: & alatis

4. Reg. 22.

a *Iosias verum Dei cultum restaurat.*

b *Idololatria à Iosia extirpatur.*

c *Censores.*

d *Studium populi in reparando templo.*

latis pecuniis curam sumptuum in templū sar- *Anno mundi 3321.*
tum tectum præstandum commisit Amasi præ- *Ante Christum nat.*
fecto vrbis,& Saphani scribæ, Ioathæ, commē- *643.*
tatiensi,& Pontifici Eliaciæ, qui omissis moris
& dilationibus,adhibitis architectis, & suppe-
ditatis omnibus rebus ad reparationem neces-
sariis,incumbebant operi:atque ita instauratum
est templum,& ipsum Regiæ pietatis argumen-
tum futurum. Anno deinde regni sui decimo
octauo iussit Eliaciam Pontificem pecunia,quæ
instaurationi superfuit,in massas conflata cra-
teras inde & libatoria phialásque ad ministeria
templi conficere,præterea quicquid auri argen-
tíve in thesauris esset,id quoq; prolatum in eos-
dem vsus conuertere: Pontifex autē dum pro-
mit aurum,forte [a] incidit in sacros líbros Mosis *a Mosis libri sacri in templo reperti.*
in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ
Saphani qui cum eos perlegisset, Regem adiit,
& quæ imperasset omnia facta indicauit. præ-
terea libros recens inuētos ei legit. Qua lectio-
ne audita Rex,scidit sibi vestem, & conuocatis
intimis aliquot amicis, ipsóq; scriba, & Eliacia
Pontifice,misit [b] eos ad Prophetissam Oldam, *b Olda Prophetissa à Iosia consulitur.*
vxorem Sallumi,viri clari ac nobilis: vt persua-
derent ei Deum placare,& propitium genti suæ
reddere. Timendum enim esse, ne propter ne-
glectas à maioribus leges Mosis graues casus
immineant, néve eiecti patrio solo in externis
regionibus destituti omnibus commodis mise-
rè vitam finiant. Auditis [c] Regis mandatis Pro- *c Vaticinium de Iudæorū pœna.*
phetissa iubet ei renunciari, quod Deus se-
mel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis
supplicationibus irrita fieri possit: vt populus
eiiciatur propriis sedibus, & omnibus præsen-
tibus cōmodis propter non seruatas leges mul-
ctetur: quandoquidem,concesso ad resipiscen-
dum tanto temporis spacio, ne Prophetarum

An. mundi 3321. *Ante Christum nat.* 643.

quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari nō posse, vt ipso euentu discāt esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet, attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum immissurum. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille [a] circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cùm congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. mòxque sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremò iussit Pontificem, si quod vas in templo supereſſet à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiiceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerē eorum dispersit. denique Sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interueniſſe Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quòd vnus ex Dauidis

4. Reg. 23.

a *Vina pij principis imago.*

Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius [a] prædictionis euentus post annos trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatẽ & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisq; persuasit, vt omissis impiis actionibus & religionibus externis, Deum maximum ritu patrio colerent, eiq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus delitesceret. quadrigas etiã solis, quas superiores Reges in vestibulo templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitus dignabatur, de medio sustulit. Cæterum, lustrata ad hunc modum regione vniuersa, populum [b] Hierosolyma cõuocauit ad celebrandum festum azymorũ quod dicitur Pascha: deditque populo ad epulum de suo triginta hædorum & agnorũ millia, & boũ tria millia, principes quoque Sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorũ duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarij dederũt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cúmq; tanta esset victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Mosis, Sacerdotibus ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias, cum pace, diuitiis & gloria floruisset, vitæ finem habuit huiusmodi.

An. mundi 3321. Ante Christum natum 643.

2 *Reg.* 13.

a *Veritas oraculorum diuinorum.*

b *Paschatis celebratio.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. cap. 5.

Iosias in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contrà Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conatur.

CAP. VI.

Ann. mundi 3334. *Ante Christum nat.* 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit cõtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere, cũmque processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, vetãs per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. non esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicãdi. Iosias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum [a] enim aciem instruens curru ab vno cornu ad alterum vehitur. Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi [b] ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cùm vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia morte eius prosequens. Hieremias [c] etiam epicediũ ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare videmus. hic [d] Propheta & instante vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiã seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum [e] Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ vsq; dum templum vnà cum vrbe est diru-

4. *Reg.* 23.

a *Via per Iudæam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur.* 2. *Paral.* 25.

b *Mors Iosiæ.*

c *Epicedium à Ieremia Iosiæ scriptum.*

d *Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit.*

e *Ieremias quando vixerit.*

sum:

tum: quius suo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum [a] suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Samatham vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo [b] nomine regnum tradidit. Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius centum argenti talentorum tributũ imposuit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoq; malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Ann. mundi 3385. Ante Christum nat. 629.

4 Reg. 23. 2. Paral. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. cap. 6.

a *Ioazus Rex Iuda.*

b *Eliacimus Ioacimus nominatus, Iuda rex.*

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

CAP. VII.

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam [c] Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Charchabesam ad Euphratem sitam petiit, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere. Babylonius autem superato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsque subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babyloni Iudæis

c *Nabuchodonosorus Babylonia Rex contra Ægyptum.*

Ann. mundi 3343. *Ante Christum nat.* 621.

bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At [a] ille timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus [b] deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id [c] quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati malè ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, depoſcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoréſque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerent. Adducebántque rationem, non hunc solum mala vrbi prædicere, sed & Michæam antè talia prędixisse; & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: quia cõscriptis omnibus suis Prophetis, ieiunanti populo & in templum cõgregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eũ librum, continentem, quid templo & vrbi ejúsq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simúlq; iubent tam ipsum quàm eius scribam Baruchum è medio

[a] *Nabuchodonoſoro Ioacimus tributa perſoluit. 4. Reg. 24. Hedio & Ruffinus Cap. 8.*

[b] *Ioacimus à Babyloniæ Rege defciſcit.*

[c] *Hieremias Hieroſolymorum ſubuerſionem prædixit.*

fecedere, vt omnes lateat vbi sint: librum verò ad Regem pertulerunt. qui præsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

Ann. mundi 3345. Ante Christum nat. 619.

Ierem. 22.

Nabuchodonosorem Ioacimum rursum Aegyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

CAP. VIII.

NOn [a] multò post venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo sibi nõ timeret, neq; excluſit, nec ad bellũ separauit. At ille receptus non seruauit fidẽ, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ vnà cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultum extra mœnia iussit proiici: & [b] pro eo Ioacimum filiũ Regem vrbis & regionis constituit, eorũ verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos xxxvi. regnauit xi. Successor autem eius Ioacimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

a *Nabuchodonosori recepti in vrbẽ sæuitia.* 4. Reg. 24. 2. Paral. 36.

b *Ioachimus siue Iechonias Rex Iudæ.*

Ioachimi, Babylonis sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.

CAP. IX.

BAbylonium autẽ Regem statim dedisse regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionẽ perpelleret. Misso igitur exercitu

Hedio & Ruffinus cap. 9. 4. Reg. 24.

An. mundi 3346. Ante Christum natum 618.

Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitanté propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere.quòd nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus.Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est,Babylonio [a] Rege violante eam,& mandãte per literas suis ducibus,vt omnem iuuentutẽ captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum,& vinctos ad se adducerent,fuerúntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo,& in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

a *Nabuchodonosorum fœdifragum.*

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

CAP. X.

PRo [b] Ioacimo autem Sedeciam eius patruũ Regem constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios.is erat annorũ viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens,vt qui æquales quoq; circa se habèret impios,quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus,iustitiæ curã gereret:néve aut ducibus mentẽ adhiberet,quòd essent mali plerique,aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus,& pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendúmque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non verè dici,nec euentura esse vnquam. Sedécias verò tantisper,dum audiebat Prophetam,agnoscebat eum vera dicere,& in rem suam esse, si illi

b *Sedecias Rex Iudæ ab auticis & falsi prophetis seductus Hieremiam non audit.*

illi fidē adhibeat: sed per amicos rursum depraua-
batur, & abducebatur à Prophetæ consiliis in
diuersum quocunq; vellent. Sed [a] & apud Ba-
bylonē Hiezeciel eodem tempore vastationē
templi prædicebat, eámq; prædictionem etiam
Hierosolyma transmisit. quibus [b] vaticiniis Se-
decias hac potissimum de causa noluit credere.
In cæteris enim omnib. inter se concinebant,
quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse capti-
uus abducetur, in hoc verò discrepare videba-
tur Hiezeciel, quod negaret Sedecīā visurū Ba-
bylonē cū Hieremias asseueraret omnino futu-
rū, vt captiuū eū Babylonius Rex secū abduce-
ret. quare cū hic diuersa dicere eos videret, ne
illa quidē vera putabat in quib. cōsentiēt: etiā
si euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut
aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo
annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœ-
dere ad Ægyptios defecit, sperans, si cū illis vi-
res coniungeret Babylonium necessario succū-
bere. Quo cognito Babylonius exercitū contra
eum duxit: vastatáq; regione, & occupatis arci-
bus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit.
Ægyptius autem audito, in quibus angustiis es-
set Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iu
dæam petiit, volens obsidionē soluere. At [c] Ba-
bylonius, intermissa obsidione, obuiam illi pro-
fectus, vno prælio victū tota Syria expulit. Mox
verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ, [d]
Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à
Babyloniis Regi eiúsq; subditis instaret belli
periculū, quódve trāsferendi essent è suis sedib.
in Babyloniam, immò etiā captiuos reditutos
esse cum omnibus vasis, quibus Rex templū spo-
liauerat. At [e] Hieremias adito Rege, omnia vera
illis contraria prænūciat, dicens eos Regē de-
spere, nihilq; cōmodi sperandum ab Ægyptiis,

An. mundi 3354. Ante Christum natum 610.

a *Iezeciel templi vastationem prædicit.*
b *Sedecias ad Ægyptios deficit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.
c *Ægypti Rex auxiliaturus Iudæis prælio vincitur.*
d *Sedecias à Pseudoprophetis seducitur.*
e *Vaticinia de captiuitate Babylonica, & inesse de liberatione.* *Ierem. 25. 29. 37.*

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sed, victis illis, Babyloniũ copias ad Hierosolymam reducturũ, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: direptísq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posteríſq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hęc dicẽs Hieremias pleriſq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cõtemnebant. Cúmq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius cõprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet trãsfugere, Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciũ à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autẽ nono regni Sedeciæ, decima die mẽsis decimi, Babylonius [a] Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est, præter [b] externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilẽtia vehemẽter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nõ quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros. addebat manẽdum

a *Hierosolyma obsessa* 4 *Reg.* 25. *Ier.* 39. & 52

b *Fames & pestilentia.*

c *Ieremias suadet deditionem.*

tibus in vrbe aut hostili ferro aut fame pereun-

dum. qui verò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati, ad Regem omnia deferebant: incusabántq; prophetam vt furentẽ, & frangentem sibi animos & obmunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatem eneruantẽ. illos enim paratos pugnare pro patria, hũc verò minari tristia, & dicere expugnatam vrbem omninò subuertendã esse. Rex[a] verò suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorũ resistens, permisit eis, vt de Propheta quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt: vt ibi præfocatus moreretur: ille verò vsque collum mersus ibi manebat, interim quidam è seruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ accideriț, dicens nõ rectè Principes statuisse & amicos, quòd vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quàm quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris cõsilij, quòd Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopẽ triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funésq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantũ potest propere è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops, assumptis, quemadmodum iussus erat sociis, extractum è cœno permisit abire liberum. Accitus[b] deinde clàm ad Regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remediũ. ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut præceptis suis obtemperaturũ, Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum capiunt me perdere, & vbi nunc

Ann. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

a *Pierum doctorum in hac vita fortuna.*

b *Seducias à Hieremia positum consilium, Principum metu negligit.*

An. mundi 3354. Ante Christum nat. 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurũ, fretus acceptæ fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse; & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorẽ esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitatẽ dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse percontarẽtur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quanam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

a Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capitur.

INterea [a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus, multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pates. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succũbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferẽtibus. ac ne machinis quidem hostiũ territi, alias cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq; non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant cõsistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; ita certamen durauit per mẽses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim supernè è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mẽsis die nona: cepeúntq; eã duces Babyloniorũ quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret quod si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediã noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias [a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent trãsfugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impiũ & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

[a] *Sedecias nocte fugæ sibi consulens, à Babylonijs capitur.*

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

esset pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratre debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His [a] verbis cum Sedeciam increpuisset, eucstigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit. Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezecielis, quãuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse cõprobatæ sunt, quòd captus adducetur ad Babyloniã, & corã cum eo loquetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit, quòd verò cæcatus primò cum Babylonẽ perductus esset, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantibus satis declarare possunt Dei naturã, quàm varia sit & multimoda, omnia tempestiuè disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ insciti & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: [b] idq; temporis spatiũ quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonios post victoriã Nabuzardanẽ ducem misit Hierosolyma cũ mandatis, vt [c] tẽplũ spoliatũ incẽderet, regia quoq; similiter cremata vrbẽ à fundamentis dirueret, populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò peruenisse in Sedeciæ regni anno è tẽplo vasa omnia tã aurea quàm argentea sustulit, & labrũ quoq; illud grãde quod Solomon

a *Excæcatio Sedeciæ, filiorúmque cædes.*

b *Dauidici generis Reges quot & quandiu regnauerint.*

c *Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta.*

Solomõ dedicauerat,præterea, colũnas illas æreas cũ ſuis capitulis,& mẽſas aureas atq; cãdelabra.His ſublatis templũ incẽdit menſis quinti die prima,anno regni Sedeciæ vndecimo,regni verò Nabuchodonoſori XVIII.deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incenſum eſt autem templum annis ex quo exſtructum fuerat elapſis CCCCLXX, menſibus ſex & diebus decem addictis, exactis à trãſmigratione ex Ægypto annis MLXII. menſibus ſex,dies decẽ. A diluuio vſque ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni MDCCCCL. menſes ſex,dies decem. Ab Adamo autẽ condito, vſque ad hũc templi caſũ tria millia annorũ elapſa ſunt, & inſuper DXIII.menſes ſex,dies decem. Tantus cenſetur annorum numerus, quo temporis ſpacio quid & quando geſtum ſit, ſuo quæque ordine explicauimus.Diruti Hieroſolymis & populo migrare iuſſo,dux regius captiuos fecit hos:Pontificem Saream,& qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locũ tenebat,Sephemam:tres præfectos cuſtodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis cubicularium, cum ſeptem : iis regiis amicis. præterea ſcribã regiũ, & alios Principes viros ſexaginta,quos omnes [a] vnà cũ ſpoliis tẽpli perduxit ad Regem ſuum agentem tũc Reblathis, quæ eſt Syriæ ciuitas.Rex verò Pontificẽ & Principes in ea vrbe iuſſit capite plecti, reliquã captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipſe Babylonem perduxit. Ioſadocum [b] etiam Pontificem vinctum ſecum duxit,Sareæ Pontificis filiũ,quem modo Reblathis affectum ſupplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum ſucceſſionem ordine recenſuimus,cõueniens duxi etiã Pontificũ enumerare nomina,qui Regũ tempore per cõtinuatas ſucceſſiones ſummã adminiſtrauerunt ſacerdotiũ.Ergo

An. mundi 3356. *Ante Chri.* nat.608.

a *Captiuitas Babylonica.*

b *Pontifices Hieroſolymitani.*

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

primus omnium in templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit: post Achimã Azarias, & post hũc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus est, hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filij parentũ successores acceperunt, continuata generis serie. Cæterùm Rex Babylonem reuersus, Sedeciam [a] in carcerẽ vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris põpa elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanũ templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus, populo in Babylonia sedes attribuit, Pontificẽ è vinculis exemit. Nabuzardanes autẽ dux qui populũ captiuũ abduxerat, transfugas [b] & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia. Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad cultu rã acceperant, certũ tributum Regi penderẽt. Prophetæ [c] quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secũ Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem possit reddere. Propheta verò neque ducem sequi voluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatóq. vate magni precij munerib. ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt [d] secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus

a *Sedecia mors.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

b *Godolia transfugarũ dux.*

c *Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij munerib. afficitur.*

d *Baruchus è carcere dimissus.*

Neri

Neri filius insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi [a] autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquem Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Iohannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas & nonnulli alij, prætérque hos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & dolosissimus, qui tempore obsidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi manerent, nihil timentes à Babyloniis, posse enim eos impunè regionem colere, interpositóque iureiurando paratum se fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisque habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vnà aliquot è suis, & daturum operam vt diruta instaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempestiuum est, curare ne frumẽtum & vinum ac oleum desit in futuram hyemen quo sustententur. hæc locutus permisit quenque arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit. quòd profugos ad se veniẽtes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, impositio certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concursum est ad eum, & ceperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerúntque eum quòd Bahales Ammanitarum Rex ideò misisset

An. mundi 3356. Ante Chri. nat. 608.

a Iudæi vndique collecti ad Godoliã Masphatã veniunt.

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cùm sit è genere regio, securum autē fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totū pereāt. ille verò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio, non enim esse verisimile eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit. nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, cum sua manu interimere conetur. Attamen etiáſi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominē qui salutem suæ fidei cōmisisset, opprimere. Itaque Ioānes cū cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illius sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere, quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totū oppidum grassati sunt promiscuis cædibus tā in Iudæos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti verò die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismael [b] intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteū quendam ne essent conspicua, demersit. Soli autē ex eo numero seruati sunt, qui rogauerūt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in eis traderent. Sepulchrū & vestes atque frumentum quib. promissis

a *Godolia cæde & plebis Masphatenſis abductio.*

b *Cædes Ismaelis à Ioanne accepta.*

motus

morus aliquot ex eis pepercit, plebem verò Masphacensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus est. Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Masphatẽsiũ clade, & morte Godoliæ, indignissimè tulerunt: & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eúmq; apud fontẽ Hebronẽsem deprehenderũt, quibus visis captiui Ismaelis lęti, ratiq; id quod erat, auxiliũ sibi venire, omnes ad Ioannẽ trãsiuerũt, Ismael autẽ cũ octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ Regẽ perfugit. Cæterum Ioãnes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cũ eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mãdra dicitur: ibique ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Ægyptũ, timẽtes Babylonios ne irati propter cædem præfecti in ea regione à se cõstituti, in illos sæuirent, prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæsitantibus [a] oraculum expediret, quidnam faciendũ sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit, eúmque propheta operam suã esset pollicitus, decima demũ die Deus apparens iussit vt Ioanni & cæteris ducib. diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurũ & prouisurũ ne quid incõmodi à Babyloniis, quos timebãt, accipiãt. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curã eorũ relicturũ, infensúmque tali calamitate affecturũ eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eũ falso verbis suis Deũ prętexere, re autẽ vera loqui in gratiã Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorũ irã effugere. Contẽpto igitur Dei consilio quòd

An. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

[a] *Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Iere. 42. 43.*

An. mundi 3361. Ante Christum nat. 603.

per prophetã dederat. Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptũ abiit, abducto simul & Barucho & Hieremia. Quò [a] postquam peruentum est, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussítque prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonẽ abducentur, id quod etiam factũ est. quinto enim post excidium Hierosolymitanũ anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cũ magnis copiis inuasit Cœlen Syriã, quæ subacta bellũ gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptũ hostiliter est ingressus: occisóque qui tũc regnabat, & alio Rege cõstituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, vt accepimus, bis vltra Euphratẽ traductorũ. nã per Assyrios decẽ tribus è Samaria sũt abductæ, regnãte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorũ Chaldæorũ & Babyloniorum Regẽ captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarũ sedes deduxit gentẽ Chuthæorũ, qui prius in intima Persíde & Media fuerat, Samaritæ deinde vocati à Regione in quã demigrauerũt. Rex verò Babylonius pro abductis duabus tribubus nullã gentem in eam regionẽ reposuit, quo factũ est vt Iudæa cũ Hierosolymis ac tẽplo per septuagintà annos deserta maneret. tẽpus autẽ totum quod inter decem tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarũ transmigrationẽ intercessit. anni fuêre centũ triginta, & menses sex, dies decem. Cæterũ Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuêre conspicui, pædagogos eorũ cuiq; assignauit. exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodũ solitus est facere & alia-

a *Vaticinium de exercitu à Babylonico ducendo, & reliquiis Iudæorum in captiuitatem abducendis.*

aliarum gentium deuictarũ formosis adolescẽtibus præbebátq; eis de sua mensa victum, & a Chaldæorum disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimũ. in his erant quatuor de Sedeciæ genere admodum pulchri & egregio prædíti ingenio, quorũ nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarẽ, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eósque ob egregiam indolẽ & non mediocrẽ eruditionẽ vehemẽter caros habũit. Cúmque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeò ab animatis omnib. accesserunt Aschanem eunuchũ qui curæ eorũ erat præpositus, rogantes vt quæ mittebãtur à Rege in suos vsus cõuerteret, ipsis legumina tantũ & palmulas in alimenta prẹberet, & si quid aliud præter ea vellet inanime. se enim, aliis fastiditis, talẽ victũ appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorũ corporibus & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: ídq; magis fore cõspicuũ ex collatione aliorũ qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculũ. Itaq; nacti Aschanẽ non admodũ difficilẽ persuadent vt saltẽ per decẽ dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorũ nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ victu perseuerare, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentũ aliquod inde acceperint, minus specioſi facti quàm alij ad pristinam diætam eos reduceret. vt verò apparuit nõ solùm non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis nõ essent conferendi qui cibis

An. mundi 3362. Ante Christum nat. 603.

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Dan. 1.*

a Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus.

An. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

vescebãtur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quæ de regia mẽsa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò vtpote puros iam habẽtes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiã firmiora ad laborem corpora, quòd neq; illi læderentur aut grauarentur, varietate deliciarum, neq; hæc similis de causa emollirentur, facilè omnẽ perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam, sed præcipuè Daniel peritus taliũ artium cõiectãdis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiã diuinas videre solitus. Exacto autẽ biennio post Ægypti populationẽ Nabuchodonosorus cùm vidisset mirãdã visionẽ, cuius etiã euentũ Deus ei in somnis indicauerat, mox [a] vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersitis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somniũ sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somnium etiam indicarent: & cum negarẽt se id posse, necaci omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satelliti): rogauitq; causã cur ita rex statuisset in omnes sapiẽtes & Magos atq; Chaldæos animaduertere, cognito quod cũ oblitus esset somnij, iussissétque eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cõmotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem Magis à Rege peteret, spem [b] enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum

Dan. 2.

a Nabuchodonosorem visionis oblatæ, oblitum, Magos ac vates accersit, eisque mortem ni indicarent, minatur.

b Danieli somnium eiúsque interpretatio revelatur.

caturum esse id somnium: quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata, iussit cædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer verò cũ sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperãtibus vitam, & tantum de morte cogitantibus: hortatúrque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei rogans vt se ad Regẽ ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad[a] quem ingressus primum deprecatus est eã opinionẽ, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quòd nemine illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quòd intellectu alios præcellat id fieri, sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantíq; mihi pro mea populariúmq; vita, & somnium & eius significationẽ aperuit. neq; enim tã me solicitũ habuit ea tristitia, quòd à te indigni vita essemus iudicati, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, ídq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare, quod cuperes. Ego cũ hæc te cura teneret, quisnã post

Ann. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

a *Daniel Regi somnium & interpretationem expouit.*

An. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris [a] tibi videre statuam grādem stantem, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: cúmq; ingruente venti vi diffiatū in terras diuersissimas. Saxum verò illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium. quod in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ verò manus & humeri duo portendunt, quòd à duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quòd ea sit auro argento ac ære valîdior. Adiecit & de saxo interpretationē Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositū est præterita, non etiam futura, scribere. quòd si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidēs in faciē, cum nō aliter quàm Deū adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus impositō ei Dei sui nomine, vniuersę ditioni suæ præpositum esse voluit, cum cęque simul

a *Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi.*

b *Daniel cū socijs ad honores euectus.*

mul eius cõsanguineos: qui hoc inuidiosi facti, in periculum inciderunt, offenso Rege propter causam talẽ Rex [a] fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eã statuit: quam dedicaturus cõuocauit ex omni sua ditione Principes. eisq. mandauit, vt quãprimùm tuba dari signũ audierint, procidentes in faciem adorent statuã, quod qui nõ fecerit, pœnã proposuit, vt coniiciatur in ardẽtis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis [b] cognati negauerunt se hoc facturos, quod nollent patrias leges transgredi, móxq. delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidẽtia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculũ. Ignis enim eos nõ attigit, sed quasi sentiens iniustè in fornacem cõiectos, peperclt, & nõ exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horũ corpora: quæ quidẽ res magis etiam eos Regi commendauit, quod probos & Deo caros, esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eũ honore haberentur. Nam multò deinde post, rursum aliud dormiens Rex, vidit [c] insomnium, quod priuatus regno vitã acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septenniũ denuo restituendus esset in pristinum imperiũ. quo viso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectũ nemo alius inuenire & Regi indicare potuit. solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est. & quale hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, qꝙ hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scripta

An. mundi 3364. *Ante Chri. nat.* 600.

a *Mandatũ regium de statua adorãda. Daniel.* 3.

b *Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignẽ coniecti, diuina prouidentia seruantur.*

Daniel. 4.

c *Somnium & eius explicatio.*

Ann. mundi 3381. *Ante Christum natum* 583.

meis infero. Talibus enim criminatoribus dudũ occurri in initiis huius hiſtoriæ, palàm profitens me tantùm Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic cõtinentur bona fide relaturum me promiſi, nec addẽtem quicquã de meo, nec auferentẽ etiã. Cæterùm [a] Nabuchodonoſorus cùm regnaſſet annos XLIII. vitam finiit, vir induſtrius & prioribus Regibus lõgè fortunatior. Meminit [b] eius & Beroſus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autẽ Nabuchodonoſorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phæniciæque præfecerat, à ſe defeciſſet, cum non poſſet amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonoſoro copiarum parte, iuſſit hunc contra illũ proficiſci, qui collatis ſignis cũ defectore congreſſus, & ipſum deuicit, & regiones eius ad ſuum imperium retraxit. interea pater Nabuchodonoſorus apud Babylonẽ morbo abſumptus eſt, cum regnaſſet annos XXI. Nabuchodonoſorus verò non multò poſt patris morte cognita, & conſtitutis Ægypti ac reliquarum regionum negociis, demandatáque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipſe cum paucis per deſertum Babylonẽ properauit. Et cum aſſumpſiſſet regni adminiſtrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo ſeruata erat in eius reditũ, factus eſt totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos reges adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias diſtribuit: de ſpoliis bello partis Beli templum & alia quædã magnificè exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hoſtes eò poſſent vti ad ciuitatis in-

a *Mors Nabuchodonoſoris.*

b *Beroſus de Nabuchodonoſoro.*

Hedio & Ruffinus cap. 13.

cõmodum. Tres quoque murorũ ambitus intra vrbem exſtruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilib. laterculis. cũmq. memorabilibus operibus ciuitatem muniſſet, & portas in templorum modum ornaſſet, paternæ Regiæ contiguam exſtruxit aliam regiam, cuius ſubſtructiones, & reliquã magnificentiam fortè ſuperuacaneum eſſet dicere, vnum ſilere nõ poſſum, quod tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In hac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſuperne conſitas variis arborum generibus, atque ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quod vxor educata in Media concupiſſet quandam patriæ ſuæ ſimilitudinem. Horum [a] hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit. vbi oſtẽdere conatur quod hic Rex virtute & rerũ geſtarũ magnitudine Herculẽ longè à tergo reliquerit, ſubiugaſſe enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonã partem Hiſpaniæ. Sed & [b] Diocles in ſecundo rerum Perſicarum libro eius Regis mentionẽ fecit, & [c] Philoſtratus tam in Phœnicum quàm in Iudorum hiſtoriis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eã vrbem Ithobale. Atque hæc ſunt quæ de hoc Rege apud Hiſtoricos inuenio.

An mundi 3381. *Ante Chriſtum nat.* 583.

a *Megaſthenes de Nabuchodonoſore.*

b *Diocles.*

c *Philoſtratus.*

Succeſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum tranſlatio: ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. XII.

CÆterum [d] poſt Nabuchodonoſori obitum Abilamarodochus eius filius regnum ſuſcepit, qui Mox Hieroſolymorum Regem Iechoniã è vinculis dimiſit, & inter neceſſarios amicos

d *Abilamãrodochus Iechoniam è vinculis dimittit.* 4. *Reg.* 25.

An. mundi 3421. Ante Christum natum 541.

cos habuit, multis muneribus donatũ, & apud Babylonem Regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se eĩ cum vxorib. & liberis totáq. cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abilamarodacho post decimum octauum regni sui annũ defuncto [a] Nigliſar filius succeſſit, cũque regnasset annos quadraginta vitã cũ morte mutauit. continuata [b] deinde successione ad Laboſardachum filiũ regnũ peruenit apud quẽ cum nouem tantũ mensib. hæsisset, post [c] mortẽ eius transiit ad Balthasarem, qui Babyloniis Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarũ Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in amplà quadam aula, magno apparatu vasorum argenteorũ quæ Regiæ mensæ adhiberi solent. accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet è suo templo afferri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suum veritus vertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse verò iam mero cãleus ausus est ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferẽs: & [d] ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & syllabas quasdam scribẽtem. qua visione territus cõuocauit Magos & Chaldæos, & eorum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autẽ negantibus se eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœstus ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: quicunque mentem earum literarum interpretari posset,

a *Nigliſar*
b *Laboſordochum.*
c *Balthaſar ſiue Naboandel Babylonia Rex.*

Dan. 5.
d *Balthaſar manum è pariete prominentem & ſyllabas quaſdam ſcribentem videt.*

posset, daturum se ei torquẽ aureum, & purpu- An. mundi
reæ vestis vsum, quali Chaldæorum Reges vtun- 3425.
tur, atque insuper tertiam regni sui partẽ. Post Ante Chri-
hoc præconium maior etiam fit Magorum stum nat.
concursus, certatim sensum literarum scrutan- 539.
tibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem tristem hac de causa Regem eius auia, solari eũ cœpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis adductum, virum sapientem, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonosoro, quod quærebat, interpretatum, cum id eo tempore posset alius nemo. rogabátq. vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta cæterorum insciti a, etiã si triste sit, prodigiũ id intelligatur. His auditis [a]Baltha- a *Daniel Regi scri-*
sar accersit Danielẽ: & præfatus se resciuisse de *pturam in-*
eius sapientia, déq. spiritu diuino quẽ habeat, *terpretatur.*
& quod solus sit idoneus interpretandis quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmiũ vsum vestis purpureæ torquémque aureum, & ditionis suæ partem tertiam, vt sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiãt apud omnes qui honoris causam scisciando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quòd his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, aut scripturam hanc vitæ finem ei prædicere: eò quòd ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatũ ad victum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conuersationem & pristinum imperium, ac deinde per totã vi-

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

tam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vnà cũ suis pellicibus. Ob hæc iratũ Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam diem tuæ vitæ ac regni numerũ, & per breue tẽpus superesse. Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod est fragmẽ, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac [a] interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamẽ Danieli suam munificẽtiam nõ subtraxit tanquam malorum prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, nõ Prophetæ immò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarũ Regis potestatẽ deuenit. Sub [b] Balthasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorũ Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimũ secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediã, eúmque [c] in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebãt alios 360. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis negoti-

a *Danieli Rex dona promissa exhibet.*

b *Babylon à Cyro Persarum Rege capta.*

c *Honor Danielis.*

negocio consulenti pateret, non effugit cæterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à Rege præferri non patiuntur æquo animo. cúmque æmuli occasionem calumniæ contra eum quærerent, nullam vnquam eis præbuit. eum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerét. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum possent perdere: aditóque Dario renunciant ei, visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut Deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc cõmune decretum faxit, eum in foueam leonum coniici. Rex verò non perspiciens eorum maliciã, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitúsque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnum fuit vbique silentium. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt properè, Danielémque accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id nõ ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facilè veniã daturum

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Inuidia vir & natura.*

Daniel 6.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem coniiceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eũ, vt præsentẽ casum æquo ferret animo: & postquam eò cõiectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostij domum reuersus est: totámque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autẽ surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit, quærens, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem, cùm ille respõderet illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatẽ, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere. at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam [b] nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autem ferarum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat sed obiectorum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidẽ eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent. Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando, ipsum deinde vatem in maiore etiam quàm

a Daniel in leonum foueam coniicitur.

b Danielis inimici à leonibus dilaniati.

ante honore habuit, primum inter amicos locũ ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionẽ esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectãtibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem & tam integram pulchritudinem habet. nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æquè atque homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsque in præsens tẽpus, vt in ea turri sepeliantur Medorum Reges & Persarum atque Parthorum: eiúsq; custodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreditur. Quod [a] autẽ in hoc viro præcipua dignũ est admiratione, silentio non præteribimus. Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quàm apud populum gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiã nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim futura prędixit quemadmodũ alij Prophetę, verum etiam tempus quo euentura essent prænihiit: & cum alij Prophetę calamitates prędicerent, ideòque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarẽ inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter faustam ominationem quidem beneuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum verò certitudinem fidẽ sibi apud vniuersum mortalium genus compararet. Extat enim in eius

An. mundi 3425. *Ante Christum* 541. 539.

a Danielis vaticinia.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 579.

scriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem, vt surgeret ac videret, quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti [a] deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimũ cæteris celsius, versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictũ prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatum è frõte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquàm esset adultum, Deus qui hæc ostendebat, dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & vrbẽ vi expugnaturum, & cæremonias templi conturbaturum, sacrificiáque vetiturum per dies 1296. hæc est visio quam in campo apud Susa se vidisse scripsit: eámque Deum sic interpretatũ esse. Arietem significare Persarum & Medorũ regna, cornua verò futuros in his Reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Persa bis congressus eum prælio superet, totũmq; eius imperium occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte extans primum Regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem, successuros ostendi, post primi Regis mortem, & regni

[a] *Danielis visio de ariete & hirco, per quos Medorũ & Persarum Regnũ præfiguratum fuit. Daniel. 8.*

& regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius, neq; alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisque exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta his reipublicæ auferat: spoliatóque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidē calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat. Eodem [a] autem modo scripsit & de Romanorum imperio, & quantam vastitatē illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non discrepare à prędictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum: simúlque [b] Epicureorum error coarguatur, qui prouidentiam è vita eiiciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri assueuerant. qui si ita vt illi autumant careret præsidę, quemadmodū naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currúsque aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum insciitiam, qui Deo negāt curæ esse res mortalium. quî enim fieri potuit, vt Prophetiis eius responderet euentus, si temerè in mundo generentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli. quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

a *Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Daniel. 9.*

b *Epicureorum error coarguitur.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Cyrus Perſarum Rex Iudæos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permittit repetere collata eis in ædificationem templi pecunia.*

II. *Regij Duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.*

III. *Cambyſes Iudæos ab ædificando omninò abſtinere iubet.*

IIII. *Darius Hyſtaſpis filius templum Iudaïcum ædificat.*

V. *Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.*

VI. *Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo exstingueretur.*

VII. *Bageſes, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.*

Ann. mundi 3426. *Ante Chriſtum nat.* 538.

Cyrus Perſarum Rex Iudæos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

CAP. I.

1. Eſd. 1.
3. Eſd. 2.

a *Babyloniea captiuitatis poſt ſeptuaginta annos finis.*

PRIMO [a] autem anno regni Cyri, qui fuit tranſmigrationis noſtræ Babylonicæ ſeptuageſimus, miſeratus eſt Deus captiuitatem & calamitatem ærumnoſi illius populi: & ſicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutã vrbẽ prædixerat, quòd

quòd postquam seruierint Nabuchodonosoro eiúsque posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriã, & ædificato templo redituri essent ad felicitatẽ pristinã, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vt ille in hunc modũ per vniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniã [a] me Deus maximus orbis Regẽ cõstituit, hunc illũ esse credo, quem Israelitarũ adorat populus. Is enim meũ nomẽ per suos Prophetas prædixit, & quòd templũ eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc [b] autẽ Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decẽ annis ante ipsius ætatẽ cõscriptas. Hic enim secretũ hoc Deum sibi indicasse dixit, quòd vellet Cyrum, quẽ multarũ ac magnarũ gentium Regẽ declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam, & templũ suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequã templum deuastatũ est. Quibus lectis Rex admiratus vatis diuinitatẽ correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat: conuocatísque [c] clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscãtur in patriam, vrbémque Hierosolyma & Dei templũ ædificent denuo. Nam & ipse Deum futurũ illis auxilio, & se scriptum vicinis Iudææ ducibus ac sattapis, vt cõferant eis aurũ & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simúlque Leuitæ & Sacerdotes, properè Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cùm peruenissent, omnes amici Regij fuerunt eis auxilio, conferebántque ad templi

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 853.

a *Cyri Persarum Regis edictum.*

b *Esaiæ cap. 44. 45. de Cyro vaticinium.*

c *Cyrus Iudæos redire in patriam, vrbis & templi ædificationem permittit.*

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentésq; vota quibus damnati fuerant, offerebant. solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam [a] & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrũ tũc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij Regij præfecto, traditá sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quàm primum id absolutũ esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex [b] Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionem meam habitant permisi, vt quicunq; vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorũ LX. & totidem latitudine, faciántque tres ordines è lapide poliro, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificẽt Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principẽ, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: pysteres aurei quinquaginta, argenti CCCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argẽtea CCCC. situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libatoria aurea LX. argentea CCC. phialæ aureæ XX argenteæ MMCCC. præterea vasa

alia

a *Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.*

b *Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum.*

alia magna mille. Concedo etiam eis eosdē reditus quos maiores eorū soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducentā quinq; millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samariæ tributis præberi volo, immolabúntque Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legē Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum pro salute Regis eiúsque generis, vt regnū Persarum incolume maneat. Qui verò per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus [a] autem eorum, qui è captiuitate conuenerant Hierósolyma XLII. millia fuêre, & insuper CCCCLXII.

Anno mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

a Iudæorum è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.

Regij duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

CAP. II.

HI [b] dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando tori sunt, circum finitimæ gentes, præcipuè Chutæi, quibus olim è Persida ac Media traductis Salmanasar Assyriorum Rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabāt satrapas & eos quibus cōmendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirēt, quò minus vrbē ac templū instaurare valeant. Illi verò pecuniis etiā corrupti vendidērūt Chuthæis suā circa demandatū officiū cessationē & negligentiā, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello periit. Cambyse [c] deinde in paternū principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammaniti rūmq; & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Dominе, serui tui, Rathymus, commentariensis, &

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 1. Esdr. 4.

b Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent.

Aliàs ea. 3.

c Samaritarum ad Cambysem seriptæ de templi ædificatione epistolæ.

Anno mundi 4535. Ante Christum nat. 529.

Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syrię. Cognoscere te oportet Rex, quod Iudęi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem meritò deletam restituunt, forúmq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos, opponentes enim se ipsis Regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negociũ, & admonere vt inspicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes, vrbémq; ipsorum ob hoc crimẽ desolatãm ac dirutam. quin hoc quoque admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniúmque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cœlam Syriam.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò prohibet.

CAP. III.

a Cambysis rescriptum in quo Iudæos ab ædificando templo deterret.

CAmbyses [a] autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad malitiam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cõmentariensi, & Belsemo, & Semẽlio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatorib. hæc dicit, Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicã fuisse Regibus, habitatorésque eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus. quódque Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen Cœlam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vr-

bem

bem denuò condere, nec per hanc occasionem creſcat eorum malicia, qua concitati hactenus rebelles fuerũt Regibus. His literis perlectis Rathymus & ſcriba Semelius cum collegis euestigiò conſcenſis equis properarunt Hieroſolyma, ducentes ſecum magnam hominum multitudinem, prohibuerũntque Iudæos ne vrbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum eſt id opus per annos IX. vſque in ſecundum annũ a regni Darij Perſarum Regis. Cambyſes enim cum per ſexennium regnaſſet, ſubacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Damaſcum eſt mortuus. Sublatis deinde Magis qui poſt eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, ſeptem illę Perſarum familiæ Hyſtaſpis filium Darium communibus ſuffragiis Regem declarauerunt.

An. mundi 3435. Ante Christum nat. 529.

Hestro & Ruffinus Cap. 3. Aliàs ca. 4.

a *Darius Hyſtaſpis filius Rex Perſarum.*

Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæis adificat.

CAP. IIII.

IS b adhuc priuatus vouerat Deo ſi regnum adipiſceretur, quicquid ſacrorum vaſorum apud Babylonem eſſet, remiſſurum ſe in templũ Hieroſolyma: & fortè fortuna per illud tẽpus venerat ad eũ à Hieroſolymis c Zorobabel, qui captiuorum Iudæorũ dux declaratus fuerat. nã erat vetus Regis amicus. quamobrem inter ſatellites cum aliis duobus aſſumptus, ſperatũ honorem conſecutus eſt. Primo autẽ ſui regni anno Darius ſplendido ac magnifico apparatu excepit tàm domeſticos ſuos, quàm Medorum ac Perſarum ſatrapas, prouinciarũmq; præſides ab Indis vſq; ad Æthiopas, & præfectos copiis per CXXVII. ſatrapias. Cũmq; ad ſatietatem epulati, diſceſſiſſent cubitũ ad ſuum quiſq; diuerſoriũ, Darius d poſt breuẽ in lecto quietẽ à ſomno relictus, nec valẽs redormiſcere, cœpit fabulari

1. *Eſd.* 5. 6.

b *Darius ſe ſacra vaſa Hieroſolyma remiſſurum vouet.*

c *Zorobabel.*

d *Darius tribus ſatellitibus tres quæſtiones proponit.*

3. *Eſd.* 3.

Anno mundi 5443. Ante Christum nat. 521.

cum tribus satellitibus: & qui proponendam ſe quæſtionem verius ac prudentius ſoluerit, ei præmium fore promiſit vſum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoq; ac vectatione vſurum inſtrumento aureo, & tiara byſſina ac torque aureo: & in conſeſſu habiturũ locum Regi proximum, annumeratũ inter gentiles regios. poſt hæc promiſſa quærit ex primo num vinum maximè polleat, ex ſecundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendũ propoſitis ſiluit. Manè verò acceſſiuit megiſtanas & ſatrapas ac toparchas, reſidénſq; vbi ſolebat iura reddere, iubet ſatellitum illorum quenq; coram toto cœtu reſpondere ad quæſtionem ſibi propoſitã, quid ipſi videatur verius. Tum [a] primus eorum ſic exorſus eſt vini prædicare potentiam. Viri illuſtriſſimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hinc cõiecturam capio. Animaduerto enim quòd quemcũq; potantium mentem ſubuertit, & vel Regis animum ſic afficit, vt non ſecus quàm puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: ſeruum quoq; ſuę cõditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas ſubingreditur. nã & calamitoſorum extinguit triſtitiã, & ære alieno atq; vſuris oppreſſos facit aliquãtiſper videri ſibi omniũ ditiſſimos, vt obliti ſui nihil ſonent humile, ſed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quàm Regum illis ſenſum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduerſus cariſſimos, eóſq; facit videri alieniſſimos. cúmque edormito temeto per noctem ſobrij fue-

[a] *Primus vini potentiam prædicat.*

ebrietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumentis persuasus vinum ducam rem omnium longè potissimam simul & violentissimã. Postquã primus prolata sua de vino sententia dicendi finẽ fecit, tum [a] secundus cœpit extollere potestatẽ regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quę intellectu ac potentia prędita sunt, id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium qui & terras & maria ad quoscunq; vsus seruire sibi adigunt. at ipsis hominibus Reges imperitare, eisq; quidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde qui in fortissimum animalium habent dominiũ eorum vim ac virtutem merito existimandã insuperabilem. Quid? quòd dũ ad bella & pericula subditos mittũt, omnes eorũ imperata obsequenter faciunt, siue dũ per eos obiiciuntur hostibus, siue dũ coguntur cũ mœnibus ac turribus, atq; adeò cũ montibus ipsáq; rerum natura bellum gerere, ipsorũ iussũ parati vel occidi vel occidere, dũ ne videantur à regiis mãdatis vsquã digredi, parata deinde victoria, belli commoda vniuersa ad Regẽ redeunt. Iã verò qui alieni à militia, dant agris colendis operã, post longos labores & sudores comparatis fructibus Regi tributa persoluũt: & quicquid ille iusserit, hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletis omnib. deliciis & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu vinctis metu nusquã discedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curãda propria negocia, sed vnã hanc curam putãs necessariã, in hac vna est assiduus. Et quî fieri potest, vt nõ is sit omniũ potentissimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia: His [b] peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulierib. & veritate, quarũ vis quan-

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

a *Secundum potestatem regiam extollit. 3. Esd. 4.*

b *Zorobabel tertius fatelles mulierũ vim prapollentem primum ostendens, mox veritati vt infractæ palmam attribuit.*

Ann. mundi 3443. Ante Christum ann. 521.

ta sit quámq; præpolleat cæteris rebus omnib. sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere primum, & Regem cui omnes obtemperant, ma or tamen est potentia mulierũ: nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educãt & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit, nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec vllo pacto possumus carere fœminis. sed licet argento multo abundemus & auro, preciosísque rebus aliis, simulátque mulierem formosam cõspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in vitæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiã parentes ac patriã, & vel amicissimorũ sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne cõmori quidem cũ illis refugimus. addã & aliud argumentũ earũ potentiæ nõ mininum. quicquid terra marive longo labore quæsitum est, nónne totum hoc mulieribus cõmittemus? ipsum etiam Regem tantarum rerũ dominũ vidi aliquãdo ab Apame Rapsacis Thamasini filia, concubina suæ cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractũ diadema capiti illa suo imponeret. ridentẽ cum ridente, & irata illa mœrẽtem, & adulatoriè se ad affectus illius attẽperãdo humiliter satisfacientẽ. si quid eã offensam animaduerteret. Interim dũ satrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter se mutuò coniiciunt oculos. Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declaraui quãtum mulieres polleant, veruntamen nec hę nec Rex veritati vllo modo cõferendus est. Nã cum terra sit maxima, cęlũ itẽ immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cúmq; hęc Deo volun-

voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, cõsequitur vt veritas sit rerũ omniũ lõgè potẽtissima, contra quã iniustitia nihil omninò valeat. præterea reliqua omnia quantũuis pollere videantur, mortalia sunt & celeres habent exitus, veritas verò immortalis est atq; sempiterna. Quin & ea quę ab illa percipimus nec mortalia sunt, nec iniurię temporũ aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretáq; ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finẽ imposuit. Acclamante verò auditorio quod dixisset optimè: & quòd sola veritas vim omnis senij vel mutationis expertem habeat, iussit eum Rex postulare aliquid ex his quæ illi paulò antè vltrò fuerat pollicitus. Libẽter enim se cõcessurũ, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His [b] auditis admonuit eum voti, quò se obligauerat, si adipisceretur potestatem regiã: id autẽ erat dẽnuò cõdere Hierosolyma, & ibi Dei templũ instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorũ inde sublata, & Babylonẽ perlata, restituere. Hæc est, inquit mea postulatio, quã multo mihi permittit, sapientẽ me virum indicans. Tũm Rex lætus assurgens excepit eum osculo, móxq; scripsit toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelẽ, eósq; qui vnà profectuii erant ad instituendã & absoluendã templi fabricam. Mandauit [c] etiã per literas Phœnices ac Syrię magistratibus vt materiam cedrinã in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantẽ eam vrbẽ adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adscriptũ erat, iubere & velle Regẽ libẽtos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquam

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

a Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præclara cõsequitur.

b Darius admonitus voti, templi restaurationẽ mandat.

Ruffinus cap. 4.

c Darij Regis scriptum & mandatum de libertate possessionibus, templo & sacrificijs Iudæorum.

1. Esdr. 6.

Mun. mundi 3443. Ante Christum nat. 251.

in regios vſus à Iudęis exigere: & quantumcũque agrorum occupare valeãt, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiã & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus redderent. atque inſuper quinquaginta talenta in fabricam templi cõferrent. ipſis autẽ iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ in hũc vſum eſſent neceſſaria, ſacráſq; veſtes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes rem diuinã faciunt, de ſuo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ ſacros hymnos accinunt. & cuſtodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones aſſignari iuſſit, ac in ſingulos annos pro alimentis certã pecuniam. deniq; de remittendis ſacris vaſis, déq; Iudæorum reſtitutione, cõfirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autẽ hãc gratiam à Rege conſecutus, quamprimum egreſſus eſt regiũ, ſuſpiciens, in cœlum, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores viſus ſit ſapientior, cõfitens totum hoc diuini eſſe beneficij: peractáq; gratiarum actione, precatus vt & in poſterum propitius eſſe pergeret, Babylonẽ profectus eſt, lætum [a] popularibus ſuis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita ſibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes verſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptem dies exegerunt, & ob receptã patriã ceu natalitiam feſtiuitatem denuò celebrantes. deinde [b] duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quenque tribu elegerunt, cõparatis & iumẽtis quæ vxores ac liberos veherẽt: deducentibúſq; quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter viã emetiebãtur hilares, perſonantibus omnia tibiis, & cymbalis perſtrepẽtibus, proſequẽte per luſum, ac læticiã & reliqua

[a] *Euangeliũ Iudæis allatum.*

[b] *Iudæi è Babylone Hieroſolyma proficiſcuntur.*

Iudæorum

Iudæorum multitudine. nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur, quas nominatim percensere nō libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferam. hoc a tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorū quater mille milla & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ verò multitudinis puerorum ac mulierū numerus erat quadraginta millia. DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIIII. ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. reiecti sunt etiā ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipsi indicare poterāt, nec in Leuiticis & sacerdotalis genealogiis inueniebātur, erant autē numero DXXV. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. iumenta DXXV. Dux b autem multitudinis quā modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cū eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulū suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerūt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua verò multitudo paulisper discedentes prosecuta, domos quisq; suas rediit. Septimo autē mense postquā Babylonem exiuerāt, Iesus c Pontifex & Zorobabel princeps dimissis tribum oppida nūeris c

An. mundi 3445. *Ante Christum nat.* 527.

a *Numerus Iudæorum à Babylone profectorū.* 2. *Esd.* 2.

b *Zorobabel Dux & Iesua Pontifex.*

c *Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps alterè adiissent.* 1. *Esd.* 5.

Ann. mundi 3443. Ante Christum natum 521.

tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerēda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aspiciebātur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiā a Scenopegiam per idē tempus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes, & quotidiana sacrificia, victimásque sabbatorum atque omnium sanctarum festiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à nouilunio mēsis septimi. Deinde b templi ædificationē sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorū qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libēter faciebāt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates cōpactis. in Ioppensem portū eas perducebant, ita vt primùm à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamētis prima die Decemb. cœperūt superstruere, præposuerúntq. operi cutādo Leuitarū quotquot vigesimum annū attigerant, & Iesum cū filiis ac fratribus, & Zolimiem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiúsque filios, quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus, celerius opinione crescebat ædificium. Id vbi factum est, accidentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitę Asaphique progenies, canebāt sactos hymnos, in Dei laudē à Dauide quondam institutos. Sacerdotes autē & Leuitæ cognationúmq. Principes ætate prouectiores, quid & illud prius tēplum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc regens pro præsentium fortunarum tenuitate

a *Scenopegia.*

b *Templum ædificari cœpium.*

tenuitate deterius fieri animaduertebãt, reputantes quantum ab illa prisca felicitate abesset, oborta inde mœstitia tẽperare à lachrymis nõ poterant: vulgus autem cõtentum erat præsenti templo, vt quod nulla priorum temporum comparatione seipsum cruciabat, nec vllũ detrimentum factum quibat animaduertere contra seniorum ac sacerdotum multo deteriore conditione res suas existimantium gemitus, vix concentu tubarum obscurari poterant. Samaritæ [a] autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiscuis vociferationibus, accurrerunt volentes causam discere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica postliminio reuersi templum instaurarent, adeunt Zorobabelem ac Iesum Principésque cognationum, postulantes vt eos admitterent ad templum communi sumptu ædificandum. Nam se quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religionísque eius studiosos fuisse, iam inde ab illo tempore quo Salmanassar Assyriorum Rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa transtulerat. Ad quæ postulata illi de communi sententia respondérunt, ad simul ædificandum eos admitti nõ posse, cùm & prius Cyrus & nunc Darius ipsos ædificare iusserint: licere tamen eis ibi adorari. idque facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarum quidem gentium quenquam cum omnibus hominibus eò venientibus, tẽplum ad adorandum pateat. His [b] auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indignè tulerunt, & instigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarẽt quemadmodũ sub Cyro primũ ac mox sub Cãbyse vi tẽpli ædificationẽ impedirẽt, Iudæorúmque conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de industria remorarentur.

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

a *Samaritæ templi ædificationẽ procurare volentes repelluntur.*

b *Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant.*

An. mundi 3444. Ante Chri. nat. 520.

tur. Per idem tempus aſcēdit Hieroſolyma Siſines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibuſdā aliis, rogauerúntque Iudæorū Principes, cuius permiſſu templum ſic ædificarent, vt arx potius quàm fanū exiſtimari poſſit: & cur tā firmis mœnibus & porticibus vrbē cinxiſſent. Reſponderunt Zorobabel & Ieſus, ſeruos ſe eſſe Dei maximi, cui templum hoc exſtructum à quodā eius gentis Rege fortunatiſſimo & in omni virtute excellētiſſimo per multas ætates incolume ſteterit. Deinde ob maiorū ſuorum impietatem per Nabuchodonoſorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, tēplóque ſpoliato ac incēſo, & populo in captiuitatē Babyloniçam abducto, Cyrum [a] qui Perſidis & Babyloniæ regno potitus ſit, regio diplomate mādaſſe templi inſtaurationem, & donaria vaſáque per Nabuchodonoſorum ſublata tradidiſſe Zorobabeli & Mithridati ærarij ſui præfecto, vt ea deportarēt Hieroſolyma, rurſúmque in templū inſtaurandū reponerent. eiuſdem enim Regis mandato Abaſſarum miſſum adeam vrbem, vt daret operā vt id templū primo quoque tempore abſolueretur. eum acceptis regiis literis confeſtim veniſſe & fundamenta feciſſe, atque ex eo tempore nunquā inimicas gentes interturbare ædificationem atque impedire deſtitiſſe. Quare ſi illis ita videretur, ſcriberēt Dario, vt inſpectis regiis commentariis manifeſtum fiat vera ipſos omnia dicere. His auditis Siſines & alij cum conoluerunt ædificationem inhibere inconſulto Dario, ſed cōfeſtim ei de hac reſcripſerunt. Iudæis enim ſolicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iuſſiſſe reparari Hieroſolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus [b] & Zacharias bono animo eſſe iubebant, nec à

[a] *Legati Syria templi & vrbis munienda cauſam quarentes, ad Iudæos miſſi. 1. Eſd. 5.*

[b] *Aggæum & Zachariam Prophetas.*

Perſis

Persis: quicquam timere: quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittēs. Cūmque Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quòd vrbem muniant, templūmque arcr quàm fano similius exstruant: asseuerantes non esse hoc in rem Regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios cōmentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrū Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur: Anno [b] primo regni sui Cyrus Rex decreuit, vt templum Dei cū altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorū LX. & totidem latitudine. quòd haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è materie quam fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario Regis præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reponantur Hierosolyma. Vtq. cura eius negotij sit penes Abassarē Syriæ ac Phœnices præfectū eiúsque collegas, qui abstinerēt quidē ipsi ab eis locis, seruos verò Dei Iudæos & eorum Principes sinerēt templum struere: ipsi verò adiutarent eo in hoc opere de tributis suę prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarēt tauros arietes, agnos, hædos, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint Deum pro salute Regis atque Persarum. Quicunq. autē contra mandatū hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucem agatur, & facultates eius fisco addicantur, huic etiam addita erat exēcratio, vt quicūque eius templi ædificationem vetare voluerit,

An. mundi 3450. *Ante Christum nat.* 514.

a *Samaritæ templi & vrbis refectionem impedire conātes magis prouocant.*

b *Cyri de Iudæis eorúmque templo decretum.*

3. *Esd.* 6.

An. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cùm Darius in Cyri cõmentariis inueniſſet, reſcripſit Siſini & collegis eius hoc modo. Rex [a] Darius Siſini magiſtro equitum & Sarabazani cæteriſque magiſtratibus &. Mitto ad vos exemplar epiſtolæ Cyri, quam in ipſius cõmentariis inueni: volóq. vt omnia fiãt, quemadmodũ in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis, Siſines & reliqui decreuerunt eã per omnia ſequi. itaque [b] ſuſcepta cura ſacræ fabricæ, adiuuabãt Iudæos magiſtratúſque illorum & Principes & magnis omnium ſtudiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: abſolutúmq; eſt intra ſeptennium. Anno [c] autẽ regni Darij nonagesima tertia die menſis vndecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus Diſtrus, ſacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Iſraelitarum multitudine obtulerũt ſacrificia pro renouata poſt captiuitatem priſtina felicitate, próque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos CCCC. hircos XII. pro peccatis totidem tribuum, conſtituerúntque Leuitæ iuxta Moſis leges ex ordine ſuo ianitores per ſingulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Inſtante [d] deinde azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus eſt Xanthicus, nobis verò Niſan, conflixit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerúntque id feſtum caſti ac puri vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paſchalem immolãtes decimaquarta luna epulati ſunt per continuos dies ſeptẽ, nullis ſumptibus parcẽtes; holocaustomata etiã offerentes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus reſti-

a *Darij ad Syriæ præfectos epiſtola.*

b *Templi ædificatio abſoluta.*

c *Templum 23. Martij ſeu vt eſt 1. Eſd. 6. Martij dedicatũ.*

d *Paſcha celebratur.*

euaria.

tuerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, [a] instituta ea Reipublicæ forma quæ per optimates administratur. penes Pontifices enim fuit summa auctoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit, ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos æquè monarchæ res administrauerunt appellati Iudices, qui Reipublicæ status plus quàm quingentis annis durauit post Mosis & Iesu imperiũ. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ [b] autem, infensa gens & inuida multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauabantur, magistris equitum interim conniuentibus: & quacunque in re vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant: Visum [c] est itaque senatui populóque Hierosolymitano legationẽ apud Regem Darium mittere: & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel assumptis aliis quatuor collegis. Cæterùm Rex cognitis criminib. quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literis perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc cõtinebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitũ apud Samariã, & Sadracæ ac Bobeloni, reliquisque eorum conseruis, Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorũ legati accusauerũt vos, quòd molesti fuistis templum ædificantibus: quódque non

Ann. mundi 3450. *Ante Christum nat.* 514.

a *Reipub. forma Hierosolymis instituta.*

b *Samaritæ Iudæis infensi.*

c *Iudæorũ ad Darium legatio.*

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubẽte præbere illis debueratis. Volo [a] igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente Deum deprecentur.

a Mandat his mpib. ad structuram templi prabendis.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

CAP. V.

DEfuncto autem Dario successit [b] Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinũ cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem verò degentium Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras vir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum, is [c] cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiã peruenit. & cùm decreuisset proficisci Hierosolyma, secũmq; aliquos è Babyloniis Iudæis ducere, petiit à Rege cõmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex Regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei S. Decretum est à me, & septẽ meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecũ Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtq; Israëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emãtur victimæ super altare Dei vestri immolandæ. & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunque

b Xerxes Rex Persa.

c Esdræ legis peritus.

d Xerxes Iudæis fauet.

cunque tu & fratres tui voluerit. Sacra quoq; vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc vsum opus fuerit, pro tua prudẽtia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfecti ærarij apud Syriam & Phœnicen te commendaui, scribens eis vt quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centum coros tritici Deo secundum legem dari. Vobis quoq; magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotũ, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum, quicquam exigatis, néve vlla onera eis imponatis. Tu verò Esdra iuxta concessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iurá reddant populo tuam legem scienti: quin & nescientes doce liberè, vt quisquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, sed per cõtumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata [a] deinde Iudæorum cõcione, qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit, qui cognita Regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi verò ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. Reliqua Israelitarum multitudo assuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decem

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458

[a] *Esdras Iudæos qui apud Babylonem degũt, conuocat.*

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

autem tribus nunc quoq; vltra Euphratem sunt infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterùm ad Esdram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum sacrorúmq; vel cantorũ vel ministrorum. Ille verò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti colebant ad Euphratẽ congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votísq. pro incolumitate & felici itinere cõceptis, (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curę futuram) iter ingressi die duodecima primi mẽsis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto, & continuò Sacerdotibus gazophylacij custodibus Esdras [a] sacrã pecuniã tradidit, argenti talenta sexcẽta quinquaginta. vasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ærea auro meliora põdo talentorũ XII. Hæc enim erant dona Regis eiúsq; amicorũ, & Israelitarum Babylone manentium, quo facto obtulit Deo secundum legẽ holocautomata, tauros XII. pro communi salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII. procuratorib. etiã Regiis, & præfectis Phœnices ac Syrię scriptas à Rege reddidit epistolas: qui cũ eis nõ parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et cõsiliũ quidẽ huius migrationis ab Esdrã profectum est, successum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post cõperit quorundam indicio, quòd quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatúsque ab eis vt ferret auxilium legibus,

[a] *Esdras Hierosolyma profectus, vasa aliáq; pretiosa gazophylacij custodibus tradit.*

ne Deus propter paucos iratus omnes denuò cõmuni clade feriat, scidit vestem præ tristitia, vellens capillos & barbã & humi se prosternẽs, eo quòd primores populi deprehensi essent in tali crimine: & cogitans non esse audituros, si iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat se à terra attollere. Itaque concurrerũt ad eum quotquot erant bonæ mentis, & vnà flebãt addẽtes se socios eius tristitiæ. Esdras autẽ sublatis ad cælum manibus. Me [a] quidem, inquit, pudet ad cælum oculos attollere, dum cogito quòd populus ne maiorũ quidẽ suorũ cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamẽ clemẽtissime Deus nostri misertus seminarium aliquod & reliquias superstites cõserua, quas Hierosolyma in antiquã patriam reducere dignatus es: & da veniam præsentis erroris, mortẽ quidẽ commeritis, veruntamẽ in tua bonitate sperantibus. Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cũ eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq. pueris, accersit eò quidã primarius Hierosolymita nomine Achonius, confitens se peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitque [b] ei vt omnes adiutaret vt vxores cum nata ex illis prole abiicerẽt: & si quis legi parere nollet in eũ animaduerteret. qui secutus viri consiliũ, exegit super hac re iusiurandũ à principibus Leuitarũ & sacerdotũ & tribuũ Israeliticarũ. quo facto exiuit templo & cõtulit se in domicilium Ioannis & Eliasibi. ibiq. totã eam diẽ ieiunus, præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto vt omnes è captiuitate reuersi intra biduum aut triduũ Hierosolyma cõuenirent, & quisquis per contemptũ nõ adfuerit intra præscriptum tẽpus vt excommunicetur, bonáq. eius sacro erario addicantur, intra triduum conuenerunt vtriusque tribus homines à vigesima

An. mundi 3506. *Ante Chri. Num nat.* 458.

a *Precatio Esdræ pro Leuitis qui duxerant exteras.* 1. *Esdr.* 9.

b *Mandatũ de dimittendis exteris.* 1. *Esdr.* 10.

An. mundi 3506. Ante Christum natum 458.

die noni mensis, quem Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant, cùmq. consedissent in superiore parte templi præsentib. etiam senioribus, & frigus propter tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere, ablegãdas esse vxores eiusmodi. acclamatum est facturos id omnes æquo animo: sed esse earum non paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici. itaq. opus esse vt negociũ hoc differatur aliquãtisper, & tũ demũ principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq. senioribus inquisitionẽ faciãt eorum qui contra legis præscriptum vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sentẽtiam, & prima die mẽsis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsq; primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quã ex cæteris Sacerdotib. ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerũt, pluris facientes legũ obseruantiã, quàm naturales affectus quãtumuis violentos: móxque ad placandũ Deum arietes immolauerunt. quorum nomina recensere est necesse, atq. ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dũ scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedẽtes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt [a] eis legem Mosis legeret; quod & fecit, stãs in medio multitudinis, à mane vsq. meridiẽ. ex qua lectione non solum in præsens & futurũ discebant quid

1. Esd. 10.

a Prælectio legis Mosai 80. 1. Esd. 8.

esset iustum, sed etiam præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legum diligenter obseruassent, Esdras autem videns eos ad hunc modum affectos iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerẽt: & hac ante actorũ pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt reverà festum agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnã gratiam Esdræ habẽtes ob reformatam rempublicam: quo factum est, vt post comparatã sibi ad populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnificè sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus Pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei successit. Cæterùm quid ex captiuis Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam post longum iter exactum in vrbem aduentantes Hebraicè inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent. & audito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quomodo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus malè se habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta essent, & circumuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctéque agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atque adeò ex vrbe ipsa captiuos abducẽtes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera, fleuit Neemias motus populatium suorum miseriis, & sublatis oculis ad cælum, Quousque, inquit, patieris Do-

An. mundi 3506. *Ante Christum nat.* 458.

2. *Esd.* 12.

An. mundi 3519. Ante Chri. nat. 445.

mine gentem noſtram tantis malis opprimi, vt ſimus præda omnium, cunctante verò illo aput portam, & ob hæc lamentante, accedens quidã nunciauit ei, Regem iam accubitum ire. Ille cõfeſtim ita vt erat nõ abluta facie ad miniſterij ſui functionem properat. Rex verò poſt cœnã iam hilarior, videns Neemiam ſubtriſtem, rogabat quid eſſet in cauſa. tum ille Deum prius precatus, vt ſuadæ gratiam verbis ſuis adderet, Quî poſſum, inquit, Rex aliũ vultũ ſumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hieroſolymorum, in qua exſtant ſepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incenſas eſſe & diſiecta mœnia? Sed oro hãc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illò muros eius exſtruam, & quod deeſt ad fabricam templi ſuppleam. At Rex petitioni eius annuit, ſimúlq. literas ad ſatrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare deſine inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato Deo, actísque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abſterſo à vultu omni mœrore, frontẽ expotrexit præ lætitia. Sequẽti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quib. mãdabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus ſit: cũ igitur Babylonẽ veniſſet: & multos à populatibus vltrò ſe ad vngentes comites aſſumpſiſſet, tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis vigeſimo quinto: & oſtenſas prius ſuis literas Sadæo magiſtro equitũ collegíſq. eius reddidit. cõuocato deinde Hieroſolyma vniuerſo populo, ſtans in medio tẽpli ſic eos eſt allocutus, Viri Iudæi ſcitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum noſtro-

a Neemias, conceſſa poteſtate, populum ad reſtituenda mœnia & templum hortatur. 2. Eſd. 2.

rum Abrahami Isaaci & Iacobi eorúmque pie- *Ab mundi*
tatis qua illos quondam, eadem nos quoque 3519.
prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc *Ante Chri-*
apud Regẽ obtinuit, vt mihi permitteret mœ- *stum nat.*
nia vestra restituere, & quod superest ad absol- 435.
uendum templum perficere. Quamobrem nũc
ita faciendum censeo, vt quoniam non ignora-
tis quàm infensas habeamus gentes vicinas, &
quòd cognita vestra in ædificando diligentia
nihil non moliantur quo vestros conatus quan-
tum in se erit impediant, primum forti animo
sitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo qui
facilè resistet illorum importunis inimicitiis:
deinde nec die nec noctu operis structuram in-
termittatis, sed omni cura id opus continuetis,
quandoquidem nunc maximè tempestiuum
est hoc facere. Hæc locutus continuò iussit ma-
gistratus demetiri mœnia, & operas partiri in
populum, attributo certo modo in singulos vi-
cos & oppida: pollicitúsque se quoq. cũ domesti
cis velle adiutare impigrè, concionem dimisit.
Iudæi verò eius autoritate permoti ad opus se
expediebant, quæ appellatio tum primum illis
& regioni est indita, quando è Babylonia sunt
reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occu-
pauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Mo
abitas Samaritásq. & Syriæ Cauæ incolas perla- 2. Esd. 4.
ta est, iniquissimè tulerũt, nec vnquam cessaue-
runt insidiari & conatus ipsorum impedire: in-
terceptísque multis Iudæis tentauerunt ipsum
Neemiã per conducticios sicarios tollere. cre-
bros etiã terrores eis incutiebãt, rumores spar-
gentes, quasi magni diuersarũ gentiũ exercitus
eos essent inuasuri, ita vt parum abfuerit quin a *Ardens*
hoc metu ab incepto opere desisterent. Nee- *studium in*
miam verò nihil horum ab instituto deterrere *reparandis*
potuit, sed stipatus aliquot satellitib. intrepidus *mœnibus.*

An. mundi 3527. *Ante Christum nat.* 437.

pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eâ autẽ salutis propriæ curam non ideo hábuit, quòd mortem timeret, sed quia certò sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitq; in posterũ ædificatores accinctos opus facere, & cæmentarius quidẽ nõ sine gladio erat, similitérq; qui materiã ei suggerebat: scuta verò non longè inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, néve inermis ab hoste posset opprimi: ipse verò noctu circumquaq. vrbẽ obibat, nũquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantũ postularet necessitas: atq; ad hũc modũ perduxit duobus annis & tribus mensib. tantũ [a] enim temporis elapsum est donec absoluerẽtur mœnia vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerũt, quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis cõmouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequẽtiam, persuasit [b] circumquaq. vicinis Sacerdotibus & Leuitis, vt migrarẽt in vrbem inibi habitaturi, exstructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarẽtur à diuino cultu ac ceremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post [c] hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vt ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, felicto sempiterno sui momento in Hieroso-

[a] *Hierosolymorum mœnia absoluta.*

[b] *Cura pro Sacerdotibus. 2. Esdr. 10.*

[c] *Mors Neemiæ.*

lym-

Solymitanis mœnibus. atque hęc ſunt quæ Xerxe regnante geſta ſunt. *An. mundi 3443. Ante Chriſtum natum 521.*

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorum gens Amanis dolo extingueretur.

CAP. VI.

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxem nominant, peruenit, quo apud Perſas regnante in maximum periculum genus Iudęorum adductum eſt, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob cauſam quam paulo pòſt referemus. prius enim quædam de ipſo Rege dicenda ſunt, quî factum ſit vt vxorem duceret Iudæam fœminā ex Regio genere natam, quam etiam noſtrę gentis ſeruatricem fuiſſe ferunt. Artaxerxes enim poſt ſuſceptum imperium, & conſtitutos ab India vſque Æthiopiam 127. ſatrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Suſis accepit epulo ſumptuoſiſſimo, vt decebat Regem opulentū magnificos centum octuaginta dierum apparatus oſtentantem: cui plurimæ gentes, & earum legati, per continuos ſeptem dies interfuerunt. id erat inſtructum in hunc modum. Tabernaculum fixit ſuffultum aureis & argenteis columellis, prętextū telis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo miniſtrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationē ſimul & miraculm factis. Mandauit etiam miniſtris, ne quem more Perſarum ad bibendum cogerent, ſed arbitratu ſuo quenque appoſitis frui ſinerent, dimiſſis etiam per totam ditionē nunciis edixit, vt feriati ab operibus feſtum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina [a] quoque Vaſte pari modo mulierum in Regia celebrauit conuiuium: quam Rex oſtendere

Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Eſth. 1.*

[a] *Aſſuerum Rex Perſarum Vaſten ad conuiuiū venire nolentem repudiat.*

An. mundi 3445. Ante Christum nat. 519.

conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò volés Persarum leges seruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos conspici, non iuit ad Regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus Rex, dimisso conuiuio, septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream peragit, quòd toties vocata ab ipso in conuiuiũ, ne semel quidem paruisset, iubétque, quid sit iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Muchæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verumetiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxorib. inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla post hac maritorum futura sit reuerentia, dum, cæteræ exemplum à reginæ superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem Regẽ contumaciter agere: suaderétq; tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, ídque decretum per omnes gẽtes promulgari: visum est repudiari Vasten, & honorẽ transferri in aliam mulierẽ. Rex verò qui vehementer eã amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati suæ non liceret satisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, cõsulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione, quam aliis prætulerit optet sibi coniugem. nouam enim inducta prioris aboleri posse desiderium, & eius recenti consuetudine amore paulatim distractum in totũ posse euanescere. Probauit Rex consilium, móxque mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgi-

nes

nes ex toto regno selectas ad eum adducerent: id mandatum illis diligenter exsequentibus, inuenta est [a] Babylone Esther puella vtroq; parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaque vni eunuchorum cõmendata, tractata est apud eum delicatissimè, odoramentis atque vnguentis pretiosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atque hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines, quando verò satis iam curatas existimabat, & Regis lecto tempestiuas, vnã singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiásque celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Ader dicitur: dimisitque quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse verò Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressæ Regiam vxori diadema imposuit: atque ita eum ea conuixit, nunquam interrogata quonam esset nata genere. patruus [b] verò eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibíque degens obseruabatur quotidie circa Regiam, scisciians de puella quomodo se habeat. diligebat enim eam haud secus quàm propriam filiam, Re[redacted]ru-lit, vt nemo è domesticis, inuocatu[redacted] cederet, tantisper dum sederet in Reg[redacted] adhibitis in hoc etiam lictoribus cum [redacted] bus, vt si quis contra faceret, plecteretur capite.

An. mundi 3449. *Ante Christum nat.* 515.

a *Esther puella fit Regina. Esth. 2.*

b *Mardocheum patruum Esther Babylone Susa migrat.*

c *Regis Persarum mandatum vt nemo è domestico inuocatus eum accederet.*

An. mundi 3449. *Ante Christum nat.* 515.

Rex interim virgã tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: ísq; virgæ contactu eximebatur periculo, & de *his quidem* hactenus dixisse sufficit. Aliquanto[a] deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi cõspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo Reginæ indicat, ac Mardocheus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quęstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochęo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat pręmij nihil persoluit, tãtum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum verò versari in Regia receptum inter amicos Regis necessarios. In eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, ídque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuiãs esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volénsque pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam [illegible]am, sparsam per vniuersum ipsius regnum, in[illegible]ciabilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremoniis & legib. vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc gentem

---

Esth. 4.

a *Mardochaeus insidiatores Regi prodit. Esth. 2.*

b *Aman ab omnibus, exceptis Iudaeis adoratur. Esth. 3.*

gentem inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & nequid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tãta pecunia cariturus, modo regnũ tuum repurgetur ab ista hominum colluuie. Hæc Amane poscente, Rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos cõcedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman [a] autẽ voto potitus, confestim edictum nomine Regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiã inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi genẽ inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis inobedientem Regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neq; miserationi plus quàm nostro edicto tribuentes: idque fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totam regionem

Anno mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

a Extirpatio Iudæorum Amani eos esse.

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptum sese expediebant, idémque studiũ erat & Susis in vrbe Regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabant & comporationibus perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At [a] Mardochæus re cognita, sciffis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximã gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitũ in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris vrbibus, quacunque Regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatam sibi cladẽ lugentibus & lamentãtibus. Vt verò Reginæ nunciatum est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, quòd nondũ cessasset propter quam eum habitum sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, misit ad eũ, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidẽ rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum Regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad Reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex Regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim cuius secunda sit post Regem dignitas, ingitare eum crebris contra Iudæos accusationibus

Esth. 4.

a Iudæorum ob decretum Regium luctus.

bus. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo nunciat, nec vocatā se à Rege, & capitale esset inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatem donare volens virgam aureā protenderet. his enim solis impunè esse, quibus hoc fortè cōtingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectum habere salutis propriæ, sed potius vniuersi generis. si enim hoc nūc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam verò cum sua familia daturam pœnas eis quos tunc contemneret. Tum [a] Esther non mutato nuncio iubet patruum Susis concionem Iudæorum aduocare, & pro Reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoque idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram Regem, & mortem etiam libenter perlaturam si ita vsus veniat. Paruit ille Reginæ, & indicto suis publico ieiunio, ipse quoque supplex Dei precatus est, ne populum suum deleri permitteret, sed quemadmodum anteà sæpè saluti eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo. non enim sua culpa se venisse in discrimen infamis supplicij. sed ideò sæuire Amanem ira percitum, quod soli Deo debitū adorationis honorē à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integrè seruatam, vniuerso generi moliri pernicie. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum saluti prospiciat, & totū genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam videbātur sibi habere præ oculis. Regina quoq; supplicabat more patrio humi in facie prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduū abdicato cibo & potu & omnibus deliciis: rogabátque, vt miseratus

Anno mūdi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

[a] *Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute sui populi.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

daret ei apud Regem, quali maximè opus esset, facundiam, & maiorem quàm vnquam anteà formæ gratiam, vt modo vtroq; permotus Rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtq; in Rege odium inimicorũ ingeneret, omniúmque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitum: & sumpto cultu qui Reginam deceat, cum duabus pedissequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis, ad [a] Regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omninò à metu libera. Quem vbi cõspexit sublimem in solio, in signémq; cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repentè subiit: & fortè toruius eam ac subirato vultu inspexerat: móxque attonitis fluentibus membris in sustinentem ad latus tõtam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: blãdéque in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata venerit. legem enim illam latam esse in subditos, ipsi verò, vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repentè acciderit. vt enim te cõspexi tanta maiestate verendum, continuò refugiens interius defecit me animus. & cũ hæc verba ægrè languida & exili voce protulisset,

[a] *Esther Regem pro Iudæis intercessura accedit.*

magis

magis etiã sollicitus solari eam cœpit prolixius, paratum se quiduis gratificari pollicens, vel si dimidium regni sibi deposceret. Esther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam sibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuisset, ambóq; veniissent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim nõ impetraturã, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id verò libenter annuente Rege Amã admodum lætus abiit, quòd solus tali honore dignatus sit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochæũ excanduit, quòd nullus ab eo sibi honor exhiberetur: reuersúsq; domum, aduocata vxore Zarara & amicorũ cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud Regem quàm apud Reginam. nam cùm ea die solus cũ Rege apud eam cœnasset, in crastinum quoque se vocatum esse. vnum sibi esse permolestum, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cúmque Zarara diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, &, mane petita à Rege potestate, Mardochæum in eã crucẽ tollere: cõprobata ea sentẽtia iussit familiares curare, vt eiusmodi trabs erigeretur in suo Palatio, parata ad Mardochæi supplicium: id quod etiã mox factum est, Deus autem irrisit Amanis spẽ improbam, cui sciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipsa nocte somnum Regi ademit: qui nolens vigiliæ tempus perdere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribam allatis cõmentariis res tã à se quàm à maioribus gestas legere. quo legẽte, intellexit quẽdam ob rem egregiè gestam donatum amplis

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

a *Amanis in Mardochæum odium. Esth. 5.*

b *Mos in Rege laudandum. Esth. 6.*

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

possessionibus in Regione cuius nomẽ erat adscriptum: alium ob fidẽ munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus annon sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo verò negante quicquã tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mandauit, vt viserẽt quisnam amicorũ adesset pro Palatij foribus, sibíq; renunciarent: fortè autẽ Aman aderat. qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium, famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intrò vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi cõsiliũ, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, in fẽ suã fore, quòd ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimũ his verbis. Si vis hominẽ, quem tibi ais dilectũ cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totã vrbem, quòd sic honorabitur quẽ Rex honorare voluerit. Id cõsuluit Aman, putans hunc honorẽ nõ alij deberi quàm sibi. Rex verò lætus, Ergo,[a] inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardocheũ Iudæũ quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consiliũ quod dedisti exsequeris optimè. debetur enim honor hic meus

[a] Honos Mardochæo oblatus.

vitæ

vitæ cõseruatori. His præter omnem spem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentúmque ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit, eo deposito, induere purpuram. Qui veritatem rei nesciens, sed illud sibi putans, Scelestissime, inquit, adeóne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandé quòd Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, próque detectis eunuchorum insidiis, induit purpuram, qua rex ipse vti est solitus: & ornatus torque, conscensóque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur, Aman verò præ pudore domum se cõtulit, & cũ fletu vxori ac amicis quæ cõtigerát narrauit. Respondetunt illi, ademptã ei iam omnem occasionẽ vindicãdi in Mardochæum, quandoquidẽ illi manifestè Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquẽtibus, venerunt Esthetis eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vocaturi: quorum vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatúsque è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quòd Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicíũ deposcere, tunc quidem siluit. Cæterùm postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus iussit Reginam indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum eum tóta sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutẽ vendi eos iussisset, quòd mediocrem hãc calamitatẽ duceret: nunc verò orare, *An. mundi 3454. Ante Christum ann. 510.* *Esth. 7.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

vt se ab imminenti clade eripiat. Quęrēte autē Rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanē inuecta est, dicens hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorē talis cōsilij. Tū Rex turbatus recepit se in hortos è cōuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam, simúlque in lectū eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Sceleſtissime, inquit, etiā vim vxori meæ inferre vis? Amane autē ad hāc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valēte, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanē quòd in ædibus eius inuenissēt crucē Mardochæo paratam, id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum veniſſet. essēque eam crucem altā quinquaginta cubitos. Quo [a]audito Rex, decreuit nō alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussítq; vt confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiámq; ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verùm etiam pœnam in alterum excogitatā, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atque [b]ita Aman immodicè amicitia Regis vsus periit, & eius facultates eius Reginę donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatū esse cōiugis ex ipsa didicerat, annulū accepit ab eo, qui prius Amani fuerat cōcreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regē, vt Iudęis pręsentem de vita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quàm latè pateret imperium. neq; enim se posse vīuere, nisi & patria salua & suis populanibus. Rex autem

a *Amā, odio & consilijs eius in Iudæos in comune patefactis, suspenditur.*

Esth. 8.

b *Amanis facultates Mardochæo donantur.*

autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neq; voluntati eius vlla in re contradicturum. Permisit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cõfirmatas enim Regio signaculo, autoritatẽ habituras apud omnes qui eas legerint, & cõtradicturũ eis neminẽ. Accitis igitur scribis Regiis, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omniũ gentiũ, quæ sitæ sunt Indiã inter & Æthiopiam sub centum XXVII. satrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit, Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus Salutem. Multi [a] elati magnitudine honoris & beneficiorum quę ex nimia conferentium bonitate percipiunt, nõ solùm erga inferiores exercent superbiam, verùm etiã cõtra ipsos autores beneficij non verentur insolescere, quantũ in se est tollentes omnem omnino gratitudinẽ quę vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timẽtes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam prępositi cum potestate administrandis publicis negociis, priuatis indulgent odiis: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atq; ita miseros adducũt in salutis periculũ: id quod nõ è priscis exẽplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunq; criminibus vel potius calumniis, sed de cognitis causis iudicare: & siquidem peccatũ sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absoluere: & rebus nõ verbis credere. Namq; Aman filius Adamathis ge-

Ann. mundi 3454. *Ante Chri. natum* 510.

[a] *Regia liberalitas pro Iudæorum insolentia.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

nere Amalecita externi, non Persici sanguinis hospitij iure primùm receptus, deinde per nostrã bonitatẽ in tanto honore habitus, vt patris appellatione eũ dignaremur, & adorari iuberemus, atq; secundũ post nos locum obtinere, felicitatem suã ferre nõ potuit, neq; sobria mente magnitudinẽ honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperiũ debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me voluit, simúlq; vitæ ac regni socia Esthere, malis artib. peritis ad interitũ. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremò voluit adimere. Ego verò quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudæos nõ malos esse compertum habeo, sed optimis institutis viuere, ac Deũ colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus est & seruat hoc imperiũ, nõ solũ absoluo eos à pœna quæ prioribus cõtinetur literis, per Amanem ad vos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: verum etiam volo vt eos omni honore prosequamini. nam eum qui his pernicie molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi. omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeóq; vt transcriptis in plurima exempla & per totã nostrã ditionem vulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace viuere: eísq; situs auxilio vt possint pœnas sumere de illis, qui eorum aduersis tẽporibus iniurias eis facere ausi sunt. ídq; decima tertia die mensis duodecimi qui est Adar: quandoquidẽ Deus eã diem pro internecina salutarem eis esse voluit: quæ quidem felix sit iis qui nobis bene cupiũt. & monumẽtum vltionis de insidiarum machinatoribus. Notum sanè volo esse omnibus & vrbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his, quæ nunc mandamus, per inobedientiam facere

facere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atq; hæ literę proponantur per vniuersam nostrã ditionem, & accingant se vtrique in præscriptam diem, vt se de inimicis suis vindicent. Cum his literis cõtinuo veredarij per omnes vias dimissi sunt. Mardochæũ verò cultu regio coronáq; aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt videre Iudęi, felicitatẽ eam sibi quoq; cõmunem interpretati sunt. Ingens præterea gaudiũ quasi noua salutis luce oborta dum per singulas vrbes proponũtur regiæ literæ, Iudęos omnés, quotquot vel oppida vel agros habitarẽt occupauit: ita vt multi aliarum gentiũ, metu eorum circũcidentes veremda, securitatẽ sibi hoc pacto quærerent. nã ad decimam tertiam diẽ mensis duodecimi qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur. perlatę regiæ literæ animabãt Iudæos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impunè sæuirent, quo factũ est, vt procuratores, magistratus, satrapę, tyranni, Reges in precio Iudęos haberẽt, omnibus modestiã indẽte metu ex Mardochæo, post diuulgatas enim vbiq; regias literas, etiã apud Susa interfecerũt [a] Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cũ Rex coniugi indicaret cæsorũ intra mœnia numerũ, nã incõpertũ esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogarétq; ecquid amplius vellet, potiturã enim cupitis; rogauit illa vt permitteret Iudæis sequẽti quoq; die in reliquias inimicorum ad eundẽ modũ desæuire, & decẽ Amanis filios in crucẽ agere: & id quoq; Iudæis cõcessum est, Rege nolente Esthere in vlla re contradicere. At illi rursũ cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt fermè trecẽtos ex aduersariis, ne minimum quidem attingendo ex eorũ facultatibus: per alia verò oppida codẽ Iudæorũ incursu perierũt LXXV. millia

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 9.

a Iudei vlciscuntur inimicos suos.

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

eorum qui pro inimicis sunt habiti: quę cædes decimatertia die patrata est, sequentem verò festis attribuerunt epulis. apud Susa quoq; quartam decimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoq; per totũ orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cõuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardocheus omnibus Artaxerxis dominio de gentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternũ id festum ad perpetuam rei memoriã maneat. Æquum nanq; esse, vt cùm per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tã suę liberationis, quàm de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phrurça [a] vocantes, quasi conseruatoria. Cæterùm [b] Mardocheus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ verò etiã vitæ socius: quorũ opera Iudęorũ res floruerunt supra quàm vel sperare poterant. Atq; hęc ferè sunt quę sub eo Rege genti nostrę euenêre memorabilia.

a *Phrurea festa.*

b *Mardochai auctoritas.*

Bagoses, penes quem Artaxerxis iuniores exercitum fuit imperium, multis iniurijs Iudæos affecit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

POst [c] Eliasibi autem Pontificis obitũ, sacerdotium eius Iudas filius iure successit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioannes filius, qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarũ imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquã quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idque ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni

c *Fratricidij à Ioanne Pontifice perpetrati tam nefandi & vltio.*

frater

frater Iesus. huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus, hac fiducia Iesus cùm liberius cùm fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur, quæ quidem impietas fuit longè maxima, præsertim in homine sacerdote, & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ansi estis sceleſti in vestro templo cædem perpetrare? & cùm conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo [a] deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa. Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est. sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regésque eius multa negocia tam Assyriis quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

Ann. mundi 3784. Ante Chr. nat. 380.

[a] Iaddus Pontifex, cuius frater Manasses, Sanaballetis filiã vxorem duxit.

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudaos beneficia contulerit.

CAP. VIII.

PEr idem tempus Philippus Macedonũ Rex apud Ægæas oppidũ à Pausania Cerastæ [b] Alexander post obitũ Philippi Macedonũ Rex.

filio ex Oreſtarum gente inſidiis interceptus, periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Helleſponto, congreſſus ad Granicum flumen cũ Darij ducibus vicit egregiè: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductóq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphiliam, ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ægrè ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore vt paulatim miſceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidem contra legem peccantes duxiſſent vxores non ſui generis. poſtulabãt igitur vt Manaſſes aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque de altari eũ arceret. profectus [a] Manaſſes ad Sanaballetẽ ſocerũ, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamẽ propter eã priuari ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cùm Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantùm ſeruaturum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum facturum. modò filiam ſuam vxorẽ retineat: ædificaturúmque templũ Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: idq. polliceretur ex conſenſu Regis Darij ſe facturum, elatus tali ſpe Manaſſes mãſit apud ſocerum, putans ſe Pontificatum dante Rege cõſecuturum. Iam enim Sanabelletes erat ſenior. Cúmq; [b] multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugiis non leuiter turbabatur Hieroſolymorum Reſpublica. omnes enim hi de-

An. mundi 3630. Ante Chriſtum nat. 334.

a Manaſſes ſacerdotium ob externã ſi vxorem, ab ea remouendum ſpe maioris boni negligit.

b Apoſtaſia ſacerdotum.

bi defecerunt ad Manassem, Sanaballete præbẽte eis & pecuniã & agros ad colendũ & domicilia, ac modis omnibus adiurante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quòd Alexander traiecisset Hellespontum. &, prælio victis ad Granicum suis satrapis, vlterius procederet. cõtractis tam pedestribus quàm equestribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priusquàm totã Asiam sibi subiicerent. Itaq; vltra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro mõte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem exspectare prælio. Sanaballetes autem lætus descensu Darij, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quamprimum Rex reuerteretur. post victoriam. persuasum enim erat nõ ipsi tantùm, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longè alius fuit euentus quàm ipsorum opinio. Rex enim collatis cũ Macedonibus signis, victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander verò in Syriam veniens cœpit Damascũ, & occupata Sidone. Tyrũ quoque oppugnabat: scriptisq. ad Iudæorũ Põtificem literis petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre sit solitus, nũc det Macedonibus, prælata eorũ amicitia. fore enim vt illum nõ pœniteat. cúmque Pontifex nunciis respondisset, sacramento se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, ídq; ratum fore: quã diu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus videbatur: minatus est tamẽ hac capta mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare

An. mundi 3630. *Ante Christum nat.* 334.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *Victoria Alexandri à Dario reportata.*

An. mundi 3530. Ante Chri. nat. 334.

nō parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazā profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectū obsedit. Interea Sanaballętes ratus iā adesse tēpus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de suā prouincia in Alexandri castra se contulit. cūmque offendisset eum Tyri oppugnationē aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisis, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus excepțus, liberè iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum exstruere. idque fore in rem ipsius Regis, si diuidatur Iudæorum potentia, ne fortè de communi sententia rebellantes multum negocii Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyriis imperantibus. quod [a] vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimū, hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimās, Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus absumptis Sanaballætes fato functus est: Alexāder [b] verò oppugnata Gaza Hierosolyma properè petiit. Iaddus verò Pōtifex postquā hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilij, nec inueniēs quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis ad opem eius confugit. illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse verò cum reliquis sacerdotibus

a *Manasses voti fit compos.*

b *Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam eum sem honorifice excepit, ob visionem eodem habitu ante obsessam.*

bus solenni cultu sui ordinis, secuti de Dei prouidentia. Experrectus autem è somnis lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somnis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cùm renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadã noua & venerabili vsque ad locũ qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitũ supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmẽ in amictu byssino, Pontificémque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus. Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem; solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse, hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cùm adhuc esset in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor

Ann. mundi 3630. *Ante Christum nat.* 334.

An. mundi 3630. *Ante Christum natum* 334.

quæ me ad hanc expeditionem impulit, putò me non ſine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem, & ſublato Perſarum imperio, ceſſura mihi omnia ex ſententia. Hæc locutus ad Parmenionem & comiter complexus Pontificem, deducentibus ſacerdotibus in vrbem peruenit, & [a] aſcendens in templum immolauit Deo ex ſacerdotis præſcripto, ac Pontifici quoque ſuum honorem exhibuit. Oſtenſóque ſibi *Danielis libro*, in quo Græcum quendam Perſas debellaturum ſignificat, nunc ipſum ſe eſſe interpretatus, lætus dimiſit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis inſſit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petēte vt patriis legibus viuere ſibi liceat, vtque ſeptimo quoque anno eōcederetur eis tributorum immunitas, conceſſit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, ſineret vti inſtitutis propriis, hic etiã poſtulatis eorum ſatisfacturum ſe eſt pollicitus. Et cum feciſſet eis poteſtatem, ſi qui vellent ſaluis ſuis ritibus ſequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hieroſolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cúmque ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ (hoſum tunc caput erat Sicima ſita ad montem Garizin, & habitata à deſertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tam magnificè, decreuerunt ſe quoque Iudæos profiteri. Sunt [b] enim Samaritæ hoc ingenio vt antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant ſe cognatos, veritatem tunc dicendo, cùm verò affulgere eis fortunam viderint, confeſtim in ſocietatem irruunt, attinere ad ſe affirmando, & à Ioſepho eúſque

[a] *Alexander in tẽplo Hieroſol. ſacrificãs, vaticinio de ipſo Danielis oſtenſo maximam Iudæis libertatem conceſſit.*

[b] *Samaritæ rebus ſecundis Iudæorũ gaudent.*

filiis

filiis Manassæ & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnâ alacritate præ se ferentes Regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: collaudatíſq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat, rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cumque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur: nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocari à Sidonis. iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & de diligentius cognita, facturum quod æquum videbitur, atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum verò in Gazis in monte situm manſit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illicitis cibis sumpti, aut violati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dictitans. eodem verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Oniæ filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuêre.

An. mundi 3632. Ante Christum nat. 332.

a *Templum in monte Gazin.*

b *Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymæ.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ptolemæus Lagi dolo occupavit Hierosolymam cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.*

II. *Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captivis dimissis donaria multa Deo in templo eius dedicat.*

III. *Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & immunitates ab illis gentibus, in cuius ditione sit, concessum fuerit.*

IIII. *Ioseph Tobiæ filius imminentem Iudæis vastitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.*

V. *Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.*

VI. *Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem invocarunt.*

VII. *Quemadmodum Antiochus duxto Hierosolymam exercitu, occupatoque eius urbis dominio, templum etiam spoliaverit.*

VIII. *Antiochus vetamus Iudæos uti patrijs legibus, solum Assamonæi filium Matthiam Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.*

IX. *Matthia defuncto Iudas filius succedit.*

X. *Apollonium Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.*

XI. *Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades.*

XII. *Quomodo diuisis copijs Simon Tyrios & Prole-*

Ptolemaidenſis, Iudæi Ammanitas ſuperant.

XIII. *Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.*

XIIII. *Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu, Iudæam in templo obſidet.*

XV. *Antiochus omiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.*

XVI. *Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus infecto negocio ad ſuum Regem reuertitur.*

XVII. *Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, quã cum vniuerſo exercitu interneciõe perijt.*

XVIII. *Bachides denuò miſſi contra Iudæam victoria.*

XIX. *Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.*

Ptolemæus Lagi filius occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

CAPVT I.

ALEXANDER[a] Macedonum Rex in Aſiam poteſtatẽ redacto Perſarũ imperio, & conſtitutis, vt iã dictum eſt, Iudæorum rebus, vitam finiit. Imperio verò in multos ſucceſſores diſtracto. Antigonus Aſiã occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt id quod tota Syria tum paſſa eſt ſub Ptolemæo I. filio, quem præter meritum ſortẽ

a *Mors Alexandri, & bella inter ſucceſſores orta.*

An. mundi 3643. Ante Christum nat. 521.

rem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem sabbato velut sacrorũ gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudęorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruehitę: & dum propter superstitionem gestantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterùm Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariáque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinaciſſimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex respõso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia dispoſuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramẽto omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum spente in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones [b] tamẽ cõtinuæ fuerunt inter eorũ posteros & Samaritas instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabántque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templũ sacrosanctum esse affirmant, & victimas Iudæis non

a *Hierosolymis dolo captis, Iudæi in Ægyptũ abducuntur.*

b *Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.*

non aliò mittendas: Samaritæ contrà in monte Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcã linguam vertit: & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat. CAP. II.

Ann. mundi 3680. *Ante Christum nat.* 284.

ASsumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem tranferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero cẽtum viginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius [a] Phalereus Regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regi gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: esséq; scriptos ipsorum lingua & literis & exhibituros negociũ his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere, similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ desint sumptus, in bibliothecã suam referat. Tũ Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici vt curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidem Aristæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiã admodum carus cum iamdudũ animum haberet rogare eum, vt Iudæos in suo regno libertati resti-

Hedio & Ruffinus cap. 2.

[a] *Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum annum 280.

tueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andræa consilium hoc cõmunicat. multũ obtestatus, vt preces suas apud Regem quantum possunt adiurẽt: & postquam intellexit ipsis quoq. rem cordi esse, adito Rege sic eum alloeutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonã honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq. colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur. redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitã exigere. Nec est quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquũ has preces offerre in illorũ gratiam atq. commodum, sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nũc supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens: & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centũ viginti millia. Ad hæc Rex, Paruáne igitur tibi Aristæe videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu

Ann. mundi 3684. Ante Christ. nat. 280.

sensu iussit, vt quando militi stipendiũ numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo cõprehendebãtur non hi solũ quos pater aut eius exercitus abduxerat. sed illi quoque qui vel antè vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cũ eam vindictam libertatis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius[a] edicti exemplar, quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq. ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in Regionem nostram eiúsq. vrbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque vel antè vel post diuẽditi sunt, hos omnes liberos volo fieri: próque singulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum cætero stipẽdio, reliquos verò à Mensariis Regiis. Censeo enim hos præter patris mei voluntatem & præter omnem æquitatem in captiuitatẽ abductos militum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hãc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddit, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihiipsi profuturum existimo. Eum verò qui parere noluerit: cuiuis deferre liceat, mulctandum facul-

[a] *Ægypti Regis de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.*

An. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

tatibus quæ fiſco noſtro debẽt cedere. Hoc edictum cum primum oblatum eſſet Regi, nec tamen diſertè cautum eſſet illis quoq. qui vel antè vel pòſt capti fuerãt, liberaliter & illis indultum eſt eadem Regis beneficentia: iuſſitq. vt ex collectis iam tributis diſtribueretur pecunia in militem, & in menſarios Regios. Quo facto intra ſeptem dies peractum eſt quicquid Rex iuſſerat, impenſis in redemptionem quadringẽtis ſexaginta talentis: quia domini exigebãt & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quaſi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adſcriptum erat pro ſingulis mancipiorum capitibus eam ſummã numerandam. Hæc vbi ex ſententia Regis magnificè ſunt peracta, iuſſit Demetrium euulgare decretum de tranſcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, ſed omnia diligenter præmeditata: quapropter & ſuggeſtionis exemplar, & epiſtolarum in commentarios relatum eſt, & multitudo miſſorum donariorum, & quod à quoq; factũ eſt, vt primo aſpectu pateat ex ipſis operibus tam autorum quàm artificium præſtãtia. Suggeſtionis ſanè exemplar fuit tale, Regi magno Demetrius. Quia mãdaſti Rex, vt quod deeſt tuæ bibliothecæ ſuppleamus, & libros qui hactenus noſtram inquiſitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad ſummam circa hoc negotium diligentiam reliquũ faciens, ſcire te velim inter eos, quos adhuc deſideramus eſſe Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipſorum lingua ſcripti cũ ſint, intelligi à nobis nõ poſſunt, ſunt etiam negligentius quàm pars eſt habiti, eò quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. neceſſe eſt autẽ, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & ſinceriorem legiſlationem

a Demetrij ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.

conti-

continent, vtpote diuinitus proditã. Et hæc est causa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel Poeta vel historicus mentionem eius legis faciat aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt. quod sacrosancta sit, & profano ore tractari nõ debeat. Iraq. si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorũ Pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos. ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hãc igitur suggestionem, iussit Rex suos, vt ad Eleazarum Iudæorum Põtificem, de hac re scriberẽt, simulq. per easdem literas certioré facerent de Iudæis per Ægyptũ pristinæ libertati redditis. Præterea[a] ad faciẽdos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitque custodes Arcarum, in quibus gemmæ seruabantur. liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificiis & reliquis templi vsibus, cẽtum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificẽ, qui hoc Sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est, Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & ciues summa prosequeretur benequolentia. Quo mortuo, superstite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex[b] Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutẽ. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dũ rerũ potirẽtur, captiuos eò pertraxerant pater meus eos in precio habuit, aliorũ operæ in militiã vsus

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Regia erga Iudæos liberalitas.*

b *Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorũ petit interpretes.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

amplis stipendiis conductorum, aliis etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquã principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui. restitutis de meo preciis eorum possessoribus, ex his per ætatem idoneos allegi in militiam nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullũ gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbẽ Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam vertere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaq. sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatẽ legum periti possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agãt, Andræã præfectum satellitũ, & Aristæum, mihi charissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribens autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè. Pontifex [a] Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibúsque liberis, nostræ quoque res se habent optimè: acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocatáq. concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximũ: ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & cateras quinque,

[a] Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.

& mea-

& mensam dedicandam, ventúmq; illa talenta, quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristeus, amici tui carissimi, viri boni ac docti, tuáque amicitia dignissimi. quate scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues nostros collatis nō debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quāobrem continuò pro te, sororéque tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtque hæc legis versio, tā felix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus, tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transscripta lege ad nos eam tutò remittas vnà cum eius deportatoribus, benè vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex, superuacaneum autem visum est apponere 70. seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum [a] tamen, quæ Rex Deo misit, ornatū & magnificentiam, silentio præterire non possum, vt omnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum assiduè visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod historiæ cōtextus hoc admodum postulet, sed quod digna sit quæ prædicetur Regis Liberalitas: primúmque [b] mensam conabor describere. Cupiens enim longè maiorem facere, mandauit explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, magnitudinem, quāta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura quódque maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam

Ann. [illegible] 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Descriptio donorum à Ptolemæo Rege templo Hierosolymitano missorum.*

b *Mensa aurea.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommoda: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent, ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali, totũ opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circundederunt: cuius cymæ versatiles sculpturã habebant restim latam indistincta imitatione per tria latera. cũ enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ, non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. loricę verò pars interior ad mensam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet, quòd hę totę essent conspicuæ, quin & cymæ illæ facilè & citò vertebantur, & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subiiciebant, resticulis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ preciosę paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur. intercurrẽte densa scriptura virgarũ quæ per circuitum mensæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repręsentant, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis insertis:

quæ

quæ omnia cõstabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circumtotam mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum priori similis cum vitgatis peræquè sculpturis visebatur: vt ex vtraque parte spectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine, ac ne inuersis quidem mensę lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mẽsæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta lorieam, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Męander, magni precij gemmis per medium tanquã stellis variegatus, carbunculo & smaragdo suauissimè radiantibus, aliisque generibus quę vbique grata sunt propter precium. Præter Mæandrum verò resticulati quidam nexus circumquaque discurrebãt, Rhombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria cõiunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum videretur. basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quâ verò pedes innitebantur octo digitorum latitudine: erántque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vnà cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta verorum similitudine. tãta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabátque totum opus tãi membri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione depre-

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

hendi possent. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset cõspicienda. Crateræ [a] autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ, à basi vsque præcinctura, spiras habentes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie interueniente. addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusq; erat hic, amplitudo verò quę amphoram caperet. argenteæ [b] verò quæuis specula splendore vincebant. certius etiam reddentes inspectantium effigies. His [c] addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solùm artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negociis sæpè adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiã accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atq; hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymitanum

a *Craterę aurea duę.*

b *Craterę argenteę.*

c *Triginta phialę.*

d *Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.*

tantum templum transmissa. Quibus consecratis Pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, non sine muneribus ad Regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, Rex [a] cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, cõfestim legatos Andream & Aristæum acciuit: ab eisque & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cùm vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoq; die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tunc verò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt verò senes illi venerunt cum muneribus à Põtifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant. primum de libris eos rogauit. vt verò ex inuolucris deprõptos obtulerunt, multum diúque miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiã ei qui miserit, sed longè maximas Deo cuius leges attulerint. cúmque seniores eorúmque comites vno ore omnia fausta Regi acclamassent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium consequi natura voluit. iussísque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros salutauit, præfatus æquum fuisse, vt prius de eare, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorum tam gratum sibi confessus est, vt quoad viueret per singulos annos redeuntem eius memoriam

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

colere se velle promitteret. fortè enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitque vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur: vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur, quod honoris his quoque exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac [2] primũ duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram suam discumbere, reliquam verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter pręconibus & sacrificulis aliisque id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic non fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta Regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo, quo facto fruebantur appositis. cúmque Rex sibi satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum cõsuetudine per duodecim dies instaurauit

2 *Conuiuiũ Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante cibum preces.*

rauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus eius philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eóque facilius tueri hanc sententiã, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se vberem ex eorũ aduentu fructum percepisse fatsus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitque datis primùm singulos ternis talentis deduci eos in diuersoriũ. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum & pontẽ qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam; rogauítque, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur [a] interpretationem feliciter. illi verò non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliã copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis abluris manibus prius mandati aggrediebantur. Verſione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauítque vt quam

Ant. mundi 3684. Ante Christum 280.

[a] *Translatio Bibliorum in Græcam linguam.*

Ann. mundi 3684. ante Christum nat. 280.

optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset haec interpretatio, vt rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quę sententia, cùm omnibus placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & iudicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit, voluptatem dum sibi lex legeretur, nõ sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpitq; de ea se conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem [a] ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare non sint veriti: Theopompum enim volentem inde quędam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus xxx. & per intervalla insaniæ precibus Deum placasse, facilè coniicientem quæ morbi causa fuerit; atq; etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, eásq; voluisset profestæ profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos ignominiæ suffusos caligasse: & cum errorem agnouisset, exorato Deo redditam illi lucem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari ipsis diligenter vt in-

a *Vtilia diuina in Ethnicos sacra Biblia tractantes.*

corrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro è Iudea venientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus commodum fore quàm honorificũ. Nunc enim æquũ esse vt remittãtur: sed si vltrò ad eum venerint, cõsecuturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc [a] quoq; remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulísque vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis. præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum comperenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo iudicandas. rogauitq; eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cũ doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Anno mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Dona interpretibus dimissa data, & Eleazaro missa.*

Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuitatis eis concessum fuerit.

CAP. III.

SEd & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nonnullam in militia bonam ac fidelem operam. Namque [b] Seleucus cognomento Nicanor in conditis à se per Asiam & inferiorẽ Syriam vrbibus, in ipsa deniq; metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis cõditione degere, quo iure nunc quoq; vtuntur inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

b *Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Regi concessæ.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

penditur: quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare vellet, non permiſit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde a imperante Veſpaſiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochēſes rogantes adimi Iudęis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorū principum: qui cum eo bello multos labores pertuliſſent, & infenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminutū voluerunt: ídque nec iræ propriæ nec duobus maximis populis contra eos licere paſſi ſunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quàm præſentis offenſionis, aut gratiæ quā hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſupplicíorum exſoluiſſe: eos verò qui nihil peccaſſent non eſſe æquū ſpoliari ſuis priuilegiis & iuribus. Marcum b quoq; Agrippam ſimiliter affectum erga Iudæos fuiſſe proditur. Ionibus enim contra hos ſeditiosè commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quā eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quē Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus vt ſiquidem eiuſdem generis haberi velint Iudæi, eoſdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicū cognitionem deueniſſet vicerunt cauſam Iudæi: obtinuerúntq; vt ſibi liceret ſuis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti: Agrippa enim pronunciauit: nihil ſibi licere innouare circa hoc negociū. quæ ſi quis volet exactius cognoſcere, legat hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartū ſupra centeſimum vigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirari non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum gefferat Veſpaſiani

a *Ratum eunctis Antiochia, Iudæis conſeruatū.*

b *Marcus Agrippa.*

ſpaſiani verò & Titi magnanimitatem meritò miretur, qui poſt tãta belli certamina nihil immoderatè in nos ſtatuerunt. Nunc vnde digreſſus ſum reuertar. Antiocho [a] Magno in Aſia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quàm Cœleſyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiúſque filio qui Epiphanes cognominatus eſt, ſiue vinceret, ſiue vincerẽtur, máiè mulctarentur, nõ aliter quàm nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter proſperã & aduerſam Antiochi fortunam iactatæ. Tandẽ [b] victor Antiochus Iudæam ſuæ ditioni adiecit. Defuncto [c] verò Philopatore filius eius magnũ exercitum duce Scopa miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius vrbes & noſtrã gentem vi in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem poſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congreſſus fit ſuperior: cúmque recepiſſet occupatas à Scopa vrbes Cœleſyrię ſimul & Samariæ, Iudęi quoq; vltrò deditionem fecerunt, receptúmque intra mœnia eius exercitum & elephãtos liberaliter aloerunt: & oppugnantibus præſidium in arce à Scopa relictũ impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus equũ ducens aliquam Iudæis pro ſtudio ſuarum partium referre gratiam, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorum quæ in ipſum contulerant. in quibus etiam ſignificabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exẽplar ſubiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ teſtimonio, ex libro hiſtoriarum eius ſexto decimo. Scopas, [d] inquit, copiarum Ptolemęi dux ad mediterranea verſo impetu per hyemem Iudæorum gentem ſubegit, ac paulo poſt in eodẽ libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila

An. mundi 3684. Ante Chriſtum natum 280.

a *Antiochus Magnus rex Aſiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

b *Ptolemæus Epiphanes Rex Ægypti in Syria Reges mouet.*

c *Polybij Megalopolitæ de Scopa copiarum Ptolemæi duce.*

d *Antiochi ad Ptolemæũ de Iudæorum libertate epiſtola.*

Anno mundi 3760. Ante Christum nat. 204.

recepit: móxq; Iudæi qui Hieroſolyma & celebre eius loci templũ accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa eſſent dicenda, ait ſe id in aliud tempus differre, & hęc quidẽ Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inſerta hic prius Antiochi epiſtola. Rex Antiochus Ptolemæo ſalutẽ. Quoniã Iudæi mox vt regionem eorum ſumus ingreſſi, ſtudium erga nos ſuum declarauerunt, & in vrbem ſuam venientes ſplendidè excęperũt ſenatu obuiã progreſſo, exercituſque noſtro & elephantis copioſè victum præbuerunt, & cum eo ſimul præſidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: viſum eſt nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectã, & in priſtinam frequentiam reſtituere, reuocatis in eam, qui nunc diſperſi ſunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis. ergô præberi eis in precium pecudũ mactandarũ, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad ſimilã ſecundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuaginta quinque, volóque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui; & quod deeſt templo abſoluatur, ſiue porticus ſiue quid aliud ędificare opus fuerit: lignorũ autẽ materies comportetur tam ex ipſa Iudæa, quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quę immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis templi, atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronariũ, & ſi quod eſt tributũ aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quive ante hyperberetæum

tæum menſem eò ſe habitatũ contulerint, immunitatem omnium tributorum vſq; in triennium, remittimúſq; eis in poſterum tertiã partem tributorum, in præteritorum damnorum cõpenſationẽ. Et quotquot ex vrbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum volumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec cõtentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorẽ templi per totum ſuum regnũ propoſuit tale: Nemini [a] alienigenę liceat intra ſepta templi ingredi cõtra voluntatẽ Iudæorũ, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui iuxta præſcriptũ legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiã in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pãtherę, aut vulpis, aut leporis, aut cuiuſuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum eſt attingere. ac neq; pelles eorũ inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: ſed tantum ſolitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari ſibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarũ argenti *mulctam luat ſacerdotibus.* Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimoniũ, quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiã nouis rebus ſtudere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapis ducantem exercitum, iuſſit quoſdã è noſtratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiã mittere, ſcribens in hunc modum. Rex [b] Antiochus Zeuxidi patri ſalutẽ. Si vales, benè eſt, ego quoquè valeo. Quia quoſdã in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curã meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiã incolunt duo millia familiarum cum tota ſuppellectili eò traducere

An. mundi 3760. Ante Chriſtum nat. 204.

a *Antiochi Magni in honorem templi edictum.*

b *Antiochi ad Zeuxidẽ epiſtola, in qua honorificũ Iudæorum mentionem facit.*

Ann. mundi 3764. Ante Christum natum 200.

& locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum cõprobatur testimoniis. Volo igitur vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificãdas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vineis idoneos: immunitatémque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quantum satis est, vt benignè à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atque hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post [a] hæc amicitia Ptolemæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimoniũ Cleopatra filia, & cõcessa dotis nomine Cœlesyria, vnà cum Phœnice, Iudæáque & Samaria: diuisísque inter vtrunque Regem vectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata essent pecunia, conferebant eam in regium ærariũ. Per [b] ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpè Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè sub Onia Põtifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrẽ fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & auarus: quæ causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant Regi pendere, talenta

a *Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.*

b *Samaritæ Iudæos infestant.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

talenta argenti viginti non soluendo, ad iram cõmouerit Ptolemæũ Euergetem patrem Philopatoris. Qui [a] misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabatúrque ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturũ. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Anno mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

a *Onias Pontifex Aegypti, Regem nõ soluendo tributum, ad iram commouet.*

Iosephus Tobiæ filius inuentutem Iudæã calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

CAP. IIII.

IOsephus [b] autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Onię Põtificis cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali via eò aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicã, sed modò pecuniis parcat, coniiceret in periculum populum à quo & Reipublicæ administrationẽ & Pontificalem honorẽ acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neque principatũ se morari, & Pontificatum etiam, modò liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad Regem, quum nihil curet hoc negotiũ: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in tẽplũ & conuocata cõcione, hortatus est eos, ne terreãtur Quiæ sui auunculi negligentia, sed missa

b *Tobias Pontificis ob offensum ab eo Regem.*

Ann. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

mœstitia, meliorem securitatis spem concipe-rent. Seipsum enim iturum legatum ad Regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasú-rúmq; ei quòd iratscatur immeritò. Quibus au-ditis, plebs gratias egit iuueni. Ipse [a] verò egres-sus ex templo legatũ regiũ excepit hospitio, & donatum preciosis muneribus, latéq; per ali-quot dies acceptum, præmisit ad Regem, dicens se quoque mox secuturum. Iam enim magis e-tiam quàm antè accensus erat ad eã profectio-nem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptũ veniret, operámque suã obtulerat: effecturum e-nim se, vt quicquid opus haberet, à Rege impe-traret facilè. Vehementer enim captus est libe-ralibus honestissimi iuuenis moribus. Cęterùm reuersus in Ægyptum, denarrauit Regi Oniæ in-gratitudinem, multum interim prædicata Iose-phi bonitate, quem breui venturũ aiebat, & pa-trocinaturum populo, cuius curã propter Pon-tificis segnitiẽ susceperit. Tantis deniq; iuuenẽ assiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga absentem, adhuc affecti essent optimè. At [b] Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuò sumerent, satis iam in-structus ad profectionẽ iumentis, vestibus & po-culis, impensis in hæc viginti drachmarum mil-libus, peruenit Alexandriá. Forte fortuna ita ac-cidit, vt illo ipso tempore ad Regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis Rex vẽ-debat oppidanorum potentioribus. hi videntes Iosephũ in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam qui cùm apud Alexandriã audisset Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi ob-uiam. Sedente autẽ Rege in curru vnà cum Re-gina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospicio Iosephi vsus fuerat) cõ-spicatus

a *Legatus regium bono-rificè excep-tus, Iosephi liberalitatẽ apud suos prædicat.*

b *Iosephus Ptolemæo obuiam pro-fectus, bono-rificè excipi-tur.*

spicatus eum Athenio mox Regi notum reddidit, dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & curuum iussit consedere. quo facto Oniam accusare cœpit: At Iosephus, Dandi est, inquit, senectuti venia. Scis enim quòd senes & pueri eundem habent animum. Nos autẽ iuuenes officio nostro non deerimus, vt nihil de nobis meritò possis cõqueri. Ex hoc primo colloquio Rex degustata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eũ diuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhiberet, quòd cùm primates Syrorum viderẽt apud Alexandriam, indignè ferebant. Cúmque a dies auctionis venisset qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cùm octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœlesyriæ Phœnicésq. & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquã de composito, tam paruum Regi precium promitterẽt. Se enim paratum duplum numerare, relictis Regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege verò libenter hæc audiẽte, & vt amplificatori redituum suorum addicturum se promittente. rogante tamen ecquos fideiussores haberet, festiuè respondit daturum se homines probos & honestos, quibus nõ grauaretur credere. Quos vt proferret postulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuúmque coniugẽ, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permisit eum absque fideiussione habere vectigalia: id quod valde molestum fuit his qui potiti fuerant, non sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autem acceptis à Rege duobus militũ millibus, quos ideo petierat, vt

a *Vectigalia Cœlesyria Iosepho addicuntur.*

An. mundi 3770. *Ante Christum nat.* 104.

An. mundi 3770. *Ante Christum vulg.* 194.

posset cõtumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cùm veniſſet Aſcalonem, tributúmque à ciuibus exigeret, & non ſolùm nihil acciperet, ſed conuitiis etiam appeteretur: comprehenſos circiter viginti eorũ primates affecit ſupplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis Regi eam pecuniam tranſmiſit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permiſit ei quicquid vellet facere. Hoc [a] audito Syri exẽplo recenti caſtigatæ in Aſcalonitis inobediẽtiæ territi, patẽtibus portis Ioſephum excipientes tributa ſoluebant. Cúmque etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more ſoliro tributa dependere, horum quoque necatis primatibus facultates damnatorum ad Regem miſit: cõparatíſque multis pecuniis, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad cõſtabiliendam præſentem potentiã vſus eſt, prudenter exiſtimans optimũ eſſe iam partam felicitatem tueri ex ipſius reditibus, multa [b] nanque munera Regi atque Reginæ in manũ mittebat, multa etiã horũ amicis & omnibus in aula potentibus, benenolentiam eorum hoc pacto ſibi conciliãs. Vſus eſt autẽ ea proſperitate per annos XXII. ex vna vxore procreatis ſeptem filiis. ſuſcepto [c] etiã ex vno fratris Solymi filia, nomine Hyrcano, quã hac occaſione duxit cõiugem. Cùm aliquando veniſſet Alexandriam cum fratre, ducente ſecum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingreſſam in conuiuium formoſam ſaltatriculã adamauit, ſolíque fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alicuigena, ſub ſeruitute ei,

a *Aſcalonitæ & Scythopolitæ ob tributum non ſolutum puniti.*

b *Ioſephi diuitiæ & liberi.*

c *Hyrcani ortus & indoles.*

fuit ei, vt eam ea potiri posset. Frater verò libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum abduxit & in lectum eius collocauit, atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cùm hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset excutere amorem saltatricis eius, quam fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymus ait non opus esse vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiã vxorem eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam, ex eâque genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cùm annos natus tredecim adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolẽ, fratrum in se concitauit odia. quòd eos in omnibus videretur antecellere. Iosephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maximè, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segnitiem & laborum impatientiã indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret. sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postquam peruentũ est, cùm non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentiũ aliquem ad patrẽ mittere qui adferret, nolénsque interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidem in operarios distribuit, sed

Ann. mundi 3770. Ante Christ. ann. 194.

ante natum Christum 3770. Ante Christum natum 194.

autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quã pater proscindi iusserat, sementéque facta, domum rediit. Pater autẽ reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod ea cogitata auderet aggredi. vt solùm germanũ filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidã nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius: versíque omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabãt, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatẽ iam grauãtem domi manere coacto. pertentauit tamẽ filiorum animos, mũ quis ex his vellet eam profectionẽ suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibúsque vt Hyreanum fratrem mitteret: libenter hoc audito statim eum adhibet: rogátque ecquid liberet, aut idoneum se putaret: qui ad Regem salutatum accederet, qui cũm promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquãdiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam minerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emẽdum Regi id quod inueniret pulchertimũ & pretiosissimũ. Ille verò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & cõprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria mill a. Iosephus enim pecunias in Syria colligere solebat eò mittere, & quoties præstitutum

a Iosephus Hyreanum filium ad Ptolemæum Regem mittit.

tempus

tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: mòxque [a] fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxũ perdere: monebátque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum: & ea non in aliũ vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Reginæ hoc renunciante & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. & mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat: cur se à patre missus, non modò in conspectum non venerit. sed procuratorem etiam patris sui vinxerit. iubebátq; vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille [b] contrà Regi nunciari iubet, legẽ esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio: priusquam adito tẽplo mactasset victimas: eáque ratione nec ipsum hactenus Regẽ salutasse, expectantem dona quæ offerret Regi de paréte suo bene merito. Seruũm autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex ridit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil spernens à Rege perfidij dapis adhibita.

An. mundi 3780. *Ante Chri.* 184.

[a] *Insidiæ Hyrcano clàm structæ.*

[b] *Apologia Hyrcani apud Regem accusati.*

An. mundi 3780. Ante Chri. nat. 184.

lescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus Reges accessit: à quibus libẽti animo exceptus, & mẽsæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiã. móxque *clam aditis negotiatoribus* emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio, tum vocatus ad conuiuium regiũ cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere propter ætatẽ posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumptæ carne ante Hyrcanum cõgerentibus. Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis Rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quãtum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogãte Hyrcanũ: vnde illa ossium congeries. Nihil [a] mirum, inquit, domine. canũ enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comestis carnibus solẽt abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi Rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequẽti verò die aditis Regis amicis & aulicis potentioribus: ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent Reges in festo natalitio. Illis referẽtibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quẽque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numero. idque mox famuli renunciarẽt dominis.

[a] *Hyrcani facetia.*

Illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Iosephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidē & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus [a] autem emptos à se centum pueros totidémq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre. hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus. Amicos quoque Regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserunt, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quàm vt se Rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissimè tractatū, & donatum regiæ, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atque procuratores commendaticiis literis, dimisit liberaliter. Fratres autē cùm cognouissent tantùm honoris ei habitū à Regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt [b] obuiā proficisci & de medio illū tollere: ne patre quidē inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, nō erat de salute eius solicitus, eam tamen iram metu Regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eū in itinere fortiter congressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoq; fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaser ūt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cùm exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitā egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine So-

Ann. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus captiuos quid alij sint donaturi, plus veliqui omnib. donat, ob quod alio honorifico officio munerat.*

b *Hyrcanum à fratribus itinere circumuento, strenuè se defendit, quosdam etiam è medio tollit.*

An. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

ter, magni Antiochi filius. Obiit [a] deinde Hircani pater Iosephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & [b] eodem ferè tempore patruus quoq; eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar exstat.

a *Mors Iosephi.*

b *Onias & post eum Simon filius Pontifex.*

Hedio & Ruffinus cap. 4.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

CAP. V.

c *Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola.* 2. *Mac.* 12.

REx [c] Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturã antiquam in qua inuenimus cognationẽ interceſſiſſe inter nostras origines, & nostrum quoq; genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoque faciẽmus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum cõmunes habituri. Demoteles est qui has vobis reddit literas in pagina quadrãgula scripta, & obsignatas aqui-

d *Seditio in populo mortuo Iosephe.*

la sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidẽ hęc continebat. Iosepho [d] autẽ mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dũ maiores fratres Hyrcano bellũ inferũt natu minimo, plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus [e] autem Hierosolyma quidem noluit repetere. sed vltra Iordanem habitans, assiduũ bellum gerebat cũ Arabibus, mul-

e *Hyrcanus assiduum cũ Arabibus bellũ gerit.*

tos eorum interficiens, aliorũ etiam eandem abstra-

Ædificauit [a] etiam castrum munitissimum, é marmore candido extructis vsq; tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorum animalium effigies enormi magnitudine: idque ædificium fossa profunda & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine, aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, cubiculaq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum verò vnam non amplius aperuit quàm vt vnum caperet. idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eáque hortis spatiosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Asiebonitide: præfuitque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum [b] Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Æmulatur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum [c] grandiori Philometor cognomen inditum, minori verò Physcon. Hyrcanus [d] autem videns præpotentem Antiochum, & veritus ne in potestatem eius reductus pœnas daret eorum quæ contra Arabes iussus fuerat: ipse sibi manus intulit: possessionem verò eius vniuersam occupauit Antiochus.

Aun mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus mountum castrum ædificat.*

b *Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.*

c *Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor. & Physcon.*

d *Hyrcanus sibi ipse manus infert.*

Hedio & Rufinus Cap. 6.

CAP. VI.

An. mundi 3790. Ante Christum nat. 174.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri[a] eius Iesu id sacerdotium cōtulit, quòd filius superstes etiam tū esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic [b] Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationē: móxq; in Oniā fratrū minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata [c] autem per fratrem contra nouum Pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur quorū vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legib. religione Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere, quo [d] impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnib. patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus [e] autem domi vsus fortuna prospera expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus [f] igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & aliàs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæis

1. Mac. 1.

a *Iesum ab Antiocho Epiphane in Pontificem electum.*

b *Iesu sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur.*

c *Iason & Menelaus seditionem concitant.*

d *Apostata à religione Iudaica.*

e *Antiochus Ægyptum occupare cupit.*

f *Historia de Antiocho Epiphane.*

ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

An. mundi 3796. Ante Christum nat. 158.

Quemadmodum Antiochus dulce Hierosolyma exercitu, occupatóque eius vrbis dominio, templum etiam spolianerit.

CAP. VII.

REuersus[a] ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbẽ mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnũ deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationẽ crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptisque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimó quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mẽsis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia quando ne his quidẽ est parcitũ, qui quasi pacatè venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis: alteri aureo, mensaq. propositionis quam vocant ac de aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byssо cõstabant, euacuatis etiam thesauris recõditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum: nã & quotidiana sacra iuxta legis præscriptũ vetuit eos facere, diebúq.

a *Antiochus vrbe Hierosol. occupata, templum spoliat.*

An. mundi 3798. Ante Christum nat. 166.

tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorũ eius quicquid erat pulcherrimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit, erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit, admixti tamen erant ex impiis Iudæis sceleratissimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In [a] templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæorum religione alieniſſimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exstructis templis atq. altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiam graue pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atq. etiam vi ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel sponte vel metu supplicij parebat edictis Regiis. qui verò probatiores erãt & generosæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatę sibi per aduersarios: quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſſimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebãtur cruci-bus. Vxores autem eorum, & circumcisos liberos strangulabant, iuxtã mandatum Regium: & suspendebant à crucifixorum parentum cervicibus, abolebatur [b] etiam vbicunque repertũ essent sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset, mali malè peribant. Samaritæ [c] autem videntes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorum, neque Garizitanum templum esse Dei maximi, nihil absonum facientes à suo ingenio,

a *Antiochus abrogato Dei cultu summe cum tyrannide falsum illis obtrudit, arcem in hac præsidio imposito.*

Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Biblia Satan abolere conatur.*

c *Ingenium Samaritanũ ob quod meritò Iudæis exosi.*

genio, de quo antè diximus: sed dicētes se Medorū & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidonis in Sicimis habitantibus. Maiores nostri compulsi crebris suæ regionis pestilentiis, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruādi eam festiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabbathum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Iudæos: vt eorum malicia digna est, animaduertere, qui exsequuntur mandata Regia, existimātes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in communem eum illis causam inuoluere, cū simus ab origine Sidonij, quemadmodum extat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac benefactum, vt mandes Apollonio nostro præsidi, & Nicanori procuratori regio. ne quid post hac nobis molesti sint quasi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine à quibus tam diuersi sumus moribus, quàm origine: vtque templum quod hactenus nullius Dei titulū habuit, post hac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestiis liberi: & secus ac intendētes priuatis negotiis, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem Rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amici eorum consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorum criminibus, & placet illis iusta Græcorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc

Ann. mundi 3799. Ante Christum 165.

An. mundi 5799. Ante Christum nat. 165.

causam & eorum templum attinet quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

Antiocho vetante Iudæos vti patriis legibus, solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

CAP. VIII.

a Matthias & eius filiorum pietas, & zelus.

EOdem[a] tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo genitis Sacerdos ex vice Ioaribi, Hierosolymita genere: erántq; ei filij quinque, Ioānes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpe numero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, deprædatione templi, cæterísque calamitatibus: aiebátque præstare mori eos pro patris legib. quàm sic inglorie viuere. Cúmq. veniissent in eum vicũ in hoc à rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorũ primus profana sacra faceret, ostentantes à Rege præmia, negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt verò silente eo Iudæus quidam in medijs progressus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit[b] in eum cum suis filiis armatus gladiis: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellam Regium ducem cum suis militibus, qui

b Apostata à Matthia transfoditur.

volebãt plebem eam cogere: dirutáque ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum [a] dicto comitantibus filiis in desertũ se contulit, relictis in vico facultatibus. Idimitata plebs reliqua, & ipsi cum familiis in idem desertum profugerunt, ibiq. vitam agitabant in specubus. Quo audito duces Regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertum persecuti sunt. quos assecuti, primum verbis persuadere conati sunt, vt ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imponerent sibi necessitatem sæuiẽdi hostiliter: & cum nihil proficerẽt apud obstinatos, aggressi sunt eos dies Sabbathi, & ita vt erant in speluncis exusserunt, nõ expugnãtes, ac ne aditus quidẽ speluncarum obturantes. Et enim propter religionẽ diei repugnare nolebãt, ac ne in aduersitatibus quidem violare honorẽ Sabbathi, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque [b] periẽrũt cum vxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille: multi etiã elapsi adiunxerunt se Matthiæ, eúmque principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis: aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruantibus, & non nisi Sabbato illos aggredientibus, atque ita fore, vt vel sine certamine omnes facilè opprimãtur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum vsq. mos hic permanet, vt si ita necessitas postulet, pugnẽt etiam Sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. consuebãt enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circumcidere, qui hactenus vetiti fuerãt, expulsis qui ad hoc, vt vetarent, constituti erant ab An-

An. mundi 3799. Ante Christum natum 165.

a *Matthias cum filiis aliisque nonnullis in desertum se confert.*

b *Iudæi sabbato oppugnantur, quo facile Matthias se cautior.*

c *Matthias Idolorum cultum euertit.*

tiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis. Equidem a inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propositum, & rogo, ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ voluntatis seruate eius patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neque illis accedite, qui aut sponte aut vi eam prodiderũt hostibus. Præstate vos mihi germanos filios, cõtemptáque omni vi ac necessitate, parati sitis pro legũ tutela vel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quòd Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patrius moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclarè gestorum memoria vice immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeò vt nõ grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autẽ cura sit concordiæ, & quibus quisq. præcellit artibus his vtatur reliquis cõcedentibus: Simonémque fratrem eximia prudentia virum parentis loco habere obtemperantes eius consiliis: Maccabeum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

a *Matthias filios adpietatem, fortitudinem, & concordiam adhortatur.*

Matthia defuncto Iudas filius succedit.

CAP. IX.

HÆc locutus filiis, precatúsq. Deũ adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morẽ restituere, non b multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitũ ei

1. *Mac.* 3.

b *Matthiæ mors.*

c *Iudas Maccabæus administrationi rerum*

Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno 146. qui adiutus impigrè à fratribus, eiecto hoste, & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

Ann. mundi 3799. Ante Christum nat. 165

Apollonius Antiochi Dux in Iudea prælio victus occiditur.

CAP. X.

HIs [a] auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum aliis multis interfecit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio, plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, præditatus præda rediit. Seron [b] autem Cœlesyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis vndique ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligẽdum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmãs non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium & collatis cũ Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exer-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

a *Iudas Maccabæus Apollonium Præfectum in Iudæam mouẽtem ab eo fugatum.*

b *Seron Cœlesyriæ Præfectus in Iudam mouẽs ab eo fugatur.*

Ann. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

citum. Prostrato enim duce omnes in fuga spē salutis posuerunt: quos persequutus vsque ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades.

CAP. XL.

a *Antiochus in Iudæam irrumpere parat.*

AVditis a his Rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, cōducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cúmque numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gētium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Commissa b igitur rerum administratione Lysiæ, amico probatæ fidei, & prouinciis Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratē sitæ sunt curæ eius creditis, relicta ei cōpiarum quoque & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidémque mandauit, vt subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gētem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem 147. anno, & traiecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autē delectis ad hoc negotiū eximiis ducibus ex amicis Regiis, Ptolemæo c Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisque eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum. qui vsque Emauntem vrbem progressi, in campestribus eius castra metati sunt: vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis

b *Antiochus Lysia rerum administrationem: prouincias & filium cōmittens in Persidem proficiscitur.*

c *Ptolemæum Dorymenis filium, Gorgiam & Nicanorem in Iudæam mouent.*

cinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudęorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi cōpedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti esset animo, & in Deo collocaret omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & abiegatis nouis maritis, quive agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum [a] socij tempus nobis dabitur ad virtutē & periculorū contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionē quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiterimus. & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriā. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice competit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque milli-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

a *Iudæ ad milites oratio.*

1. *Mac.* 4.

An. mundi 3800. Ante Christum natum 164.

bus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuítque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd adfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim sumpta cœna, relictísque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratos eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidénsque hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit corporibus in pugnam ruere, quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eámque suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex [a] improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita seruit, vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Cecidérunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes fuorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentésque Iudam se expectantem instructa acie, non ausi manus conserere, trepidè se retro in tutũ receperunt. Iudas [b] verò sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatúsque cum suis reperto plurimo auro & argento, hiacinthóque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ,

a *Iudas Lysia exercitu vincit.*

b *Iudas ingenti præda potitur.*

victoriæ, quæ haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias[a] autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractísque lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus, & cùm videret hostem longè præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certò statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quàm vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis vt quandoquidem tam multas victorias Deus concessérat, ascenderẽt [b] Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inuenissét templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantã deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accuratè factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanum fuerat, nouum ex collaticiis saxis impolitis constituit. Vigesima autem & quinta mensis chasle, quem appellæum Mace-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

a *Lysias verum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit.*

b *Hierosolymitanum templum instauratum.*

Ann. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

dones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorũ profanata fuerant. integro [a] enim triennio desertum fuit templum post factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi, mensis XXV, in Olympiadem CLIIII: renouatum est autem eadem die CXLVIII. anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos CCCCVIII, disertè dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit [b] autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maximè quòd ea felicitas ex insperato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparari cum ceremoniis templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamúsque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuitque Bethsuram oppidum, vt eo tanquã arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppressérunt: cum [c] quibus Iudas assiduè bellum gerens conabatur eorum incur-

a *Templum integro triẽnio desertũ.*

Daniel. 12.

b *Festiuitas tẽpli recepti instituta.*

c *Iudas assiduè cũ finitimis gentibus bellum gerit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. *Mac. 5.*

incursationes compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & deprędatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manū Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductísq; in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, quærentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & aliis finitimis populis.

Anno mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Hedio & Ruffinus cap. 12.

Quomodo diuisis copiis, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.

CAP. XII.

IVdas[a] igitur prospiciens vtroiúmque necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse[b] assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos

a *Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos eapenses liberat.*

b *Iudas & Ionathas Iudæis in oppidis Galaditicis suppetias ferunt.*

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

reuerteretur. Simon igitur postquam in Galilæam venit congressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis receptos captiuos cum tota suppellectile in Iudeam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorum indicio compererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitíque vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In [a]eo itinere Baraſam oppidum oppugnare adorti, vi ceperunt: cæsíque ad vnũ puberibus tecta igni subiecto, cõcremauerunt. Cúmque [b] interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellũ in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cùm mane peruenisset, offendit hostẽ iã scalas & machinas admouere mœnibus: iussõque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelẽ operã præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariã copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei [c] verò milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde [d] ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eáque expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem [e] impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto [f] pòst Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent, ac-

a *Baraſa oppugnata & concremata.*

b *Iudas obſeſſis Iudæis in auxilium venit.*

c *Timothei milites victi.*

d *Malle expugnata.*

e *Chaſpoma & Boſora.*

f *Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur.*

arceréntque Iudæos à torrentis tranſitu, in hoc enim ſitam victoriam, Iudæis futuris ſuperioribus ſi tranſire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus eſſet ad prælium properè contrà eum duxit exercitum: traiectóque torrente adortus hoſtes, partim reſiſtentes proſtrauit, partim in fugam compulit, armis etiam paſſim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum ſalutem cõſecuti ſunt, quidam verò in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos ſe ibi fore ſperauerũt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenſo templo hoſtium alios flammis, alios ferro perdidit. His [a] rebus feliciter geſtis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudæis, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatib. in Iudęam eos traducebat. In [b] eo itinere cum veniſſet ad Ephronem oppidum, per quod neceſſario tranſeundum erat, niſi retrorſum reuerti mallet, miſit ad oppidanos rogans, vt patefacerent ſibi tranſitum, nam obſtructis portis viã interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non poſſet, cohortatus ſuos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remoratus vi cepit oppidum occiſiſque omnibus maribus per incenſi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occiſorum numerus, vt in tranſeundo calcanda eſſent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà ſita eſt Bethſana, Græcis dicta Scythopolis. inde [c] in Iudæã reditum eſt hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuáſque hoſtias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem poſt tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis deſideratus eſt. Interea [d] Ioſephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemæidenſes, Iuda verò & Ionatha fratre in

An. mundi 3801. *Ante Chriſtum nat.* 163.

a *Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti.*

b *Ephron oppidum expugnatum.*

c *Mira Macabæi victoria vbi poſt multos cõflictus ne vnus quidem è Iudæis deſideratus eſt.*

d *Ioſephus & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amiſerunt.*

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerã: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriã, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste conferrent: nam hoc quoq; Iudæ prouidentiam commendat, quòd intellexit non impunè fore, si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndiq; expugnatáq; [a] Chebrone munitiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus, petuastatísq; agris hostium, euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

a *Chebron & Mariſſa expugnata.* Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. *Mac.* 6.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitum.

CAP. XIII.

EOdem [b] tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbẽ prædiuitẽ Elymaida nomine, & in ea templum Dianę opulentum, refertũ omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistẽtibus, spe sua fruſtratus est. nõ contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persequti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam [c] cladem cum

b *Antiochus Dianæ templum spoliare volens, Elymaidã mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit.*

c *Antiochus Epiphanes eurus impiissimus, morbum contrahit.*

eum ægrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus déq; Iudæorum in dies crescẽte potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar sollicitudini morbum sibi cõtraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eísq; & vim morbi & causam indicat: nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob spoliatum sacrilegio templum, & contemtum cœlestis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrem [a] demiror Polybiũ Megalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfeciſſe sacrilegium, non videtur res digna supplicio, quòd si hæc causa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multò verisimiliùs est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratum esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet cõtendere.

An. mundi 3802. Ante Christum nat. 162.

a *Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.*

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obsidet.

CAP. XIIII.

CÆterùm [b] Antiochus priusquam extremũ suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorẽ regni constituit, traditóq; ei diademate regiá que stola & annulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multũ obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsque dum per ætatẽ ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno

b *Antiochus Philippum regni gubernatorem cõstituit, eíq. Antiochum filiũ tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

An. mundi 3802. Ante Christum nat. 162.

centesimo quadragesimo nono. Lysias [a] autem posteaquàm populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochũ sub sua tutela tum positum Regem constituit, impositò illi Eupatoris cognomine. Interea [b] qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorũ perfugis multa Iudæis inferebant incommoda, excurrentes enim in eos qui sacrorũ causa tẽplum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipsi templo esset supra verticẽ. Quamobrem [c] Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autẽ is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucũ imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus in cumbebat huic operi. multi [d] tamen perfugarũ noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impijs venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremũ periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maximè cùm patris ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dũ malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum esse ne Iudas arcẽ cũ præsidio vi capiat, nisi ipse maturè suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitísq. amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suã ditionem delectus habere: ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitũ verò viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq. Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, benè munitum & expugnatu nõ facilè. Bethsurenis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas

a *Lysias Antiochi fil. ũ Regẽ constituit, eique Eupatoris cognomen imponit.*

b *Macedones in arce Hierosoly. multa Iudæis incommoda inferunt.*

c *Iudas Maccabæus arcem oppugnat.*

d *Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petũt.*

machinas per excursiones igne cõcremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas [a] autẽ cognito Regis aduentu, omissa oppugnatione Regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, diffitas ab hoste, septuaginta stadiis. At Rex relictis Bethsuris, exercitũ duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quamprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cúmque non posset elephantos explicare per aciei latitudiné propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stiparent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erãt celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroque latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterùm [b] Eleazarus eius frater, quem Auranẽ vocabant, conspicatus excellentẽ elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo Regem inuehi, vasto animo in eũ fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamẽ inultus interiit generosè inter aceruos hostilium cadauerũ. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi, Antiochus verò

An. mundi 3803. *Ante Christum nat.* 162.

a *Iudas cum copijs ad Bethzacharia Regi obuiam proficiscitur.*

b *Eleazarus Iudæ frater, elephantem occidit.*

c *Iudas Hierosolyma se recipit, eumque sequitur Antiochus.*

An. mundi 3803 *Ante Christum nat.* 161.

parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ territi apparatu regio, maximè cum cõmeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem à Rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed [b] apud Hierosolyma per multum tempus cum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tũ vel arare terram vel serere. quo factũ est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterùm [c] Rex & Lysias imperator cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consiliũ, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam nõ esse modici temporis, quòd locus esset munitissimus, & cõmeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quæ opus esset Regem componere. Itaque præstare fœdus & amicitiã cum hac gẽte facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

a Bethsurita deditionẽ faciunt.

b Templum Hierosoly. obsessum.

c Antiochus cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, obsidione soluta illi occurrit.

Antiochus

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Ann. mundi 3803. Ante Christum nat. 161.

CAP. XV.

TVm Rex misso caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatémq; viuendi legibus. Illi [a] verò libenter hæc audientes accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt è templo. At [b] Antiochus cùm ingressus vidisset locum egregiè munitũ, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret muruin quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex [c] igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem ma'um & impium, qui vt sibi Principatum abstrueret, totam gentem à religione deficere compulit, ei successit in Pontificatũ [d] Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterùm [e] Antiochus cùm offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victũ & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius [f] autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd Rex interfecto ipsius patruo sacerdotiũ Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem Põtificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis

a *Antiochus cũ Iuda fœdus facit.*

b *Antiochus murum quo templum septum erat, solo aquat.*

c *Onias Põtifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur.*

d *Alcimus siue Iacimus Pontifex.*

e *Philippus ab Antiocho supplicio affectus.*

f *Onias Põtificis filius in Ægypto templũ Hierosolymitano simile extruit.*

Anno mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

locum in præfectura Heliopolitana, in quo tẽplum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

EOdem [a] tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptóq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cúmque certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuiis manibus, etiam Antiochũ Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerũt: qui mox iussu Demetrij necati sunt post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis cõmentariis diximus. Ad [b] nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabántque totam gentem, præcipuè Iudam cũ fratribus, quòd posit interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabántq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum cui tũ Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & cõmendato illi Alcimo, traditóq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitãs eos ad pacẽ & amicitiã. Volebat enim dolo eũ circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quòd videret adesse exercitum, quem putabat adductũ belli potius quàm pacis gratia,

a Demetrius Tripolim aliásq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat.

b Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudam apud Demetrium accusat.

gratiã. Quidam tamen de populo credentes his quæ Bacchides per præconem denũciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter cõmunẽ patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurãdo, nihil mali se passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides [a] autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero: cæteros cautiores iam factos deterruit, quò minus ad eũ accederẽt, itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquã peruenit ad vicũ Bethzetho, cõprehendit multos perfugas [b] & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiã ad Regẽ Demetrium reuersus est. Alcimus autẽ volẽs Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hãc rem opus esse populariũ beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes, & loquẽdo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiũxit ad priorem quam antè habuerat. horũ [c] plerique erãt impij & profugi, quorũ opera & ministeriis vtendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partiũ, quotquot in suam potestatem redigere poterat. At [d] Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoque obibat regionẽ, interficiens quotquot in manus eius venirẽt è studiosis Alcimi. Qui [e] videns se viribus imparem, quò posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat cõtra Iudam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè misso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas luceret.

Ann. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

a *Bacchides multos sibi credentes interficit.*

b *Bacchides magnũ tyrannidem in Bethzetho exercet.*

c *Alcimus populares sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partiũ occidit.*

d *Iudas Alcimi potentiæ resistit.*

e *Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.*

Ann. mundi 3804. Ante Christum natum 160.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu interneccione perijt.

CAP. XVII.

Hedio & Ruffinus cap. 16. 1. *Mach.* 7.

DEmetrius [a] verò ne *suis quidē rebus tutum* existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum cariſſimum simul & fidiſſimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributóque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellū gerere. Is profectus Hierosolyma, & [c] primùm dissimulās hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudā intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam paratum se illi cauere iureiurando sanctiſſimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tātum se veniſſe cum amicorū comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data viciſſim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cúmque post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderēt. Ille maturè intellectis insidijs properè ad suos refugit: & de tecto iam dolo ad apertam vim vterq. se vertit. Commisso deinde prælio propè vicum Caphat salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanā arcem compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentātes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at [c] Nicanor ne à conuiciis quidē in Deum tēperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum

a *Demetrius Nicanorem contra Iudā mittit.*

b *Nicanor hostē dissimulans dolo Iudam intercipere conatur.*

c *Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur.*

ipsum sæuiturum, ita vt ad solũ vsque id diruat atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denũciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi ædem vnà cum suis tutoribus tutaretur ab hostiũ iniuria. Nicanor verò egressus Hierosolyma castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens cum è Syria veniẽs. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adaso, triginta modò stadiis distantẽ ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, néve cogitent cũ quibus decernerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaque edito acri certamine, multi ceciderũt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes, quò expeditiùs fugerent. Iudas verò impigrè cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriã: mòxq; vndique armati prosilientes profligatis inconditè ruentibus occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouẽ millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die mensis bAdar, vt nostri nominãt, qui Macedonibus dystrus dicitur: eáque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prosperè gestæ memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis otio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autẽ Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietem, san-

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

a *Nicanor & copiæ Iudæ in fugam vertit.*

b *Adar, Martius.*

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

ctorum vatum ædificium, morbus diuinus inflictus est, per [a] quẽ repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus nõ paucis diebus miserè periit, postẽ exactũ in Sacerdotio quadriẽnium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Perseũ, Philippum, magnúmque Antiochum perdomuerint: decreuit conciliare sibi eorũ amicitiã. Missis [b] igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatẽ reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. móxque Senatusconsultũ de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatũ est in Capitoliũ, cuius exẽplar in Iudæam missum est. erat [c] autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellũ gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniam, vtque si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & viceissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cõtra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cõmuni populi Romani sententia: idq. ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ.

a *Aleimus Pontifex mortuus.* Hedio & Ruffinus Cap. 17. 1. *Mac.* 8.

b *Iudæi fœdus facit cũ Romanis.*

c *Senatusconsultũ Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.*

Deinde

Bacchidis denuò missi contra Iudaam victoria.

Ann. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

CAP. XVIII.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæã misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis, ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma, & [b] cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti. equitum verò duo millia, cùm Iudas non plus haberet quàm mille milites, ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia nõ erat vnde delectum in supplementum faceret, maximè in tali temporis angustia, decreuit [c] cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirẽt pericula, iussit eos prodire in aciem quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet. Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat, nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantámque virtute partam gloriã ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit vt intrepidè exspectarent conflictum hostium.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 1. *Mac.* 9.

a *Bacchidẽ Demetrius cum copiis in Iudæam mittit.*

b *Bacchides cum viginti duobus millibus militum Iudæ occurrit.*

c *Iudas paucis militibus numeroso exercitui aggredi conatur.*

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. XIX.

INterea [d] Bacchides productis extra castra copiis instruebat aciem, equitum alas hinc &

d *Bacchides aciem instruit, & cũ Iuda signa confert.*

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

Inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ, ipse in dextro cornu locũ sibi optauit. Sic instructa acie postquã venit in conspectũ hostiũ, iussit signa canere, & militẽ cum clamore eos inuadere. idẽ & Iudas fecit, collatisque signis certatũ est vtrinque acriter: donec vergẽte iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere cum audaciſſima manu iuuenum in eum irruit. Perruptáque [a] phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsque mõtem qui Azadicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumuẽiunt, qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaque hostibus: in vestigio cum suis constitit, & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus cõfectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito, quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, tũ demum in fugam effusi sunt. Simon [b] autẽ & Ionathas fratres induciis factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicũ magnifico funere intulerunt monumento patrio & publico luctu per aliquammultos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generoſiſſimi & bellicoſiſſimi, qui memor manditorũ Matthiæ patris nullum vnquam pro libertate populariũ defugit aut laborem aut periculum: quapropter meritò virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato Pontificali sacerdotio.

[a] *Iudas hostium Phalangem perrumpit, quosdam trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.*

[b] *Iudas in Modim sepultus.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.*

II. *Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traduxit.*

VI. *De templo Dei ab Onia ædificato.*

VII. *Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionathan in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathan recepit.*

IX. *Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asseruit, recepto in amicitiam Ionathan.*

X. *Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdera violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & regiorum imperium detulit.*

XII. *Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, initoque cum Antiocho cui pius cognomen erat fœdere.*

XIII. *Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.*

XIIII. *Quod Simon à genero suo Ptolemæo in convivio per dolum occisus est.*

XV. *Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.*

XVI. *Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.*

XVII. *Hyrcani expeditio in Syriam.*

XVIII. *Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.*

XIX. *Aristobulus primus sibi Diadema imposuit.*

XX. *Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.*

XXI. *Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.*

XXII. *Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.*

XXIIII. *Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.*

XXIII. *Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.*

Ionathas defuncto suo fratri Iudæ in principatu succedit.

CAP. I.

a *Iudæi à profugis & penuria cum & Macedonissa factioni sese adiungunt.*

QVEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorũ denuò receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iuda post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declaravimus. Post a eius obitum quotquot Iudæorum à pietate defciuerant, resumptis animis lusc-

infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatam infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt, & is tortos primũ cruciatósq. ad libitũ postremò omnes ad vnũ necabat. In hac tãta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti gentis inuerisum adiuerũt Ionathan eius fratrem: rogabántq. vt germani æmulus fieret, qui ad extremum haliæum libertatem propugnãs præclaris conatibus sit immortuus: nec sineret totam gentem sine præside venire in extremũ salutis periculum. Tum Ionathas paratũ se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus dignus qui Iudæ fratri suo succederet, cõmunibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multũ negociorũ exhiberet Regi & Macedonibus, quemadmodum antè Iudas fecerat, decreuit eum dolo tollere. sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrẽ latuit. quamobrem maturè moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquã quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Portò Bacchides sentiẽs eos timere & in deseretis illis latitare, duxit cõtra eos omnes suas copias, & postea vltra Iordanẽ castris constitutis tribus militum vexillis [illegible] Ionathas

Ann. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

a *Bacchides Iudæ fautores interficit.*

b *Ionathas Iudæ fratri cõmunibus Iudæorum suffragiis succedit.*

c *Bacchides Ionathan tollere conatur.*

d *Bacchides copias contra Ionathã duxit.*

Ann. mundi 3805. Ante Christum 199.

autẽ cognito illius aduentu, misit fratrem suũ Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erãt enim amici, sed in itinere inuaserunt eũ Medabenses Amarsi filij, direptísque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis: cuius facinoris paulo pòst pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quòd Ionathas castra haberet in Iordanis palustribus, sabbatho [b] illum aggressus est, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votísq; Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille caurè ictum declinasset, Ionathas cum sociis desilientes eò miserunt se flumini, & in oppositã ripam enatarunt, hostib. non ausis traicere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex earum numero fermè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emaumem, Bethoron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tephoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas præsidiis, res Iudæorũ inde infestaret excursionibus: sed [c] nihil æquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quòd Amaræi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabes: eámq; puellam traducendam

a Ioannes Iuda frater ab Amarei filijs interfectus.

b Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit.

c Hierosolymitana arx munita.

dam cũ pompa ſumptuoſa & ſplendida. Fratres autem exiſtimantes opportuniſſimum ad vindictam tempus ſibi oblatum, & facilè vlturos ſe iniuriam fratri illatam, verſus Medabam properauerunt, & inſidiis in monte collocatis expectabãt eorum tranſitum. Vt [a] verò in conſpectum venit ſponſus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri ſolet in nuptiis, coorti ex inſidiis omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteráque præda reuerſi ſunt voti compotes, & egregiè vlti germani interitum de Amaræi filiis. ceciderunt enim hi non ſoli, ſed cum vxoribus, liberis & amicis vſque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidiis diſpoſitis, ad Regem ſuum reuerſus eſt: quo tempore per integrum biennium ſtatus rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionatham & eius factionem ſecurè verſari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios ſolicitauerunt Demetrium, vt [b] Bacchide miſſo Ionatham in poteſtatẽ ſuam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte poſſe omnes eius milites in ſperato incurſu opprimi. qui vbi iuſſu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darẽt operam, vt comprehenderetur Ionathas. Cúmque omniſi inſidiis appeteretur, nec tamen quicquam proficeret: cautus enim erat, vt qui dolum præſentiret: ratus [c] Macedo transfugis, putánſq. & ſe & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. præcipuos. Ionathas [d] autem cum fratre & ſuorum manu metu ſeceſſit in vicum Bethaſagan, qui in deſerto ſitus eſt: cúmque munitis

An. mundi 3805. *Ante Chriſtum nat.* 159.

a *Ionathas & Simon in Amarai filiis Ioannis fratris mortem vlciſcuntur.*

b *Demetrius ſolicitantib. trãsfugis Bacchidem cum copijs contra Ionatham mittit.*

c *Bacchides iratus transfugis dum Ionatha poteſtatem ipſe nanciſcitur, quinquaginta ex eis interficit.*

d *Ionathas cum fratre in Bethalaga obſeſſus,*

An. mundi 3808. Ante Christ. nat. 156.

mœnibus & turribus, vt tutū haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copiis, adiunctisq. Iudæorum suæ factionis auxiliis cōtra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter. relictóq. ad oppidi tutelam Simone fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu[a] in Bacchidis castra irruit & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret, quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides[b] verò videns se à frōte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitās quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.

a *Iudæi oppidum egressus, noctu in Bacchidis castra irruit.*

b *Bacchides indignationē in transfugas effundit., & quo modo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat. 1. Mac. 9.*

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abduxere.

CAP. II.

c *Bacchides cū Ionatha fœdus facit.*

QVa[c] eius volūtate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq. redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurādo interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditisque & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est: nec vnquam posthac Iudæam cum exercitu repetiit.

petiit. Ionathas [a] verò hãc ſecuritatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, adminiſtrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & ſeuerè animaduertens in religionis patriæ deſertores, repurgabat ſuam gentem ab huiuſmodi contagionibus. *An. mundi* 3813. *Ante Chriſtum natum* 151.

a *Ionathas apud Machmam degit, patriæq; deſertores punit.*

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggrediuur.

CAP. III.

ANno [b] autem ſexageſimo ſupra cẽteſimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebãt præſidio, moréſque Demetrij oderant, vt parum comis & ſuperbi admodum. Ineluſus enim in Regiũ quoddam caſtellum munitum quatuor turribus, non procul ſitum ab Antiochia, neminem admittebat: & omiſſa reipublicæ cura degebat in ocio per ſegniciem, vnde grauiora etiam odia cõtra eum exorta ſunt, ſicut alibi à nobis dictum eſt. Audito [c] igitur quod Alexander occupaſſet Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus eſt.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

b *Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat.*

c *Demetrium in Alexandrum mouet.*

Demetrius, miſſa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit.

CAPVT IIII.

MIſit etiam legatos ad Ionathan, inuitãs eũ ad ſocietatẽ & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne fortè ille prior impetraret illius auxilium, ídq. eo facilius, quod odia inter ſe & Ionathã interceſſerant: cui mandabat vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperétque Iudæorum obſides, quos Bacchides in Hieroſolymitanam arcem incluſerat. 1. Mac. 10.

An. mundi 3813. *Ante Chri. nat.* 151.

Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quàm arcis præsidio. quib. lectis impij & transfugæ, qui in arce erãt, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quémque parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod

a Macedonici milites relictis præsidiis Antiochiam sese recipiunt.

a vbi senserunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis, receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis, nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traducit.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorãs viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiúsque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem sociũ inuenire quàm Ionatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetriũ habeat, quod datis vicissim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaq. si idem ipsis videatur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam, cumque id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam.

b Alexander Ionathã in suas partes traducere conatur Pontificatũ deferendo.

Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia iam

iã dudum audiuimus de fide tua, simul & fortitudine, mittimus ad te, qui de societate agant, & amicitia & nostro suffragio hodie te Pontificem Iudæorum constituimus, & in amicorum nostrorum numerum asscribimus. mitto etiam tibi munera stolam purpuream & coronam auream, & rogo, vt sis honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His [a] literis acceptis, Ionathas Pontificiam stolam induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadriennii ũ exactũ à Iudæ fratris obitu. cùm vacasset interim Sacerdotiũ: móxq. cõtraxit exercitũ, & fabricauit magnum armorũ numerum. Demetrius verò hoc cognito multum doluit, damnans suam cunctationem, quòd non præueniens æmulum eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamẽ etiam ipse Pontifici & populo in hãc sententiam, Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam [b] seruastis nostra fœdera, & solicitantibus vos inimicis nostris nõ accessistis, equidem laudo vestram fidem, hortóbrq. vt constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quàm his qui me præcesserunt Regibus: insupérque salis preciũ & aurum coronarium, & tertias seminis dimidiámq. partẽ fructus arborei solitã mihi cedere, ab hodierno in posterum vobis remitto: simúlque qꝫ in singula capita pendebatur ab his qui Iudæã incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariã, Galilæam & Peræam, vobis cõcedo in perpetuum. Et Hierosolymitanam vrbem sacrã esse volo, & ius asyli habere, immunémq. esse cũ suis finibus attributis atq. decimis. Arcẽ etiã eius permitto Pontifici vestro Ionathæ, vt quos

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

a *Ionathas Pontifex exercitum colligit.*

b *Demetrium se promissis in amicitiam Ionathæ insinuare conatur.*

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eius cõſtituat. Eos quoque Iudæos, qui in re belli capti ſeruitutẽ in noſtra ditione ſeruiunt, in priſtinam libertatem reſtituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto, Sabbatis item & feſtis ſolẽnibus, & tribus diebus ea præcedẽtibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant liberos & ſine moleſtia degere volo: & quicũq. ex eis mecũ militari voluerint permitto, dũtaxat vſq. triginta milliũ numerũ: idq. ea cõditione ſtipẽdiorũ qua ceteros meos milites. Habebo etiam eos in præſidiis & in meo ſatellitio, & principes eorũ in aulicorũ meorũ numero. Permitto etiam, vt patriis vtãtur legib., & ipſi & tres attributæ eis præfecturæ: vtq. Põtifici curæ ſit, nequis Iudæus aliud templum præter Hieroſolymitanorum religionis ergo adeat. Præterea do in ſingulos annos ex meis rationib. in ſumptus ſacrificiorum quindecim millia ſiclorũ argẽti, & quod pecuniæ ſuperfuerit veſtrũ eſſe iubeo. & decem illa drachmarũ millia, quæ de tẽplo accipiebãt Reges, ſacerdotib. atq. miniſtris templi remitto, ad quos ea pertinere compertũ mihi eſt. Quicunque etiã cõfugerint in templum Hieroſolymitanũ, fanúmq. contiguũ, ſiue ob debitam Regi pecuniam, ſiue alia de cauſa, immunes ſint ab omni vexatione, tam ipſi quàm eorũ facultates. Permitto etiã, vt reparetur templũ, & operum ſumptus de meis pecuniis fieri iubeo: ſicut & mœnia & turres altas æquè de meo volo ædificari. tũ ſi quæ ſunt loca per Iudæã apta ad ſtruendas arces, imponendáq. præſidia, & hæc meo ſumptu muniãtur. Atq. hæ fuerũt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexãder autẽ Rex magnis copiis contractis tã è mercenario milite, quàm eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in

a Alexandricum Demetrio pugna & victoria.

hoſtem

hostem duxit, collatísq; signis sinistrum cornu Demetrij oppositam sibi aciē terga coegit vertere: hærentésq; diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: vbi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est, Circumdatum enim corona cōfixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus cōfectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam antè demonstrauimus.

Ante Christum nat. 3813.

Ante Christum nat. 151.

De templo Dei ab Onia ædificato.

CAP. VI.

ONias[a] autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandrię degebat apud Ptolemæum Philometorē, vt iam antè diximus, videś Iudęam vastatam à Macedonibus, eorúmq; Regibus, & sibi æternam memoriam parare volés, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maximè Prophetæ Esaiæ vaticinio, qui antè DC. amplius annos prænūciarat fore omninò, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ eiusdem epistolam: Dum in bello

Hedio & Ruffinus Cap 4.

[a] *Onias, Pontificis Oniæ filius, in Ægypto templum ædificare molitur.*

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 164.

ſtrenuam vobis operam nauans cum Deo variis regiones obirent, animaduerti apud Cœleſyriã & Phœnicen & Leontopolim, quæ eſt in præfectura Heliopolitana, aliiſque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo malè inter eos conuenire: quod & Ægyptiis vſu venit, propter multitudinem templorum & diuerſitatem religionum. Et quia locum idoneũ inueni apud caſtrum quod agreſtis Bubaſtis dicitur, plenum varia materiã ſacriſque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic eſt nulli ſacratum numini iámque collapſum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo extruere ad Hieroſolymitani illius ſimilitudinem, pari etiam modo & menſura, pro ſalute tua & Reginæ, atque librorum veſtrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illue conuenientes, quo magis alant mutuam concordiam, eo accommodatiores ſint tuis vſibus. Nam & Eſaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo ſacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex, & ſoror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt ſuam pietatem per epiſtolam, quam et reſcripſerunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis à ſe in Oniæ caput reiecerunt. Sic enim reſcriptum habet. Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus poſtulas vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanę collapſum templum repurgare, quod vocatur agreſtis Bubaſtis, quod ſanè miramur, ſi poterit acceptum eſſe Deo, templum ſtatutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Propheram Eſaiam iam olim hoc prædixiſſe, permittimus tibi hoc, [illegible] Valuit legis obſeruatio [illegible]

Templum, concedente Ptolemæo, in Ægypto ædificatur.

hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exstruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus & non peræquè opulentum. Mensuram verò eius & vasa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarẽt cerimonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio[a] est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad Regis cognitionem peruenirent: dum Iudæi contendunt, iuxta Mosis præscripta Hierosolymitanum templum esse legitimum, Samaritæ verò Garizitanum: prouocatúmque est ad Regem & amicorum eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis calumniæ succumberent, morte mulctarentur, patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalæ filius, iurauerúntque per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iusiurandum non seruasse deprehẽderetur. Itaque Rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant solliciti, propterea quòd iuxta Hierosolymitani templi, ægrè ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendénsque per continuas Pontificum successiones Sacerdotij vsque in sua tempora propaga-

Ante mundi 5104. Ante Christum nat. 162.

De bello Iudaico lib. 7. cap. 37.

[a] *Seditio inter Iudæos & Samaritas sacrorũ causa exorta.*

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 150.

tionem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donatiis: Gazitani verò, ac si omninò nullam esse vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam verò & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudeis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit.

CAP. VII.

Hegio & Ruffinus Cap. 5. 1. *Mac.* 11.

a *Alexãder Rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam ducit.*

Cæso[a] autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit se gratulari sibi de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium, iussitque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias, subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum venisset ad Reges, amplisque muneribus vtrunque donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro

tribunalimandauitq; ſuis ducibus, vt in mediũ vrbis eo producto, præconis voce edicerent nemini licere accuſationem contra hominem inſtituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto cùm manifeſtum eſſet, quanti Rex eum faceret, aduerſarij qui ad accuſandum parati venerãt, ſubduxerunt ſe, veriti ne ipſis potius mali aliquid accideret. Tanta autem benevolentia Rex hic Ionatham proſecutus eſt, vt ei primum locum in amicorum ſuorum numero aſſignauerit.

An. mundi 3824. Ante Chriſtum ant. 150.

Demetrium Demetrij filium deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathan recepit.

CAP. VIII.

ANno autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenariis militibus à Laſthene Cretenſi, ſoluens ab ea inſula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer eſt perturbatus; móxque è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrij aduentum in tuto conſtitueret, interim Cœleſyriæ Apollonio Dauo duce præpoſito. Is profectus cum exercitu Iamniam, miſit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum ſolum pro ſuo arbitrio viuere, non ſubiectum Regis imperio: & ſibi ipſi eſſe opprobriũ quòd eum ſub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus deſidens, putes te poſſe aliquid: ſed [b] ſi confidis tuis viribus, in campum deſcende, vt, ferro decernamus, vter noſtrum ſit virtute præſtantior. Ne ſis tamen inſcius, quòd è ſingulis vrbibus fortiſſimi mecum militant, aſſueti ſemper tuos maiores vincere.

Hedio & Ruffinus Cap. 6. a *Demetrium Demetrij filium ex Creta in Ciliciam traiecit, Syriámque occupare conatur.*

b *Vbi armis fidens.*

Ann. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est & in quo nullum præsto est victis refugium. His verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha: assumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cúmque venisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in plapitiem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas verò progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret: cúmque mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo: cúmque prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis excipetet tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à mane vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon.

a Apollonius cit Ionatha prælium cõmittit, & ab eo fugatur.

Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt; sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planitiem. Ionathas [a] autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis, reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit, suæque numerus tam eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cũ extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eũ Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterùm Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & sociũ: & [b] misit ei virtutis ergò fibulam aureã, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per [c] idem tempus Ptolemæus Philometor cum nauali bus & terrestribus copijs venit in Syriam, Alexandro genero lasurus auxilium, alacriter excipientibus ipsum iussu ciuitatibus vsq; Azotum, vbi obtundebatur querimonijs deplorantium Dagonis templi incendium: accusabántque populariter Ionathã autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum vã-

An. mundi 3828. Ante Christum nat. 146.

a *Ionathas victos Azotum vsque persequens Dagonis fanum concremauit, cæsis multis hominum millibus eo confugerant.*

b *Alexãder donat Ionathe mittit.* Hedio & Rufino Cap. 7.

c *Ptolemæus Philometor, Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit.*

Anno mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

stasset ferro ac flammis, & plurimos eiusdem dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulante eorum audiente querimonias. Ionathas [a] verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vsque Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam [b] autem Ptolemaidem peruenit, minimũ abfuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri insidiis per Ammonium eius amicum appetitus, quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui eum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earũ fuisse autorem, & coepit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæsus, dum amicta fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & læsi aduersus Demetrium auxilij, abstracta à marito filia cõfestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, vt data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatã coniugem perlibenter amplexus est. vnus etiã reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facilè impulsi sunt, vt eum ex vrbe eicerent. Hoc ita elapsus ex Antiochia venit in Ciliciã. Ptolemæus verò vrbem ingressus & à ciuibus lætè cõsalutatus est, & ab omnibus, postea duo

a *Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur.*

b *Ptolemæo à generis insidias struere Alexandrum euiũ de cæsa filia ab eo abstracta Demetrio promittit.*

bi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti verò alterum. Sed [a] cum esset natura iuitus & nimiæ potẽtiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione, persuasit eis, vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorũ beneficij quàm odiorũ quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratorẽ ei fore vitæ rectè instituendæ & administrãdæ Reipubl. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterùm cùm Alexander ducens validum exercitũ è Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum vastaret rapinis atq; incendiis, occurrit ei Ptolemæus vnà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & [b] victos Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratúmq; aggressi hostes vulneribus in caput inflictis in periculũ extremũ adducerent, ni ereptus esset interuẽtu fauentium. attamen per integrum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demũ respirãs à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animũ & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & [c] ipse vitã finiit. Alexander autẽ cognominatus Veles, per annos nouem regnum obtinuit, sicut aliàs indicauimus. Demetrius autẽ cognomine Nicanor

Ann. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a *Ptolemæus Asia regnũ sibi oblatum Demetrio tradendum suadet.*

b *Alexandri victi in Arabiam fuga & cædes.*

c *Mors Ptolemæi.*

ann. mundi 3816. ante Christum nat. 144.

regno potitus cũ esset prauo ingenio malè tutꝰ & abat Ptolemęi milites, oblitus & auxilij & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens intercesserat. Illi verò perosi hominis ingratitudinẽ receperunt se Alexandriã, elephantis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas Põtifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est oppugnare arcẽ Hierosolymis & Macedonicũ præsidiũ, cũ desertoribus religionis qui eò cõfugerant. Hi primum cõtemnebant conatus Ionathæ, quòd satis fideret loci mũnitionibus: tãdem nocte aliquot scelesti elapsi perueuerunt ad Demetrium, arcis oppugnationẽ nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cũmq; peruenisset vsque Ptolemaidem, acciuit eum ad se per literas. Ille [a] nõ intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, aliáque xenia deferens venit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit Regis animum: tractatáq; honorificè, confirmatus est in Põtificatu, quemadmodum & à superioribus Regibus. Accusatoribus autem eius transfugis fidem non habuit: verùm etiã rogatus vt pro Iudæa vniuersa tribúsq; attributis ei toparchiis, Samaria, Ioppe, & Galilæa, CCC. tantũ talenta penderentur, concessit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorũ genti gaudiũ. Exemplũ epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti nostro, misimus ad vos vt sciretis: Rex Demetrius Lastheni gaudium. Genti [b] Iudæorũ amicis nostris, & iura amicitię seruantibus, decreui benevolentiæ gratiam referre. quapropter ea præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quæcunq; solebant annis me Regis soluere, & siquid adhuc est reliquum, aliáque

[a] *Ionathas Demetrium muneribus placat.*

[b] *Demetrij ad Lastheni diploma, in quo Iudæis immunitates promittit.*

Ann. mundi 3820. ante Christum natum 144.

a *Demetrium militum odium conciat, stipendium pacis tempore mittendo.*

Hedio & Rufino Cap. 8. 1. Mac. 11.

b *Diodotus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexandri filium petit.*

c *Ionathas legatione cum muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudæa castellis eiiciat, rogat.*

gliq; tributa pro fructu terræ atq; arboribus reportaret sibi ea relinqui: & aurum coronarium & quicquid hactenus exigebatur in posterum. Quæ igitur vt huius scripti exemplar missum audit Ionathes, arcem Hierosolymitanam arctissimè præsidijs munit, & impios transfugas reliquosque qui arces tenebant in ea regione, legatione cū muneribus missa ad Demetrium, rogabat eum vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret. Qui non modo tantum ei tribuit, sed insuper

Tryphon vsurpato regno Demetrium Antiochi Alexandri filij regnum assequitur, recepto Ionathe.

CAP. IX.

Eam allegationem missam à Demetrio ad Ionathem referens quidam ex Alexandri ducibus gentis Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, venit ad Malchum Arabē, qui educandum Antiochum Alexandri filium Antiochi dederat: & eum indicauit, et quia non esset Demetrio militer, suasit vt sibi Antiochum traderet: effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, quòd nō satis ei fideret: tandem Tryphon cum assiduis precibus

An. mundi 3830. Ante Christum nat. 144.

ctam gratificaturum se ei polliceatur est, quòd primùm leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitiæ mitteret auxilia, quãdoquidem sui milites ad hostẽ deficerent, mõxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterùm Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eũ per occasionẽ aggredi, videntésque auxilium ei venisse à Ionatha, & cõsiderantes breui augendas eius vires nisi maturè præuenirent, corruptis animis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui [a] videns populum animatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, constitit cum Antiochensibus, & superatus numero cõpulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cùm tutò facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendiũ totã vrbẽ peruagatũ est, propter densitatem ædificiorũ, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrãtibus succurrere, in fugã se verterunt. Tũ Iudæi de vno tecto in aliud trãsilientes, miris modis eos infestabãtur. Rex autẽ animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium: per diuersos angiportus eos aggressus multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & cõcessa audaciæ venia, seditionẽ conspescuit, donatósque Iudæos præda quã ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi [illegible] eius victoriæ, remisit ad Ionathã

[a] *Rebellio Antiochensium: & vltio eam sub secuta.*

non

non tàm præclaro virtutis eorum testimonio, postea tamen ingratus apparuit, & nõ seruauit pollicita, bellũ etiam minatus, nisi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regib. pẽdere. Feciſſetq; etiam ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatũ cõtra Ionathã factũ in illũ potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriã cũ Antiocho etiam tũ adolescente, diadema eius capiti impositum & defitentibus ad se omnib. militibus qui fraudato stipendio fuerant, aperto a bello Demetriũ adortus est: & uno prælio factus superior, cum elephantos, tũ Antiochenã vrbẽ illi adeãtia cõpulsos in Ciliciã cedere. Tum Antiochus adolescẽs missis literis & legatis ad Ionathã, socium & amicũ eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, cõtectis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant ad hæc aurea vasa & pocula vestémq; purpureã & iuuenẽdi misit ei, necnõ fibulam auream cooptato inter amicos primarios. Simonẽ etiam eius fratrẽ militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Aegyptũ, præposuit. Ionathas b verò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonẽ misit, amicum se & sociũ professus, gesturúmque vna bellum contra communẽ hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quod pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere. confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus, & cùm Ascalonem venisset: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hos-

Ann. mundi 3820. Ante Chri. ſum annum 144.

a *Demetrio Antiochia adimitur.*

b *Ionathas ob accepta beneficia, operam ſuam Tryphoni contra Demetrium offert, & præbet.*

3800. Anno mundi 3800. Ante Christum ann. 144.

tatus est, quemadmodum alias vrbes Celesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochū, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent; erat enim multa causa cur ad hoc cōsentire deberēt, quibus persuasis vt possent auxilia ad Gazaros peruenit vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi claudere, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se cōiungere: quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbem ipsam vi oppugnaret. Igitur vniuersis circumquaque ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu ipse vicos Samariæ incendiis funestauit. Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interea auxilium à Demetrio, de spem quoq; in certam propter diuturnum distantiā facile existimantes, illo obsessi necessitati fuit consulere: & missis ad Ionathan nunciis recepti sunt in societatem æquæ amicitiæ. Aliquando enim homines non ita sæpe malo docti intelligūt quid sit vtile, cùm deberent sapere ante acceptum incommodum, & vitrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò accepit obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde totam regionem vsq. Damascum obibat. cùmq. Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quæ propè qua est Tyriorum agros & regioni Galilææ, vehementèque Ionathan abstrahere à Syria tentasset opem Galilæis ferè ditionis hominibus, occasionem eò properè Simone fratre ad Iudææ præsidia relicto. & collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitissimum. & incessum à Demetrianę factionis hominibus, vt iā antè diximus, qui cum aggeribus simul ac machinis vehementer infestaret, veriti ne occupato per vim loco ad vrbem ipsam perueniret, per nuncium rogabant

Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.

Simo-

Bimone, vt sibi liceret vrbem ipsi Bethsura, in eo
finibus decedere & proficisci ad Demetrium.
illi verò data est in hoc vt postulabat fide, pro
Macedonico suo ibi collocauit præsidio. Inte-
rim Ionathas in Galilæa motis à regno Gennes-
sara castris quæ primùm posuerat, in campum A-
sor progressus est, nescius hostem esse in eo. De-
metriani verò qui ante vnum diem aduentum e-
ius præsenserant, collocatis prius in monte insi-
diis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos con-
spicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos
pro tempore ad certamen instruit. Sed cùm à tergo
se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne in-
tercepti in medio contrucidarentur, in fugam se
dederunt, ita vt penè omnes Ionathan deserer-
in periculo. Soli duces Matthias Absaloni & Iu-
das Chapsi cum quinquaginta virorum fortium
manu permansertunt: qui a à desperatione sum-
pta ad vltimum impetu aduersam hostium fro-
tem impulerunt, vt territi ceu furentib. cederent.
Tum verò illi qui Ionathan destituerant, viden-
tes fugientem & inclinatam hostium aciem, reuersi in
prælium iam in aperta fugam versos persequeban-
tur, donec ad Cedasa ventum est, vbi intra castra
compulsi sunt. Ionathas autem egregia victoria po-
titus, recepit se Hierosolyma. Et b cùm omnia
sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, mi-
sit Romam legatos de renouanda amicitia, quib.
dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuise-
rent Lacedæmonios, eósq; cognationis admo-
nerent atq; fœderis. qui postquam Romam venerunt,
expositis ad senatum postulatis Ionathæ Pontificis,
quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis
quæ volebant omnibus, acceptisq; literis com-
mendaticiis ad Reges Europæ & Asiæ, quò tu-
tius possent iter facere, in reditu peruenerunt
etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis lite-

Ante Christum 3820. Ante Christum natum 144.

a *Ionathæ fuga et Demetrij milites.*

b *Ionathas renouat amicitiam cũ Romanis & Lacedæmonijs.*

An. mundi 3821. Ante Christum nat. 143.

ras à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quàm priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus benevolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus cum diuinã faciẽtes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Sit cùm multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperũt, & decretũ publicũ de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc[a] tempore tres Iudæorũ sectæ erant quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Pharisæorum dicta, altera Sadducæorũ, tertia Essenorum. Horum[b]

[a] *Tres Iudæorum sectæ.*

[b] *Pharisæi.*

Pharisæi

Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in sua potestate esse aiunt, vt vel fiant vel non fiant. [a] Esseni verò omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quàm infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractabimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porro [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Ionatham qui comperto eorum aduentu properè in Amathensem agrum occurrit: nolebat enim eos sine impedimento Iudæa inuadere, cúmq. ad quinquaginta stadia propè hostem castra posuisset, misit qui res hostium & munitiones perspecularetur, qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quòd ex improuiso hostis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, dispositis etiam extra castra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum iussum parato esse animo, etiam si noctu pugnare opus sit, nequid eos hostium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt sensere Ionatham præmonitum, hærebāt inopes consilij, hoc ipso turbati, quòd viderent nihil sibi successurum absque insidijs, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quò magis hostem fallerent, noctu discesserunt. At Ionathas manè castra adortus postquā deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in

An. mundi 3821. Ante Christum natum 143.

a *Esseni.*
b *Sadducæi. De bello Iudaico lib. 2. cap. 12.*
c *Demetrij duces Ionathā monent: nihil sibi successurum videntes noctu discedunt.*

An. mundi 3821. Ante Chri. nat. 143.

tuta loca se receperant. Flexo [a] igitur in Arabiã itinere, & Nabatæis vastatis, abactáque præda & captiuis abductis, Damascum veniẽs illic omnia vendidit; Per [b] idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsque Ascalonẽ, opportuna loca firmabat præsidiis, atque ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen cõtendit: eíque occupatæ validum imposuit præsidiũ, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi [c] Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo templum septum fuerat rursum reficerent, turribúsque aliis additis munitiorem redderent, vtque alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent, præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragiis populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negociũ. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapiis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atque Macedonibus pollicẽtibus deditionem si veniret, atque etiam contra Parthorũ Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè facilè se deinde exturbaturũ Tryphonem è regno Syriæ, vt [d] verò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hómin-

a *Ionathas in Arabiã proficiscitur, & Nabateos vastat.*

b *Simon Ionatha frater Ioppen occupat.*

c *Ionathas & Iudæi Hierosolyma & arcẽ reficiunt.*

d *Demetrius in Arsacem Parthorum Regem mouet, prælióq. superatus, capitur.*

hunc

bus collecto valido exercitu, bellum Arsaci inuulit, & superatus prælio, amissoque exercitu ipse viuus in potestatem hostium venit, sicut alibi narrauimus.

Ann. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

CAP. X.

TRyphon autē cognita calamitate Demetrij, nō amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonā pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud maius videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducib. vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem benevolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitū, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcésque finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus credénsque verè & benevolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus, ex his duo in Galilæa reliquit, mille verò secum duxit, Tryphonem prosecutus

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. *Mac.* 12. 13.

a *Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens Ionathæ comitibus eius se oppositurū insidiatur, & per dolū capitur.*

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.

Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, vinus captus est, militibus eius ad vnum contrucidatis: móxque missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionathæ capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vnde venerant, retrò reuersi sunt.

Quòd Simoni Iudæorum genti & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.

CAP. XI.

1. Mach. 13.

a Ionathæ desiderium omnes Hierosolymis capit.

HIerosolymis [a] autem postquam auditũ est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent nè destituti eius prudẽtia simul & fortitudine, infestarẽtur à finitimis, qui in eam diem metu Ionatæ cohibiti tum videbantur, velut dato signo cooriturí: & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum, nec eos fefellit sua expectatio. quamprimùm enim auditum est necatum esse Ionathan, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere, quin [b] & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæã inuadere. Simon [c] autẽ videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in tẽplum populũ, sic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro libertate

b Iudæam finitima gẽtes, sicut & Tryphon inuadunt.

c Simon Ionathæ frater conuocato in templũ populo, se patris ac fratrum vestigia sequutum pollicetur.

bertate mortis periculis nos expoſuerimus, quibus domeſticis exemplis excitatus: cum nō nouum ſit in noſtra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitā impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non deſit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnū vel pati vel facere, ſequimini alacriter quocunq; duxero. neque enim ego melior ſum meis fratribus vt vitæ parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis ſemper viſum eſt lōgè pulcherrimū, ſcilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipſe per ignauiā ſubterfugiā: quin potius certū eſt germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hoſtibus exigere dabitur, vōſque vnà cū vxoribus & liberis ab eorū iniuriis eripere, & inſuper templi ſanctimoniā tutam præſtare ab illorū impia violētia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, niſi quòd exiſtimant deſtitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accenſa multitudo, recepit animos & fiduciam, & poſita formidine auſa eſt meliores ſpes cōcipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere a Simonem imperium accipere, & in locū fortiſſimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ ſuccedere. nunquam enim ſe detrectaturos iuſſa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiā eſſent idonei, aggreſſus eſt vrbem mœnibus cingere, cōmunireque celſis & validis turribus. quo b opere perfecto, miſit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Abſalomi filium, iuſſum habitatores eius populariter inde eiicere, veritus ne vrbem Triphoni traderent. ipſe interim manſit Hieroſolymis ad vrbis cuſtodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno

Ann. mundi 3823. Ante Chriſt. nat. 141.

a *Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus ſuccedit.*

b *Simon Ionathæ Abſalomi filiū, Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, mittit.*

Ante mundi 3823. Ante Chri. nat. 141.

exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copiis iuxta oppidum Adida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon [a] verò cognito quod Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabátque vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam redderet. At Simeonem technæ eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subessent insidiæ. præstabilius tamē esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis cōditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit, atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphō non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem. volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitque vsque Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi cōmeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadē nocte venturus Hierosolyma: sed quia pes eam noctem multa nix delapsa viam operatam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factū

[a] *Tryphon fraudulēter spem fratris redimendi, propositis conditionibus, facit Simoni.*

est eius

est, eius propositum, & motis inde castris Cœlesyriam rediit propere: obiitque [a] in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris Ossa in Modim & parernum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi [b] amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido, excitato enim in latè conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum ad hæc pyramides septem parentib. & fratribus cuique vnam erexit mira tam magnitudine quàm pulchritudine, quæ durant vsque ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæterique domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est exacto Pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo [c] sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimum septuagesimũ ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto [d] autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optimè de gente sua meriti. nã huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Demolitus [e] enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculũ, neve inde vbi aliquod incommodum inferendum, quo facto visum est ei operum præsidium, si mõs esset, in quo sita fuerat

Ann. mundi 3823. Ante Christum natum 141.

a *Ionathas à Tryphone interficitur.*

b *Monumentum Ionathæ.*

c *Immunitas tributis Iudæis parta.*

d *Auctoritas Simonis.*

e *Simon Hierosolymorum arcem expugnat.*

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 140.

complanaretur, vt solum templum emineret: effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiariis in eã diem Iudæi passi fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerẽtur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeóq; permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per tricennium neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.

CAP. XII.

NOn multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat, sparsóq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferret, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi [a] adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei concilio deferunt. Ille [b] verò adeptus iam concupitam potestatem nõ amplius dissimulare prauum imperium voluit, quod priuatus tegere conatus est, quò magis animos hominũ sibi conciliaret, quibus primum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit; id quod [illegible]

Hodie & Rufinus Cap. 10. 1. Mac. 15.

a Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.

b Tryphon ad regnũ e-nectum cõcupitam potestatem quã priuatus tegere conatus fuerat ostendit.

a Cuiùs pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciâ cum liberis se inclusserat. Et cùm Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens, fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quò postquã venit Antiochus, affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellũ Tryphoni intulit: quem b prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsq; Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent, qui & postulata eius libenter admisit. & mox misso cõmeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochũ ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cùm perfugisset Apamiam vrbe vi capta c interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.

An. mundi 3827. Ante Christum nat. 337.

a *Tryphonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorẽ deficiunt quæ Antiocho Sotere coniugiũ & regnum offert.*

b *Antiochus Tryphonem regẽ Syria, in Dora obsidione cingit.*

c *Tryphonis cædes.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

Bellum inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius à Iuda profligatur.

CAP. XIII.

CÆterùm Antiochus ob inuãtam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatẽ redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu se obijcit: præmissisq; d cũ fortissimo quoq; filio, ipse omnes aliquot copias subsequ-

d *Simon cũ filijs Cendebæum regione expellit.*

Ann. mundi 3831. Ante Christum nat. 133.

batur diuerso itinere: positisq; compluribus insidiis inter angustias insidiis nusquam non rem gessit ex sententia, & in omnibus congressibus factus superior, reliquū vitę in pace exegit, cū & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Quod Simon à genero suo Ptolemęo in conuiuio per dolum occisus est.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremò in cōuiuio cæsus, insidiis generi sui Ptolemęi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertiū quoq; Ioannē, cui & Hyrcano fuit nomē interficerent. adolescēs autem hoc præsentiens maturè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simúlq; odio quo Ptolemæū prosequebatur populus. Is enim volentē eum ingredi per portā aliā fortiter repulit, eò quòd iam Hyrcanum receperat,

a *Nulla fides pietāsq. ne in socero quidem. 1. Mac. 6.*

b *Ptolemaeus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum sterqin naturalem valere, matrem & germanos quos captos tenebat, in muru, ni ab oppugnatione desistat, præcipitandos locat. Historiarū Biblicarum finis.*

Quomodo frustratis Ptolemaei conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

CAP. XV.

ILle igitur recepit se in quādam arcem supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset, æduxit b cōtra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum, cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus cōspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi Hyrcanus ab oppugnando desisteret, at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantū se cruciatis

Mhearí ſuis cariſſimis, ſtatim in primo conatu elangueſcebat. Mater tamen ad eum manus tẽdens ſupplicabat, ne molliretur affectibus, ſed potius indignitate rei motus daret operam, vt tedactum in poteſtatem inimicum afficeret pœna, & vlciſceretur homines ſibi natura coniunctiſſimos, gratum enim ſibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo ſcelerum ſuorum ſuppliciũ lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad aſſultũ maiore impetu faciendum, ſed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigeſcebat ſtatim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cúmque hoc pacto traheretur diutius obſidio, ſuperuenit annus ille quo ſolẽnne eſt Iudæis ceſſare ab operibus, recurrente anno ſeptimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occiſis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenſes inuaſerat tyrannidem.

Ante Chriſtum nat. 133.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300 talentis fœdus cum eo iniit.

CAP. XVI.

ANtiochus autem memor iniquamodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggreſſus eſt, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, ſexageſima ſecunda ſupra centeſimum olympiade: vaſtatiſque agris Hyrcanum in vrbem ipſam cõpulit. eam ſeptenis caſtris cum cinxiſſet, primũ nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandẽ ſub occaſum [b] Pleiadis delati imbres fuerũt remedio poſtremò ad ſeptẽtrionalẽ muri partẽ quæ planior erat aditum, exci-

Hegio & Ruffinus Cap. 15.

a *Antiochus Hyrcanum in vrbem compulit.*

b *Pleiadis ſeptem ſtellæ*

An. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

tatis centum turribus quæ surgebant vsque tertiam contignationem, impositisq. in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicíq. fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebrò excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderẽt, afficiebãt hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora facile, Hyrcanus autem postquã cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria [a] secretam infirmiorum turbã eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erãt idonei. Antiochus autem excluſos vetabat progredi, ita vt miserabiliter obtritãtes mœnibus conficerẽtur inedia. sed [b] cum superuenisset festum scenopegiæ, miseratione suorũ rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiã rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum cõcederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus, victimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tã aurea quàm argẽtea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carnũ illarũ templũ aspersserat, violatis Iudæorum legibus simul & ceremoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnib. Hyrcanus [c] verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eũ misit: rogantes, vt liceat sibi patrijs vtere legibus. tum Rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorũ pietate, impetrauit vt obsessi arma sibi traderẽt, & vectigalia

a *Infirmior turba eiusdem se secta recipitur.*

b *Antiochus Scenopegia gratia septem dierũ inducias Iudæis concedit.*

c *Hyrcanus cũ Antiocho soluta obsidione fœdus facit.*

Ita Ioppes cæterarúmque extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent. promittens pacem eis se daturum his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quod vitarent exterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt Regi dare obsides, & 500. talenta insuper: quorũ trecẽta mox representata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater, deiectáq. mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cęterùm [a]Hyrcanus aperto monumẽto Dauidis, qui olim Regum omniũ fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quibus pecuniis fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cũ Rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissimè, quin & profectũs in expeditionẽ Parthicam secutus est vnà cum auxiliis. Testis [b]est nobis Nicolaus Damascenus, sic scribens: Antiochus erecto trophæo ad Lycum fluuium, vbi Indatẽ Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quã non licebat eis inter facere. Et verũ est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & [c]vita simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in aliis cõmentariis diximus.

Ann. mundi 3838. Ante Christum nat. 116.

a *Hyrcanus ingentem pecuniarum ex Dauidis monumento profert.*

b *Nicolaus Damascenus.*

c *Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.* Hedio & Ruffinus cap. 19.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CAP. XVII.

Cæterùm [d]Hyrcanus, audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exerci-

d *Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in mõte Garizim desolatum.*

An. mundi 3840. Ante Christum nat. 124.

tum, ratus id quod erat, inuenturũ se eas vacuas propugnatoribus, Medabam igitur non sine labore sexto demum mense vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq. Garizim cum gente Chutæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200. Hyrcanus verò etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Mariſſam, subiugatísque omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi mallẽt è propriis pelli sedibus. at [a] illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuẽdi formulã: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterùm [b] Hyrcanus pontifex renouaturus cũ Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his cõditionibus. Fanius M. Fr. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id. Februarias præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cũ populo Romano, de negotiis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaráque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituãtur hæc omnia, néve militibus Regiis liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & vt eo bello per Antiochũ attentata præter decretũ Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & pretium agrorum exhimere; qui eo bel-

a *Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt.*

b *Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat.*

Ann. mundi 3844. Ante Christum natum 120.

to bello denuntiati sint, & vt literæ commendaticiæ legatis dentur ad Reges & liberos populos, quò totius possint reuerti in patriam. Quib. de rebus visum est Senatui renouare societatem & amicitiã cum viris bonis, & missis à bono atq. amico populo. De literis aũt scribendis responsum est, curæ futurũ senatui quàm primum ab aliis negotiis vacauerit, & daturum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mãdatúmq. est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo cõmodius se referre possent in patriam, atque ita publico sumptu Legatos prætor domum remisit, cum commendaticiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidẽ pontificis rerũ status hic fuit. Demetrius aũt Rex, cupiens bellũ Hyrcano inferre, opportunitatẽ non habuit, inuisus ex æquo tã Syris quàm suis militibus propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconẽ, rogantes, vt aliquẽ ex Seleuci genere eis daret, quem possent Regem sibi cõstituere, cũmq. is misisset Alexandrum Zebinã, commisso prælio [a] Demetrius vincitur, & refugiẽs è pugna ad Cleopatram vxorẽ in Ptolemaidẽ excluſus est ab ea: delatũsq. inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu miserè vexatus tandem interficitur. Alexander autem Regnum adeptus fœdus ferit cum Hyrcano pontifice, deinde [b] petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio in prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnũ Syriæ consecutus, nõ ausus est expeditionẽ contra Iudæos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus, eodẽ nomine dictus Antiochus, copias cõtra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouẽs, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyzicẽni, eò quod in illa vrbe educatus sit, patrẽ

a *Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur.* Hedio & Ruffinus cap. 17.

b *Alexander in conflictu cum Antiocho Gryphe cæsus.*

Ann. mundi 3852. Ante Christum. 121

autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyziceno vbi pervenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano[a] interim per totum illud tempus agente in pace continua. mox enim post Antiochi eædem defecerat à Macedonibus, iámque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius. sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se arcebat mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentẽ pecuniarum vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: vidénsque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facilè despexit.

a *Hyrcanus dum fratres inter se bellis laborant, in pace vitam*

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.

CAP. XVIII.

QVapropter[b] duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocatur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorũ & sociis, sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq. vrbẽ fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quib. vrgentibus & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremò Antiochi Cy-

b *Hyrcanus obsidet Samariam.*

zicenũ

ziceni opem implorauerint. qui [a] cum veniſſet properè, victus eſt ab Ariſtobuli militibus: & inſequentibus eum fratribus vſque Scythopolim, ægrè euaſit. at illi reuerſi contra Samaritas rurſum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter ſex armatorum millibus, quos ille inuita matre & tantum non imperio per eam deturbatus miſerat, primum vagabatur per ditionem Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere quod eſſet impar viribus, exiſtimans tamen ſe vaſtandis agris effecturum, vt Hyrcanus obſidionem Samariæ ſolueret. Sed poſtquam multos è ſuis amiſit exceptos hoſtium inſidiis, profectus eſt inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quàm prudentius cum hoſte congreſſus, profligatis ſuis & ipſe inter alios cecidit. Epicrates [b] autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifeſtè Iudæis prodidit: nec [c] quicquam Samaritis obſeſſis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam ſolo eam æquauit. inductis illò torrentibus, quorum eluuie ita cuncta fœdata ſunt, vt ne veſtigium quidem ſupereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano Pontifice dignatum eum eſſe diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipſa die qua eius filij conſeruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex [d] ipſe ſolus in templo odoramenta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: idque mox progreſſus renũciauit multitudini, & paulo poſt certius comprobatum eſt eius oraculũ.

Ann. mundi 3854. Ante Chriſtum nat. 110.

a *Antiochus auxiliatur Samaritis, ab Ariſtobulo cæditur & fugatur.*

b *Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.*

c *Hyrcanus Samariam capit.*

d *Hyrcano in templo per vocẽ, filiorũ de Antiocho victoria nũciatur.*

Ann. mundi 3854. *Ante Christum nat.* 110.

Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam reliquámque Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra [a] enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt aliàs diximus, ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut [b] & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum venerunt in Cyprum, quíve pòst à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæũ. soli verò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginã essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed [c] præcipuè Pharisæorum secta malè ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, vt etiamsi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi, quos cũ aliquando vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam voluntatem, quod nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipsi doceant: attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iusticię præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauisus est eorum testimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus:

a *Chelcias & Ananias Cleopatræ copiũ duces præpositi.*

b *Strabo Cappadox de Iudæorũ fide.*

c *Hyrcanus & Pharisæi hostes.*

Mosus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, si vis esse iustus, abdica te pontificatu, & contentus esto principatu populi. Illo verò causam rogante, cur ita hoc postularet: Quia, [a] inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuam captiuam fuisse regnante Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum [b] Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Pharisæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de communi Pharisæorum sententia conuitiatum Eleazarum: quod si dubium videatur, manifestum fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignum censeant. Quod [c] postquam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententia se cognituros, an ex eorum consensu factum sit sibi conuictum, & illi satis putarunt, si vinculis castigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens sit in animaduersionibus: vehementer exacerbatus est, quasi iam compertum haberet eos esse autores opprobratæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, in tantum, vt, desertis Pharisæis, ad Sadduæos deficeret, & abrogatis illorum constitutionibus earum obseruatores pœnis afficeret: atque hinc factum est, vt & ipse & eius filij parum gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodum aliàs opportunius dicetur. Nunc enim indicandum est, quòd [d] multas constitutionum à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quæ non sunt scriptæ inter leges Mosaicas: & ideò Sadducæi his autoritatem abrogant, dicentes oportere eas tantum seruari, quæ scripto continentur, atque

An. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

a *Eleazarus Pharisæus Hyrcano matris captiuitatem exprobrat.*

b *Ionathas Sadduceus Hyrcanum contra Pharisæos instãmat.*

c *Hyrcanus à Pharisæis ad Sadducæos deficit.*

d *Constitutiones Pharisæorum.*

An. mundi 3862. *Ante Christum nat.* 102.

hinc magna inter vtroſq; exorta eſt controuerſia, dum ditiores ſtant à Sadducæorum partibus, Phariſæi verò cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus ſectis & Eſſenorum tertia ſatis docuimus in ſecundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus [a] autem ſeditione ſedata, & poſt hãc exacta vita feliciter, elapſiſque vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis ſuperſtitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus eſt futurorum præſcientiam, vt [b] prædixerit duos maiores natu è ſuis liberis, nõ diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium eſt cognoſcere, quo magis patris eluceat diuinatio.

a *Hyrcanus moritur.*

b *Vaticinũ Hyrcani de filijs.* Hedio & Ruffinus Cap. 18.

c *Ariſtobulus Hyrcani filius, poſt captiuitatẽ Babylonicã diadema ſibi primus imponit.* d *Ariſtob. Antigonum in regni ſocietatẽ admittit, cæteros in vincula cõijcit. & matrem fame necat.* e *Ariſtob. Antigonum fratrem interficit.*

Ariſtobulus primus ſibi Diadema imponit.

CAP. XIX.

DEfuncto [c] enim eorum patre, Ariſtobulus natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema ſibi primus impoſuit, poſt CCCCLXXXI. annos, & menſes tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad priſtinas ſedes poſtliminio reuerſus eſt. cúmque [d] fratrem ſuum ſecundum Antigonum amaret, in ſocietatem dominationis eum aſſumpſit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominã rerum reliquerat) atque eò crudelitatis proceſſit, vt fame necaret in vinculis. poſt [e] matrẽ verò interfecit fratrem quoque, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni ſocietatẽ admiſerat, alienatus ab eo per calũnias, quas primo quidem

quidem reiecit, partim quòd eũ diligeret, partim quòd per inuidiam cõficta putaret. Sed cũ aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello quo tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus sacris splendidissimè ornatus in templum ascenderet cum armatorum comitatu, potissimum pro salute Regis vota facturus. Tum [a] hi quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hęc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebántque venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum Regem, quod stultum existimet cum regno solum potiri liceat, communicato honore contentum esse. Aristobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodã obscuro & subterraneo (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mandauítque vt siquidem sinè armis frater veniret, nemo eũ attingeret: quod si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At [b] Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quod armaturam eximiam sibi comparasset, cuperéque ita armatum contemplari, Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulum, contemplandum se præbiturus. cúmq; [c] peruenisset ad turrim Stratonis, quà valdè obscurus erat trãsitus, à

An. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

a *Antigoni apud Aristobulũ falsò accusatum.*

b *Aristobuli somnium verè fictio Antigonum dolo trucidare cupit.*

c *Vt ad eum.*

An. mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

satellitibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiam naturalem beneuolẽtiam. Sed illud maximè admiratu dignum est, quod [a] Iudas quidã, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedẽtem ad templum apud discipulos, qui eum ob hanc scientiam assectabantur, exclamauit pœnitere se iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud *Stratonis turrim moriturum* prædixerat: quoniam locus ille abesset DC. stadiis, & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculum esse, ne mentiatur suum oraculũ. Ad hunc modum solicito nunciatur Antigonum cæsum ad cellam subterraneã turris, quæ [b] & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, quæ post Cæsarea nominata est, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobulum [c] autem continò cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter detestaretur, ita vt postremo crescentibus dolotibus, sanguinem vomeret. eum quidam è ministris efferens, *diuina opinor*, ita volente prouidẽtia, prolapsus in eo ipso loco effudit. qui Antigoni cædis cruenta habebat vestigia. *quo facto ingens eorum*, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus, omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, quòd natura *ita* comparatum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio, tãdem vbi minis ac terroribus expressit, vt fatererentur veritatem, conscientia [d] grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas: & gemitum

a *Iudas Essæus vates.*

b *Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata.*

c *Aristobuli fratricida pœna.*

d *Conscientia labes.*

crimo pectore ducens. Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quãdo tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ô corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & parricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est, Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, illato bello Iturææ, magnáq; [a] eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionem cæterósq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo [b] ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Iturçorum eis attribuit. deuinctam circumcisionis fœdere.

Ante Christum nat. 101.

a *Aristobulus Iturææ habitatores circumcisionem cæterósque Iudaicos ritus admittere cogit.*

b *Strabo ex Timagene de Aristobulo.*

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

CAP. XX.

POst [c] Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atque modestia: ei accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus: eius odij causam ferunt hãc. Cùm aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cùm Deus huius effigiẽ designasset,

c *Salomen Alexãdra cognominatam Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum Regem constituit.*

Anno mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus. in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus [a] enim hic regno post defunctũ Aristobulũ, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidẽ duxit exercitum: & cùm prospetè pugnasset, victos intra mœnia compulit, eósque obsessos oppugnare adortus est. Solæ [b] enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & [c] præter has Zoilus, qui tyrannidẽ apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererẽt, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verũ Zoilus tyrannus cũ iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbantur illorũ periculũ, athletis similes, quos, cùm defessi sint certamine, pudet tamẽ aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamẽ refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno electus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cùm ei spem fecissent quòd delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidẽses in suis partibus, simúlque Zoilum & Sidonios multósque adiutaturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam. conducibilius dicens, incertam cum

Iudæis

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Alexander alterum fratrum interfecit, alterum in honore habet.*

b *Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eámq. oppugnat.*

c *Zoilus Stratonis turris & Dora tyrannus.*

Iudæis belli aleam subire, quàm in certissimam seruitutẽ, accito Domino, se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens, Cleopatrã enim nõ permissurã Ptolemæũ vires sibi parare è vicinia. sed cõtra eos venturã cũ valido exercitu. dare enim Reginã operã, vt illũ etiã è Cypro eiiciat. futurũ autẽ, vt, si Ptolemæũ sua spes frustretur, ipse in Cyprũ retrorsũ fugiat, miseri verò cives in extremo deseruntur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensiũ mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cũ appuliſſet ad Sycaminũ, eo loci copias exposuit, quæ constabant cõnumeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidẽ, & castris ibi positis, cũ neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnã coniectus est solicitudinem. Postquã verò Zoilus [a] ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexãdrũ agros ipsorum vastantem, obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterùm [b] reducto domum exercitu Alexander cæpit astu agere, clã Cleopatrã contra Ptolemæum vocans, apertè verò amicum eius & soeium se simulans. quin & CCCC. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille viciſſim in gratiã ipsius Zoilum tyrannũ tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiã admittẽs, Zoilũ [c] capit: deinde verò cõperto quòd ille clam ad matrẽ ipsius Cleopatrã nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus [d] est oppugnatum Ptolemaidẽ, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipse cum reliquis copiis ad vastandam ac domandã Iudæam se contulit. At Alexander postquam

Ann. mundi 3864. *Ante Christum nat.* 100.

a *Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxilium petunt.*

b *Alexãder Ptolemæum Zoilum tollere persuadet.*

c *Zoilus capitur.*

d *Ptolemais à Ptolemæo obsessa.*

An. mundi 3864. Ante Christum natum 100.

intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia, vt vel quidam scriptores malunt LXXX. millia, & cum his hosti fuit obuiam. Ptolemęus [a] verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidū vi cepit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prędam abduxit.

[a] *Ptolemæus Asochim Galilæa oppidum vi capit.*

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

CAP. XXI.

DEinde [b] aggressus & Sephorim non longè inde distantem, multis desideratis, abiit cōflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine: & castra ex aduerso hostiū metatus est. habebat autē Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos [c] hecatōtamachos appellabat, gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis scutis vtebatur. Et cætera quidē inferiores sibi visi cōstantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubens transire fluuiū supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna non posset refugere, & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinq; cadentibus, deinde [d] cùm iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cū parte suorum maturè cedentibus opē intulit, cūmque inclinato Iudæorū cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugę initium, cæteróſq; exemplo suo traxerunt. contrà Ptolemęi milites acriter instando fugientes cedebant, & tandem profligatos eousque insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum

[b] *Ptolemæus Sephorim aggreditur.*

[c] *Hecatontamachi.*

[d] *Clades Alexandri.*

Ferrum quoque hebesceret. Ferunt triginta millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autē quinquaginta millia in suis scriptis rētulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus[2] verò cùm post victoriam longè latéque excurrisset, serò tandē in quosdam Iudæorū vicos se recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mādauit militi, vt promiscuè iugulatos & in frusta consciſos, in lebetes feruentes mēbratim cōiicerent, vt, qui effugerant è prælio, hostē crederēt humanis vesci visceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tā Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidē[b] etiam Ptolemaidē vi expugnauerunt: sicut aliàs indicauimus. Porrò[c] Cleopatra videns augeri filij potentiā, subiectaGazæorum vrbe, & Iudæorum Regione impunè pernastata, nō permittendū duxit vt ille magis crescere, maximè cùm circa Ægypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuò tam nauales quàm terrestres exciuit copias, quarum supremum regimē penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiam diuitiarum suarum partem cum nepotibus & testamento apud Coum insulam deposuit. Iussoque Alexandro filio cum magna classe in Phœnicen appellere, & [d] deficientibus ad se eius regionis incolis peruenit Ptolemaidē: vnde exclusa oppugnationem eius vrbis instituit. Tū Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægyptum, sperans ex improuiso occupaturum se præsidiis vacua, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex sententia succederet, missa [e] ad partē Ægypti

Anno mūdi 3864. *Ante Christum nat.* 100.

a *Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet.*

b *Ptolemaïs vi expugnata.*

c *Cleopatra contra filiū exercitum parat.*

d *Ptolemaïs à Cleopatra obsessa & expugnata.*

e *Ptolemæi eiectus ex Ægypto.*

Ann. mundi 3873. Ante Christum nat. 91.

exercitus omninò eum ex ea regione expulit. atque ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazã exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiariis expugnat. Quò cùm veniſſet Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cúmq; quidam amicorum Reginæ suaderet, vt illam quoq; regionẽ occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinẽ vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominẽ in societatẽ receptũ suis facultatibus exueret, præsertim suũ cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentiũ Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananię Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & [a] fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbẽ Scytopolim. Tũ verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriã, vbi [b] Gadara post decem mensium obsidionẽ cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vt Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex absterritus est quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonẽ, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadẽ, quã & ipsam armis in potestatem suam redegit. & [c] cùm animaduertisset Ptolemęũ Gaza relicta in Cyprũ recessisse, & matrem eius Cleopatrã in Ægyptum, infensus Gazęis, quòd acciuissent illũ cõtra se in auxilium & vrbẽ eorum oppugnauit, & agrũ depopula-

a *Alexãder fœdus cum Cleopatrà renouat.*

b *Gadaram Alexander capit.*

c *Gaza oppugnata.*

populatus est. interim [a] Apollodotus eorũ dux noctu cum duobus millibus conductitiorũ militum,& decem millibus quæ ex oppidanis armauerat,erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus,sed quamprimũ dies illuxit,& rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarũt,& impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quãuis grauante inopia, voluerunt cedere,parati quiduis potius perferre quàm ab hoste subigi: & [b] addebat illis animum Aretas Rex Arabum,auxilij spẽ ostentãs. Sed priusquam ille veniret,Apollodoto perempto ciuitas capta est. Nam [c] Lysimachus ipsius frater inuidens ei quòd tã gratiosus esset apud populum,occiso eo collegit manum militum, atque ita vrbem Alexandro tradidit.qui primo pacatus introgressus est,deinde immissa in oppidanos militẽ permissa sæuiẽdi licentia,ac passim Gazæi trucidabantur.nec tamẽ illi moriebantur inulti,sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebãt,alij verò desolatas prius ædes incendebant,ne hostis præda potiri posset. quidã etiã suismet manibus vxores ac liberos cõtrucidabant,ne in captiuitatẽ abstraherẽtur.Senatores autẽ numero D.in Apollinis cõfugerant:fortè enim senatus habebatur, cùm hostis intromissus est.Alexander verò etiã his iugulatis,& diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma,anno postquàm castra ad Gazam admouerat.Eodem [d] tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum,cui [e] succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in

An. mundi 3873. *Ante Christum nat.* 91.

a *Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erũpit.*

b *Aretas Rex Arabũ Gazæis auxiliũ spem ostentat.*

c *Lysimachus Apollodotum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit.*

d *Antiochus Gryphus occisus.*

e *Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.*

An. mundi 3874. Ante Christum nat. 90.

prælio captũ neci tradidit. Nec [a] ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradũ, &, impositio sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem, vnà cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante [b] verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atque exercitum, post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim [c] Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitũ à Gnido, Regẽ apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenuè resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginę cũ Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syrię regnũ remãsit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, sicut aliàs narratum est. Porrò [d] in Alexandrũ domi seditio coorta est, cùm per scenopegiæ celebritatẽ in parantem sacrificare coniecta sunt citrea: nã hoc festo nostris morẽ esse palmeos & citreos thyrsos gestare indisanimus. quin & cõuitiis impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui sacris operetur iactantibus, quib. iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanũ & altare septo ligneo pertingente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotib. patet aditus. hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nã Syris infensus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit.

[a] *Antiochus Eusebes Seleucum fugat.*

[b] *Antio. Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.*

[c] *Demetrius Eucerus à Ptolemæo Lathuro Damasci Rex constituitur.*

[d] *In Alexãdrum citrea coniecta.*

uit,& [a] Amathunte diruit ,non audente Theodoto manus conſerere. Cõgreſſus eſt ã [b]cũ Arabum Rege Obeda,& pertractus in inſidias,cum camelorum multitudine protuſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis,ægrè euaſit ipſe incolumis: delatúſq; fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello vexatus, nõ minus quàm quinquaginta millia Iudæorũ occidit,& cùm eos hortaretur ad reconciliationem adhuc magis accendit eorum odia : dum roganti,quid ſe vellent facere,ore vno reſponſum eſt,vt ſeipſum interficiat : móxq; miſerunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

Ann. mundi 3824. *Ante Chriſtum nat.* 80.

a *Amathus diruta.*

b *Obeda Rex Arabũ*

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.

CAP. XXII.

ILle eveniens cum exercitu,cõiunxit ſe cũ eis qui ſe acciuerãt,& circa Sicima caſtra poſuit, Alexander verò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper , Iudæorúmq; ſuæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitũ tria millia, peditũ verò quadraginta. Itaq; multa vtrinq; tentata ſunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem ſolicitat : ille verò ſtantes cum Demetrio Iudæos. Sed [d] quia neuter his artibus quicquam proficiebat,poſtquam viſum eſt armis decernere,victoria fuit penes Demetrium : in quo prælio miles Alexandri,conductitius ad vnũ cæſus eſt,mutata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterùm [e] poſtquàm Alexander ad montes perfugit,miſerati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorũ metu Demetrius retro abiit. Poſt hæc Iudæi propriis viribus bellũ geſſerunt

Hedio & Ruffinus cap. 20.

c *Demetrius Eucærus cõtra Alexandrum proficiſcitur.*

d *Alexãder cum Demetrio armis decernit, cũ. ẽóſque conductitios milites. a. mittit.*

e *Ad Alexãdrũ ſex mil lia hominũ confluunt.*

An. mundi 3884. Ante Christum nat. 80.

aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandē [a] potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longè immanissimum. epulans [b] enim cum pallacis excelsiore loco vnde prospectus patebat, ad DCCC. iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentiū iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerūt, licet sæpè ab inimicis afflictus in extremū vitę & regni periculum adductus fuerit, dum nō contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia cōciunt: & postremò in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eū cum inimicis cōiungerent: præter alia quæ in eius contumeliā gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita [c] vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaserunt, & toto tēpore quo vixit Alexāder, egerūt in auxilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus securè administrauit regnum in posterum. Demetrius [d] autē relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditū & mille equites. Straton verò Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorū, qui postquā venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tàm siti quàm missilium telorū multitudine deditionē cum suis facere coegerūt: abductáq; ex ea regione præda maxima Demetrium

a *Alexāder à Iudæis bello petitus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat.*

b *Alexander ad 800. crucibus suffigi, & in eorundem conspectu vxores ac liberos trucidari iubet.*

c *Alexāder Thracida cognomē apud Iudæos inuenit.*

d *Demetrium Philippum fratrem in Berœa oppugnat.*

meerium captiuum ad Mithridatē Parthorum Regem miserunt. Antiochenses verò quotquot in castris inuēti sunt gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus verò Rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hāc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Ann. mundi 3884. *Ante Christum natum* 80.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

CAP. XXIII.

Hedio & Ruffinus cap. 18.

DEinde[a] Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius Damascū principatū ambiēs, peruenit, & ibi rerū potitus Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat, & cū opera Milesij arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem nō remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse, quapropter [b] suspectus ei tedditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius exclusit, & vrbem seruauit Antiocho, at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: móxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionē Alexander metuens, fossam profundam duxit à [c] Caparsabe. quæ nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppēsē mare, quà solū patebat accessus, excitatóq. muro & per interualla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiā. & cùm Arabs primùm cessisset, deinde cū decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus prælians est acriter, nám-

a *Antiochus Rex Damascenorum.*

b *Antiochus regno à fratre exuitur.*

c *Caparsabe Antipatris dicta.*

An. mundi 3884. *Ante Christum nat.* 80.

que [a] de victoria certus occisus est, dũ alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post [b] hũc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæũ Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cũ exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander [c] verò ad Dion oppidum admoto milite, eóque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res preciosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanã duxit & Seleuciã: & subactis his quoque, redegit in suam potestatẽ vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectísque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitũ, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus.

a *Antiochi mors, & fames exercitui immissa.*

b *Aretas Rex Cœlesyria.*

c *Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.*

Per [d] hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiã, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marisam, totámque Samariam & montes Carmelum ac Itabyriũ, ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciã, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Cilicium, Pellam [e] hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post [f] hæc Alexander ex temulẽtia morbo cõ-

d *Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenũt.*

e *Pella diruta.*

f *Alexandri morbus.*

iacto,

tracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorũ finibus, obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorũ desolationem lamẽtabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigẽtes auxilio: præcipuè cùm nõ ignores, quàm infensus sit tibi totus populus. Tum [a] ille cõsuluit ei vt suis monitis pareat, si velit securè cũ filiis regnum obtinere. primùm vt apud milites celet suã mortẽ, tantisper dum castellum illud capiat, deinde postquam victrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis [b] nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eã: & commẽdaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquẽ cupiant lædere, siue amicũ iuuare. Valde enim his fidẽ habere vulgus etiãsi per inuidiam de quopiã malè loquantur, nec se ob aliã causam incurrisse totius gentis odiũ, quàm quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma peruueneris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem simulatis permitte vt eo vtantur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorũ sententia gesturum in administrãdo imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu securè dominaberis. post [c] hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. vitæ verò vndequinquagesimo.

An. mundi 3887. *Ante Christum nat.* 77.

a *Alexãder cõsuli quomodo securè regnare possit, ostendit.*

b *Pharisæorum in populo licẽtia.*

c *Alexandri mors.*

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.

CAP. XXIIII.

An. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

ALexandra[a] verò capto castello iuxta maritri monita Pharisæos allocuta est, & omn a illorũ arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi reddidit, tum illi progressi ad plebem cõcionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterùm[b] Alexander duos quidẽ reliquit filios, Hyrcanũ & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator otij: minor verò natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populũ, eò quòd semper visa sit ægrè tulisse ea quæ maritus præter officiũ faceret, illius[c] cõsilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatã segnitiem: alioqui ex Pharisæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiã plebs parere iussa est & si quid cõstitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitũ est denuò. Nomẽ[d] igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos verò administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamẽ etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorũ militum alebat numerũ, viréſq; suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides abeis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quies

a *Funus Alexandri.*

Hedio & Ruffinus cap. 22.

b *Alexandri filij Hyrcanus & Aristobulus.*

c *Hyrcanus Pontifex.*

d *Pharisæi administrationis regiæ consortes, auidi sunt sanguinis,*

quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro amores fuerunt sumendi de DCCC. simul viris supplicij: móxque vnũ ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores cõuenientes in regiam, & a cũ his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, &, si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quãtis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quódque hac de causa magnis præmiis eos dignarus sit: rogabántque eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nunc enim qui periculum ab hostibus euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente, aiebántque, siquidem contenti sint iam occisis aduersarijs, propter innatũ affectũ quo dominos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatem. quòd si illi sæuire pergerent, petebãt sibi dari discedẽdi veniã. neque enim nisi ipsius Reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi tum Reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexétur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit, quòd si ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Pharisæorum cupiditatibus, saltem per castella se distribueret. se enim quandoquidẽ fortuna ita persequatur Alexandri familiares, contẽtos esse in humili statu vitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cùm dicerent, & ad miserationem tàm ærumnarum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumstantibus commotis

An. mundi 3890. Ante Christum 74.

a Aristobulus eiusque assecla Pharisæorum ignauiam accusans.

An. mundi 3893. Ante Chri. nat. 71.

sunt lachrymæ: sed maximè Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrē corripiēs. Verùm illi sibiipsis causa fuerūt horū malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quas verò deessent posteri. Tum [a] illa inops melioris consilij custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandria & Machærunte, in quibus res sibi chariſſimas recondiderat. Nec [b] multo post Aristobulum filium cū exercitu misit versus Damascum contra Ptolemæum Mennæum qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per [c] idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorū Regem cum D. militum millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit: miseruntque ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidē. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua, déque tota gēte Iudæorum polliceretur. Ille verò collaudatos, quòd è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionē: quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cū Regina in morbum difficilē incidisset & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negocium, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam dudum enim molestè ferens quæ

a *Alexandra Iudæa castellorum custodiam tradit.*

b *Aristobulus Damascum contra Ptolemæum missus.*

c *Tigranes Syriā inuadens, audito Luculli persequutu Mithridatem aduentu domū redit.*

mater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Pharisæorum, & videbat quàm ineptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia verò fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti [a] verò luce Regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verùm postea quam venerunt nuncij alij super alios, quòd iã hoc illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna consternatione fuit, & ipsa Regina & vniuersa gens: sciebat enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebãt ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad [b] Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iã nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella viginti duo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum [c] autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorũ oppor-

An. mundi 3897. Ante Christum natum 67.

a *Morbus Alexandri & Aristobuli cognitus.*

b *Aristobulus multa castella occupat, & magnus fit ad eũ cõcursus.*

c *Hyrcanus & seniores, Reginam cõueniunt, & Aristobulũ accusant.*

Ann. mundi 3890, Ante Christum nat. 74.

tunitatibus, se autem non decere etiamsi maximè ipsa ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia, periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his [a] dictis non multò post extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexũ suum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrãs vitis insciticã, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neq; ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia [b] tamen in eius tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit.

atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

a *Mors Alexandræ.*

b *Alexandra familiæ magnum infortunium incurrit.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Post contentionem de regno inter fratres conuenit vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam ageret.*

II. *Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis pararit, & fuga Hyrcanum ad Aretam Regem Arabum.*

III. *Aristobulus pralio victus compellitur Hierosolyma.*

IIII. *Hyrcanus & Aristobuli fratres, à Scauro petentes auxilium.*

V. *Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.*

VI. *Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.*

VII. *Hierosolymitani portas Romanis claudunt.*

VIII. *Pompeius templum cum superiore vrbis parte vi expugnat.*

IX. *Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo facit.*

X. *Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.*

XI. *Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursus in Iudæa captus, à Gabinio Romã remittitur.*

XII. *Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.*

XIII. *Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.*

XIIII. *Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fidelis Iudæorum opera adiutus sit.*

XV. *Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.*

XVI. *Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*

XVII. *Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*

XVIII. *Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*

XIX. *Malichum per insidias Antipatrum veneno tollit.*

XX. *Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.*

XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum è Iudæa pellit.*

XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.*

XXIII. *Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchæ constituit.*

XXIIII. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*

XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.*

XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudææ Rex declaratur.*

XXVII. *Herodis in Italia nauigatio, & pugna aduersus Antiochum.*

XXVIII. *Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.*

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

CAP. I.

DE Alexandriæ Reginę rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studentes, quàm

quàm ne quid, vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui Historiã & rerum propter antiquitatem obscuratarum expositionem scribere se profitentur, debẽt quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant, & inducãt in errorem aliquem. Cum [a] igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertio septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt, quo facto Hyrcanus in arcẽ confugit, in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt ante diximus: reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Coeptum [b] est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo & data acceptáque fide, iunctísq. dextris sanxit ũ: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Ann. mundi 3899. Ante Christum natum 65.

a *Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.*

b *Aristobuli cum Hyrcano fœdus.*

Antipatri genus & quomodo clarissimam ac potentiã sibi & suis liberis parauit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

CAP. II.

c *Antipas ac Idumæus amicus Hyrcani.*

AMicus [c] autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura

Medio & Ruffinus cap. 11.

An. mundi 3899. Ante Christum natum 65.

factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quāuis [a] Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorū, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnū euexit, sicut suo loco dicetur. Hic [b] igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ rerū amicitias Arabum & Gazeorum & Ascalonitarum coluisse, multisque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque [c] iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timēs eū propter mutuā simultatē, clanculariis obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto: nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominationem alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionē ignauiæ: at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanū nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius, tandē vrgendo ægrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxi-

lium

[a] Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.

[b] Antipater primùm Antipas dictus.

[c] Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cōciat.

lium: idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem accepturus ab eo fidem, quòd inimicis nõ dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidie dandóque munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc Medaba, Nabello, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Mariſſa, Rydda, Lussa, Oryba.

Ann. mundi 3900. Ante Christ. nat. 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Aristobulum prælio victum compellitur Hierosolyma.

CAP. III.

TAlibus [a]promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum ducẽs quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: móxq. vicit prælio post eã victoriã multis ad Hyrcanũ transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuãte Hyrcanum etiam populo, solis Sacerdotibus non deserentibus Aristobulum, sed [b] Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum [c] hæc ita gerũtur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir

a *Aretas cõtra Aristobulum expeditionem suscipit, eumq; Hierosolyma confugere cogit.*

b *Aristobulũ in templo Arabs oppugnat.*

c *Iudæi in Ægyptum fugiunt.*

An. mundi 3900. Ante Christ. nat. 64.

iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tũc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionẽ sequebantur, id cùm diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorũ sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum stãt, tuus sunt populus, & qui oppugnãtur tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos cõtra illos, neque illos cõtra hos orantes exaudias. Post [a]hæc vota circumsteterunt eũ quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus, quã crudelitatẽ Deus vltus est cõtinuò, cædísq. Oniæ pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificiis. quibus, quia carebãt obsessi, rogauerunt suos tribules, vt accepta quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerẽt. illis verò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium, at illi accepta pecunia, non reddiderunt victimas. sed [b]eò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius væniret drachmis quindecim.

[a] *Oniæ non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur.*

[b] *Violatio fidei, & vltio eam subsecuta.*

Tyremi

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

Ann. mundi 3900. Ante Christum nat. 64.

CAPVT IIII.

INterea [a] Pompeius Scaurum misit in Syriam ipse in Armenia detentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tã ab Hyrcano, quàm ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & [b] cum Aristobulus polliceretur CCCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. Is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præstari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cũ maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeò munitam & validam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valdè ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionẽ soluit, denunciãs Aretæ, vt recederet, ni pareat declarandus hostis Rom. po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus [c] verò cum magno exercitu contra Aretã & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millitibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

a *Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ.*

b *Dona Scauro data.*

c *Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur.*

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

CAP. V.

NOn [d] multò autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam,

d *Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit.*

An mundi 3902. *Ante Christum nat.* 62.

præstò fuerũt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autẽ huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis. Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorũ quatuor millibus: & ex Iudæa, siue vitis, siue hortus, quod opus Τερπνὸν, id est delectamẽtum vocabatur. hoc donũ vidimus etiam nos Romæ dedicatũ in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum, æstimabatúrque quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò [a] post iterũ venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primùm Gabinius, deinde Scaurus, ille ccc. hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenũ agrũ profectus est: obitérque [b] arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit: viri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus qui securi percussus est. affinitate etiam ei coniunctus, mille [c] tamẽ talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiã castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus, transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatóque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se cõtulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se diffidebant. Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant [d] enim se nolle esse sub Regibus, quòd patriũ institutum habeant, vt sui Dei pareant sacerdotibus,

a *Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium.*

b *Arcem in Apamia diruit.*

c *Ptolemæum Mennæum pecunia mulctatus.*

d *Aristobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accusati.*

bus. hos autem duos esse quidem è Sacerdotũ genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus † autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsuram fuisse gentem ad defectionẽ, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Attestabantúrque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriam ignauiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosus omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáq; cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium veñerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placidè, promittens se venturum in eorum ditionem quàm primum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamẽ vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Ann. mundi 3902. Ante Christum nat. 62.

† Aristobulum Pompeio apologia.

Hedio & Rufino Cap. 6.

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

CAP. VI.

QVa re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteráq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium, eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illũ ad se per nuncios. ille verò multis suadentibus, vt caueret bellum à Romanis, descendit: & [b] cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. iubente [c] autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens successit Hierosolyma quasi ad certũ bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti cõtra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem [d] à filio suo Pharnace occisum esse significans.

[a] *Pompeius in Aristobulum mouet.*

[b] *Aristob. ex arce ad Pompeium descendit.*

[c] *Aristobulus castella Pompeio tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

[d] *Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.*

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

CAP. VII.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opo-

& opobalſamum prouenit inter vnguenta præcipuum, inciſis acuto ſcrupo fruticibus ſucci in modum ſcatens, manè ſequenti mouit inde verſus Hieroſolyma. Tum verò Ariſtobulus anteactorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hieroſolyma eum admittens, rogabat vt omiſſo bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius [a] verò data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta rediit, excluſus & vacuis manibus, militibus Ariſtobuli pactum irritum facientibus. Ea [b] res vehementer Pompeio mouit ſtomachum, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à ſeptentrionali latere iniuriis expoſitam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido & ſaxo ſtructo cingitur.

Anno mundi 3903. Ante Chriſtum nat. 61.

a *Gabinio pecuniam ab Ariſtobulo promiſſam exacturo porta claudunturHedio & Ruffinus Cap. 8.*

b *Pompeius Hieroſolyma oppugnat.*

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

CAP. VIII.

INtus autem erat diſſidium, vrbanis quid opus eſſet facto non conſentientibus. nam quidam cenſebant vrbem Pompeio dedendam: Ariſtobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eò quòd illum haberet in vinculis. hi præuenientes alteros templum occupant, & præciſo ponte qui in vrbẽ ferebat, ad bellum ſe expediunt. at [c] illi intromiſſo exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Piſoni legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & vrbis & regię commiſit cuſtodiam: ipſe vicinas templo domos aliáq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit;

c *Hieroſolyma Pompeio partim tradita, partim obſeſſa.*

An. mundi 3903. *Ante Christum nat.* 61.

quas cum non admitterent, omnia quę circum-erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter ſuppeditante quicquid vſus poſceret. Pompeius [a] verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites, erant autem hac quoque parte turres altæ, & foſſa manu facta, prętęr profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam verſus vrbem abrupta erant omnia, ſublato ponte, qua parte Pompeius erat cum ſuo contubernio. erigebántque quotidie magno labore aggerẽ Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum eſt, ægrè cõpleta foſſa propter immenſam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templum ſaxis miſſilibus. ſed niſi patrius nobis mos eſſet per ocium ſeptimum quenque diem exigere, non potuiſſent abſoluere aggerem vetantibus aduerſariis. prohibere enim vim inferentes lex permittit, ſed opus facientem hoſtem impedire nos non ſinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neque eminus inceſſebant telis Iudæos, neque manus cum eis conſerebant: tantum erigebant aggerem & turres, machináſque admouebant, vt eis poſtridie aduerſus nos vti poſſent. Facilè eſt autem vel hinc diſcere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obſeruantes legum ſimus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus [b] ſolennia peragerentur ſacrificia, bis per ſingulos dies mane & circa nonam horam ſuper altari immolantibus noſtris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem diſcrimine ſacra intermittentibus. etenim [c] capto tẽplo tertio demum menſe, die ieiunij, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coſſ. hoſtis quidem irrumpẽs iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus ſacris operabantur,

a *Pompeius templum oppugnare parat.*

b *Iudæi ſolennia ſacrificia expediſſimè tempore peragunt.*

c *Templum captum.*

tur, neque metu mortis, neque iam cæsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patriis legibus: quòd autem hæc non fabula sit in pietatis laudẽ conficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas cõscripserunt, & in his Strabo ae Nicolaus, Romanæq; cõditor historiæ T. Liuius. Nam cõcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsáq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostiũ agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio eum suis manipularibus: & inter vtrunq; Fabius & ipse centurio cum manu suorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. ceciderunt [a] è Iudæis duodecim millia, Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis ante hac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus. cúmque [b] intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramẽtorum magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti [c] verò die iussis purgare templum ædituis, & instauratis legitimis sacrificiis

Ante mundi 3903. *Ante Christum nat.* 61.

a *E Iudæis duodecim millia cadunt.*

b *Pompeius templũ ingressus nihil attingit.* Aliàs ca. 9.

c *Pompeius Hyrcano Pontificatũ reddit.*

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia vota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores securi percussit: Faustóq; & aliis qui primum consederunt, digna præmia persoluit. Et [a] Hierosolyma quidem Pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes verò quas eorum ciues sibi subingauerāt in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara [b] deinde paulo antè diruta instaurauit in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrij. reliquas [c] verò, Hippon, Scytopolim, Pellam, Dion, Samariam, Mariſſam, Azotum, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: eásq; in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas verò, Gazam, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus atq; templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicem. nam tum primum libertatē amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regione de Syris bello captam reddere ipsi coacti sumus: & insuper plus quàm decem millia talentorum breui temp[illegible] à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterùm [d] Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romam properans: abduxítq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

a *Hierosolyma Ro. po. stipendiaria.*

b *Gadara instaurata.*

c *Vrbes Iudæa ademptæ.*

d *Scaurus Cœlesyriæ præfectus.*

Scaurus

Scaurus bello aggressus Aretam fœdus Antipatri iussu cum eo ferit.

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

CAP. IX.

SCauro autem ad Arabiæ Petram profecto cũ exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumiacentes agros populante, militibúsq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missúsque ad Aretam legatus à Scauro, ac quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quàm ex Aretæ sententia.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.

CAP. X.

ALiquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iã non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiẽdis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectísq; propere decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus a firmauit Alexandrium castellum, iuxta Coreas, situ, & Machæruntem in finibus Arabum. cõtra eũ venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum aliis ducibus, atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorũ duces erant Pitholaus &

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 11.

a *Castella munisset.*

An. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

Malichus, assumptis etiam Antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi conserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cùm multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt; vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaque Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse [a] reliquam Iudæam perlustrabat & quotquot inueniebat vrbes diruras, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ non paucæ: idque mandante Gabinio, quàdiu posthac habitatiuræ permansit, cùm antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandrium: & tum intenditur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machæruntem, & [b] postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cùmque Alexandri mater ad eum veniſſet, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. moxque dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curaturũ templum & suum Sacerdotium. deinde [c] constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathunte alij: quarti verò Hiericbunte, quinti Saphorâ, quod est Galilææ oppidum: sicque liberati dominis sub optimatum dominatione degebant.

a Gabinius aliquot vrbes diruras, in Iudæa ædificari iubet.

Hegio & Ruffinus Cap. 11. al. 12.

b Alexandrium & alia castella diruta.

c Quinque conuentus Iuridici in Iudæa.

Aristo-

Aristobulus Roma vinculis elapsus rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur.

Ante Inuitis 3964. Ante Christ. hab. 60.

CAP. XL.

CÆterùm [a] cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandrinum recens dirutum, denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam vt ipsum cõprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem cõfluebant, nouarum rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorũ præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volẽs occupare Machæruntem, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptisque tantũ armatorum octo millibus, illuc cõtendit. quos [b] assecuti Romani vicerunt egregiè. quamuis enim repugnãtes aliquãtisper impressione facta coegerunt terga vertere, occisis eorũ circiter quinque millibus, reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit salutẽ sibi quæsiuerunt: Aristobulus tamen plus mille secũ trahens perfugit Machæruntẽ: munieratq; id castrũ, & quãuis rebus afflictis, bene sperare nõ destitit. Sed non vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, & [c] multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabienium adductus est. itaq; ita reflante fortuna rursum remissus Romã in vinculis est habitus, postquã regno & Põtificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos [d] tamẽ eius dimisit senatus, cũ ex Gabinij literis cognouisset, promissũ hoc eorũ

[a] Hedio & Russinus Cap. 12. al. 13. *Aristobulus Roma reuersus Alexandrinum denuò munire conatur.*

[b] *Aristobulus à Romanis vincitur in prælio.*

[c] *Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.*

[d] *Aristobuli liberi dimissi.*

Ann. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

matri dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio, paranti expeditionem in Partho, & iam Euphratem traiicienti, mutata sententia visum est Ptolemæũ in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatũ est. In [a] hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecuniis, & illius cõsilio. Iudæi qui Peluſiũ accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatẽ pertracti sunt. Cæterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare diſſidiis & tumultibus. Aristobuli [b] enim filius Alexander, denuò inuaſo per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectóq; magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Gatrzim compulſos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriã offendens Antipatrum propter notam viri prudentiã præmittit ad tumultuatores, si fortè posſet ad ſaniorem mentem reductis perſuadere, vt meliora ſequantur conſilia: quod ille ſedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexãdro verò potiri non potuit. is [c] enim habens ſecum triginta Iudæorum millia, auſus eſt occurrere Gabinio, & collatis ſignis decernere ad mõtem Itabyrium: quo prælio deſiderata ſunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor conſtitutis Hieroſolymitanis rebus ex Antipatri ſentẽtia, contra [d] Nabathæos profectus hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos [e] Mithridatem & Orſanem ad ſe profugos remiſit, ſparſo rumore quòd aufugiſſent in patriam: tãtiſque rebus geſtis Romam reuertens Craſſo prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus ſcribit Nicolaus Damaſcenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero diſcrepans.

a *Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptũ reducentem adiuuat.*

b *Alexãder Aristobuli filius Principatum inuadit.*

c *Alexãder à Gabinio victus.*

d *Nabathæi profligati.*

e *Mithridates, Orſanes.*

Craſſi

Crassi contra Parthos ductus per Iudæam iter & sacrilegium.

An. mundi 3921. Ante Christum natum 53.

CAP. XVI.

CRassus[a] autẽ expeditionẽ contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniã sacram quã Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totóq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia templum spoliauit. Tulit etiã trabẽ ex auro solidã, trecentas minas pendentẽ. Mina autẽ apud nos cõstat duab. libris cũ dimidia. Hanc trabẽ ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malicia: nã erat vir bonus & iustus: sed cum concreditã haberet aulæorũ templi custodiã, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pręcioſiſſimus: viderétq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabẽ hanc redemptionẽ pro omnib. ei dedit: cùm prius cum iureiurãdo obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentũ eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millib. Hæc trabs inserta erat trabi cauę ligneę, quòd cæteris omnibus ignotũ solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & [b] mox violato iureiurando totum quantum intus erat egessit: Nec [c] est mirandũ tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deus cùm omnes vbiq; terrarũ Iudæi venerentur ac colãt, tã ex Europa quã ex Asia longo tempore huc eas cõtulerant. Nec ad iactationẽ conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cùm alij multi, tum [d] Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autẽ misit in Coum insulam qui afferrẽt sibi inde pecuniã quã Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorũ octingẽta talẽta. Nobis autẽ nulla est publica pecunia præter hanc. Deo sa-

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 14.

a *Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniã Hierosolymitanam ex templo aufert.*

b *Crassus iuramenti dati violator.*

c *Templi Hierosolymitani diuitiæ vnde.*

d *Strabo Cappadox.*

Anno mundi 3941. Ante Christum nat. 53.

cram: & satis appatet quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæã habitabant, habentes vrbem adeò munitam & tẽplum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexãdrinos Iudæos hoc fecisse est incredibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciã traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit, sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensiũ vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudęi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: alúntq; congregationes Iudęorum maximas tempore coalitas, & vtẽtes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam coloniæ sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiã proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & cõtractus atq; pacta rata habeat, nõ aliter quàm sit in absoluta Republica. Inualuit itaq; hęc gẽs in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatẽ. In Cyrenaicam verò regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodum etiam Iudæa est, vel potius pactõ olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm [a] Crassus rebus arbitratu suo cõpositis Parthorũ ditionem inuasit vbi cũ omnibus copiis periit: sicut aliàs narratũ est. Cassius [b] autem in Syriam refugiens occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriã ex

[a] *Crassus in Parthia perit.*

[b] *Cassius Parthis resistit.*

cursanti-

cursantibus : & cum veniſſet Tyrum, inuaſit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoq; qui Ariſtobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimū apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit, apud [a] quos duxit vxorem illuſtri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati ſunt filij. Phaſaelus & Herodes qui poſtea regnauit, & Ioſephus atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynaſtas hoſpitio ſibi coniunxit & amicitia, ſed maximè Arabem, apud quem & liberos depoſuit, dum bellum contra Ariſtobulum gereret. At Caſſius reparatis copiis ad Euphratem ſe contulit, ibíque Parthis ſe oppoſuit, quemadmodum & ab aliis ſcriptoribus eſt memoriæ proditum.

Ante annos 1917. Ante Chriſtum nat. 47.

a *Antipatri vxor & ſobolis.*

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

CAP. XIII.

ALiquanto autem poſt Cæſar occupata Roma, & Pompeio vnà cũ ſenatu vltra mare Ionium fugato, ſolutum [b] vinculis Ariſtobulum decreuit in Syriã mittere, addens ei duabus legionibus, quò facilius ordinaret prouinciã. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe quam ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat. à Põpeianis veneno ſublatus, & à Cæſarianis funeratus. corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remiſſum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio verò iuſſu Pompeij ſecuti percuſſit [c] Alexandrum Ariſtobuli filium, eo quòd aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiã affectus eſt ſupplicio, fratres verò eius ad ſe recepit Ptolemæus Mennæus dynaſta Chalcidis,

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 15.

b *Ariſtobulus vinculis ſolutus veneno tollitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16.

c *Cades filij Ariſtobuli.*

An. mundi 3917. Ante Christum nat. 47.

quæ sita est in monte Libano. nam missa Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quàm fidelis Iudæorum opera adiutus sit.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus cap. 61. al. 17.

POst Pompeij autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ci gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani, Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipsi venirent auxilio: eiúsque potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes pene vniuersæ. Mithridates verò motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi [b] præcipuam operam nauauit Antipater, primúsque deiecta quadam muri parte aditum ceteris irrumpentibus in vrbem aperuit, & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum [c] autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. hos Antipater vt tribules in partes

a *Antipater Cæsari in Syria milites conscribit.*

b *Antipater Mithridati in capiendo Pelusio operam nauat.*

c *Iudæi Ægyptij in Onia regione ab Antipatro Cæsari conciliati.*

suas

suas traduxit: maximè cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eúmq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessariis. Qui moti auctoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui [a] Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hoc quoque adiunxit suis partibus.

Ann. mundi 3997. *Ante Christum* 53.

a *Memphis in Ægypto.*

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.

CAP. XV.

POstquam [b] autem ventū est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrū cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbatúrq; eladem acceptutum, nisi maturè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat. exemptis sociis periculo Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeò fugientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem infectando hostem longè à tergo reliquerat. Ie ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates [c] verò de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingentiè fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eū collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores octulit, tam in [d] Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, quā in

b *Confluxere Ægyptiorū & Mithridatis ad Delta.*

Alias ea. c *Mithridates Antipatrum apud Cæsarē laudat.*

d *Cæsar in Pontificatu confirmat Hyrcanū & Antipatrū ciuitate Romana donat.*

Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum veniſſe. Atteſtatur mihi [a] Strabo Cappadox, ex autoritate [b] Aſinij ſic ſcribens: Poſtquã Mithridates in Ægyptum inuaſit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate [c] Hypſicratis ſic ſcribit: Mithridatem primò ſolum veniſſe, accitum deinde ab eo Aſcalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxiſſe, & eiuſdem hortatu cæteros dynaſtas ſocia arma contuliſſe, in his quo Hyrcanum Pontificé. Hæc Strabo. Eodem [d] tempore etiam Antigonus Ariſtobuli filius ad Cæſarem veniens, queſtus eſt de patris infortunio, quòd propter ipſum veneno extinctus eſſet Ariſtobulus, & frater ſuus à Scipione ſecuri percuſſus, rogabatq; vt ſui miſereretur, paterno principatu electi. Præterea Hyrcanum accuſabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abſtinerent ab ipſius iniuriis. Antipater [e] verò cauſam ſuam egit diluẽs obiecta crimina: Antigonúmque ſeditionis & nouarum rerum ſtudioſum eſſe coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laboraſſet pro Cæſare, ipſum verborum ſuorum teſtem adducens: Ariſtobulũ autem meritò Romam vinctum, pertractum, perpetuum hoſtem & inimicum populi Romani. fratrem verò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dediſſe, & non per iniuriam oppreſſum. Tum [f] Cæſar, oratione Antipatri motus Hyrcanum Pontificem declarauit Antipatro dynaſtiam quamcunque ipſe optaret obtulit, & procuratorem inſuper Iudææ declarauit.

Am. mundi 3919. Ante Chriſtum nat. 45.

a Strabo.
b Aſinius.
c Hypſicrates.

d Antigonus Ariſtobuli filius apud Cæſarem Hyrcanum & Antipatrum accuſat.

e Antipater obiecta crimina diluit.

f Antipater Iudææ Procurator declaratus.

Cæſar

Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

Ante mundi. 3911.
Ante Christ. 53.

CAP. XVI.

HYrcano a verò etiã patriæ mœnia restitue-re permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsque ad id tẽpus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditque hac de re in vrbem literas ad cõsules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusconsulti exẽplum sic habet, L. Valerius L.F. Pr. retulit ad senatum Idibus Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L.F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexãder Dorothei legati Iudæorum viri optimi & socij nostri petierunt, renouãtes veterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeũ ex auro argumentũ societatis attulerũt, æstimationis aureorũ quinquaginta millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atque portus securè possint iter facere. Placuit b igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quę petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin c & ab Athenienſibus honor habitus est Hyrcano, quæ ſitis beneficiis: miserúntque ad eum decretum ſcriptum in hanc ſententiam. Sub Iudice & ſacerdote Dionyſio Aſclepiadis, Panemi menſis ſuma vigeſima, oblatũ eſt ducib. decretũ Athenienſiũ, Agathocle Principe: de quo Eucles Menandri Alimuſius ſcriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: ſuffragia collegit Dorotheus ſummus ſacerdos & aſſeſſores ex populo. Dionyſius Dionyſij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iu-

Hedio & Ruffinus ca. 17. al. 18.

a *Hyrcanus Hieroſolymis Cæſare permittente, mœnia reſtituit.*

b *Senatuſconſultum Romanorum de renouando fœdere cum Iudæis.*

c *Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus.*

An. mundi 3911. *Ante Christum nat.* 53.

dæorum ac ethnarcha perpetua tam publicè quàm priuatim ciues nostros beneuolẽtia prosequitur, nullam bene merendi occasionẽ prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniũt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, ídque multorum conſtat teſtimoniis: viſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populũ de huius viri virtute commonefaciẽte, quàm propenſus ſit ad benè merendum de nostris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum, & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleuſiniis, & in gymnicis certaminibus: curæque eſſe noſtris ducibus, vt dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiã pro fauore & meritis excogitauerimus, exſequantur ſedulò: quò perſpicua ſit omnibus populi noſtri erga bonos viros gratitudo ac beneuolẽtia, & huiuſmodi honoribus plures ad benè merendũ de nobis inuitẽtur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant, hortentúrque vt acceptis his honoribus certet nobiſcum beneficiis, & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrçanum honoribus.

Hedio & Ruffinus cap. 18.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cæſare in Syriam reuerſus ante omnia diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſiliis. Fore enim vt ſi Hyrcano contenti ſint Principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſque poſſeſſionibus: ſin

a Cæſar è Syria proficiſcitur.

b Antipater in Iudæa nouarum rerũ cupidos cõpeſcit.

nouas

nomas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæsarem acerbos hostes pro Principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint, atque his monitis ille regionem totam composuit. *Ann. mundi 3952. Ante Christ. nat. 42.*

Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen commisit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.

CAP. XVII.

Aliàs c. 20.

CÆterùm [a] cùm Hyrcanum stupidum ac segnem animaduerteret, Phasaelum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducẽ cõstituit. Herodi secũdo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodũ adolescenti, nec excedẽti annum quintumdecimum, quod tamẽ illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus confestim occasionem inuenit. quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum [b] enim Ezechiam primarium latronem, & cæterorum ducẽ Syriæ fines incursare ac prædare solitum: affecit supplicio cum multis latrocinii sociis: quod eius factũ magnã ei apud Syros conciliauit gratiã, nihil magis cupientes quàm repugnari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eũ hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi securè possessionibus. Quin [c] & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæsaris & tũ administranti Syriam. quapropter [d] etiã Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis studuit

a *Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilææ regimen commisit.*

b *Ezechiam primarium latronem cũ sociis Herodes supplicio afficit.*

c *Seu Cæsar administrator Syriæ.*

d *Phasaeli Reipublicæ formam*

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quàm gratioſus eſſe apud Hieroſolymitanum populum omnia negocia publica per ſe obeundo, & in eis cũ magna gratia verſando, nec abutendo poteſtate ad cuiuſquam iniuriam, quo factũ eſt, vt Antipater haud ſecus quàm ſi Rex eſſet à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. Nec tamen rebus tam ſecundis more cæterorum hominũ deprauatus eſt, quò minus Hyrcano fidem ſeruaret atque amicitiam. Cæterum optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere creſcere, tã fauore gentis, quàm Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat eum Romanis imperatoribus, & perſuaſo Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipſe huius muneris ſibi vſurpauit gratiam. Miſit enim tanquam de propſio, & non quaſi ab Hyrcano acceptam: Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiã facto videretur. Sed maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeuntéſque Hyrcanum apertè iam incuſabãt Antipatrum. Quouſque tãdem diſſimulabis quæ geruntur quotidiè? annon vides Antipatrum cũ filiis ſuccinctos principatus, opibus tibi verò prætet inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue iſta neſcias, néve te ſecurum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt moll falli hac opinione: ſed iam ex profeſſo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cũ pleriſque aliis interfecit, contemptis noſtris legibus, quæ hominem quantumuis ſceleſtum non ſinunt affici ſupplicio, niſi prius damnatum ex ſemẽtia iudicum. Iſte verò hoc auſus eſt, prius quàm à te poteſtatem

a *Antipater etſi in magno honore habitus. Hyrcano tamen fidem ſeruat atque amicitiam.*

b *Antipater Hyrcani pecuniis Romanos ſibi deuinctos, Iudæos verò inuiſos reddit.*

c *Antipatrũ & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accuſant.*

rem

rem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his, auditis motus est. accenderunt autem eius iram mactes etiam horum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram concessu Iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus [a] igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat. at ille prætò fuit præmonitus tumen à patre, vt non priuati more, sed cum comitatu ad se tuēdum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem sed tamen sufficientem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanū terreret si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculū. Quin [b] & Sex. Cæsar. præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contrà faciſſet additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sentē tia feriretur, quandoquidē amabat eum non secus atque filiū. Cúmque constitisset antè iudicium vnà cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorū qui absentē accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum [c] vnus quispiā Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgēs sic exorsus est; Equidem iudices, tūque Rex, nec ipse vnquam vidi quenquam qui ad causam apud nos dicēdam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc consessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiā, egratus & promisso capillitio at [c] bonus iste Herodes cædis reus, & tam grauis obnoxius criminibus hic purpuratus & cum bello cōpo-

An. mundi 3922. Ante Christum natum 42.

a *Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet.*

b *Sext. Cæsar ad Hyrcanū vt Herod. m absoluat, scribit.*

c *Sameas è Iudicibus vnus, Hyrcano, reliquisque Iudicib. cadē ab Herode immissum prædicit, cuius rei veritatē postea, eum tyrannidem compressit.*

Ann. mundi 3922. *Ante Christum natum* 42.

to, cũ armatis stipatoribus: vt si capitalem iuxta leges sententiam in eum tulerimus, nobis maiestatis ipse euadat illata vi legibus. Verùm isti non succenseo quòd maiorẽ incolumitatis suæ quàm legum rationem habeat, sed vobis magis & Regi qui hãc ei concessistis licentiam. Scitote tamen potẽtem esse Deum, & quòd iste quẽ nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipsum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos Iudices & Regẽ quoque sustulit, excepto vno Samea, hunc [a] enim in honore habuit propter iustitiam, & quia post obsessa vrbe ab Herode ac Sosio, admittendi Herodẽ autor fuit populo, negãs propter peccata eos posse dominationem illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propẽsiores ad damnandum Herodem, rem in sequẽtẽ diem distulit, & [b] clam eũ admonuit, vt fugà sibi consuleret, non enim esse remedium aliud. atque ita ille secessit Damascum, quasi Regẽ fugiens: cúmque conuenisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palã præ se tulit quòd nõ esset compariturus si denuò citaretur ad Iudicees. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipsius perniciẽ hæc omnia tenderẽt: qui non ignorabat quidẽ eos vera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiam & amẽtiam. Cæterùm [c] cùm Sex. Cæsar acceptà pecunia Herodem præfeciſſet Cœlesyriæ, vehemẽter timuit ne ille contra sẽ duceret, nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quòd iussus sit causam dicere, veniebat cũ exercitu: sed patris ac fratris occursũ & precib. cohibitus est quò minus inuaderet Hierosolyma, placantium eum & rogantiũ, vt terruisse cõtentus, se ipsũ lederet animum, néve vlcerosa aduersus

a *Samean Herodes in honore habet.*

b *Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ sibi cõsulit, & in iudicio amplius non comparet.*

Aliâs cap. 22.

c *Sext. Cæsar Herodes pecuniã numerat, Cœlesyriæ præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patriæ & Phasaelli fratris beneficio obsidionem soluit.*

aduersus autorē suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum nō tā meminisse quòd citatus sit, quàm quòd absolutus etiam, & gratiā habere quòd nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandū quoq; quàm periculosa sit belli alea, & quòd Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eò minus tum eā esse sperandam, quando non solùm contra Regē suū & altorem bellū moueat, verùm etiam benè meritùm, ipse nulla affectus iniuria. nā si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes ratus sufficere sibi ad futuras spes quòd potentiam genti declarauerit. atque eorū in statu res fuerunt Iudaicæ. Cæterùm Cæsar Romā reuersus expeditionem parabat in Africā contra Scipionē & Catonē. tum [a] Hyrcanus per legatos eū rogauit, vt confirmaret cœptā societatē & amicitiā. Nunc [b] videtur mihi operæprecium percensere omnes honores gēti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tam ab Europæ quàm ab Asiæ Regibus obseruati fuerimus propter fidē ac fortitudinē. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarū vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nā hæc publicè dedicata sunt in vrbibus, atq; etiā in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis. Quin [c] & Iul. Cæsar apud Alexandriā attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum, apponam etiam Senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris,

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Hyrcani ad Cæsarem legati.*

b *Iudæi à Ro. Asiæ & Europæ Regibus magnos honos habitus.*

c *Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione colūnæ æreæ, quòd Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeant attestatur.*

Ann. mundi 3932. Ante Christum nat. 42.

quæ ad Hyrcanum & noſtram gentem attinẽt, C. Iulius Cæſar Imp. & Pont. max. dictator iterum Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui & populo ſalutem. Si valetis benè eſt, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis veſtris monumentis reponatur. inſcriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Eſt autem hoc, Iulius Cæſar Imp. iterũ & Pont. Max. de conſilij ſententia decreui. Quoniam [a] Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tã pace quàm bello bonã ac fidelem operam in noſtris negotiis præſtitit, ſicut ei multi imperatores atteſtati ſunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me miſſus virtute ceſſit nemini: has ob cauſas Hyrcanum filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum eſſe iubeo, & pontificatum Iudeorum perpetuo retinere more patrio. eſſéque ipſum & filios eius noſtros ſocios, & re in amicorum noſtrorum recipi numerum. Iurat quoque omnia pontificalia habere ipſum & filios decerno. & ſi qua controuerſia exorta fuerit de Iudaica diſciplina, iudiciũ penes ipſum eſſe. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi, C. Cęſaris Conſulis, placita, cõceſſa, decreta, ſic habent: vt filij principatum gentis Iudeorum, & donata ſibi loca poſſideant: vt pontifex ipſe ac ethnarcha Iudæorũ iniuriam paſſis adſit: vtque Hyrcanum Alexãdri filium Iudæorum Pontificem mittant: ut legati acturi de ſocietate & amicitia, dedicarique æream tabulam hæc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Aſcalonem, in templis, inſcriptam Romanis atque Græcis literis, vtque hoc decretum

[a] Senatuſcõſulta & decreta Iulij Cæſaris de honoribus, priuilegijs, præmijs, libertatibus & immunitatib. Iudæorum.

eretum apud omnes omnium vrbium quæstores ac magistratus publicetur, quò pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hęc ad omnia loca mittantur, C. Cęsar, imperator, dictator, consul, honoris, virtutis, & benignitatis causa, concessit in commodum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiúsque filios Pontifices ac Sacerdotes esse Hierosolymorum totiúsque gentis, iure quo & maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt. C. Cęsar quintum Coss. decreuit habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eã Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham secundùm suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de reditibus eorum subducant, immunésq; sint ab angariis & vectigalibus. C. Cęsar imper. iterum, statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absque anno septimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo, neque fructus arborum colligunt, neq; seminant: vtq; insidone secũdo quoque anno tributum reddant quartam partẽ fatorum: & ad hęc Hyrcano eiúsq; filijs decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in finibus Iudęorum auxilia colligat néve militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorũ vel quocunq; alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcunq; etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppes pręterea quam ab initio habuerunt Iudęi, dum in populi Romani amicitiam reuerterentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filijs, tum ab eorum agricolarum tributis, quàm ea ęs-

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Ann. mundi 3922. *Ante Christum nat.* 42.

lium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua Modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticũ, in quo neque arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S.P.Q.R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederãt, placere senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. essẽque ius Hyrcano eiúsque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtque quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderũt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæique tam in prouinciis quàm apud S. P. Q. R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisq; Hyrcani à S. P. Q.R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S. P. Q. R. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidã de coloniis Iudæorum, præsentibus etiam vestri legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo ve-

tatis

tatis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetariq. eos viuere, suis morib., & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc faeere vetãtur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neq. pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretũ feciſtis cõtra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos beneuolentiam. Post [a] mortẽ autem Cæsaris Mar. Antonius P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerũt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid perierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyr. cano literis scripsit per vniuersam Asiã, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella [b] Imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q.R.S. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuib. suis quod militare non possint, eò quòd neq. arma gestare neq. iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ergo quoque quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittóque vt patriis vtãtur moribus, cõuehientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. voloq. vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolabella Hyrcano per literas rogatũ gratificatus est. L. [c] autem Lentulus Coss. pro sententia dixit, Iudæos ciues

An. mundi 3912. Ante Christum nat. 42.

a *Hyrcani legatus M. Antonium & P. Dolabellam in Senatum introduxerunt.*

b *Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit.*

c *L. Lentulus Cos. pro Iudæis sententiam dixit.*

An. mundi 3928. *Ante Christum nat.* 42.

Romanos, templa Iudaica habentes & faciẽtes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas octobreis. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliásque vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarũ præsides, de quib. propter hæc, quæ hoc loco inseruimus, credere facile est his, qui nostra scripta candidè lecturi sunt. Quando [a] enim tam manifesta argumenta exibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostẽsis æreis columnis & tabulis in Capitolio nũc vsque durantibus, duraturisque in posterum, omnia hic apponere supervacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem foro tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæpropter ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdẽ temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius [b] Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sex. Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus, contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copiis; ad quos & Antipater misit auxilia cum filiis, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideóque repetendas poenas ab eius interfectore iustũ existimans. Id [c] bellum dum trahitur, Marcus venit Sexti successor, & [d] interim Cæsar ab his qui cũ Cassio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cũ dimidio, sicut & ab aliis scriptoribus memoriæ proditum est.

a *Conclusio Iosephi de Decretis.*

b *Cecilius Bassus Sex. Cæsarem interficit.*

c *Marcus Sex. successor in Syria.*

d *Cæsar à Cassio & Bruto occisus.*

Cassius

Cassius affligit Iudæos insuper ob ingentia talenta ab eis exacta.

Ann. mundi 3943. *Ante Christum nat.* 41.

CAP. XVIII.

BElło deinde ciuili post cædē Cæsaris exorto, consularibus aliis aliò discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius[a] in Syriam venit, occuparurus eā qui circa Apamiam erat, exercitum: solutáque obsidione tam Marcum quàm Bassum in suas partes pertraxit: obeundóq; ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia, sed maximè Iudæam afflixit, plusquàm septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partē eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Malicho sibi patrum amico partem quibusdam aliis: & primus Herodes ex Galilæa quatuor imperatum erat offereus, maximam apud Cassium gratiā iniit. prudens enim illi videbatur consilium iam tū Romanorum alieno sumptu capture beneuolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ ciuitates venumdabantur vnà cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit, adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talentis de suo missis, futorē eius leniisset. At ille post Cassij discessum maximè insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi securitatē se paraturū existimās, nec tamē latuerūt Antipatrum eius consilia, nā eū hoc sensisset vltra Iordanem profectus copias colligebat cum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus vir dolosus insidiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd Iha-

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

a *Cassius in Syriam venit, & plusquam septingenta argenti talenta à Iudæis exigit.*

b *Herodes Cassium in Galilæa pecuniam sibi denuncie.*

c *Malichus Antipatro insidiatur, deierat & eidem reconciliatur.*

An. mundi 5923. Ante Christum nat. 41.

saelo. Hierosolymorum præsidium tenente, Herode verò habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit, & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

CAP. XIX.

a *Cassius & Marcus Herodem Cœlesyriæ ducē faciunt.*

SEd Antipater imprudens seruauit Malichū, vt se perderet. nam [a] Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus, & pedestribus copiis, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus [b] verò tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptóque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterùm postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentē insidiæ, indignantibus illis Malichus strenuè pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere: itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis conscium: séque voluit ad excolendum monumentum quod patri struxerat,

b *Malichus Antipatrū veneno necari procurat.*

xerat. Interim Herodes veniés Samariam, eámque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersus ciuium dirimere. non multò autem pòst instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes, contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tãquam amici interitu, & clam verò parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed vitandam suspicionem vicissim comiter tractare Malichum.

An. mundi 3923. *Ante Christum nat.* 41.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

CAP. XX.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parẽtis iniuriã: clam etiã mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cúmque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse. illic pœnas Malichum, at ille circa Tyrum Phœnices suspicione cõcepta, maiora moliri cogitauit, & quia filius eius obsides in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gẽte ad defectionem concitata, sibiipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius fortu-

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

na aspirare noluit: & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandã cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere, illi verò egressi, & nacti eam propè vrbem in littore confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit, tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malũ enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudæã tumultus exoritur. Felix enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Babium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primùm compulsum, incolumitatem deinde pactũ abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quòd post accepta à se multa beneficia inimicis suis fauorem impenderet. nã frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & in eis cæteris Masadam longè munitissimum. Vt igitur contendit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

a *Felix Hierosolymis Phasaelum aderitur, à quo tamen superatur.*

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum ejusdem paterni regni repotentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

CAP. XXI.

b Antigonũ Aristobuli filium Ptolemaus Mẽnæus adeptat.

ARistobuli b autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Babio exercitũ cõpara-

parauerat. Ptolemæus Mennæus, adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat apud Tyrios ope Cassij tyrannidē adeptus, per Syriam quoq; tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidiis, atq; etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eúmq; [a] prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma obtonis tam Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam [b] enim gener per sponsionē ascitus erat in Hyrcani familiam, quò libentius eius tutelam suscepit: ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiā, Hyrcani verò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat [c] autem etiam antè vxorem è suis popularibus Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

a *Herodes Antigonum ex Iudæa expellit.*

b *Herodes Mariāmen ex filia neptem ducit.*

c *Dorū, Herodis vxor.*

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.

CAP. XXII.

CÆterū Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primares, Phasaelum & Herodem accusaturi. quasi in specrem solum regnaret Hyrcanus, rē autem vera tota potestas esset penes hos fratres

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id [a] enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso [b] autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret, & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorum [c] postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simulque ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis bene est, ego & exercitus valemus. Lysimachus, Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos prosequaris benevolentia. quare cognitam non tam ex verbis quàm operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non complecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec sacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iusiurandum præstitum seruantes; nos nostram priuatum nostrum negotium agentes, quàm suscepta defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur, & in vltis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatu excepit Macedonia, tenuantes in eis locis pri

scau

a *Pecunia corrupisse Iudex.*

b *Hyrcani & Iudæorũ legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat.*

c *Antonius Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit.*

fcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulsus intra mœnia Philippensium, obsessúsque à nobis, addidit se Cassio socium exitij. qui postquam meritas pœnas dederunt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra opera vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se incipit. Cùm igitur etiam de te cum tua gente augendo ornandóque cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiam oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianísve venundati sunt, liberè dimittantur. Volóque vt quæ mea & Dolobellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuò rata sint. Tyrios quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum restituant. Coronam autem quam misisti accepimus. M. Antonius Imp. Tytiorum magistratibus S.P.Q.S. Renunciatum est mihi Epheſiah Hyrcani Pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam [a] igitur pro imperio bello suscepto, iustitiæ pietatique prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris sociis: & quicquid ab aduersariis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu acoepit ne-

An. mundi 3914. Ante Christum nat. 40.

a M. Antonium Tyriorum Magistratib. scribit, & vt Hyrcano ac Iudæi regionem; bona, & libertatem adeptam tuerens iubet, salua tamen fœderanda.

An. mundi 3924. *Ante Christum natum* 40.

que exercitum, sed quæ per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socij nostri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante retineant: vósque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: néve vllam vim interponatis, quò minus ad pristinos dominos redeant. quòd si aliquid iuris in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris peræquè integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. S. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atque edictis quæ ille perpetrauit corriginius, vt ablata restituantur nostris sociis. & siue corpora Iudæorum, siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hęc ad pristinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ cõuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visúmque est hoc loco etiam hæc inserere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius

Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

CAP. XXIII.

POst[a] hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiã, amoribus suis eum implicuit: quo tempore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt [b]accusarent Herodem vnà cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius verò audita vtraque parte apud Daphnen, scischitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cùm respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iã antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cũ Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos [c]ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi interccssisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed[d] rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes verò ante vrbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos, vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent. quod illi contempserunt. móxq; erumpentes in eos

Hedio & Ruffinus cap. 21.

a *Cleopatra in Ciliciam ad Antoniũ venit.*

b *Herodes à centum Iudæis apud Antonium accusatus.*

c *Antonius Phasaelum & Herodẽ Tetrarchas constituit.*

d *Mille Iudæi Herodẽ accusaturi Tyrum conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur.*

An. mundi 3915. *Ante Christum nat.* 39.

Iudęi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo vero clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

CAP. XXIIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

DEinde [a] mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturũ se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vnà cum suis interficerent. quæ tamen non dedit. sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudęam exercitum. Pacorus [b] per matitima, satrapa per mediterranea, Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij & Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus [c] autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, Ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymœ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruasetunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. mõxque ferentibus

a *Antigonus Parthus, si ab Hyrcano in illum regnum trãsferrent pecuniam pollicetur.*

b *Pacorus equites Antigono in Iudeam mittit.*

c *Iudæi Carmelum mõtem incolentes, Antigono se adiungunt.*

rentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eóque in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes, vt eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cúmque quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant cõuenturas è tota regione turbas ad [a] Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illúxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbẽ occupauérunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes [b] verò cũ suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbẽ, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, prętextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens, quin [c] postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnẽ, insidias hoc pacto instruens: ille nihil suspicatus patuit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortantéq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem, Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus tellitis apud Herodem ducẽtis equitibus, ac dece-

An mundi 3925. Ante Christum nat. 29.

a *Pentecosten.*

b *Herodes cum hostib. pugnat in suburbio.*

c *Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet.*

Anno mũdi 3925. Ante Christum nat. 39.

liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilęam ventum eſt, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primùm alacriter eos excipit donátque muneribus: deinde [a] ſtruere inſidias incipit. Phaſaelus verò cum ſuo comitatu deductus eſt in propinquum iuxta mare diuerſorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis eſſet pollicitus, ſuſpectos iam habuerũt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari inſidias & clam adhiberi cuſtodiam. Et certè cepiſſent eos, niſi expectaſſent donec relicti Hieroſolymis Parthi Herodem caperent, ne his ſublatis ille præſentiens effugeret. id quod verum eſſe mox apparuit, conſpectis cuſtodibus, quare non defuerunt qui hortarentur Phaſaelum, vt nihil amplius expectans conſcẽſo equo ſe inde proriperet, præcipuè Oſilius, qui id ſecretum cognouerat è Saramalla Syrorũ tunc ditiſſimo, & naues ad fugam offerebat. nã non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: ſed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiuſmodi conſilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures acceptuũ à ſe quàm ab Antigono: & alioquin turpe eſſe legatos ſuam fidem ſecutos inſontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non eſſe vera, & inanibus eum turbari ſuſpicionibus: móxque ad Pacorum abiit.

a *Parthi Hyrcano & Phaſaelo inſidias ſtruunt.*

Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captos abducunt.

CAP. XXV.

b *Hyrcanus & Phaſaelus à Parthis capti.*

QVo [b] profecto ſtatim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phaſaelo, multum

multum detestanti eorum periurium, ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productũ extra muros comprehenderet. Phasaelus verò miserat nuncios, qui indicarẽt Parthorũ perfidiã, quos quoniã hostes intercepserãt, Herodes re cognita Pacorũ adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cùm scirent omnia dolosè dissimulabant iacebántq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersariis: sed aduentare significaturos quàm benè Phasaelo successerit. id Herodes nõ credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet aliis contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim [a] dum Parthi quid faciẽdum sit consultant, quòd nõ placeret apertè tãtum virum aggredi, & rem in sequentẽ diẽ differũt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubiis. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumẽta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matréq; sponsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba cum tũ properabat versus Idumæam inscijs hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui nõ tali rerũ facie commotus fuisset ad misericordiam, fœminis infantulos suos trahẽtibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Ve-

Ann. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

[a] Parthi Herodẽ quoq. comprehendere cogitãt, ipse verò re cognita ipsorum manibus effugit.

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

rùm [a] Herodes obdurato contra sæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundem singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita: quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim [b] minimũ abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iámque gladium stringerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret neque enim esse viri fortis, se vno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quàm maximis compendiis, in [c] quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi impugnam pertraxerunt, quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiã oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea verò quàm ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm tantam turbam secum traherent, etiam absque milite cõductitio. Massada verò, ad quod castellũ decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet, Maiorem igitur partem dimisit, numero

a *Herodes suos in fuga consolatur.*

b *Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso sibi ipsi violentas manus inferre cogitat.*

c *Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.*

numero supra nouẽ millia, iussis aliis aliàs per Idumæam salutem sibi quærere, additóque viatico: expeditioribus autẽ quibusq; & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est, depositúsque ibi cum suo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterẽt, ipse properauit ad petrã Arabiæ. Cæterum[a] vbi dies illuxit, reliqua quidẽ omnia Hierosolymitanorũ bona direpta sunt per Parthos vnà cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia circiter trecẽta talenta, intacta remansit. Herodis etiã facultatũ magna pars euasit, præsertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egressi agrũ quoq; latè populati sunt, & Marisam vrbem opulentã euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæã à Rege Parthorũ reductus, Hyrcanum & Phasaelũ vinctos accepit. Vehementer autẽ tristatus est quòd mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & vnà cũ pecunia daturum se promiserat. Veritus[b] deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendũ Pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem nõ concedit nisi ei qui integro sit corpore. Sed maximè miranda est [c]Phasaeli generositas, qui vbi se neci destinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miserabile ac turpe ducens inimici a bitratu cadere, cum manus sibi inferre nõ posset propter vincula, allisо ad saxum capite vitam abrupit, quod illi tũ in tali necessitate cõstituto, visum est honestissimum, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur autem quòd

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

a *Parthi Hierosolymitanorum bona diripiunt, & Marisam vrbem euertunt.*

b *Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hyrcano, ne in regnũ restitueretur auricula amputat.*

c *Phasaelus allisо ad saxum capite vitam abrumpit.*

An. mundi 3915. Ante Christum nat. 39.

fauciato vehementer capite, Antigonus submissis Medicis, pro [a] remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animã, audito ex quadã muliercula quòd Herodes frater hostẽ euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, victorem fuæ necis post se relinquẽs, qui posset ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantiũ magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas: ad [b] Arabum enim Regem Malchũ, multis suis beneficiis iam antè obligatũ proficiscitur, cum maximè opus haberet, mutuã operam postulaturus, & acceptarus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nõdũ enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quamprimùm ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere, qua de causa etiã Phasaeli filium septennẽ secũ ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prętexebat autẽ hoc suasu optimatũ suorum ne debitam pecuniã redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquã, sed vt colloqueretur cum Rege de rebus necessariis. deinde [c] cùm cõsultius videretur discedere, valdè molestè abiit Ægyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi nullos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum venisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitẽtia motus & cursum insecutus Herodẽ, nihil profecit, iam enim ille procul aberat versus Pelusium properans. quò postquam peruenit, nõ recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus

a *Phasaelo Antigonus pro remedio venenum mittit.*

b *Herodes ad Malchũ Arabũ Regem pecuniã accepturus proficiscitur.*

c *Herodes regno excedere iussus, in Ægyptũ abit, deinde in mari diu iactatus tãdem Romã peruenit, vbi Antonio quæ ipse cum sigerat, refert.*

stratus eius loci conuenit, à quibus ob pristinæ fortunæ reuerentiam honorificè in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde versus Pamphyliam, & cum graui tempestate cõflictatus, ægrè in Rhodum euasit, iactura etiã sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauiter afflictã bello quod contra Cassium gestum est, ne præsenti quidem inopia cohiberi potuit, quò minus vel supra vires eam refoueret: instructáque triremi & cum amicis conscensa, in Italiã Brũdusium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur, quódque Antigonum Regem constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat, & quòd eas noctu absportasset non sine labore, & ægrè manus hostium euasisset, & post hæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum subsidium quod in illo haberet repositum.

Ann. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

Hedio & Ruffinus cap. 23. al. 25.

Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.

CAP. XXVI.

ANtonium[a] verò mutatæ Herodis fortunæ commiseratio subiit. reputantem quod etiã ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes polli-

a *Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio prosequitur.*

Anno mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

cebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ cõsecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiũ Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar [a] quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratã, & hospitij ius ac reliquam beneuolẽtiã, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuẽdam & conatus promouẽdos erat paratissimus, conuocatóq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simúlque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, nõ solũ ob vetera crimina, verùm etiam quòd cõtemptis Romanis à Parthis accepisset imperiũ, quibus rebus cum senátus esset offensus, tũ Antonius [b] eũ docuit quòd etiã ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragiis approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spem regnũ ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi cõcessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & [c] ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiã quia intra septem dies insperata felicitate ornatũ dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postèa Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar mediũ habẽtes Herodem exiuerunt, consulibus cęteríſq; magistratibus deducentibus, ascenderúntq; [d] in Capitolium, sacra ibi facturi & senatus cõsulta deposituri: & nouus Rex primo regni sui die cõuiuio

a *Cæsar Augustus Herodũ studiosus.*

b *Herodes Romæ in senatum intromissus Rex declaratur.*

c *Herodes Alexandro coniugẽ suæ fratri regnũ petiturus ipsemet eo potitur.*

d *Antonius & Cæsar cũ Herode in Capitolium ascendunt.*

uio exceptus est ab Antonio, atq; hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterũ, C. Asinio Pollione Coss. Toto [a] autem eiùs absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cætero cõmeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Iosephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quòd parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, nõ amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conserentes manus cũ Antigonianis, modò apertè, modò clàm multos trucidabant. Interea [b] Ventidius Romanorum dux missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxiliũ: sed reuera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris propè Hierosolyma, satis magnam pecuniæ vim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset, dum Parthi vt ipse sperabat, succurrerent.

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

a *Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.*

b *Ventidius prætexit quasi Iosepho laturus auxilium, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono in Iudæam venit.* Hedio & Ruffinus Cap. 24. al. 26.

Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antigonum.

CAP. XXVII.

c *Herodes ex Italia domum reuersus contrà Antigonum copias ducit.*

INterim [c] Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tũ ex conductitio tum ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus à

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum fortè destinabatur componẽdis ciuitatum tumultibus, *quos irruptio Parthorum* excitauerat. Silo verò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur in dies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem *in eo* castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatã ab hoste opus erat primũ capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cùm Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis *occurrit*, & Iudæis profligatis Silonẽ ægrè repugnantem seruauit. Capta [a] deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex [b] indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iã rege *conceperant*. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamẽ nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam [c] Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequẽtibus Silonis militib. & multis Hierosolymitanis eius potentiæ perterritis. Cúmq; ad occidẽtalẽ vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant, custodes sagittis eum impetebãt & missilibus, deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus,

a *Herodes Ioppen oppugnat & capit.*

b *Multi Herodi sese adiungunt.*

c *Herodes Ressa capto & è Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.*

ribus, Herodes [a] caduceatorem clarigare iussit circa mœnia, se bono publico venisse, & ad salutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorũ retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata oblitioni traditurũ. ad [b] hæc Antigonus ita respondebat, verso sermone ad Silonem ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum attruant, homini priuato & Idumæo, hoc est, semijudæo, cum id more gẽtis debeatur successioni generis: nam si offensi, quòd ipse à Parthis regnum accepisset, ideò velint hoc auferre, nõ deesse multos ex regio genere, qui legitimè possint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambobus inter se contendentibus, & vsque cõicia prorumpentibus, Antigonus [c] permisit suis vt arcerent hostes à mœnib. qui cùm strenuè iacularentur è turribus, facilè eos fugauerunt. Tum [d] verò Silonem largitione corruptum esse patuit. subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus: qui clamoribus largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abducíque se in hyberna ad cõmodiora loca postularent, vastis circa vrbem omnibus, quòd Antigoniani amoliti essent vitæ necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum. contra [e] Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo, sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atque etiam vberabundè adsint quæcunque requirerent. post quas preces continuò dimissis suis per agros, nullam Siloni dicendi ansam reliquam fecit: maior enim quàm quisquam speraret rerum necessariarum allata est copia: familiaribus etiam suis apud Samariam agentibus

An. mundi 3916. *Ante Christum nat.* 38.

a Herodes circa Hierosolymorum mœnia, se bono publico & ad salutẽ vrbis venisse, clarigare iubet.

b Antigonum Herodi, quòd non ex stirpe Regia prognatus, sed semi-Iudæus sit, exprobrat.

c Herodis copias hostes à mœnibus arcent.

d Silo quidam qui Hierosolyma discedẽdi ansam arriperẽt subornat.

e Herodes hibaria exercitui prorogat.

An. mundi 3927. Ante Christum nat. 37.

imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem cõportarent, & vt in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuò dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperẽt, qui sicut iussi sunt cõparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessísque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis x. cohortibus, quarum v. è Romanis totidem è Iudæis constabãt, adiunctísque mixti generis cõductitiis & equitatu modico, Hierichuntẽ petiit: offendénsque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familiis, hos quidem captos dimisit. Romani verò inuadentes vrbẽ diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus preciosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & [a] Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæã, & Samariam, Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddã acciperet, captans Antonij gratiã, atque ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi verò otiari non libuit. sed misso in Idumæam Iosepho fratre cũ. M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre cognatísq; aliis quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædã loca ab Antigono insessa præsidiis. cúmque Sephorim coelo ningẽte peruenisset. Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Indè [b] in latrones quosdã spelũcarũ recessus habitantes equitũ alam immisit, cũ peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficiis.

[a] *Romanus exercitus hybernatum dimissus.*

[b] *Latrones.*

maleficiis, aberant autem non longè à vico qui Arbela dicitur. quadragesimo deinde die ipse venit cum toto exercitu, & magna audacia hoste occurrente, in sinistro aciei cornu laborari cœptum est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam vincentes coegit terga vertere, suos verò fugientes gradum sistere. nec [a] hoc contentus profligatos & palantes vsque Iordanem persecutus est atque ita vniuersam Galilæam in partes suas traduxit, præter eos qui erãt in speluncarum receptaculis, numeratisque viritim 150. drachmis, & proportione centurionibus, suos in hyberna dimisit. Interea Silo ad eum venit cũ suis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo [b] nolente eos post vnum mensem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miserat, qui iuberent eos sublatis omnibus rebus ad victum necessariis in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Phœroræ fratrum minimo commeatuum curam commisit, iusso instaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam necessariarum rerum abundãtiam præbuit, & castellum illud prius desertum denuò condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In [c] Syria verò Ventidius Silonem accersens contra Parthos, iussit primùm Herodi nouare operã, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At [d] ille Silone ad eum misso, ipse cõtrà latrones in speluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ speluncæ sitæ in præruptis montibus, angustis tramitibus accessibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cũ totis habitabant familiis. Rex [e] autem arcas in hunc vsum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis, eo quòd

Ab. mundi 3927. *Ante Christum nat.* 37.

a *Herodes in Galilæa cum hostibus pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæã in suas partes traducit.*

b *Antigonus Romanum exercitũ alere recusat.*

c *Ventidius Silonem cõtra Parthos accersit.* Hedio & Ruffinus Cap. 25.

d *Herodes cõtra latrones in speluncis degẽtes militem duxit.*

e *Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinẽ: & in speluncis non deerant victui necessaria. vt verò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præmetu audebat progredi: quidã scutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiẽs, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatus falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demũ in arcam se recepit. cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniẽs, multique, Rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerũt. Sequenti vero luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeũdo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehensus intus cum vxore ac septem filiis, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret, stans ante ostiũ primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremò seipsum superiecit, mortem seruituti præferens. primò tamen in obscuritatem Herodis multa fecit conuicia, licet Rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolemæo ptæposito ei regioni

a Senex quidam vxorẽ suam cum septẽ liberis iugulat, postremò seipsum quoque præcipitat.

in

in Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cũ Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non benè cessit: nam inuasus ab his qui & antè Galilæã turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia, totum eum tractum rapinis infestantes, & excursionibus. Herodes [b] autem reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atque ita sublatis rerũ nouarũ autoribus ciuitates centum talentis mulctauit. Interea [c] cæso in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus. Iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed perfunditores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. Ille tum demum Herodem benè monuisse, & se obtemperantem errasse intelligens, in Emauntem vrbẽ se recepit, & [d] in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam [e] decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonũ. Machæra verò cõsecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellũ contra Antigonum. Itaque reconciliatus Machæræ multũ roganti, re-

ante mundi 3927. Ante Chri. nat. 37.

a *Herodes cum Antigono rẽ decernere in Samariam proficiscitur.*

b *Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit.*

c *Ventidius cæso in pugna Pacoro Parthos profligat.*

d *Machæra multos Iudæos interficit.*

e *Herodes Antonium adire Macharam accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit.*

An. mundi 3927. *Ante Christum natum* 37.

licto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, neve cum Machæra contenderet. Ipse[a] verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, nō audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus. bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autē altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cúmque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingenis equitibus qui cùm primos sibi occurrentes in fugā vertissent, Rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostē repulit, & excitatis suorum animis pugnā redintegrauit, reuertētibus qui paulò antè fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ pō paucas gerebant sarcinas, simúlq. mancipiis, cœptū iter prosecutus est. Et cùm plures alij in propinquo cāpi saltu insidiantes in illos coorirentur, hos quoque cum valida suorum manu aggressus in fugā compulit: multísque ex eorū numero cæsis securū sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eū & protectorem suū appellabant. Postquā[b] autē propè Samosatā ventum est exercitum instructū & ornatū ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter abducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmque gauisus eius aduentu, &

a Herodes ad Antonū Samosatam oppugnantē properat, in itinere multos barbaros trucidat.

b Herodes ab Antonio & exercitu honorificè excipitur.

cognitis quę obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiter, in summóque honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho [a] autem paulò post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatóque ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim [b] absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorum fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinque cohortibus versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, quòd pleriq; è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorũ difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum. quo [c] facto Galilæi à suis præfectis deficiétes, factionẽ Herodis in locũ demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra [d] autem Githam castellum muniebat. Regi [e] verò apud Daphnem Antiochiæ suburbiũ fratris casus renunciatus est, iam ante tale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum mõtem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidẽ petiit: vnde [f] noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur, cui occurrentes ho-

An. mundi 3928. *Ante Christum nat.* 36.

a *Sosio Antiochum Prouinciam cum exercitu tradit, ipséq. in Ægyptum proficiscitur.*

b *Iosephus Herodis frater ab Antigono cæsus.*

c *Galilæi ab Herode deficiunt.*

d *Githam Macheram munit.*

e *Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur.*

f *Herodes cũ Galilæis pugnat, eósq; victos, in castellum compellit.*

An. mundi 3928. Ante Christum nat. 36.

stes, prælio victi compulsi sunt in castellis. vnde exiuerant pridie, quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est. infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellũ tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem volens vlcisci fratris interitum, quò postquam venit honoratissimum quemq; adhibuit ad conuiuiũ: peractáq; cœna dimissis conuiuis, recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res regis à Deo nõ negligi. Triclinium[a] enim illud in quo cœnatũ fuerat, iã vacuũ sine cuiusquam noxa concidit, quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculosè seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti verò die cùm hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorúmque velites procursando iaculis & saxis feriebant regios: adeò [b] vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò [c] Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copiis, vt foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Machæræ se opposuit. Herodes verò occupatis quinq; oppidis, præsidiariorum circiter 2000. in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine, & cõfluentibus ad se multis Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem prę audacia venire ad pugnam collatis cum eo signis vicit egregiè, & accensus vlciscendi fratris cupidine, sæuiendo instabat in vicum fugientibus. Repletis [d] autem ędibus milite, & quibusdã in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cõstipata militibus, hos igitur saxis superne

a *Triclinũ in quo Herodes cum conuiuis cœnauit fuerat, vacuum sine cuiusq; noxa concidit.*

b *Herodes ab hostibus vulneratur.*

c *Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.*

d *Pugna in ędibus.*

pernè impetētes aceruatim cōficiebāt. Nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra parietes, & hoc facinus maximè fregit hostiū audaciā, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repentè valida tempestas interuenisset, Regij victores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iā enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi [a] maximum discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostiū armati, quos metus eò compulerat, dúmq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti vt illæso Rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti verò [b] die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuiit, moto [c] inde exercitu venit Hierosolyma, & castra propè vrbem metatus est, anno tertio postquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante tēplū fixit tēsoria, volens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi, & tribus aggeribus ei loca circūdatis, turres erexit adiutus operarioriū multitudine: & cæsa circūquaq; materie, præpositísque huic operi viris idoneis, durante [d] etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

An. mundi 3929. Ante Christum natum 36.

a *Herodes in cubiculo solus multa ornatus priuatim illæsus euadit.*

b *Herodes Pappi caput Pherorae fratri mittit.*

c *Herodes Hierosolyma oppugnat.*

d *Herodes ducturus Alexandri filiā Samariam proficiscitur.*

An. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

CAP. XXVIII.

PEractis[a] verò nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmisísq; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tã pedites quàm equites. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrẽ accessionem adducens. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorũ mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium & Herodes pro seipso bellũ gerens, vt deiecto Antigono hoste popul. Ro. ipse pro eo ex senatusconsulto regnũ acciperet. Intus autẽ certatim resistebãt Iudęi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactãtes; & fausta populo ominantes, non deserturũ Deũ suos in periculo: direptísque extra vrbẽ tam hominũ quàm equorum alimentis, per clanculatia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui[b] rei Herodes ita prospexit, vt cõtra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conuehetet, vt breui necessaria victui abũdarent in exercitu. adhæc operarum frequentia facilè absoluti sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatũ relinquebant. at[c] obsessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes variis artibus. excurrẽtes enim crebro, modò incepta, modò iam perfecta opera incendebant, & conferentes pugnã cum Romanis nihilo erant

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Aliàs 27.

a *Sosium & Herodes ingentes copias, contra Hierosolyma ducunt.*

b *Herodes annona prospicit.*

c *Iudei obsessi intrepidè repugnãt*

lo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum prò dilecto machinis muro intus recentem exstruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquā sub terra manus conserrent. vtentésque desperatione pro fortitudine ad extremū perdurabant, idq. obsessi à tam numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia, nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem a euaserunt in mœnia primùm lectissimi viginti milites, deinde Sosij centurio. captis est enim primus murus die quadragesima, secundus verò quinta decima: & quædam porticus circa templum exustæ sunt, quas Herodes Antigonū incendisse calumniabatur, volens in eum concitare inuidiā populi. Capta b verò exteriore templiparte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem vrbem refugerunt: timentésque ne à Romanis impedirentur iactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt his tantum sinerentur introducere. Rex verò annuit, sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt verò spem suam frustratā vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus c vrbem expugnauit: móxque omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis. Herodianis Iudæis coniantibus aduersam factionem exstirpare funditus: erátq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuēte supplices. nō ætati vlli parcebatur, nō sexui, ne imbelli quidem & quamuis obstāte Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus. sed veluti furore percitis sæuiebāt nullo ætatis discrimine. Antigonus d quoque neq. veteris neq. recentis suæ fortunæ fatione habita deiecit è turri, Sosiq; ad ge-

Ann. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

a *Templi pars exterior & ima vrbs capta.*

b *Iudæi ad interiora templi, & superiorem vrbem refugiunt.*

c *Hierosolyma expugnata.*

d *Antigonus Sosio se dedit.*

Ann. mundi 3929. Ante Christum nat. 55.

nua procidit, & ille nihil miseratus mutatam eius fortunã, insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterùm [a] Herodes deuictis hostibus, nõn minus negocij habuit in compescẽdis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas nõ est, veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, solitudinis ne se Regem Romani factum essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguúmque dicens sibi videri tantæ ciuiũ cædis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo [b] verò referente pro expugnatione vrbis direptionem meritò permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Libetaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio verò etiã regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederẽt. Ea [c] clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Can: dij Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne fit ieiuniũ, tanquã recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Põpeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonũ vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud [illegible] sure secũ con-

a *Herodes in compescẽdis vltrò gentium auxilijs multum negocij habet.*

b *Direptio vrbis impedita.*

c *Quando Hierosolyma expugnata.*

tendẽ-

tenderet, docens se regio natum sanguine. Herodem verò plebeium, & quòd si ipse propter offensũ Roma. popu. indignus esset qui regnet, certè filiis eius insontibus regnum debeatur: hæc [a] inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tũ demum Herodes metu liberatus est. atque Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit & celebrata propter continuatum in ea gẽte honorem Sacerdotij, facinoráque maiorum egregia: quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verùm hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subiecto Regibus. Atque [b] hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

An. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

a *Herodes multis pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.*

b *Assamonæi Principatus & Pontificatus finis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XV.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Expugnatâ à Sosio & Herode Hierosolymâ, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.*

II. *Quemadmodũ Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrauit sodalitio.*

Ante Chri. nat. 34.

V. *Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.*
VI. *Herodes bellum Areta infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.*
VII. *De terræ motu qui Iudæam concussit.*
VIII. *Herodis concio ad exercitum.*
IX. *Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.*
X. *Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.*
XI. *Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.*
XII. *De fame quæ in Iudæam terram incubuit.*
XIII. *Cæsarea conditur.*
XIIII. *Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.*

Expugnatio à Sosio & Herodes Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.

CAPVT I.

HIEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum [a] vrbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat. eos vicissim promouebat: aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat supplicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Phatisæus & Sameas huius discipulus. dum enim obsiderẽtur Hierosolyma hi consulebant ciuibus vt Herodem in vrbem reciperent, eámq. ob rem gratiam illis habuit. Pollio [c] verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæteríque iudicibus præ-

[a] *Herodes fautores promouet inimicos tollit.*
[b] *Pharisæi in honore habiti.*
[c] *Pollio Herodis tyrannidem prædicit.*

prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum cõgessit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiúsq. amicis donauit. Interfecit[a] etiã quadraginta quinq. primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabãtur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totũ ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebãt propter tẽpus anni Sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterũ Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctũ seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiã eũ securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribẽs. Antonius [b] Antigonũ Iudæam perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorúmq; primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodẽ pro illo Regẽ constitutum admitterẽt. nam ne tormentis quidem adigi poterãt, vt appellatione Regis eum digtarentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc [c] Strabo. Hyrcanus [d] autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 74.

a *Cades factionis Antigoniana.*

b *Antigonus securi percutitur.*

c *Strabo de Antigono.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Hyrcanus cognuo quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur,*

An. mundi 3930. Ante Christ. nat. 34.

fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut supra diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus sit.

CAP. II.

a Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur.

HYrcanum [a] autē ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatē generis comiter habuit, & vinculis solutū permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorū frequētia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorē habebant, nec hi solùm, sed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat: ita vt nō admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed [b] postquam resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quod aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, & officij causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret, ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores, quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontifici: imo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter eorpus mutilatū ab Antigono. nec Reges solere meminisse acceptī in priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles: nec tamen his monitis Hyrcano potuerūt eximere patriæ desiderium. Herodes quoque ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos ne sibi inuiderent communem cum genero futurum potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simúlq; etiam ad ipsum Phraatem [c] legatum

b Hyrcanus patriæ amans gratiā ab Herode expectat.

c Samaralla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem.

tum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suã redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum viatico cum excepisset, [a] summo honore habuit: primúmq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patrémq; appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis [b] Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox [c] igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alterã Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinẽ, nec minus Mariammen Regiam coniugem felicémq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad

Ann. mundi 3930. *Ante Christum nas.* 34.

a *Hyrcanũ Herodes in summo honore habet.*

b *Ananelo Herodes dat summũ sacerdotiũ.*

c *Alexandra per Cleopatram filio Pontificatũ ab Antonio petit.*

An. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed planè diuino natos genere, volens Antonium in amorē pellicere. qui indecorum ratus puellam Herodi nuptam accersere, atq; etiam Cleopatræ suspicationes vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non [a] putauit tutum Aristobulum ipso flore ætatis, videlicet decimum sextum agentem annum, ad hæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ac libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantem impunè propter potentiam. Rescripsit [b] igitur, si vel pedem è regno suo moueret adolescēs, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudęis nouationem rerum sub alio Rege sperantibus hoc pacto cum satisfeciſſet Antonio, decreuit non omninò adolescentem & Alexandram spernere, vxore etiam Mariamme assiduis precibus obtundente, vt fratrī debitum pontificatum redderet, dicentéq; ipsi quoq; id fore commodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato [c] igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram inuectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatrā id agere vt ope Antonij ad se regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniustius eam moliri, quòd & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis. se tamē præteritorum libenter obliuiſci, nec desinere

a Antonius ob Herodē Aristobulū ḋeiit.

b Causa non missi Aristobuli.

c Herodes in Alexandram, vt clam regno suo insidiatam inuehitur.

pietas

pietatem erga eam cæteráſque neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hæc poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio, Alexandra [a] vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negans ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, ſatiſque ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem fili, futurámque poſthac Regi obſequentiſſimam: veniámque præteritorum petere ſi quid fiducia generis & neceſſitudinis propter indignitatẽ rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

An. mundi 3930. Ante Chriſtum nat. 34.

a *Alexandra ſeſe excuſat, & Herodis reconciliatur, dũ Pontificatũ filio promittit.*

Herodes Ariſtobulum coniugio ſuæ Mariammes, fratrem Pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

CAP. III.

TVm [b] Rex conſeſtim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum

Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Ananelo Herodes Pontificatũ abrogat.*

An. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

adeptus regnum cum autoritate sua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quò familiam suã componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus [a], primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Ieſu ſubrogato in hoc Sacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre in eum honorem in tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulum adoleſcentem viuo adhuc pontifici ſucceſſorem dedit. atque ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen vt decebat poſt reconciliationem vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterum quidem quieturam, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iuſſit [b] igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere: ad hæc obſeruabatur aſſiduè, ita vt nihil Regem lateret. ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabãt ad odium. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari indigniſſimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm iam amiſſa licentia, honoris ſpecie in ſeruitute & timore vitam degere. miſit igitur ad Cleopatram literas, præſentẽ rerum ſuarũ ſtatũ deplorans, & rogans, vt opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſſit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad ſe confugere. quod cõſilium placuit, móxq; tale quiddam comminiſcitur. Paratis [c] duabus ſandapilis in has ſe & filiũ incluſit, iuſſit famulis conſciis, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum ſtabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicũ mulieris Æſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſcium eius conſilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimi-

[a] *Pontificatus tribus abrogatus.*

[b] *Alexandra Heroda ſuſpecta obſeruatur.*

[c] *Alexandra ad Ægyptum fugere cogitans, à ſeruo prodi-*

inimicus Herodis erat, ſuſpectus quaſi ſocius inſidiatum, quibus Antipater veneno ſublatus eſt, arripuit occaſionem conciliandæ ſibi per hoc indicium regiæ benevolentiæ: & ad eum inſidias Alexandræ detulit. at ille paſſus eam tentare negotium, in ipſa fuga deprehenſam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non auſus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non ceſſaturam Cleopatrã, odij tali anſa præbita. quare ſimulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. ſtatuit [a] tamen modis omnibus adoleſcentem tollere. ſed interponenda erat mora, quo magis laterent inſidiæ. Iámque inſtabat Scenopegia, feſtum apud nos cum primis celebre, cuius ſolennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data eſt occaſio per inuidiam, quò magis acceleraret, quod ſemel ſtatuerat. Poſtquam enim adoleſcens annum tum egreſſus decimumſeptimum, ſacris iuxta legem operaturus ad altare aſcendit ornatu pontificali, ceremoniáſque decenter tractabat ipſe eximia forma & ſtatura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præ ſe ferens, conuertit in ſe multitudinis oculos ſimul & ſtudia, reputantis ſecum etiam aui Ariſtobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim ſe aperiebant, confuſi nimio gaudio, nec continentes fauſtas voces ac comprecationes, licentius quàm ſub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adoleſcente decreuerat, perficeret. Itaq; peracta feſtiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adoleſcente, oſtendebat ſe paratum in eius

Ann. mundi 3931. *Ante Chri. ſtum nat.* 33.

[a] *Ariſtobulo Herodes inſidiatur.*

An. mundi 3931. Ante Christum nat. 33.

gratiam iuueniliter colludere: cúmq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, immittentes frigus captabant meridiano tempore. ac primùm spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescẽs quoq; eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quàm omninò aqua præfocatus sit. Hic [a] fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, põtificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic [b] casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repentè rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis, totámq; vrbẽ rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatẽ deflente tanquã propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quã etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendã sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare quòd data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas, quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At [c] Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solũ fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis & pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimum hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterùm quod

[a] *Aristobulus Herodis ductu submergitur, & ad Ananelũ Pontificatum redit.*

[b] *Luctus ob mortem Aristobuli.*

[c] *Animus Herodis hypocriticus.*

quod ad magnificentissimum funeris apparatū attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & aliis rebus pretiosissimis, quò maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium. *An. mundi* 3932. *Ante Christum nat.* 32.

Cleopatra Iudaeorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

CAP. III.

ALexandra[a] tamē nullo modo emolliri potuit, sed in dies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simulq; filij sui miserabilem interitū. Illa verò iamdudū adiuuandi eā cupida & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec[b] vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius a-sieni iuris regno potitum in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed cōmissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorē, vt etiamsi post ipsius mortem

a *Alexādra Cleopatra Herodis insidias, & filij miserabilem interitū, indicat.*

b *Herodes ad Antoniū profecturus Iosepho, cui regnum interim commendarat, coniugis necem mādat.*

Anno mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad ſuam id iniuriam pertinere exiſtimet. aiebátque totum hoc negotium exhiberi ſibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accenſus ſit. atque his mandatis, non admodum læta ſperans de rerum ſuarum exitu, proficiſcitur ad Antonium. Porrò Ioſephus creditum ſibi regni regimen adminiſtrans, & ſæpiſſimè Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris cauſa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes proſequeretur: irridentibus hanc eius aſſeuerationem mulieribus, præſertim Alexandra, ille nimio ſtudio approbandi eius affectum Regis eò prouectus eſt, vt mãdatum illud proderet, ratus id certiſſimum amoris argumentum, quòd neque ſine ea viuere ſuſtineret, neque vel morte ipſa ab ea diſiungi. quæ Ioſephi verba mulieres non tam vt indubitatum Herodis amoris ſignum interpretatæ ſunt, quàm exhoruerunt illius tyrannicum animum, ſi vel mortuus ſæuiret in earum capita. Interea [a] per ciuitatem rumor ab inimicis Regis ſparſus eſt, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexandra etiam Ioſephum hortata eſt, vt aſſumens eas ad ſigna legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni cuſtodiam circa vrbem tendebat ſub tribuno Iulio. ſic enim primùm ſi quid turbarum in aulam incideret, ipſas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde ſperandum eſſe conſequuturam quiduis Mariammen ſi in Antonij conſpectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea conſultatione, literæ ab Herode ſuperuenerũt rumori contra-

[a] *Rumor vanus de Herodis morte ſparſus.*

contrariæ. quamprimùm [a] enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leniit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio, negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidē futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idq; ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si nō multum se misceret alienis imperiis. Hęc significabant Herodis literæ, reliquúmque honorem quo se dignaretur Antonius ad conseſſum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quò regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iustū se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturúmque breui constabilito tàm regno quàm amicitia. nec relictā Cleopatræ cupiditati vllā spem, quādo Antonius pro eius postulatis Coelesyriam ei cōcessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas cōfugiendi ad Romanos euanuit. non tamē latuit id consilium, sed quamprimùm deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit, nec [b] hoc contenta Salome etiam maritū suū criminata est, Mariammes consuetudinē obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem, quòd Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, eam perturbatus est. nō sanè

An. mundi 3932. Ante Christum natum 32.

a *Antonio Herodes muneribus placat, & amicus res suas saluas esse scribit.*

b *Iosephus & Mariamne apud eos rodem nectantur.*

Ann. mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

zelotypiæ stimulos, ægrè tamen se cõtinens ne à recta ratione transuersum raperetur, insanis affectibus seorsim Mariamen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercij. Illa [a] verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionẽ adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat, victus amore vxorio, ita vt postremò veniã peteret, quòd temerè fidem habuisset rumoribus, agebátq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in cõplexus mutuos cùm tamen nondũ vxori amoris sui fidem faceret. tantóq; magis conaretur id efficere: tum illa, Nõ est, inquit, amantis mãdare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitẽ. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eã è complexu dimisit: vociferabatúrq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurũ fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinẽ. atq; ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit se tamen. Veruntamen [b] Iosephum ne in conspectũ quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam conlecit in custodiam.

a *Mariamme apud Herodem se excusat, eiq; reconciliatur.*

b *Iosephum Herodes interficit, & Alexandrã in carcerem coniici iubet.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ, [c] Cleopatra nõ desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multúmq; apud eum poterat irretitũ suis amoribus. cúmq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primò [d] fratrẽ, cui debebatur regni successio, venenosustulit, agentem annũ quintumdecimũ. deinde

c *Cleopatra Regina alieni appetens.*

d *Cleopatra fratrem & sororem interfecit.*

Arsinoen

Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Dianæ supplicē interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; spes affulgeret, neq; templum neq; sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæsita vel sacrilegio: miscebátq; sacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quāobrē & Antonium cōtinuò solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionē suā faceret. Nam [a] Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, cansita eum studere rebus Parthicis, flagitabat etiā ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verùm Ale erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt nō illecebris solùm, sed etiā veneficiis eius captus videretur: puduit tamē eū tā insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libēter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omniū nequissimus, partes de vtriusq; regione ablatas ei largitus est, adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum vsq; Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Ann. mundi 3932. Ante Christum nat. 31.

a Lysaniam Cleopatra interficit.

Cleopatra Regina in Iudæam aduenit.

CAP. V.

b Cleopatra Antonium partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.

HÆc assecuta [b] Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur. obitérq; adita Apamia & Damasco, etiā Iudæam ei libuit ire

An. mundi 3932. *Ante Christum nat.* 32.

uisere: vbi [a] exceptа ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamum fert, quod vnguentorũ longè precioſiſſimum: ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hęc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier [b] natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nõnihil: quamuis veriſimile ſit per ſtuprum quæſitam occaſionem ſtruendis inſidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autẽ iam antè ei parum amicus, quòd noſſet infeſtam ex æquo omnibus: tũ verò etiam abhorrens tam proſtratã impudentiam: & reiecturus ſi petulantius pergeret, renuit. deinde [c] cũ amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic enim multis moleſtiis leuari poſſe eos quibus vel hactenus infenſa fuerit, vel in poſterũ futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura ſit, ſi in quam temporum difficultatem delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignũ cenſentes hominem in magnis verſantem negociis, in manifeſtum ſe periculum coniicere, & obſecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc latuturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipſo augendum eius deſiderium, quòd per vim atq; inſidias amiſiſſe eã videbitur, nec ſupereſſe vel mediocrem excuſationẽ, quando mulier ſit omniũ eius ætatis longè honoratiſſima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſſit exiſtere, commune eſſe cũ Antonij iniuria. vnde facilè appareret quàm magna & immedicabilia mala exoritura ſint in regno & familia Regis ipſius, cũ nihil vetet recuſata illius illicita conſultatione, ea pro præſenti ſtatu rectè diſponere.

a *Cleopatra ad Antoniũ peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat.*

b *Mulier intemperans & libidini dedita.*

c *Cleopatrã Herodes interficere cogitat, quod eius amici auertunt.*

sponere. his deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille [a] placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterùm [b] Antonius subiugata Armenia Artabazen Tigranis filium cum filiis suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid pretiosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorũ illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans prębere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Ann. mundi 3934. Ante Christum nat. 30.

a *Cleopatrã Antonius versus Ægyptum deduxit.*

b *Antonius Armenia regno potitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

CAP. VII.

QVam eius iniquitatẽ & iuris cõtemptum, nõ ferens Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus esset Romanorum contentionibus, cùm enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in clxxxvii. Olympiadem incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio, Herodes [c] verò multorũ iã annorum possessor regiónis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habẽdo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negãs sibi opus esse: verùm quia tam ex ipso

c *Herodes Antonio cõtra Augustũ auxilio pollicetur.*

An. mundi 3934. *Ante Christum nat.* 30.

quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellũ vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atterereẽtur cladibus. igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitũ, cum [a]quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Diospolim petens quò occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post [b] acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, q̃ locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximã exercitus sui partẽ. cúmq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recẽs memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerãt. cùm igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quę res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt nõ posse ferri eorum audaciam maiore ex parte in fugam versi sunt: actúmq; de eis fuisset, nisi Anthenio Herodem inuasissent eiúsq; exercitũ. Hic [c] Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suã putantes ex improuiso adortus magnam stragẽ edebat. Nã Iudæi viribus in profestos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriam dissoluiores,

a *Herodes ad bellum Arabicum incitatur.*

b *Pugna & victoria Herodis.*

c *Cleopatra dux fundit Herodem.*

Solutiores, facilè hosti cedebant, multáq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum petitiores erant aduersarij. His [a] igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iã fugientes. Nec vna erat exitij facies, pauciq; in castra euaserunt. Rex verò videns eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Ex illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos laboti assuefaciens, & continuis exercitiis præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

a *Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidãt. & castra capiunt.*

De terræ motu qui Iudæam concussit.

CAP. VII.

QVo tempore dum maximè apud Actiũ Antonius conflictatur cũ Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa [b] terra quali nunquã antè motu cõcussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum, quin & hominum oppressa sunt ruinis; dium circiter decem millia, militaris tamẽ multitudo nihil detrimẽti accepit, vtpote sub dio agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nutrij gentilium odiorum non ignari dabant [c] ibus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iã superessent aduersarij, legatos citaque gentis, qui rebus afflictis

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

b *Terræmotum in Iudæa. qui circiter decem millia hominũ opprimit.*

c *Arabes Iudæorum legatos mi-*

Ann. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 39.

pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, móxque magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempubl. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos [a] ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cúmque generosiores quosdam in meliorem spem restituisset. tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

a *Iudeos propter dãnũ passum mœstos, Herodes consolatur.*

Herodis concio ad exercitum.

CAP. VIII.

[b] NOn ignoramus viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus emorata infortunia, quibus quãtumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellũ est pro fortibus, & quæ hactenus acciderũt, talia sunt, vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declarabóque nos id iustissimis de causis gerere. coactos inimicorũ iniuriis, id quod vel præcipuè debet acuere vestram fortitudinem. deinde ostendã, nec hæc, quæ nos contristant, esse tàm grauia quàm videntur, & magnã nobis superesse spem victoriæ. ac primùm de eo differam quòd prius proposui, vósq; ipsos testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis [c] enim ipsi Arabum iniustitiam, & quàm sint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominũ impiũ ac barbarum: sed nos præcipuè semper infestauerunt, ob auaritiam & inuidiã perpetuis iniuriis nos lacessentes. Et tamen ne alia

b *Herodes consolatur & cohortatur milites.*

c *Causa belli contra Arabes.*

no alia beneficia noſtra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio: & illius erga me benevolentia in cauſa fuit ne quid iſti grauius paterentur, dum ille cauet cõmittere quod & nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquã precibus illa euicit, vt de vtraque regione portiones quædam ei deciderentur. in his quoque diſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis muneribus ſecuritatẽ ambobus ácquiſiui meo vnius ſumptu dũ ducenta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo. pro reditibus eius ipſius terræ quam iſti olim noſtrã occupant, atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquam vllam agrorum partẽ decidere, certè in Arabum gratiam qui nobis ſalutem ſuam debent, indignum erat quicquam expendere. Sed multò iniquius eſt eos, qui negare non poſſint ſuam libertatem noſtrũ eſſe beneficium, & ob eã rem gratias nobis egerũt, fraudare nõ debetis, præſertim amicos & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos locum habeat neceſſe eſt. at nõ inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant niſi cũ lucro coniunctum, & iniuriam impunitam eſſe debere quæ lucri gratia committitur. Dubiũmne igitur eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi, quod Deus ipſe fieri vult, iubẽtque nos ſemper vlciſci vim & iniuriam, maximè in bello non ſolum iuſto, verùm etiam neceſſario; quod enim confeſſione omniũ tàm græcorum quàm barbarorum eſt crudeliſſimũ, hoſ cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci [a]caduceatores ſacros atque inuiolabiles eſſe volũt, & noſtri honeſtiſſima ſãctiſſimáq;

Ante mundi 3953. Ante Chriſti nat. 29.

[a] *Legati inuiolabiles.*

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

legis præcepta per angelos, hoc est, nuncios à Deo acceperunt, hoc enim nomen & Deum in hominum noticiam adducere, & hostes hostibus conciliare potest. Quid igitur magis nefarium, quàm legatos de iure agentes interficere, aut quæ illis post hoc facinus expectanda vel in bello prosperitas, vel in reliqua vita felicitas: ego sanè non video. Dixerit fortè aliquis: ius quidē & fas penè nos est, sed penes illos vires & maiores copiæ, verùm isthæc oratio indigna est nostris hominibus, cum [a] quibus enim iustitia est, cum illis etiam Deus, vbi autem Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiam per se vires nostras expendamus. Prima pugna vicimus, in secunda primo congressu eos profligauimus non ferentes nostram impressionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello sed ex insidiis aggressus est, verùm hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas. Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absque dolo certandum est semper succumbunt, quando verò vincere videntur per iniustitiam hoc faciūt? Quid quòd etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemque aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quòd si quem domesticæ clades terrent, & teriæ motus proximus, primū cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit: putantes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni sibi sint conscij, sed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis

[a] *Cum quibus Iustitia, eum illis etiam Deus est.*

& nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cũ non ita ferocientibus pugnabimus. nam neque admodum afflicti sumus, neque vt quidam putant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factũ est, mirum ni eiusdem voluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd verò præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidentiet declarauit. Nonnullis enim per totã regionẽ terræmotu oppressis, vestrũm qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes manifesto diuinæ voluntatis indicio, quòd si populariter militasse tis vnà cum liberis & vxoribus, neminem vestrũm desideraretis. Hæc cogitãtes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tẽpore, persequimini iusto bello gẽtem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cum virtute res gerenda est. semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, properè [a] duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatúsque castra nõ procul hostibus decreuit castellum inter vtrosque sitũ occupare, cõmodum sibi id ratus, siue pugnandũ esset, siue castra in tutiorẽ locum transferenda. cũmque idem esset Arabum quoque consiliũ, circa eũ locum certamẽ contractum est. ac primum telis velitati eminus, deinde manus conserunt, vtrinque nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum monumentum ad benè sperandum fuit, vt quia hostes certamẽ detrectabant, ausi sint vallem eorũ diuellere ipsa castra expugnaturi, atq; ita coacti processerunt, non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei nõ

An. mundi 3935. *Ante Chri.* nat. 29.

[a] *Arabes ab Herode deuicti.*

An. mundi 3985. Ante Chri-stum nat. 29.

pugnam afferentes: conſeruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia neceſſe erat laceſſenti hoſti reſiſtere. poſt diutinũ igitur cõflictum non paucis vtrinque cæſis, tandem Arabes in fugam verſi ſunt. Tanta autẽ ſtrages impulſis ſemel edebatur, vt non ſolum hoſtiũ gladiis conficerentur, ſed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij ſuis ipſorum telis ſe inuerent. itaque quinq; millia deſiderata ſunt, cætera turba refugit quidẽ intra caſtra, ſed nulla certæ ſalutis ſpe, non tã cõmeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cũ fugientibus irrũpere, obſidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obſeſſis intercludendo. In hac rerũ difficultate Arabes legatos ad Herodẽ miſerũt, primùm pacem petentes, deinde quia ſitis vrgebat præſenti neceſſitati remedium. At ille nõ legatos, non pecuniã pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixè cupiẽs facinorum in ſuos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaque coacti ſiti inter alia mala prægrauante, progreſſi præbuerunt ſe vinciendos & in captiuitatem abigendos, vt intra quintam diem capti ſint ad quatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hoſtem aggredi, vel certã cladem malẽtes quàm ita paulatim ignominioſè opprimi. Quæ ſententia poſtquã placuit, erupuerunt è caſtris, ſed parum idonei ad prælium, fractis tã viribus, quàm animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter ſeptem millia ceciderunt. domitáque per hanc cladem gentis ferócia, in Herodis, quem ſuo malo bellatorem egregium experti ſunt, clientelam ſe dederat.

a Arabes ſui compulſi, ab Herode pacem petunt.

Herodes

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Ann. mundi 3935. Ante Christum natum 29.

CAP. IX.

QVa felicitate ille multum elatus domũ requiritur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dũ maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimẽ adiit, Antonio [a] apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actũ de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici, nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam, quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clam gauderent, pollicẽtes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi [b] Herodes vidés præter Hyrcanum neminem superesse regijs generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminẽ extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miti ingenio toto vitæ suæ tẽpore nullis se admiscuit negociis omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verùm [c] Alexãdra ambitiosa fœmina, & mutationis spẽ modestè ferre nesciens, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret. séque speratæ fortunę seruaret, cõsuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenẽti scriberet, peteréq; ab eo tutelã & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

a *Herodes Antonio dẽsecto subtristatur.*

b *Hyrcanũ Herodes è medio tollere statuit.*

c *Alexãdra Hyrcanum patrem solliciteat, & vt à Malicho tutelã petere, monet.*

victus importunitate mulieris, interdiu noctisque eandem cantilenam de futurorum spe, déque Herodis insidiis occinẽtis, ad Arabẽ literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptũ erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus [a] per trecenta stadia. Hæ literæ ideò Dositheo potissimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani eliens erat & filiæ, & exosum ei Herodẽ non vna de causa videbatur verisimile. nã Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerãt. nihilo tamẽ magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim illo faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui actis primùm gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos, missurúmque instructam manum quæ eos tutò deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquàm autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis, quo inficiante, prolatis in cõsistorio literis, occidi [b] eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimẽ, sed quasi Regi insidiatũ, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam cõuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset, respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

a *Trecenta stadia, nouẽ milliaria Germanica.*

b *Hyrcanũ Herodes occidi impe-rat.*

hil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cúmq; respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, móxque hominem duci iussisse. Insontem [a] autem periisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tũ quidẽ cum ipse principatu potiretur: sed tũ quoq; plerunque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc verò iam octuagesimũ annum excesserat, sciebátq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisque qui trans eum amnẽ in summo honore habuerant, in patriã postliminio rediit, vt sub illius potestate viueret, quò minus verisimile est eũ molitũ facinus à sua natura alienissimũ, confictáq; videntur hæc ab Herode omnia. Hic [b] finis fuit Hyrcani post variam fortunã, qua tota vita circumactus est. nã viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouẽ annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cùm in regnũ successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus, receptísque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquantò post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maximè miserabile, vt modò diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amãtissimus, & perpetua modestia, imperiumq; maxima ex parte per-

Anno mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

a *Hyrcanus insons periit.*

b *Hyrcani vita.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum [a]Herodes Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mãdata regni cura Pheroræ suo fratri & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitque fratrem vt si quid sibi accidisset durius. habenas regni retinere. Mariamnen verò vxorem, quia propter stultitatem cum matre eius & sorore degere nõ poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit. commissa quæstori suo Iosepho & Sõhemo Ituræo castelli custodia, viris & antè semper fidissimis. & tunc honoris causa his mulieribus Regijs adhibitis. Verùm his quoque mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnúmq; pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

a *Herodes ad Cæsarem properantis mandata.*

b *Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antonium collata prædicat, similia in eũ collaturum, si in amicitiam eum recipe-ret.*

Quemodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

CAP. X.

HIs mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantũ diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissúsque ad colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinẽ, neq; ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus, neq; preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Fatebatur [b] enim apud Cæsarem & amicitiam

tiam

riam sibi interceſſiſſe maximam cum Antonio, & toris viribus ſe cõtratum, vt penes illũ eſſet rerum imperium: non armis quidem cõiunctis quòd tum detineretur bello Arabico, ſed miſſo ad illum frumento ſimul atque pecuniis, nec tamen ſe hac parte ſibiipſi ſatisfeciſſe, profeſſum enim & amicum pro bene de ſe merito nõ opus ſolum, ſed caput etiam & ſalutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certè habet laudem ſuam eſſe quòd ne poſt Actiacam quidem cladem illum deſeruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe tranſtulerit, quo tempore ſi non auxilio, at conſilio à ſe adiutum hominem, commonſtrando quo vno modo ſeruari poſſet nec omnino in ordinem redigi, videlicet ſi Cleopatram interficeret. hoc enim matutè perpetrato, licebat illi in eius opes ſuccedere, atq; ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam conſilium meum aſpernatus eſt: atque hoc pacto tibi magis quàm ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meum quoque ſtudium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore proſecutus ſim. quòd ſi amoto perſonarum reſpectu, licet tantum in diſquiſitionem vocas, qualis ſim amicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem ſuam merebitur. His verbis cum magnam generoſitatem præ ſe ferret, non mediocriter allexit Cæſarem, virum liberalem ac magnificum: vt occaſione dicẽdæ cauſæ paulatim inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare a diademate reſtituto hortatus eũ, vt non minus ſuæ quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in ſummo honore habebat, addens ſcripſiſſe Capidiũ, quàm apud

An. mundi 5935. Ante Chriſtum natum 29.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

a *Cæſar Herodi Principatum eum firmat.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo [a] vbi præter spem acceptum se viderit Cæsari, & ope eius denuò cõfirmatum in regno, senatusconsulto quoque per illum impetrato, deduxit eũ in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi cõciliauit, & animi declarauit magnitudinẽ. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui cõtrà expectauerãt attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem. qui [b] postquam venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam: quo factũ est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractáusq; tum ipsum, tum amicos ministerio vitorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, nõ vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum [c] quidem Cæsarem talentis Dccc. donauit: adeóq; satisfactũ est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiæ promptæque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursúmq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorũ primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

a *Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deduxit.*

b *Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit.*

c *Cæsarem Herodes 800. talentis donat.*

Herode

Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 39.

CAP. XI.

SEd cùm primùm in regnum reuersus est perturbatam familiã inuenit, infensámq. [a] sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. ratæ enim. id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum cõclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodũ. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnib. modis demereri conaretur custodes, præcipuè Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto. deinde munusculis ac blãditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremò [b] effutiit omnia mãdata Regia, præsertim quòd non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eã ob rem sic existimabat, hæc ab illo sibi esse periculũ, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatẽ, & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodem rebus ex sententia confectis redire cõtingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm imporenter eam Rex amaret. His ille de causis à mãdatis discessit. Mariãme [c] verò iniquissimo animo tulit noua sibi sẽper alia ex aliis ab Herode nasci pericula, votáque faciebat, ne ille vnquã saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilẽ: id quod postea nec dissimulauit, apertè fas-

a *Mariamme & Alexandra Herodi infensa.*

b *Sohemus mandata Regia effutit.*

c *Herodes à Mariamme vxore non blandè excipitur.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

sa quid se vteret. Ille enim cũ præter spẽ magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nunciũ: eámque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verò narrante eo suos successus, suásq. dẽq ferre videbatur, nec belle suũ affectũ occultabat: sed vt erat ingenuis minimẽq. ficatis moribus ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationéque eius contristari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quàm maiestatis signis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatã & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valẽs, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur, adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cùm sæpè cuperet punire mulieris superbiã, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob desiderii & desiderium. Talibus curis æstuante & sic erga Mariammẽ affectum, vt videre soror eius & mater opportunissimũ tẽpus se nactas putauerũt: móxque assiduis calũniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotyp ã: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamẽ in dies erga eam afficiebatur. magísq. ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorẽ vertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset extinctis Antonio & Cleopatra, Cæsarẽ Ægypto potiri: cui obuiam properãs familiam sic vt erat reliquit. Discedenti Mariammẽ commendauit

a *Herod. inexpectatã & apertam vxoris auersationem videns, conturbatur.*

b *Herodis mater ac soror Mariammẽ calumnijs infestãtur.*

c *Antonius & Cleopatra extincti.*

dauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit. An. mundi 3935. Ante Chr. nat. 29.

Cæterùm Heodes in Ægypto cum Cæsare [a] congressus. liberius iam cum illo egit, amicitia fretus, & [b] magnis ab eo beneficiis ornatus est, quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partē reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit [c] etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorē accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maximē quòd ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo cōiugis Mariammes amore quam qui ardentissimē, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea [d] fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non rarò contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & sorori eius & matri exprobare humilitatem generis, quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Heroidis à Cæsare reditum. tādem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersiit. hæc autem introgressa quidem

a *Cæsar Ægyptum petitur.*

b *Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.* Hedio & Ruffinus cap. 11.

c *Cæsar Herodi ditionē ampliorem reddit.*

d *Mariammes morosa fœmina.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale nã id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito cùm ille perturbaretur, ait pharmacũ quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret, ideóque id renũciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iã antè satis cõmotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec parum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respõdit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquẽte exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos intercessisset. mõxq. [a] Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere, aduocato intimorum amicorũ consilio, accusationem accuratã exorsus, & confictum veneficij crimen intentans. erat

[a] Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus, interficitur.

rat autem verbis immoditus, & lratior quàm decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cũ eum ita velle viderent, omniũ [a] qui aderãt suffragiis damnata sit: qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quàm aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerũt, quòd dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere, atq; [b] ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id cõspicata [illegible]exandra, & intelligens similem exitũ sibi expectandum ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecorè mutata est. Volẽs [c] enim ostendere se nõ esse conscią eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audiẽtibus scelestissimam & ingratam erga virũ clamitans, dignámque tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritum amantissimum. Hæc illa turpiter fingẽte, & inuolatura vt videbatur capillos misseræ, etiã alij merito damnabant ineptam eius simulationem. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillum intemperiis eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiam vultu significat. ipsa intrepida specie ac ne colore quidẽ metu mortis mutato ibat, genetosam indolem extremo quoq. suo tempore præferens. Ad hunc modũ perijt mulier, & temperans & magnanima, sed nõ satis modesta, & paulò contẽtiosior. Cæterùm formæ venustate, & comitate cum maiestate cõiuncta dici non potest quantũ omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ

An. mundi 3936. Ante Christum natum 28.

[a] *Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem conijcitur.*

[b] *Mariamme Salome instinctu ad supplicium ducitur.*

[c] *Alexandra indecorè se filiæ criminis non conscium vult ostendere.*

Ann. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

potissima causa fuit quo minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequiis enim ob amorē ab eo cultā, & nihil molestum expectans, licentiosius equo se gerebat, molestè etiā ferebat suorum casus, idque apud ipsum quoq; fatebatur. Tandē effecit, vt exosa essent Regis & matri & sorori, atq; etiā illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea[a] peremptā impotētius etiā flagrare cœpit, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, sed cùm penè ad insaniam vsq; indulgeret huic cupiditati, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne in dies magis ac magis (ē di-) geret. Tum verò maximè sibi visus [illegible]irato Deo necasse Mariammen. sæpè inuocabat eius nomen, sæpè etiam indecorè lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis cōuiuiis ac compotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit, adeóque dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic[b] affecto superuenit pestilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum[c] contraxit. Is erat inflammatio & dolor cruicis, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malum viderentur res, minimum à desperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera diætæ electio. permittebant ei quicquid appeteret, in incertum euentum salutē fortunæ committē-

res. Quo

a *Herodes propter vxoris mortem miserè affectus.*

b *Pestilentia Hierosolymis grassans.*

c *Herodes grauem morbum contrahit.*

tes. Quo sic apud Samariam, nunc Sebasten, decumbente, Alexãdra [a] habitans tum Hierosolymis re cognita conata est vrbis arces in suam potestatem redigere, alterã templo contiguam, alteram in ipsa vrbe sitam. nam qui has obtinent, totam gentem habẽt obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neque Iudæi sine sacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quàm religio. præfectos igitur tentat, vt sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab aliis. quod si contingat eum sanitatem recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hæc solicitatio non est æquis auribus accepta, sed cùm essent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant desperare de salute principis, amici enim erant veteres, vnus etiam nepos Regis, Achiabus nomine. quare [b] continuo per nuncios de Alexandra significauerunt. ille [c] sine mora eam iussit interfici: superatóque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic effœratus est, vt quauis ex causa ad sæuiendum esset propensissimus, quamobrem ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat [d] Costobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat sacerdotium Coze numinis, quod tum religiosè ab ea gente colebatur, priusquã sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimonium Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat, vt iam dictum est. ea felicitate præter

An. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

a *Alexãdra Herode absente, vrbis arces in suã potestatem redigere cõnatur.*

b *Herodis consiliarij Alexandræ institutũ ei per nuncios significant.*

c *Alexãdra interfecta.*

d *Costobarum, cui Herodes in matrimonium Salomen sororem dederat, Idumææ principatum imaginis*

An. mundi 3996. Ante Christum nat. 28.

spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est. vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitque legationem ad Cleopatrã docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quòd Cleopatrã mallet habere dominam, sed vt acciſis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquã non intentus ne è turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & [a] Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi interceſſissent pro eo tam mater quàm soror: ira tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam post hac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio. Salome libellum repudij marito mittit, præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verùm illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, [b] se prætulisse fraternam beneuolentiam coniugali fœderi. conspirasse enim eũ ad res nouas moliendas cũ Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: fuisque rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iã per XII. annos seruasset incolumes. erat autẽ hoc verũ, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditum, vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos alio

[a] *Costobarus intercessione seruatur.*

[b] *Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodem accusati.*

aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia, sed [a] obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quòd putarent eum Regem magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem Costobarus destinatus ad obseruādos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tūc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indicì, & modis omnibus eos perquirente, ne tū quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè sibi hoc fore post primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiam non modo beneuolentia. Hoc postquam sororis indicio Rex comperit, missis [b] quibusdā ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed sublatis omnibus. quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & [c] peregrinis studiis veterum instituta corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua ante hac populus solebat cōtineri in officio. Ac [d] primū athletica certamina

An. mundi 3936. *Ante Christum nat.* 28.

a *Babæ liberi à Costobaro seruati.*

b *Babæ liberi aliique accusati ab Herode interfecti.*

c *Herodes plurima peregrina instituta introducit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.

d *Theatrum & Athletica certamina, aliāque spectacula ab Herode instituta.*

Ann. mundi 3939. *Ante Christum nat.* 25.

quinto quoq; anno in honorem Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis exstructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque sumptuoso opere conspicuum, sed alienum à Iudaeis moribus, apud quos nullus est horum vsus, nulla spectaculorum ostentatio. Ille [a] tamen celebritatem hanc nobilissimam esse voluit. denunciatam circumuicinis atque etiam longinquis gentibus: propositisque præmiis magnis vndique athletarum cæterorúmque certatorum concursus factus est, confluxerúntque exercitatissimi quíque in hoc genere, euocabātur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, sed musici etiam præstantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij: & qui singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna cōtentione Regis, ne quid desideraretur, quod vsquam in hoc genere sit spectabile. Theatrum ipsum per circuitum titulis erat ornatum Cæsaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quòd verò ad instrumentum & apparatum attinet, non vestes preciosissimę, non gemmæ raritate insignes deerāt in his spectaculis: conquisitis etiam feris plurimis, leonibus cæterisque vel robore spectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modò inter se, modò cum damnatis hominibus committebātur: quæ peregrinis quidem spectatoribus plurimum admirationis simul atque delectationis afferebāt, indigenis verò prorsus ad dissolutionem patriæ disciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium existimabant, quàm ex spectandis hominibus cum bestiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: absurdum æquè peregrinis artibus mutare instituta domestica. Sed [b] nihil tam molestum fuit quàm Tropæa:

[a] *Herodes ex spectaculis non magnā gratiā reportat.*

[b] *Tropæa armis cōtecta imagines Iudaei putant.*

quæ

quæ cùm putarent armis contectas imagines, quarum vsus interdictus est nostris legibus, indignissimè eas ferebant. à quibus cùm eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis conabatur hanc superstitionem eximere. nihil tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare vno ore exclamabant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, nõ laturos se intra vrbem hominum imagines: sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes verò videns eos turbatos, & sine satisfactione non facilè cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis tropæis, quidnam hoc esse putarent: cúmque reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositicium, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertit indignatio concepta ex suspicione imaginum. atque ita sedato multitudinis tumultu, plerique iam mutato animo ferebant omnia. quidam tamen ne sic quidẽ destiterũt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerúntque sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contrà receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex[a] his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, sicásque vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendum si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis cõsiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum Regem improuisum insperatum suum euasurum, aut certè multos

Anno mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

a Decem viri contra Herodem coniurant.

Ab. mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidam verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam [a] expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie conciaret, recipit se in Regiam, & nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc [b] illi cùm magna cõfidẽtia pro se attulissẽt, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus fruſtatim consciſus est, & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscijs quibusdam mulierculis per tormenta expressa est cõfessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens Rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cùm [c] igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram verò iuxta templum [d] Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoque munire

a *Herodes coniurationem explscatur.*

b *Decem coniurati necati, delator eorũ interfectus fruſtatim cõſciſus eſt.*

c *Herodes Hieroſolymis duas arces munit.*

d *Antonia.*

mire [a] Samariam, mutato nomine Sebasten, quę foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcē impositit, olim [b] Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum cōdidit, & in Galilæa [c] Gabalam, [d] Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgò leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clanculatios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, recens ortos compescant. In [e] primis autem Samariam cincturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrósq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam accliuioris adiutus, & præter veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti stationum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem capiás ex firmitate loci quo pro arce vti voluit.

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Samaria vel Sebaste.*
b *Stratonis turris siue Cæsarea.*
c *Gabala.*
d *Esthmonitis.*
e *Herodes ad seditiosos compescendos in arces præsidia collocat.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

pulchritudine verò loci suæ liberalitatis ad magnificentiæ monumentum relicturos ad posteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 10.

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimusterrius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit vindicta irati numinis, siue ita ferebant stratæ temporum vicissitudines. Primum [a] siccitas diuturna obtinuit, inde insecuta est sterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos sponte sua terra solet edere. Postea [b] per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus aliis post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi cõuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque absumptis veteribus, & nullis in earũ vicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non vno anno etiam sem na ipsa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter necessitas multa ad præsentem vsum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, absumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeóque ómnia variis malis vastabantur, vt vix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quòd ferè soleat calamitatum culpa in eos reiici, penes quos est Regimē Reipub. Co-

[a] *Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa.*

[b] *Annona caritas morbos quoque inducit.*

gitabat

gitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, sed modum vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victū necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarū tantùm superesset, quantum posset omnibus sufficere, attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid[a] erat in regia suppellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totum concidit. nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licèt obrutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientiū. tamē quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porrò[b] Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia. non solùm mutauit auersorum à se animos, verùm etiam eximiā laudem beneficentiæ & prouidentię retulit. Nam primùm his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, diuisit, omnibus accuratissimè dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliā debilitatem cibos parare nō valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia vestiū absumptis pecoribus. & lanis aliisque tegmentis deficientibus. Vbi verò etiā huic necessitati prospectū est, propinquis quoque Syrorum vrbibus sollicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanè & ipsi fuit cōmodum, terra mox vbe-

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Herodes ex aurea & argētea suppellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea cōparat.*

b *Herodes aduectū frumentum populo distribuit.*

zem referente gratiam, vt omnibus alimenta

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

ſuppeterent. & quam primùm ſegetes meſſi ma[c]turæ factæ ſunt ad LM. hominum quos ipſe aluerat dimiſit per agros: atque ita res penè perditas reſtituit ſua diligentia non mediocriter ſubleuatis etiam finitimis qui eiſdem laborabãt difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipſius dignitate adiuuerit: ſed & caſtella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numeroſiore familia, ad illũ confugientes neceſſitati inueniebãt remedium: ita vt reuocatis ad rationem quę in exteros tantum inſumpſerat, reperta ſint frumenti cororum decẽ millia, corus autem capit decem medimnos Aticos. intra regni verò ſui pomœria LXXX. millia cororum expenſa ſunt, quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia tantum apud Iudæos valuit omnium ſermone celebrata, vt poſitis odiis quicquid hactenus vel adminiſtrãdo regno, vel tranſgrediendis patriis ritibus peccauerat libenter obliuiſcerentur, benè compenſatum putantes eius liberalitate, qua vſi ſunt hoc difficillimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta eſt apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen Regis illuſtratũ ſit, & quãtum damni domi acceptum eſt, tantũ foris ad celebritatẽ nominis accreuerit. Cùm [a] enim in alienis neceſſitatibus tantã oſtendiſſet magnanimitatem, omnes nõ qualis antè fuiſſet reputabant, ſed qualem tum recens experti fuerint. Eodem [b] tempore & auxilia miſit Cæſari, quingentos ſelectos è ſuo ſatellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionẽ Arabicã, eorúmq; ſæpè forti opera vſus eſt. Rebus igitur in priſtinam felicitatem reſtitutis, regiam [c] in ſuperiori vrbis parte ædificauit, exſtructis ædibus ampliſſimis, exornatiſque auro & marmoribus & ſubſelliis, vt magnum virorum numerum poſſent

[a] *Iudæi Herodi propter beneficia. fauent.*

[b] *Cæſari Herodes quingentos ex ſuo ſatellitio mittit.*

[c] *Regia Hieroſolymis ædificata.* Hegeſippus & Ruffinus Cap. 12.

capere:

capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebâtque filiam omnium eius ætatis pulchertimam: cuius forma cùm vulgi sermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes pernotus est, deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannicè videretur agere, maluitque in legitimum thorum puellam introducere. Cúmque Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quòd cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius visũ est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret. mox [a] igitur Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorem ei dat Simonẽ, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter LX. stadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum, collis enim est leniter accliuis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: éstq; distinctus teretibus turribus, ascensu arduo, qui per CC. gradus lapideos scanditur. intus autẽ diuersoria sunt regia, magnis impẽsis structa, tàm ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tũ propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta est ad iustæ vrbis magitudinẽ, cui collis ille vice arcis immineret. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullo

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

a Herodes, Iesu à Pontificatu remoto, Simonem cuius etiam filiam duxit, subrogat.

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

amplius in regno ſuo motus timuit, duobus potiſſimum modis ſubditos in officio cõtinens, timore ſuppliciorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſſitatibus: cõmuniebátq; ſe accuratiſſimè, quaſi incolumitas ſua pertinaciter etiã ad Reipublicam. Ciuitatibus ſe comem & humanum præbebat, dynaſtas per occaſionẽ colebat ad cõciliandam ſibi eorum gratiam munificentiſſimus, quod innatam haberet magnanimitatẽ regiã. Ita factũ eſt, vt cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerũ ſuarũ incrementis augeretur. Hæc tamẽ ambitio ſtudiúmq; demerendi Cæſarem cum Romanis potentioribus cauſa fuit vt multum à patriis inſtitutis decederet, & leges diuinas violaret, dũ in honorẽ eorum vrbes cõdit & templa exſtruit, licet non in ſolo Iudaico. hoc enim illi nequaquam latuti erant, quòd nefas ſit noſtris ſtatuas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extrà eorum regionem tales vrbes collocabat, excuſans ſe Iudæis, quòd non ſponte, ſed potentiorum iuſſu hęc faceret: & interim Cæſarem Romanóſq; tanto magis ſibi deuinciens, quòd in eorum honorẽ à patriis conſuetudinibus ſuſtineret diſcedere. Sed pręcipuus ſcopus erat vtilitas propria, & ſtudium memoriæ propagandæ ad poſteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis ſumptibus parceret.

a Herodes accuratam diligentiam & ſumptus non exiguos in ſtructuras confert.

Cæſarea condatur.

CAP. XIII.

ERgo cum animaduertiſſet in maritimis locũ condendę vrbi opportuniſſimum, cui b prídem Stratonis turris nomen fuerat, & formam ęius magnificè deſcripſit: & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratiſſimè, tam regijs palatijs quàm priuatorum ciuium ædibus & quod

b Stratonis turris aliàs Cæſarea dicta, ab Herode ædificata.

quod fuit omnium operoſiſſimum, portum à tempeſtatibus tutum addidit, magnitudine [a] Piræo parem, ſtationibus inſtructum & diuerſoriis, admirandum ſtructura, eò quòd propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliũde magno ſumpto conuehenda fuerit. Sita eſt hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternauigatur, Dora [b] inter & Ioppen, littorales vrbeculas, nõ ſatis portuoſas quòd Africo ſint oppoſitæ. hic enim procelloſis flatibus arenas in littus prouoluẽs, nullam ſtationem quietam eſſe patitur, ita vt plerunque naues mercibus onuſtę in ſalo ancoras iacere neceſſe habeant. Hanc locorum incõmoditatem correcturus circulum [c] portus circumduxit, quantum putaret magnæ claſſi recipiendæ ſufficere, & in viginti vlnarũ profundum prægrandia ſaxa demiſit, quorũ pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis verò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædã etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius ſpatij dimidium oppoſitum eſt frãgendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum ſuſtinebat murũ lapideum diſtinctum turribus, quarum maximę & pulcherrimæ nomen Druſus à Druſo Cæſaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices nautarum diuerſoria. Excenſus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi cauſa iucundiſſimus. Os autem portus patet verſus ſeptentrionem ventorum ſereniſſimum, crepido verò totius ambitus, à ſiniſtra quidem portum intrantibus turris eſt lato margini inſiſtens ad firmius reſiſtendum fluctibus, à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerſo ſitæ pares celſitudine. Circum portũ ædes cõtinuatæ

Ann. mundi 3942. *Ante Chriſtum nat.* 22.

a *Pyræum Athenienſis portus.*

b *Dora & Ioppe non portuoſæ.*

c *Cæſareæ portus.*

An mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

ſerie marmore politiſſimo exſtructæ ſunt, exſtante in medio tumulo, in quo templum Cęſaris à longè conſpicuum aduenientibus, & in eo ſtatuæ, Romæ altera, altera Cæſaris, vnde nomen Cęſareæ, vrbi tã materia quàm artificio ſtructuræ conſpicuæ, cloacis etiam ſubterraneis non minus mirandæ: quæ paribus diſtantes interſtitiis in mare exeunt, vna trãſuerſa dirimẽte, vt imbrium & purgamentorũ proluuies facilius in mare deferantur, & marini ęſtus, quoties accedunt ſubintrare poſſint, & totam vrbem ſubluere. Exſtruxit[a] etiam theatrum è ſaxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capaciſſimum. vnde latè proſpectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum ſpacio ſunt abſoluta, Rege nec labori parcente nec ſumptibus. Hac iam altera vrbe poſt Sebaſten condita, decreuit[b] Romam mittere filios Alexandrũ & Ariſtobulum, vt ſalutarent Cęſarem, erátq; eis paratum hoſpitium apud Pollionem Herodis ſtudioſiſſimum, licebat tamen etiam Cæſaris vti hoſpitio. Excepit enim adoleſcẽtes ſumma humanitate, fecitq; Herodi poteſtatem, vt arbitratu ſuo è filiis quemcunq; vellet hæredem regni deſignaret, aucta[c] prius noua acceſſione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de cauſa. Zenodorus[d] quidam conduxerat ditionem Lyſaniæ, nec cõtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolę enim locorũ eorum libenter rapto viuũt, aſſueti prædas ex Damaſcenis agere. eos Zenodorus adeò non vetabat, vt lucrorũ etiam eſſet particeps ab his malè vexati propinquorũ agrorũ coloni. Varum prouinciæ præſidem querelis obtundebãt, poſtulãtes vt Zenodori iniurias per literas ſignificaret Cæſari. Ille reſcripſit expugnanda eſſe latronũ

a *Theatrum & amphitheatrum.*

b *Herodes Alexandrũ & Ariſtobulum Romam ad Cæſarem miſit.*

c *Cæſar Trachonitidis, Batanæa & Auranitidis ditionẽ Herodi donat.*

d *Zenodorus ex rapto viuit.*

Receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidētia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberēt molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia. habebant autem paratā aquæ & cibariorū copiam, vt externa vi petiri possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominē admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quam credas capaces, plano solo desuper tecti. nā totus is locus constat petra aspera & non facilè meabili: nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos popularī nō datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi nō permittentes. Eam regionē postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis [a] ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatē peperit, Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Interea [b] in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quòd esset amicissimus. Herodes apud Mytilenem cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterùm [c] Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remisit. Arabes etiā iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus [d] enim desperatis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem

Ann. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Herodes latrones coercet.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

b *Agrippa in Asiam missus.*

c *Gadarenses Herodē accusatos, Agrippa vinctos ad Regem misit.*

d *Auranitis ditio à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa belli.*

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

illis elocauerat L. talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouisset, maluit tamẽ bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis moribus. Decimoseptimo demum eius regni anno [a] Cæsar venit in Syriam: móxque Gadarensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori crimmationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erãt non prius se destituturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cęsaris. ab hoc persuasi clamitabãt, idque aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quos Rex deditos ab Agrippa acceperat, erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cùm igitur de vi & rapinis eius, violatísque ac diruetis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar verò comiter illũ tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde verò interruptum est hoc negotiũ. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerũt tormentorum metu: quidã etiam in flumen se iacientes pecauerunt: atq; ita cùm seipsi prædã-

[a] *Cæsar in Syriam venit, apud eũ Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.*

nare

nare videretur, fine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus [a] enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar verò & huius portionem sanè non contemnendam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonē, cōplectitur [b] Vlatham, Paneadem, & agros finitimos, adiunxit eū deinde rectoribus Syriæ, mandauitque vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis profectus est Herodes, vt cum in toto, quàm latè patet, Romano imperio duo essent omniū potentissimi Cæsar & Agrippa. Cæsar [c] post Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa [d] itē post Cæsarem nemini qua mutua beneuolentia fretus, Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis decem talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret in tuto essent res illius, neque subiiceretur Herodis filiorū imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimū ei [e] templum constituxit è marmore candido, prope Panium quod vocant: id spelunca est in montiū amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, ei mons valde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis, hunc locum alioquin etiam celebrē ornauit templo exstructo in honorem Cæsaris. Tunc [f] etiā tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidē vt post sterilitatē se reficerēt, re autē vera vt placaret eorū animos, offensos talibus Regis operibus, quæ videbantur planè ad religionis & bonorū morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium

Ann. mundi 3946. *Ante Christum nat.* 22.

a *Zenodorus miserè perijt.*

a *Vlatha, Panea aliaque regiones Herodi donata.*

c *Herodis à Cæsare & Agrippa, in magno honore habitus.*

d *Pheroræ Herodis fratri Cæsar tetrarchiam concedit.*

e *Herodes propè Panium templum ædificat.*

f *Herodes tertiam tributorū partē remittit.*

An. mundi 3946. Ante Christum nat. 18.

attulit, occasiones turbelarum auferens, & iubens sua quenque agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisque etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra facerent propositis. nã multi clam & propalam abducebãtur in castellum Hyrcaniam, ibíque dabant supplicium. & dispositi erant tam in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunque rei gratia. adeò enim hanc curã non negligebat, vt sæpè ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarẽt eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam [a] verò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabãtur, & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit [b] etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæque sectatoribus plerisq. quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæi apud nos vocantur, genus [c] hominum Pythagoreis Græcorũ nõ absimile de quibus alibi narraui prolixius, non prætereundum nunc videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essæus Manahemus nomine, cum aliàs vitæ honestæ & probatæ hominũ testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habẽs donum fatidici spiritus, hic conspicatus Herodẽ etiam tum cũ cæteris pueris ludũ literariũ frequentantem, Regẽ Iudæorum salutauit, ille putans se aut videri, aut non satis notum esse homini,

a *Herodes populum Sacramento obstringit.*

b *Pharisæi propter Pollionẽ & Sameam Herodes Sacramentum remittit.*

c *Essæi Pythagoreis nõ absimiles.*

mini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum [a] Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quàm feriens, imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborũ, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius, eris enim tam diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes qui tum nihil tale sperabat. prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatẽ elatus, cum maximè vigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatũ fatalem finẽ reliquit. Herodes [b] verò vel hoc cõtentus Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitus aperire dignatur sua decreta & consilia.

An. mundi 3946. *Ante Christum nat.* 18.

a *Manahemus regnũ futurum prædicit.*

b *Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in precio habet.*

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

CAP. XII.

DEcimo octauo autem regni sui anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium [c] aliud concepit animo, Dei templũ denuò cõstruere, ampliore ambitu & huic cõueniente celsitudine, ratus. id quod res erat, id fore omniũ celeberri-

Hedio & Ruffinus ca. 14. al. 15.

c *Herodes Dei templũ denuo construere animo concipit.*

An. mundi 3946. Ante Chri. nat. 18.

mum etiam ad posteritatis sempiternã memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate deterritũ minus ad hoc obsequentem haberet aduocata concione, sic eum allocutus est: Non [a] habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta opera mea cõmemoré. quæ ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi quòd in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimũ seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nũc magis quàm antea floreãt, quare, vt dicere cœpi, non opus est singulatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tam alias huic contribuas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quòd maximè vel ad regionis cultum vel ad Regionis ornatum attinet. Templo huic, quod post liminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita, tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserũt Cyrus & Darius Hystaspis filius, sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente, ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni redi us suppetunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè persoluam.

[a] *Herodes populo se nouum templum eius structurum, exponit.*

Hæc

Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri videretur, & angebantur [a] magna solicitudine, ne fortè demolitus vetus ædificium, nouum non posset absoluere, quare periculosum videbatur consilium, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse, manssurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futurã fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille [b] enim plaustra par auit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hósq. omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper [c] templum extruebant, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post sidentibus fundamentis decesserunt, eósque denuò addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorũ in longũ, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim, habebátque Basilicæ similitudinẽ, hinc & inde humilius, media sui parte excelsum, à multis stadiis conspicuum, maximè ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua verò penè ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cæ-

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

a *Iudæi veriti ne Herodes demolitus vetus ædificiũ nouum absoluere non posset Herodes vetus illud manserum, donec ad nouũ materia cõparetur, prouiderit.*

b *Materia ad fabricã templi necessaria.*

c *Templum ab Herode quomodo extructum.*

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

xit etiam totum templum ampliſſimis porticibus, quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebãtur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus à vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. huius verticem primus Solomon Rex noſter inſtinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui verſus auſtrum ſubiecta eſt vallis profunda. Hic murus conſtat ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis complectens interius ſpatium & in profundum deſcendens, vt miranda ſit magnitudo & altitudo ſtructuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte eſt conſpicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmiſſimas. Hoc opus poſtquam æquatum eſt vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta eſt, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor ſtadiorum circuitu, ſingulis lateribus inter duos angulos per ſtadia ſingula patentibus, interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum eſt duplicem habet porticum, ſpectantem ianuam templi ſiti in meditullio. Eam porticum priores Reges adornauerant. Circa templum affixa erant ſpolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In ſeptentrionali lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Aſamonæorum qui gentis ſacerdotium ſimul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerũt, repoſitorium [a] ſtolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, niſi Pontifice ſacris operaturo. hanc Herodes in eo loco aſſeruauit, poſt cuius obi-

[a] *Stola Pontificia repoſitorium.*

tum [a] in Romanorum potestate fuit, vsque Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syrię præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit: vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fuerúntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitũ, post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos denuò stolã in [b] Antoniã deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quẽadmodũ & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem, vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Põtificis & præfectorũ gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibãt arcis & pręsidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolã accipiebant: ac mox peracto festo, reportatã in eundẽ locum, & in cõspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna transitus erat in regiã per vallẽ in medio interiectam, duo ferebãt in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsq; imam vallẽ dispositis, & inde aliis sursum per accliue tendẽtibus. Vrbs enim sita erat è regio ne templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroq; angulo æquè distantẽ, & tri-

An. mundi 3947. *Ante Christum natum* 17.

a *Stola Pontificia in cuius potestate fuerit.*

b *Antoniæ turris.*

c *Porticus peralia sunt per vallem structa.*

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

plicem porticum basilicâ longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculũ erat si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quũ vallis in immensum dehisceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper exstructa erat præalta porticus: cuius tecto conscenso siquis vtramque altitudinem coniunctam contemplaretur, absq; vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus stabãt paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusq; columnæ, quantam possent tres homines consertis inter se cõplecti brachiis. longitudo viginti septem pedũ, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarũ fuit centum sexaginta duo capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vno quoq; latere duæ pariles triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis stadij longitudine, claudant inter se mediam. cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtranq;. Earum lucanaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ verò connexitas altius surgebat, excitato super epistilia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio cõmissuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo se habebat primus ambitus. Interius [a] verò non longo interstitio secundus paucis gradibus scãssilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ veraret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septũ tam austrino quàm septentrionali latere patebat ternis ianuis æqui distantibus, ab oriente verò

[a] *Interius septũ quod Iudaïs modò ingredi conceſſum erat.*

verò vna magna, per quem intrarent casti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile in eo templũ erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutóq; octo annis reliquo ædificio, tandem [a] etiam templum ipsum eorundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo omnibus gratias agentibus Deo pro tã celeriter finito opere, & Regi pro accurato tã alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festinitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatẽ absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterùm Rex inter alia templi opera etiam [b] cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum vsum, vt occultè illuc posset ascendere, si quid per tumultum cõtra Regem vellet nouare populus. fertur [c] toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, nocturnum imbribus descendentibus ne interrumperetur ædificatio: eáq; fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est veri absimile, si quis diuinã prouidentiam respiciat, fit de templo instauratio hactenus.

Ann. mundi 3955. Ante Christum nat. 9.

a *Templum dedicatum.*

b *Crypta subterranea ab Antonia.*

c *Templi ædificatio dũ duraret inter dies nunquã pluit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumnias appetuntur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudæam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Romæ degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutã Cæsaream celebrat.*

X. *Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.*

XI. *Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis fubijt.*

XII. *Archelaum Cappadocum Regem Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.*

XVI. *Eurycles calumnias contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.*

Alexan-

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pheroræ calumniis appetuntur.

Ann. mundi 3955. Ante Christum natum 9.

CAPVT I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quã in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quã ipse sanciit, vt [a] perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tam ad pœnam maleficorũ tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet [b] furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutẽ perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgò interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicũ quiddam magis quàm Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebatúrque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per [c] idem tempus nauigauit in Italiam: salutatum Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humaniſſimè tractatos filios reducẽdos domũ reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquã reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quòd essent conspicui tum statura tum multis ornamentis animi, & modis omnibus Regium quid-

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Herodes nouam legẽ sanxit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vẽdere liceat. Exod. 1. 12. Deut. 12. 15.*

c *Herodes in Italiam nauigat, & liberos suos Romæ domũ reducit.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

dam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæteróſque quorum calumniis Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ. quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur [a] occasione arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dictitantes patrium iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolẽtiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabãt exoriturum tantum odium, vt de naturalibus quidem vinceretur affectibus.

a *Salome & Asia Herodis filios calumnijs appetũt, adeóque parẽti infensos reddunt.*

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges. CAP. II.

b *Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum Regis filiam Alexandro Herodes vxores commungit.*

SEd tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo par erat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores [b] eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexando Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Marcus Agrippa ab Herode in regno curatũ.*

Post [c] hæc audito, quòd Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illò inuisauit eũ in regnũ suum, vt venire dignaretur ad amicũ & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibẽs, apud Sebasten & Cæsarien sem portũ & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcanio. In vrbem quoq. Hierosolymitanam

Ann. mundi 3955. Ante Christum natum 8.

nam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis ac clamationibus. Agrippa autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset cõmoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus.

a Agrippa Hierosolymis Hecatõbe immolata

Herodes ad Agrippam nauigat. CAP. III.

REx autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd cũ exercitu Bosphorũ peteret: factáque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed b repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chiũ hæsit: vbi & priuatim multos salutatũ venientes, Regiis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abundè ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quã primum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primũ Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud c Sinopen Põticam vrbem eum offendit, ex insperato visus eum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regẽ intermissis propriis negociis præstò factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem inditus ei hærebat

b Herodes in itinere ad Agrippam Chiũ peruenit, eiq; ingentem pecuniarum ad porticum vrbis reparandam confert.

c Agrippam Herodes apud Sinopẽ Ponticã vrbẽ offendit, & ab eo honorificè excipitur.

d Herodes cũ in Chio hiberna. lib. iñ in incẽdio reb. suis Agrippa promittit.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolẽtiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negoeiis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorẽ Phrygiam [a] terrestri itinere peruenerunt Ephesum, & inde rursum Samum traiecerũt nauibus. Toto [b] autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatib. Solitus ẽst enim non solũ pecunia largiter adiuuare petẽtes, & magnos sumptus facere in hospites: verũ etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminẽ aliũ facilius voti cõpos factus est. Cúmque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim iratum [c] Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunque in re singulis opus esset, affuit.

a *Agrippa terrestri itinere Ephesũ peruenit.*

b *Herodes multos in itinere adiunas pecunia, plurimorum est apud Agrippam mediator.*

c *Agrippa Ilienses reconciliati, & Chij immunitatem impetrant.*

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant ornatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.

CAPVT IIII.

[d] POstquam autẽ ventũ est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorũ, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatẽ questi sunt de indigenarum iniuriis. quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniã Hierosolyma mittere vetarent, adigerẽntque se ad

d *Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniuriis conqueruntur.*

expe-

expeditiones & munia publica conuertendámque in eos ſumptus ſacram pecuniã, contra cõceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa aſſidẽtibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus [a]quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantiſſimè, confugiendi ad poteſtatem maiorum opem incumbit neceſſitas, nobis verò etiam impetrandi quę petimus adeſt fiducia. Neq. enim aliud poſtulamus, quàm quod iã antè veſtra beneficẽtia cõceſſum eſt: quódq. hi nobis adimere conantur, qui æquè ac nos veſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt veſtrum beneficiũ, digni ſumus qui id retineamus, hoc ipſo quod nos dignos eo iudicaſtis, ſin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos poſſe concedere. Quamobrẽ ſatis apparet nobis illatam iniuriã ad vos quoque pertinere, quorum iſti & iudicia cõtemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quòd ſi ipſos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis inſtitutis, pompis, ſacrificiis, feſtiuitatibus, quibus honores Deorum ſuorum concelebrant: ſat ſcio quiduis potius paſſuros, quàm diuelli à patriis ritib. Nã & bella pro religionibus vindicandis ſæpenumero ſuſcipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis, ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet ſuo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint, hoc aliis inferre conantur: quaſi verò non perinde ſit, vel tuam vel alienã pietatẽ impedire ac lædere. Quin & aliud conſideremus. Eſtne vlla gens aut ciuitas aut populus qui non ſum-

An. mundi 3956. Ante Chriſtum nat. 8.

a *Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit.*

Ann. mundi 3956. Ante Christum natum 8.

mam fuæ felicitatis in veſtro principatu & Romana potentia collocet: eſtne qui veſtram gratiam velit eſſe irritam? Nemo ſanè, qui modo ſapiat. Nemo enim eſt, cuius id vel priuatim vel publicè non referat. Atqui iſti dum veſtra nobis beneficia conantur auferre, ne ſibi quidem ipſis vllum ius ſaluum relinquunt, eorum quæ veſtra benignitas conceſſit, quæ tamẽ ſunt inæſtimabilia. Quale enim vel illud eſt, quòd quũ multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi ſub tutela Romanorum principum in libertate feliciſſimam vitam exigunt? Noſtræ autem res, etiam ſi nemo ſit moleſtus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis veſtris ſubditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poſcimus, niſi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per ſeipſum eſt inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nã Deus & cultores ſuos ſemper amat, & eos qui talem non cultum prohibent. Quid enim eſt in noſtris ritibus quo quiſquã merito offendi debeat; imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iuſtitia? Neq. enim celamus præcepta vitæ quæ ſequimur, aut ſtudia quæ exercemus: ſed ſeptimo quoq. die ab omnibus aliis negotiis vacantes perdiſcendis legibus operam damus, iudicantes hanc diſciplinam plurimum conferre corrigentis moribus. Hi ritus noſtri quum per ſe quoq. in diſquiſitionẽ vocati nihil habeãt reprehẽſibile; nũc vetuſtate etiã, contra quã multi opinẽtur, conſecrati ſunt: vt non poſſit non eſſe religio, tot ſeculis ſancita deſerere. Hæ ſunt iniuriæ quas iſti nobis per vim inferunt. Deo dicatam pecuniam per ſacrilegium diripientes, immunib. tributa imponẽtes, feſtis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla neceſſitate exigente, ſed tantũ in religionis noſtræ cõ-

tumeliã

tameliam, quam ipsi sciunt immerito se iniu- Ant. mundi
stis atq; illicitis odiis prosequi. Vestrum enim 3956.
imperium omnibus ex æquo consulens, & be- Ante Chri-
neuolentiam mutuam subditorum alit, & obsi- stum nat.
stit odiis. Has iniurias, Agrippa præstantissimè, 8.
rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in poste-
rum quoque detur nostris viuere moribus,
quemadmodum antea, nec aduersariis plus in
nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non so-
lum iustum est, sed concessum etiam vestra cle-
mentia: & exstant de hac re multa senatusconsulta in Capitolio æreis tabulis consecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque beneuolentiã, & alioqui sacrosancta etiamsi nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidem non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de pristinis beneficiis detrahitis, vt ea potius in dies præter omnem spem reddatis cumulatiora, quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur nostra officia, omissis præteritis satis testari potest vel Rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ vestræ non exhibuit? vbi fides eius desiderata est? quid non in honorem vestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit tum MM. militum auxiliariorum affuit: in quo ita se gessit, vt tam terrestribus quàm nauali bus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro, poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honoraueris: vtque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coràm ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi cõcessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi nõ patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd oneroſi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videãtur. quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Romani commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuẽtibus.

a Agrippa Iudæorum immunitatẽ confirmat.

tibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde [a] post mutuos complexus valedicto à Lesbo digressi sunt. *An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.*

a *Agrippa à Lesbo digressus.*

Herodes in Iudæam reuertitur.

CAP. V.

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsareã appulit,& [b] indeHiesolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tũ fortè aderant, rationẽ eis suæ peregrinationis exposuit,& impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Cõmemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset,dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quò magis eos exhilararet,professus est quartam tributorum partẽ se remittere. Illi verò simul oratione simul munificentia Regis deliniti,cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

b *Herodes Hierosolyma redit, multitudinẽ in concionẽ aduocat, rationem eius suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit.* Hedio & Ruffinus cap. 3. al. 7.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

CAP. VI.

INterim domesticum dissidium indies augebatur. Salome [c] tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente,atque ex præterito facinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumente,& hoc agente,ne quis superesset qui posset vlcisci mortẽ immeritæ. Nec deerat occasio quòd adolescentes non optimè erga patrem affecti viderentur, partim memoria materni interitus,partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabãtur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis viciſſim odia & insidias contra adolescentes

c *Salome hæredi ario odio Mariãmes filios prosequitur.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

exercentibus,& cùm esset odium mutuum,non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci linguâ iram nõ dissimulant:illi contrà maleuolè ac astutè calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quã mox erãt apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu nó deesse illis hoc argumento colligentes,quòd nec puderet eos talis matris,& iniustè interfectam cõtenderent. Iám q; fabula erant totius ciuitatis,cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modò vicem,sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberent cũ infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio. atque huic dissidio magnum incrementum absentis Regis addidit. Qui postquã reuersus est, & concionem illam apud populum habuit,mox [a] tum à Pherora tum à Salome est monitus,imminere magnum periculum ab adolescentibus, palàm iactantibus non impunè laturos qui matrem interfecissent. his affinxerunt,Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est,tantò magis quòd eadem & ab aliis renunciabantur: & per hæc anteactorum admonebatur, quòd propter domesticorum dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuráq; ex præteritis colligens,& maiorem aliquam calamitatem secuturam timens,planè confusus erat animo. Reuera [b] enim quemadmodum foris

Hedio & Ruffinus Cap. 4. al. 8.

a *Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulũ apud Herodem accusent.*

b *Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vitæ.*

supra

supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia malè cedebant: vt merito ambigendum sit, possitne pensati tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraq; , & intra priuatam fortunam consistere. Dum [a] talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendisq; adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogãtiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longè aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & [b] Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehemẽter cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamẽ cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neq; suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cúmque per multas eásque inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quàm ante occasionem illis præbe-

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Antipatrũ ad minuendam filiorũ arrogantiã honoribus euehit.*

b *Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

bant. nam & lacrymæ sæpè eis protumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrémque iam apertè vt parum æquum amicis incusabant. quę omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis obseruabantur, móxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticũ dissidium. Rex enim ægrè ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem [a] eius in regiam induxit, Cæsari etiam sępe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cùm nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem [b] ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

a Herodes Antipatri matrem in regiam induxit, eumq; Cæsari commendat.

b Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.

Antipatro Romæ degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

CAP. VII.

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris [c] enim factus est Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hęc [d] assiduè cogitans nõ desistebat à proposito, & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de inco-

c Antipater Romæ illustris factus.

d Antipater præsens calumnijs, & absens per literas Herodem in filios exacerbat.

incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens, donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temerè, decreuit [a] Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios: quò postquam peruenit, non inuentum ibi Cæsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum veniisset in colloquium, rogassetque, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos [b] coràm filios accusauit insolentiæ tentatique veneficij, conquerens eò processisse illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cęsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos verò etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, idque etiam cum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac sceleſtum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cęsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuiuscunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maximè cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quandoquidem viuo non

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Romam nauigat, & Cæsarē Aquileiam vsq; persequitur.*

b *Herodes apud Cæsarem filios accusat.*

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorum quę Regiis liberis ab amantissimo patre prestari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoq; procurasse illustrissima, alteri suæ sorori, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum sit, ne post talia quidem ausa, patria se potestate in eos vsum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure vel patris violati vel Regis per insidias appetiti, ex æquo secum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impunè sit illis tantum facinus, néve ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatē auferre pro proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum verò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tantę impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quòd neq; decorum esset contra eum liberè dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem [a] hærebant anceps lachrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne viderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit, adeóque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerat.

[a] *Alexãder & Aristobulus omnes lachrymis etiã parentẽ accusatorẽ ad misericordiam commouent.*

Ale-

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

CAP. VIII.

TVm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iã flecti & Cæsarem, cæteróſq; partim condolentes ſibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander verſa ad ipsũ Patrẽ oratione ſic aggreſſus eſt obiecta diluere. Pater [a], quàm beneuolo erga nos ſis animo, ſatis declarat hoc ipsũ iudiciũ. Si enim aliquid triſte de nobis ſtatuiſſes, nunquam ad omnium ſeruatorem nos adduxiſſes. poteras enim vel pro regia, vel pro patria poteſtate in ſontes animaduertere. Cæterùm adducere nos Romã, & hunc teſtem arbitrum facere, ſeruare volentis argumẽtũ eſt. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quòd ſanè cauſam noſtram aggrauat; qui quidem ipſi nos indignos vita cenſemus, ſi ſuſtinenda ſit læſę erga talem parentẽ pietatis opinio. quãto enim ſatius mori innoxios, quàm tanti ſceleris ſuſpectos viuere? Quare ſi veritati ſatis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaſo diſcrimine: quod ſi vincit calumnia, ſuperuacaneum fuerit nõ ſolẽ hunc cernere, quid enim hoc nõ amota ſuſpitione profuerit? Videtur quidem in noſtram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obſecro an non idẽ crimen in quemuis noſtri ſimilẽ torqueri poſſit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos, defunctæ matri ſuperſtites, eos in ſuſpicionem vocare, quaſi patri ſtruant inſidias. Sed ſuſpicio non ſufficit in impietatis crimine. age proferat, qui poteſt, argumentum tentati facinoris, quod aliquã fidem calumniæ valeat aſtruere. Poteſt ne quiſquam indicare venenum paratum, aut

Aliàs ca. 9.

[a] *Alexãder ſuo & fratrũ nomine parentũ accuſationem diluit.*

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cũ tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes Principatus, quem tu ais pietatis prẽmium, sæpè ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris cõuinci possumus, calumnias autẽ refellere apud obturatas aures quî possumus? sed liberius quasdam voces iecimus. At nõ in te patet, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis nostrûm defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiã post mortẽ à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatũ affectamus quẽ pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij cõtigerunt, sicut re vera cõtigerunt, an nõ conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tã atrox facinus nec terræ laturæ sint nec maria? Quid subditorũ pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimũ à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros cõtemneremus, posset-ne quiscunq; interfector tuus pœnã euadere incolumi Cæsare? Nõ tã impios genuisti neq; tã stultos, sed infortunatiores fortè quã tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicquã deprehẽdisti, quid tibi poterit tantæ impietatis fidẽ facere? Quia mater periit? Sed illius fatum cautiores nos potius quàm irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nũquã facta sunt? Quare ab omniũ domino Cæsare, & nũc nostro arbitrio, hoc tantũ petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere qui pater, vinamus quantumuis infelices. quid

enim miſerius quàm temerè inſimulari crimi- *Anno mun-*
nis grauiſſimi? Sin à nobis timere tibi pergis, *di 3956.*
tua pietate ſalua, noſtramet ſententia damne- *Ante Chri-*
mur. nec enim vſq; adeò cara nobis eſt vita, vt *ſtum nat.*
eã cũ autoris moleſtia retinere velim⁹. His ver- 8.
bis & Cæſar ne antè quidẽ ad credẽdũ calũniæ
facilis, magis etiã flexus eſt, quòd intẽtis in He-
rodẽ oculis ipſũ quoq; permoueri animaduer-
teret: & [a] quotquot præſentes aderãt ſolicitudo a *Iuuenum*
cepit de iuuenibus, nõ ſine Regis inuidia apud *miſeratio*
omnes aulicos. nam abſurditas calumniæ, iuue- *omniũ ani-*
númq; in ipſo flore ætatis periclitantiũ miſe- *mos cõcitat.*
ratio, ad ferendã opem cõcitabat animos om-
nium: ſed multo magis poſtquàm tam cordatè
Alexander accuſationi patris reſpondit, manẽ- b *Cæſar in*
tibus reis in eodem habitu, & præ mœſtitia hu- *hoc iuuenes*
mentes oculos in terram demittentibus. Tandẽ *peccaſſe pro-*
alluxit ſpei nonnihil, vt videretur Rex ipſe ex- *nũciat, quòd*
cuſationis egere, qui ſine vllis certis argumen *ſe à ſuſpicio*
tis tam temerè criminationẽ aggreſſus ſit. Po- *ne immunes*
ſtremò Cæſar [b] aliquantiſper deliberandus, hoc *non ſeruaue*
ipſo iuuenes alioqui inſontes peccaſſe pronun- *rint, ac parẽ*
ciauit, quòd nõ tales ſe parenti præſtitiſſent, vt *tem vt filijs*
nulla poſſet in eos hærere ſuſpicio. Herodẽ au- *recõcilietur,*
tẽ rogauit vt ſuſpicari deſineret, ac [c] recõciliare- *hortatur.*
tur filiis. Periniquũ enim eſſe habere eum fidẽ c *Herodes*
talibus calumniis: & poſſe illos in poſterum me- *filijs reconci-*
deri offenſis prioribus, & redintegrare mutuũ *liatur.*
amorẽ priſtinũ, ſi ad abolẽdas ſuſpiciones vete- d *Antipater*
res, vtrinq; diligẽtius coleretur pietas. Poſt hãc *ſe reuerſus*
admonitionẽ iuuenibus innuit. Quibus iã pre- *in gratiam,*
ces parantibus pater has non expectans prior *gratulari ſi-*
flentes vnum poſt alium complectitur, compa- *mulat.*
tientib. omnibus, qui aderant tã ingenuis quàm e *Herodes*
famulis. Tũ igitur poſt actas Cæſari gratias vnà *100. talẽta*
diſceſſerũt, & [d] cũ eis Antipater ſimulans ſe gra- *Cæſarem*
tulari reuerſus in gratiã. Sequentib, [e] deinde die- *donat.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

bus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ & congiarium diuidentem populo. Cæsar [a] vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquũ dimidium procurationi eius commisit: aliisq; hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cũ ille iam pararet facere, negauit se cõmissurum, quin ille quamdiu viueret tàm regnũ haberet in potestate quã filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed [b] opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt inperata facere: Cæterùm Herodes & filij nauigantes cũ appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quòd Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocũ. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quòd Alexãder eius gener egregiè refelliſſet obiecta crimina: datisq; vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templũ cõcione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarratáq; humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoq; scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicósq; & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrũ, deinde ex Mariamme natos Alexãdrum & Aristobulũ. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiã magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio cõtinentur & liberi milites

[a] *Cæsar Herodi dimidium redituũ è Cypriis metallis donat.*

[b] *Rebelles domantur.*

milites quoque cum ſuis ducibus ſi ſe vnum reſpiciant, felicem vitam acturos abſq; vllis perturbationibus. His peroratis dimiſit concionẽ, quibuſdam rectè viſus dixiſſe, quibuſdã ſecius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omninò ſpectare ad aliquã mutationem videbantur. *Ann. mundi* 3956. *Ante Chriſtum nat.* 8.

Herodes quinquennale certamen ob abſolutam Cæſaream celebrat.

CAP. IX.

PEr[a] idem tempus perfecta eſt Cæſarea, decimo anno poſtquã ædificari cœpta eſt, regni verò anno octauo ſupra vigeſimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti ſunt ſumptuoſiſſimi. exciti enim ſunt ad certamen artifices Muſici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio eſt tam Romæ quàm apud gentes cæteras. Conſecratum[b] eſt autem hoc quoque certamẽ Cæſari, inſtaurandum per ſingula quinquennia. Hunc omnẽ apparatum Rex ſuo ſumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi multa in hoc conferente etiam vxore Cæſaris Iulia, & mittente permulta precioſa ex Italia, vt omnibus computatis ſumptibus ad D. talẽta accederet. Cõgregata ingenti multitudine ſpectaculorum gratia, legationes quæ à diuerſis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuerſoriis & menſis & continuis hilaritatibus, dum hominũ frequentia ſpectaculis ſe totos dies oblectat, noctu verò conuiuiis & oſtẽtatione magnificentiæ, cũ inſigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim ſtudebat vt poſteriora quæq; maiorẽ admirationẽ ſui face-

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 10. a *Cæſarea perfecta.*

b *Quinquennale certamen.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

rent: fertúrque [a] ipſum ſæpè Cæſarem & Agrippam dixiſſe, quòd maior quàm pro præſenti ditione eſſet Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Poſt [b] hanc celebritatẽ & feſtos dies aliud oppidũ exſtruxit in campo qui dicitur Capharſaba, electo ad hoc agro aquoſo & plantis idoneo, amne circumfluente ipſum oppidũ, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à ſuo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde caſtellum matrem ſuã nomine referens ſupra Hierichuntẽ [c] condidit, cui Cypron vocabulum impoſuit, cõmunito egregiè & inſtructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipſa vrbe, in defuncti monumentum [d] Phaſaelũ vocátam, propugnaculum vrbis munitiſſimum, deinde eiuſdem nominis oppidum circa vallẽ Hierichuntinam condidit. qua itur ad ſeptentrionalia: quo factum eſt vt circumquaq; ſitus ager antea penè deſertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phaſaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tã Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit, plurimas enim adiuuit, aut exſtructis publicis operibus, aut ſicuti inœpta pẽdebant propter inopiam, pecuniis in abſolutionẽ eorum erogatis. Inter [e] hæc præcipua ſunt quòd Rhodiis Pythium templum ſuo ſumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argẽti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæſare conditam habitantibus maiorẽ partem publicorum operum ſuis perfecit impendiis. Antiochenſibus vrbem Syriæ maximã habitantibus, ſecante mediam eius longitudi-

a *Cæſar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant.*

b *Antipatris extructa.*

c *Cypron cõditum.*

d *Phaſaelus turris & oppidum.*

e *Pythium templum ab Herode extructum.*

nem

rem platea, hanc ipsam vtroque latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tam ad ornamentum vrbis quàm ad incolarum commoda. Ludos [a] etiam Olympios nõ satis respondentes suæ celebritati propter inopiam adiuuit, attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quę ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. e diuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunq; ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, si cubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare [b] quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis, nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. nec; enim poterat nisi vellet reditus minuere: itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorũ non per omnia seruitutẽ toleraret, aut videretur velle dominationẽ eius excutere, in tales tam potẽter sæuiebat non aliter quã in hostes, nullo cognatorum aut amicorũ discrimine, quòd solus vellet honorari.

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Olympij ludi.*

b *Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.*

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

ab omnib. Quàm[a] autẽ honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipſis honoribus quos ille Cæſari & Agrippæ cæteriſque eius amicis exhibuit. Volebat enim exemplo eſſe ſuis, vt quẽadmodum ipſe præſtantiores coleret, ſic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto ſatis declarabat cuius rei natura eſſet appetẽtiſſimus. Sed Iudæis per leges patrias nõ licet hoc modo potentiores colere, quos neceſſe eſt maiorem rationem iuſti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus ſatis incommodum erat quod non poſſent ſtatuis & templis demereri Regis gratiam, & ſimilibus adulationibus explere inſanam cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi cauſa videtur cur Herodes erga familiares & cõſiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

a *Herodes honoris cupidus.*

Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorum ad Cæſarem legatio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. 11.

ASiatici[b] autem & Cyrenenſes Iudæi multũ affligebantur ab earum regionum ciuitatibus qui cum à priſcis Regibus accepiſſent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quaſi exportarent pecunias, & eſſent noxij reliquis ciuibus. Cúmque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti ſunt per legatos de eis apud Cæſarem conqueri. is reſcripſit ad prouincias, placere vt Iudæis ſeruetur æquale ius cum aliis. cuius reſcripti exemplar ſubiicimus, quò teſtatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres Cęſar Aug. Pont. Max. Trib. poteſtatis ita cenſet. Quoniã Iudæorum gen. ſemper fida & grata fuit Pop. Roman. non nunc tantum, ſed

b *Iudæi Aſiatici & Cyrenenſes afflicti, legatis ad Cæſarem miſſis, immunitatem conſequuntur.*

sed superiori etiã tempore, præcipuè patri meo Imp. Cæsari sub Hyrcano Põtifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei max. & fanis eorũ ius asyli manere: liceréque votiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in parasceue. Quòd si quis deprehendatur furati sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Roman. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinũ, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna multabitur. Inscriptũ est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibẽre liceat. Hæc [a] Cæsar Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum, Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sacræ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam pe-nes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacrã Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla cõfugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstãda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorũ magistratibus & senatui Salut. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iã Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magi-

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

[a] *Agrippa Ephesiorum magistratibus scribit pro Iudæis Syllano Cyrenæorum magistratibus.*

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

ſtratibus, non eſſe vetãdos mittere ex more ſacram pecuniam Hieroſolyma, conqueſti ſunt nunc apud me, vexari ſe improborum quorundam ſycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. hos ego ſuo iuri ſuiſque moribus relinqui iubeo, & ſi qua in vrbe pecunia ſacra intercepta eſt, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis reſtitui C.[a] Norbanus Flaccus proc ſ. Sardianorum magiſtratibus S. Cæſar mihi ſcripſit, iubere ſe neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hieroſolyma mittere. quare ego quoque vobis ſcribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quàm Cæſaris, Nec[b] aliter Iulius Antonius procoſ. ſcripſit: Epheſiorum magiſtratibus ſenatui ac pop. S. Aſiam habitãtes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius ad Epheſum indicauerunt, Cæſarem Aug. & Agrippam conceſſiſſe ſibi vti patriis legibus & moribus, primitiáſque ſuo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas abſque impedimento ad templum Dei maximi: rogauerúntque vt ab illis conceſſa meõ conſenſu rata habeam. Quare ſcire vos volo, me quoque iuxta Cæſaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc appoſuimus, vt, quoniam ſcripta noſtra in Græcorum manus peruentura ſunt, oſtenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per poteſtates vti patriis moribus, imò illorum cõſenſu religione conceſſa Deum coleremus. quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium noſtri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eiſdem vti-

a *C. Norbanus Flaccus pro Iudæis ſcribit.*

b *Iulius Antonius Procoſ.*

tur

tur perpetuò, ſed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iuſtitia verò omnibus hominibus ex æquo competit, res vtiliſſima tam Græcis quàm barbaris, cuius maxima in noſtris legibus habetur ratio, nóſque omnibus, modò eis inuiolatas ſeruemus, caros ac amicos poteſt reddere. quãobrem rogatos omnes volumus, vt non tàm nos ob diuerſum vitæ genus horreant, quam complectantur ob virtutis ſtudia. Hæc enim communis eſt omnibus, & ſine hac non poteſt humana vita conſiſtere. Nunc ad hiſtoriæ contextum redeo.

An. mundi 3957. *Ante Chriſtum nat.* 7.

Herodes opus habens pecunia, ſepulchrum Dauidis ſubijt.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 12.

HErodes [a] multum pecuniarũ domi foríſque profundens, audito quòd Hyrcanus qui ante eũ regnauit, recluſo Dauidis ſepulchro tria millia talentorũ argẽti extuliſſet, ſupereſſéque multo plura quæ poſſint quantumuis magnis ſumptibus ſufficere, multo tempore animũ habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum ſepulchrum ingreditur, cum prius accuratè cauiſſet ne hoc reſciret populus, aſſumptis tãtãm amicorum fidiſſimis. Depoſitas tamen pecunias nõ inuenit ſicut Hyrcanus, ſed mundi precioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde ſuſtulit. his inuitatus ad diligentius ſcrutandum, interius proceſſit, vſque ad cõditoria corporũ Solomonis ac Dauidis: vbi [b] duos ſatellites amiſit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progreſſos temerè, quo caſu territus exiuit, & tactus religione ad expiandũ ſe in aditu ſepulchri monumentũ è candido marmore condidit ſumptuoſiſſimis impendiis eius [c] operis & Nicolaus illius temporis ſcriptor meminit, ſed non item de deſcenſu Regis, præter decorũ id

a *Auri ſacra fames.*

b *Herodes duos ſatellites in Dauidis monumẽto amiſit.*

c *Notatum Nicolaum Hiſtoriographum.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

factum existimans, idque more suo fecit. Vim enim Regis hæc auribus dedit, captãs gratiam, & ea tantum attingens, quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius apertè iniusta facinora, aut alia specie affricta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiam crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri paratarum, insimulans, & hoc toto opere facit perpetuò quæ rectè ac iustè Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria verò diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, non tam ad posteritatis cognitionem, quàm ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos verò qui & [a] generis propinquitate Asamonæos Reges cõtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res gestas exponimus, salua reuerẽtia posterorũ Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoq; venia. Cæterùm Herodis domus post violatum sepulchrũ cœpit labi in deterius: siue diris vltricib. in eam partem incumbentib. quæ iã antè malè habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt meritò videri possit impietatis præmiũ. Dissidiũ [b] enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cõcertantia calumnijs. Sed [c] inter omnes eminebat Antipatri cõtra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluẽs illos falsis criminationibus, ipse patrociniũ eorũ sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolẽtia facilius iuuenes clàm posset opprimere: atque talib. versutiis circũueniebat patrẽ, vt putaret hũc solùm incolumitatis suæ curã gerere, quapropter etiã Ptolemæũ procuratorem suum Rex Antipatro commendauit,

a *Iosephus ex pontificali Asamonæorum genere.*

b *Dissidium in domo Herodis.*

c *Antipatri contra fratres artificiosa machinatio.*

dauit, & cum matre eius omnia communicauit consilia, adeò vt nihil nõ horũ arbitratu gereret, & infensum eum redderẽt his quos exosos Regi esse ipsorum intererat. Mariammes verò filij rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatẽ indignantes suo loco se dimoueri ac deteriorib. cedere, & tantum non in ordinẽ redigi. Quin [a] & vxores ipsorum eisdẽ laborabant passionib. quarũ altera Alexandro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomen, tum propter mariti amorem, tum quòd insolentius se erga filiam eius gereret. ea nupta erat Aristobulo quam illa sibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contentione accedente, ne Pheroras quidem Regis frater alienus erat à discordia. habebat enim priuatã causam suspicionis & odij, inciderat in amorẽ ancillæ propriæ tã insanũ, vt [b] oblatã sibi à Rege in coniugium filiam fastidiret, cõtentus ancillæ complexib. Id ægerrimè tulit Herodes, videns germanũ affectũ à se tot beneficiis, & penè regni sociũ, non respondere pietate mutua, & infortunatũ se fratrẽ existimans: & cùm non valeret Pheroram ad æquiorẽ mentẽ reducere, puellam collocauit cũ Phasaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius cõditionẽ ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est. Tũ Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultũ sit priuare se Regis amicitia, & in eius vicem odiũ ac trãquillitatis iacturã incurrere. Ille intelligẽs hoc sibi vtile, quòd iã antè calũniis appetitus veniã à Rege cõsecutus fuerat, mulierẽ iã filij matrẽ ex se factã ablegat: & Regi pollicetur ducturũ se filiam eius alteram: conduxitque diem 30. ad celebrandas.

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Rixa mutuae.*

b *Pheroras Herodis filias in coniugium oblatas fastidit.*

Ann. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

nuptias, iureiurando interposito nihil sibi posthac cum ablegata fore commercij. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpè iaciebat voces quasdam, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iámque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarũ accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse carissimas. Nam & Salome infensa Mariammes filiis ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat sui caritate mutua, pelliciens [a] ad effutienda & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiuncularum incideret, exacerbans multis suspicionibus, quo factum est vt secreta eorũ expiscaretur omnia, & puellæ quoque iuuenẽ exosũ redderet. illa verò in matris gratiã sæpè narrabat, quòd illi, quoties soli essent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odiosè de patre loquerentur: minarentúrque si Principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim cõducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, si quando viderent matris ornamẽta vsurpare, pro præsentibus deliciis vestituros se ciliciis, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome regi renunciabat: quæ ille tametsi permolestè ferret, emendare tamen malebat quã punire, maximè autẽ exasperabatur suspicionibus, & indies seipso peior, omnib. omnium rumoribus credebat, attamen tunc oblungatione filios castigasse contẽtus & illorũ re

a Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugũ colloquia pellicit.

sponsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malũ recruduit. Pheroras [a] enim Alexandrum conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ, aítque se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec posse hunc affectũ excutere, hoc audito iuuenis zelotypus vehemẽter excanduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij: quod quidẽ ferè quotidianum erat, in peiorẽ partẽ interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eã indignationem concoquere, sed adito patre cum lachrymis ei sermonem Pheroræ aperit. quamobrẽ ille magis adhuc turbatus est, nõ ferens insimulari se falsò tã turpis criminis multa quærens de suorũ malicia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiã. Móxq; accersitum Pherorã, adortus iurgio, pessime, inquit, omniũ mortalium, eóne ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nónne deprehendo tuum propositum, quod nõ conuicio tenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrẽ inspectum impunè ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animum, an in dextram eius gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti, cum & ipsum & fratrẽ oderis, in me tantum calumniando simulans̃ beneuolentiã, & ea dicẽs quæ salua pietate ne cogitari quidẽ poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrẽ benè meritũ animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego verò dabo operam vt sim meis melior, neq; dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni sint beneficiis eo prosequens. Sic de stomachante Rege Pheroras

Ann. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a Pheroras Herodẽ, dũ illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet.

An. mundi 3957. *Ante Chri. nat.* 7.

cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nã fortè aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, nõ [a] esse hæc sua. & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula, nunc verò etiam maioribus se appeti insidiis, solam enim autorem fuisse fratri, vt abiecta qua se oblectabat mulierculã, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odij, hæc illa loquente, simúlque capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadẽ persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudatáque filij temperantia, & quòd hos sermones ad se detulisset, admodum serò ad curã corporis se contulit. Post hanc contentionem malè audiebat Salome, quòd videretur autor huius calumniæ & vxores Regiæ malè ei volebant, quòd [b] scirent morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc beneuolã. Semper igitur aliquid contra eum Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodã fortuito, Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia verò eius administrabat Syllæus vir callidus, ętate florẽs & corporis specie. hic cùm propter quædã negocia ad Herodẽ venisset, cõtemplatus vnà cœnantẽ Salomen animum ad eam adhibuit, compertóq. esse viduã, venit cum ea in colloquium. illa [c] quæ deterius

quàm

a *Salome se purgat.*

b *Effectus ea lumniarum.*

c *Syllæus Arabs Salomẽ in vxorem petens repulsam patitur.*

quàm antè tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nõ abhorrebat à nuptiis: & cum per eos dies frequentarentur cõuiuia, existebant multa non mediocria signa quòd consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebãt. Herodes autem hoc contentus sciscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quòd nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quò tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duobus aut tribus mensibus, hanc ipsã ob causam reuersus, & collocutus de hac rè cũ Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim ei hãc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cũ ille ad sororẽ retulisset, percontando an ei nubere sit animus, mulier facilè assensum præbuit, postulantibus deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorũ religionẽ, & tum demũ vxorẽ duceret, alioqui nõ esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularibus si faceret: atque ita re infecta discessit. ex eo tempore Pheroras Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eã consueuisse cum Arabe. Et [a] puellam, quam fratri desponsatã ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Costabaro mutauit sententiã persuasus à Pherora, negante [b] adolescentem amaturũ talem socerũ propter patris sui cædem. & æquius cẽsente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominiũ, quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensæ veniam. Mutatis igitur sponsalibus puella

Anno mũdi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

a *Herodes filiam Pherorã filio dat coniugẽ.*

b *Odium filij in patrẽ prodit.*

An. mundi 3957. *Ante Chri. Num nat.* 7.

data est nuptum adolescentulo, addita C. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imò augebantur etiam, à turpibus initiis progressæ vsq; ad calamitates tristissimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in seriis regni negociis vti est solitus. hos quidam ad Regẽ detulit corruptos esse ab Alexandro filio acceptа magna vi pecuniæ: & quæstionibus examinati ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde acrioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuiẽtibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatúmq; eos vt Herodem desereret iam inutilem. facientémq; fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro vel inuito patre regno debito, expectaréntque breui dignitatem primariam: iam enim non tãtum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationẽ omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios. paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quod filij verba contumelioſa viderentur, & minacia: vtroq; igitur exacerbatus verebatur, nequid grauius contra se conflatum esset, quàm vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non ausus palàm inquirere, per dimissos clancularios exploratores rem gerebat, omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis securitatẽ suam collocans: quarum adeo nullus erat finis.

vt quò

vt quò quiſque ei cõiunctior eſſet, eò magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros [a] cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominati à delatore ſat erat. móxque ad ſuam ſecuritatem pertinere putabat illorum interitus. Poſtremo etiam domeſtici anxij de incolumitate propria in ſeipſos verſi ſunt tutiſſimos rati, qui alios præuenirent calumniis, certiſſimúmque hoc ad ſalutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipſo aliorũ in ſe coniiciebant inuidiam, videbantúrq. merito retaliãdi, & ſic accipiẽdi, vt ipſi tractaſſent alios. Iámq. etiam priuatas ſimultates hoc modo exercebãt, móxq. deprehenſi eadem patiebantur, occaſione cõtra inimicos vtentes pro laqueo, quo paulò pòſt ipſi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitẽtiam, eo quòd multos cõuictos tolleret, quod tamen non in hoc proderat, ne ſimilia poſthac faceret, ſed contentus erat delatores eorum pari multaſſe ſupplicio. Tantum erat tunc in aula Regia perturbationũ ac formidinum. Multis etiã intimis amicis denunciauit, ne vel in conſpectum ſuum venirẽt, vel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho [b] enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimũ Regem tam legationib. quã conſiliis iuuerãt. filióſq. eius inſtituerãt, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renũciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexãder vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipſum ſciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæſerat. Nec dubium eſt quin grauius aliquid in eos libenter ſtatuiſſet, ni obſtaret virorum claritas: quare contentus eſt dum legatis admiſſe auctoritatem, vt po-

An. mundi 3957. Ante Chriſtum natum 7.

a *Herodes quibuſuis calumniis fidem adhibens multos iniuſtè interficit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.*

An. mundi 3957. *Ante Chri. nat.* 7.

sita proborum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum[a] porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunq; teniti possent tolleretur de medio. Tunc[b] igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberiorib. primũ Rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij, illi verò immoriebãtur cruciatibus, quòd nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus, quod præter opinionem nullum deprehendi posset nè cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à fide erga dominos & amicos discedere, vrgebatúrq. vt secreta perquirerẽtur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se non semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterisque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia, patrem enim præ inuidia his ostendi omnibus, quepropter quando simul inambulent cõtrahi se de industria & submitti, ne appareat proceriot, & in venatoriis iaculationibus illo præsente destinata non ferire, quòd norit genitoris ingenium nõ ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermissis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias strueret, quibus si ille esset oppressus, tum regnum postulaturus Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiam iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, conquerentis de

pater,

a *Antipater omnium malorum fax.*

b *Propter Alexandrũ multi tormentis examinantur.*

patre, non rectè factum, quòd Antipatro addi-
xisset agros, ex quibus ad eum redirent CC. ta-
lenta annua. Tum verò Herodes probabili vt i-
psi videbatur, argumento confirmatus in suspi-
cione, Alexandro cõprehenso iubet iniici vin-
cula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse
quidẽ auditis satis crederet. neq. enim excogi-
tare poterat, cur deberet ab illis per insidias ap
peti: & querelæ illæ pueriles contẽtiones vide-
bantur, nec verisimile post manifestum patri-
cidium voluisse eos Romam petere. quamobrẽ
volens maius aliquod impietatis argumentum
inuenire, solicitéq. cauens, ne videretur filium
temerè dãnasse ad vincula, & [a] quæstioni subii-
ciens honoratiores Alexandri amicos, non pau-
cos eorum nihil tale confessos interfecit. Cúm-
que tota Regia tumultu, terrore, ac tormentis
perstreperet, iuuenis [b] quidã in tali necessitate
constitutus dixit Alexandrũ Romã ad amicos,
literas misisse, rogantẽ, vt curarẽt se accersiri à
Cæsare indicaturum de quibusdam contra illũ
conspirationib. quãdo pater societati Romano-
rũ prætulerit Mithridatis Parthorũ Regis ami-
citiam. addidit habere eum venenum, quod a-
pud Ascalonem paratum sit. His auditis Hero-
des credidit, consolantibus eum in calamitate
adulatoribus, quòd non temerè quidquam fa-
ceret. venenum tamen summa cura quæsitum
nusquã inuentũ est. Cæterùm Alexãder oppres-
sus malis adeò nõ cessit, neque inficiatus est, vt
patrem exasperaret amplius: siue volens pude-
facere facilitatem eius ad credendũ calumniis:
siue vt, si fortè crederet, inuolueret eum cum
tota Regia magnis calamitatib. Quatuor [c] enim
libellos à se conscriptos ei misit negãs opus es-
se tormentis plurib. structas enim insidias, par-
ticipésq. eorum esse Pheroram & amicorũ fide-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Alexandri in vincula coniecti amici quæstioni subiiciuntur.*

b *Alexandrum quidã quòd Romã contrà patrẽ ad amicos, literas miserit, recusat.*

c *Alexander indicio etiam facinoris perpetrandi fatetur insidias patri structas.*

Ann. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

liſſimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito ſe eſſe congreſſam, omnéſque eò tendere, vt, illo ſublato, optatam aſſequerentur licentiam, eiuſdem conſpirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis Regi fidiſſimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in ſe inuicem efferabantur homines pridē amiciſſimi, non detenſione, non coargutione expectata tantiſper dum veritas pateret, indicium præueniente ſupplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exſpectantes moras ipſas quàm repræſentationem malorum ægrius ferebant: ingénſque [a] mœror ac torpor fœdabat priſtinam felicitatem Regiæ. Nē Herodem quidem ipſum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini ſe auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: ſæpéque illi obuerſabatur irruens gladio ſtricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abeſſet ab inſania.

[a] *Herodes in aula calumnijs & cædibus referta vitæ ſuæ tædet.*

Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 13.

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus [b] Cappadocū Rex de filia & iuuene genero ſolicitus, tum amici quoq; vicem miſerās inuoluti tā perplexis & turbatis negociis, officij ſui putauit profectionem ad eū ſuſcipere. Quē vbi ſicut audierat affectum inuenit, importunā rem putauit ſi obiurgaret ac temeritatis & inimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerſo contendēs & excuſare ſe ſtudēs exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus eſt qua res affectas componeret, indignatione verſa in iuuenem, aſſerens Regem nihil

[b] *Archelaus Cappadocū Rex, Herodi indignationem in generum ſimulat, eúmque ad paternos affectus reuocat.*

nihil præter æquitatẽ, ſed omnia rectè feciſſe: ſe quoq. dirempturum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parſurum, ſi ſceleris cõſcia non feciſſet iudiciũ. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro ſe læſo tã grauiter excandeſcere, aſperitate remiſſa, & factum ſuũ iuſta æſtimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus redit. Iámque vtroque flexo ad miſericordiã, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram commouebatur Rex: poſtquàm verò Archelaum quoque accuſationem agredi vidit, lacrymis affectũ prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ, néve propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam mitiorem, cœpit [a] crimina transferre in amicos, qui depraua-rent hominem iuuenem & rudem omnis malitiæ, præcipuè fratrẽ Regis vrgés ſuſpicionibus. Nam [b] cùm & Pheroras in Herodis indignationem incurriſſet, intelligens recõciliatorem neminem Archelao magis idoneum, atratus illum adiit. alia quoq. deſperãtis de ſalute ſigna præferens, qui non deſpexit preces ſupplicis, negãs tamen ſibi facilè tam citò flectere offenſum Regis animum. Satius eſſe, vt ipſe à fratre veniã peteret, prius confeſſus ſe fuiſſe cauſam horum omnium. eam confeſſionem profore multum ad leniendã iracundiã, ac tum demum ſe quoque opportunius deprecatorem acceſſurũ, paruit ille cõſilio, quod vtrique ceſſit feliciter. nã & iuuenis præter opinionem exemptus eſt criminationibus, & Pheroram Archelaus reposuit in fratris gratiam: ipſe quoque inita maxima gratia apud Regem in tã difficili ipſius tẽpore, lætus in Cappadociam profectus eſt. nam & cũ muneribus dimiſſus eſt precioſiſſimis, & facile primũ inter amicos locũ obtinuit. Cõuenit

An. mundi 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a *Archelaũs Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pheroraẽ transfert.*

b *Pheroras Herodi ſe cauſam perturbationis fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur.*

An. mundi 3958. Ante Christ. nat. 6.

etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret: quandoquidem de hoc negocio Cæsari scripserat: fecerúntque [a] simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

a *Herodes cum Archelao Antiochiam vsq. iter facit.*

Trachonitarum defectio.

CAP. XIII.

ILle verò dū Romam profectus interim à regno abest, bellū [b] Arabicū ex hac causa exortum est. Incolæ [c] Trachonis, quam regionē Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, vetiti exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus, tamen à principio coercente Rege abstinebant iniuriam ab accolis. non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrū Cæsari, Trachonitæ [d] sparso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc [e] tamen absente Rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterū XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratū Salomes coniugium. à quo cū munitum quendā locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebántque prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatē & securitatem maleficiis. Herodes autē reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cúmque non posset eos in potestatem suā redigere, quòd essent sub tutela Arabum, nec tamē iniuriā acceptā concoqueret,

b *Arabici belli causa,*

c *Trachonitis Herodi donatus à Cæsare.*

d *Aliàs ca. 14 Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.*

e *Latrones capti & puniti.*

queret,perlustrata Thrachone interfecit illorũ domesticos. quo facto illi irritatiores, maximè quòd legem haberent quæ iuberet domesticorum cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tũ Rex ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit,latrones [a] deposcẽs ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus,agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, vt bello quàm latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat,& mutuum creditũ repetebat exacto iam præstituto tempore,sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum cõmodauerat.Syllæus verò qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia,inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere,de [b] qua disceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præsides. Tãdem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spacium & debitum redderetur, & ex vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de causa profugus: verùm Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

Ante mundi 3958. Ante Christum nat. 6.

a Alias ca. 5 *Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit.*

b *Saturninum & Volumnium Syriæ Præsides Herodi Arabes reconciliant.*

c *Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit & Rapta castellorum diruit.*

Expeditio Herodis in Arabiam.

CAP. XIIII.

CÆterùm postquam aduenit præstitutus terminus,Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est:Herodes [c] verò exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum,Saturnino & Volumnio permittentibus ei conu-

An. mundi 3958. Ante Christum nat. 6.

maces armis persequi. collectóque exercitu invasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo. cúmq; peruenisset ad castellum, in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit, ipsámq; munitionem nomine Rœptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cùm in auxilium eorum procurrisset dux Arabum [a] Nacebus, commissum est prœlium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum verò xxv. cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugam cõpulsi sunt. Hoc [b] modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas concesso ab eis iure vsus sit, nihilq; egerit præterea: idq; ipsorum inquisitione postea verum cõpertum est.

[a] *Nacebum vigesimo quinto Arabũ cæsum.*

[b] *Herodes Idumæorum 3. millia in Trachonem deduxit.*

Syllam Herodem accusat apud Cæsarem.

CAP. XV.

Hedio & Rufino cap. 16. ad 16.

SEd aliter Romam properatis nunciis Syllæo prælatum est, suo more exaggerãtibus omnia. is [c] iã antè insinuatus in notitiam Cæsaris, fortè tum circa palatium obuersans, his auditis cõfestim mutata veste atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totúmque regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu, ad hæc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptásque magnas opes apud Rœptam repositas. atq; hæc facta per contemptum Obodæ qui nec copias paratas habuerit, nec ducem, se absente, idoneum. Hæc dicente Syllæo, addentéq; quòd nec ipse hanc profectionem susceptam erat, ni crederet Cæsari curæ esse pacem publicam omnium,

[c] *Syllam Herodem apud Cæsarem accusat.*

dium, neq;, se domi præsente, Herodes nisi suo malo eam pacem violaturus. Cæsar hac querela commotus percontatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorum quibusdam recens reuersis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitū extra Regni sui fines eduxerit: Id cùm illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit missa citer, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoque ea de re scripsit ad Arabas. His * literis illi elati neq; latrones qui effugerant voluerunt dedere, neque acceptam mutuo pecuniam persoluere, neque pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd Rex offendisset Cæsarē. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latrónibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quàm vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso b Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam Regis sui causam missos primum ne admisit quidē: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cęsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto c enim Obodæ in Arabum regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multā pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cęsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretę quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum numeribus misit ad Cæsarem, & in his multorum

An. mundi 3958. Ante Christum nat. 6.

a *Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarē iratum, illi insultant.*

b *Cæsar ab Herode offensum.*

c *Obodæ defuncto Æneas in Arabum regnū succedit.*

talentorum coronam auream. in his literis accusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cæsar [a] autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatúsque eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum in dies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam Regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare, in [b] eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a *Cæsar Arabum legatos non audit.*

b *Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 17.

Eurycis calumnia contra Herodis filios.

CAP. XVI.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est: quamuis enim etiam antè nunquam prorsus vacarit suspicione, malo pernicioso Regibus, tunc tamen id maximè ob talem causam inualuit. Eurycles [c] quidam Lacedæmonius, vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & deliciis perditus, sed vtrunq; vitium egregiè dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo cõuersatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrũ, Alexandro [d] quoque propter crebros congressus familiaris. aie-

c *Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam sese insinuat.*

d *Eurycles apud Alexandrum sese insinuat.*

bat

bat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere, cúmque videretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quęcunq; vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeò se blandis colloquiis insinuauit vnicuiq;, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas cõcredere. aperiebat igitur ei dolorem suum quòd pater esset à se alienatior, casúmque matris narrabat: & quod Antipater præcepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hęc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hęc [a] ille, dolorem suum in sinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinẽ, & consultum ei velle, vt caueret ab Alexandri insidiis. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc benevolentię pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo persuasus est, vt ad Herodem referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem autem prębuit, & eò deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet, id quod sine mora declarauit. Eurycli [b] enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prędicans, operam etiam suam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur

Ab. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a *Eurycles Alexandri dicta, & facta obseruãs Antipatro & Herodi exponit.*

b *Eurycles ablata ab Archelao pecuniam extorquet.*

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

hominis malicia discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò a Iudæorum Rex non iam vt antè contentus autem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & scisciians, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia. videbatúrq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, caluniniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, b Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi è Regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitatissimi honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facilè enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei acciderat. Simúlque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. c Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus e[illegible]huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitúsque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit

a *Herodes Alexandri & Aristobuli criminatoribus aurem præbet.*

b *Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerẽt, fatentur.*

c *Alexãder ad Præfectũ arcis Alexãdrij, vt se recipere, scribit.*

dixit omnia: protulítque referentes manum Alexandri literas in hanc ſententiam. Quàm primum Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodũ eſtis polliciti, nos in caſtellũ recipiatis. His literis viſis Herodes poſthac pro indubitato habuit, paratas ſibi à filiis inſidias. Alexander autem dicebat [a] Diophantum ſcribam imitatum ſuum characterem, eſſéque Antipatri malicia excogitatam illam ſchedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòſt in ſimilibus deprehenſus dedit ſupplicium. eos verò qui torti ſunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accuſarent filios, vbi ſaxis ſunt obruti. cúmque vulgus concitum ſimili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & [b] iuuenes in carcere aſſeruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iámque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum ſua. eorum alter [c] Ariſtobulus præ anxietate etiam amitam ſuam ac ſocrum ad miſerationem præſentis calamitatis, eiúſque autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatę, quòd ſpe nuptiarum Syllæum de omnibus quę hîc fiunt per literas ſignifices, quæ verba mulier ſtatim fratri retulit. ille non amplius ſe continens vincirí eos iubet, & ſeorſum quenque quid contra patrem moliti ſint ſcripto prodere. hoc iuſſi facere, ſcripſerunt, inſidias quidem nec paraſſe ſe, nec cogitaſſe: ſed conatos fugere, quod non poſſent amplius ad hunc modum ſuſpecti & ſoliciti viuere. Eodem tempore cum veniſſet è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è

An. mundi 3960. *Ante Chriſtum nat.* 4.

a *Diophantus ſcriba aliorũ characteres imitatur.*

b *Alexãder & Ariſtobulus in carcerem cõiecti.*

c *Ariſtobuli amitam ſuam ac ſocrum monet.*

An. mundi 3960. Ante Christum natum 4.

dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, accitum ad se Alexandrum è vinculis: & [a] rursum interrogauit de fuga, quónam & quomodo decreuissent discedere ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Cæterùm contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His [b] dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur [c] nũ ignorasset paratas Herodi insidias, quò vt ventum est, continuò mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoq; manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscium. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè oportuit, nihil nec cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelao

a *Alexander Herodi quòd ad Archelaum discedere decreuit, fatetur.*

b *Mela, Archelai Cappadocum Regis filia.*

c *Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasse, interrogatur.*

chelao scripta de his redderent: & post expostulationem quòd filiis conatuum fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerent, & si inuenerint à Nicolao placatum Cæsarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad cõuincendos *iuuenes scripta mittebantur*. Igitur [a] Archelaus pro se attulit, voluisse quidem excipere iuuenes, quòd & ipsis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob suspiciones & diffidia durius in eos statuerit: non tamen missurum fuisse ad Cęsarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam [b] autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæsarem, eíque literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ se habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accusandum suscepit. animaduertit enim diffidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos pleróque cognatos Obodæ manifestè coarguerunt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

An. mundi 3960. *Ante Chriſtum nat.* 4.

a *Archelaum Herodi ſeſe excuſat.*

b *Herodes Cæſari reconciliatus.*

Quæ *cum ita* occasione Nicolaus vti nõ neglexit, studens Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionẽ Regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicem: quòd si accusaret Syllæum, non defore occasionem pro suo Rege satisfaciendi, cõtestatą igitur lite, & præstituta ad agendũ die, Nicolaus [c] assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæum interfectorem asseuerans domini ac Regis sui multorúmq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronásq; arguens corrupisse tam Romæ quàm in Arabia. addidit his grauissimum crimen, circumuentum mẽdaciis eius Cæsarem, quem nihil veri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 18.

c *Nicolaus Syllæum accuſat, & Herodem excuſat.*

An. mundi 3961. *Ante Chri. nat.* 3.

accusationis locum postquam ventū est, Cæsar interlocutus iussit eum, omissis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitū in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionē depræ datus sit. Ad [a] hæc Nicolaus, de his se vel maximè ait docere posse, nihil horū aut certè minimā partē ita se habere, quemadmodum ab illo relata sint, neq; vllā mereri indignationē. His præter opinionē auditis cū Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuò sumptis, déq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed exsecutionem iuris & repetitionem debiti. sáque non properè actum quanquā permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremò apud Berytum in horum præsentia Syllæ per Cæsaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum se & pecuniā & Herodis perfugas, & cum horū nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demum illum profectū in Arabiam, hoc est, inquit, illud bellū quod aduersarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamē qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tū alios deos, tum in primis nomē Cęsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones [b] Trachonitæ XL. primùm, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominū iniuriam, agrósq; eis dedit, & prædarū fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurādo tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad

[a] *Expositio belli Arabici, & pecunia mutuo accepta.*

[b] *Trachonitæ latrones.*

præsectis

præſcriptum terminum. nec poteſt oſtendere quenquam præter hos captum in Arabia: immò ex his ipſis aliquot euaſerunt. Nunc confutata etiã de captiuis inuidioſa ſycophantia, audi Cæſar mendaciſſimum figmentum quod ad prouocãndã itã tuã cõmentus eſt. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuaſiſſet, & vnus atq; alter è noſtris cecidiſſet tum demum, Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo xxv. nõ amplius occidit, quorum ſingulis centuplicatis iſte bis mille & quingẽtos cecidiſſe retulit. His motus Cæſar, vultu irato ad Syllæum verſus, rogauit quot Arabes ea pugna deſiderati ſint Hęſitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ ſunt ſyngraphorum conditiones & reſcripta præſidũ, literæq; vrbium continentes querelas de latrociniis. Ad vltimum ẹò res deuenit, vt Cæſar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quòd calumniis permotus durius ſcripſiſſet, hoc quoque Syllæo opprobrauerit, illius mendaciis impulſum ſe diſceſſiſſe ab officiis amicitiæ. In ſumma, remiſit eum in prouinciam, vt poſtquam ſatisfeciſſet creditoribus, daret ſupplicĩ. Cæterùm Aretæ in dignari pergebat, quòd regiã dignitatẽ ac poteſtatem vſurparet, priuſquã à ſe acciperet: volebátq; Arabiã quoq; Herodi tradere: ſed hoc cõſiliũ mutauerunt redditæ ipſius literę. Olympus enim & Volumnius cognito placatũ eſſe Cęſarem, mox ita vt mandatũ erat obtulerũt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis viſum eſt non onerare inſuper alio regno ſenem & infortunatũ circa filios: admiſſiſq; legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quòd Rex eorũ temerariè Principatũ ſumpſiſſet, nõ expectata ſua ſententia, admiſit munera & regnũ ei autoritate ſua cõfirmauit.

An. mundi 3961. Ante Chriſtum nat. 3.

a *Syllæus ca-pite damnatur.*

b *Herodi Auguſtus Arabiam quoq. vult tradere, quod cõſilĩ ipſius literæ reddita mutant.*

c *Aretas ad Arabum Regem legatos.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 19.

Anno mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Post hęc Herodi iam reconciliatus scribit dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debereq; [a] eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduertere, se enim liberam ei potestatem permittere: quod si tantum fugā meditati sint, ipsum quoque salua pietate oportere leni castigatione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto cōsistorio apud Berytum Romanoꝝ domicilium, & adhibitis præsidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de cōmuni sententia quid statuendum sit dispicias. atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

a *Cæsar Augustus Herodi in parricidas animaduertere liberam potestatem permittit.*

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. XVII.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quòd rediisset in gratiā, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo [b] conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominē oderat, vel quòd vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt cum præsides, tùm cæteri excīti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platano vico Sidoniorum detinuit. nō longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus introgressus, coram consessu CL. virorum vsus [c] est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora.

b *Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat.*

c *Herodes filios accusat.*

decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, nó satis se explicabat, multáq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecorè pater cótra filios, literáſq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & cõuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidijs: rémq; exaggerabat deierans mori se malle quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cæsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atq; in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoq; calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quàm vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, nõ oportere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in cõsilio videntes rem eò deueniſſe vt nulla sit spes reconciliationis & gratiæ potestatem eius confirmauerunt. Fit primus [a] Saturninus vir consularis multísq; defunctus honoribus: protulit sententiam moderatam circumstantiis: damnare se quidem Herodis filios, nõ tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximùm nolit adiicere. post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant. eandem sententiam tulerunt. Contrà [b] Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem

Ann. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Deut. 18. 21.

[a] Saturninus eiúsque filij moderatam sententiam proferunt.

[b] Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Móxq; [a] inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri cõsilia iuuenum impia, coniiciendósque vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorúmque amicorum sententiam. Tum Rex diu multúmque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cúmque dolerent eorum vicem, tamẽ nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorẽ dissimulabãt. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tiro, filiũ habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse liberè eloquebatur, & sæpè exclamare cogebatur in turba, periisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & prò his regnare cum mendaciis maliciã: eóque tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, libentérque hæc audiebant singuli, & eum sibi sauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tãti mali expectatio

a *Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat.*

potuisset

potuisset à quouis cõmiserationis voces exprimere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Nõ a possum, inquit, ô Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed ibi, si velis, vtiles. Vbi nunc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negociis? quæ nã hæc est tãta amicorũ ac cognatorũ penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantũ scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur nõ dispicies? occidẽsne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate cõmissitus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitũ vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis cõpatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò sat æquis autibus accipiebat Rex, admonitus tã suæ calamitatis, quàm domesticorum perfidiæ. Sed illo immodestè at militariter instante, & per implicitatẽ non habente rationẽ temporis, turbatiõriã & opprobrationẽ hanc magis quàm admonitionem amicam existimans, sciscitatus quinã essent illi ægrè ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone vinctos iussit seruari in carcere. Huius b facti occasione Typho quidam tõsor Regis accedens eũ ait se nõ semel à Tirone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: móxque tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui videns pa-

Ann. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Tiro Herodem allequitur, & dum immodestè instat cum ducibus & militibus in carcerem conijcitur.*

b *Tiro à Regio tonsore & proprio filio se Regi insidias struxisse, accusatus*

Ann. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

trẽ sæuissimè tractatum obstinatè cruciatus perferre, nec tamen superesse vllã spem salutis ex crudelitate Regis coniiciens, ait se indicaturum veritatẽ, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptáq; in hoc fide, dicebat cõueniisse inter eos vt Tiro sua manu Regẽ interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum, atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiã. His dictis patrẽ exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorẽ hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autẽ iecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorũ supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum propositum: & [a] productis in cõcionẽ trecentis ductoribus militũ vnà cum Tirone ac filio, tõsoréq; iudice, omnes accusauit apud populum, in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander [b] autem & Aristobulus ducti Sebastẽ, ibi iussu patris sunt strãgulati: & corpora eorum in Alexandrium recõdita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud [c] meritò dubitari possit, in adolescentes ne ex culpa conferenda. qui patrẽ longo tempore exasperatum tandem in odiũ coniecerint, immedicabile an in ipsius duritiem & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessariò consequantur:

Aliàs cap. 20.

[a] *Tiro cũ trecentis ductoribus militũ apud populum accusatus, interficitur.*

[b] *Alexãder & Aristobulus Sebastẽ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.*

[c] *Causa horum calamitatum.*

quantur: eámque [a] vim fatum vocamus, quòd nihil fit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat. quæ quidem cõtemplatio iã olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Cæterùm [b] ex duab. reliquis causis quod ad filios attinet accusare quis posset eorũ iuuenilem arrogantiam. & fastum regium, quòd nimium tribuerint, patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciosè suspicaces, & linguæ temperare nescij ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris [c] autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarũ conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, eum securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeò non insidias extimescere debuerat. nunc tam citò eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cùm esset ea ætate in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat. attonitum nouo aliquo casu irritatũ esse ad atrocius facinus, post longas verò cunctationes, & deliberationes.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Fatum & prouidentia diuina.*

b *Alexander & Aristobulus in quibus peccarint.*

c *Herodis error pudendus & inexcusabilis.*

An. Mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

postremò tale quippiam aggredi & perpetrare sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbãtur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperãtem sibi cædibus, qua de re dicturi sumus in sequentibus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filij malitia.*
II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*
III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*
IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*
V. Pherora obitus.
VI. *Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*
VII. *Antipater sapius damnatus in vincula conijcitur.*
VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*
IX. *Antipatri exitium.*
X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*
XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*
XII. *Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt.*
XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*
XIIII. *De Pseudalexandro.*
XV. *Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.*

De Antipatri Herodis filij malitia.

An. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

CAPVT I.

ANTIPATER[a] autem sublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorũ metu qui possent in principatus societatẽ venire, *in* aliam maiorem difficultatẽ parãdi sibi regni incidit, videlicet, odium quo popularicet innisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiã haberet solicitum, alienati militũ animi à quibus pẽdebat Regũ securitas, si quando gens ipsa videretur nouarũ rerũ cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis cõciliauit: & [b] tamen haud aliter quã Rex cũ patre administrabat res Iudæorũ, credẽte se Herode eius fidei, & id factũ quo supplicium merebatur, interpretante argumentũ benevolentiæ, quasi saluti Regis cõsulens illos prodidisset, non morẽ gerens odio, quo tam illos quàm patrẽ prosequebatur: quandoquidem [c] & illos propter patrem oderat totus infestus furiis: dabátq; operã, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tũ longè magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quòd si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo modo suis technis patrẽ haberet infensissimũ. Ideò [d] nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficiis volens obstruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem

Hedio & Ruffinus cap. 2.

a *Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus.*

b *Antipater cũ patre res Iudæorum administrat.*

c *Antipater parentis vltimum diem optat.*

d *Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptib. parcit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

amplius eorumpi posse donorum magnitudine, paritérque Regis sororem, nuptam viro inter amicos Regis primario. erat enim callidissimus ad deuincendos per beneuolentiæ speciẽ hominum animos, & dissimulãdi odij summus artifex. Non [a] tamen fallebat amicam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideò machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quamuis filiam haberet nuptã eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callias vxorem duxerat, sed nec affinitas hanc effecit, quò minus cognosceretur eius malitia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen [b] autẽ adamato Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurationi consensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit amoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per [c] idem tempus remissa est ad patrẽ Cappadocum Regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur cõtrouersiæ. Ipse [d] autem filiorum liberos educabat magna diligẽtia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquãdo præsentibus amicis cõmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis, sed potius virtutibus cum ætate auctis, gratiam sibi nutricationis reponerent. desponsauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filiis Pheroræ filiam: Aristobuli verò filiam Antipatri, & eiusdem

a *Antipater amicam fallere non potuit.*

b *Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compulit.*

c *Glaphyra quòdam vxor Alexãdri Archelao Cappadocum Regi remissa.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Herodes filiorum liberos educat.*

dem filiam itidem Antipatri filio, alteram autem filiam Herodi suo filio, nato ex filia Pontifis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia Rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed a ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam Regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque Rege adiurante nepotulos & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi. miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres malevolentiam, quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexitq; b Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret: & filio suo Pheroræ filiam. itaque præter eius sententiã mutata sunt pacta connubialia. Rex autẽ eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Pontificis filia, ex qua puer natus est patrõ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & cõsobrina, sed steriles, præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã postea duxit Regis fraternelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendã amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autẽ Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanem & Salomen. Maiores autem natu filias Alexandri ex eadem matre sorores,

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Archelaus fratrum liberos odit.*

b *Antipatri precibus Herodis vt pacta connubialia mutentur, facit.*

c *Herodis nouem vxores.*

An. mundi. 3961. *Ante Christum nat.* 3.

quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico.

CAP. II.

a Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eique Zamarim Iudæum Babylonicum præficit.

VOlens [a] deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicũ Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio cõdere, qui & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cúmque intellexisset forte fortuna virum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus sagittariis & cẽtum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Valattam castellum ad habitãdum acceperat, accersiuit eum vnà cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium *immunitatem promisit tàm agris quàm* hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptóque agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram, erátque hic vir. pro obice contra Trachonitas *indigenis*, simúlque Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergò petentibus, quò tutiores essent à latrociniis: multíque vndique ad eum confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valdè populosa propter immunitatem quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & nõ diu ab eis exegit: postrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo alias suo tempore dicemus.

dicemus prolixius. Zamaris[a] autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babyloniæ Reges stipare est solitus. is in extrema senecute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regíq;. Agrippæ ob hæc gratum: & amiciſſimũ: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Iacimum & Philippum Zamaris filij.*

Antipatri contra Herodem insidiæ.

CAP. III.

CÆterùm in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius tamen ac beneuolentia: qua tamẽ potestate ille audacius abutebatur, callidè tegẽs suam maliciã: & in omnibus facilè fidẽ à parẽte impetrans: et átq; omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potentiã. Sed b præcipuè Pherõras illum colebat, & ab eo viciſſim colebatur, circũuentus à mulierib. Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quãuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus, attamẽ ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigantibus, & mutuò se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditiſſimus, tum per se, tum per matrẽ: nã hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cũ Antipatro propter leues quasdam res non satis cõueniebat, diuellente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in Regis tantùm

Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Pheroras à mulieribus deceptus.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

pernicie cõspirare, & parata eius rei indicium facere, qui vt cognouerunt mutuam suã amicitiã suspectã hoc nomine Regi & inuisam, hoc cõtrà excogitauerũt vt nõ cõgrederẽtur in propatulo, fictisq; conuiciis simularent dissidium, maximè præsente Herode, aut alio quopiã qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuam benouolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primò excogitatũ est, nec postea cùm cœpit fieri. omnia [a] enim perueſtigabat, móxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorum cõuenticula & clanculasias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si maturè sibi non prospiceret. In aliorum enim cõspectu dissidentes & iactantes inter se conuicia, celare amicitiã: deinde quãdo soli sint consentire, dubio procul cõspirantes in eos quibus occultam velint esse suã amicitiam. Hæc & illa perueſtigabat diligẽter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per se nõnihil intelligentem, sed cohibentem se adhuc, quod suspectum haberet etiam sororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum secta exactiorẽ patriæ legis cognitionem sibi vindicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant cari, addictũ erat hoc mulierum sodalitium. Hi [b] Pharisæi vocantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoq; infestum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nam [c] cùm tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset Regi & Cæsari, hi solum non iurauerunt: excedentes sex millium numerum, quibus [d] hoc nomine à Rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctã imposuit, cui reponentes gratiam, quoniã credebantur futura præscire ex Dei colloquiis

a *Salome Herodi mulierum alioquinque cõsilia aperit.*

b *Pharisæi astuti & arrogantes.*

c *Pharisæi Regi nõ iurãi, propterea mulctati.*

d *Pherora vxor pro eis mulctã persoluit, ob quod beneficium regnum policentur.*

quibus, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritũ & Pherotam ac cõmunes liberos. Sed hoc quoq; Regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorum quosdam solicitarẽt muneribus atq; corrumperẽt, qua in culpa Pharisæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos [a] autores huius consilij, cũmq; his Bagoam eunuchum, & suas delicias Carum præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præterhæc quoscunque è domestica familia cum Pharisæis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi pareus & benefactor appellandus Regis, quem destinarent vaticinia. prosperè enim cessura nouo Regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Pharisæis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat, & [b] apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit, quòd ipsius impulsu frater cõditionem Regiarum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres serat dissidia quibuscunque valeat, tam verbis, quàm operibus. multam quoque contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendiis, & in summa cõsciam esse totius recentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odiis: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras [c] autem quamuis vehementi Regis oratione grauaretur, tamen aiebat

Ann. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Bagoas, Carus & alij ab Herode necati.*

Hedio & Ruffino Cap. 4.

b *Herodes Pheroræ vxorem accusat, eamque vxorã ableg. iubet.*

c *Pheroras vxorem dimittere recusat.*

e & fraternæ pietatis iura persanctè culturum,

Anno mũdi 3961. Ante Christum nat. 3.

& à coniugali charitate haudquaquã discessurum: emoríq; se malle, quàm sine dilecta vxore viuere. Tum [a]Herodes, licet graui se iniuria existimaret affici, iratsci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & vetuisse mulierum regiarum conuenticula. illi facturos se iussa Regis polliciti, per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ vxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

a *Herod. Antipatro Pheroræ consuetudine, & mulierũ cõuenticula interdicit.*

Herodes Antipatrem mittit ad Cæsarem.

CAP. IIII.

QVapropter [b] suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius serpendo eius odia ad se quoque perueniret, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneãt Herodẽ per litteras, vt quàm primùm se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit: cũ precioſiſſimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrũ Regem declarabat, aut, si ille prior vita decederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis, eodem tempore etiam Syllęus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem [c] Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea accedebat [d] & alter accusator Aretas, multorũ honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obiiciens, maximè Sohemi hominis in omni virtute præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimũ tribuere solitus est. Hũc [e] Syllæus pecuniis corruptum

b *Antipatrũ Herodes ad Cæsarem mittit.*

c *Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.*

d *Aretas Syllæum, quod Fabatum aliósque interfecerit, accusat.*

e *Insidiator vitæ Regiæ deprehenditur.*

raptum eò perduxit, vt ei Regis sui cædem sic pollicitus. Hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit, qui è Corintho cõfessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simúlq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandũ facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit: quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniẽdos transmisit.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Pheroræ obitus.

CAP. V.

PHeroram autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito a iurelurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege vocatus ad accipienda quædã secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum b Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quòd maneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

a *Iuramentum sanctè seruatum.*

b *Pheroras ægrotans ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.*

Pherora vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

CAP. VI.

ann. mundi 3951. Ante Christum natum 3.

PHeroræ [a] mortuo Taphnitæ duo è libertis eius cariſſimis Herodem adeũt, rogãtes ne inultam pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miſerum eius & iniuſtum interitum. Quo attentius autem ſimul ac fidem præbente illorum ſermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnaſſe eá die quæ morbi fuit initiũ, venenúmq. oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod guſtatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabiſſa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. ſunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autẽ quæ tum ipſi ſimulabatur, dicebatur amicæ Sillæi familiariſſima. ad eam comparandi veneni cauſa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & ſoror, & cum illa reuerſæ ſunt pridie quàm ille cœnam lethiferam ſumeret. His auditis Rex ad irã concitatus torſit ancillas earũ & quaſdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, poſtrema quædam dolore victa nihil aliud protulit quàm quòd imprecata eſt Antipatri matri cruciatus ſimiles: quandoquidem ipſa cauſa eſſet præſentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquiſitionem Herodem permouit, ita [b] vt extorqueret earum ſecreta omnia, comeſſationéſque illas & occulta conuenticula, tũ ſermones patris cũ Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidé reticente, centum talenta ſe accepiſſe ab eo, vt abſtineret Pheroræ colloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem proſeque-

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

a *Pherora liberti vxorem veneficij accusant.*

b *Herodes Antipatri & mulierũ secreta omnia extorquet.*

sequeretur odio, vsq; sæpenumero apud matrẽ de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse consenescceret, vt non multum se iuuare posset tam sera successio. ad hæc simul nutriti inuisos fratres ac fratrũ filios, vt ne sperare quidem tuto liceat: quandoquidem iã nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nõ filio: addere his solitũ accusationẽ sæuitiæ nõ temperantis, nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esset. Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehẽsámque in tam maliciosis conatibus [a]Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorũ ornamẽtis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed [b] nihil magis eius cõtra filiũ indignationem commouit quàm Samarita Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto, patrẽ tolleret. id venenũ allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: habebatq; apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruandũ acceptum. De [c] quo rogata per Regem mulier, habere se fatta est: & mox quasi ad afferendum id properãs, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recollegit, Rege polliceto incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil om-

An. mundi 3961. *Ante Christum nas.* 3.

a *Doridem Antipatri matrem Herodes eiecit è Regia.*

b *Antipatri Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum parasse habere exploratum.*

c *Pherora vxor venenum se habere fatetur & seipsam de tecto deiecit.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

ninò mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui professione medici. Theudio deinde in domum nostram immulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum veniſti, motus ille & ad pietatē flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit circūuenit me Antipater dū pestiferis cōsiliis & beneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidē in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminū, age ne sanguicidali animo manes maiorū contamines, me expectante venenum illud exure, tum se sine mora prolaturum, iuxta viri mandatum concremasse, paulum lo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitari occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vnà cum pyxide in mediū protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pōtificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter [a] & ipsam Rex abiecit, & filiū eius è testamēto deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiā Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenū, quod daret patroni sui matri & Pherorę, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simúlq; [b] venerūt ad

ea Mariamnen Herodes abscit, filiumq; eius è testamento deles, socero Simoni Boethi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filium surrogat.

b Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur.

Regem

Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miserarentúrq. fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocari fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiã per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorũ precio. Mirum autẽ est, quòd, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

An. mundi 3962. Ante Christum natum 2.

Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.

CAP. VII.

CÆterùm [a] Herodes ad Antipatri literas quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se redituru in patriã, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simúlque modicè de matre eius questus est, pollicẽdo remissurum se querelas post aduentum illius: modísque omnib. magnã caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahẽs regno insidias strueret & in se moliretur alí-

Hedio & Rufinus Cap. 6.

[a] *Herodes Antipatro amicas literas, vt eũ Romæ domũ retrahat scribit.*

An. mundi 3962. Ante Chri. sum was. 2.

quid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas verò quæ Pheroræ mortẽ nunciabant prius iã Tarenti acceperat tristi animo, non tã quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre veneno tollendo nõ præstiterat. Iam a ad Celenderim oppidũ Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, vehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoque variabãt sententiæ, aliis euẽtum alicubi expectare, aliis fine mora domũ nauigare cõsulentibus. facile enim dissoluturũ criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque nõ aliunde quàm ex illius absentia aduersariis audacia viresq; ad calumniandũ creuissent. Ab his persuasus naulgare pergit, appellitq. b ad portũ Sebastum, quẽ Herodes magno sumptu cõstructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iámq. manifestũ erat incidisse c Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & faustis acclamationibus discedentẽ prosecuti fuerant: tunc verò cõtrariis votis licebat eum denouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Fortè d per idẽ tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriã, tunc verò ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà sedẽtibus superuenit Antipater omnium inscius, & ita vt erat purpuratus in Regiã ingressus est. quo mox admisso, amicorũ comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentẽ eius perculit, iã sententiẽtem quò deuenissẽt: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratũ fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans, & e Varum cognitorẽ ac iudicẽ in crastinũ denuncians. Illẽ tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: móxque obuias inuenit matrẽ & vxorem.

a *Celenderis in Cilicia.*

b *Sebastum portũ Herodes in honorem Cæsaris ædificat.*

c *Antipater domum reuersus à nemine excipitur.*

d *Quintilius Varus Syriæ Præfectus.*

e *Herodes Quintilio Varo iudicẽ filium in ius vocat.*

& vxorem : hæc erat Antigoni filia , qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequēti [a] deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisque in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiā cognati Regis & Salome , tum illi qui secreta consilia prolaturi erant , quique tormentis examinati fuerant: nouissiméque serui matris Antipatri capti paulò antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quandò in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicúmque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat , ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret , sed defensioni rem integram seruaret: Rex verò postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatē suam in procreandis talibus liberis , quódque senecta ætate incidisset in Antipatrum : enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quámque benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cupéret : quibus rebus omnibus nihil se profeciſſe quo minus capitalibus appeteretur insidiis , vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat , ante tempus in impietatis præmium cederet. Miraríque se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatū fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui : Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem , quorum siue sontium idem accusator at-

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

[a] *Antipater ab Herode accusatur.*

Ann mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

que imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cùm abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum & pulchrè eius negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attineret ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed [a] ille præueniens, causámque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirũ pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operã suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iamdudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cùm successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorũ esset particeps? neque enim probabile esse affectatũ cũ periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem cõtemptam certam infamiam, maximè cùm is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè patrem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extra-éque eius de hoc literas, quas pernicium sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumnijs, quibus nihil ma-

[a] Antipater parentis accusationem diluit.

gis

gis sit cordi quàm regiam familiam inter se cõmittere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoq; torquendum offerebat nihil deprecans. His cùm nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodésque ipse quantũuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus [a] vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequens, exaggerabat singula, proferebátq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus, ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandũ fuisse priorum temerariam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis consiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quò minus crudelitatis eorum æmulator fieret. At qui tuipse, inquit, ô Antipater, iudex fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrũ feciſſe perniciem, vt detestãdo eorum malitiam, pietatis

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

[a] *Nicolaus Damascenus accusationẽ à Rege cœptam prosequitur.*

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

erga communem parentem opinionẽ tibi quæreres, & deinde ipſe in eum ſæuire poſſes impunitius, quod tandem facere aggreſſus es. Dũ enim fratres fontes addicis ſupplicio, & parcis eorum ſociis, omnibus facis perſpicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum poſthac vti poſſis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepiſti tuis dignam moribus: alterã palam quaſi re bene geſta gloriabundus ſublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas inſidias conando patrem ſubuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè deteſtatus eſſes illorũ maliciam, nunquã imitandam tibi propoſuiſſes. Nimirum hoc agebas iſtis artibus, vt dignioribus ſublatis nullos haberes ſucceſſionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent inſidiæ, quibus oppugnaſti germano: unicapita, & non ſolum ipſe meritum ſupplicium effugeres, verum etiam miſerum parentẽ pœnæ tuæ vicarium ſupponeres, inaudito ad hoc ævi patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri inſidiatus es, ſed amantiſſimo ſimul & indulgentiſſimo, iam Regię poteſtatis particeps, iam ſucceſſor deſignatus, tũ præſenti fruẽdi voluptate ante tempus permiſſa, tũ in futuri ſpe teſtamento patris cõfirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, ſed ex tua malitia ſtatuebas, non contentus ſocietate patris indulgentiſſimi, niſi illi quoque ſuam partem præriperes: & cuius te ſeruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipſe tantum ſceleſtus, ſed matri quoque inurens eiuſdem notam ſceleris, & fratrum diſturbans beneuolentiam, diſſidiiſque miſcens omnia: & poſt hæc auſus es patrem vocare beſtiam,

Anno mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

ſtiam, ipſe venatiſſimis quibuſque beſtiis nocentior, proptio veneno abutens in coniunctiſſimos optiméque de te meritos, muniénſque te cuſtodibus ac variis tam virorum quàm mulierum technis contra vnum ſenem, quaſi non tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendum odium. Et nũc poſt tortos tua cauſa viros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrẽ ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te eſt conaris legem quoque contra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimúlque Vari æquitatem, omnémque, quanta eſt in rerum natura, iuſtitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui ſeruatoribus? tibi ſcilicet in tormentis plus credendum eſt. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniuriis? non dabis neci hanc peſſimam beſtiam, pietatem erga genitorem ſimulantem in fratrum perniciem, ac deinde vt ſolus regnet deprehenſum in ſtruendis illi capitalibus inſidiis? Scis[a] patricidium non priuatum eſſe crimen, ſed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet: imò quod qui nõ punit, & ipſe in naturam parentem eſt iniurius. Poſt hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: conſultos vates de regno, & ſacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinoſas & ebrioſas Antipatri voluptationes cum Pheroræ mulieribus: quæque ad teſtimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina neceſſitate expreſſa: atque hoc ipſo certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri ſilentio texerant, poſt verſam eius fortunam videntes accuſationibus inimicorum

[a] *Patricidium publicæ vitæ ac naturæ iniuria.*

obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen [a]non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquã nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus sibi videretur commodum. ídque cũ iamdudũ à multis esset obseruatum, quo quisq; erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quãprimùm cutò licuit, magnis vociferationibus reũ vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cúmq; variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neq; ad Regis gratiam loquerentur, neq; periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eúmque non tam ob patris securitatem, quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendũ supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verùm etiam spontanei delatores pleriq; aderant: ita vt licet callidissimus esset mendaciorũ artifex & frõtis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidem cõtrà valeret. Postquã autem Nicolaus accusare eũ & conuincere destitit, tum [b]Varus potestatẽ ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suã innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrẽ quoq; eius optare scire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At [c]ille pronus in faciẽ & supplicabundus humi iacens, Deum cõscientiæ suæ inspectorẽ obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienum se ab omni culpa, nec quicquã vnquã molitũ in patris perniciem. Is enim est mos malorũ omnium, vt quoties nefariũ aliquod facinus aggrediuntur, nihil nõ sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cũ autẽ suis scelerib⁹

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a *Antipater à cunctis accusatur.*

b *Varus Antipatro dicẽdi pro se potestatem facit.*

c *Antipater innocentiam suam precibus ad Deũ testatam facẽre conatur.*

tibus incideret in periculum. tum demũ illis in mentem esset Deus, per cuius inuocationem & testimoniũ volunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio remittere: id quod tum quoque Antipatro vsu euenit: qui cũ antè omnia sic gessisset quasi nullũ numen interesset rebus mortalium: imminente vltione destitutus iuris præsidiis, ad diuinã cõfugiebat potentiã, se in hoc diuinitus seruatũ asseuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deũ tantũ inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenũ in medium, vt quánam vi præditũ sit experimento posset colligere: quod [a] mox allatũ, & ad bibendũ datum cuidam dãnato capitis, sine mora necauit hominẽ. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiã profectus est, vbi plurimum solebat degere, quod illic esset Syrorũ regia. Herodes verò confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænã fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. coniectura tamẽ erat cuncta Regẽ facere ex illius sententia. cõiecto [b] deinde in carcerẽ, Romam [c] Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui corã eloquerentur mãdata, docerẽntq; quàm scelerata sit hominis malicia. Per [d] eosdẽ porrò dies intercepta sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse cõperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ mex periculo, scis enim quòd si deprehẽderer, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autẽ diligenter requisiuit etiã alterã. ea tamen nusquam cõparebat, & seruus Antiphili negabat se attulisse vllã pręterea, & cum diutius hęrerent

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 2

a *Venenum capitis dam nato ad bibendum datum sine mora eum nebulis.*

Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Antipater in sacerorum coniectus.*

c *Herodes legatos ad Cæsarem mittit.*

d *Antiphili litera ad Antipatrũ*

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 2.

vnus ex amicis Regis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: deprompta quę est inde epistola hæc ferè cõtinés. Acme [a] Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, quòd pœnas ab ea, tãquàm ab insidiatrice exiget. Ea verò quam à Salome scriptam videri volebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme [b] Regi Herodi. Cùm mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, nõ sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati ejus obsecutam & literas ad Herodem misisse & insertum his exemplar fictitiarũ Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operámq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterùm [c] Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui nõ solùm suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori nõ recusans, si vltum exegisset iniuriam à se fidei augmentum

[a] *Acmes litera ad Antipatrum.*

[b] *Acmes litera ad Herodem.*

[c] *Herodes odio in filiũ flagrat.*

mentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum adhæc nec hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem [a] culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminẽ. ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal patricidij causam diceret. Deinde veritus ne amicorũ ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes operâ, epistolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a *Antipater omnem in Antiphilum culpam confert.*

Herodis morbus, & Iudaorum seditio.

CAP. VIII.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, Rex [b] morbo correptus testamentum condidit, successionẽ regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. Cæsari quoq; legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis atq; libertis talenta quingẽta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quã propter perpetuã & inoffensam benevolentiã ditauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iã ad septuagesimũ ætatis annũ accederet, nimium in modũ efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio cõceptus, quòdque existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmauit quotundã apud populũ gratiosorum seditio, mora ex causa ra-

Hedio & Ruffinus cap. 8.

b *Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit.*

c *Herodes in senio impatiens, & amarulentus*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

doctissimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob ídque cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò præsentis morbi, videlicet, quòd contẽptis legibus multa nouare ausus sit: nã hac parte multis in rebus pietatẽ Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum preciosum, aquilam [a] auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrate animantiũ effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi [b] enim res videatur non carere periculo, tamen etiã iucundæ vitæ præponendũ esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quãdoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerpetent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederẽt. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus rumori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissum ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus tumor supervenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam

a *Aquila aurea super maiorem templi portam.*

b *Contemptus mortis.*

lam ad facinus perpulit. itaq; [a] claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante cõgregata in templũ multitudine. Quod vt renunciatũ cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationẽ metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgũ rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè [b] reliquis dissectis & cedentibus circiter XL. iuuenes resistere ausos comprehendit, cúmque his autores facinoris Iudam & Matthiam turpe putantes cedere: omnésq; ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multò antea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros decuit. Nã & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris, si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos non ob maleficiũ, sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quàm verbis præferentes fortitudinẽ, æquè tum ad cõstanter patiẽdum alacres, atq; antè ad fortiter agendũ fuerant. Eos [c] Rex vinctos misit Hierichuntem: móxque accitis Iudæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Republ. tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere. nec extructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis tali tẽplo dignissimis. ob hæc facta speraſſe se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiã

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

a *Aquilam auream detractam, iuuenes securibus cõciũt.*

b *Iudas & Matthias cum 40. iuuenib. ad Regem perducti ouantes sese excusant, eósque vinctos Rex Hierichuntem mittit.*

c *Herodes Iudæorum Primores cõuocat, eisq. facinus hoc commemorat.*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quę iniuria licet in ipsũ intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tũ honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, nę fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, viderique sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille [a] in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc cõsilio, eíq; successorem dedit fratrẽ vxoris suæ Iozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiã alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant Nã Matthias ea nocte quæ præcedebat diẽ ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam nõ esset idoneus, Iosephus [b] Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationẽ ei datus est. Cęterùm [c] Herodes post multatũ Matthiam sacerdotio, alterũ Matthiam seditionis autorẽ eiúsq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam [d] defectus lunæ incidit. Regi [e] verò morbus factus est grauior pœnam impietatis exigente numine. Lento enim calore torrebatur, qui nõ tam extremo tactu deprehenderetur, quàm intus popularentur viscera. aderat & vehemẽs voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simúlq; vexabatur intestinorũ exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebãt phlegmate humido & pellucido, similitérq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant vermiculis accedente fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia nervorũ cõtractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter vates diuinos & sa-

a *Matthia sacerdotium adimitur. in cuius locum Iozaras surrogatur.*

b *Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex.*

c *Iudæ Sariphæi & Matthias Margalothi exusti.*

d *Defectus lunæ.*

e *Herodis morbus horrendus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

& Fatidicos opinio, Regem læsæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi grauiter affligeretur, quã vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamentis cõquirendis vndiq; profectus [a] etiam vltra Iordanem fluuiũ, calidis aquis se fouebat apud Callirroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum consilio immissus fouendus in refertum oleo soliũ, visus est illis iam agere animam. quare exorta complorratione familiariũ excitatus & ad se reuersus, nullámq; amplius salutis spẽ supereſſe intelligens, donatiuũ [b] militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate vsus in duces atq; amicos, rursum Hierichunte reuersus est: vbi atra bile prægrauãte eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo cõciperet longè atrocissimũ. Nam cũ è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conuenissent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante nõ parentibus, infensus ex æquo siue fontibus seu in noxiis, vniuersos cõclusit in Circo: accita deinde Salome sorore maritóq; eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ, succũbenti tantis doloribus: quod quidem ferendũ esse, quãdo iuxta communẽ mortaliũ sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotã sibi esse Iudæorum mentem, quòd optatam suã mortem lętis accepturi sint animis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuissent contumelias. sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere, nã si assensum consilio suo præbeant, fore suum fumus longè quàm aliorum Regum honoratius,

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

a *Aquæ calidæ apud Callirroen quæ in lacũ bituminis feracem effluunt.*

b *Herodes donatiuum militibus distribui iubet.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

& manibus ſuis gratius, omnibus per totam ditionem non fictè lugentibus. Ergo [a] quamprimum viderint ſe exhalaſſe animam, debere eos clauſam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum ſuum obitū, non prius vulgandum quàm mandatum executi ſint, iubere deinde vt circumuentos vnà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæſis duplicem ſe eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitū ſuum publico luctu honorauerint. Hæc ille cū lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam pérq; omnia ſacra obteſtabantur, ne ſe extremo hoc honore fraudatum vellent eis contra pollicentibus daturos ſe operam vt cuncta iuxta ipſius mandatū fierent. Hîc ſanè etiamſi quis præteritam eius in cognatos ſęuitiam tribuere vellet pro incolumitate & ſecuritate ſolicitudini, ex hac certè nouiſſima eius voluntate deprehendere poteſt quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita diſceſſurus, curabat vt ex ſingulis familiis vno aliquo ſublato, totam gentem in luctum & cariſſimorum deſiderium cōiiceret, nec læſus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vllum eſt virtutis ſtudium, etiam inimicis tali ſuo tempore odia remittere ſoleant.

a *Herodes nobiliores Iudæorum poſt obitum ſuum trucidari mandat.*

b *Herodi à Roma litera veniunt, quæ Acmen à Cæſare occiſam & Herodi liberam poteſtatem Antipatri puniendi relictam eſſe, edicendunt.*

Antipatri exitium.

CAP. IX.

DVm hæc mandata cognatis dat, ſuperuenerunt [b] à Roma literæ à legatis miſſis ad Cęſarem: quarum ſumma erat Acmen ab irato Cęſare occiſam eſſe, propter locatam Antipatro operam: ipſúmque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: ſiue in exilium veller eum pellere,

pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululũ recreatus est voluptate nuncij pœne Acmes, & permissæ sibi potestatis liberè statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum [a] simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circũspiciebãt, ferire seipsum cupiens: perpetrassétq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexterã: móxque denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animam. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus [b] patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpítque cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum poſt acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam auditis custodem carceris, exclamans præ indignatione & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussítq; vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Ann. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

a *Herodes malum simul & cultellum poscens sibiipsi manum violentas inferre cognitus, Achiabus nepos verò ictum præuenit.* Alàs ca. 9.

b *Antipater patrem vitã finisse ratus, cũ carceris custode de missione egit, quod cũ Herodes audiuit, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.*

Herodis mors, testamentum & funeratio.

CAP. X.

DEinde [c] mutata voluntate mutauit etiam testamentũ, Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ tetrarcham constituit: regnum verò Archelao largitus, Iturææ

c *Herodis testamentũ mutatum.*

Ann. mundi 3963. A Christo nato 1.

Gaulonitícam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salome sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cęterorum cognatorum ratio abundéque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cęsari quoq; legauit argéti signati centies centena millia, prætérq; vasa tam aurea quàm argentea, magnúmq; vestis precioſæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. [a] His ita ordinatis quinta die postquàm Antipatrũ filium occidit, vita [b] defunctus est, post detrusum regno Antigonum anno 34. ex quo autẽ à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, iuræ seruus, iuris dominus, fortuna [c] autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnũ assecutus est, & in nouis circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixítq; longissimo tempore. quantũ autẽ ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterũ [d] Salome & Alexas priusquã Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suã quenque dimisérunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: atq; hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregatáq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militiã primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac benevolentia, rogabátque vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substituerat. Deinde Ptolemæus, cui anulus Regis signatorius creditus fuerat

a *Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatum.*

b *Herodes moritur.*

c *Herodes varia fortuna vsus.*

d *Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt.*

Hegesippus & Ruffinus Cap. 11.

e *Herodis ad milites gratiarum actio, & testamentum detectum.*

rat,testamentum perlegit, quod non alias ratū habendum esset,quàm accedēte consensu Cæsaris.mòxque [a] acclamatum est Regi Archelao & milites cateruatim vnà cū suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atque operam,lætis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post [b] hæc funus parabatur Regi, Archelao curante vt exsequiæ patri fierēt quàm splēdidissimæ, & omnē ornatum proferēte vt in pompa comitaretur mortuū. Ferebatur autē in lectica aurea, distincta variis gēmis preciosis, & instrata purpura, corpus quoq; amictū erat purpura impositō capiti diademate,& desuper corona aurea, sceptrōque in manu dextra. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus.Hos sequebantur milites distriburi per nationū genera: primùm satellites,deinde Thraces,post hos Germani, & deinceps Galli,omnes instructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus,hos sequebantur quingenti famuli,ferentes aromata, ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia,vbi quemadmodū antè mandauerat, sepultus est.Et Herodes quidem sic defunctus est.Archelaus [d] autē per septem dies iuxta patriā legē luctu parentis celebrato,& in fine luctu funebri epulo multitudini præbito:in templū ascēdit:& quacunq; transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tū conscenso suggesto sublimis in aureo solio residēs, accipiebat lætus gratulatrices voces fauoris indices,& ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebātque grates quòd obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius ergā ipsum affecti essent, pollicebatúrque parem pro eorum studiis gratiam, adhuc tamē abstinere se à

An. mundi 3963. *A Christo nato.* I.

a *Archelao Regi acclamatur.*

Alias ca. 13

b *Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.*

c *Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.*

d *Archelaus epulum multitudini præbet.*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem nec ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltrò offerente ambitiosum diadematis honorẽ se accipere voluisse, cùm nondum constaret de legitimi collatoris animo, cæterùm quàm primùm constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt beneuolentia omnium videatur dignissimus: daturúmque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poscebántque sibi ab illo beneficia. quidam vt leuius annuum tributum penderent: aliij solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his pleróque diu in carcere detinuerat: nõnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum [a] nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

a *Archelaus si à Cæsare in imperio cõstabilitus esset, curæ sibi fore, vt beneuolẽtia omnium videatur dignissimus pollicetur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Aliàs 13.

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

CAP. XI.

INterea [b] Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per cõuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honoratæ aquilæ aureæ violatores recens neci traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi in mortuorum solatium: congregatíque in vnum, in vim

b *Matthiam seditiosi & socios quos Herodes affecerat supplicio defunctos: Herodi cæsos in vindictã ab Archelao deposcunt, & Pontifici sacerdotium abrogari postulant.*

in vindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnã quoſdã ex his qui cari Herodi fuerant & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo Põtifici, & ſubrogari hoc honore dignioremalium. Archelaus autem licet impoſtunitatem eorum indignè ferret, compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarẽ, vt ſententiã Cæſaris cognoſceret. Itaque miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, vt omiſſo vindictæ ſtudio, cõſiderarẽt legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum: ad hæc poſtulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia conſilia poſcere, opúſque eſſe cõcordia, donec ad ipſos reuerteretur confirmatus Rex aſſenſu Cæſaris. tum demũ diſpiciendum ſuper his rebus, & ſtatuendũ de cõmuni ſententia: interim quieſcerent, ne ſeditionis crimẽ incurrerẽt. Hæc mandata exponẽti reclamatũ eſt ſtrenuè, periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad ſaniorem mentẽ reducere: quòd plus ſuæ voluntati tribuerent, quàm auctoritati præſidentium & indignũ ducerent ſi amicorum, quos viuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarẽt, quòd ipſis voluptatem allaturum videbatur, ne ſui quidem periculi memores dum inimicos lędere cupiũt: & cum multi ad eos à Rege mitterẽtur, qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona verbis ſedarent turbidos, neminẽ audire ſuſtinebãt, ſed ad maiorẽ irã accendebãtur, auſuri aliquid ſi maior acceſſiſſet numerus. Cũque [a] feſtum inſtaret, quo patriũ Iudæis eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha vocat monumẽtum veteris ex Ægypto effugij, quo ſumma alacritate maiorũ ſolito populus mactat vi-

An. mundi 3964. A Chriſto nato 2.

[a] *Seditio in Paſchatis feſto.*

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

ctimarum numerum, & infinita turba, nonnulliquè etiam extra regionis terminos habitãtes confluunt religionis gratia) seditiosi deplorãtes legis doctorum Iudæ at Matthiæ conglobati in templo permanebant: non deficiente victu. quẽ illos non pudebat mẽdicato quærere. Tum Archẽlaus veritus ne ad grauius aliquid eorũ insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hoc turbatores illi clamoribus & hortatibus plebẽ exasperauerunt, & feriẽtes saxis plerosque occiderũt: tribunus cũ paucis effugerũt saucij: quo perpetrato ruis ũ sacris operati sunt. Archelaus porrò de rerũ summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaque totum exercitum in eos immittit, simúlque equites, qui & aduenas prohibeient occupantibus templũ succurrere, & quotquot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro excip erent, ab [a] his equ tibus ad tria millia virorũ cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, vt omnes in suã discederẽt, illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierũt. quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum [b] Archelaus ad mare descendit vnà cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multósque ex amicis alios, & familia & regno cõmissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiã profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alij quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro parãda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri ei potius, & præcipuè perpetratum in

a *Tria millia Iudæorum cæsa.*

b *Archelaus Romã proficiscitur, multíque ei idem obniturí eum comitantur.*

templo

templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properãs ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit, aderat enim ab Archelao accersitus pet Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiã neque arces occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper dum per Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed [a] postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam: accitis deinde præfectis arciũ & regiis procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem [b] tẽpore etiam Antipas Herodis filius Romã nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen: quasi Archelao præferendus, eò quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regiis negociis. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio, qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt; non tam ipsius amore quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes,

Ann. mundi 3964. *A Christo nato* 2.

Hedio & Ruffinus ca. 13. al. 14.

a *Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupauit Hierosolyma peruenit.*

b *Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat.*

An. mundi 3964. *A Christo nato* 2

& degere sub Romano præside: quod si parum succederet: commodiorem sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partib. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quib. accusabatur Archelaus, at ille per Ptolemæũ Cæsari libellum obtulit, continentẽ ius suum, & testamentum patris, simúlque rationes pecuniarũ Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat, qui perlectis his omnibus Varíque ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset, ac annuorum redituũ, præterea quæ Antipas sibi regnum vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filiũ, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: móxq. potestatẽ facit dicere volentibus de præsenti negocio. Ibi tũ primus exoritur Antipater a Salomes filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eũ per ludibriũ nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset. non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret, qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigẽdæ ius seruandũ fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod esset peius etiam. quare immeritò nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantũ in se fuit, petendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quódque sedisset in regio solio, & tanquã Rex ad quasdam causas determinasset, annuissétque postulatis populi, deniq. nihil non feciſſet quod per Cæsarem confirmatus posset facere, ab illo quoque dimissos, aiebat eos, qui in circo inclusi fuerãt, multáque asserebat alia, patrim vera, partim verisimilia pro-

a Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat.

pter

pter iuuenilem ambitionem hominis recens e- Anno mundi 3964. A Christo nato 2.
uecti ad tantum potestatis fastigium. præterea neglectum patris luctum, & commessationes insequenti mox post eius obitum nocte celebratas, qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis, qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaquam abesse ab immani scelere, nunc venire ad Cæsarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter gessisset, quàm si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maximè autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cædes impia, idque die festo, quando tàm hospites quàm indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertũ cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam Regis appellationem prætexeret quò facilius tyrannicum suum ingenium expléret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrẽ, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiãsi iam tũ tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualisnã Rex

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

futurus sit, qui autoritatem Cęsaris in cõfirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum [a] Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao cædem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quàm ille coactus sit eos vi cõpescere, hoc magis culpabiles, quòd non solùm maliciam suam exercuissent: verùm aliis etiam necessitatẽ fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum: sed reuera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetũ cõtra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio, quo prosequebatur Archelaum, morem gereret, eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria nõ abstinuerint. & aliorum arma ad defensionem sumpta in se protrauerint. Cætera quoq; de quibus Archelaum accusauerat, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorũ sententia gestum. nec ea tam iniusta esse quàm ipsi videri velint, dũ per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem cùm de patre benè meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutũ officiis. Testamentũ certè à Rege mentis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas. has verò tanto magis quòd Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode.sino affecti

[a] Archelaũ Nicolaus excusat.

fecti sint beneficiis, nunc extremam eius volũ- *An. mundi*
tatem violare conentur: quin potius viri amici 3964.
ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testa- *A Christo*
mentum ratum habiturum. multũ enim inter- *nato.* 2.
esse debere inter horum maliciam, & Cæsaris
virtutem atq; fidem toti orbi cognitam, qua-
propter non iudicaturum parum sanæ mentis
decretum eius, qui probo filio successionem re-
liquerit, & insuper ad ipsius fidẽ cõfugerit. quã-
doquidem verisim le non sit in diligendo suc-
cessore erraſſe, qui tam prudenter sententiæ Cę-
saris subiecisset omnia. In hunc modum Nico-
laus quoq; dicendi finem fecit. Tũ [a] Cæsar Ar- a *Cæsar Ar-*
chelaum ad genua sibi accidentem erexit hu- *chelaum re-*
manissimè, dignum esse regno pronuncians: prę *gno dignum*
se ferens nihil se facturum, nisi testamento pre- *pronuncian.*
scriptum & Archelao ipsi commodum, vidénsq; Hedio &
hac promissione confirmatum in spe iuuenem, Ruffinus
nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso Cap. 14.
concilio, solus secum dispiciebat, vnine regnũ
ratum faceret, an commune faceret Herodis ge-
neri, præsertim cùm omnes eius ope indigeãt.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quo-modo Varus autores eius punierit.

CAP. XII.

SEd priusquam quicquam certi de hac re de-
terminatum sit, Marthace [b] Archelai mater b *Martha-*
morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside ve- *ce Archelai*
nerunt literæ defectionem Iudæorum signifi- *mater mo-*
cantes. Nam discessum inde Archelai secuti sũt *ritur.*
magni in ea gente tumultus: ad [c] quos oõpescẽ- c *Varus se-*
dos cum Varus venisset, autoribus eius motus *ditionem Hie-*
affectis supplicio, & maxima ex parte seditione *rosolymis*
compressa reuertens Antiochiam legionem v- *compescit.*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

nam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit, quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat *Iudæos*, fretus relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his vtebatur, molestãs eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. *Igitur instante Pentecoste*, sicut nos vocamus celebritatem quandã patriam, confluxerunt vndiq; multa millia non solum religionis gratia, verùm [a] etiam Indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitique trifariam hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, *reliquarum* duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ab occidentali altera, quà sita erat domus Regia. Ita *inclusos* vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictámque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt alij propter eius auariciam mortis periculo se obiicerent, qui [b] postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus, & quamuis strenuè milites

Aliàs. c. 15.

[a] *Sabini auaricia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat.*

[b] *Iudaeorum cum Romanis acerrimus conflictus circa templum.*

rem

sem gererent, nõ tamen frangebantur Iudæorũ animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes vel manu mittebãt, vel fundis intorquebant lapides, non tantùm adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eóque facilius vincebant. atq. hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accẽdentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quòd esset pice ac cera ob inaurationem peructa, facilè correpta est incendio, quo lucanaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierunt exitio, pars enim cũ tecto ruente vnà præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quòd si aliqui refugientes quà ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contruncidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderent incolumis euaderet. Tum Romani quà se incendium remisit alij ab aliis prorsus, penetrauerũt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius [b]bona pars furto militum disperiit, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna eatenus amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto [c] tamen globo è pugnacissimis eiusdem ederunt Regiam, ingressuros se eam & fore

An. mundi 3964. A Christo nato 2.

a Iudæi per multi in lucunaria perierunt.

b Sacra pecunia bona pars militũ furto disperiit.

c Regia ab Iudæis obsessa.

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

omnes intus occisuros minitantes, nisi quam primum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorũ maxima pars stabat. Rufus[a] quoq. & Gratus, qui sub se habebãt tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorũ se transtulerunt: simúlque equitatus qui Rufo duci parebat. non mediocris sanè ad rẽ Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, nẽue diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis[b] innumeri tumultus exoriebantur, vt quemque, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo[c] enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & belli peritissimos, tuebatur se & sua quantũ poterat asperitatib. accessu difficilibus. Quin[d] & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionẽ: & potitus eius armamentario, armatisq. inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoque Regiam in illis locis occupauit: iámque formidandus accolis spoliabat in quoscunque incidisset,

a *Rufus & Gratus Herodis exercitum Præfecti in Romanorum partes se transferunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 17.

b *Tumultus in Iudæa varij.*

c *Duo millia Herodis militũ bello regios impetunt.*

d *Iudas Ezechiæ latronum ductoris filius.*

ner, aspirans ad regnum, affectánsque hoc fastigium nō bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbique turbatur, etiam [1] Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius imprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatúsque numerosis copiis & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimque crematis aliis Regis palatiis, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus videbatur, ni maturè occursum fuisset. nam [b] Gratus regiorū militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transamnani homines incompositi, & fetociter magis quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum [c] Simonem per angustias quasdam fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoq; Iordani fluminī appositā palatium Regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus [d] tum furor per totam gentem grassabatur, eò quòd proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationib. contineret in officio: qui verò externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, grauis superbia simul & auaritia. Quandoquidē [e] & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore & manuum robore insignis, attētauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumēsum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupan-

Ann. mundi 3964. Ante Christum natum. 2.

1 Simon Herodis seruus.

b Gratus cū Simone confligit.

c Simon obtruncatur.

d Iudæi in seditionibus quasi furiosi.

e Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiam affectat.

An. mundi 3965. A Christo nato 3.

dam tyrannidem, quòd eorum quisque ducta ret cohortem militum, magna enim ad eos turba cõfluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: duranitq. diu potestas huius, & non inanis Regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in Romanos cædib. sæuiens & milites Regios, vtrisq. ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium in dies magis exasperabatur, imminebántq. vbiq. omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidiis exceperunt: ductorémque eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum Regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandē [a] & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquã, quòd eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel cõtinuis laboribus, accepta fide & iureiurãdo, ipse quoq. Archelao se dedidit, sed id aliquãdo post factũ est. Tũc verò Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorũ cœtus coiuerat, passim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad Roma-

a. *Archelaus cum fratribus captus.*

Romanos: ipsi verò inter se diuturnis coflicta-
rentur cædibus. Cæterùm [a] Varus cognito ex Sa-
bini literis periculo, timens tertiæ legioni, as-
sumptis duabus reliquis. (nã tres in vniuersum
erant in Syria) & quatuor turmis equitum, au-
xiliisque Regum ac tetrarcharum properabat
in Iudæã vt obsessis succurreret, iussis qui præ-
mittebantur conuenire Ptolemaidem Berytio-
rum etiam vrbem prætereundo, mille quingẽ-
tos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Pe-
træus, amicus Romanis factus propter Herodis
inimicitias non paruam manum misit tàm pe-
ditum quàm equitum. postquam autem apud
Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus,
partem eius filio & amicorum vni tradidit du-
cendam contra Galilæos eius vrbis agro finiti-
mos. qui regionem eorum ingressus, profligatis
quotquot ausi sunt cũ armis occurrere, Sepho-
rim [b] cœpit. & venditis sub hasta incolis, vrbẽ
absumpsit incendio. Ipse Varus versus Sama-
riam progressus cum exercitu, à ciuitate quidẽ
abstinuit, quam sciebat immunem à seditio-
rum contagio: castra autem posuit in quodam
vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine.
eum [c] Arabes incenderunt, propter Herodem
amicis quoq; eius infensi. inde progressi Sãpho
alium vicum iidem Arabes diripiunt, móxq. in-
cendunt quamuis munitissimum. quin toto illo
itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flam-
mis ac cædib. Nam [d] & Emmaus cremata est Va-
ri iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, de-
serta tamẽ ab habitatoribus. Inde [e] cum appro-
pinquarẽt Hierosolymis, Iudæi qui legionẽ ab
ea parte obsidebant, ad primum venientis exer-
citus conspectum territi diffugerunt, oppugna-
tione quam inspectabant, relicta. Hierosolymi-
tani autẽ Iudæi grauiter à Varo increpiti, excusa

Ann. mundi 3965. *A Christo nato* 3.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

a *Varus Sabino succurrit.*

b *Sephorẽ capta eiúsq. incolæ sub hasta venditi.*

c *Arus ab Arabibus incensus.*

d *Sampho & Emmaus cremata.*

e *Varus Hierosolyma peruenit ac legionem obsessam liberat.*

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

tionem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, vt potius vnà cũ illis oppugnati fuerint. & iam antè obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratúsq. ac Rufus cum suis militib. & Romani qui obsidionem tulerãt. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se clam ex vrbe, ad mare profectus est. Tũ Varus dimissa per totã regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos. alios vt sontes puniit, nõnullos dimisit incolumes: actique sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius nõ erat vsus amplius, quíq; cõtra eius voluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnũ confluxisse, properauit vt eos deprehẽderet. illi nõ ausi manus conferere, deditionẽ fecerũt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot Regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefariis armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autẽ Romæ aliud negocium exhibitũ est tali de causa. Venit eò Vati permissu Iudæorũ legatio, postulãs, vt eis liceat suis legib. viuere: erántq. legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cúmq; Cæsar cõuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium, amicorum & primariorum ciuium, venerũt eò & legati, prosequente Iudæorũ turba, & Archelaus

a *In defectionis autores animaduertitur.* Hedio & Ruffinus cap. 17. al. 16.

b *Iudæorum legatio Romã.*

c *Archelaus & Iudæorũ Legati corã Cæsare comparent.*

lauis cum amicorum comitatu. cognati autem Regis, neque ab Archelao ſtabant propter ipſius odium, & tamen legatis ſuffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæſare aduerſari nomini tam propinqua coniuncto neceſſitudine. Aderat & [a]Philippus à Syria Vari hortatu veniens, ea potiſſimum de cauſa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil ſperans, ſi impetrarent Iudæi poteſtatem viuendi ſuis legibus, fore vt, diuiſo in Herodis progeniem regno, ad ipſum quoque rediret pars aliqua. Data [b] igitur Iudæorum legatis dicendi copia, poſtulantes non eſſe vlectius ſub Regibus, ab accuſanda Herodis iniquitate orſi ſunt. Regem illum fuiſſe nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vſum ad ſubiectæ gentis perniciem, nec his contentum quaſdam nouas ex ſuo commentum eſſe ingenio. Nec opus eſſe commemorari quàm multis vitam ademiſſet, cùm longè deterior fuerit conditio ſuperſtitum, quos non modò perpetua truculentia & aſperitate terruerit, ſed bonis etiam eorum rapaces manus non abſtinuerit. Itaque vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluiſſe, quò magis in ſuo regno ſitas exhauriret exactionibus: adegiſſéque gentem ſuam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex cauſis parum probabilibus dãnatos capitis inſuper bonis ſpoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos poſſeſſionibus. deinde cum annua tributa impoſita ſint per ſingulos, ſeorſum tamen placandam fuiſſe auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam ſeruorũ, qui huiuſmodi exigendis præeſſent, vt hoc pacto iniurioſam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas conſtuprationes

An. mundi 3966. *A Chriſto nato* 4.

a *Philippus Herodis filius.*

b *Iudæorum Legati Herodis & Archelai accuſant iniquitatem.*

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quàm paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quàm si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exitare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studiis Regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius benevolentiam. At illum, quasi timeret ne non videret germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse populoribus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cùm totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editúmque mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere, & ius regni sibi vendicet? Postremò summa postulatorum hæc fuit, vt mutata reipub. forma, posthac sine Regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciãt præsidibus legitimis. His [a] peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtrique patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quoad

[a] Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.

quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obiiciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cùm affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, essèque gentem omnium peruicaciſſimam. Hæc Nicolaus.

Anno mundi 3966. A Christo nato 4.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CAP. XIII.

CÆsar verò his auditis, dimisit concilium. Paucis[a] deinde pòst diebus Archelaũ non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, si quamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao verò Iudæa & Idumæa prætérque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius dicione comprehendebantur urbes, Stratonis

a Archelaũ Cæsar ethnarchem sũ eum constituit, regnumque dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur.

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

turris, Sebaſte, Ioppe, Hieroſolyma. nã Gazam, Gadara & Hippon græcanici inſtituti vrbes Cęſar ob id ſeparatas à regni terminis Syriæ contribuit DC. autem talenta quotannis redibant è ſua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. [a] Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phaſaelida, argentiq; ſignati quingenta millia, Cæſar largitus eſt in Aſcalone palatium: percipiebátque ex ſubiectis ſibi locis ſexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita ſunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt teſtamento cauerat. Duæ [b] deinde eius filiæ virgines pręter relicta ſibi à patre, accepêre ex Cęſaris munificentia ducenta quinquagena ſignati argenti millia, & elocatæ ſunt Pherorę filiis. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æſtimatione ceſſit ipſius filiis, paucis aliquot vaſis ſibi retentis, non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.

a Salome.

b Herodis duæ filiæ virgines Pherorę filijs elocatæ.

De Pſeudalexandro.

CAP. XIIII.

Hegio & Ruffinus cap. 18. al. 17.

HIs ita ordinatis per Cæſarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit ſemetipſum in Herodis familiam, per occaſionẽ ſimilitudinis, qua [c] referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, atteſtantibus omnium quotquot vtrunque viderant oculis: atque via graſſari cœpit ad Regium faſtigium: itaque aſcito tribuli quodam fraudis ſocio, qui totius Regiæ rerum gnarus, alioquin etiam aſtutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius inſtitutione fingebat ſe Alexandrum illum Herodis filium, morti ſubtractum cuiuſdam beneficio,

c Pſeudalexander.

ficio, cui demandatum sit eius interficiendi negocium, suppositis enim necis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucum facere: cúmque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu Regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturúmque beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cúmque adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idque aliis non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod [a] postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominẽ lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentéque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cęsarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd sciret Herodem non facilè potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illò

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

[a] *Pseudalexander Romam peruenit.*

An. mundi 3966. Ante Christum 4.

mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alij sagacior. Non [a] tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo, vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet benè natis & educatis contingere, quod ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit conspirasse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille non venisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omninò Mariammes genus intercideret, sed supereslet saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simúlque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque coneris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet, nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit: neque enim istius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem [b] Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quòd esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. Cæterùm Meliis abundè magna mulcta fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

a *Pseudalexander Cæsari imponere nõ potest.*

b *Pseudalexandrũ Cæsar in remigũ ordinem allegit.*

Archo-

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

CAP. XV.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro [a] Boethi filio pō- tificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eámque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem de- inde regiam magnificè reficit, aquarum quibus Neara vicus inundabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consi- tum. nouum [b] etiam vicum conditum à se de- nominauit Archelaida: & contempto more pa- trio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim A- lexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec E- leazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo au- tem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes e- ius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius manda- tum feciſſe, à quo iussus fuerat ex æquo ac bo- no præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira com- motus accersit procuratorem eius Romæ agen- tem, & ipsum Archelaum nomine: nec di- gnatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui acce- lerata nauigatione in Iudæam delatus, repe- rit eum cum amicis in conuiuio: indicatáque voluntate Cæsaris, ad profectionē hortatus est. Mox vbi venit, Cęsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit [c] eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, multatum priꝰ

a *Ponificatu Ioazaro abrogatur*

b *Archelaus condita.*

c *Archelaus in exilium missus.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium, Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: expergefactúsque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum variaret interpretatio. Simon vir Essæus præfatus veniam, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius, boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal, præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum, eas enim redire annuis vicibus, iámque instare Archelao dominationis terminum. Sic[a] ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoque defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge. tanto ardebat amore Glaphyræ huic degenti cum Archelao[b] tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulantẽ dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidẽ contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso,

a *Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.*

b *Glaphyra somnium.*

sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ benevolentiæ, téque liberabo ab hoc opprobrio, mihique te meâ vindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. quod ego ideò hîc referendum putaui, quòd sermo sit mihi de illis Regibus. & alioqui res magni exempli videtur, certissimũ immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterùm [a] ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cæsare vir consularis Quirinius qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

ann. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

[a] *Quirinius Syria censor.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.*

II. *Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.*

III. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris condita.*

IIII. *Iudæorum conira Pontium Pilatum seditio.*

V. *Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.*

VI. *Vitellij aduentus, Hierosolyma, & quomodo*

Ann. mundi 3973. A Christo nato II.

à Tiberio mandata acceperit, vt imperatis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam fœdus.

XI. Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

XII. Quæ in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas moliri est.

CAP. I.

INTEREA[a] Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsq; prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriã vt iura populis redderet: facultatésq; censeret omnium: & cum eo venit[b] Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerũ administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferrẽt mentionem descriptionis, nõ sunt tamen reluctati

Hegesippus & Ruffinus Cap. 1.

a *Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur.*

b *Coponius Præfectus Syriæ.*

Ant. mundi 3973. A Christo nato 11.

ctati pertinaciter, parendō autoritati Pōtificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine cōtrouersia [a] census peractus est. Exitit tamē post quidā Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Sadduco, solicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quàm manifestā seruitutis professionē esse dictitans, & vniuersam gentē ad tuendā libertatē adhortās. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoq; rebus suis cōsulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus. ita vt accenderētur ad audendum aliquid. atq; ira dici vix potest, quantum hi viri totam gentē conturbauerint, dum [b] omnia miscent cædibus & latrociniis, promiscuisque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaq; conficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos cōpescere, quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eò progressum est, vt [c] hostilis flāma Dei templū inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & cōuellere. Siquidē [d] Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuēre, dū super tres pristinas sectas nouā quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se cōtrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladiū fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis differere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

a *Census populi Iudaici.* Aliàs ca. 3.

b *Cades: latrocinia: seditio & fames in Iudæa.*

c *Templum Hierosolymis incensum.*

d *Iudas & Saddocus quartam sectam asserit.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11

Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.

CAP. II.

IVdæi [a] patriæ sapiẽtiæ studiosi iá inde à multis retrò seculis in tres sectas erãt diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamẽ nunc quoque paucis dicere non abs re fuerit. Ergo [b] Pharisæorũ victus sim plex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur peruicaciter, maiores natu venerantur, nec audent eos respõsare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cùm omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitiũ. Animas credũt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tũ prẽmia cuiq; contingere ex virtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum, per hæc placita magnam sibi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solẽnes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantam habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestior[illegible]timonium. At Sadducæorum [c] opinio cũ corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquã prẽter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate prẽcipui. ex horũ tamen sententia vix quicquam agitur. nam quotes magistratus licet inuiti suscipiũt, Pharisæorũ decretis assentiunt, ni facerent non ferendi à plebeiorum

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Aliàs ca. 5.

a *Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2 de bello Iudaico.* Cap. 12.

b *Pharisæorum dogma.*

c *Sadducæorum opinio.*

plebeiorum multitudine. Essenorum [a] verò placitum vniuersitatis regimen circa exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æquè ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quòd sanctioribus vtantur ceremonis: quapropter excluſi à cõmuni fano seorsum sacrificant: morib. alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda [b] etiam est eorum iustitia, quã omnes Græcos & Barbaros longè superant. multis iam seculis triti in eius cotinuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis quam quiuis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuunt virorũ supra quatuor millia, nec vxores habentium nec seruos, quod alterũ ad iniuriã communis naturæ pertinere censeant, alterum trãquillitati vitæ parum commodum. quare per se ipsi viuentes inuicẽ sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotũ numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis cõficiant. In summa eandem ferè viuendi rationẽ sequuntur, quam hi qui apud Dacos [c] Plisti nominantur. Quartæ [d] autem studium sapientiæ sectantiũ viæ primus autor fuit Iudas Galilæus. Hi cætera cum Phariſæis consentiunt, nisi quòd constantissimo libertatis amore flagrat, credentes solum Deum dominum habendum ac Principem & facilius vel exquisitissima pœnarũ genera laturi vnà cum cognatis suis ac carissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominũ: quod quia multis sæpè spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidẽ non inueniant mea verba, imò illud potius ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur. quæ quidẽ animositas

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

a *Essenorum placitum.*

b *Essenorum vita & mores.*

c *Plisti apud Dacos.*

d *Iudas Galilæus quartæ sectæ autor.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

plurimum in gente noſtra creuit accenſa [a] acerbiſſimis Geſſij Flori iniuriis, quibus poſtremò effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum ſectis hæc ſufficerent.

a *Geſſij Flori iniuria.* Hedio & Ruffinus Cap. 1. Aliàs ca. 6.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſarum conditæ.

CAP. III.

QVirinius autem venditis & confiſcatis Archelai facultatibus, peractóque cenſu, qui incidit in annum trigeſimum ſeptimum poſt victum à Cæſare in Actiaca pugna Antonium, cũ [b] mota eſſet contra Ioazarum Pontificẽ plebis ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium ſubſtituit. Herodes verò & Philippus ſuæ quiſq; tetrarchiæ res ordinauit & cõpoſuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus fecit [c] eã totius Galilææ caput & defenſaculũ. aliud deinde oppidum quod tunc [d] Betaramphtha dicebatur, communitum, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; [e] Paneada ſuam ad Iordanis fontes, inſtruxit ædificiis, indito Cęſareæ nomine. Vico etiã [f] Bethſaidę in ripa lacus Geneſarethini vrbis ſpeciẽ addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæſaris filiæ cognominem eſſe voluit. Cæterùm Coponio, quem cum Quirinio miſſum diximus, Iudæam adminiſtrante huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymorum quod Paſcha vocamus, mos eſt ſacerdotibus poſt mediã noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quamprimùm apertæ ſunt, Samaritani quidem clam ingreſſi Hieroſolyma, ſparſerunt [g] oſſa humana per porticus & per totum templum: quo factum eſt vt poſthac ſacerdotes ſolito diligentiores cuſtodias agerent. Paulo pòſt

b *Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum ſurrogatus.*

c *Sephorì Galilææ caput.*

d *Betarãphtha Iulias appellata.*

e *Paneas.*

f *Bethſaida.*

g *Oſſa humana per templũ ſparſa.*

Coponius

Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis Regis vxor vita decedens Iuliæ Iamniam cũ sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phaselidem, Archelaidémque plurimis palmetis consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque Reipublicæ annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuaginta septẽ. Et Tiberius Nero priuignus successit, Iuliæ filius Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præses missus est in Annij Rufi locũ Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabij filium iussit esse Pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. huic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Iosepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipsius nomine vrbem [a] à se conditã vocauit Tiberiadã, electo adhoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: vnde non longè apud Emmauntem vicum sunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata est: quorũ nonnulli eò migrare coacti sunt, quidam etiam nobilitate sedes illic sibi optauerũt. quóq. maior esset frequẽtia recepti sũs ad incolendum etiam tenuissimi quique vndeq;

An. mundi 3974. *A Christo nato* 12.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

[a] *Tiberias condita.*

An. mundi 3990. *A Christo nato* 28.

cunque cõfluentes, & in his aliquot quos non satis cõstabat esse liberos, hos magnis immunitatib. ac beneficiis prosecutus adiunxit ad habitandũ, alij domos, alij agros largitus: quò minus horrerent ædificatam præter ritum patriũ solo multis sepulcris referto: cum apud nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem [a] tempore Phraates Parthorum Rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa, Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis [b] Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam sibi cõiunxit. Quæ cum quicquid vellet Regi persuaderet, cogitãs filio suo Parthorũ regnũ astruere, intellexit nihil se effecturã nisi ablegarẽtur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romã eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tã obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cũ matre contra eum cõspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo [c] patricidio simul & incesto exosus popularibus, priùs quàm confirmaret suas opes per tumultũ pulsus interiit. Tum verò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine Rege consistere ipsorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarũ sanguine: putantésq; satis esse semel violatam regiam maiestatẽ Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter

a *Phraates Parthorum Rex, per insidias à Phraatace filio sublatus.*

b *Thermusa Phraatacis mater.*

c *Phraataces interfectus.*

propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promptissimus. hunc [a] coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio, solent enim perpetuò gestare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romã petierunt Regem vnum ex obsidibus, prælatúsq; est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quã ei duo maximi in terris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatũ impatientissimos. dedigabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem imposuerunt: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. móxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit libenter, & præitò fuit cum exercitu: cui cùm occurrisset Vonones, primùm manente etiã tum in officio vulgo [b] Parthorũ, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolen-

An. mundi 3990. A Christo nato 28.

a *Herodes à Parthis accitus in venatione occiditur.*

b *Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus.*

An. mundi 3990. A Christo nato. 28.

tes sequerentur factionem Artabani: Syllano [a] Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis [b] autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus Regem imposuit. Per idem tempus cum [c] Antiochus quoque Comagenæ Rex fato concessit, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam rédigi postulantibus, plebe cõtrà cupiente sub Rege vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res oriẽtis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam. Pisonis [d] opera veneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

a Vonones Syllano Syriæ Præfecto sese tradit.
b Orodes Rex Armeniæ.
c Antiochus Rex Comagenæ.
d Germanicus Pisonis opera sublatus.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

CAPVT IIII.

Pilatus [a] autẽ Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbẽ intulit ad legis nostræ cõtumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies, & ideo qui antè hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines aliò. Pilato verò pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, mortem minitans

a Pilatus signa sũ Cæsaris effigie in vrbẽ infert, quæ dũ populus acriter instat, Cæsaream transfert.

nisi

missi quamprimùm quiescerent, & suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant, vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tã constans legum studium, continuò reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis. deinde [a] aquæ ductũ struere aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducẽtesimo stadio, id ægerrimè tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominũ millia, vociferationibus conabãtur eum deterrere à proposito. nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus, iussit reliquam multitudinẽ corona cingere: & quamprimùm vulgus cœpit iacere conuicia, dedit illis signum ex composito. illi supra quàm mandatum erat vsi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atque hoc modo compressa est seditio.

An. mundi 3997. A Christo nato 36.

a *Pilatus inducturus aquas Hierosolyma seditionem concitat.*

Eodem tẽpore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimósque tam de Iudæis quàm de gentibus sectatores habuit. Christus [b] hic erat: quẽ accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cùm addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vsque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. cap. 9.

b *Iesus Christus à Pilato crucifixus.*

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 10.

An. mundi 3995. *A Christo nato* 34.

Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morũ quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa vt quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nuptá autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quàm quæ posset corrumpi muneribus, eò magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit. Iden libertam Mundi paternam variis instructam sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciés effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cúmque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouam dolis viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porrò eam vehemẽter addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus accepta fide silentij, & quod efficacissimum, ostẽtato præmio, in præsens viginti quinque millibus, & alteris totidem post nouatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine tacti,

ti, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam cõtulit, & admissus impetratóque absque arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium, móxque iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata amore Anubidis: marito quoq. indicat, condictam sibi cœnã & cubile Anubidis. id eò facilius concessum est, quod cognita, & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tẽpore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliãtibus in latentem ibi Mundum incidit: totámq. eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idẽ apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ fortè fortuna obuius, ô factum benè Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ volũtati gessisti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempsisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus sum: atque his dictis abiit. At mulier tum primùm deprehenso flagitio, vestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porrò imperatori totum significat. Tiberius[a] postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnáque Idem

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

[a] *Tiberius Isidis sacrificos & Idã in crucem egit & Mundum in exilium ablegat.*

Ann. mundi 3996. A Christo nato 34.

inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidē facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

CAP. V.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is [a] tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatē tribus aliis per omnia sui similibus, his cū se in disciplinā dedisset Fuluia mulier nobilis, amplexa legē Iudaicam, persuasērūt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templū mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam antè destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta quæsto cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito: quatuor millia militum misērūt in Sardiniam, plurimos etiam qui patria religione detrectabāt militiam affecerunt pœnis grauissimis. Quapropter quamplurimos sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu cāruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt conuenirent in montē Garizim apud eā gentē sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra

[a] *Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæi purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, gradit, ipsa verò in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognouit, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet.*

vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi a credduli sumptis armis Tirathabam vicum insedérunt, expectantes ibi cõfluentes cæteros vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior clauum montis occupat equitibus suis & peditibus, quipprælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidẽ, Pilatúmq; cædis accusant, negantes defectionẽ fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At b Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quò priùs quàm perueniret, vita excessit Tiberius.

Ann. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

a *Samaritani Tirathabã Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit.*

Aliàs ca. 11.

b *Pilatus apud Vitel. accusatus Romam mittitur.*

Hedio & Ruffinus cap. 8. aliàs ca. 12.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quemodo à Tiberio mandata accepit, vt impetratis ab Arabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

CAP. VI.

VItellius c autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificẽtissimè, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolã cum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed d eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam Hyrcanus Põtifex eius nominis pri-

c *Vitellius Hierosolyma perueniã Iudæis remittit, eisq; stolam sacerdotalem reddit.*

d *Stola Pontificia in Castello Antonia deposita*

An. mundi 3999. A Christo nato 37.

mus exstructa prope templum turri degebat in ea maiorem temporis partem, & quoniam hãc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxiũ se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificiæ stolę possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorũ tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens secum esse præfectũ quónam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Põtificum. Hoc gratificatus genti: & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum tutam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His [b] ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis præmiis sollicitauit ad inferendum quàm primùm bellum Artabano. Et

a Vitellius in locum Iosephi Caiapha Pontificis, Ionathã Anani filiũ surrogat.

b Gesta inter Vitellĩ & Artabanum.

no. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & [a] patefactis portis Caspiis immiserũt eos in regnum Artabani. Quo [b] facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quiq; eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis popularium millibus, regióq; tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habénsque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaq; occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis cõtracto magno exercitu, & debellatis inimicis [c] restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiam Artabani: & assentiente illo conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisq; satellitio. Postquàm [d] autem de fœdere conuenit, Herodes [e] tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio flaminis. nec multò post [f] Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinq; genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis,

An. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

a *Caspium portum.*

b *Armeniã Parthi amiserunt.*

c *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restituitur.*

d *Vitellius cũ Artabano fœdus facit.*

e *Herodis in Euphrate medio conuiuium.*

f *Artabanus Tiberio filium Dariũ obsidem & virum quinque cubitorum statura mittit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9. al. 13.

An. mundi 4000. *A Christo nato* 38.

Cęsar reſcripſit, omnia ſibi iam antè eſſe cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offenſus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem ſuum obiit, anno Tiberij principatus vigeſimo, quum ipſe præfuiſſet triginta ſeptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuò modeſtus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim ſemper in ſua ditione. Quoties domos progrederetur iter faciebat cum paucis ſelectis comitibus, ſubſequente ſella, in qua ſedens ſolitus eſt iura reddere: & ſi quis ex occurſu opem eius inuocaret, ſine dilatione mox ibi ſella poſita reſidens cauſam cognoſcebat, aut ſontem damnaturus, aut abſoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè ſibi conſtruxerat, magnificè ac ſumptuosè funeratus eſt. Et quia ſine liberis deceſſerat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta ſeruarentur intrà ipſius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta ſuperatus eſt.

CAP. VII.

a Herodes tetrarcha vxorem Areta filiam ejecit, & Herodiadem Herodis fratris vxorem abduxit.

INterea Herodem inter & Aretã Regem Petræ bellum tali de cauſa exoritur. Herõdes[a] tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cũ qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, ſed genitrice natum alia, Simonis põtificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Ariſtobuli cõmunis fratris filia, & Agrippæ maioris ſoror, auſus eſt de impetrando eius cõlugio mentionem facere. Qua aſſentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma reuerte-

uerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Interceſſit autem & hoc pactũ, vt Aretæ filiam eiiciat. Poſt hæc Romam nauigat. Vbi poſtquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuerſum vxor, compertо quid pactus ſit cum Herodiade, diſſimulãtet rogat, vt ſe mittat Macharuntem, caſtrum ſitũ in confiniis regionis Aretæ ſubditæ, quantum poterat celans ſuum propoſitum. Morem geſſit Herodes mulieri, putans eam nihil ſenſiſſe. Illa quæ iam antè curauerat apud Macharuntem, patri ſuo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius accepta deducentibus Arabibus magna [a] celeritate peruenit in ædes patris: eíq. indicauit Herodis animum. Vnde ſimultate nata ſequuta eſt de Gamalitici agri finib. contentio: & contractis vtrinq; copiis bellum per legatos geſtum eſt, commiſſóq. [b] prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibuſdã exulibus, qui pulſi tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille [c] verò indignè ferés Aretæ audaciam, ſcribit Vitellio, vt ei bellũ inferat, & aut viuum captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autẽ fuit opinio, iuſta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannẽ, qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc [d] enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virturum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſtitiæ, ſimúlq. ad baptiſmi lauacrũ: quod ita demum Deo gratum aiebat fore. ſi non ab vno tantum alteróue peccato abſtineant, ſed animis per iuſtitiã prius mundatis addãt & puritatem corporis. Quumq. magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus, ne tanta hominis

An. mundi 4000. A Chriſto nato 38.

a *Herodis vxor in patrii ades peruenit.*

b *Herodis exercitus ab Arabibus cæſus.*

c *Tiberius Vitellio vt Aretæ bellum inferat ſcribit.*

d *Ioannes Baptiſta ab Herode necatus.*

Hedio & Ruffinus ca. 10. al. 14.

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

autoritas defectionẽ aliquam pareret, quòd viderentur nihil nõ facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse, prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, serâ pœnitentiam agere. itaque vinctum missum in Machæruntem supra dictam, illic occidi imperat, quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius [a] autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus properãs versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quúnque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missóq; per magnum cãpum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascẽdit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat, publica. Quò postquam vẽtum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta [c] autẽ die, literis acceptis, de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidẽ Caij noui principis: reuocatáque ex itinere copias in hyberna dimisit, omisso bello propter delatũ in aliũ imperium. Ferunt [d] Aretam accepto expeditionis Vitellij nũcio collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus priusmoriturũ, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. ita Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romã

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

a *Vitellius in Arabiæ Regem mouet.*

b *Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius pontificatũ transfert.*

c *Caium Caligulam post Tiberij obitum Princeps Romæ.*

d *Aretas ex auguriis, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.*

veniret, vt propter negocia quædam conueniret Cæsarem: sed priùs quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quò magis appareat, quantū valeat diuina prouidentia: quandoquidem absque pietate nihil prodest, nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles exceptis paucis periit: quod sanè exemplo potest esse hominib. ad retundendam insolentiam: simúlque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamē hic quoque diligentius. Herodi [a] magno ex Mariāme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq. ex ipsius patris autoritate: altera verò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsone genuit quinque liberos. Antipatrum, Herodē, Alexandrum, & filias Alexandrā ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandrā verò duxit Timus Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Drusillam: filij verò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horū patre etiam reliqui germani educabantur apud auū, Herodes & Aristobulus, simúlq. Bernice hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quē vnà cū Alexandro ab Herode occisum diximus.

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Herodis progenies.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 36.

Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis Regis filiæ, prognatã ex Iosepho, qui Regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulũ. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum Regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratrib. sunt progeniti. Herodias verò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupsit Herodi mariti germano eodẽ patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autẽ filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus: atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quã duxit Alexas Selsius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexãder, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserũt. Cæterùm Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus est, Alexãdrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filia. ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex Impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia Rex à Vespasiano constitutus

est,

est. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab institutis patriis ad religionem Græcorum defciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt.

An. mundi 4001. A Christo nato. 36.

Percensitis igitur Herodis posteris, qui [2] ad Agrippæ regni tempora pertingerunt, supereſt, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, postremò ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

Hedio & Ruffinus ca. 12. al. 15.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtque post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

CAP. VIII.

PAulo ante Herodis Regis obitum, [b] Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Druſi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiã amicitiãAntoniæ Druſi maioris cõiugis, cõmendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cúmq. natura esset liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæsaris quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in conspectũ suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retrò in Iudæã abiit re malè gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuati ciam pecuniã redderent, & quidem multis ac importunè vrgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis motus, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans [c] miseram vitam

a *Agrippa ab infima sorte ad maximam dignitatem ac potentiã euectus.*

b *Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus.*

c *Agrippa vitam miseram abrumpere cogitat.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

aliquo pacto abrumpere. Quod [a] eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoque eius Herodiadē scripsit, significās & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortatáque est eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in lōgè minoribus facultatibus. Accersitus, [b] gitur à sorore eiúsque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satisfieret propinquis necessitatibus. Cùm enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non tulit Agrippa cōtumeliam, exprobrante [c] Herode inopiam, & quod suo sumptu hominem aleret, quare [d] ad Flaccum virū consularem, & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam antè habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quo minus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed [e] Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi Damascenī cum Sidoniis contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccū, cognito quòd Agrippa multum apud eū posset, rogauerūt vt adesset ipsorum partibus, polliciti magnā pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autē, quia pactos de pecunia sensérat, fratrem apud Flaccū detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursúmque

a *Cypros Agrippæ vxor ad Herodiadem sororē eius scribit, & auxiliū petit.*

b *Agrippa Tiberiade habitat.*

c *Herodes Agrippæ inopiam exprobrat.*

d *Agrippa ad Flaccum Syriæ præsidem se confert.*

e *Aristobulus Flaccū Agrippæ fratri infensum reddit.*

simque ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsiam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Procum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter [a] iam antè debere sibi nonnihil Agrippinam asseuerans, extorsit à Marsya syngraphã viginti milliũ drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingẽtis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id [b] vbi cõperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussu simulat: sed quamprimũ mox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popposcit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & virtutes cæteras, fideiussit mulier: & [c] mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita [d] Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterùm Agrippa, postquàm Puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venisse se officij causa significans, & potestatem accedendi eam insulam po-

Anno mille 4001. A Christo nato 39.

a *Agrippa per Marsyã à Proco pecuniam mutuatur.*

b *Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet nolens Alexandriam nauigat.*

c *Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur.*

d *Agrippa in Italiam Puteolos, inde ad Tiberium Cæsarem pergit.*

Ann. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

stulans. Tiberius nil cunctatus humanissimè rescripsit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridiè [a] Cæsar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad cõstitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis propipiens, exigendi facultatem ademisset, ægrè tulit: mandauitque cubiculariis non prius admitti hominem quàm persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antoniæ Germanici & Claudij principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris consuetudinis, familiariter enim ea fuerat vsa, simúlque educatum fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeóq; [b] conciliatus est Cæsari, vt is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandarétque vt progredientem semper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud omnes, & honoratum ob parentis memoriã. Erat [c] ibi fortè Allus Samarita libertus Cæsaris ab eo mutuatus decies centena millia, debitũ Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officiosius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vnà gestatur, incidit in confabulationem de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio digniori cederet. has [d] voces excepit Eurychus, libertus Agrippæ & auriga: ac tum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono, quasi vestem si furto subduxisset, sigut re-

a *Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit.*

b *Caius Agrippa commendatus.*

c *Allus Cæsaris libertus Agrippa mutuo dat pecuniam.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

d *Eurychus Agrippæ libertus herus apud Cæsarẽ accusare cogitat.*

vera

vera ſubduxerat, & ex fuga retractus. cum perductus eſſet ad Piſonem vrbi præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecreta quædam, quæ cuperet indicare Cæſari, ad ſalutem ipſius pertinentia: quapropter vinctus miſſus eſt Capreas. Hunc Tiberius more ſuo, detinebat in vinculis, quòd eſſet cunctator, ſi quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarum vel procuratoribus ſucceſſorem non mittebat, niſi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis ſcitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimiſſis alij denuò creati redeant, atque ita obruatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Poteſtates autem ſemel conſtitutas ideo ſe ſinere, vt pareatur ſubditis. cum enim natura omnis magiſtratus ad auaritiam ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eò magis ad rapinam ſolicitare homines. itaque ſi diutius eo fruantur, exſatiatos lucris ſegniores ad rapiendum fieri. quòd ſic ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tantò magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebatúrque hac ſimilitudine. Conſauciati cuiuſdam vulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna præterieńs miſeratus eſt, putans languidiorem quàm vt illas poſſet arcere: accedénſque propius, parabat eas depellere. orante autem ſaucio, vt ſic eum ſineret. quæſiuit alter cauſam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem moleſtiam mihi faceres: nam hæ iam ſaturatæ ſanguine remiſerunt nonnihil

An. mundi 4001. A Chriſto nato 39.

a Quare Tiberius poteſtates ſemel conſtitutas non facilè mutauerit.

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

quòd si recentes accederent & famelicæ: me iã antè pessimè affectum facilè perderent. quare se quoq; aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarum eos infestarent, maximè si ad innatã cupiditatem metus citò desinendi accederet, quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatũ. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum [a] quoque causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus tãdiu egerit in vinculis, prius quàm Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis ferè cẽtum ab vrbe dissitum, & [b] Agrippa rogauit Antonium, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognoscereturque cuius accusaret patronum criminis. nam [c] Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortãte Augusto ad iterandum coniugium, in eóque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cùm enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valdè potens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, tantum illi constatum erat periculum, vt minimum

a *Quare Tiberius vinctorum causa serius cognouerit.*

b *Antoniã Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur, Eutychus, rogat.*

c *Antonia in magno apud Tiberiũ honore habita.*

mum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiani maliciæ. quamprimum [a] enim intellexit insidias compositas in principem, rem totã ei perscripsit accuratissimè: traditisque literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilij: Antonięque iam antè habitæ in precio, maiorẽ etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac [b] igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta, malũ quod alteri molitur sibiipse conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio vnà cum Agrippa accessit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quòd non sponte, sed tuis coactus precibus faciã quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychum adducere, quo sine mora veniente, rogat eum Cæsar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine, vectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltrò citróque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tandem dies illa veniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tũ verò ad publi-

Ann. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Seiani cõspirationem Antonia Cæsari patefecit.*

b *Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto, propter verba quædam ei vincula sunt iniecta.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

cã orbis felicitatem mea quoque priuatim accederet. His verbis Tiberius facilè credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuò Macronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniicia? quo scitante cui tandẽ, Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cúmque æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum vreret, conspicatus [a] quendam è Caij seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam popóscit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidẽ etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæque filiæ reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsque ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc verò Agrippa vinctus

a Thaumastum Caij seruum Agrippa potũ affert, cui hic libertatem impetrat.

ante

ante Regiam stabat inter alios quosdam æquè vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere, cupere enim se quędam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facilè credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidẽtia. Sed sestor [a] patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd mihil auribus tuis daturus sum, neque te inani cõsolatione lactaturus, non ignarus quòd huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quàm si nunquam omninò auditæ fuissent. itaque æquũ duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimã dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opũ successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quò spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus.

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

a *Agrippa Germanum quidam, fortunam sperantem & vitæ terminum prædicat.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam, apud Macronem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus cõmodis moribus præditis, conuictorémq; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis, admittebantúrque ad eum, Silas amicus, & è libertis Matsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi venalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum iam ante præmonitorum Macronis imperio. atque [a] in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterùm Tiberius Capreas reuersus primum lãguore modicè tentatus est: inualescẽte [b] deinde morbo iam malè de se sperans, per Euodũ libertorum suorum carissimum accersit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat [c] natus filius Tiberius cognomine Gemellus, & [d] Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhæc gratiosus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens, quibus artibus non seruatus modo ab populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouincialium, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honoris

a *Agrippa sex menses in custodia seruatus.*
b *Tiberius in morbum lapsus, filios naturales & adoptiuos ad se accersit.*
c *Tiberius Gemellus Drusi filius.*
d *Caius, Germanici filius, gratiosus.*

simulatione luxerunt, sed veris lachrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeò citra omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimùm profuit, cum apud cæteros, tum maximè apud militarẽ multitudinẽ, quę pro ipsius dignitate tuenda nullũ periculum non aditur, videbatur. at [a] Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est Deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarent futurum suc cessorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed nõ ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaq; augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deũ hunc principatum annuere. sed aliter visum est cœlesti numini. nã cũ imperator hęc volutans diluculo iussisset Euodum cũ filiis introuocare, qui prior aduenisset, egressus ille Caiũm offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, vocat te, inquit, paret: simúlq; introduxit iuuenẽ. Quo viso imperator, cogitare cœpit diuinã prouidentiã, per quam sibi adempta sit potestas statuendi, quę decreuerat: sentiénsq; diuersum cordi esse superis, non tam suã volũtatem irritam doluit quàm vicẽ infelicis nepotis. cui nõ satis esset principatũ adimi, nisi etiã incolumitas in vltimum discrimen veniat: quãdoquidem alio potentiore futuro, parum eum tutatura videbatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentię, altero non ante securum putante suum principatũ, quã si insidiis prœoccuparit alterum. erat [b] enim Mathematicorum quoque disciplinis addictior, iuxta quorũ cõsi-

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Tiberius ex augurio ante obitum Caium sibi successurum intelligit.*

b *Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galbæ Romanorum Principatũ prædixit.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

lia, in tota vita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim venientē conspicatus versus ad intimos quosdā amicos, En, inquit, virū, futurū aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotē iam extinctum cerneret: séq; ipsum culpabat, qui cō fugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo è vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri charissimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & recla mante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meū de te iudicium, tum verò deorū immortalium suffragium secutus, tibi [a] in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolentię nostræ, qua tibi sum tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrē Tiberium: quandoquidē mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quàm si illi non desis, quem tibi natura voluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiā scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuū imperiū: extincto verò, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solicitudo dignitatis culmē obtinentibus: & qui in cōsanguinitatis iura peccāt. nunquam diuinam vltionē effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictè. Quamprimum enim Principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. At [b] Ti-

[a] *Tiberius Caio Romanum imperium, ac Tiberium fratrem commendat.*

[b] *Caius Tiberium fratrem tollit.*

Ti-

berius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt pau- *An. mundi* 4001. *A Chriſto nato* 39.
cos dies obiit, cũ vixiſſet in imperio annis viginti duobus, menſibus quinque, diebus tredecim. poſt [a] quem Caius Reip. præfuit, quartus in Imperatorũ ſerie. Romani verò nunciato eius obitu vehementer quidẽ gauiſi ſunt. nõ tamen audebant credere: non quod verũ eſſe nunciũ non cuperent, quod iamdudũ magno tedemiſſent libenter: ſed quòd vererẽtur ne tentati falſis nunciis, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum detegerent, delatorum opera in certiſſimam perniciem incurrerent. Nemo [b] enim ante eum patriciorũ ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio pleroſq; proſequens, & pro innata ſæuitia mortem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſſimam hanc famã nõ ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantũ ſubeſſet ſpei fruſtratæ periculũ. Marſyas [c] verò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronũ properauit, lætiſſimũ ei nunciũ afferens. quem cum offendiſſet perẽtem balneum, admoto capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo, id ille ſatis intelligens, inopinatóque perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis tũ pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam referam, ſi modò vera nuncias: tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatúſq; accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe cõferrent. quibus primo cunctãtibus, cum ille vrgere non deſineret, tandem Agrippa vt iam ſamiſſati aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam appoſuit. Sed [d] dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce ibi quidam ſuperueniens affert

a *Caius Caligula quartus Romanorum Imperator.*

b *Tiberius Tyrannus.*

c *Marſyas Agrippæ Tiberij mortẽ nunciat.*

d *Romanũ mor Tiberiũ eſſe incolumem ſperantibus.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum, quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpę sibi conscius, quòd cũ vincto lætum conuiuium iniuisset nũciato imperatoris obitu, praeturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonãs. Tu me impunè falles mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, accuratius in posterum custoditi eum imperat: totámque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactãtibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: móxque [a] allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium. alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, ideò indicantes, mandantésque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nã licet custoditetur, tamen suo vi&itabat arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more [b] solenni funus celebrauit sumptuosissimè: & cùm vellet Agrippã eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quòd ea malè vellet homini, sed negabat decorã hanc festinationẽ, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat, elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi vestémque mutare præcipit, imposito [c] deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quę Philippi fuerat, Regẽ constituit, adiecta Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero [d] deinde anno Principatus Caij Cæsaris Agrippa petiit veniã naui-

a Caius Senatui ac Pisoni vrbi Præfecto se in imperiũ defuncti fuisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat.

b Tiberij funus.

c Agrippam Caius tetrarchia Regem constituit.

d Agrippa in suum regnum nauigat.

gandã

gandi in ſuum regnum ordinandi eius gratia, reuerſurum ſe hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium ſpem Rex apparuit, inſigni exemplo quanta ſit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præſentis fœlicitatis & egeſtatis priſtinæ. & alij quidem beatum prædicabant qui ſpes ſuas ſecutus eſſet pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem homines.

An. mundi 4002. *A Chriſto nato* 40.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium miſſus eſt.

CAP. IX.

HErodias [a] autem Agrippæ ſoror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celſiore quàm maritum cerneret faſtigio: vrebat eã nimirum quòd qui profugerat non valens debita diſſoluere: tum reuerſus erat auctus dignitate ac fortuna tã ſplendida: háncque mutationem iniquiſſimo ferebat animo, præſertim quoties illum videret ornatũ regiis inſignibus per turbas inuehi, adeóq; non poterat imperare ſuis affectionibus, vt maritum aſſiduis hortatibus ad ſimilia ſperanda, & ſuſcepta tranſmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negans ſibi vitã ferendam diutius, ſi Agrippa Ariſtobuli à patre ſupplicio traditi filius, & ob extremam inopiã metu creditorum profugus, reuerſus regno fruatur: ipſe verò filius Regis, & à cognatis ad regnũ inuitatus, per deſidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atq; marite mi, inquit, ſi tibi ante hac moleſtum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc ſaltem honorem familiæ debitũ appete: neque ferendum puta exiſtimatione cedere viro qui tuis quondam ſuſtentatus ſit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi videa-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 16.

Herodias a Agrippæ ſoror fratri Herodi potentiam inuidet, ac Herodem maritum ad ſimilia ſperanda, & ſuſcepta tranſmarina peregrinatione apud vrbem ambienda hortatur.

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

tur plus in paupertate superfuisse ad quærendã ampliorem fortunam industrię, quàm tibi in tã opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundũ censeri qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romã eamus non parcẽtes nec labori, nec auri argentiue impendiis, quandoquidem non tã hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negocia: conabatúrq; eam in diuersam sententiã traducere. mulier cõtra quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum nõ valentis aliàs eius importunitatem excutere: itaq; sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà [a] cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mẽte ac apparatu, ipse quoq; se accinxit ad resistendum: & quam primùm eos è portu soluisse didicit: etiam [b] ipse Romam misit Fortunatum suum libertũ ad imperatorẽ cum muneribus, & literis scriptis cõtra Herodem: simúlq; mandauit vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo relictus est, quòd tum primùm à Cæsare admisso superuenit, literáque reddidit, vterq; enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud [c] Baias repertus est. id oppidulum est Campaniæ, quinq; fermè stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia. inuitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum valetudinem, quàm ad animos ocio relaxandos commo-

a *Herodes cum Herodiade Romã proficiscitur*

b *Agrippa Fortunatũ libertum cũ muneribus & literis cõtra Herodẽ ad Imperatorem misit.*

c *Baiæ sunt therma Campaniæ, non procul à Puteolis.*

commodis. Itaq; Caius simul ab Herode salutatus est, priorem etiam eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano cõspirasset in Tiberiũ, & [a] nunc item cum Artabano Partho faceret contra Caij nouũ imperium. argumento erat ipsius tetrarchiæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorũ, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus percontatus est Herodem, vera-ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quò annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatã putans defectionẽ, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnũ adiecit, pecuniã quoq; eius donans Agrippæ indici. Herodem [b] verò perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniã ei propriam concessit: & ratus nõ libenter fore maiore calamitatis socian, in Agrippæ gratiam facili parsurũ promisit, ad hæc illa: tu quidẽ Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quò minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indignè ferens, tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largius est. atque hæc fuit vindicta, quã Deus tum intulit Herodiadi, fratris successibus inuidè ferenti, tum Herodi ad obsequendũ vanilocquentiæ vxoris nimis facili. Caius [c] porrò primo ac sequẽti sui Principatus anno, Rempublicam administrauit egregiè & moderatéq; se gessit, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & procul dubio, procedente verò tẽpore insita potentiæ magnitudine, oblitus est se esse

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a *Herodes quòd Artabano Partho faueret, accusatur.*

b *Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiúsque bona Agrippæ traduntur.*

c *Caius prin. mè egregiè Rẽpub. administrat. postea dimittit quæque honoresiure pare audet.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

hominem, & contumaliosus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores vsurpare ausus est.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 17. al. 18.

CVmq; inter Iudæos & Græcos Alexandriæ habitantes exorta esset seditio: terni ab vtraque parte legati delecti ad Caium missi sunt. Apion [a] verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, intérq; cætera quòd Cęsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cùm quàm latè patet orbis Romanus Caio exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. His [b] acerbè inuecto Apione, multísque aliis quæ ad exasperandum Caium facerent, Philo è Iudæorum legatis potior, vir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria. quapropter ejectus conuicio, versus ad Iudæos adstantes, Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

a *Apion Alexandrinorum legatio nis Princeps Iudæosque Cæsarem de bitis honoribus non prosequentes accusat.*

b *Philo Iudæorũ legatus à Cæsare repulsus causam Deo committit.*

Caium in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

CAP. XI.

Aliàs c. 19.

CAius porrò indignè ferens à solis Iudæis Iouem se despici, legatum [c] in Syriã mittit Petronium

c *Petronius Caium in Syriam mittit, eíque vt Iudæi eius statuam in templo Dei collocare abnuentes eò ereitu inuadat, mãdat.*

nium

nium succeſſurum Vitellio, iubétque vt cum valido exercitu inuadat Iudæã: & ſi ſponte id admittant: ſtatuã eius in tẽplo Dei collocet. quòd ſi detrectent bello deuictos imperata facere adigat. is aſſumpta adminiſtratione rerũ Syriæ, dedit operam vt exſequeretur mandata Cæſaris: contractiſque quantum poterat auxiliis cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellũ illaturus: quod & Caio ſignificauit per literas, qui collaudata eius induſtria, hortatus eſt eum ad agendũ gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciã. Interim [a] Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd ſi omnino decretum ſit ſtatuam in fano ponere, ipſos primùm interficeret, ac tum demum ſuo arbitratu rem perageret. nam quantiſper ſupereſſent, non poſſe ferre violari legiſlatoris ſui decreta, tot retrò ſeculis obſeruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis fortè valerent apud me aliquid, ſi meis ipſius conſiliis & auſpiciis rem gererem: nunc neceſſe eſt me ſubſeruire decretis Cæſaris. quibus contrà venire impunè non licet. Ad hæc Iudæi, Si tibi Petroni certum eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neque nos tranſgrediemur legis noſtræ mandata, freti diuina potentia & maiorum noſtrorum virtutis æmuli: neque enim ſumus adeò puſillanimes, vt quæ nobis cœleſte numen imperauit propoſito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempeſtiua vitæ cupidine. quapropter feremus fortunã quamlibet, dummodò patriæ legis religio maneat incolumis, & parati ſumus ſubire pericula, ſperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus an-

Ann. mundi 4002. A Chriſto nato 40.

a Iudæi Ptolemaidẽ ad Petroniũ perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

cipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simúlque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cũ [a] amicis & familitio properauit Tiberiadẽ, vt ex propinquo melius res Iudæorũ despiceret. Iudæi verò magnum timẽtes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret. néue sacratam vrbe pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quàm discedamus à legibus. simúlque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cùm maximè sementis essent tempora, quandoquidem certissimum illis erat propositũ mortem potiùs quàm statuam illam admittere. In [b] hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorũmque primatibus accedunt Petroniũ rogãtes vt consideraret obstinationẽ populi, néue illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtq. relicto agriculturæ studio, debello quidem nulla virium fiducia nõ cogitent: sed parati sint mori potiùs quàm tantã religionis labem in se admittere. ad hæc semẽte

amissa

a Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes, ne sacratam vrbem vetitis imaginibus polluerent.

b Aristobulus Agrippa Regis frater, & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt.

omissa iustaue latrocinia, dum non est vnde posset persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentẽ statuat, néve illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negocium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius [a] verò partim deprecatoris respectu enixè vrgentis, & ipsius rei magnitudini, partim contentiosi Iudæorum propositi, ratus indignũ tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caij perdere, & cœleste numen suámque ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo, non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicãdum prono, nisi quis quam primùm furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuẽtu ad Tyberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vltrò susceptam, sed mandato Cæsaris, cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioquì conueniẽs esse vt ab autoritate illius pendeat. per quẽ ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamẽ vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patriis legibus contendere. immò ne milii quidẽ probatur, summi Dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram

Ant. mundi 4002. A Christo nato 40.

[a] *Petronius Iudæis, se Caio scribere velle polliceatur, cósque ad agriculturam adhortatur.*

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

irreuocabilem ſententiam, quantumque in me erit, hortabor vt honeſtiſſimæ veſtræ voluntati aſſenſum ſuum præbeat. Deus cuius potẽtia ſuperior eſt omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio veſtra integra ac inuiolata maneat; & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum ſibi contrahat piaculum. Quòd ſi offenſus iram omnẽ in me verterit, patiar quoduis periculum, ſiue in corpus ſiue in vitam ſæuire illi libeat, modò ne tam ingentem veſtram multitudinem propter conſtantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quò ſuã quenque vocat negocium, & terram, labore veſtro colite. Legationem autem ipſe in vrbem miſſurus ſum, & quicquid in rem veſtram potero, tàm per me agam quàm per amicos meos & neceſſarios. His dictis concionem dimiſit, hortatus vt agros colerent interim, & bono eſſent animo. & ille quidem ſic populum pro ſuo virili conſolatus eſt. Deus autem manifeſtè oſtendit Petronio ſuam prouidentiam, quódque omnibus iuſtè atque honeſtè cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam ſerena die ſignis præmõſtratus, & hominibus propter diuturnam ac continuã ſiccitatem cœlũs pluuiam penè deſperantibus, etiamſi nubes viderẽt. quæ toties ſpem eorum fruſtratæ fuerant. Qu propter terra tum præter ſolitum prætérque expectationem rigata largis imbribus, Iudæis ſpes facta eſt non inritas fore preces Petronij. Quin & ipſe præſes magis etiam obſtupefactus eſt, euidenter cernens curæ eſſe Deo res Iudaicas, atteſtante tam inſigni prodigio, vt nemo niſi impudens poſſet contradicere. cúmque [b] accuratè ſuper hoc negocio ſcripſiſſet ad Caium, debortans pe tam multa

a *Poſt diuturnam ac continuam ſiccitatẽ repentè imber decidit.*

b *Petronius ad Caium ſcribit.*

multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria, néue seipse mulctaret inculentis ex ea gente prouentibus, æternúmque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quàm carus sit Deo populus, quámque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tùm fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior, quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitóque omni exquisitissimarũ ac lauticiarum ac voluptatũ genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne imperium. is demiratus est tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contendebat, volénsque cum eo certare mutuis officiis. iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocátem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidẽ à me colendo deterritus es, & nunc video te, modò mihi gratificeris: nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cùm turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, id pensabitur: tantúmque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operã, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasio-

Ab mundi 4002. A Christo nato 40.

a Caium Agrippa Regem honorat in cuius retributionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat.

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

nem aperiit, dicens neque olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse quàm vnquam spe cõcipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiã abundè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseueraus. Tum Agrippa, quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidẽ petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: Illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem & perpetuum fauorem omnibus tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dediſti, de ſtatua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus, quantum ſubeſſet periculum, quódque capitale eſſet placitis Caij cõtra dicere. Imperator autem ſimul officioſa liberalitate delinitus, ſimul pudendam vanitatem dicens, ſi coràm tot teſtibus vltrò ad petendum prouocato, repentè mutatus denegaſſet gratiam: ſuſpiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, ſuæque gentis trãquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripſit igitur Petronio, collaudans eius induſtriam in comparando exercitu, & in exſequendis mandatis quæ acceperat. quod autẽ ad ſtatuam attineat, ſiquidẽ dedicata ſit & poſita, ſinendã eſſe. ſin minus, non eſſe ſuæ in eo negocio plus laboris

boris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippę gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquã ad defectionẽ spectare Iudæos cognosceret, allatis postea de rebellatione rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & cõtemptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullámque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maximè affectioni huic indulgeret, denuò [a] scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidẽ est ad præfidẽ, non tamen Cęsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigãtibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorũ religionem subiit: sed amoto à Reip. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eũ prosequentibus, in quos potissimũ Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multò post quàm Petronio scripserat illam mortis denunciatricẽ epistolã. Causam autẽ propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insi-

Ann. mundi 4023. A Christo nato 41.

[a] Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi malum inferat, scribit.

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

dię, procedente ſtilo ſignificabimus. cęterùm [a]Petronio prius redditę ſunt literę de cęde imperatoris ac tum demum: ſuperuenerunt illę, quibus iubebatur mortem ſibi conciſcere. quare lętatus fortuito tyranni interitu, admiratus eſt Dei prouidentiam, qui ſine dilatione mercedē habiti ſibi honorīs perſoluerit, & Iudęis prę-ſentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euaſit mortis periculum.

a *Petronius prius de Caij morte literas quā de nece ſibi-ipſi inferenda accipit.*

Quo in ſtatu res Iudæorum apud Babylonem fuerint: & de Aſineo ac Anilæo fratribus.

CAP. XII.

INciderunt [b] in ea tempora graues motus Iudæorum apud Meſopotamiam ac Babyloniam habitantiū, cæ léſq; ac calamitates quales nuſquam memorantur in ſuperioribus narrationibus, de quibus accuratè tractaturus, cauſas etiam ab origine repetam. Nearda [c] dicitur vrbs Babylonię, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem poſſit alere. ad hęc non patet hoſtium aſſultibus, cincta fluentis Euphratis & firmiſſimis mœnibus. Eidem flumini eſt & Niſibis appoſita: quare Iudæi freti locorum natura, ſacrum didragma quod Deo ex more ſolent offerre, cęterámque votiuam pecuniam in his vrbibus depcnebant tanquam in communi ęrario, inde ſuo tempore tranſmittendam Hieroſolyma: quę deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tū ſubeerat Babylonia. Ex [d] his Iudęis erant Aſineus & Anilęus fratres Neerdenſes patria. orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinę magiſter apud quem artē didicerāt, quòd ſerius aliquando ad operan-

b *Iudæorum apud Meſopotamiem & Babyloniam graues moueri.*

c *Nearda, Niſibis Babylonia vrbes.*

d *Aſinæus & Anilæus Neerdenſes patriam locum quendā ſe conferunt, ad quos ingens multitudo cōfugit.*

operandum acceſſiſſent, caſtigauit verberibus, illi credentes ſe affectos iniuria, detractis armis quę ſeruabantur in eius domus pariete, contulerunt ſe in quendam locum, vbi fluuius ſcinditur, vberem paſcuis, & frugum fertilem cęterorũq; fructuum qui reponuntur in hyemem ad eos mox confluxit iuuenum quíſque egentiſſimas, quorum armis ſtipati pro ducibus ſe gerebãt, nemine cohibente maleficia: cùm enim facti eſſent inexpugnabiles, & arcem ſi cõſtruxiſſent, dimiſſis exactoribus tributa colligebãt ab incolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum ſat erat, promittentes amicitiã morem ſibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim ſi qua ingrueret: contra occiſionem gregum ac paſtorũ, ſi detrectarent imperata facere. quapropter neceſſitate coacti, mittebant eis quantũcunq; poſcerent. quo factum eſt vt aucta eorũ potentia, validi eſſent ad incurſandũ quoſlibet, nemóq; vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoque Regem rumor hęc detulerit. Satrapa [a] autẽ Babylonię poſtquã hęc audiuit, volens creſcens adhuc malum opprimere, priuſquã maius aliquod inde proueniret incommodum collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiſo opprimere: obſeſſáque palude ſuos iuſſit aliquãtiſper quieſcere. poſtridie verò Iudęis ſabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non auſurum hoſtem in certamen deſcendere, ſed nullo negocio vinctos ſe abducturum, paulatim procedebat, vt derepẽte in eos irrueret. Aſinęus verò qui tum fortè poſitis propè ſe armis cum ſociis deſidebat in ocio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit: nõ gus

An. mundi 4003. A Chriſto nato 41.

[a] *Aſinæus cum ſociis à Babyloniæ ſatrapis ex improuiſo oppreſſi.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

lis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo vehant: nam & frenorum sonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostib. sed procurrat aliquis speculatũ, qui nobis quid immineat certò renũciet. optarim autẽ vana esse quę dixìmus móxq; quidã profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionẽ fuisse referẽtes: adesse vltores acceptæ iniuriæ, ex insidiis se obtutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandũ quidẽ paratos, vetãte propter ferias patria consuetudine. at Asinæus longè aliter quàm speculatori videbatur statuit, non concedendã censens hanc voluptatem hostibus, vt per ociũ in se grassarẽtur cædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, vt si ita fors ferat, non inulti pereant: primúsque [b] correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciam, ad conserendas cũ hoste manus eos animans, & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cęsis reliqua coegit terga vertere. Eius pugnæ postquã ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, cõcupiuit [b] eorum aspectũ & colloquiũ: confestímq; ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc verba illis referat: Regẽ Artabanũ tametsi iniuriã eorum violentia in suo regno acceperit, indignationẽ tamen virtuti ipsorum remittere: missíséq; se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine quod amicitiã eorũ cuperet, sine fraude omni & insidiis. paratã esse Regis munificẽtiam, foréq; vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtãtur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrẽ verò Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facilè admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse,

a Asinæum suos ad formidinem hortatur & hostes fundit fugátq;.

b Artabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam societatem cũ illis init.

Ann. mundi 4003. A Christo nato 41.

ſſe, rogauit, cur nam domi reliquiſſet Aſinæū. cognitóque meū illum ſe cōtinere intra paludſtria: per patrios Deos deierauit, nihil eos ſe læſurum in fidem venientes: idque porrecta iuuenti dextera ſanciit, quod apud barbaros conuictorum certiſſimum eſt argumentum fiduciæ, nā poſt datam dextrā apud eos nec fallere fas eſt, nec diffidere, ceſſantibus omninò ſuſpicionib. Tum quoque Artabanus hoc pacto remiſit Anilæum, perſuaſurum fratri, vt ſimul veniat. Hoc autē agebat Rex, volens conciliatis ſibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas ſatrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem ſpectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipſe rebelles perdomat. Aſinæus auctis apud Babyloniā viribus, ſiue volentibus prouincialibus, ſiue inuitis non tēperaret à maleficiis. Hoc igitur conſilio illum accerſiit. Aſinæus verò facilè à fratre in eam ſententiam inductus eſt, præſertim commemorāte quàm luculentè erga ipſos Rex affectus ſit, quódque ad firmandam fidem iuſiurandum interpoſuerit. quare primo quoq. tempore ad Artabanū ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, imprimis miratus genetoſum Aſinæi animum. quod videret breui ſtatura hominem, & primo aſpectus contemnenda ſpecie, quaſi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil eſſe in tantillo corpore, quod tā vaſto animo reſpōdeat. & inter epulas oſtenſo magiſtro militum Abdagaſi prædicauit, denarrās quanta fortitudine bella gerere ſoleat. Is [a] eū rogaſſet, vt bona Regis venia liceret illū interficere, pœnáſq. tot maleficiorum de eo ſumere, quibus Parthos læſerat: negauit ſe hoc permiſſurum in hominē, qui ſe credidiſſet ſuæ fidei, data dextra cōfirmatæ & iuramento adhibito. Quod ſi, inquit,

a Abdagaſen Aſinæi interficere vult, quod Artabanus permittere renuit.

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo cõsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, inuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia pronoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere, commendo[a] autẽ tibi terrã Babyloniam, vt eam tua cura tutã à latrociniis & illæsam custodias, mihi viciſſim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus, Asinæum dimittit, ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus, breuiq. in tantũ auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honorib. Babyloniorum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cũ imperio. Adeò creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutib. In hac felicitate floretior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto priſtino virtutis ſtudio, contẽptiſq. inſtitutis patriis, voluptate victi dediderũt ſe externis libidinib. Venerat fortè in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quàm inſigni forma laudata vſq. ad miraculum: hanc ſiue aſpectu, ſiue fama cognitam adamauit Aſinæi frater Anilæus: & cùm neque ſuis imperare poſſet cupidinibus: neq. vlla alia ſpes eſſe potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primõq. [b]conflixu ex ſe Partho, vxor in victoris poteſtatem & thalamum peruenit: quòd quidem magnarum calamitatum quàm ipſi tã patri fuit principium. cum enim amiſſo priore marito

[a] *Arrabanus Asinæo terram Babyloniam cõmendat, datisq. muneribus eum dimittit.*

[b] *Anilæus Parthorum Dux vxorem ducit.*

marito captiua duceretur, simulachra patriorũ numinum quæ gentilitio ritu & domi secum habere solebat & in itinere clam inter cæteram suppellectilem aduexerat, ea primum colebat sine arbitris. Deinde in thorũ recepta & nacta fiduciam, propalã operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. id [a] factum obiurgabatur ab amicis vtriúsq. fratris primariis, indignum facinus dictitantibus cõtra Hebraicæ gẽtis ritus ac leges ductam vxorẽ barbaram, deditam impiis patriæ suæ superstitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore consecuti sint. Sed ádeò nihil profectum est his admonitionibus, vt præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorúmque sociis, vlturum læsam religionem & amicitiã, vtque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio? illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim molestè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cur acceptam ferebant præsentem felicitatem. sed indignationẽ eorum accendit mulieris impietas, non ferendum pertinaciter amplexam sacra Parthica: factóque [b] concursu ad Asinæum vociferabantur in Anilæum: dicẽtes oportere eum, si prius parum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certè erratum corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patriis ritibus: & superstitiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. ille quamuis agnosceret peccatum fratris allatorum sibi ac suis magnum aliquod in-

An. mundi 4003. A Christo nato 41

a Anilæus ob vxorem Idolatriam à Iudæis obiurgatus quendam confodit.

b Anilæus apud Asinæum fratrem accusatur, qui primum cõsuluit, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vnor veneno eum tollit.

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

commodum, victus tamē germanitatis affectus facilè ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cùm maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulierémque domum ad cognatos ipsius remittat, nihil tamē hac admonitione effectū est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorem sibi durius aliquid accideret, veneno Asinæū sustulit, securā quòd sub amatore iudice impunè auferret hoc facinus. Cæterùm [a] Anilæus ad se vnum iam principatu redacto, cū exercitu fecit impetum in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eósq; magna præda abacta populatus est. pam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoráque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates verò qui fortè tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indignè ferens vltrò se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitámque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectóque equitatu quàm potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso ocio colitur: qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdā vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuiū: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit saluti quæ rere.

a Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit eumq; noctu opprimit, & captum secum abducit.

rere. Mithridatem etiam viuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia. quem cum sic ad syluam quandam perduxissent, hortantibus amicis, vt illum interficeret. ipsi diuersum visum est, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare veniam. quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum consulant, nõ quieturum Regem. nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degẽtes vindicet, quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugiũ, si qua clades accidat, vt sunt bell. vicissitudines. eam sententiam approbauit multitudo cætera, atq. a ita Mithridates dimittitur, qui domum reuersus ab vxore exceptus est conuicio, quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tã insignes iniurias, nũc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariã. Aut b igitur, inquit, pristinam virtutem recipe, aut Deos testor, quibus curæ est Regũ dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferẽs quotidianum opprobriun, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quantas potuit copias, indignũ seipse vita existimans si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus verò vbi cognouit aduentare illũ cũ valido exercitu, turpe ducẽs continere se intra palustria, & sperãs fortunã contra hostes priori similem, fretúsq. milite iam assueto vincere, & ipse cõtrà eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimum in conspectum venesit,

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Mithridatem Anilæus dimittit.*

b *Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetet, accensus.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

progressos autẽ meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonagint. stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboréque itineris adeò fessos, vt arma ægrè sustinerent, ipse recentibus viribus: confestimq. in fugã versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus [a] autem stipatus globo iuuenum effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verùm [b] ad Anilæũ breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quàm propriam salutem facerẽt: itaque detrimentũ quod acceperat in prælio, suppletũ est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eò quòd essent rudes militiæ. Duxit tamẽ eos cõtra Babyloniorũ castella: latéque vastabant omnia: Tũ [c] Babylonij, reliquíque hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerẽt ad supplicium. quòd cùm non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt, quibus tractationem de conditionibus pacis admittẽtibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babyloniis legati ad Anilæum. Tum Babylonij perlustrato diligen er loco in quo se ille cõtinebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impunè quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui ante hac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nũc his nunc illis prævalentibus sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndiq; coortus est. Itaque [d] non ferentes eorum violentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cũ eis habitare amplius, migrarũt Seleuciã vrbem

a *Anilæus à Mithridate fugatus.*

b *Ad Anilæũ ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt.*

c *Anilæum Babylonij ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur.*

d *Iudæi à Babyloniis afflicti Seleuciam migrant.*

bem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc cõmune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò postquam confugerunt Iudęi, per quinquenniũ nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante, quò postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam, manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cùm vtrinq; primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si vtriq; Iudæos communibus prosequerentur odiis: eósq; [a] ex improuiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vicini seruauit misericordia. hi [b] deinde secesserunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare est solitus, habens ibi maiorem suppellectilis partem repositam: ibíq; sedes fixerunt, tutos se rati Regię maiestatis reuerentia. Cæterùm Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est, vt [c] pleriq; in Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Quinquaginta Iudæorum millia Seleucia occisi.*

b *Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt.*

c *Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.*

munitionibus, quæ alioquin etiam habitantes à viris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Caius à Chærea cæsus est.*
II. *Quomodo Claudius principatum adeptus sit.*
III. *Dissidium inter Senatum & plebem.*
IIII. *Quomodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.*
V. *Agrippa in Iudæam reditus.*
VI. *Epistola Petronij ad Dorienses pro Iudæis scripta.*
VII. *Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.*

Quomodo Caius à Chærea cæsus est.

CAP. I.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

a *Caij in Iudæos tyrannis.*

b *Caij in Senatores ac patricios sæuitia.*

GAIVS[a] porrò non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionib. degentes debacchatus est, sed terra marique quàm latè Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ inquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maximè Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quàm vrbes cæteræ, præsertim Senatores ac patricij cæteráque nobilitas: innumerísque iniuriis vexabantur[b] qui vocantur equites, opibus & dignitate senatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine senatorũ habeatur delectus: hi enim ignominiis afficiebantur & exi-

& exiliis cædibúsque & confiscationibus, quæ tum ferè cædis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimũ, Iouem [a] eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Aliis quoque operibus suam declarabat insaniam, quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Misenum alterũ maritimum oppidum grauatus triremi traiicere, & alioqui ad suam dominationem pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab vno promontorio ad alterũ ponte iuncto medio fine spacio, curru vltro citróq; vectatus est; id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum [b] etiam Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atq; statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid vbique terrarum pulchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana vrbe spectari debere dictitans. his spoliis palatium suum, & hortos exornauit, aliósque suos secessus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuersis Græcis colitur, cognominatur [c] Olympius, opus Phidiæ Athenienſis statuarij, ausus est iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri posse illæsum simulacrum & absq; vitio. aiunt etiam prodigiis fidem excedentibus Memmium veritum, distulisse imperata facere, quæ ipse inseruit excusantibus cessationem suam literis. cúmque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò [d] demiq; insaniæ profectus est, vt natam sibi filiam in Capitolium delatam, in simulacri

Anno mundi 4004. A Christo nato 42.

a Caium Iouis fratrem se appellas.

b Caius tum plerum Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit.

c Iouem Olympium Caius Memmium Regulum Romã transferre iubet.

d Caium Iouẽ se cõparas.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolē, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit [a] etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeò vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem replesset sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim [b] illi tendebantur insidiæ, aliis ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, *nisi illo sublato saluum manere non potuit*, præcipuè, nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè demarrare totum negocium, vel ideò vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis solerat *homines*, & *modestiæ* fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres [c] in illius necem conspirationes factæ sunt, quarū singulæ autores habebant viros fortissimos. nam [d] Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tollebat. alterius [e] Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoq; Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conscuerat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem odetat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus,

a *Caius licentiam seruis deferendi suos dominos permittit, & Pollux Claudium reum facere audet.*

b *Caio passim insidiæ structæ.*

c *Tres in Caij necem conspirationes factæ.*

d *Æmilius Regulus.*

e *Cassius Chærea.*

ditus, ita vt non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus [a] verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratã sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitãm impendere. Sed Chæreas fuit fermentior cæteris, tũ cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim [b] Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum [c] quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multíque hoc pacto capite plexi sunt. ídque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exẽplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc [d] magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendũ facinus, & compescendam immanem Caij feroci. Et sæpè quidẽ epulantem inuadere

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

a Aminius Minucianus.

b Circenses ludi.

c Caius multos tributorum ac vectigalium releuationẽ petentes capite plexit.

d Chæreas multis ex causis in Caium incitatus.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

decreuerat, certis tamen rationibus id distulit non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem nō modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc cōtentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hęc faciebat, cú ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, cincinnisque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem qui & quoties tal a signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, essétq; cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam iræ causam præferens. in [a] his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator ocij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm aliis multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici. Tum [b] Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstio-

[a] *Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus.*

[b] *Quintiliã Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.*

quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executorum inclementius, quò mollitiæ notam effugeret. Quintiliâ porrò cùm torquenda duceretur, conscionum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, néve ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obstirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. cúmque illa perduratet, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilib. Cuius miseratione indignè laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecuniis solatus est mulieris calamitatẽ, quam fortiter æquè ac feliciter tolerauerat. Id verò indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caiũ remedium eius adhibere oporteat. quamobrem [a] sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hęc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum vrbis non ausо sugillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemẽs: & hic Papinius, & antè nos tu Romanis imò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finẽ imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam sedã

An. mundi 4004. A Christo nato 41.

[a] *Chæreas Clementem & Papiniũ alloquitur.*

Ann. mundi 4094. A Christo nato 42.

ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quàm corpora, in seruitutem redigit, contaminantésq; nos quotidie cruore cæsorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab aliis pari modo tractabimur. non enim hoc modo cautiores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiescet prius quàm nos quoq; cæteris adiiciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi maturè prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium exspectandum esse optabilem occasionem, fortuitò alicundè offerendam. sibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans, quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad [a] Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum nosset libertatísq; amatorem eximium, & ferentem ægrè præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo exspectans consilium decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clemen tem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc verò opem etiam

[a] Cornelium Sabinum.

etiam polliceri non modo solentium magis etiam confirmatus est in proposito. itaq; rati non amplius cunctandum, ambo [a] ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsius similem, & eodem accensum virtutis studio, Caio verò suspectum propter necem Lepidi homini Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales sæuire solitus: & iam antè significationem aliquam inter se dederant, quæ tũ agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi nõ sineret eos manifestè proferre odiũ quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidã eius sensus mutuam inter illos benevolentiam cõciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omninémq; laudẽ meritus, soliti etiam anteà plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant, vt ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quodnam signum ea die ab imperatore accepisset. vulgatum enim iã erat per vrbẽ, quomodo ei soleret dandis signis illudere ibi Chæreas, cupidè arrepta occasione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatẽ signũ da: cui gratias habeo, quòd me vltrò properantem excitas, neque mihi ampliori adhortatione opus est, siquidem tibi quoque idẽ placere video, & priusquã conueniremus iam antè cõsensimus, gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens sequar quocunq; inseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dũ animus tãto facinore dignus supersit, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certè totus feror in hoc negocium, securus quid mihi post eueniat:

An. mundi 4004. *A Christo nato* 42.

a *Annius Minucianus.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

quãdoquidẽ nec libet nec vacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus,& omnibus imminentem à Caio pernicie & dignus sum opinor vel te iudice cui credatur hoc ministerium,quando & tibi eadem probari video. Tũ Minucianus sic animatũ sentiens. cõplexus hominẽ collaudatũ hortatus est,vt pergeret,apprecatus vt superi conatus eius ratos habeãt:atq; ita mutuũ cõfirmati diuersi abeũt.Ferunt hoc consiliũ quodã omine fuisse firmatũ. Nã ingrediẽte curiã Chærea,vox cuiusdã è turba audita est,iubens eũ diis iuuantibus destinata perficere.&primo suspicatus est rẽ ab aliquo è cõiuratis proditã:deinde [a] intellexit incitari se,aut à quopiã conscio,aut voce Dei. cui curæ sunt res mortaliũ,iámq.multi participes insidiarũ armati aderãt & senatores & equites, simúlque militũ quotquot erant conscij. nemo enim erat,qui nõ putaret necẽ Caij pertinere ad salutẽ publicã,& ideò pro se quisq; dabãt operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exitiũ tyrãni conspirãtibus.Nã [b] & Callistus his se adiũxit Caij libertus:qui vnus plurimũ apud eũ potetat socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus,abundánsq; pecuniis quas ex munerũ corruptelis parauerat: vtebatúrq; immodicè hac potẽtia,suspectũ nihilóminus habẽs principẽ,cuius ingeniũ norat implacabile,&in semel destinatis pertinax:ipsi autẽ inter alias periculi causas hæc erat nõ postrema, quòd esset pecuniosus nimiũ.quare ad Claudiũ clã desciscebat, colẽs eũ, quòd speraret successurũ in imperiũ, & iam tũ obsequiis captãs eius gratiã, quo tãdẽ apud illum quoq; esset in precio. nã & iactauit apud eum, iussum se, vt veneno ipsum tolleret, & hactenus sempet commentũ differendi causas

a *Chæream eũ aliis qui busdã Caiũ tollere statuit.*

b *Callistus, Caij libertus, Claudio à Caio se vt ipsum veneno tolleret, iussum, significat.*

causas innumeras. Videtur autē mihi hoc finxisse in gratiā Claudij, nec enim ille si patruū necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repręsentatum fuisset meritum pręmium. Claudius tamen qui diuino quodā fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur in dies conscriorum quorundā segnicie. nā [a] ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunū iudicās. etenim aggrediendi ascendentē in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpè dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrātē arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter continuè præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi [b] vni & animū esse & facultatem vel absq; ferro conficiendi hominē: adeò infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbāt quidem eū pro cōmuni libertate solicitū. postulabant tamē paulisper differri negociū, ne, si patrū succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus precluderetur viris fortib. ad opprimendū tyrānum aditus. satius igitur esse dum ludi agūtur in palatio adoriri facinus. hi celebrātur in honorē Cęsaris, qui primus dominationē à populo in se transtulit & exstructa ante regiam scena, cōueniunt eò spectatum Romanorū nobiles vnà cū vxoribus ac liberis, præsente etiā Principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicū spatium, conatum facilè successurum, non valentibus etiāsi velint succurrere proceribus domesti-

Ann. mundi 4004. A Christo nato 43.

a *Chæream occasionē aggrediendi Caium expectat.*

b *Finale cōfœderatorū de Caio tollendo decretum.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

cis. Assensit Chæreas, decretúmq; est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quàm consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorũ dies vltimus. tũ Chæreas sociis conuocatis: malèũ inquit, elapsum est tẽporis quod nobis segniciem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendũ est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiã sæuiat. An non videris quòd ad hunc modũ nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primùm securitatem parare, deinde aliis perpetuã felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima rediturа sit, illis verò tam honesto proposito non cõtradicentibus, constantibus tamen adhuc & per stupor ẽ silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diẽ vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulchrum verò fuerit si emittamus è manibus hoc propudium hominis terra marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hãc gloriam cedere? ego certè deliberationes vestras nõ exspectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quam vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rẽ aggredi cuperent: móxq; palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signũ ab imperatore petere & fortè ea die vices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dum quisque locum spectandi præripere ni-

rē nititur, magna voluptate hanc contentionē spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata essent loca nec equitibus, sed promiscuè sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus [a] deinde imperator rē diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorē ludi celebrabantur: & cadente victima contigit respergi cruore togā Asprenatis [b] uxius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet cū risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro cōsedit inter amicos in [c] theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram versus subdialē aream, alteram versus porticū, per quam actores ingrediebantur & egrediebātur, non turbato spectatorū consessu: qua parte erat cella quędam tabulatis interscpta, vbi mimi versabantur & Musici. cúmq; iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius [d] vir prętorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum [e] Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorū exaudiat: alludens Homerico carmine, sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis cōstabant & auibus propter raritatē gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: móxq; duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & fabula acta est Cynera, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: multúmque sanguinis cruoris fusum est tam circa [illegible]

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Augusto Cæsari Caium rem diuinam fecit.*

b *Asprenas.*

c *Theatrū.*

d *Batibius.*

e *Cluuitus.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 42.

crucifixum, quam circa Cinyram. quia & eundē diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iā enim Chæreā egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandū hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quónam, inquit, bone vir? quē ille reueritus sedit denuò, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio nō amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tū Asprenas etiā hortatus est Cęsarem, vt more solito lotus & prāsus tum demū reuerteretur: cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægréque moras faciebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chęreas volebat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eā benè rependi libertate publica. iámq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinem quò facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas, eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eū præstolabantur seruorū ministeria, & qua Claudius cum aliis præcesserat, deflexit ad

frequentem quandam cryptam ducentèm ad balineas,pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia,partim ad concinnandos hymnos sacrorũ domesticorũ, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat.& illo probrosum quiddã dante,conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter,non tam lethali vulnere:quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus cõsauciatus periret cruciabilius:mihi non sit verisimile,quia tale facinus non admittit lenta cõsilia,quòd si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus,qui maluerit indulgere iracundiæ,quã celeriter se ac suos eximere periculo:maximè quando nõ deerant qui a Caio possent succurrere, nisi quamprimũ exhalaret animam.alioqui videbitur se & amicos potius quàm illum affligere voluisse, cum posset se bene gesta clãm se vltoribus eius subducere.non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisque vt libuerit æstimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerũ inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neq; inuocauit opẽ amici vllius,siue quòd nemini satis fideret,siue præ superbia:gemitu tantũ edito, fuga se proripiebat vlterius.quẽ paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret.móxq; circumstantiũ vna vox erat,repete,atq; ita cõfecerunt eum illatis certatim crebris ictibus.extremum b autẽ inflixisse fertur Aquila, qui vltimũ exitiũ illi attulit.autor autẽ facinoris merito Chæreas dicẽdus est.quãuis enim adhibuerit socios,omnium tamen primus id concepit animo,& modũ perficiẽdi inuenit,primúsq; ausus est cõsiliũ cõmunicare cũ aliis.quod vbi probari sensit,cõ-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Caius occiditur.*

b *Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas verò facinoris autor dicẽdus*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

iuratos in vnum contraxit vſus eximia prudentia,& ad audendum accendit crebris adhortationibus:cúmque res operā poſceret, hic quoq; primus in eum irruit,& ſua virtute cædē exorſus,trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit.quapropter meritò quicquid & à ſociis perpetratum eſt,ipſius prudentiæ, induſtriæ atque virtuti,acceptū ferendū eſt,Sic Caius finiit multis confoſſus vulneribus.Quo [a] interfecto Chæreas cum ſociis recipere ſe quà venerant,videbat impoſſibile: ſiue attoniti magnitudine facinoris,quòd non leue eſſet periculū occidiſſe imperatorē gratioſum apud inſanā multitudinē, paratis ad vltionē militibus, ſiue quòd anguſtæ erant viæ vbi patrata eſt cædes & refertæ famulis ac cuſtodibus, qui omnes ea die præſtò erant ad officium.proinde per aliam viā contulerunt ſe ad ædes Germanici, cuius filium Caiū tum necauerant, hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat,vt tamen excultum eſſet ædificiis per partes à ſingulis imperatoribus,quorum appellationem retinebant. iámq; elapſi è turba ſatis tuti erant pro tempore, tantiſper dū in occulto eſſet caſus Cæſaris.primi [b] autē Germani ſenſerunt eius interitum, cohors ſatellitū ex ea gente lectorum ad Principis cuſtodiā:homines natura iracundi, vt quiuis alij barbari, quod plerunq; quid fiat nō intelligant, robuſti corpore & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipſius virtutibus rē metientes, ſed ſuis cōmodis,quòd gratioſus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum ſibi comparās:móxq; [c] duce Sabino(is nō ſua aut maiorū virtūte,vt qui gladiator fuerat,ſed inſigni robore

a *Chæreas cum ſocijs in Germanici ades ſe recipit.*

b *Germani Cæſaris ſatellites.*

c *Sabinus ex Germanis ſatellitibus Cæſarē interfectores quærit.*

bore ad tribunatum prouectus est) strictis gla-
diis discurrebant per domos scrutabundi vbi-
nã laterent interfectores Cæsaris: & [a] primum
sorte oblatũ Asprenatẽ frustatim lacerauerunt,
enm cuius togam cruore victimæ respersam di-
ximus, infausto sanè auspicio. post hunc [b] Nor-
banum nacti sunt ciuem nobilissimum, & ge-
nus ducentem à multis imperatoribus: qui ni-
hili apud furentes fieri suam dignitatem vidẽs,
hõmo validus extorsit gladium reluctanti ei
qui primus se inuaserat: videbatúrque non
inultus morituros, ni circumdatus multorum
simul obrueretur ictibus. tertius è senatori-
bus [c] Anteius cum paucis mala fortuna sicut
priores in Germanos incidit. perti actus eò cu-
pidine visendi Caij cadaueris, quem vehemen-
ter oderat. eius enim patrem eodem nomine
appellatum non contentus egisse in exilium,
occidit postremò missis illò militibus. pascebat
igitur oculos gratissimo spectaculo: verùm au-
dito tumultu latebras quæritans, non effugit
Germanorum diligentem perquisitionem, per
iram fontes iuxta atque infontes trucidantium,
& illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterùm
postquam in theatrum rumor de morte Caij
perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fi-
dei. quidam [d] enim etsi perlibenter interitũ e-
ius acciperent, quem iamdudum optauerant,
præ timore tamen credere non audebant. aliis
contrà adeò non libebat credere, quia ve. ũ esse
nolebant, atque etiam malus putabant, quàm vt
humana virtute posset effici, hi ferè erant pueri
ac fœminæ atque mancipia, tũ nonnulli ex mi-
litibus: quòd eius stipendia merentes simul ex-
ercerent tyrannidem ministri superbiæ, concu-
tientes optimum quẽque ciuium, & prædarum
participes mulierer autẽ & iuuentus delinita, vt

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Asprenas frustatim lacerarunt.*
b *Norbanum.*
c *Anteius.*
d *Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 43

solet vulgus, spectaculis, munerib. gladiatoriis, viscerationibus, oblectamentísque id genus aliis: quorũ prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebãt crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos contra quos in eo paratum habebãt præsidium. Facile enim erat fidem impetrare *confictæ calumniæ*, & indicata herili pecunia non libertatem solum assequi, sed & *diuitias*, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorũ esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsensérant, vel quod verum esse misérè cupiebant, adeò non proferebant gaudiũ, vt ne audiuisse quidem se fingerent, alij ne spe frustrata proditæ voluntatis pœnas luerent, insidiarum alij consci, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerẽtur ad supplicium. nã [a] & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verùm diligẽter curari à Medicis, quo factum est, vt nemo audientium declaret suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis, aut cõtrà infensi homini, & ideò nimis cupidè etiã falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur, accessit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum, atque ibi cõcionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tã referre quo ipsi animo id facerẽt, quàm quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed [b] postquam Germani strictis gladiis circum-

a *De morte Cæsaris rumor diuersus.*

b *Germani milites in theatrum veniunt.*

cumdedêre theatrum, nemo ſpectatorum non putabat de ſe actũ,& ad euiuſuis ingreſſum expaueſcebant:quaſi iamiam cõtrucidandi: hærebántque inopes conſilij, vt quibus nec manere, tutum eſſet,nec egredi. tandem irruentibus militibus clamor toto theatro tollitur ſupplicíter deprecantium,& excuſantium inſidiarũ ignorantiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint, ſiue quid aliud.addebant & planctus & lachrymas, deóſque innocentiæ teſtes inuocabant,& alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præſentaneum vitæ periculum.His flexa eſt ira militum ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quãdoquidem hoc ipſum quamuis furentibus immane videbatur: circumlata cæſorum cum Aſprenate capita,& in ara depoſita, quorum aſpectu nihil miſerabilius viſum eſt ſpectatoribus: dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de ſe quoque ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omninò periculum euaſerint. itaque etiam qui iuſtiſſimis odiis Caium proſequebantur, non tamen ſincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa ſpe oſtendente ſe miſeris. Tandem [a] Aruntius homo gratioſus,qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, paraucrátque ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cũ pari potentia.theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum compoſito. quamuis enim infenſiſſimus eſſet Caio,tamẽ vrgente præſenti diſcrimine ad diſſimulandam lætitiam,præferens inſignia mœroris omnia quibus vti mos eſt in cariſſimorũ deſiderio, nunciat eius mortem, non paſſus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant, deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, ſimúlque tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes imperatoris

An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.

[a] *Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

interitum: quæ quidem certissima salus fuit cõstipatæ *in theatro multitudinis*, & eorum qui quomodocunq; inciderent in Germanos: qui si aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeò illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptã salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque tum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum, quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si forte ad eum rediret rerum regimen. Sic tandẽ Germanorũ rabies sedata est, per Caij cædem paulò antè excita. Cæterùm Chæreas qui valdè timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum præsabat, de eo rogitans, precibúsque commendãs eis salutem hominis: quò factum est vt ille vnà cum Clemẽte ad eum perductus collaudarit: tã egregium facinus, testatus id esse ẽ Republicã, eiusque senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consiliũ, nec in peragendo animum illi defuerit: dicẽs hanc esse naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitũ, vt inuisa bonis omnib. quòd & Caio tunc accidisse: qui iam tũ antè conspirationem initam legum contemptu & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cùm reuera *ipse sibi exitij causa fuerit*. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi cõsurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon medicus correptus vt curaret quosdam saucios, prætextu parandorum remediorũ

a *Germanorum rabies per Caij cædem excita, sedata.*

b *Chæreas Minucianum & Clemẽs, de Cæsaris nece collocuntur.*

c *Arcyon Medicus quosdam dimittit*

dimisit

dimisit proximos: re autem vera vt sese præsenti periculo eximerent. Interea [a] senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tantum in speciem: cúmque [b] Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicédo, militibus verò præmia si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerant, præcipuè qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Senatus populúsque Caij trucidatores quæ rit.*

b *Valerius Asiaticus se Caij cadis autorem profert.*

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

CAP. II.

IN hoc rerum statu repentè Claudius domi arripitur. Conueniẽtes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non suffecturum tot vrgentibus negociis si ad ipsum rediret rerum administratio, nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum [c] igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruũ, nemini eorum qui tum in senatum conuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalitas eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuiq. pro

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Claudium milites in Principem eligunt.*

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

meritis decernat. hæc sententia simul approbata est, & Claudius correptus à militibus. In [a] senatu autem Cn. Sentius Saturninus non nescius Claudium raptum, & instare virtutis certamen, quasi protusus, nec tamen inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis & generosis auditoribus exorsus est in hãc fermè sententiam. Etsi incredibile videtur, Quirites, quod præter omnem spem nobis offertur post tam longum temporis spatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu mansurã & in potestate deorum sitam quorum hoc munus est: sed quæ in præsens certè exhilarare nos valeat, quicunque sequatur exitus. bonis [b] enim viris iucundum est vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteríque illius & florentis Reipublicæ aliquem gustum capere. equidem priscæ illius libertatis non memini. vt post eam sublatam natus, præsentis sanè sum cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atque institui honestis studiis: proximúmque post deos immortales honorem his viris habendum censeo, quorum [c] virtute vel serò tandem hac ætate nobis eam degustare contigit: quæ felicitas vtinã perpetua propagetur ad posteros. nam nobis vel hæc dies sufficit, tàm iunioribus nostrũ quàm senioribus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propositũ est, quod æmulari sit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus: quamobrem nihil nobis magis curandum est, quàm vt cum virtute viuamus. quæ sola libertatẽ parit suis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum sunt cognitæ. ex [d] his verò quæ ipsi videre licuit, satis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem o-

[a] *Cn. Sentium Saturninum in Senatu oratio-nem habet.*

[b] *Libertates preciosa.*

[c] *Libertas virtute parata.*

[d] *Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.*

omnes

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

manem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim [a] Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo nõ attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbẽ generosis ciuibus, quòd existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solùm magnanimitatẽ premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idque cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus [b] Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quàm ceteri, non in ciues solùm, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam: & iniustas pœnas eis infligens, infensis diis simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatis studium & superbia, neque rapina & adulteria, sed præcipuum commodũ ducunt, si inimicorum totas exscindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscij sibi quàm multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omninò tollere. His [c] malis leuati, & nemini, nisi vobis inuicem obnoxij, id quod &

a Iulius Cæsar.

b Caius.

c Adhortatio ad libertatem vindicandam.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

præsentis cõcordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus,& iusta cuta Rempublicam in pristinam integritatẽ restituite.Liberum elt sententias proferte de his quæ displicẽt, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidẽ aluit, quàm istorum segnicies qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante [a] omnia verò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipuè: qui vir diis fauentibus tum consilio, tum manu nobis libertatem peperit, cuius rationem haberi decet: vt pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat, honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris:& hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius,senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus,annulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculpẽ habens Caij effigiem:quod ille tum intentus aliò non animaduerterat,statímq; ea confracta est. Et iam nox processerat, cùm [b] Chæreas signum à consulibus petiit atq; illi libertatem dederunt. adeò autem mutatas res mirabantur,vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primùm ex quo

Reipub.

a Chæreæ pro facinore honos habendus.

b Chæreas à Consulibus signum petit.

Reipub. administratio populo est adempta, si- *Ann. mundi*
gui dandi mos ad consules rediit, penes quos *4005.*
ante Cæsares imperium fuit in milites. id acce- *A Christo*
ptum Chæreas militibus tradidit his qui à sena- *nato 43.*
tu stabant, videlicet quatuor cohortes aman-
tiores imperij legitimi quàm tyrãnidis. hi mox
abierunt cum suis tribunis, paulóq; post etiam
populus lætus ac spei plenus, multũ sibi placens
ob reuersam in pristinum statum Rempub. &
Chæreæ nihil non tribuens. Is [a] indignè ferens
supereisse vxorem Caij & filiam, mittit vnum è
tribunis Iulium Lupum, qui vtranq; interficiat:
ideò potissimum illi demandato hoc negocio,
quòd Clementis esset cognatus, & dignus vt in
partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij
à principio conscius. non deerant tamen è con-
iuratis quidam, quibus crudele videretur sęuire
in mulierem. quando Caius non ipsa incitante,
sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem af-
flixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij cõ-
tra illam potissimum malorum omnium cau-
sam asseuerabant, à qua amatorio potionatus
inciderat in insaniam, atq; ita vnam venefica
attulisse toti Romano orbi calamitates maxi-
mas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus
properauit ad hoc ministerium, ne quid mora
retu publicum commodum. cúmq; veniisset in
palatium offendit Cæsoniam humi stratam iux-
ta mariti cadauer inopem omnium quæ solent
exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulne-
rum, afflictantẽ se cum iacente simul filia. nec
[b] alia vox eius audiebatur quàm Caij accusatio,
quòd amantissimæ vxori non paruisset præmo-
nenti toties quod quidem tum ambiguum vi-
sum est, sicut nunc quoque duplicem interpre-
tationem recipit: aliis sic intelligentib. consu-
luisse eã vt rediret ad saniorem mentẽ, & in ci-

[a] *Chæreas Iulium Lupum, vt Caij vxorem & filiam interficiat, mittit.*

[b] *Cæsonia Caium quòd vxori præmonenti non paruisset, accusat.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

ues fæuire desineret, moderatúmq; Principem ageret ne fortè prouocati eius crudelitate, parē et vicem reponerent: aliis contrà, instigasse eā maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamen securitati prospiceret. idque tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris, quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamētis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actū addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiā infantulum: quod mox ipse factum renunciauit Chæreæ. Ita

a Caius vir maleficus.

[a] Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatū maleficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorúmque metuens, atq; ea de causa sanguinarius, vnicū fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens [b] se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, populariq; assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quàm virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiā pili faciens, quoties ita stimularetur ad vindictam & supplicia: osor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnem contradictionē licere sibi postulans. quare ne à sororis quidē germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredi-

b Caius superbissimus.

Incredibilẽ & multus retrò ſeculis inauditam libidinis licentiam, opus autem eius regale aut magnificum nullum eſt memorabile, aut excogitatum ad vtilitatẽ hominũ, propter receptacula exſtructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuerſiam maximũ opus eſt, & vtiliſſimum nauigantib. ac ne id quidẽ abſolutũ eſt: ſed imperfectum manſit remiſſa contẽtione operantium. In cauſa fuit ſtudium rerum inutiliũ, & quòd pecuniã in priuatas ſuas voluptates inſumere maluit, quàm in publicam magnificentiã. alioquin [b] orator facundus, & peritus vtriuſquè literaturæ, tam Græcanicæ, quàm patriæ faciléq. intelligebat omnia, ad quorumuis orationes reſpondens ex tempore: & vel in maximis negociis ſuadendi facultate præditus ſi quis alius, quã vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione ſibi parauerat, ad cuius laudis æmulationem magnos ſtimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc ſtudiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona inſtitutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem ſibi accerſeret: in tantum ardua res eſt eos ſapere, quibus adeſt quiduis facientibus impunitas. Vſus enim honeſtiſſimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem ſibi pararet, tandẽ eos à ſe alienauit vſurpanda immodica licentia, quorũ odiis indies gliſcentib. poſtremo per inſidias eorundem oppreſſus eſt. Cæterùm [c] Claudius, vt ſuprà dixi, cognito Caij caſu, & hac de cauſa perturbatione totius palatij, de ſua ſalute anxius latebat in quodam angulo, nullã periculi cauſam habẽs præter claritatẽ natalium, nam priuatã vitam agẽs permode-

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

a *Caius receptacula nauibus extruit.*

b *Caius orator facundus.*

Hedio & Ruffinus cap. 3.

c *Claudio ſe remanenti obtruditur Cæſarea dignitas.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

ſtè ſe gefſerat, vel mediocri ſtatu contentus, ſi-teriſq. ſe oblectabat Græcis maximè, omnẽ negóciorum deuitans ſtrepitum. tum verò attonita vulgi multitudine, regia referta diſcurſantib. cum furore ac conſternatione militibus, plebe quaſi metu dominationis ſoluta vltro citróque ruente temerè, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, conſultare cœperunt quid agendum ſit, non tã ſoliciti de nece principis, quẽ iure cæſum exiſtimabant, quàm quomodo rebus ſuis proſpicerent, Germanis interfectores ſæuientibus, ſuimet reſpectu magis quàm vtilitatis publicæ, quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maximè cùm videret circumferri Aſprenatis & vnà cum eo cæſorum capita. ſtabat enim in quodam loco gradibus aliquot acceſſibili, obſcuritate eius ſe occultans ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens ſatis vultum eius diſcernere præ tenebris, hominem tamen eſſe videns, qui latere cupiat, propius acceſſit, licet rogatus vt diſcederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios ſequentes, profectò hunc eſſe Germanicum, dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum Claudius videns eos paratos, vt ſe rapiãt, metuénſq. ne iubẽte Caio plecteretur capite, rogabat, vt ſibi parcerent, innocentiam ſuam cõmemorans, & excuſans ſe inſcium rerum omnium. ad quæ Gratus ſubridens dextra prehenſum ſic alloquitur. Deſine de incolumitate eſſe ſolicitus, cùm potius debeas animum ad principatum erigere, quem Dij Caio ſublato tuæ virtuti offerunt, orbẽ terrarum tandem reſpicientes feſſum calamitatibus. quare age maiorum tuorum ſolium recipe, móxque attollunt eum in humeros nõ valentem præ metu ſimul ac gaudio pedibus inſiſtere. iam enim compluſes

tes prætoriani circa Gratum versabãtur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad suppliciũ, miserarentur, vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpè sub Caio adductus esset in vitæ periculum: quidam etiã dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent, curam reipublicæ, maior a etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorũ cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatũ sit ante mutatum statim reipublicæ, quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursum non esse in rem suam videbant, si vnusquispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cùm liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam reciperet has & alias inter se conferentes consultationes, cum aliis quoq. affluentibus communicabant, cúmque b idem omnibus probaretur, armatis cinctum. sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autẽ inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinã redire dignitatem, & inductam à tyrãnis seruitutẽ effugere cupiunt: plebs contrà hãc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existi-

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Causa militibus impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent.*

b *Claudius sublimis in castra perfertur.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

mans,ſibíq.aduerſus potentiorum iniurias præſidium,gaudet auditis quæ Claudio contigerẽt, ſperans huius opera cariturum ſe bellis ciuilibus,& aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus [a] porrò cognito,quòd milites Claudium in caſtra trãſportauerint,lectos ſui ordinis viros illò miſerunt, qui eum doceant non eſſe per violentiam affectandum imperium:præſtare vt ſenatui permittat curam Reipublicæ,& vnus ſit è ſenatoribus, iuxta leges prouiſurus cum aliis quomodo res adminiſtrari debeant:meminerítq. quàm miſerè tractata ſit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, ſub quo ipſe in communi fuiſſet periculo:neque decere, vt, qui tyrannidem in alio deteſtatus ſit, *nunc patriam* ſponte intẽperiis eius ſubiiciat. quapropter [b] ſi ſenatui pareat, & cũ laude ad priſtinum reuertatur ocium *ſolitam virtutem retinens*, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuib. & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur ſub legibus per vices nunc præeſſe aliis,nunc ſubiici.quod ſi nihil motus Caij exitu pergat in propoſitis, ſe certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnandam militum manum ſtare à ſuis partibus, & armorum ſupereſſe copiam ſeruitiorúmq.multitudinem,quorum opera in promptu ſit.Sed præcipuam ſpem eſſe in Deorũ auxilio, qui pro recto & honeſto certantes adiuuare ſoleant: nihil autem honeſtius quã pugnare pro libertate patriæ.Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentéſq. ad eius genua ſuppliciter orabant,ne ciuitatẽ in bellum ciuile coniiceret. Et eum viderent eum ſeptum magna frequentia militum, & nihil eſſe collatos ad hunc conſulęs,rogabant,vt ſi principatum ambiret, mallet eum

[a] *Diſſidium inter plebẽ & ſenatum.*

[b] *Senatus Claudio ſuadet vt imperium delatũ reſignet.*

eum à ſenatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, ſi abſque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capeſſeret. *An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.*

Diſſidium inter ſenatum & plebem.

CAP. III.

PORRÒ a Claudius ſciens ſenatus arrogantiã, modeſtè legatis reſpondit pro tempore: ſed parum tutum ratus ſe in eorum fidem committere. fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiũ, incitante etiam Agrippa decreuit, principatũ vltrò oblatum non dimittere è manibus. Is enim poſtquam ſuæ dignitatis autorem Caium exanimem collocaſſet in lectulo, & cõpoſuiſſet, vt tũ poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius ſatellites, nuncians viuere quidem eum, ſed quia crucietur vulneribus, nunc ſe medicos ea de cauſa petere. Cæterùm vbi cognouit raptũ eſſe à militibus Claudiũ, ægrè dimota turba ad eum peruaſit, & nactus eũ turbatum, pronúmque ad cedendam poteſtatẽ, ſenatui, confirmauit b hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iámque vnus erat è fautoribus Claudij, cùm accerſitus à ſenatu, ignarũ ſe omnium ſimulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex ſenatoribus quæſiuit quid de Claudio factum ſit, quibus id quod verum erat reſpondentibus, & inſuper ipſius ſententiam de præſenti ſtatu poſtulantibus: ſe c quidem aiebat pro ſenatus dignitate nullum recuſare periculum. ſuadere tamen, vt magis ſpectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præſens grata videantur autibus. contendentibus enim de principatu opus eſſe armis & militibus, ne imparatis in certamẽ deſcendẽtibus aliquid aduerſũ accidat. illis & armis ſibi ſupereſſe dicentibus, & collaturos ſe pe-

a *Claudium Principatũ vltrò oblatum depone recuſat.*

Hedio & Ruffinus ca. 4. al. 13.

b *Claudius in propoſito ſuo ab Agrippa confirmatur.*

c *Agrippa ſenatui ſuffragium, ſententiam exponit.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

cuniã: nec deesse militem, & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit Rex: vtinam P. C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vsu peritissimos: pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionẽ liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis, quamobrem mihi placet mitti ad Claudiũ qui ei deponere principatũ suadeant, & ad eam legationẽ meipsum offero. hæc [a] vbi persuasit cũ aliis aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationẽ senatus indicat: autórq. fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit [b] igitur, mirũ nõ videri quod senatus ægrè ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc verò degustaturum eum etiã æquam ac moderatã dominationem, quæ nomen quidẽ principatus habeat, sed re vera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquã ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: móxq. concionẽ apud prætorianos habuit, sacramento [c] adactos, vt in fide maneant, viritímq. dimisit quina drachmarũ millia. sub diluculum autem Cos. senatum vocauerũt in Capitolini Iouis ædem: quorum alij deliruerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè sunt profecti, præuidentes quonam res euasura esset, optantéq. tutã seruitutem cũ ocio potius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus consultantibus de præsenti negocio, repentè [d] clamor militũ prosecutus

a Agrippa cum alijs aliquot ad Claudium mittitur.

b Claudij ad Legatos responsio.

c Sacramentum militare.

d Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant.

foribus ſtantium tollitur, vnum imperatorem à ſenatu creari poſtulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium cõmunicatum pluribus. & ſuam quidem ſententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem poteſtate ſinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod ſenatui valde incommodum accidit, in locum ſperatæ libertatis ſuccedente metu à Claudio. nec[a] tamen deerant qui affectarent rerum faſtigium, propter nobilitatem generis, affinitatémque coniunctam cum Cæſaribus. nã M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens ſororem Caij Iuliam, ſeipſum offerebat, conſulibus aliam ex alia cauſationem nectentibus. Valerium etiam Aſiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuiſſétque cædes quanta vix vnquam aliàs edita, ſi quis permiſſus fuiſſet cum Claudio de principatu cõtendere. præſto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo ſunt deterriti, quòd vel ſibi ipſis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum ſociis aderant alloquuturi milites: quos illi cùm viderent manu ſilentium innuere, concionari non paſſi ſunt, omnibus vnum imperatorem ídque ſine dilatione poſcentibus. Tum verò minimè ſenatus poterat expedire conſtitutionem reipubl. militibus autoritatem ſuam contemnentibus, & interfectoribus Caij amplißimum ordinem militari inſolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chæreas non continens iram quòd imperatorẽ peterent, daturum ſe ait, ſi quis ſignũ afferret ab Eutycho. is erat auriga Praſinus Caio dilectiſſimus, cuius equitio ſtabulis exſtruendis ille

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

a *Quidem rerum faſtigium affectant.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

viles operas exegerat à militibus: adque tum eo dicto exprobrabat eis Chæream, multáq; alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committant. At [a] illi verbis eius nil moti, strictis gladiis & sublatis signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem mœstitia stuporéque occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum post irritatum in se Claudium. iámque pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum [b] Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperium committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simúlque Chæream obiurgabat, quòd cum primus contemptisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & [c] inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat quamobrem strictis eum inuadentes gladiis perpetrassent cædē, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idē honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant, aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant. Aponius verò discessit saucius, & eorum nemo nō periclitatus est. Rex [d] Agrippa eiā autor fuit

a *Milites sublatis signis ad Claudium tendunt.*

b *Sabinus citius se cōtrucidaturum omnes, quàm passurum, vt imperium committatur Claudio, ait.*

c *Q. Pōpeius Consul cum alijs quibusdā ad Claudium peruenit.*

d *Claudio Agrippæ, vt amicius se erga senatores gereret, suadet.*

Claudio

Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitque eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus [a] est igitur ad supplicium vnà cum Lupo aliisque compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitũ, atque etiam Lupo exprobrasse lacrymas. cũmque is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, Lupũ nunquã offendi frigore. Et inspectante coronã eorũ qui deduxerant, rogauit militẽ, num exercitatus esset ad cædes & nũ acutum haberet gladium, postulauitq; eum quo ipse Caiũ interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem directo animo parũ fortiter ceruicẽ præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dum suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non irascere-tur ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus [b] autem non solùm absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus & à fide coniuratis data desciscere, in corpus

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *In Cæs. interfectores animadu. uertitur.*

[b] *Sabinus sibi ipsi manus infert.*

n. mundi 4005. Christi 43. adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.

CAP. IIII.

Iedio & Tuffinus Cap. 5. l. 4. a Claudius Agrippa Iudæã, Samariam & Lysaniæ ditionem omnem restituit.

CLaudius apostò ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concesso confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnũ pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitimã eius ditionem in Libano, quę Lysanię fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs incisum est in vrbis foro medio. Antiochum b autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimisit c etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato d illi regno Chalcidis à Claudio. Per e idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: móxque ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandat Ægypti præsidi, vt seditionem illam compescat: & f ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit scriptum in hanc

b Antiochus Rex Comagenæ.

c Alexãder Lysimachus Alabarcha.

d Herodes, Agrippæ frater, Rex in Chalcide.

e Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.

f Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum.

sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitũ habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regiis, post adiectámq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illò diuersis temporibus præsides, nullámque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: petmissũmque eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium suis suffragiis substituerent: vtque quisque in suis ritibu maneat, neque cogatur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. tẽporibus, propter insolentem illius insaniam, dum cõtra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantib. infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eísque ius esse perseuerandi in patriis ritibus, iubeóque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, ídque proposito hoc edicto ita statuo. atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius a Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. Max. trib. pot. Coss. designatus I I. edicit. Perentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Ro-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

mano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitãtibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu vtantur legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa in Iudæam reditus.

CAP. V.

a *Agrippam Claudius in regnum suũ mittit.*

HIs [a] edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: móque Agrippam ad curam sui Regni misit auctum maioribus honoribus, commendatúmque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & [b] catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere, & Deum velere illa erigere denuo

b *Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit.*

re deputabant omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, paulóque post compedibus solutus splendidiorem quàm antè principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facilè, rursúmque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Ritè igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo Sacerdotio, & [a] Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pōtificis, eius quia Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Cōstituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso [b] eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorum putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ [c] Silam, quem multorum & difficilium laborum individuum socium habuerat. Paulo [d] post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

[a] *Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur.*

[b] *Agrippa Iudæis ad vnū tributum remittit.*

[c] *Silas.* Hedio & Ruffinus cap. 6.

[d] *Doritæ in Iudæorum synagoga Cæsari statuā ponūt, quod Agrippā & Petronium vehementer ad iracundiam commouerit.*

Epistola Petronij ad Dorienses pro Iudeis scripta.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

CAP. VI.

PVblius [a] Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Doriensium. Quoniam tam audax est quorundam vestrũ insolentia, vt etiam contra edictũ Claudij Cæs. Augusti Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsari statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maximè in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio comprobatum vt sui quisq; loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tãtum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam proprijs magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, dénq; operam ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contrà ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hoc negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi se-

[a] Aliàs ca. 5. a Publium Petronium Doriensibus, vt eos qui Cæsari statuã posuerint sibi mittant, scribit.

denti

denti pro tribunali recitault, ius suum postulãs, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullã quæratis seditionum materiam & cæleste numen suis quisq; colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiã audeat. Rex [a] autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Ananni filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiã libenter amplector, contentus tua voluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo põtificio. sed mihi sacrum illum amictũ semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem, quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. est mihi frater, & apud Deum & apud te Rex innocentior ab omníque peccati labe mundior, quem ausim tibi cõmendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id tulit: nec [b] ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Ionatha Anani filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri defertur regi.*

b *Marsus Syriæ præfectus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

c *Silas Agrippæ prioris fortunæ aduersitatem in memoriã reuocans, cũ ita offendit, vt vindictam in ipsius patriam ægre sit mansurus.*

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. VII.

SIla [c] autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sæpè susceperat, fretus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, sempérque licentius agebat cum eo,

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

& in familiaribus colloquiis molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, vt ostẽtaret quã studiosus ipsius cultor fuerit, nunquã non labores in eius gratiã exhaustos memoriãs quæ cũ sine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandẽ offenderetur immodica libertate hominis: iniucunda enim est temporis ingloriè acti memoria, & stultũ est indesinenter exprobrare debitũ. postremò in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturã, verumetiã vinctum in ipsius patriã ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consiliũ adhibita, reputauit quantũ laborũ vir ille pro se pertulisset: cúmq; [a] natalem suum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac epulas, accersiuit Silã, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille vt erat moribus ingenuis, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocãtibus se respõdens, ad quem honoré me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi fortè putat linguam mihi post hac fortè minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantũ laborem tulerim, vt illi incolumitatem & honores pararem: pro quibus officiis nunc præmiũ retuli vincula & obscurum carcerẽ. ego certè horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubẽs, vt eadem Regi referrent. qui cum videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus [b] autem ad Hie-

a *Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationẽ non dissimulans in custodia relinquitur.*

b *Agrippa Hierosolymorum muros permunit.*

ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permunit sumptu publico, latioréſque & altiores quàm ante fuerant reddidit: & feciſſet aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæſ. significasset eam rem per literas. qui ſuſpicatus molituros aliquid noui, diligenter [a] ſcripſit Agrippæ, vt à munienda vrbe deſiſteret: atque ille mox paruit. Erat autē is Rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis ſumptibus pararet ſibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quęſitam munificentia gloriam longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac procliuis ad ſæuitiam: & propter mutuū odium manifeſtè præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudęos benęuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exſtruens: Iudæorū autem nullum oppidū ornatu aliquo dignatus eſt mèmorabili, nec vlla liberalitate proſecutus eſt. Agrippa contrà mitiſſimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in ſuæ gentis homines benignus, & promptus adiuuandos præ cæteris in adueſitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hieroſolymis, inſtitutorum ac rituum patriæ ſeruator religioſiſſimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei prætęribat abſque ſacrificio. Accidit [b] aliquando vt quidam Hieroſolymita legiſperitus nomine Simon aduocata concione per Regis abſentiam agentis tum Cæſaręæ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non niſi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi ſignificauit per literas confeſtim accerſiuit hominē:

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Marſus Claudio, Agrippa ſcriberet, vt à munienda vrbe deſiſtat ſuadet.*

b *Simon legiſperitus Regem criminatur, qui dum vrbem præcauetur, eidē reconciliatur.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, móxque sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tũ Rex citius quã quisquam opinaretur reconciliatus est, clemẽtiam magis quàm iram decere Reges existimãs. & lenitatem animi magis quàm celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo, simúlque æquè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis modò absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & mũsicorum omne genus certaminibus: aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiã inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorũ in pacis voluptatem verteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspiciebatur autem ab aliis Regibus: venítque ad eum Antiochus Comagenæ Rex. Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinẽ, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus, quibus

Aliàs ca. 6. a Agrippa Berytum ciuitatem eximijs ornamentis honorauit.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsq; ad septimum lapidem illi obuiã processit. quandoquidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodẽ cum hospitibus curru vectus, suspectam præsidi redderet tantam Regum concordiam. ratus [a] enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederẽt: quare Agrippa vehemẽter offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ [b] verò adépto Pontificatu successorẽ dedit Elioneum Cithæi filiũ. Iámque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secũda processit mane in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere cõtexta, quæ radiis exorientis solis perculsa, & diuinum quendã fulgorem emittens. venerationem cum horrore excutiebat spectãtibus: móxq; [c] adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogãtes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominẽ reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius, hanc impiã adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque [d] post suspiciens vidit supra caput suum bubonẽ funi extento insidentem: móxq; vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit, secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia, conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitã relinquere iubeor, fatali

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Agrippa Marso Syriæ Præsidi, dũ quinque Reges ad se venientes discedere inhibet, infensus.* Aliàs ca. 7.

b *Elioneus Cithæi filius Pontifex.*

c *Agrippa in theatro Deus consalutatur.*

d *Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortē rapior. Sed ferenda est volūtas cœlestis numinis. neq; enim malè viximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatū prędicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moriturū, quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autē in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu [a] deinde per continuos quinque dies nihil se remittente cōfectus vitā finiit, annum natus quartum supra quinquagesimū, postquā regnasset per septenniū. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria simūlq; Cæsarea. ex annuis autē reditibus percipiebat cum plurimū [b] 1200. myriadas. nec his contentus mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatē exerceret sine parsimonia. Cæterùm [c] priusquàm euulgaretur Regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristōnem miserunt, qui Silam communem amborum inimicū interficeret. quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites [d] autē ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo,

[a] *Agrippa quādiu vixerit & regnauerit.*

[b] *Mille & durente Myriades quindecim tonna auri.*

[c] *Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 9. aliàs 8.

[d] *Agrippæ liberi superstites.*

Anno mundi 4009. A Christo nato 47.

filio, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tũ etiã virgines erant Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ Regis Antiochi. postquam [a] autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimã ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoque vulgus qui eum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructísque per loca publica epulis cõuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippę recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæsarem, qui audito Agrippę obitu, & contumelijs quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerãt, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. cõfestim igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurãdo satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutũ admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrãdo sit impar, quódq; etiam vtiles grauare possit humeros. cúmq; visi essent æquũ dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius

a *In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia dicunt.*

b *Agrippa Agrippæ filius.* Aliàs ca. 9.

c *Claudius Agrippã in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & regni totius declarat.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriã, contumeliásque illatas adhuc iuuenibus: alam verò Cæsarienſium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militésq; è Romanis legionibus Syriã tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa [a] enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium & seminarium belli exorti Floro præside, quamobrẽ Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

a Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudæi initium & seminarium.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphenſium & Iudæorum diſſidium, déque ſola ſacerdotali.*

II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius fílij religionem Iudaicam cõplexi ſint.*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator ſilios Iudæ Galilæi puniit.*

IIII. *Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppreſſi ſunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*

VI. *Geſta Felicis Iudæa Præſidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Feſto, & de ſeruis.*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini ſucceſſor tantas Iudæis attulerit iniurias, vt coacti ſint arma ſumere.*

Phile-

Philadelphiensium Iudæorum dissidium, deque stola sacerdotali.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

CAPVT I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus. Claudius Cæsar misit successorem Marso [a] Cassium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas sæpe rogatus fuerat: vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæsaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphensibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicosissimis. Ceperant autem arma transsannenses sine consensu primatum & magistratuum, multósque Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quòd non expectassent suum iudicium. & putabant sibi factam à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temerè ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum [c] vnum, Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis [e] deinde Pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradice-

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Cassium Longinum Syriæ præses.*

b *Fadus Iudæos Philadelphensium propter Miæ vici fines, plurimos interfectores, punit.*

c *Annibam supplicio affecit, Amaramum & Eleazarum in exilium misit.*

c *Tholomæum latronum princeps.* Aliàs. ca. 2.

e *Fadus à Iudæis sacerdotalem stolam, vt esset in Romanorum potestate postulat.*

Ann. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

re, rogabant tamen Fadum & Longinũ, (venerat & ipse Hierosolyma cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptũ illius. Responsum [a] est permissuros vt legati mittãtur, si prius darẽtur obsides. Quúmque promptè liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romã peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talẽ epistolam addidit: Claudius [c] Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos designatus IIII. Imp. X.P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totíque Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam, rogan ésque enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, cõcedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi charissimus Vitellius cõcesserat: vestræque voluntati annuo, primum morus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificet Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autẽ de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis. Trypho-

nem

a Iudei dãt obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.

b Claudius Iudæis sacra stola custodiam Agrippæ iunioris rogatu concedit.

c Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.

Aliàs ca. 3.

nem Theudionis, Dorotheum, Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto calendas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano coss. Eodem[a] tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærarium, iúsque eligendorum summorum Pontificum: impetrauítque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Canthara in ordinem redacto, Iosepho Canei summum Pontificatum contulit.

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

Aliàs ca. 9.

a *Herod. dynasta Chalcidis ius eligendorum summorum Pontificum petit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

CAP. II.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talē, Monobazus[b] Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem duxit eam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans, & manum reclinatam habens in vxoris vtero, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, néve premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izatem nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc senioren ex Helena, & alios filios ex aliis vxoribus, manifestè tamen omnem caritatem in hunc vnum cōtulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odiis, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc

Aliàs ca. 5.

b *Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios, Monobazum & Izatem suscepit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filiis, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quàm cariſſimus. Izatem[a] verò cui valdè timebat à fraternis odiis, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini vocant accolæ, commendans ei salutem filiis. Is libentèr accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolētia, filiam ei collocauit, cui nomē fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde lucrulentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, videns sibi superesse modicum vitæ spatium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eique donauit regionem quæ [b] dicitur Cæron, amomi feraciſſimam. in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditúrque ibi hodie quoq. videre volentibus. In hac regione Izates vixit, vsque ad patris obitum. Qui [c] postquam fato functus est, Helena Regina accitis eadē die magnatibus suis & satrapi, ac præfectis militum. Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredē sui regni Izatē optauit, cúmque hoc honore iudicauit dignissimū, attamen vestrū quoq. super hac re iudicium expecto. Beatus enim est nō qui ab vno, sed qui plurium consensu principatum accipit, hæc illa, vt experiretur voluntatem concilij. Quibus auditis proceres primū more suo Reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam Reginæ dixerunt, libentérque parituros Izatæ, quē sciret meritò & ex cōmuni populariūm voto, patrísque iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebántq. suam operā vt primùm fratres eius atq. cognatos occiderēt, quo securius nouo Regi pararetur imperium, sic enim liberū fore

à metu

a *Izates ad Abemerigū Spasini Regem missus, eius filiam Samachem ducit.*

b *Cæron, amomi feraciſſima in qua Noe arcæ reliquiæ seruantur.*

c *Izates ab Helena matre & magnatib. Regni arcetur, & Monobazus Rempub. dum frater veniat, administrare iubetur.*

a metu, in quo esse posset propter illorum inuidiã & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia. differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandã ipsius sententiam. Tum procetes consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret, donec ille veniat, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & protegẽ fecit grandiorem filiũ Monobazum, imposito ei diademate, & dato patris annulo signatorio, simúlq. sampsera vt ipsi vocant: iussitque eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autẽ celeriter venit audito patris obitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatũ successit. Cæterùm [a] eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cũ Izathæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit: accitúmque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas cõplecteretur. Izates porrò nouus Rex postquam in Adiabenam reuertũs offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrimè, & cùm occidere hos aut vinctos seruare veteret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutũ videretur ne quando de vindicta cogitarent. partem [b] eorum vnà cum propriis filiis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partẽ ad Artabanũ Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorũ moribus, dedit operam vt & ipse ad eam religionem transiret. cúmque exi-

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

a *Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.*

b *Izates tres ad Claudium Cæsarem & Artabanum mittit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

stimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquã mater resciuit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans, multum enim eam rem à Rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus decisscere cognoscerent: neque vllo pacto lauros Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex [a] autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret, timere enim se, ne, si occulta proferrentur in vulgus, ipse arripetetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non docenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum piè colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quàm in circumcisione corporis: daturúmque Deum veniam si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his verbis tum Regi persuasit quod voluit. Aliquanto [b] autem post, nondum enim omninò hæc cupiditas excederat. alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valdè peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutandum enim Regem admissus, cùm eum offendisset legentem sacra Mosis volumina: nescis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec .n. satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata facere. Quãdiu manebis n circumcisus? si nondũ legisti legẽ circũcidi iubentem: nunc certè lege, vt scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis Rex nõ distulit negocium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est, deinde accersita matre & præceptore Anania, indica-

a *Izatem à circumcisione Helena & Ananias dehortantur.*

b *Izate Eleazarus vt se circumcideret, persuadet.*

uit eis quid actum sit. quos continuò stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoque videbant imminere periculum, vt consciis & autoribus eius consilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubiis & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd [a] ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena [b] porrò mater Regis videns regni pacatas, & filium opinione omnium tàm domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma templúmque illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi Deum adoraret votiuáque victimas redderet. Et quia facilè commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus. cùm enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorũ inopia, Regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent, quibus [c] omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius [d] quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horũ

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

a *Ad Deũ respicientibus, eique vni fidentibus, pietatis fructus integer manet.*

b *Helena Adiabenorũ Regina Hierosolyma proficiscitur.* Aliàs ca. 6.

c *Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit.*

d *Izates Iudæis pecuniã mittit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

Hedio & Ruffinus cap. 3.

Regum beneficia quibus noſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Ceterùm Parthorum Rex Artabanus [a], cùm ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutũ manere in ſuo regno diutius, decreuit ad Izatem ſe conferre, eius conſilio quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet, etiam reditum in patriam. aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quẽ propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne deſpicias me Rex tuum ſupplicem, néve contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cùm intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultum ſueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc illo demiſſo vultu lachrymans. Izates [b] autem audito eius nomine, vidénſque aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſiliit, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inueniéſque amicum & ſocium meliorem quàm fortè ſperaſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meum tibi cedam. hæc loquutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſtè, iurauítque per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum inſiliit, & perducto in ſuam regiam omnẽ honorem

a Artabanus ad Izatem ſe confert auxiliumq. ab eo petit.

b Izates Artabanum conſolatur, eique auxilium pollicetur.

rem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputánſque eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit[a] etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo, periculum enim eſſe ne altero reuocato omnia flagrarét bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cùm eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorũ immemor, ſed[b] affecit Izatem maximis qui apud ipſos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus. donauítque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. in[c] ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multò poſt Artabanus moriens regnũ reliquit Vardani ſuo filio. hic[d] ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamẽ impetrare non potuit. Adiabe-

An. mundi 4009. *A Chriſto nato* 47.

a *Izates ad Parthos ſcribit, & vt ſuum Regẽ reciperent, ſuadet.*

b *Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.*

c *Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita.*

d *Vardanes poſt patrii Artabani exitum Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates diſſuadet.*

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

nus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. ad hæc quia quinq; adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simúlque matrem adoraturam in templo sicut diximus: segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus cõtinuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo [a] cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias [b] Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò [c] Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatem res prosperè succedere, prædicarique eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet, promittebántque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictóque [d] cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium,

a *Vardane cæso, principatus Gotarzæ eius fratri committitur.*

b *Vologesus Parthorum Rex.*

c *Monobazus & cognati Iudaicam religionem assumere cogitant.*

d *Adiabeno rum magnates cũ Abia Arabum Rege contra Izatem faciunt.*

Paruit

Paruit ille, & cum magno exercitu cõtra Izatẽ venit. Cúmque iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur, omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamẽ Izatæ animus concidit: sed sentiẽs se à magnatibus proditum, ipse quoq. intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, hic supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit, cæsísque plurimis reliquos veram fugam coegit capessere. ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingẽti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuò scribunt [a] Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebãt, eò quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus. turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere, sciénsque quod etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere, iacturus extremam de capite aleã: fretúsque huius auxilio li-

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

a Vologesum Partherum Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogant.

An. mundi 4009. *A Christo nato.* 47.

beros & vxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduentum hostium. Cúmque Parthus numerosas equitum atq. peditum secum properè trahēs copias opinione citius veniisset, posuissētq. castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castra metatus est, habēs circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorē vniuersis mortalibus, atque ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, téque merito solum & primū habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciā, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illáque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validē manum cōtempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio rettorsum cū exercitu abiit: ita, vt euidenter appareret Izatē cum seruatū diuina prouidentia. Non multō

a *Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, illíq; Vologesus cum exercitu occurrit.*

b *Izates, Monobazo fratri regno successione relicto moritur.*

tō autem poſt exacto ætatis anno quinto ſupra quinquageſimum, regni vigeſimo quarto, ſuperſtitibus quatuor liberis maſculis, ſucceſſionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referēs ei gratiam bona fide ſeruati ſibi abſenti principatus olim poſt communis patris obitum. Mater porrō Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantiſſimo filio: magnam tamen conſolationem habuit cum audiret ſucceſſiſſe ſuum maiorem natu filium, ad quem conueniendū ſine mora profecta eſt. reuerſáq. in Adiabenam, non multo tempore Izatæ ſuperuixit. Monobazus autem oſſa eius & fratris ſui miſit Hieroſolyma, condenda in exſtructis ab ipſa pyramidibus tribus numero: tertio ab vrbe Hieroſolymitana ſtadio diſſitis. Sed quæ Monobazus regni ſui tempore geſſerit, dicemus poſtea.

An. mundi 4010. *A Chriſto nato* 48.

Fado porrō procuratore apud Iudæā præſtigiator quidam nomine Theudas perſuaſit magnæ vulg. multitudini, vt aſſumptis ſuis facultatibus ſequerētur ſe ad Iordanem fluuium. prophetam enim ſe iactabat, pollicens [a] ſciſſurū ſe verbo fluuium, & facilem præbiturum tranſitum, taliq. promiſſione permultis impoſuit. At Fadus effecit, vt nihil lucrifacerent ex ſua inſipientia, immiſſis in eos turmis equitum, qui ex improuiſo irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in ipſum Theudam, cuius caput abſciſſum reportauerunt Hieroſolyma. atque hæc ſunt quæ Iudæis contigerunt adminiſtrationis Cuſpij Fadi tempore.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. alias. ca. 7.

[a] *Theudas ſe verbo Iordanem ſciſſurum pollicetur, & ſiccis aſſectis inſequitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5. alias. c. 8.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.

CAP. VI.

FAdo autem ſucceſſit [b] Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magi-

[b] *Tiberius Alexander Iudæa Præſes.*

An. mundi 4011. *A Christo nato* 49.

ſtratum geſſit Alexandriæ, omnium in ea vrbe ſuo tempore ditiſſimi, qui etiam erga Deum pietate ſuperauit filium, deſertorem religionis patriæ. horũ tempore magna illa fames Iudæã tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti ſumptu ex Ægypto comparatum in egenos diſtribuit, vt iam dictum eſt. eodem [a] tẽpore etiã filij Galilæi, Iudæ Iacobus & Simon ſublati ſunt de medio, eius qui agente Syriæ cenſum Quirinio Iudæos ſolicitabat ad defectionẽ à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit ſupplicio. Herodes autẽ Rex Chalcidis Ioſephum Camydæ filium priuauit ſummo pontificio, eíq. ſuccedere iuſſit Ananiam Nebedæi filium Tiberio Alexandri ſucceſſit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita exceſſit octauo anno principatus Claudij, ſuperſtitibus tribus filiis: quorum Ariſtobulus ex priore vxore natus eſt, è Bernice verò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus: eius principatum Claudius Cæſar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta ſeditione Hieroſolymis multi Iudæorum deſiderati ſunt, cuius cauſam primũm explicabimus.

a *Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij, crucis ſupplicio affecti.* alias ca. 9. Hedio & Ruffinus ca. 19. al. 10

Quemodo plurimi Iudæorum circa templum oppreſſi ſunt.

CAPVT IIII.

b *In Paſcha feſto milites genitalia nudant ſeditionem cõcitat, in qua viginti millia Iudæorũ ſunt extincti.*

INſtante [b] Paſchæ feſto per quod noſtris hominibus veſci panibus infermẽtatis mos eſt, concurrentib. yndiq. ad ſolennitatẽ turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde naſceretur motus aliquis, iuſſit cohortem vnam armatam ſtare ſupra templi porticus cohibituram tumultum ſi quis fortè exiſteret. nam idẽ & alij ante illum præſides factitauerunt feſtiuitatum temporibus. eius feſti die quarta miles quidam oſtendit

ſtendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non ſe affectos ſed ipſum Deum quem honoraret ea celebritas, & quidam audaciores in Cumanum iactabant cõuicia, dicentes ab illo ſubmiſſum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipſe nõ mediocriter irritatus eſt: rogabat tamen, vt deſinerent mouere ſeditionem feſto tempore, cúmq. illi adeõ non parerent, vt maioribus etiam impeterẽt eum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniã caſtelium templo imminens. vt ſuprà docuimus, vulgaris autem multitudo viſo aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere, & cùm eſſent anguſti viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, comprimebant ſe inuicem inter fugiẽdum, & conculcabant in anguſtiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata ſunt: verſáq. in luctũ feſta lætitia, omnes ſacrificiorum & precationum obliti, dediderunt ſe lamẽtis ac eiulatib. tantã cladem intulit vnius militis impudẽtia. Vix hic luctus deſierat, cum aliud malum accidit. Quidam[a] enim qui ex illa turba fugientes euaſerãt, in publica via centeſimo ab vrbe ſtadio Stephanũ Cæſaris ſeruũ iter facientẽ aggreſſi ſunt latrocinio, omnéſq. eius diripuerũt ſarcinas, quo audito Cumanus, cõfeſtim eò miſit milites, iuſſos, vt vicos loco propinquos diriperent, in b hac populatione miles quidam libros Moſaicos in quodam vico inuentos protulit, eóſq. lacerauit in conſpectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totam conuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine magno petunt Cæſareã, in qua tũ Cumanus agebat, ſupplicantes, vt non ſuam ſed læſũ numinis vlciſceretur iniuriam. Tum præſes

An. mundi 4011. A Chriſto nato 49.

a *Stephanum Iudæorum ſeruum à Iudæis in itinere ſpoliatur, qua occaſione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.*

b *Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſecuri eum ferit.*

An. mundi 4014. A Christo nato 52.

veritus defectionem populi, de amicorum cõsilio militem illum violatorem legis securi feriit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

CAP. V.

a Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt.

POst[a] hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm trãsirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs. cõmixtis inter viatores & vicanos pugnis multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis coniuncta sit. Cúmq. magistratus lenire eos conarentur, pollicerentúrq. se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is[b] ex professo latro multis iã annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditũ: armatíſq. etiam Samaritanis cõtra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quamã calamitatẽ ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis eis ponentes diruendã patriam, & templi incẽdium, liberósque cum vxoribus captiuos abducendos

b Galilæi sese vindicantes Samaritanorũ vicos incendio & rapinis vastant.

cendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabántque, vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuò. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò[a] Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentẽ conueniũt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægrè ferre propriam iniuriam, quàm contemptã Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus: quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ[b] fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudęi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantã cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset teos causam suam dicere, cõpersit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum[c] Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses af-

Anno mũdi 4014. A Christo nato 52.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 12.

a *Samaritæ Iudæos apud Numidium Quadratũ accusant.*

b *Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum retulerunt.*

c *Dortus cũ quatuor sociis supplicio affectus.*

Ann. mundi 4014. A Christo nato 52.

fecit supplicio. Ananiam [a] verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decernerentur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse verò ne nouũ aliquid Iudæi molirentur, adijt Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmq; occupatum patrio festo & operantem sacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt. Cumanum porrò & Samaritæ Romam missi statuta sibi iussi sunt causam suam dicere. Comparauerũt autem sibi fauorem liberorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi [b] Agrippa iunior tum Romæ degens &c. Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum verò mulctauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo taptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem [c] deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratre Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cùm iã dynastia illius fuisset quadrien-

a *Ananias, Ananus, Cumanus, Celer aliique nonnulli Romam missi. Alias c. 13.*

b *Agrippa ab Agrippina, vt Claudium Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.*

Hegesippus & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

c *Claudius Felix Iudææ Procurator.*

nio. Hi donationibus ornatus à Cæsare iuue- *An. mundi*
nis collocauit Azizo Emesenorum Regi cir- 4015.
cumciso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim *A Christo*
Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, *nato* 54.
quòd mutata sententia Iudæorum religionem
amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ pa-
rentibus. [b] Mariammen quoque matrimonio
coniunxit Archelao Cheleiæ filio, cui ab A-
grippa patre iam ante desponsata fuerat: ex qui-
bus nata est filia Bernice nomine. Drusilla au-
tem non multò post dimissa est ab Azizo ex
causa huiusmodi Felix [c] cum esset Iudææ pro-
curator, visa hac fœminarum omnium pulcher-
rima, amore eius captus, Simonem amicum
suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno
se gerentem ad eam misit, qui mulierem soli-
citaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet,
beatam fore pollicens si non fastidiret homi-
nem, illa malè consulta volens euadere molie-
stationes sororis Bernices, inuidentis sibi for-
mæ præcellentiam, consensit calcata religio-
ne patria Felici nubere: natóque ex hoc marito
filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adul-
tus quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani cla-
de incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus po-
stea. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui
idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto
tempore vita in viduitate acta, cum spargere-
tur rumor cum fratre eam congredi, suasit Pole-
moni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se du-
ceret, tuta sic se coarguturam mendacium. Nec
recusauit Polemon inductus maximè mulieris
diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non
fuit, propter intemperantiam, vt fertur discę-
dente ab eo Bernice: qui mox desertus ab v-
xore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus
est. Eodémque [e] tempore etiam Mariamme de-

a *Drusilla.*
b *Mariammen.*
c *Felix Drusillam à priore marito abduxit.*
d *Polemoni Cilicia Regi in matrimonium collocatur Bernice.*
e *Mariammen Archelaum Cheleiæ filium ducit.*

An. mundi 4018. *A Christo nato* 56.

dignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterùm Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis & octo mensibus, diebúsq; viginti fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatũ esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus verò Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem [a] autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauiæ. nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Pætinia prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, volénsque principatum suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad prętorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis, qui Neronem ad eos perductum Imperatorem consalutarent. At [b] Nero principatum sic adeptus Britannicũ clàm veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solùm referens, verumetiam quòd eius artibus ad imperium prouectus sit. Occidit [c] & vxorem Octauiam, multósque viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. nõ desunt enim qui res Neronis scripserunt:

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 15.

a *Agrippina, Messalina & Pætina Claudij vxores.*

b *Nero Imperator.*

c *Nero Tyrannus.*

pserunt: quorum aliqui in gratiam eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odiis, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati sunt, vt meritò damnandi sint in historia. quos quidem non miror de Nerone mentitos, quàdo ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationẽ veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus propositum est à veritate nusquam discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

An. mundi 4019. *A Christo nato* 57.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ dominium [a] Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita [b] his & Iuliade trans Iordanem sita, agróque eius habitato vicis 14.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

a *Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.*

b *Agrippa diuio ampliatur.*

Gesta Felicis Iudææ Præsidis.

CAP. VI.

Aliàs c. 16.

CÆterum Iudææ res prolabebantur vsque in deterius. tota enim referta erat latronũ receptaculis, & magicis præstigiatoribus impe-ritíque vulgi seductoribus. quorum [c] multos, sicut & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat suppliciis: & in his Eleazarum Dinæi

c *Felix latrones, Magos, vulgiq. seductores supplicijs afficit.*

Ann mundi 4039 A Christo nato 57.

filium qui non mediocrem latronum globum circa se habebat dolo vinum in potestatem suã redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret. móxque [a] vinctum Romam transmisit. cúmque odio prosequeretur Ionathan summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrãdis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem miserat, rationem excógitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua [b] de causa Felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarii per singula festa ventitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebãt propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idque non modò in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: templóque, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentíque cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quò castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus infestabatur latrociniis. Impostores [c] autem & Magi, tumbas illectas post se trahebant in solitudines,

[a] *Eleazarum Dynæi filium Romam misit.*

[b] *Felix Ionathæ insidiatur.*

[c] *Impostores & Magi.*

pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasáque multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem [a] tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere, stipatúsque multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio, quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendiis. Apud [b] Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiebantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptísque ex vtraque parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquanti per & ipsi regerebãt in Iudæos conuicia. deinde

An. mundi 4019. A Christo nato 57.

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 17.

a *Pseudoprophetæ ex Ægypto Iudæis in Oliueti monte prodit.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. cap. 18.

b *Cæsareæ inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.*

An. mundi 4070. A Christo nato 58.

ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel fauciarentur vel caderent. pénes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionẽ progressam vsq; ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multísq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, pareerétque iam & resipiscendi facultatem concederet: id quod præfes indulsit eorum precibus. Per [a] idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotiũ Ismaeli cõtulit Phabei filio: & [b] ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuium, singulíq; incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantéque inter se mutuis certabãt conuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquótque pauperiores è sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum poterat violentia seditiosorum quàm iustitia.

[a] *Ismael Phabei filius Pontifex*

[b] *Pontificum cum Sacerdotibus dissidium.*

De Procuratore Porcio Feste, & de sicariis.

CAP. VII.

Aliàs c. 19.

CÆterum postquàm Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentium Romam profecti sunt [c] Felicem accusaturi: dedissétq; omnino pœnas iniuriarũ quibus Iudæos affecerat,

[c] *Felix accusatur.*

nisi

nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. *An. mundi* 4020.

Cæsarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis prçerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus cõmune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omniũ cauſæ ortæ ſunt. Iudæi [a] enim Cæſarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſſim populãtibus. quorũ [b] ferociſſimi appellati ſicarij tunc ad maximum numerum excreuerãt, vtentes gladiolis inſtar acinaceis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndique in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebãt de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorũ vicos, direptóſque tradebant incendio. Feſtus [c] autem equeſtres & pedeſtres copias miſit cõtra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus, hi vniuerſi vnà cũ ſeductore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt. Eodẽ [d] tẽpore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ prope porticum in regia Hieroſolymitana quę Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſſimus proſpectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius volu-

A Chriſto nato 58.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Seditio Iudæorum.*

b *Sicarij.*

c *Feſtus impoſtorẽ magum cum ſuis ſeditionẽ oppreſſit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Aliàs c. 20.

d *Domus ab Agrippa exſtructa proſpectu priuatur à Iudæis*

An. mundi 4020. A Christo nato 58.

ptatis Rex cupidus è cubiculo spectabat quid quid circa templũ fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres tulerunt indignissimè: neq; enim leges nostræ cõcedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt, supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum Regij triclinij prospectũ accebat opposita, verumetiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam Rex offensus est, quã Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificiis. quo impetrato miserunt ad Imperatorem decem ciues, eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietẽ, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id [a] postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

a *Iosephum Cabi Simonis filium Pontifex.*

De Procuratore Albino.

CAP. VIII.

b *Albinus Iudæa Procurator.*

CÆsar autem de Festi morte accepto nũcio Albinum [b] in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium [c] eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Anano eodem quo pater nomine Seniorem

c *Ananus, Anani filius Pontifex.*

Annum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimũ, vt [a] qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatẽ hac dignitate esset perfunctus: quod ad eã ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autẽ Ananus, is quẽ nunc summũ pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seueritissimum, vt antè docuimus. Talis igitur cùm esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere conciliũ iudicum aduocat: statutúmq; [b] coram eo fratrẽ Iesu Christi Iacobũ nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peracto; lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & Iesum studiosis vehementer displicuit: missisq; ad Regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiã Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cõsensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans & Agrippa Rex eã ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum [d] Iesu Damnei filio cõcessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiã adhibuit, vt pacaret prouinciã, interfectis multis sicariis. Ananias autẽ Põtifex in dies apud populũ celebrior fiebat & carior, honorabatúrq; ob liberalitatẽ ab omnibus, quotidiéq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiũcto sibi audacissimo quoque, obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pont-

Ann. mundi 4025. A Christo nato 63.

a *Ananus quinque filios summi Dei Pontificio potitos habet.* Hegesippus & Ruffinus c. p. 16. Aliàs c. 21.

b *Iacobus frater Domini lapidatur.*

c *Ananus apud Albinum accusatur.*

d *Iesus Damnei Anano Pontifici succedit.*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

fices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; [a] sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At ficarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt seribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret seribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decẽ captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones [b] enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebãt quàm è suis aliquot reciperẽt: auctiq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eã regionem vastabant. Hoc [c] tẽpore Agrippa Rex prolatis pomœriis Cęsareę quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & [d] theatrũ apud Beritios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eũ vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentũ enim donauit ei populo, & oleũ viritim distribuit: totámque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorũ artificum archetypa imaginibus: & omnia pẽnè sui regni ornamenta in eam ciuitatẽ transtulit: vnde magnã sibi apud subditos parauit inuidiã, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo Pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunque dissidium, adscitis enim globis audaciũ iuuenũ sæpè à conuiciis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis

[a] *Sacerdotũ decimas viquidam auferunt.*

[b] *Latrones Ananiæ cognatos capiant.*

[c] *Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata.*

[d] *Beritij ab Agrippa multis donis affecti.*

amplis facultatib. largitione plurimos sibi recõ cilians. Costobarus [a] quoq; & Saulus suam quisque circa se manũ habebat sceleratorum hominũ, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationẽ fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliãdos infirmiores prõptissimi. atq; ex illo maximè tempore labare cœpit nostra Respubl. & indies in deterius ruere. Porrò [b] Albinus audito Gessiũ Florũ sibi successurũ venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erãt in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea [c] Leuiticæ tribus homines quorũ erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eũ precibus, vt aduocato cõcilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quę tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationẽ pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriã. neq; frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de cõcilij sententia permisit hymnorũ cantoribus, vt depposito priore habitu, lineũ vt voluerunt sumerent. Aliam [d] etiam eiusdẽ tribus partẽ additã templi ministeriis, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canẽdos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patrię, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus [e] igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificũ millia, solitorũ hactenus in templo ex operarũ mercedibus victum quærere, nolénsque sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simúlq; opificibus, inde prouisum cupiens; quod vel vna hora operato statim

An. mundi 4026. A Christo nato 71.

Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores prõptissimi.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. aliàs 22.

b *Albinus vinctos interimit.*

c *Leuiticæ tribus homini-bus Agrippa lineæ stolæ vsum dat.*

d *Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.*

e *Iudaicus populus Remercedibus victum quærit.*

ei vt orientalẽ instauraret porticum cũ suadet.

An. mundi 4026. *A Christo nato* 64.

merces repræsentaretur suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ, ea templi extima claudebat profundæ valli & angustæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringẽtos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: erátq; cuiusq; saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templũ condidit. Rex autẽ cuius curæ Claudiæ Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egẽtem & tempore longo & pecuniis plurimis, nõ annuit populi precibus, sed vrbem candido saxo consternere si liberet nõ vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatũ concedit * Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

a *Matthiæ Theophili filium Pontifex.*

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorẽ admittantur, & quot vsq; ad finẽ eius belli fuerint. Primus igitur omniũ hoc Dei sacerdotiũ gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati manssisse hũc honorem perpetuum. vnde cõsuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminẽ Dei Pontificẽ fieri nisi descendentẽ ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel Regibus oriundis alio genere. Fuerũt [b] igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, LXXXIII. numero, horum XIII. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primũ in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nã à principio pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiã subrogari cœperunt

Hedio & Ruffinus cap. 18.

b *Pontifices in populo Iudaico numerus & ordo.*

ferunt alij. Itaq; hi XIII.[a] cùm essent duorum Aäronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primò penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremò ad Reges transiit. ex quo autẽ die patres nostri ductu Mosis Ægyptum fuũt egressi, vsq; ad templum à Solomone Rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post XXI. illos Pontifices alij XVIII. secuti sunt à tempore Solomonis Regis sibi succedentes vsq; dum Nabuchodonosor Babyloniorũ Rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incẽdit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecũ quoque Pontificem illò abduxit. horum Pontificatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus Regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annũ Cyrus Persarum Rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templũ denuò condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad Regem Antiochum Eupatora statum Reipub. populariẽ rexerunt per annos CCCCXIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit & sacerdotio, repulsóque à successione eius filio, Iacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia, quamobrẽ Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templũ instar Hierosolymitani extruerent, séq; illic Pontificem

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

a *Aaron eiusque progenies.*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

constituerent: de quo tẽplo sępè aliàs diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto, mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice manfit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summũ Pontificẽ, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium: cui dolo generi oppresso inter epulas filius Hyrcanus in honore succes- sit. eum cùm per vnum & triginta annos gessis- set, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hęres fuit tã regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnũ annum vtraq; dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnũ coniungens Põtificatui cùm viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis, moriens Alexandræ vxori permisit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactóq; in regia potestate nouẽnio è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum Pontificẽ ad priuatam vitã redegit, & sibiipsi regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactísq; in vtraq; dignitate tribus annis & totidẽ mensibus, cum superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore victus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in Pontificatum, principatum quoq; suæ gentis accepit, sed absq; diademate: prætérq; priores illos nouẽ, per alios xxiiii. annos summum sacerdotiũ obtinuit. Post quos completos Barzaphanes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eóque viuo abducto

Aristobuli

Aristobuli filium Antigonum Regem constituunt: qui a post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Anticchiã iussu Antonij dedit supplicium, Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed eum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est, deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum eum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: temporúsque eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

a *Aristobulum ab Herode interfectum, suprà lib. 15. ca. 3.*

Quomodo Florus Albini successor tentis Iudæos afflixerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.

CAP. IX.

GEssius b autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem nõ minus

b *Gessius Florus Iudæa procurator.*

Ann. mundi 4028. A Christo nato 66.

improbam, per quam vt Poppææ Augustæ: amicam, Iudææ administrationem impetrauerat: adeò verò potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocēs: Florus [a] contra quasi ad oste tandam missus maliciam: publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & suppliciis iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunq. parua æquè captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps, multi enim illum quæstū exercebant securi de incolumitate, quā ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeóq. nullus erat iniuriarū vel modus vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacē latronum insolētiam cogerentur laribus relictis & patriis ceremoniis ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros se viuere posse cōmodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum [b] contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo [c] verò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque [d] hîc dicendi finem faciā de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum, quæque per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cæteráque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepi-

a *Gestus Flori peior Albino.*

b *Flori belli Iudaici causa.*

c *Initium belli Iudaici.*

d *Antiq. Iudaicarum epilogus.*

accepimus, quóue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per Annorũ duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti authoritatem sacrorum voluminũ, ita vt à principio nos polliciti, ausimque addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentũ tãta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribuliũ meorum confessione disciplinas patrias egregiè calleo, Græcanicæ [a] quoque literaturæ nõ sine profectu dedi operam, quamuis exquisitã pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines nõ suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tanta assecuti sunt peritiã, vt eas etiam interpretari valeant, qua in re cũ multi collocarint operam, vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestisque per totam vitam rebus pauca exponere dum adhuc supersunt qui vel arguere possunt vel coarguere: atque [b] ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Pronuis etiam scripturarum

Anno mundi 4030. A Christo nato 68.

a *Iosephus Hebraica & Græcanica literaturæ peritus.*

b *Hoc volumen scriptũ est anno mũdi 4057. à Christo nato 95.*

An. mundi 4030. A Christo nato 60

me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quas habent de Deo eiúsque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum libri Vigesimi FINIS.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOlumine memorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

Numerus folium, a, b, paginam indicant.

Aaronis sacerdotiũ 74.a
Aaronis filij 74.b
Aaronis virga germinat 90.b
Aaron eiúsq; progenies 567.b
Aaronis mors 92.a
Abel à Cain interfectus 8.a
Abilam Iudeæ Israelitarum 132.b
Abimelech amore Sarę captus 20.b
Abimelechum 79. fratres interficit 129.b expellitur à Sycemitis 130.a. In illos mouet 130.b
Abizail uxorem duxit David 166.b
Abiathar sacerdotali honore privatur 269.a
Abijas contra Ieroboamum exercitum duxit 231.b victoria potitur 232.b Illius mors & successor 233.a
Abnerum David defleit 177.a
Abnerus Iebosthum populi regem constituit 174.a Contra Iudæ tribum copias duxit ibid.b Infugam conuertitur 174.b
Abnerus ad Davidem legatos mittit ut fœdus cum illo faciant 175.a
Abrahami genealogia 15.b
Abrahami domicilium 17.a
Abrahamum Ægyptios religionem & artes docuit, 17.b
Abrahami obedientia 22.a
Abrahamus sapientia 15.b Primum cognominatur verbi Dei minister ibid.

Abrahami obitus 25.a
Abrahamum vincit 4. reges Sodomitarum 18.a & Lothum captiuum reducit 18.b
Abrahamus egregius astronomus 17.b
Abesalomum patrem ac fratres ad solemne conuiuium inuitat & Ammonem vino sepultum trucidari curat 189.a
Absalomi exercitus strages 194.b
Abesalomus reuocatur ad urbem & reconciliatur patri 189.b.& seqq. illiusq. regnum affectus 190.b Rex ab vniuersis salutatur ibid.b
Absalomus Iordanem transit. 193.b praelium inter Absalomum & Ioabum 194.a
Absalomi mors 194.b
Achabi victoria in Adadum 240.b
Achabi liberi 70. crucidati 255.a
Achabi mors & finis iuxta Eliae predictionem 244.a
Achab furti rem punitur 115.a
Achabus Rex Israelis 235.a
Achabus Eliam quaerit 236.b Prophetas illius accusat impietatis 237.a
Achabus & Iosaphatus in Syria mouent 263.b
Achazia successor Iehoni impietas 264.b. mors 266.a
Achus secum Danidem contra Hebraeos ducit 170.b
Adabi bellum contra Achabum 235.a
Adadus Rex vincitur à Davide 182.b
Adami poena 7.b
Adami & Euae lapsus ibid.
Adhortatio de libertate iuuenda 540.a
Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege contra Izaram fadus facium 557.b
Adonias affectat regnum 203.b
Adonias interficitur 209.a
Adonibezek capitur 121.a
Adar mensis 346.a
Adulterij leges & zelotypia 80.a
Aegyptiorum libido 17.a
in Aegypto annona caritas 39.a & 46.a
Aegyptiorum erga Hebraeos inuidia 47.a
Aegyptiorum rex in Aethiopes 50.a
Aegyptiorum plaga decem 15.a
Aegyptij in mari rubro inuoluuntur 58.b
Aegyptiorum reges cur Pharaones dicti 221.b.& 222.a
Aemilius Regulus 530.b
de Altari extruendo mandatum 202.a
Aeneas Arabum rex 468.a

Æthiopia Regina Salomonis sapientiam stupet 222 b illi munera donat 223 a Illius liberalitatem Salomon remuneratur ibid.
Agar contemnit Saram 19.a
Aggæus & Zacharias prophetæ 268.b
Agrippa res gestæ 512 a
Agrippa in Iudæam redimus 547.b
Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit ibid.b
Agrippa Iudæis edium tributum remisit 548.a
Agrippa Berytum civitatem eximiis ornamentis honorat 350.b
Agrippa quandiu vixerit & regnaverit 551.b
Agrippa bubonem videt, & quinto die moritur vt Germanus prædixerat 551.a
Agrippa in theatro Deus consalutatur ibid.a
Agrippina Messalina & Poppæa Claudij uxores 562.b
Agrippa ditio ampliata 563.a
Abias Roboamo succedit 230.b
Abimelechum Thebas capit 131.a
Abimelechi cum tota familia cædes 162.b
Albinus Iudææ procurator 565.b
Alcimi Pontificis gesta 344.a
Alexandri Macedonum Regis in Iudæos beneficia 313.a
Alexandri magni victoria in Darium 314.a. Mors 317.a
Alexander Rex Syriæ Cleopatram ducit 354.b
Alexandri Iudæorũ Regis res gestæ 372.a. clades 373.b
Alexander ad 800. crucibus suffigi iubet 377.b
Alexandri morbus ibid. mors 378.a
Alexandra in regnum succedit Alexandro 378. Eius mors 380.a
Alexander à Gabinio victus 389.b
Alexander Lysimachus Alabarcha 546.b
Ambitiosorum audacia 176.b
Amalecitæ arma movent in Israelitas 63.a
Amalecitas Israelita fugant 63.b illorum spolia 64.b
Amalecitæ victi à Saule 151.b
Amalecitarum gens expugnata 171.a
Ammonitæ in Davidem copias parant 184.b
Ammon sororem per vim opprimit 188.b
Amos Rex Iudæ, Manassæ successor impius 273.a
Amarinus Rex Israelis 253.a
Amasias Rex Hierosolymitæ.

mus ſuffultus Ioaſo 269.a
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer, aliiq; nonnulli Romã mittuntur 561.b
Ananias, Anani filius Pontifex 665.b
Annibas ſupplicio afficitur, Amaramus, & Eleazarus in exilium mittuntur 553.a
Antiochus à Mithridate fugatus 528.b
Amoena caritas principatu Claudij 84.b
Annus Iobelus 82.a
Annius Minucianus 531.a
Anteius 537.a
de Antiocho Epiphane hiſtoria 333.b urbem ſpoliat 334.a
Antiochus magnus Iudaos vexat 326.a Illum in honorem templi edictum 327.a
Antiochi Epiphanis interitus 341.b
Antiochus Eupator fœdus init cum Iudæis 344.a
Antiochi Dionyſi in Iudeam expeditio 377.a. mors 378.b
Antiochus Rex Comagenæ 546.b
Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita 557.a
Antipatri genus 582.a
Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia 392.a
Antipater veneno ſublatus 399.b
Antipatri Herodis filij malitia 477.a & ſeqq.
Antipatri exitium 487.b
Aquila aurea ſuper maiorem templi portam 485.b
Ara fumigatoria 71.a
Arabes Iudæorum legatos necant 424.a
Arabes ab Herode domiti 426.a
Arca Noe 70.a
de Arca fœdere Dei 70.b
Arca fœderis in aciẽ prolata 138.b In hoſtium poteſtatẽ devenit 139.a Azotei propter illã erepta cruciantur 140.a Bethſamæ pervenit 141.a
Arca in urbem reducta in tabernaculum reponitur 181.a
Arca Dei in templum transportatur 217.a
Archelaus Cappadocum Rex 463.b.
Archelaus Viennam relegatus 500.a
Architophel ad Abſalomum deficit 191.a
Architophelis conſilia 192.a
Architophel ſuo conſilio explo ſo, laqueo ſibi vitã finit 193.b
Argenti copia Salomonis tempore 224.b
Ariſtobulus Hyrcani filius diadema ſibi imponit 370.b
Ariſtobuli fratricida pœna 371.b
Ariſtobuli cum Hyrcano fœdus 382.a

Aristobulus ab Herode interfectus 469.a
Aristocratia 103.a
Arma cur in theatro imperatorū inscriptum nomen 338.a
Asanus rex Iuda Abia succedit 233.a Illius pietas. ib.a vincit Æthiopes ibid. Illius mors 235.a
Aspreneas 535.a
Aspreneas frustatim laceratur 537.a
Assuerus Vasthi uxorem repudiat 305.a
Assyriorum Imperium desinit esse 272.a
Athniel filius, seu Genitus regnat in Iudea 125.b
Auerlij Diuini tempus 58.a
Azothi propter Aream europeam grauiter cruciantur 140.a
Azymorum festum 57.a

B.

Baalitarū mactatio 256.a
Bacchides Demetrij Dux 344.b pugnat cum Iuda 347.a
Balaci ad Balaamum legationes 94.a
Balaamus obiurgatur ab Angelo 94.b
Balaami de Israelitico populo vaticinium ibid.
Balthasar Babylonia Rex 287.b
Baracus & Debora in hostes mouent 127.a
Baracus contra hostes Iudaeorum Imperator designatus 127.a
Batibius 535.a
Basamis regis Israelitarum impetus 234.a Mors ibid.b
Bazoses multis iniurijs Iudaeos afficit 312.b
Belli leges & consuetudines 81.b
Belli leges 108.a
Bell. Iudaici initium 569.b
Bellum inter Asaelem & Ioam 258.a
Beniamin vltimus à Iosephe capitur 42.a. Iuda ad Iosephum pro Beniamine oratio 42.b
Beniamitarum magna clades 124.a
Berilij ab Agrippa multis donis afficiuntur 566.b
Bethel occupata ab Ephraimitis 121.b
Bethsabe se grauidam esse Regi nunciat 186.b
Bozus ex Ruth gennit Obedem 117.a
Bibliorum translatio in gracā linguam 321.a
Boozus amicus Naomi 136.b

C.

Cæsarū Germani fatellites 536.b

Cæsarū in Ægyptum expeditio 391.b
Cæsarea condita ab Herode 438.b
Cæsarū litera de Iudæorum amicitia 393.a
Cain & Abel 8.a
Cain & Abel sacrificiū ibid.
Cain regione exiorum 8.b
Caini filij ibid.
Cain scelerarorum parens 9.a
Caius Iouem Olympium Memmium Regulum Romam transferre iubet 530.a
Caius templorum Græcorum nullum inspoliatum relinquit ibid.
Caius Iouis fratrem se appellat ibid.
Caius Ioui se comparat ibid.
Caius trucidatur 536
Caius vir maleficus 540.b libidinosus ibid.
Caius receptacula nauibus extruxit 542.a. orator facundus ibid.
Caius in Syriam mittit 520. b. & seqq.
Chami filij eorúmque progenies 14.b
Chananæorum magnum exercitum in Hebræos 116.b
Chananæorum reges cæsi ibid.
Chananæorum regio tota deuastatur à Iesua 117.a
Chananæorum decem millia occidentur 119.b
Chananæorum seruitus temporalis 222.a
Chananæorum progenies 14.b 15.a
Cambyses Iudæos ab ædificando templo prohibet 293 b
Cherubin 70.b
Charea cum alijs quibusdam Caium tollere statuit 533 b
Charea Minuciani & Clemētis de Cæsaris nece colloquiū 538 b
Calumniarum effectus 460.b
Candelabrum aureum 71.a
Cassium Longinum Syriæ præses 553 a
Cassius in Syriam venit & insuper octingenta talenta à Iudæis exigit 399.a
Castrorum dispositio 82. b
Cassius Charea 530.b
Captiuitas Babylonica prædicta 272.a
Captiuitas Babylonica 281.a. eiusdem finis 291.b
Claudius à militibus in principem eligitur 539.a
Claudius Principatum vltro oblatum deponere recusat 544.a
Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum 546. b eiusdem pro Iudæis per Romanum orbem edictum 547.a
Claudius Felix Iudææ Procurator 561.b
Cleopatra 354.b

Cleopatra fratrem & sororem interficit 421.b
Clunium 535.a
Circuncisio instituta 19.b
Circenses ludi 531.a
Ciuilis belli initium inter Hebraeos 175.a
Columna duæ à Sethe. & suis excitatæ. 9.b
Concupiscentiæ sepulchra 82.b
Cæres factio & seditio 85.b. illam cum suis igni consumit 90.a
Cornelius Sabinus 531.b
Costobari Idumæa principatum inuadit. 433.a
Contemtus Dei in quibus consistat 152.b
Coturnices Deus immittit in castra Israelitarum 62.a
Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter sacrilegium 390.a
Creatio mundi sex diebus 6.a
Cyrenensium legatio ad Cæsarem 456.b
Cyrus Persarum Rex Iudæis reditum in patriam, vrbis & templi ædificationem permittit 292.a, & 299.a

D

DAna vrbs extructa 125.a
Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio 284.a
Daniel somnium regi interpretatur 284.b. & 285.a, b. ad summos honores cum socijs euectus 285.b
Daniel in Leonis foueâ conditur nec deuoratur 289.b
Danielis visiones & prædictiones 290.a
Darius Hystaspis vasa Hierosolyma se redditurum vouet 294.a
Darius voti admonitus templi restaurationē mādat 296.a
Dathan & Abyram cōtumaces 88.b. absorbet terra 89.b
Dauid vngitur in Regem 154.a. ilium Saul in satellitium assumit ibid.b
Dauid sumptis lapidibus in Goliath properat 155.b. illum alloquitur 156.a. illum obtruncat ibid.
Dauid à Saulo variè affligitur 156.a
Dauidē Saul odio habet ibid.
Dauidem Saul è medio tollere conatur 157.b
Dauid filiam Regis in vxorem ducit ibid.
Dauid Palæstinos vincit magna edita strage 158.a
Dauid à Misbol seruatus 159.a
Dauid Nabam peruenit, in Gutaim se confert 161.a Anchum timens furorem ac rabiem simulat ibid.

Ann. mundi 4028. A Christo nato 66.

improbam, per quam vt Poppææ Augustæ: amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeò verò potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocēs: Florus [a] contra quasi ad ostētandam missus malitiam: publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunq. parua æquè captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps, multi enim illum quæstū exercebant securi de incolumitate, quā ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeóq. nullus erat iniuriarū vel modus vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacē latronum insolētiam cogerentur laribus relictis & patriis ceremoniis ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros se viuere posse cōmodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum [b] contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo [c] verò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque [d] hîc dicendi finem faciā de antiquitātibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum, quæque per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cæteráque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepi-

a *Gessius Florus peior Albino.*

b *Florus belli Iudaici causa.*

c *Initium belli Iudaici.*

d *Antiq. Iudaicarum epilogus.*

accepimus, quóue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per Annorũ duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti auctoritatem sacrorum voluminũ, ita vt à principio fuimus pollicíti, ausímque addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentũ tãta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribuliũ meorum confessione disciplinas patrias egregiè calleo, Græcanicæ [a] quoque literaturæ nõ sine profectu dedi operam, quamuis exquisitã pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines nõ suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tanta assecuti sint peritiã, vt eas etiam interpretari valeant, qua in re cũ multi collocarint operam, vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestisque per totam vitam rebus pauca exponere dum adhuc supersunt qui vel accersiri possunt vel coarguere: atque [b] ita conludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Pronuntiatum etiam scripturarum

Anno mundi 4030. A Christo nato 68.

a *Iosephus Hebraica & Græcanica literaturæ peritus.*

b *Hoc volumen scriptũ est anno mũdi 4057. à Christo nato 95.*

An. mundi 4030. A Christo nato 60

me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quas habent de Deo eiúsque essentia; & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum libri Vigesimi FINIS.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOlumine memorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

Numerus folium, a, b, paginam indicant.

Aaronis sacerdotium 74.a
Aaronis filij 74.b
Aaronis virga germinat 90.b
Aaron eiúsq; progenies 567.b
Aaronis mors 92.a
Abel à Cain interfectus 8.a
Abdon Iudex Israeliticarum 132.b
Abimelech amore Sarę captus 20.b
Abimelechus 79. fratres interficit 129.b expellitur à Sicymitis 130.a. In illos mouet 130.b
Abizail uxorem duxit David 166.b
Abiathar sacerdotali honore priuatur 269.a
Abias contra Ieroboamum exercitum duxit 231.b uictor via potitur 232.b Illius mors & successor 233.a
Abnerum David defleat 177.a
Abnerus Iebosthum populi regem constituit 74.a Contra Iudæ tribum copias duxit ibid.b Infugam conuertitur 174.b
Abnerus ad Davidem legatos mittit ut fœdus cum illo faciant 175.a
Abrahami genealogia 15.b
Abrahami domicilium 17.a
Abrahamus Ægyptios religionem & artes docuit 17.b
Abrahami obedientia 22.a
Abrahami sapientia 15.b Primus cognominatur verbi Dei minister ibid.

Abrahami obitus 25.a
Abrahamus vincit 5. reges Sodomitarum 18.a Lothum captiuum reducit 18.b
Abrahamus egregius astronomus 17.b
Abesalomus patrem ac fratres ad solemne conuiuium inuitat & Ammonem vino sepultum trucidari curat 189.a
Absalomi exercitus strages 194.b
Abesalomus reuocatur ad urbem & reconciliatur patri 189.b.& seqq. illiusq. regnum affectat 190.b Rex ab vniuersis salutatur ibid.b
Absalomus Iordanem trajicit. 193.b praelium inter Absalomum & Ioabum 194.a
Absalomi mors 194.b
Achabi victoria in Adadum 240.b
Achabi filij 70. crucidati 255.a
Achabi mors & sua iuxta Eliae predictionem 244.a
Achab furti rem punitur 115.a
Achabus Rex Israelis 235.a
Achabus Eliam quarit 236.b Prophetas illius accusat impietatis 237.a
Achabus & Iosaphatus in Syros mouent 293.b
Achazia successor Iosephi impietas 264.b. mors 266.b
Achus secum Dauidem contra Hebraeos ducit 170.b
Adabi bellum contra Achabum 239.a
Adadus Rex vincitur à Dauide 182.b
Adami pena 7.b
Adami & Euae lapsus ibid.
Adhortatio de libertate tuenda 540.a
Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege coitra Izatem fedus faciũt 557.b
Adonias affectat regnũ 203.b
Adonias interficitur 209.a
Adonibezek capitur 121.a
Ador mensis 346.a
Adulterij leges & zelotypia 80.a
Aegyptiorum libido 17.a
in Aegypto annona carissima 39.a & 46.a
Aegyptiorum erga Hebraeos inuidia 47.a
Aegyptiorum rex in Aethiopes 50.a
Aegyptiorum plagae decem 15.a
Aegyptij in mari rubro inuoluuntur 58.b
Aegyptiorum reges cur Pharaones dicti 221.b.& 222.a
Aemilius Regulus 330.b
de Altari extruendo mandatum 202.a
Aeneas Arabum rex 468.a
Aethio-

Æthiopia Regina Salomonis sapientiam stupet 222.b illi munera donat 223.a Illius liberalitatem Salomon remuneratur ibid.
Agar contemnit Saram 19.a
Aggæus & Zacharias prophetæ 268.b
Agrippæ res gestæ 512.a
Agrippa in Iudæam reditus 547.b
Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit ibid.b
Agrippa Iudæis edium tributum remisit 548.a
Agrippa Berytum ciuitatem eximiis ornamentis honorat 350.b
Agrippa quandiu vixerit & regnauerit 551.b
Agrippa bubonem videt, & quinto die moritur vt Germanus prædixerat 551.a
Agrippa in theatro Deus consalutatur ibid.a
Agrippina Messalina & Paulina Claudij vxores 562.b
Agrippæ ditio ampliata 563.a
Abias Roboamo succedit 230.b
Abimelechum Thebas capit 131.a
Abimelechi cum tota familia cædes 162.b
Albinus Iudææ procurator 565.b
Alcimi Pontificis gesta 344.a
Alexandri Macedonum Regis in Iudæos beneficia 313.a
Alexandri magni victoria in Darium 314.a. Mors 317.a
Alexander Rex Syriæ Cleopatram duxit 354.b
Alexandri Iudæorum Regis res gestæ 372.a. cædes 373.b
Alexander ad 800. crucibus suffigi iubet 377.b
Alexandri morbus ibid. mors 378.a
Alexandra in regnum succedit Alexandro 378. Eius mors 380.a
Alexander à Gabinio victus 389.b
Alexander Lysimachus Alabarcha 546.b
Ambitiosorum audacia 176.b
Amalecitæ arma mouent in Israelitas 63.a
Amalecitarum Israelita fugans 63.b illorum spolia 64.b
Amalecitæ victi à Saule 151.b
Amalecitarum gens expugnata 171.a
Ammonitæ in Dauidem copias parant 184.b
Ammon sororem per vim opprimit 188.b
Amos Rex Iudæ, Manassæ successor impius 273.a
Amarinus Rex Israelis 253.a
Amasias Rex Hierosolymitæ.

vus ſuffultus Ioaſo 269.a
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer, alijq; nonnulli Romã mittuntur 561.b
Ananias Anani filius Pon. fex 665.b
Annibas ſupplicio afficitur, Amaramus, & Eleazarus in exilium mittuntur 553.a
Antiochus à Mithridate fugatus 528.b
Antonia caritas principatu Claudij 84.b
Annus Iobelus 81.a
Annius Minucianus 531.a
Anteius 537.a
de Antiocho Epiphane hiſtoria 333.b urbem ſpoliat 334.a
Antiochus magnus Iudaos vexat 326.a Illum in honorem templi edictum 327.a
Antiochi Epiphanis interitus 341.b
Antiochus Eupator fœdus init cum Iudæis 344.a
Antiochi Dionyſi in Iudeam expeditio 377.a. mors 378.b
Antiochus Rex Comagenæ 546.b
Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita 557.a
Antipatri genus 581.a
Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia 392.a
Antipater veneno ſublatus 399.b
Antipatri Herodis filij malitia 477.a & ſeqq.
Antipatri exitium 487.b
Aquila aurea ſuper maiorem templi portam 485.b
Ara fumigatoria 71.a
Arabes Iudæorum legatos necant 424.a
Arabes ab Herode domiti 426.a
Arca Noe 10.a
de Arca fœdere Deo 70.b
Arca fœderis in aedẽ prolata 138.b In hoſtium poteſtatẽ devenit 139.a Azoti propter illã erectã cruciantur 140.a Bethſamæ perunit 141.a
Arca in urbem reducta in tabernaculum reponitur 181.a
Arca Dei in templum transportatur 217.a
Archelaus Cappadocum Rex 463.b.
Archelaus Viennam relegatus 500.a
Architophel ad Abeſalomum deſicit 191.a
Architophelis conſilia 192.a
Architophel ſuo conſilio explioſo, laqueo ſibi vitã finit 193.b
Argenti copia Salomonis tempore 224.b
Ariſtobulus Hyrcani filius diadema ſibi imponit 370.b
Ariſtobuli fratricida pœna 371.b
Ariſtobuli cum Hyrcano fœdus 382.a

Aristobulus ab Herode interfectus 469.a
Aristocratia 103.a
Aruncus in theatro imperatorū imperium nuncians 538.a
Asanus rex Iuda Abia succedit 233.a Illius pietas. ib.a vincit Æthiopes ibid. Illius mors 235.a
Asprenas 535.a
Asprenas frustatim laceratur 537.a
Assuerus Vasthi uxorem repudiat 305.a
Assyriorum Imperium diu luxum 272.a
Athniel filius, seu Genizus regnat in Iudæa 125.b
Auxilij Diuini tempus 58.a
Azoth propter Aream crepeam grauiter cruciatur 140.a
Azymorum festum 57.a

B.

Baalitarū mactatio 256.a
Bacchides Demetrij Dux 344.b pugnat cum Iuda 347.a
Balaci ad Balaamum legationes 94.a
Balaamus obiurgatur ab Angelo 94.b
Balaami de Israelitico populo vaticinium ibid.
Balthasar Babyloniæ Rex 287.b
Baracus & Debora in hostes mouent 127.a
Baracus contra hostes Iudæorum Imperator designatus 127.a
Batibius 535.a
Basamis regis Israelitarum impetus 234.a Mors ibid.b
Bazoses multis iniurijs Iudæos afficit 312.b
Belli leges & consuetudines 81.b
Belli leges 108.a
Bell. Iudaici initium 569.b
Bellum inter Asaiam & Iesum 258.a
Beniamin ut vnus à Iosephe capitur 42.a. Iuda ad Iosephum pro Beniamine oratio 42.b
Beniamitarum magna clades 124.a
Berytij ab Agrippa multis donis afficiuntur 566.b
Bethel occupata ab Ephraimitis 121.b
Bethsabe se grauidam esse Regi nunciat 186.b
Boaz ex Ruth genuit Obedem 137.a
Bibliorum translatio in græcā linguam 321.a
Boazus amicus Naomi 136.b

C.

Cæsaris Germani satellites 536.b

Cæsaris in Ægyptum expeditio 391.b
Cæsarea condita ab Herode 438.b
Cæsaris litera de Iudæorum amicitia 393.a
Cain & Abel 8.a
Cain & Abel sacrificiũ ibid.
Cain regione exiorum 8.b
Caini filij ibid.
Cain sceleratorum parens 9.a
Caius Iouem Olympium Memmium Regulum Romam transferre iubet 530.a
Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum relinquit ibid.
Caius Iouis fratrem se appellat ibid.
Caius Ioui se comparat ibid.
Caius trucidatur 336
Caius vir maleficus 540.b
libidinosus ibid.
Caius receptacula nauibus extruxit 542.a. *orator facundus* ibid.
Caius in Syriam mittit 520. b. & *seqq.*
Chami filij eorúmque progenies 14.b
Chananæorum magnum exercitum in Hebræos 116.b
Chananæorum reges cæsi ibid.
Chananæorum regio tota deuastatur à Iosua 117.a
Chananæorum decem millia trucidantur 118.a
Chananæorum seruitus temporalis 222.a
Chananæorum progenies 14.b 15.a
Cambyses Iudæos ab ædificando templo prohibet 293 b
Cherubin 70.b
Charea cum alijs quibusdam Caium tollere statuit 513 b
Charea Minuciani & Clemẽtis de Cæsaris nece colloquiũ 538 b
Calumniarum effectus 460.b
Candelabrum aureum 71.a
Cassium Longinum Syriæ præses 553 a
Cassius in Syriam venit & insuper octingenta talenta à Iudæis exigit 399.a
Castrorum dispositio 82. b
Cassius Charea 530.b
Captiuitas Babylonica prædicta 272.a
Captiuitas Babylonica 281.a. *eiusdem finis* 291.b
Claudius à militibus in principem eligitur 539.a
Claudius Principatum vltro oblatum deponere recusat 544.a
Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum 546. b *eiusdem pro Iudæis per Romanum orbem edictum* 547.a
Claudius Felix Iudææ Procurator 562.b
Cleopatra 354.b

Cleopatra fratrem & sororem interficit 421.b
Elumitæ 535.a
Circumcisio instituta 19.b
Circenses ludi 531.a
Ciuilis belli initium inter Hebræos 175.a
Columna duæ à Sethe. & suis excitatæ. 9.b
Concupiscentiæ sepulchra 82.b
Cōres factio & seditio 85.b. illum cum suis igne consumit 90.a
Cornelius Sabinus 531.b
Cosobarū Idumæa principatum inuadit. 433.a
Contemtus Dei in quibus cōsistat 152.b
Coturnices Deus immittit in castra Israelitarum 62.a
Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter sacrilegium 390.a
Creatio mundi sex diebus 6.a
Cyrenensium legatio ad Cæsarem 456.b
Cyrus Persarum Rex Iudæis redeundi in patriam, vrbis & templi ædificationem permittit 292.a, & 299.a

D

DAna vrbs extructa 125.a
Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio 284.a
Daniel somnium regi interpretatur 284.b. & 285.a, b. ad summos honores cum socijs evectus 285.b
Daniel in Leonū foueā conijcitur nec deuoratur 289.b
Danielis visiones & prædictiones 290.a
Darius Hystaspis vasa Hierosolyma se redditurum vouet 294.a
Darius vati admonitus templi restaurationē mādat 296.a
Dathan & Abyram cōtumaces 88.b. absorbet terra 89.b
Dauid vngitur in Regem 154.a. illum Saul in satellitium assumit ibid.b
Dauid sumptis lapidibus in Goliath properat 155.b. illum alloquitur 156.a. illum obtruncat ibid.
Dauid à Saulo varie affligitur 156.a
Dauidē Saul odio habet ibid.
Dauidem Saul è medio tollere conatur 157.b
Dauid filiam Regis in vxorem ducit ibid.
Dauid Palæstinos vincit magna edita strage 158.a
Dauid à Michol seruatus 159.a
Dauid Nabam peruenit, in Guttaim se confert 161.a Anchum simulat furorem ac rabiem simulat ibid.

Dauid lacrimam regij pallij præcidit 164.b
Dauid Abigeam ducit 166.b
Dauid castra Saulis penetrat & speculum regis aufert 167.b
Dauid Saulis innocentiam suã declarat 167.b
Dauid in Hebrone Rex declaratur 174.a
Dauidis filij 175.a
Dauid occupat partem superiorem Hierosolymæ 179.a *Iebusæos ex arce eiicit ibid. illámque Hebræis habitandam tradit ibid.*
Dauidis mandatum de transportanda Arca 180.a
Dauid Syriam subigit 181.a
Dauid finitimas gentes subigit ibid.
Dauid Legatos mittit ad Ammonitarum Regem 184.a. *qui illos indignissimè tractat ibid.*
Dauid Ioabum mittit contra Ammonitas ibid.b
Dauidis adulterium 185.a
Dauid Ioabo vt in Viriã animaduertat scribit 186.b
Dauid Bethsabe coniugem sibi asciscit ex qua puer nascitur 186.b
Dauid peccata sua confitetur 187.a
Dauid Hierosolymis excedit, & ab sito regno pellitur 191.a
Dauid de Absalomi contentione certior Iordane transit 193.b
Dauid restituitur in regnum 195.a & 196.a
Dauidis concubinæ à filio stupratæ aliò traducuntur 193.a
Dauidis hæres 199.b
Dauid in vitæ discrimen vocatus ab Abisæo liberatur ibid.
Dauid populum numerari iubet 200.a
Dauid poeta 200.a *Illius instrumenta musica ibid.*
Dauid Salomonem hortatur 203.a
Dauid Leuitas numerat eorúmque officia distribuit 205.a
Dauidis ad Salomonem postrema colloquia 207.a. *Dauidis mors & sepultura ibid.*
Dauidici generis Reges quot fuerint & quandiu regnauerint 280.b
Decalogus 67.a
Decima 101.b.104.a
Defectus Lunæ Christi tempore 486.b
Deborá prophetissa 127.a
Demetrius in Alexandrum mouet. 351.a. *vincitur ab Alexandro* 351.b
Diluuium 9.b
Dissidium inter Senatum & plebem 643.b

Abner Saulo significat se vidisse Davidem in Naba 162.a
Abolabella Ephesiorum civitati scribit 398.a
Adrita in Iudaeorum synagoga Caesaris statuam ponit, quod Agrippam & Petronium vehementer ad seditionem commoneat 548.a
Aertum eum quatuor sociis supplicio afficitur 561.a
Agrippa 562.a

E

Aglon Rex Moabitarum Israelitas subiugat 116. a trucidatur ab Ehud ibid.
Aleazari mors 120.b
Aliam eorum cibat 235.b. vidua Sareptana excipit 236.a accusat regem Achabum 237.a
Alia miracula & eaeva gesta 237.& seqq.
Alia Pontificis filij nefarij 137.b
Alia raptus 249.a
Aliaeus 247.a. pluviam ventorum & tempestatem praedicit 247.b
Aliaei vocatio 238.b
Aliaei gesta & miracula 249. a.& seqq. Mors 260.a
Ali Pontificis genealogia 338.a
Aliones Cithaeiticus Pontifex 551.a
Anochi finis in sacris literis non scriptus 10.b
Aphod 72.b
Aphraemi tribus monet in Iaphthes 132. b ex illa tribu quadraginta duo millia eduntur ibid.
Apologeticum Antiquitatum Iudaicarum 569.b
Aesau uxores 26.a. venatum mittitur 26.a
Aesau primogenitus ius ob lenticulam cedit 32.b
Aesau seu Edom filij ibid.
Aesdras Iudaeos convocat 302.a populum Hierosolym. regit ibid.
Aessenorum vita & mores 503.a
Aester puella fit Regina vice Assueri 306.a
Aua mater omnium viventium 7.a
Auapena 7.b
Auicelis calumnia contra filios Herodis 466.b
Exploratores terra Chanaam mittit Moses 83.a
Ezechia Regis Iuda, post Achazam pietas 266. a. Illius victima 267. a. Vincit Palaestinos ibi.
Ezechia morbus 271. b. mors 272.a

F

FOedus Dei cum Noe 12.a
Fames quæ in Iudæam incubuit 47.a
Felix Ionatha insidiator 563.b
Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio afficit ibid.
Felix Drusillam à priore marito abduxit 562.a
Festa Iudæorum 78.a
Festum Azimorum ibid.b
Florus Albini successor tantis Iudæos affecit iniuriis, vt coacti sint arma sumere 569.a
Finale confœderatorũ de Caio tollendo decretum 534.a
de Furto 106.b

G

GAbaonitarum legatio ad Iesum 115.b
Gabaenorum facinus detestandum 122.b
Galgal 114.d
Galata olim Gomarenses à Gomar 13.b
Galli & Germani sub Herode stipendia fecerunt 489.a
Galilæi sese vindicantes Samaritanorum vicos incẽdiũ & rapinũ vastant 560.b
Gaza oppugnata 374.b
Gedeonis historia 128.a
Gedeon ad liberandos Iudæos à Deo missus 128.a
Gedeon cum 300. Viris pugnam adornat 128.b Madianitas vincit & illorum reges duos occidit ibid.
Gedeon regnat per 40. annos 129.b
Gemma in Pontificali ornatu 76.a
Germani milites in theatrum veniunt 537.b
Germanorum rabies per Caij caedem excitata sedatur 538.b
Cedes Agrippa vsque ad ipsius obitum 549.a
Gessius Florus Iudææ procurator 569.a peior Albino ibidem b. Belli Iudaici causa. ibid.
Goliath singulare certamen Hebræis denunciat 155.a
Dauid illum alloquitur, certat & vincit 156. a. & seqq.
Godolia clades 282.b
Gomari filiorum progenies 14.a
Gotholia Rex per Ioramum omne semen regium tollit, excepto vno Ioaso 256.b
Gubernationis mutatio in populo Israelitico 147.b

H

HEbræorum origo 15.b
Hebræorum afflictiones in Ægypto per 400. annos 47.a

Hebraeorum masculos necari iubet 47.b
Hebraeorum seruitus 47.b
Hebraeorum, inscio Mose cum Chananaeis pugna & clades 85.b
Hebraeorum pugna & victoria contra Amorrhaeos 93.a
Hebraeorum de Madianitis victoria 98.a
Hebraeorum libertas tempore Salomonis 222.a
Hebraeorum contra Moabitas victoria 248.a
Hebraeorum ingens strages ob pestē à Deo immissā 201.b
Helon iudex Israelitarum 132.b.
Herodes accusatur à Iudaeis 395.b. *fuga sibi consulit* 395.b
Herodes Malichum dolo interficit 400.a. *Antigonum ex Iudaea expellit* 402.a *Tetrarcha cum Phasaele ab Antonio constituitur* 403.a. *Accusatus à Iudaeis ex illis multos trucidat, ibi. cum hostibus pugnat in suburbio* 404.a
Herodes venit Romam 406. *vbi à Senatu Iudaea Rex declaratur* 407.a. *pugnat cum Antigono* 408.a. *Ioppem oppugnat ibid. pugnat cum hostibus in Galilaea, eāque in suas partes traducit* 410.a. *reliquas res gestas vide pag.* 411. *& seq.*
Hierosolyma oppugnat 413.a.
Herodis pugna & victoria 422.b
Herodis concio ad exercitum 424.b
Herodes regnum obtinet à Caesare 429.a
Herodis morbus 432.b
Herodes nouum templum Hierosolymis aedificat 442.a
Herodes Pythium templum aedificat 455.b
Herodes Dauidis sepulchrum subiit 458.a
Herodis expeditio in Arabiam 465.a
Herodis nouem uxores 475.a
Herodis morbus 485.a. & 486.b. *mors* 488.a
Herodis progenies 511.a
Herodes exilio apud Lugdunum Galliae urbem damnatur 520.a
Herodes Agrippa frater, rex in Chalcide 546.b
Hierichō 93.b
Hierichuntis moenia sponte sua collapsa 113.b. *urbs capitur & incenditur ibid.*
Hierosolymitarum rex in Gabaonitas mouet 116.a
Hierosolymitanos fundit fugatque Iesus 116.a

Hierosolyma pars capta 121.a
Hierosolyma partem inferiorem Dauid occupat 179.a
Hierosolyma à Susaco spoliata 183.a
Hierosolyma obsessa à Susaco 230.a *depraedatur & templum* ibid.
Hierosolyma diruta & templum spoliatum 261.b
Hierosolyma obsessa à Babylonsorum rege 278.b *fame & pestilentia intus oppressa* ibid. *tandem post 18. menses capitur à Nabuchodonozore* 279.b *& Iudaei in captiuitatē Babylon traducūtur* ibid. *vrbs, templū, Regia Salā. incēsa & diruta* 280.b
Hierosolymorum mania absoluta 304.a
Hierosolymis dolo captis à Ptolemaeo Lagi, Iudaei in Aegyptum adducuntur 317.b
Hierosolyma & templum spoliata ab Antiocho Epiphane 334.a
Hierosolymitanum templum lustratur 339.a
Hierosolymitana arx munita 349.b
Hierosolymitana arx expugnata à Simone 364.a
Hierosolyma & templum à Pompeio expugnata 386.a
Hierosolyma Rom. pop. stipendiaria 387.b
Hierosolyma oppugnata ab Herode 413.& 414.a
Hierosolymis Regia aedificata 437.b
Hierosolymorum muri ab Agrippa permuniti 549.b
Historia libri Exodi 47.a
Historia de Balaam Vate 93.b
Historia Deuteronomij 99.b
Historia Iosephi versata 213.a
Historia de vxore Lenita 122.a.& 123.a
Historiarum Bibliarum finis 365.b
Holocaustoma 77.a
de Homicidio commisso 102.b
Homicida lex 107.a
Honores mutant mores 162.b
Humana vita terminus annis 120.pag.16.a
Hyrcani ortus & indoles 329. & *seqq. Mors violenta* 335.a
Hyrcanus principatum petitur 365.b *fundus fucrat trans Antiochū* 366.a.b. *Samariam obsidet* 368.b. *capit illam.* 369 a. *moritur* 370.b.
Hyrcanus Pontifex 378.b. & 427.& 428.a.

I

IAbin rex Chananaeorum Israelitas subigit 126.b
Iacob maiorē fratri suo hortatus fratris benedictionem auertit 26.a
Iacob metu fratris ad Mesopotamiam profugit 26.b *vide Scalam*

ſtulam ibid. votum Deo facit ibid. pervenit Carras ad cognationem matris ibid. colloquitur cũ Rachel 26. b cum Labano 28. a. mercedis loco petit Rachelis conjugium, ibid. Illi adducitur in thalamum Lea Rachelis loco 28. b

Iacobi filiorum nomina ibid.

Iacobus ad Eſau fratrem ſuum nũncios & munera mittit 30. b

Iacob luctatur cum ſpectro & vocatur Iſrael ibid.

Iacob Eſau fratrẽ accedit 31. a

Iacob pervenit ad Scenas ib.

Iacob Bethel proficiſcitur 31. b

Iacobus in Ægyptũ filios ſuos frumentatum mittit 39. b

Iacob filios ſuos cum muneribus iterum mittit in Ægyptum 41. a

Iacobus dum Ioſephi ſtatum ex filijs cognoſcit, maximo gaudio perfunditur 44. b

Iacobus cum tota progenie ad filium in Ægyptum migrat 45. a. Deum illi apparet ibid.

Iacobi progenies 45. b

Iacobus alloquitur regem 46. a

Iacobi mors & ſepultura ibid.

Iacobũ & Simon, Iudæ Galilæi filij cruce ſupplicio afficiuntur 559. b

Iaddus Pontifex Hieroſolymis 313. a

Iair regnat 131. b

Iale Siſaram clavo interficit 127. b

Iapheti progenies 13. b

Iaphthes dux Iſraelitarum 131. b Illius votum 132. a Ammanitas fundit fugatque 132. a filiam ſuam mactat ibid.

Iaphthes moritur 132. b

Iuuenci filiorum progenies 14. a

Idumæi ab Hyrcano ſubiugati ritus Iudaicos admittunt 367. b

Ieboſthus occiditur 197. b

Iehu Rex Iſraelis 253. b

Ieremias in carcere 278. b

Ieroboamus in Ægyptum profugit 226. a

Ieroboami mors 233. a

Ieroboamus Salomonem infeſtat 225. b

Ieroboam idololatriæ ſuaſor 227. b impietas eius 231. a

Ieroboami mors 262. b

IESVS CHRISTVS à Pilato crucifixus 506. a

Ieſus Hebræorũ imperator exploratores mittit in Hierichuntem 111. b

Ieſus rex Iſraelis 238. a

Immunda res 79. b

Impietatis pœna 264. b

Impoſtores & Magi 564. a

In Caij interfectores animadvertitur 546. a

Incredulitatis pœna 252. a

In Hebræos magna clades ex

dita 123.b & ſeq.
Interpretes 70. Alexandriam veniunt 323.a
Invidia vis & natura 289.a
Ioabus perſequitur Abnerum 175.a
Ioabi victoria 185.a
Ioabus Abſalomum interemit 194.b
Ioabus mittitur contra Sabeli 198.a
Ioabus Amaſam jugulat 198.b
Ioabus interficitur 209.b
Joasimus, ſeu Eliacimus ſucceſſor Joazi in regno Iuda 276.a
Ioachimus, ſeu Iechonias ſucceſſor Ioasimi in regno Iuda 277.a
Ioaſus Zachariã occidit 259.a
Ioaſi ſublatio ibid.
Ioas Iſraelitarum & Samaria Rex 259.b Illius victoria 260.a
Ioaſus in regem creatur poſt Gotholiam 256.b
Ioaſi, vincit Ioadopietas 258.a illo mortuo impietas ib.b
Joazus ſucceſſor Joſiæ in regno Iuda 276.a
Iohannes Baptiſta ab Herode necatus 510.a
Iona hiſtoria 262.a
Ionathas caſtra Paleſtinorum ingreditur 149.b quoſdam gruidas 150.a Regũ edictũ inſcius violat 150.a
Ionathas amat Davidem 137.b Illi animum regis declarat 160.
Ionathas ſuccedit Iudæ in adminiſtratione Reip. Iud. 349.a. Illum aduritur Bacchides ibid.b. & tandem fœdus cum illo inijt 350.b
Ionathas vincit Apollonium cum ſuis Dagonis fanum cõcremat & in eo 8000. hominum 356.a reliqua eius facta 357. & ſeqq. renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs 360.a. reſcit Hieroſolymam & arcem 361.b
Ionathæ mors 362.a.364.a
Ioram ſucceſſor Joſaphati 247. & 248.a
Ioram Eliſæo mortem minatur 250.a
Ioram impietas 242.b. Mors 253.
Ioramicædes 254.a
Joachim quando vixerit 275.b
Joſaphatum vincit Ammonitæ & Moabitæ 233.a
Joſaphatum Rex ſuccedit Aſam 239.a
Joſaphat pietas 242.b. Illius exercitus 242.a
Joſaphat mors 248.a
Joſephi hiſtoria 33.a. Somnium ib. fratres eius in illum conſpirant 33.b In puteum conjiciuntur a

ejicitur, venditur fraude Ruben 34.a
Iosephi fratres eum à feris devoratũ patri persuadẽt 35.a
Iacob eum luget ibidem
Iosephum in Ægypto Potipharis venditur ibid.
Regis uxor Iosephum de concubitu sollicitat 35.b
Iosephi castitas 16.a
Iosephus accusatus in carcerẽ conjicitur 36.b. somnia quadam interpretatur 37.a
Liberatur à vinculis 38.a
somnium regis exponit 38.b
magnis honorib. rex illum ditat 39.a. uxorem ducit ex qua liberos habet duos ib.
Iosephus fratres tentat 39.b
illos in carcerem includit 40.a illos remittit Simeone retento 40.b
Iosephus fratribus incognitus eos salutat. 41. b. illos tentat iterum, illi prehenduntur in itinere, ibid. furti accusantur 42.a
Iosephus à fratribus agnoscitur 44.a. illos dimittit cum muneribus ad patrem ibi.d
Iosephus cũ quinque fratribus regem adijt 46.a
Iosephi mors. 47. a. eius ossa in Chananæam delata. ibid.
Iosaphatus cultum Dei promovet & magistratus constituit & Iudices 245.a
Iosephi cuiusdam beneficia in Iudæos 328.a. & seq.
Iosephus ex Pontificali Asamonæorum genere 458.b
Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex 565.b
Iosephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus 570.a
Iosias, Amos successor, Rex Iudæ 273. a. cultum Dei restaurat ibid.b
Iosua Israelitarum dux designatur 64.a
Iosuam Moses sibi successorem designat 98 b
Iosuam Moses hortatur 110.a
Iosue Iordanem traiecit cum copijs 112.b
Iosua ad metiendam terram quosdam mittit 117.b
Iosua Chananæorum regionem novem tribubus & dimidiæ Manassis divisit ib.
Iosua ad eos qui ex regione ultra Iordanem militabant oratio 118.b
Iosuæ mors 120.b
Hiram legati ad Salomonem 212.b. Hiram illi promittit ligna 213.a
Isaac promissus Abrahamo 19.b
Isaac nascitur 21.a
de Ismaele legitimo Abrahami filio 23.a

Isaac mactandus ibid.b
Isaac Rebeccam uxorem ducit 23.b
Isaaci filij Esau & Iacobus 25.a
Isaac venit Gazara 25. b. *expellitur ab Abimelech.* ibid. *qui renouat amicitiam cum illo* ibid.
Isaaci mors & sepultura 32.a
Isaaci filij habitationem partiuntur ibid.
Ismaelem Deus exaudit 19.a
Ismaelis posteri Arabes. 21.b
Ismael Phabei filium Pontifex 564.b
Ismaelis clades à Ioāne accepta 282.b
Israelita ex Ægypto discedunt 56.b *Illorum numerus* 57.a
Israelitas Ægyptij persequuntur 57.a
Israelita ad mare rubrum ab Ægyptijs cinguntur, illorúmque anxietas 57.b
Israelita incolumes mare transigunt 586
Israelita in deserto aquarum penuria laborant 60.a
Israelita murmur excitant in Mosem in Elym ibid.
Israelita in Raphidim siti laborant 62.b
Israelita ab Amalecitis fusi fugatique 114.a
Israelitarum in Acie 22000. *cadunt* 123. b. *illorum altera magna clades* ibid.
Israelita propter impietatem in seruitutem Assyriorum à Deo traditi 125. b *Libertas illorum* 125.b *iterum subacti* 126.a
Israelita sub Chananæorum imperium redacti 126.b & *in libertatem repositi* ibid.
Israelita victi à Madianitis & Amalecitis 127.b
Israelita ab Ammonitis oppressi 131.b
Israelita à Palestinis superati 133.a
Israelitarum 400. *trucidati à Palestinis* 138.b
Israelitarum penitentia ieiunium & preces 146.b
Israelita regem petunt 143.a
Israelitarum translatio 264.a *alia* 265.b
Iudas fœdus facit cum Iudæis 346.b
Iudas in prælio à Bacchide interficitur 347.b
Iudaici populi strages 205.a
Iudæorum libertas è captiuitate Babylonica 292.a. 296.b *illorum numerus* ibid.b
Iudæorum Respublica forma post captiuitatē Babyl. 300.a
Iudæorum ieiunium ob Assueri edictum 308.a
Iudæi ieiunio affecti à Bagoa 312.b

Iudæ in Ægyptum à Ptolomæo Lagi adducuntur 317.b
Iudæi immunitates à Nicanore accipiunt 325.a
Iudæi vexantur ab Antiocho magno 326.a
Iudæos Samaritæ infestant 327.b
Iudæi sabbatho opprimuntur 336.a
Iudæi offensi à Macedonibus 342.b
Iudæi in Ægyptum fugiunt 383.a
Iudæorum 22000. cæduntur 387.a
Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt 529.a
Iudæorum seditio contra Sabinum 493.a
Iudæorum secta 360.b
Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio 505.b
Iudæorum quinquaginta millia Seleuciæ occisi 529.a
in Iudæos Caij tyrannis 529.b
in senatores & patricios eiusdem sæuitia ibid.
Iudæorum apud Mesopotamiã & Babyloniam graues motus 524 b & seqq.
Iudicum officium 102.a
Iulius Cæsar 540.a
Iuramentum quando & quemodo seruandum 124.b
ob Iuramentum violatum fames Israelitis immissa 190.a
Iurandi mos veteribus 24.a
Izaaci ab Helena matre & magnatibus rex creatur 554.b.
Izaaci & Helenæ viri Dei cultum ritu Iudaico discunt 555.a
Izaaci ab Artabano maximis honoribus & donis afficitur 557.a
Isaaci Monobazo fratri regni successione relicta moritur 558.b

L

Labanus Iacobum discedentem persequitur 29.b
Lea 29.a
Leges, Instituta & Ceremoniæ populo Mosis traditæ 100.b
de Leprosis 79.b
Leui tribus cultui sacrata 79.b
Lex Dei seu Decalogus 67.a
Libertas res preciosa 539.b
virtute paratur ibid.
Linguarum confusio 13.a
Lothus captus 18.a reductus ab Abrahamo 18.b seruatus à Deo 20.a
Luctus triginta dies 105.b
Lugdunum vrbs Galliæ 520.a
Lustrandi populum mos 91.b
Lybia siue Africa 14.b
Lysias & Gorgias in Iudæam prorumpere tentantes vin-

dimus 338.b

M

Madianitarum filia Hebraeos ad Idololatriam perducunt 96.a.b
Madianita Israelitas magno praelio vincunt 127.b
Madianita & confœderati mutuis vulneribus cadunt 129.a
Madianitarum 20000. trucidati 129.a
Manna Deus cibat Israelitas 62.a. Manna quid sit 62.b
Manna deficit inter Iudaeos & frugibus terra fruuntur 113.a
Manaemus Rex Israelis 263.b
Manasse, successor Ezechiae impietas & crudelitas 272.b urbem lustrat & templum denuò consecrat 273.a. eius mors ibid.
Mar amaror est 60.a
Mardochai historia 306.a
Mare rubrum scinditur 58.b
Mariamne uxor Herodis 431.a
Mariamne 562.a
Marsus Syriae praefectus 549.a
Matthia & eius filiorum pœnae 335.b mors 336.b
Matthias Theophili filius Pœcifex. 567.b
Melchisedec rex iustus 18.b
Memphibosthus debilium auctor bonis mensa Davidis adhibetur 183.b
Memphibosthus à calumnia Sibae se purgat 197.a
Mensa à Mose fructa 70.b
Mercis meretricis 101.b
Merobaus verus propheta 243.b
Moabus & Ammon quid significent 20.b
Moabita à Iudaeis fusi fugaeique 126.b
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazaeos ex Helena sorore duos filios, Monobazum & Izatem suscepit 554.a
Moses & aliorum legislatorum comparatio 5.b
de Mose profugium 47.b
Moses natus 48.b. in flumen abjicitur 49.a. extrahitur à filia Regis ibid. adoptatur in filium 49.b Divina providentia morti eripitur 50.a
Mosi & Hebraeorum in Aethiopes victoria 51.a
Mosi insidiantur Aegyptij 51.b Ille aufugit ibid.
Moses Raguelis filiabus fert opem contra Pastores 52.a ex illa unam ducit in uxorem 58.a

Moſi Deus in rubo ardenti apparet 52.b
Moſis virga in draconem mutata 53.a
Moſes mittitur in Ægyptum ad liberandos Iſraelitas 53.a vbi miracula exhibet ibid.b hortatur Regem vt dimittat populum Dei ibid. Regi prodigia exhibet 54.a
Moſes iterum regem hortatur vt dimittat populum 54.a
Moſis & Iſraelitarũ carmen euchariſticũ pro liberatione populi 59.a
Moſes virga petram ferit & profilit vnda larga 62.b
Moſis ad Iſraelitas oratio 66.b
Moſis manſio in monte per 40. dies & 40. noctes 67.b
Moſes ieiunat ibid.
Moſes in Madianitas mouet 97.b
Moſis ad populum ante obitum oratio 99.b
Moſis carmen & benedictio 109.a
Moſes ablatus 111.a Hebraeorum ad illius obitum planctus 110.a
Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſecuri eum ferit 560.a
Murmur populi contra Moſen 83.b. & 86.a. & 87.a. & 90.b
de Mutuo & pignore 106.b

N.

NAbali hiſtoria. Illum Dauid pauit gregibus 165.b Ille victum Dauidi denegat 166.a. Dauid ad illum tendit iratus ibid. Abigail illum munerib. placat. ibid.
Nabothi hiſtoria 238.b. & ſeq.
Nabuchodonoſor contra Ægyptum 276.a eius ſaeuitia in vrbem 277.a
Nabuchodonoſori mors 286.b ſucceſſores eius 287.a
Nadab & Abiu cõbuſti 75.b
Nathan Dauidem accuſat 186.b
de Nazaraeis 91.a
Neemias Iudaeos hortatur ad readificandos vrbis muros 303.b
Neemiae mors 304.b
Nembrod primus tyrannus 13.a
Nero Imperator 562.b. Tyrannus ibid.
Nicaule Ægypti & Aethiopiae regina ad Solomonem venit 222.a
Noba vrbs à Saule incenſa 162.b
Noe in aliam regionem migrat 10.a
Noe genealogia ibid.
Noe egreditur ex area 11.a
Noe Deum propitium reddit ibid.b
Noe inebriatur & ludibrio habetur 15.a

Nomina regionum & gentium 13.b
Nominum mutatio vnde orta 14.a
Norbanus 537.a
Nubes ſuper tabernaculum 81.a
Numerus & ordo pontificum in populo Iudaico 567.b

O

Ochozias Achabi filius & ſucceſſor Rex Iſraelis 214.a
Ochozia milites igne conſumpti 246.b
Ochozia regis Hieroſolymitani mors 254.b
Onias Pontifex à rege abducitur 344.a
Onias Pontifex Hieroſolymis 316.a
Onias filius in Ægypto templũ Hieroſolymitano ſimile extruit 144.a & 353.a
Onias lapidatur 383.b
Oppida refugij 99.a
Oreb & Zeb reges occiſi 129.a
Oſea impietas & pœna 266.a
Oza Dei arcam manum admouens expirat 181.a
Oza rex Amorræorum interfectus 93.a
Ozias Rex Iuda poſt Amaſiam 262.b. *vrbem inſtaurat* ibid.b
Ozia diuitiæ & exercitus 263.a

P

Paleſtina vnde dicta 15.a
Paleſtini ſuperant Iudæos 133.a
Paleſtinorum 3000. *cum Samſone moriuntur* 136.a
Paleſtini Iudæorum agros populantur 149.b
Paleſtinorum caſtra Sauladoritur 150.a
Paleſtinorum noua expeditio contra Hebræos 154.b
Paleſtinorum 30000. *cadũntur Goliathe caſo* 156.b
Paleſtini in Dauidem ſigna mouentes fugantur 180.a
Panes propoſitionis 79.a
Paradiſus 7.a
Paſcha Iudæorum 56.b
Paſcha 78.b
Paſcha celebrant Iſraelitæ 113.a
Paſchatis celebratio 275.a
Paſcha celebratur poſt templũ extructum 299.b
Pentecoſtes ſacrificium 79.a
Pharao grauiter premit Iudæos 54.b
Pharao Moſem propellit 56.a
Phariſæorum in populo licentia 378.a
Phaſaeli Reipublicæ forma 394.a
Philippus Herodis filius 497.a
Phinees

Phinees Zambrium & Chosbi uno ictu transfigit 97.b
Phrurea festa 313.b
Pompeij bellum in Aristobulum 385.b
Pompeius templum expugnat 386.a. *quomodo se gerit* 387.a
Pontificis ornatus 72.a. *eiusq. significatio* 73.b
Pontius Pilatus seditionem excitat 506.a. *Christum crucifigit ibid. Romam mittitur* 508.a
Popedius apud Cæsarem à Timidio defertur 531.b
Principis pij vita imago 274.b
Primitiæ frugum 79.a
Prooemium totius operis 4.a
Ptolemæi Philadelphi bibliotheca 318.a *largitas & benignitas erga captiuos Iudæos* 320.a & *seq.*
Ptolemaïs à Cleopatra obsessa 374.a
Publius Petronius Dorientibus vt eos qui Cæsari statuam posuerint sibi mittant scribit 548.b
Puerpera leges 80.a
Pythonissa tempore Sauli 169.a. *quomodo Samuelis animã excitat ibid.*

Q.

Quirinus Syriæ Censor 501.a
Qui homines Cain necem iniquo animo tulerint 537.a
Quidam rerum fastigium affectant 545.a
Quo anno scriptum fuerit hoc volumen 570.a
Q. Pompeius Consul cum aliis quibusdam ad Claudium peruenit 545.b

R.

Rabsaces 269.b
Rachab exploratores contegit 112.a
Rachel vxor Iacobi 28.a *parentis dees aufert* 29.b
Rachel obitus 31.b
Raguel vnam ex filiabus Mosi nuptum tradit 52.a
Rebecca vxor Isaaci 23.b
Rebecca colloquium cum seruo Abrahami 24.a
Regis electio 103.a
Roboamus Salomonis filius & successor 226.a *populus ab illo defecit* 227.a *pij Israelitæ ad illum redeunt* 229.b
Roboami mors & successor 230.b
Ruth historia 136.a

S.

Sabbathum 6.b
Sabbam seditiosum auertit Israelitas à Dauide 198.a *de Sabæo supplicium sumptum* 199.a
Sabinus 491.a
Sabinum cum Germanis fauis-

Iuliæ Cæsaris interfectores quaris 536.b
Sabinum citius se contrucidaturum omnes, quàm passurum vt imperium committatur Claudio, ait 545.b
Sabinus sibi ipsi manus intulit 546.a
Sacerdotium Aaronis 74.a
Sacerdotum vxores 80.a
Sacerdotum medicus 91.a
Sacerdotum decimas vi quidam auferunt 566.b
Sacrificia 75.a
De Sacrificiis 77.a. *consuetudo in illis obseruata ibid.*
Sacrificium verum ac placens Deo 133.a
Sacramentum militare 544.b
Sadoc & Abiatharum filios ad Dauidem mittunt 193.a
Sadoci Pontificis genealogia 209.b
Sadducæi 361.a & 502.a
Salomon Dauidi ex Bethsabe natus 187.b
Salomon in regem vnctus in solio paterno collocatur 204.b
Salomon post obitum Dauidis Rex Israelis 208.b
Salomon Ægyptiorum regis filiam vxorē ducit 210.a
Salomonis iudicium de duab. mulieribus 210. b. & *seq.*
Salomonis duces & præfecti 211. b. *Illum sumptus quotidiani ibid. Item currus & equites* 212. a. *Salomonis coniurationum medicamenta scripti* 212.a.b.
Salomonis sapientia & opes 210.b. & 212.a
Salomon Hiramo frumentum, oleum &c. mittit 213.b
Salomonis ad Deum oratio pro templo extructo conseruando 218.a
Salomonis victima 218. b. & 219.a. *Salomoni Deus iterum apparet.* 219. a. *Salomonis regia* 219. b. & 220. a.b. *Salomonis gratitudo erga Hiramum* 220.b. *Salomon Hierosolymis muros instaurat* 221. a. *vrbes aliquas condidit* 221.b
Salomonis classis 222.b.223.b
Salomoni Reges munera mittunt 224.a
Salomon exteros matrimonio sibi iungens ab iis seducitur 224. b. *Mors Salomonis* 226.a
Salome 459.b. & *seqq.*
Samaria à Syris obsessa 250. a. *fames grauis ibid. a. quomodo liberata* 251.a
Samaria obsessa ab Hircano 368.b. *capitur* 369.a
Samsonis nativitas 133.a *Samson Leonem nudis manibus discerpit* 134.a. *Palæstinorum fruges combussit* 134.b.

134. b. Palæstinis traditur, ibid. Asini maxilla mille viros interficit 135. a. decipitur à Dalila 135. a. b. moritur cum 3000. Palæstinorum 136. a

Samuelem Anna gennit 138. a

Samuel dux Israelitarum 141. a. Hostes vincit. 142. b. & Iudæorum agros armis recuperat ibid.

Samuelis filij 143. a

Samuel leges & iudices conuentus per urbes instituit 143. a

Samuel vngit Saulum in regem 143. a

Samuel populo peccata exprobrat 148. a

Samuelem Deus ad Dauidem vngendum mittit 153. b

Samuelis mors & sepultura 165. a

Senacheribi Regis Assyriorum expeditio Hierosolyma 269. b. eius instrumentum & violatio ibid. pœna eiusdem 271. a

Sanctum Sanctorum 69. b

Sanctuarium 69. b

Sara adducitur Abrahamo in thalamum Agar 19. a

Sara obitus 23. a

Saulis historia 144. a: Asinæ patris sui quærit ib. Samuelem accedit ibid. ab illo vngitur in Regem 145. a. Rex declaratur à populo 146. a. contemnitur à quibusdam dum alij illum sequuntur 146. a

Saulis contra Ammonitas bellum 146. a. victoria 147. a. Saul laudatur à populo ibid. Iterum vngitur in Regem 147. b

Saul Palæstinorum castra pugnat 148. & 150. a

Saul contra Dei mandatum victimas ad altare offert 149. a

Saul semper victor 151. a Saulis victoria contra Amalecitas 151. b

Saul Amalecitarum vrbes expugnat 151. b

Saul hostium regem contra Dei mandatum seruat 152. a. obiurgatur à Samuele 151. b. Rex Amal. interficitur

Saulo Samuel iram Dei & regni amissionem denunciat 153. a

Saul odit & persequitur Dauidem 157. b. & seqq.

Saul Dauidem persequitur 164. a & seqq.

Saul suam malitiam & Dauidis innocentiam cognoscit 165. a

Saulus à regno arcetur eiicit 168. b. ad oraculum Dei

confugit ibid. ad mulierem fœtidam proficiscitur ib.
Saul cum filiis in Palæstinorum pugna occumbit 112.a
Saulem seipsum interficere coguntur 172.b
Sauli filiorúmque corpora crucibus affigunt 172.b
Sauli & Ionathæ neces deplorat Dauid 173.b
Scaurus Cælesyriæ præfectus 337.b
Sedecias, Rex Iudæ succedit Ioachimo 277. b. Ieremiam non audit ibid. ad Ægyptios deficit 278. a. à Pseudopropheta seductus ibid.
Sedecias fugiens à Babylonijs capitur 280.a
Sedeciæ mors 281.b
Seditio contra Mosem 82.b
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 546.b
Seditio inter Samaritas & Iudæos orta 560.b
Seditio Iudæorum 565.a
Seleuci bellum cum Antiocho 375.a
Sem progenies 15.a
Semei in Dauidem iniuria 191. a. Dauid illum occidi vetat ibid. veniam obtinet 196.b
Semeis pœna & mors 209.b
Senatus populúsq. Cæsaricidatores quærit. 539.a
Serpentis pœna 8.a
de Seruo 106.b
Seth Adami filius primus 9.a
Sicarij 565.a
Sichus 74.b
Sichimitæ trucidati à Simeon & Leui 31.b
Sichima urbs capta & solo æquata 131.a
Silæ interfectus ab Herode Chalcidis dynasta & Chalcia 551.b
Simeon liberatur à Iosepho 41.a
Simon succedit Ionathæ in Rep. Iudaica 363.a
Simonis gesta 364. & seqq. arcem expugnat ibid.
Simon à genero suo in conuiuio occiditur 365.b
Simon Boethi filius id Theophili Pontificis locum furrogatus 548.a
Sissara cum suo exercitu trucidatur 127.b.
Sol. immotus consistit 116.b
Sodomitarum flagitia 18.b
Sodomæ à Deo deletæ ib.d.
Spadones 108.a
Stupri pœna 105.a
Sybillæ de turri Babylonica vaticinium 13.a
Syria subacta à Dauide 182.a

T

Tabernaculi structura 68. a. diuisionis significatio 63.b. & 79b

Tabernaculi altrum primum 68.b
Tabernaculi dedicatio 75.a
Tabernaculorum festum 78.a
Tabulæ duæ legis 68.a
Templi extructio Salomoni mandatur 202.b
Templi forma Salomoni tradita 206.a
Templi ædificatio quando inceperit 213.b dispositio & divisio templi 214.b & instrumenta 215.b & seqq. consecratio 217 a,b
Templi extructi causa 217 b
Templum & urbs Hierosol. depradantur 230.b
Templi instauratio 258. a
Templi ædificatio prohibetur à Samaritis 293.a
Templum à Nabuchodonos. diruitur cum urbe 280.a
Templum ædificari cœptum 297.b absolutum dedicatur 299.b
Templum Hierosol. obsessum ab Antiocho Eupat. 343.b
Templum captum 386.b
Templum Hierosolymis incensum 502.a
Templum novum Hierosolymis ab Herode ædificatum 442. a. & seqq.
Terræmotus in Indæa qui millia hominum opprimit 424.a
Thola 23. annos regnat 131.a
Tharsis Pauli patria 14,a
Tiberius Alexander Indæa Præses 519.a
Tiberias condita 504.a
Tiberius 516.b.& seqq.
Tholemæus latronum princeps 553.a
Troglodytarum origo à Chetura 23.b
Tryphon interficit Ionatham 364.a Imperio potitur 364. b. illius cædes 365.a
Turris Babylonica à Nembrod ædificata 13.a
Tyrannides multa mala in civitates inuehunt 539.b

V.

Valerius Asiaticus se Caij cædis autorem optat 539.a
Vestitus Sacerdotum 71.b
Vitæ priscorum cur prorogata 12.a
Vitellij adventus Hierosolymã 508 a
Victoria Deo tribuenda 128.a
Victoria mira Macchabæi 348.a
Vienna urbs in Gallia 500.a
Vindictæ divinæ exemplum in sceleratores 166.b
Vltionis divinæ exemplum insigne 255.a
Vnguentum sanctum 75.a
Vologesus Parthorum rex 557.b

Vrie mors 187.a
de Vsura prohibita 106.a
de Vxoribus ducendis 104.b

X.

Xanicus mensis 10.a & 56.b
Xerxes Iudæis fauet 300.b

Z.

Zacharias lapidatur 259.a
Zacharie regis cædes 263.b
Zambrias aduersus Moſem reuocat 97.a
Zebee rex occiſus 126.a
Zelotypiæ leges 80.a
Zenodori mors 442.a
Zeilus tyrannus captus 373.a
Zorobabel 294.a. 297.a

FINIS INDICIS.